ACADEMIA REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
INSTITUTUL DE ISTORIE „N. IORGA"

CORNELIA BODEA

LUPTA ROMÂNILOR PENTRU UNITATEA NAŢIONALĂ 1834–1849

EDITURA ACADEMIEI REPUBLICII SOCIALISTE ROMÂNIA
BUCUREŞTI 1967

www.dacoromanica.ro

Memoriei părinților mei

www.dacoromanica.ro

INTRODUCERE

Românii ca popor au trăit timp de secole, pe întinderea vastă şi rotundă a teritoriului lor de formare, în unităţi statale şi provinciale distincte, despărţite prin hotare politice impuse de vicisitudinile istoriei. În ciuda opresiunilor străine care au împiedicat dezvoltarea sa unitară, poporul român şi-a păstrat în tot lungul acestor secole coeziunea şi solidaritatea izvorîte din comunitatea etnică şi de limbă, din fondul spiritual comun. Unitatea lui s-a întărit printr-o comunitate culturală neîntreruptă, prin legături economice permanente, ca şi prin robusteţea cîtorva mari afirmări pe plan politic — Mircea, Iancu de Hunedoara, Ştefan cel Mare, Mihai Viteazul... — El a păşit astfel în istoria modernă cu toate elementele de bază necesare formării naţiunii şi statului naţional unitar.

În feudalism, conştiinţa unităţii de limbă şi de neam şi unitatea teritoriului etnic nu au putut genera şi concluzia politică necesară că românii aveau dreptul să trăiască laolaltă, într-un singur stat, sub ocrotirea aceloraşi legi, cu o viaţă politică proprie, sub o singură stăpînire, a lor şi nu străină. Sentimentul naţional, solidaritatea naţională s-au afirmat în conştiinţă naţională, cu toate consecinţele sale de ordin politic şi social, numai atunci cînd şi condiţiile materiale economice le reclamau, atunci cînd, pe lîngă forţele materiale şi spirituale existente, s-a adăugat impulsul dinamic al progresului producţiei industriale, nevoia lărgirii şi asigurării pieţei, a modernizării modului de viaţă. Forţele sociale noi, create din realităţile economice, au devenit purtătoarele ideilor înnoitoare care au premers şi au însoţit procesul formării naţiunilor moderne. Oprimarea pe plan social şi politic-naţional a incitat a găsi remedii relelor prin reformarea condiţiilor de viaţă, prin suprimarea inechităţii între naţionalităţi şi între clase sociale. Critica condiţiilor sociale şi politice s-a împletit astfel cu revendicarea egalităţii sociale şi politice. Burghezia şi exponenţii luminaţi ai progresului au revendicat locul cuvenit în viaţa politică, în trebile statului.

Ideea naţională şi deşteptarea naţională la români au îmbrăcat forme analoge tuturor popoarelor europene al căror destin istoric s-a desfăşurat fă-

www.dacoromanica.ro

rîmițat între hotare nefirești și sub dominații străine[1]. Ca și la acele popoare ale Europei, mințile învățate, exponente ale progresului, au căutat temeiuri ideologice dreptului la o viață liberă, socială și politică, departe în originea limbii și a poporului, în existența granițelor statale strămoșești, în comoara de fapte glorioase ale înaintașilor. Filologia și istoria au constituit arme de luptă principale întrebuințate și de promotorii revendicărilor naționale române. Filologii români s-au luptat să dea limbii lor noblețea romană a originii poporului, să dea o limbă literară pe care să o utilizeze oamenii de litere, scriitorii. Istoricii români au invocat autoritatea trecutului în revendicările prezentului, au cultivat izvorul istoric, mărturia cronicilor, documentul; literații au cîntat și preamărit gloria strămoșească. Trecutul istoric a devenit astfel forța morală care a stimulat mîndria națională și a dat conținut năzuințelor de viitor. Literatura, arta, știința, servind aspirațiilor societății în drumul spre progres, au devenit ajutoare indispensabile în lupta politică și socială.

Împrejurări istorice specifice au făcut ca mișcarea națională a poporului român să se manifeste cu prioritate în Transilvania. Asemenea altor popoare oprimate și împinse în inferioritate socială și politică, deșteptarea conștiinței naționale îi face pe români să nu mai primească soluții de forță și să caute în trecutul lor forma statului ideal. În 1791, autorii memoriului *Supplex Libellus Valachorum* — pornind de la baza teoretică formulată de protestatarul episcop Inochentie Micu — au invocat vechimea așezărilor românești, superioritatea demografică a românilor pe pămîntul transilvan, contribuția covîrșitoare a maselor românești la suportarea sarcinilor militare și financiare ale imperiului, ca argumente supreme pentru valorificarea drepturilor lor naționale, pentru reintegrarea în viața politică a statului, pentru reierarhizarea valorilor sociale și politice. Acțiunea lor a fost completată cu întreaga activitate filologică și istorică a *Școlii ardelene* pentru libertatea și unitatea națională. „Cine nu cunoaște numele glorioase ale lui Iorgovici, Șincai, Cichindeal, Lazăr, Petru Maior — spunea Bălcescu, vorbind despre *Mișcarea românilor din Ardeal la 1848* —, cari prin școli, prin cultivarea limbii și a istoriei puseră stîlp de temelie ai naționalității române și propagară ideea unității sale!"[2]. Iobăgimea transilvană însăși a dat luptei ei sociale caracter național, prin masivitatea românească a răsculaților față de minoritatea alogenă a asupritorilor.

[1] Cf., între altele, Paul Henry, *Le problème des nationalités*, Paris, 1937 (Collection Armand Colin); Georges Weill, *L'Europe du XIXe siècle et l'idée de nationalité*, Paris, 1938 („L'Évolution de l'humanité"); Pierre Renouvin, *Le XIXe siècle*. I. *De 1815 à 1871* (*L'Europe des nationalités et l'éveil de nouveaux mondes*), Paris, 1954 („Histoire des relations internationales"); *L'Europe du XIXe et du XXe siècle* (*1815—1870*). *Problèmes et interprétations historiques*, sous la direction de Max Beloff, P. Renouvin, Fr. Schnabel, Franco Valsecchi, Milan, Marzorati éditeur, 1959; Luigi Salvatorelli, *La rivoluzione europea 1848—49*, Milano, 1949; idem, *Pensiero e azione del Risorgimento*, ed. a 7-a, Torino, 1962; C. Hayes, *The Historical Evolution of Modern Nationalism*, New York, 1944; Fran Zwitter, *Les problèmes nationaux dans la Monarchie des Habsbourg*, Beograd, 1960.

[2] N. Bălcescu, *Mișcarea românilor din Ardeal*, în N. Bălcescu, *Opere*, ed. G. Zane, vol. I_2, București, 1940, p. 125.

www.dacoromanica.ro

„Horia — spune tot Bălcescu — luă securea în mînă şi [...] înscrise cu dînsa drepturile naţiei române şi programul politic şi social al revoluţiilor ei viitoare"[1].

Mai tîrziu, în secolul XIX, din complexul aspiraţiilor care caracterizează mişcarea românească naţională, năzuinţa de unitate politică într-un singur stat naţional s-a manifestat tot atît de imperios şi cu aceeaşi vigoare ca şi preocuparea de regenerare democratică şi socială. Ideea întrajutorării frăţeşti pentru dobîndirea drepturilor ambelor Principate apare şi în crezul revoluţionar al lui Tudor Vladimirescu, iar mişcarea sa antifeudală şi antiotomană a stîrnit şi peste Carpaţi un puternic ecou. Ţăranii români din Transilvania au văzut în Tudor pe eliberatorul lor din robia feudalismului maghiar şi habsburgic[2]. Ideea unirii românilor s-a impus ca problemă dominantă de pe la sfîrşitul deceniului al 3-lea al secolului al XIX-lea, răspunzînd unor necesităţi obiective ale procesului de dezvoltare istorică a societăţii româneşti, de o parte şi alta a Carpaţilor, de o parte şi alta a Milcovului. Mişcarea naţională, sprijinită de un puternic stimul cultural, a trecut atunci de la formulări teoretice la acţiuni politice cu caracter revoluţionar, întemeiate pe programe naţionale din ce în ce mai înaintate. În conspiraţia republicană românească descoperită în Transilvania şi Banat în 1834 răzbat directe ecouri ale colaborării efective întreite româneşti: transilvane, moldovene şi muntene. În planurile diplomatice ale mişcării lui Ion Cîmpineanu se vorbeşte de o patrie independentă pentru toţi membrii risipiţi ai naţiunii române. Mişcarea din 1840 din Ţara Românească se bizuia şi pe ajutorul românilor din Transilvania. În 1843, un cîntec revoluţionar român, transilvan, reflectă preocupările de unitate politică pornite din iniţiativă transilvană. După înfiinţarea societăţii „Frăţia", în toamna aceluiaşi an 1843, la Bucureşti, idealul de unitate, urmărit în mod făţiş pe plan cultural, corespunde unor intenţii precise şi pe plan politic, conspirativ. Acest drum ascendent îl ilustrează şi prezenţa lui N. Bălcescu, de aproape trei luni, în Moldova în vremea tulburărilor revoluţionare din 1846; apoi acţiunea sa desfăşurată în cadrul Societăţii studenţilor români de la Paris pînă în ajunul revoluţiei. După ceea ce cunoaştem astăzi, putem spune că şi în timpul revoluţiei, numai fluxul general al evenimentelor a împins pe prim plan revendicările social-democratice, deoarece preocupările de acţiuni comune sînt permanente; o serie de planuri sînt elaborate în comun şi aplicate în bună parte de comun acord.

Despre mişcarea literară paşoptistă în genere şi despre caracterul militant al ideilor răspîndite în lungul şi latul spaţiului daco-roman — prin scrierile şi publicaţiile periodice apărute în deceniile al 4-lea şi al 5-lea ale secolului naţionalităţilor, ca şi despre activitatea istorică de prestigiu european

---

[1] N. Bălcescu, *op. cit.*, p. 126.

[2] A. Oţetea, *Ţăranii români din Ardeal şi mişcarea lui Tudor Vladimirescu*, în „Studii", IX, 1956, nr. 6, p. 69; *Documente Hurmuzaki* (serie nouă), vol. III, *Solidaritatea românilor din Transilvania cu mişcarea lui Tudor Vladimirescu*, Bucureşti, 1967.

www.dacoromanica.ro

a lui Mihail Kogălniceanu și N. Bălcescu — s-a scris mult și în mai multe împrejurări pînă acum. Rolul mișcării literare în pregătirea revoluției și a redeșteptării naționale este înfățișat în mai toate marile sinteze și interpretări istorice și literare românești. A. D. Xenopol, în ediția din 1893 a *Istoriei românilor din Dacia Traiană*[1], consacra un capitol special mișcării literare din 1822 pînă în 1848, subliniind condiționarea reciprocă dintre factorii cultural și politic în mișcarea națională ce se dezvolta conștient — „dorită și voită" — pe ambele părți ale Carpaților. În 1907—1909, N. Iorga a cuprins în trei volume literatura românească de la 1821 pînă în 1866 „în legătură cu dezvoltarea culturală a neamului", volume în care și parcurgerea singură a titlurilor de capitole dă o viziune complexă asupra epocii. O reîntîlnim completată de el și în *Istoria românilor din Ardeal și Ungaria* și în ultima sa sinteză a *Istoriei românilor*[2]. În zilele noastre o nouă și amplă sinteză a unității culturale românești în prima jumătate a secolului XIX va fi mult înlesnită de recenta și valoroasa *Bibliografie analitică a periodicelor românești*, din care la data tipăririi lucrării de față se aștepta apariția părții a treia, și ultima, a volumului I cuprinzînd perioada 1790—1850[3].

Prezențele de ani întregi ale profesorilor și intelectualilor transilvani în Țara Românească și în Moldova sau ale muntenilor în Moldova și ale moldovenilor peste Milcov, prezențe care lărgesc baza socială a luptătorilor pentru unire, sînt de asemenea cunoscute și consemnate ca atare. Dar sînt prea puțin cunoscute sau de loc schimburile de vederi și opinii realizate în contactul direct dintre fruntașii mișcării naționale din cele trei țări române în deceniul premergător revoluției; mai ales prin călătoriile dintr-o parte și alta a Carpaților sau a Milcovului, care au prilejuit cunoașterea reciprocă a realităților din fiecare provincie românească, au cimentat legături și au generat planuri de acțiuni comune conspirative. Or, dacă aceste planuri nu sînt toate publice, ele pot fi deslușite astăzi în mesajul multora din vizitele care le-au premers sau le-au influențat — ale lui Ștefan P.Niagoe în Principate, în 1834; ale lui N. Bălcescu în Banat (1839), în Transilvania (1844) și în Moldova (1846); ale lui T.Cipariu și G.Barițiu în Țara Românească (în 1836), din nou Barițiu în 1844; Gr. Grădișteanu în Transilvania(1845); Costăchiță Filipescu în Moldova (1845); Mihail Kogălniceanu în Țara Românească (1839, 1845); Vasile Alecsandri la București (1846 și 1847).

[1] A. D. Xenopol, *Istoria românilor din Dacia Traiană*, ed. 1, vol. VI, Iași, 1893 (p. 237—324, „Mersul culturii române de la 1822 —1848"); idem, ed. a 3-a, vol. XI, București, Edit. Cartea românească, f.a. (p. 213—278).

[2] N. Iorga, *Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea*, vol. I—III, București—Vălenii de Munte, 1907—1909 (I.: *Epoca lui Asachi și Eliad 1821—1840*; II: *Epoca lui M. Kogălniceanu. — Pregătirea literară a mișcărilor revoluționare de la 1848. 1840—1848*; III: *Anul 48 și urmările sale. Opera politică a emigraților. Literatura din țară de la 1847 pînă la agitațiile pentru unire... Literatura românească în epoca Unirii și sub domnia lui Vodă Cuza. 1848—1866*); idem, *Istoria românilor din Ardeal și Ungaria*, vol. II (*De la mișcarea lui Horea pînă astăzi*), București, 1915; idem, *Istoria românilor*, vol. IX (*Unificatorii*), București, 1938 (partea I: *Pregătirea Unirii Principatelor*).

[3] Întocmită de Ioan Lupu, N. Camariano și O. Papadima, București, Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1966—1967. Vol. I, *1790—1850*, partea I—III, 1250. p.

www.dacoromanica.ro

Trebuie restabilită totodată adevărata însemnătate, istorică, a prezenței fruntașilor revoluționari munteni (N. Bălcescu, Costăchiță Filipescu, Ion Ghica) la conacul lui Costache Negri de la Mînjina (Moldova) la 21 mai 1845.

S-a stăruit de asemenea puțin asupra societăților culturale și politice, care au constituit în aceeași perioadă arsenalul ideologic unde s-a pregătit și s-a cultivat spiritul de luptă pentru ridicarea socială și națională a românilor de pretutindeni. În ultima vreme, e drept, s-au adus precizări prețioase cu privire la organizarea, ideologia, programul și activitatea revoluționară a cîtorva societăți secrete [1].

A fost neglijat, în schimb, militantismul activ al asociațiilor culturale și literare. Societatea pentru învățătura poporului român (inițiată de studenții români de la Paris în 1839), Asociația literară a României, de la București (1845), Însocierea lazariană (1847), aveau o finalitate tot atît de precis orientată spre afirmarea programului național și democrat burghez, ca și societățile politice secrete. Lîngă acestea se adaugă societățile culturale sau „de lectură", cu o sferă mai restrînsă, nu însă și lipsite de aceeași semnificație națională, constituite de tineretul transilvan în interiorul Imperiului habsburgic. La Oradea Mare, o Societate literară a studenților români e întemeiată în 1843 și se bucură de oblăduirea episcopilor Moga și Lemeny — petiționarii de la 1834, 1837 și 1842 pentru drepturile românilor transilvani la egala îndreptățire politică și socială cu celelalte naționalități conlocuitoare. Imitînd exemplul de la Oradea, douăzeci de tineri studenți de la Pesta se organizează într-o „Societate pentru mișcarea literaturii românești", cerînd lui Barițiu să lanseze și un apel prin foile sale pentru sprijinirea ei. La Viena, în 1844, Societatea teologilor români se întemeiază din imboldul lui Aron Pumnul. La Cluj, o societate de lectură inițiată de românii — filozofi și juriști — de la liceul (academic) maghiar, ființa se pare de prin 1840—1841. E seria lui Avram Iancu și a unui întreg grup de viitori revoluționari la 1848; mulți din ei luptători și într-o parte și alta a Carpaților, cum au fost Alexandru Pop (Papiu Ilarian), Constantin Roman, George Roman, Eremia Verzea, Constantin Secăreanu. — Al. Papiu Ilarian și Nicolae (Neagoe) Popea, în 1845—1846, scot și o revistă filologică literară săptămînală — manuscrisă — intitulată atît de semnificativ „Zorile" ("Ḍiorile pentru Minte și Inimă"). La ea colaborau Constantin Pantu, Iosif Hodoș, G. Manu, și circula și între canceliștii români de la Tîrgu Mureș. Ceva mai tîrziu, în August 1848 la Pesta, „Societatea națională română" pentru „înaintarea intereselor române" din Ungaria și Transilvania își fixase în unul din articolele sale statutare „de a sta în corespondență cu toate societățile

[1] G. Zane, *Mișcarea revoluționară de la 1840 din Țara Românească*, în *Studii și materiale de istorie modernă*, vol. III, 1963, p. 215—240; idem, în colecția *Biblioteca Historica Romaniae*, sub titlul *Le mouvement révolutionnaire de 1840 prélude de la révolution roumaine de 1848*, București, Edit. Academiei R.P.R., 1964, 106 p.; G. Platon, *Contributions à la connaissance des mouvements sociaux et politiques antérieurs à l'année révolutionnaire de 1848 en Moldavie (La Société — Association — Philantropique)*, în „Revue Roumaine d'Histoire", nr. 5/1965, p. 943—962.

www.dacoromanica.ro

române și redacțiunile foilor române din toată românimea“ [1]. Scriitori, istorici, publiciști și militanți politici, din toate trei țările române, și-au dat mîna în urmărirea educației naționale și formularea drepturilor imprescriptibile ale poporului român la autonomie și independență statală, galvanizînd prin aceste societăți spiritul de nemulțumire împotriva învechitei orînduiri feudale și promovînd pășirea în ritmul vieții moderne burgheze. Din activitatea desfășurată în jurul lor a pornit și curentul de informare și interesare a străinătății față de trecutul poporului român în totalitatea teritoriului său etnic, față de starea și nevoile sale social-economice și față de aspirațiile sale de viitor. Totodată, și prin componența membrilor, profilul unora din aceste societăți a prefigurat România politică unitară (vezi în special Asociația literară a României).

O atenție mai deosebită a fost acordată numai Societății studenților români de la Paris (1845—1848), ale cărei pretexte culturale ascundeau cu greu scopurile și orientarea politică revoluționară[2].

Încadrarea transilvanilor în mișcarea națională comună din deceniile al 4-lea și al 5-lea ale secolului al XIX-lea a fost văzută în general sub două aspecte. Unul e exprimat prin acțiunea lor peste munți, unde au dat sau au primit directive înnoitoare: de la Fabian Bob, Florian Aaron, Damaschin Bojincă, Eftimie Murgu, la Ioan Maiorescu, A. T. Laurian, I. Axente Sever, Constantin Roman(-Vivu), Gavril Munteanu, Dionisie Romano etc. Celălalt aspect se identifică — și pe bună dreptate — mai ales cu atracția pe care a exercitat-o personalitatea polivalentă a lui Barițiu asupra forțelor și talentelor din toate trei țările, în jurul foilor românești de la Brașov[3].

---

[1] În ordinea societăților citate: cf. anexele 27 și 35 (scrisorile lui Ioan Thomici, și tinerimea din Pesta către G. Barițiu, din 6/18 ianuarie 1844 și 25 ianuarie/6 februarie 1845); I. Vulcan, *Basiliu Maniu*, în „Familia“, 1872, nr. 1. — Idem, *Aron Pumnul*, ibidem, 1866, nr. 15; *Aron Pumnul Voci asupra vieții și însemnătății sale*, Cernăuți, 1889, p. 4. — (N. Popea), *Societatea română de lectură în Cluj*, în „Telegraful român“, 1880, nr. 5, p. 17—18; Idem, *Memorialul arhiepiscopului și mitropolitului Andrei baron de Șaguna sau luptele naționale politice ale românilor 1846—1873*, I, Sibiu, 1889, p. 37—46; B.A.R., ms. rom. 553 (un exemplar din revista „Diorile“); în volumul de față, fig. 23 și anexa 59 (scrisoarea tinerimii române din Cluj către G. Barițiu, din 17/29 dec. 1846). — Dr. V. Branisce, *Actul de botez al primei societăți române din Ungaria*, în „Anuarul Societății pentru fond de teatru român“, XV, 1910—1911, Brașov, p. 24—29 (datorez semnalarea și comunicarea articolului Valeriei Călimân-Branisce).

[2] V. Maciu, *Un centre révolutionnaire : la Société des étudiants roumains de Paris (1845—1848)*, în *Nouvelles Etudes d'Histoire*, vol. III, 1965; Cornelia Bodea, *Le problème de l'unité nationale roumaine, 1845—1848*, în „Revue Roumaine d'Histoire“, nr. 2/1965; cf. și Barbu Teodorescu, *Biblioteca Soc. Studenților români de la Paris*, în „Călăuza bibliotecarului“, nr. 7/1964.

[3] Pentru Barițiu, caracterizare generală, v. D. Prodan, *Cuvînt comemorativ la 150 de ani de la nașterea sa*, în „Analele Academiei R. P. R.“, XII, 1962, p. 289—311; epoca și problema de care ne ocupăm: V. Cheresteșiu, *Întemeierea presei românești din Transilvania*, în *Anuarul Institutului de istorie din Cluj*, VI, 1963, p. 11—40; P. Teodor, *George Barițiu și Principatele Române pînă la 1848*, *ibidem*, p. 77—89; în același număr din Anuar și: I. Pervain, *Două biografii necunoscute ale lui G. Barițiu*, p. 91—96; G. Em. Marica, *Notele de călătorie ale lui George Barițiu*, p. 123—150. Tot acolo semnează articole despre Barițiu: D. Ghișe, I. Kecskés și P. Teodor; C. Mureșan; I. Kovács; B. Surdu; S. Retegan. — Vezi și V. Netea, *George Barițiu. Viața și activitatea sa*, București, Edit. științifică, 1966, 364 [—367]p.

www.dacoromanica.ro

Dar contribuţia transilvană la realizarea unităţii politice româneşti din această perioadă nu se rezumă la atît.

Acţiunea de redeşteptare naţională concretizată prin publicaţii şi dusă şi în cadrul asociaţiilor de care am amintit s-a îngemănat cu o deosebită activitate politică, nebănuită în mare parte. Dovezile noi despre „Republica română unită", semnalată în 1834 în Banat, constituie exemple care întăresc cu prisosinţă autenticitatea constatărilor din 1838 ale emisarului polon Woronicz, cînd a văzut — pe scară mult mai largă — în românii transilvani pe fervenţii propagatori ai ideii de unire. Tot în legătură cu tendinţele centripetale transilvane în jurul unui nucleu românesc, preocuparea înfăptuirii României unitare, sau a Daciei, care începuse să obsedeze amenințător cercurile politice austriece şi maghiare, ruseşti, şi otomane, se dovedeşte astăzi a fi fost slujită cu egal avînt revoluţionar pe ambele cline ale Carpaţilor. Această situaţie se confirmă prin informaţii suplimentare în legătură cu acţiunea conspirativă din Banat şi cu ecoul mişcării lui Cîmpineanu şi a revoluţionarilor din 1840 în Transilvania. Dar şi prin semnificativul moment reflectat în cîntecul revoluţionar de la 1843, cunoscut abia acum. Dacă în 1845—1848 Eftimie Murgu a fost închis întîi la Lugoj şi apoi la Budapesta, învinovăţit că ar fi uneltit pentru desfacerea Banatului de Ungaria şi pentru încadrarea lui într-un „stat puternic românesc", acuzaţia se dovedeşte de asemenea a fi realitate, şi nu născocire străină. După 1845, numai teama de implicaţii politice premature a impus transilvanilor momente de moderare aparentă, deoarece planurile de unitate naţională elaborate după această dată de moldo-munteni continuă să fie îmbrăţişate şi susţinute peste munţi, atingînd în 1848 intensităţi şi proporţii de masă.

Grija transilvanilor de a acoperi sensul politic al revendicărilor de unitate naţională cu cel cultural, de unitate a limbii şi a literaturii, precum şi adoptarea tactică a poziţiei prohabsburgice le-au adus în multe împrejurări interpretări şi stigmatizări forţate. Aceste tendinţe s-au reflectat, din păcate, şi într-o parte a istoriografiei româneşti, pînă aproape de pragul zilelor noastre, în detrimentul realităţii. În 1890, Bariţiu, în *Părţi alese din istoria Transilvaniei*, vorbea — din prudenţă — despre o manifestare constantă a daco-românismului în secolul al XIX-lea, despre o Daco-Românie culturală, dar nu despre daco-românismul politic. Mai tîrziu dacă s-a vorbit aşa a fost din insuficienta cunoaştere a izvoarelor documentare[1].

Problema naţională şi corolarul ei — statul naţional unitar — care au pus popoarele de sub stăpînirea habsburgică în situaţii divergente la 1848, a fost larg dezbătută în literatura istorică naţională a statelor succesoare ale monarhiei habsburgice şi în literatura istorică universală ca şi în ultimele

[1] G. Bariţiu, *Părţi alese din istoria Transilvaniei pe două sute de ani în urmă*, vol. II, Sibiu, 1890, p. 593; cf. şi G. Bogdan-Duică, *Eftimie Murgu*, Bucureşti, 1937, p. 182—183; S. Dragomir, *Studii şi documente privitoare la istoria românilor din Transilvania în anii 1848—49*, vol. V, Cluj, 1946 (cap. VI, p. 303—324: „Solidaritatea românilor în primăvara anului 1848").

www.dacoromanica.ro

conferințe și congrese internaționale ale istoricilor[1]. Și, evident, din cele mai variate unghiuri; privite atît prin prisma relațiilor de la popor la popor, cît și a raporturilor dintre puterea centrală și națiunile subordonate. Aplicarea în spirit medieval a principiului modern de stat unitar și emancipare națională, de către majoritatea revoluționarilor maghiari, refuzînd dreptul la egala îndreptățire, a împins nu numai pe români, ci și alte naționalități din fostul imperiu să încline, în 1848, spre partea Habsburgilor, care păreau a garanta existența națională într-un stat multinațional. „Maghiarii [în 1848] interpretează ideea națională prin prisma intereselor lor — conchide P. Renouvin în ultima sa sinteză asupra problemei naționale — : conștienți de supremația lor socială, ei se cred destinați a dirija și a domina, în toate teritoriile vechii coroane a Sf. Ștefan, toate populațiile alogene; nu admit că și aceste populații pot să reclame dreptul naționalității lor"[2]. Concluziile — sprijinite pe materiale documentare — ale istoricilor români se află exprimate atît în ultimele două sinteze privind *Istoria Transilvaniei* și volumul IV din *Istoria României*, cît și în alte două monografii apărute acum în urmă asupra revoluției de la 1848 în Transilvania[3].

Am pornit la studierea acțiunilor comune transilvane, moldovene, muntene, de la nevoia — atît de des exprimată în cercetările noastre istorice din ultimii ani — de a urmări desfășurarea unitară a mișcării naționale românești și a revoluției de la 1848 din cele trei țări românești. Cu alte cuvinte, de a reuni într-o singură tratare istoria mișcării desfășurate de același popor, despărțit prin granițe politice numai, în țări distincte. Relevarea firului unitar care a legat acțiunile revoluționare dintr-o parte și alta a Carpaților sau dintr-o parte și alta a Milcovului a constituit preocuparea de multe ori prezentă în dezbaterile care au premers elaborării sintezelor românești: *Din istoria Transilvaniei*[4] și *Istoria României*[5]. O discuție publică de specialitate a fost convocată anume de către comitetul de coordonare al tratatului de *Istoria României*, în februarie 1959, în cadrul Academiei; între coautorii sintezei *Din istoria Transilvaniei*, în anii 1959—1961, problema a fost analizată nu o dată. Rezultatele acestor eforturi comune se oglindesc în parte în orientarea capito-

[1] Problema națională ca factor integrant sau dezintegrant al monarhiei habsburgice a fost dezbătută și la conferința istoricilor de la Bloomington (Indiana S.U.A) din aprilie 1966.

[2] P. Renouvin, *Le XIXe siècle. I. De 1815 à 1871*, p. 173.

[3] S. Dragomir, *Avram Iancu*, București, Ed. științifică, 1965, 301 p.; V. Cheresteșiu, *Adunarea națională de la Blaj*, București, Ed. politică, 1966, 671 p.

[4] *Din istoria Transilvaniei*, ed. 1, vol. I—II, București, Edit. Acad. R.P.R. 1960—1961; ediția a 2-a, 1963. Lucrare pregătită sub îngrijirea lui Miron Constantinescu. Autori: Constantin Daicoviciu, Ștefan Pascu, Victor Cheresteșiu, Ștefan Imreh, Al. Neamțu, Tiberiu Morariu (vol. I); V. Cheresteșiu, Cornelia Bodea, Bujor Surdu, Camil Mureșan, Const. Nuțu, A. Egyed, V. Curticăpeanu (vol. II).

[5] *Istoria României*, vol. IV, *Formarea și consolidarea orînduirii capitaliste (1848—1878)*, sub redacția lui P. Constantinescu-Iași, V. Maciu, V. Cheresteșiu, D. Berindei, N. N. Constantinescu, secretar Tr. Lungu, București, Edit. Acad. R.P.R., 1964.

www.dacoromanica.ro

lelor propriu-zise, în introducerile şi concluziile unitare care încadrează tratarea revoluţiei din 1848 în volumul al IV-lea al tratatului, ca şi în *Prefaţa* de la volumul al II-lea al *Istoriei Transilvaniei*.

Baza documentară mai restrînsă cunoscută la acea dată nu a înlesnit împletirea firului conducător comun şi nici tălmăcirea momentelor şi a faptelor, al căror mesaj nu poate fi surprins decît în contextul altor împrejurări de multe ori aparent nesemnificative[1]. Este ceeace ne-am propus să facem în acest volum consacrat luptei pentru unitatea naţională şi pentru formarea statului român modern. Obiectivul principal al volumului este de a înfăţişa — pe baza documentelor publicate şi a altora date acum întîi la lumină — drumul comun parcurs de mişcarea naţională românească atît în perioada de pregătire a mişcărilor revoluţionare, cît şi în timpul desfăşurării lor în anii 1848—1849, care au zguduit temeliile orînduirii feudale începînd de pe coastele Atlanticului şi pînă în marginile Imperiului Romanovilor.

Am căutat să urmărim cum a alternat centrul de greutate al mişcării de redeşteptare naţională dintr-o provincie în alta sau din afara în interiorul graniţelor etnice româneşti, după impulsul împrejurărilor interne din fiecare ţară în parte. Astfel, credem a putea recunoaşte cîteva jaloane principale pe drumul unitar al mişcării naţionale din 1834 pînă în 1849. Între 1834 şi 1839, acţiunile revoluţionarilor români se desfăşoară paralel, atît pe întinsul teritoriului românesc, cît şi în afara hotarelor. Între 1840 şi 1846, accentul cade mai mult pe mişcările din interior, desfăşurîndu-se, tainic sau pe faţă, şi pe o parte şi pe cealaltă a Carpaţilor. După 1846, înăbuşirea revoltelor din Moldova a determinat sau a influenţat, în parte, dispersarea multor fruntaşi ai mişcării din Principate în apusul Europei. Retragerea în penumbră a lui G. Bariţiu se petrece şi ea pe la sfîrşitul anului 1845. De aceea răspunderea pregătirii revoluţiei trece cu precădere asupra tineretului venit pentru studii la Paris sau care şi-a găsit refugiul silit acolo, evitînd adversităţile de acasă. În preajma revoluţiei — în schimb — activitatea românilor de pretutindeni cunoaşte intensităţi egale şi în interiorul graniţelor şi în afara lor. Parafrazînd îndemnul adresat la 28 martie 1848 din Bucureşti românilor de peste munţi, de către transilvanul Axente Sever — exemplul strălucit de luptător revoluţionar cu fapta şi gîndul pe ambele versante ale Carpaţilor — , „românii au făcut ce au făcut şi alţii" din întreaga Europă[2], al căror program revoluţionar concentra în el deopotrivă regenerarea politică şi socială.

Exemplificînd ideea lui Axente Sever, în perioada îmbrăţişată de anii 1834—1849 românii s-au aflat continuu în circuitul curentelor de idei

---

[1] Temeinicul studiu *1848 and Roumanian Unification*, publicat sub semnătura *Carpathinus* în „The Slavonic and East European Review", vol. XXVI, 1948, nr. 67, p. 391—419, reflectă cu competentă autoritate stadiul documentar cunoscut şi utilizat la acea dată.

[2] Axente Sever, *Românii să facă ce au făcut şi alţii*, articol trimis spre publicare lui G. Bariţiu, ca îndemn la lupta comună şi la înţelegere între toţi românii (B.A.R., ms. rom. 970, f. 78).

www.dacoromanica.ro

revoluționare care au străbătut frămîntatul secol al XIX-lea, secolul deșteptării naționalităților — pentru că ele răspundeau și nevoilor societății românești. În 1834, conspiratorii transilvani se organizează după principiile carbonarismului italian adoptat prin filieră polonă. În aceeași epocă, ideile lamennaisiene, care au exercitat o influență hotărîtoare asupra spiritului și ideologiei pașoptiste europene în general, au pătruns în țările române la scurtă vreme de la apariția faimoaselor *Paroles d'un croyant* (1834). La fel și *Cartea poporului* (*Le livre du Peuple*), apărută în 1837. Cărțile mesianicului socialist francez au fost tipărite în traducere românească la 1848, dar ele au circulat mult mai devreme în traducere manuscrisă. Josif Many, la Blaj, a tradus *Cuvintele unui credincios*, în 1843. Și din traducerea operei lui Lamennais învățau și revoluționarii din tabăra lui Iancu, la 1849. Generația de la 1848, aflată la studii în Franța și parte în Germania (vezi M. Kogălniceanu), a luat direct contact cu lumea ideilor înaintate ale epocii. Din Germania „Burschenschaft"-urilor studențești și a historismului profesorilor lor, din Franța democratică, ei au prins în programele lor revoluționare ideile adaptate propriilor scopuri și nevoi, reflectînd gama variată a ideilor revoluționare europene — de la liberalismul burghez pînă la socialismul premarxist și pînă la aspirațiile celei mai înflăcărate revendicări naționale politice ale risorgimentului sau deșteptării naționale.

Orizontul daco-roman și programul luptei pentru unire a generației de la 1848 l-am urmărit în proiectul de constituție din 1834, în proclamația pentrù unire și independență a partidei naționale muntene și în „Osibitul act de alegere a suveranului românilor" din 1838, în discursul rostit de Bălcescu în fața membrilor Societății studenților români de la Paris la 1 ianuarie 1847, în textul programatic inserat în articolul publicistului H. Desprez, apărut la 1 ianuarie 1848, și în *Memoriul românilor transilvani* adresat Parlamentului liberal de la Viena, la a treia adunare de la Blaj, din septembrie 1848.

Teza că urmărirea unui program de unitate politică-națională este greu de susținut pe ambele cline ale Carpaților în anii de pregătire a revoluției, ca și în 1848—1849, se dezminte în paginile ce urmează.

Seria de documente descoperite de noi — unele din ele anunțate cu un alt prilej[1] — vin să demonstreze că, între 1834 și 1849, *statul dacic* a constituit o preocupare efectivă a tineretului român de pe ambele versante ale Carpaților și nu o plăsmuire diversionistă. Simbolic, unitatea națională a fost proclamată prin plebiscitul poporului adunat pe Cîmpia Blajului la 3/15 mai 1848, dar ea a fost prezentă în toate acțiunile întreprinse în vederea susținerii revoluției din Moldova și Țara Românească cu ajutoare armate și propagandistice transilvane.

---

[1] Cornelia Bodea, *Le problème de l'unité nationale roumaine, loc. cit.*, Idem, *Actions prérévolutionnaires roumaines avant 1848*, în *Nouvelles Etudes d'Histoire*, vol. III, București, 1965, p. 271—284.

www.dacoromanica.ro

Este lesne de înţeles că pentru realizarea acestui contur chiar şi în etape, trebuiau căutate şi folosite conjuncturile politice externe care puteau furniza ocazia unui moment revoluţionar intern. Înconjuraţi din trei părţi de trei imperii absolutiste interesate oricînd a se substitui unul altuia în influenţa exercitată asupra teritoriilor de la Dunăre, românii cultivă posibilităţile ajutorării reciproce cu popoarele urmărind aceleaşi scopuri de unitate şi independenţă naţională. Revoluţionarii români şi poloni, de pildă, caută împreună foloase de pe urma rivalităţilor dintre marile puteri interesate în menţinerea „echilibrului european". Tot împreună recurg şi la cîştigarea unuia dintre asupritori — şi a aliaţilor acestuia — în conflictul cu ceilalţi. De aceea, la rîndul lor, modificările în relaţiile internaţionale europene se resimt şi în planurile revoluţionare române sau polone. În timpul „crizei orientale" de la sfîrşitul deceniului al patrulea schimbarea echilibrului de forţe, care fusese instaurat prin tratatele de la Kutaieh şi Unkiar-Skelessi şi apoi prin înţelegerea de la Münchengrätz din 1834, s-a repercutat defavorabil asupra desfăşurării planurilor politice polono-române din 1838-1839 promovate în speranţa unui larg sprijin franco-englez. Despărţirea Angliei de Franţa pe tema Egiptului şi apropierea de Rusia în timpul celui de-al doilea conflict turco-egiptean au influenţat negativ intenţia emancipării românilor de sub protectoratul ţarist şi suzeranitatea otomană.

Tot aşa peste zece ani, în 1848-1849, jocul intereselor şi alianţelor puterilor europene a determinat în bună parte şi drumul revoluţiei române. Căderea revoluţiei din Ţara Românească, triumful contrarevoluţiei în Viena habsburgică şi exclusivismul revoluţionarilor maghiari în problema naţională au bifurcat drumul luptei revoluţionare pentru unitatea românească. Ideea a două Românii — una de o parte, alta de cealaltă parte a Carpaţilor — se impune din cauza vicisitudinilor istorice, ca primă etapă a statului naţional unitar. Pe linia acestei prime etape se situează şi colaborarea din octombrie-decembrie 1848 dintre N. Bălcescu şi fruntaşii revoluţionari ardeleni şi bănăţeni, pentru organizarea Transilvaniei ca *ţară românească* şi pentru constituirea naţionalităţii române din Imperiul habsburgic într-un corp unitar, sub administraţie românească. În ianuarie 1849, Conferinţa de la Zlatna a fruntaşilor transilvani şi a reprezentanţilor emigraţiei din Principate constituie ultimul eveniment de seamă din seria planurilor comune şi acţiunilor revoluţionare, unitare şi nemijlocite, începute cu 15 ani în urmă de românii de pe amîndouă versantele Carpaţilor.

Pentru revoluţionarii din Principate lipsa de loialitate a Habsburgilor faţă de revendicările naţionale legitime ale românilor transilvani a fost edificatoare. Ea s-a dovedit cu prisosinţă cu prilejul promulgării *Constituţiei* imperiale din *martie 1849*. Guvernul de la Viena refuzase unuia dintre popoarele de sub dominaţia sa drepturi pe care le acordase totuşi şi saşilor şi sîrbilor. De aceea, în căutarea noilor forme şi mijloace de luptă pentru uni-

www.dacoromanica.ro

tatea națională, eforturile emigrației române se vor concentra de acum înainte în a antrena pe revoluționarii transilvani în lupta comună — maghiaro-română — împotriva absolutismului. Propunerile generalului Magheru, adresate direct lui Kossuth în martie 1849, și apoi negocierile lui N. Bălcescu cu guvernul revoluționar maghiar din tot timpul verii și pînă la prăbușirea revoluției maghiare se petrec fără participarea directă a reprezentanților transilvani. Așa fiind, nu le-am încadrat între acțiunile comune, întreite, transilvano-moldo-muntene pentru unitatea națională, pe care le-am urmărit în paginile de față.

Analiza lor pe larg va forma capitol aparte în cuprinsul lucrării, urmînd acesteia, despre *Emigrația română după 1848*.

www.dacoromanica.ro

Partea I

Starea prerevoluţionară de la 1834—1848

www.dacoromanica.ro

I MIŞCAREA NAŢIONALĂ ÎN JURUL ANILOR 1834—1840

1. Propaganda bănăţeană pentru „Republica română unită". — În cronica momentelor de răscruce ale mişcării revoluţionare româneşti din prima jumătate a secolului al XIX-lea, trei sînt evenimentele cu care se deschide drumul planurilor de acţiune comună transilvană, munteană şi moldoveană pentru unitatea naţională. Unul se leagă de mişcarea social-politică iniţiată pe pămîntul transilvan şi în Banat, în 1834. Altul se petrece în afara hotarelor, între tineretul român, moldo-muntean, plecat la studii la Paris în 1835. Al treilea îl marchează vizita cu implicaţii şi semnificaţie naţională pe care o fac Timotei Cipariu şi G. Bariţiu în Ţara Românească în 1836.

Ca preocupare revoluţionară, cercurile secrete constituite în Cluj şi apoi în Rusca Banatului succed în timp şi altor societăţi conspirative româneşti cu vederi înaintate. Societatea cunoscută sub numele de „Constituţia" de la Lugoj, de pildă, data dinainte de 1830, dar sfera ei de acţiune era locală, în timp ce mişcarea din 1834 cointeresează pentru prima oară revoluţionari din toate trei ţările române în jurul unui program social-politic comun. Statul bazat pe principiile egalitare democratice-burgheze, care trebuia să se nască din concepţia şi eforturile tuturor, era o *republică unitară română*. Iniţiate în parte şi sub influenţa ideologiei carbonare – transmisă prin filiera societăţilor secrete polone din Cracovia şi Lemberg, de tipul *Amicii poporului*, cu care erau în legătură –, organizaţiile transilvane sînt orientate în special înspre cercurile rurale şi înspre lumea muncitorească şi mica burghezie din centrele miniere. Iniţiatorul lor este un fruntaş al mişcării republicane democratice polone, Adolf David[1], strămutat în primăvara

[1] Informaţia principală la Kovács Endre, *A lengyel kérdés a reformkori Magyarországon* (Problema polonă în epoca reformelor în Ungaria), Budapesta, Akademiai Kiadó, 1959, lucrare bazată, în afară de arhivele maghiare, pe un însemnat material găsit în Arhivele de stat din Viena (H. H. u. Staatsarchiv = citat în continuare H.-H. u. STA) din fondurile *Acta Secreta, Geheimeakten*, şi *Kolovrat Akten*), din Arhivele de stat din Cracovia (fondul Czartoryski);

www.dacoromanica.ro

acelui an din postul de funcționar ce-l deținea la una din salinele Galiției într-un alt post administrativ la Cluj. El surprinde viața politică transilvană în plină efervescență a dezbaterilor dietale nobiliare clujene — reluate în mai 1834 după o întrerupere de 23 de ani impusă de la Viena — . Pentru români, anul 1834 însemna un prilej de reluare după 41 de ani a vechilor doleanțe revendicate în 1744 și 1791, de recunoaștere a vechilor drepturi și libertăți strămoșești pe pământul transilvan. E drept însă că, așa cum scrie și A. Papiu Ilarian[1], petiția e adresată în numele națiunii române, fără încunoștiințarea acesteia. Episcopii Moga și Lemeni o înaintaseră semnată numai de ei doi, ceea ce a contribuit în plus — zice Papiu însuși — a nu fi ascultată. Cauza națională română nu întîmpină nici un ecou favorabil. Dimpotrivă, indiferență imperială habsburgică și refuz aulic maghiar. Cînd Papiu Ilarian învinuiește pe cei doi episcopi că au lucrat rupți și izolați de poporul pe care-l invocau în petiția lor, este că știa cît de trează era conștiința națională în acest popor.

Or, acest fenomen l-a simțit și revoluționarul polon abia sosit în Transilvania. Adept la început al ideii de revoluție europeană sprijinită pe colaborarea tuturor claselor sociale, Adolf David strămutat în mediul specific transilvan evoluează de la concepția mișcării internaționale spre idealuri naționale, în funcție de coordonatele social-naționale dominante ale noului teren revoluționar unde avea să activeze. Vizînd independența polonă în împrejurările unei mișcări generale europene, în Transilvania orizonturile sale se schimbă, datorită legăturilor cu populația majoritară românească, dar asuprită, a țării. În devizele revoluționare române el vedea garanția cîștigării unui aliat sigur cauzei polone.

Meritul de a fi deslușit natura relațiilor româno-polone care au stat la baza societăților conspirative transilvane de la mijlocul deceniului al IV-lea revine unuia dintre bunii cunoscători ai problemei polone din epoca reformelor în Ungaria, Kovács Endre. Bazat pe analiza materialului complex referitor la mișcarea românilor din Transilvania, istoricul maghiar constată că Adolf David, călăuzit de ideea de a obține în poporul român un sprijin puternic pentru năzuințele de independență poloneze, și-a însușit ideea unei patrii comune a românilor și a acționat potrivit principiilor ei. În acea perioadă, observă istoricul maghiar, „așa-numita teză daco-romană, al cărei rezultat practic era planul de a uni pe românii dintr-o parte și alta

---

lîngă care se adaugă fructuoasele cercetări făcute în Arhiva Ministerului de Interne din Viena (Allgemeine Verwaltungsarchiv = citat în continuare A.V.A.), consemnate de C. Gollner, *Conspirația emigrantului polon Adolf David*, în „Revista istorică", XXIII (1937), nr. 7—9, p. 235—249. Problema propagandei polone pe teritoriul transilvan în anii treizeci și patruzeci ai secolului al XIX-lea a fost relevată încă în 1905 de către Eduard Wertheimer, *Magyarország és a forradalmi propaganda*, în „Századok", 1916, p. 97—115. Cîteva din documentele semnalate în studiile citate se găsesc de curînd aduse în copie și la Arhivele statului București. — Interesant de asemenea A. Csetri, *Prizonieri și refugiați ai răscoalei poloneze din 1830—1831 în Transilvania*, „Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Historia", nr. 1/1966.

[1] A. Papiu Ilarian, *Istori'a romanilor din Daci'a Superiore*, t. I, ed. II-a, Viena, 1852, p. 95—97, 229—243; v. și Coriolan Suciu, *Lupta Blajului pentru chestiunea națională, pe teren politic, pe timpul episcopului Lemeni*, în „Cultura creștină", XIV, 1925, p. 66—71.

www.dacoromanica.ro

a Carpaţilor într-o singură patrie"[1], se afirma cu putere. Kovács Endre atribuie, pe bună dreptate, influenţei mişcării naţionale române faptul că revoluţionarul polon a ajuns să introducă în programul său revoluţionar ideea unităţii tuturor românilor într-o singură republică română.

Principiile de organizare ale viitorului stat român sînt cuprinse într-un program de factură democratică socială. Ele erau menite a cîştiga fără nici o ezitare masele asuprite ale poporului majoritar din Transilvania, aşa precum puteau satisface şi postulatele celei mai avansate societăţi dintr-un stat naţional burghez, prevăzînd : egalitate de drepturi şi datorii ; posibilitate pentru orice cetăţean de a ocupa orice funcţie în stat ; corpuri legislative alese prin vot universal ; desfiinţarea titlurilor de nobleţe ; libertatea muncii ; emanciparea ţăranilor de sub jugul aristocraţiei şi reforma agrară ; libertatea învăţămîntului ; egalitatea cultelor religioase ; obligativitatea serviciului militar.

După datele furnizate de un fost membru al Societăţii secrete[2], metodele de organizare internă din 1834 par a fi fost similare cu ale francmasoneriei galiţiene. Avîndu-se în vedere şi ţelul luptei armate pentru care erau pregătite, organizaţiile locale aveau prevăzute fonduri speciale pentru procurarea de armament şi muniţii, pe lîngă faptul că fiecare membru era dator să-şi procure armele proprii.

Cu privire la scopurile insurecţionale ale societăţii, la cunoştinţa Cabinetului vienez ajunseseră informaţii că se urmăreau mişcări cu finalităţi de independenţă în toate ţările de răsărit ale imperiului. Se aflase că pentru pregătirea acţiunilor bănăţenii preconizau cele mai strînse legături cu fruntaşii revoluţionari de peste munţi, din Principate. Se ştia că plănuiau cu deosebire să difuzeze în tot Banatul şi în Transilvania ziare de peste munţi şi traduceri româneşti ale scrierilor liberale franceze (Französische Freiheit athmende Werke), care să contribuie la unificarea spiritului revoluţionar în toate trei ţările. Pentru acoperirea sumelor necesare cheltuielilor de difuzare a presei şi a publicaţiilor revoluţionare, ca şi pentru pregătirea armată — pentru cît depăşea resursele locale — se atribuiau românilor intenţii de delapidare a caselor erariale şi ale pulberăriilor imperiale. Se denunţase faptul că revoluţia fusese fixată a se declanşa după o prealabilă revoltă, reuşită, în Galiţia ; pentru că în felul acesta concentrarea de trupe habsburgice în nord ar fi lăsat descoperite părţile sudice ale imperiului.

Din rapoartele confidenţiale ale poliţiei habsburgice nu se pot extrage însă date mai amănunţite despre existenţa unor centre ale conspiraţiei, nici despre căpeteniile ei. Se poate spune doar că, întrucît documentele situează pe Adolf David cu domiciliu stabil şi cu funcţia identificată în Cluj, este de presupus că primul centru conspirativ să fi luat naştere în acel oraş. Adolf David a fost arestat şi ţinut în închisoare la Sibiu, unde s-a

---

[1] Din denunţul învăţătorului Maschek din Caransebeş, fost membru al Societăţii secrete, datat 20 noiembrie 1834 (*apud* C. Gollner, *op. cit.*, p. 219).

[2] *Ibidem.*

www.dacoromanica.ro

și sinucis în august 1834. Nu se spune că ar fi și activat acolo. Se știe numai că, după moartea lui, conducerea a fost preluată de către un alt polonez, originar din Galiția, Müller, funcționar montanistic și că centrul mișcării a devenit orășelul Rusca, din regiunea minieră a Banatului, de unde puteau fi întreținute mai ușor și legăturile cu românii din Principate.

Tot atît de puțin clarificată pînă acum este și componența nominală a revoluționarilor. Identificarea numelor este adesea împiedicată de grafia coruptă sau greu de descifrat a documentelor. Un studiu atent și comparativ al diferitelor lecturi posibile va putea da, credem, surprize chiar și în ceea ce privește unele lecturi acceptate pînă acum. În literatura istorică românească s-au încctățenit în general numele învățătorului Maran din Caransebeș, membru cu grad superior în ierarhia organizației; al lui Zaharia Carcalechi, editorul de cărți românești de la Buda; al bănățeanului Damaschin Bojincă și, adiacent, al lui Eliade-Rădulescu.

Damaschin Bojincă trecuse încă din 1833 la Iași, ca „Jurisconsult al Principatului Moldaviei", dar păstrase strînse legături cu românii din Imperiul austriac. Articolul său despre *Vestitele fapte și perirea lui Mihai Viteazul*, publicat în „Biblioteca Românească" de la Buda la 1829—1830, e retipărit nu fără o concludentă semnificație, împreună cu toată revista, în anul 1834[1]. Tot în acest an traduce din latină și *Disputațiile asupra Istoriei pentru începutul românilor în Dacia* pentru ediția a II-a a cărții lui Petru Maior, pe care o reedita pe cheltuiala sa tot la Buda moldoveanul Iordache Mălinescu [2].

Dar în anul conspirației 1834, în revista cu vădite tendințe de educație națională, pe care o scotea Zaharia Carcalechi, intraseră Ioan Trifu (Maiorescu), atunci teolog la Buda și tînărul student, botoșănean, Gheorghe Cuciureanu. Preocuparea unanimă era glorificarea trecutului național. Privirile țînteau peste Carpați, „la Țara Românească și Moldova", căci, așa cum se exprimă editorul revistei, „acolo este puterea românilor". El însă publicîndu-și impresiile din *Călătoria... la București* subliniază cu tîlc numai latura mondenă a impresiilor culese din capitala Țării Românești, pentru a nu trezi alte „curiozități" în cercurile oficiale. Iată deci dintr-odată și alte elemente care pot fi ținute în seamă pentru cunoașterea cadrului general în care s-a înfiripat acțiunea de la 1834.

Recrutarea de membri și aderenți ai societății se făcea cu preferință dintre preoții și învățătorii (ortodocși), considerați ca avînd mai multă influență pe lîngă populația satelor transilvane, cît și pentru succesul propagandistic peste munți, în Principate. Se căuta deopotrivă atragerea tineretului școlar.

[1] *Biblioteca românească sau adunări de multe lucruri folositoare... tipărită pentru neamul românesc prin Zaharie Carcalechi* izvoditorul acestei biblioteci, Buda, ediția I, 1829—1830, ediția a II-a, 1834, partea III-a, p. 36—56; partea IV-a, p. 25—32.

[2] Pentru cele de mai sus, cf. Gh. Ungureanu, *Jurisconsultul Damaschin Bojinca (1802—1869), Contribuții la viața și activitatea sa*, Iași, 1930; I. Lupaș, *Cea mai veche revistă literară*, în „Anuarul Institutului de istorie națională", Cluj, I, 1922, p. 120—137; N. Bănescu și V. Mihăilescu, *Ioan Maiorescu*, București, 1912, p. 5; și mai ales G. Bogdan—Duică, *Eftimie Murgu*, p. 32—59.

www.dacoromanica.ro

Învățătorului Maran, după aceleași informații secrete procurate de poliția din Viena, i s-ar fi trasat sarcina de a cîștiga cît mai mulți prieteni din orașul minier Dognecea și din întreaga regiune grănicerească. Cu prilejul vacanțelor școlare, Maran a pus pe elevii săi să răspîndească scrieri revoluționare și să facă propagandă pentru *republica română*.

Documentele vorbesc de cîteva nume, care nu au fost identificate încă[1]. O reconstituire pe care o putem face, fără a trebui să recurgem la originalele documentelor, ci numai pe baza menționărilor din studiile citate, este a numelui lui *Ștefan Popovici Neagoe*. Emisarul pentru Principate — Neagos — și cu Ștefan Popovici, citat în lista arestaților din 1835[2], nu este altul decît învățătorul bihorean din Pesta. Aflăm astfel că omul cu merite deosebite la vremea aceea, cîștigate și prin publicarea *Calendarelor* de la Buda, din 1829[3], înzestratul caligraf, gravor și sculptor în lemn, Ștefan P. Niagoe intrase în legături directe și revoluționare cu românii de dincoace de munți înainte de 1836, cînd vine să se stabilească în capitala Țării Românești ca profesor de caligrafie și ca „institutor public". Poate că și trecerea sa „în țară" să se datoreze implicării în mișcarea republicană bănățeană. De altfel, Ștefan Niagoe va intra și în vîltoarea revoluției din 1848 din Țara Românească, suferind și închisoare pentru că „au răspîndit răscoală între amploiați"[4].

Conspiratorii din 1834 umblau să cîștige pentru cauză și pe episcopul bucovinean Isaia Bălășescu, cunoscut fiind interesul pe care-l manifesta eclesiarhul român pentru ideile înaintate naționale.

Marseillaise — a revoluției franceze a fost tradusă ad hoc în românește, într-o limbă stîngace care ar permite cu greu identificarea modelului, dacă nu s-ar citi alături versiunea germană a textului adaptat împrejurărilor românești. Exemplarele — litografiate — confiscate de autoritățile austriece dovedesc și ele amploarea pe care o luase mișcarea.

Pentru coordonarea acțiunilor române și polone, era hotărît ca H. Müller să întreprindă o călătorie de recunoaștere în Galiția în primăvara anului ce începea. Dar arestarea lui la Cluj, ca și a grupului principal de conspiratori din Banat, va întrerupe mersul lucrurilor spre desfășurarea planurilor urmărite.

Pentru Curtea vieneză a fost mare mirarea de a constata semnele mișcării naționale bazate pe propaganda de idei revoluționare și nesupunere

---

[1] *Corina Reva* din lectura lui Kovács Endre, trebuie citit *Cornereva*, localitate de lîngă Caransebeș (*loc. cit.*, p. 221, n. 32).

[2] C. Göllner *op. cit.*, p. 241; Kovács Endre, *op. cit.*, p. 221.

[3] Cf. foaia de titlu și verso paginii de gardă ale *Calendarului* din 1829, în volumul de față, fig. 1.

[4] Ștefan Niagoe a fost ținut arestat la Plumbuita, din noiembrie 1848 pînă în aprilie 1849, pentru participare la revoluția din Țara Românească (Cornelia Bodea, *Figuri puțin cunoscute din revoluția de la 1848*, în „Studii", XIII, 1960, nr. 2, p. 146). În general, activitatea revoluționară a profesorului Șt. Niagoe nu a fost cunoscută de către biografii sau cercetătorii vieții și activității sale, cum au fost Athanasie Marienescu, *Ștefan Niagoe* (în „Amicul poporului", Sibiu, 1870); N. Albu, *Un satelit al Școalei ardelene Ștefan P. Niagoe* (în „Transilvania", LXXIV, p. 596—616); Gh. Oprescu, *Grafica românească în secolul XIX*, vol. I, București, 1942, p. 232.

www.dacoromanica.ro

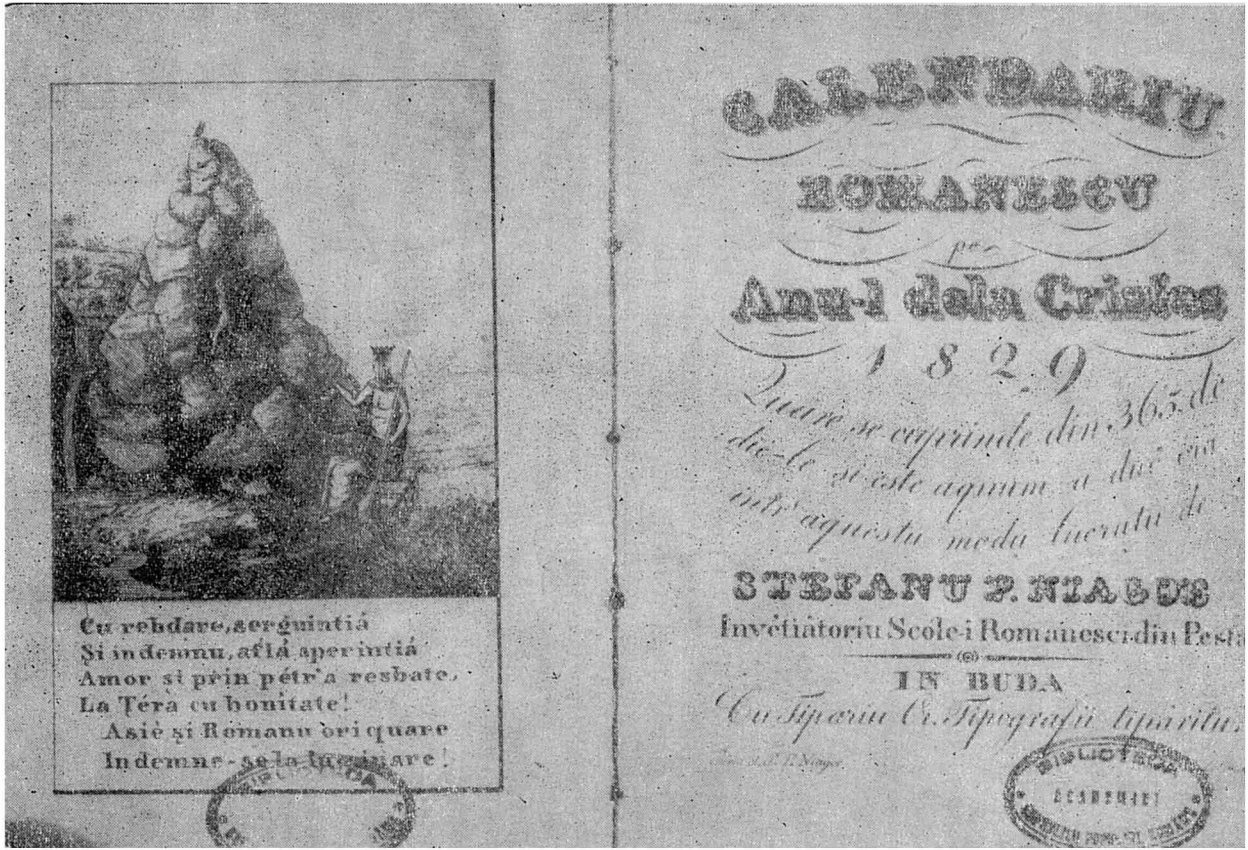

Fig. 1. — *Calendarul românesc pe 1829*, editat de învățătorul Ştefan P. Niagoe la Buda (Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România. — În continuare citată B.A.R.).

www.dacoromanica.ro

habsburgică şi difuzate prin intermediul manifestelor şi a publicaţiilor printre români. „A semăna pe această cale spiritul de nemulţumire şi răzvrătire, prin scrieri potrivite pentru capacitatea de pricepere a valahilor" ![1] Naţiunea română (*die wallachische Nation*), pentru Cabinetul de la Viena, nu era pe o treaptă de cultură care să-l fi făcut să se teamă de succesul unei propagande prin scris. Mirarea s-a transformat în îngrijorare, constatîndu-se că şi primele contribuţii ale membrilor asociaţiei urmau să fie destinate cu precădere a se tipări în *Bucureşti* asemenea scrieri. De aceea cancelarul Metternich adăuga cu mîna proprie, într-o notă trimisă preşedintelui poliţiei de la Viena, că merită a se afla dacă intenţia conducătorilor mişcării era de a declanşa şi o răscoală în Ţara Românească, sau numai de a pregăti în ţara vecină planurile unei răscoale în ţările chezaro-crăieşti.

Intenţia conjuraţilor de a întîrzia declanşarea revoltei pînă cînd insurecţia era pornită în Galiţia, asociată cu posibilitatea ramificării mişcării în Principate chiar şi numai prin întrebuinţarea tiparului de acolo în scopuri revoluţionare, făcea imperioasă pentru Austria cointeresarea Rusiei. Pentru a se asigura de colaborarea ţarului, abilul om de stat austriac se gîndea să prezinte de aşa manieră situaţia, încît să nu-l informeze pe reprezentantul diplomatic al Rusiei la Viena, contele Benkendorf, de mişcările propagandistice descoperite în Banat şi Transilvania, ci să-i arate numai originea polonă a acestor uneltiri. Un emisar special habsburgic — K. Wachtel — a fost trimis şi la Bucureşti să ia legătura directă cu consulul Rusiei şi să urmărească de acolo semnele mişcărilor suspecte. În corespondenţa internă, Metternich cerea continuarea investigaţiilor şi după arestarea principalilor capi ai mişcării. — Ea pare să fi avut loc în aprilie 1835. Aşa se explică zelul poliţiei de a suspecta întîlnirea lui Zaharia Carcalechi cu Eliade-Rădulescu, în vara lui 1835, bănuiţi amîndoi că ar plănui împreună tipărirea de noi manifeste revoluţionare. Din aceleaşi suspiciuni, întîlnirea dintre Carcalechi, Damaschin Bojincă şi învăţătorul Maran la Caransebeş sau, altă întîlnire, dintre Maran şi Carcalechi în august la Budapesta erau raportate cu toată grija[2].

Un capitol din istoria acestei mişcări rămîne neclar. El priveşte relaţiile revoluţionare polono-maghiare şi, implicit, româno-maghiare din cadrul Societăţii amintite. Se pare că Adolf David a căutat să stabilească legături de colaborare cu reprezentanţii mişcării revoluţionare maghiare atît din Transilvania, cît şi din Ungaria. Se menţionează o călătorie de propagandă întreprinsă de Adolf David în acest scop, precum şi numele baronului Wesselény Miklós şi al contelui Károly. Părerea istoriografiei maghiare — judicioasă de altfel — este că de vreme ce obiectivele naţionale ale mişcării româno-polone erau incompatibile cu ţelurile urmărite de reprezentanţii nobilimii maghiare cu care se căutaseră

[1] Metternich către Sedlnitzky, Viena, 15 februarie 1835 (H.—H. u. STA, Wien, fond citat, copie la Arh. St. Buc.).

[2] C. Gollner, *op. cit.*, p. 241—242.

www.dacoromanica.ro

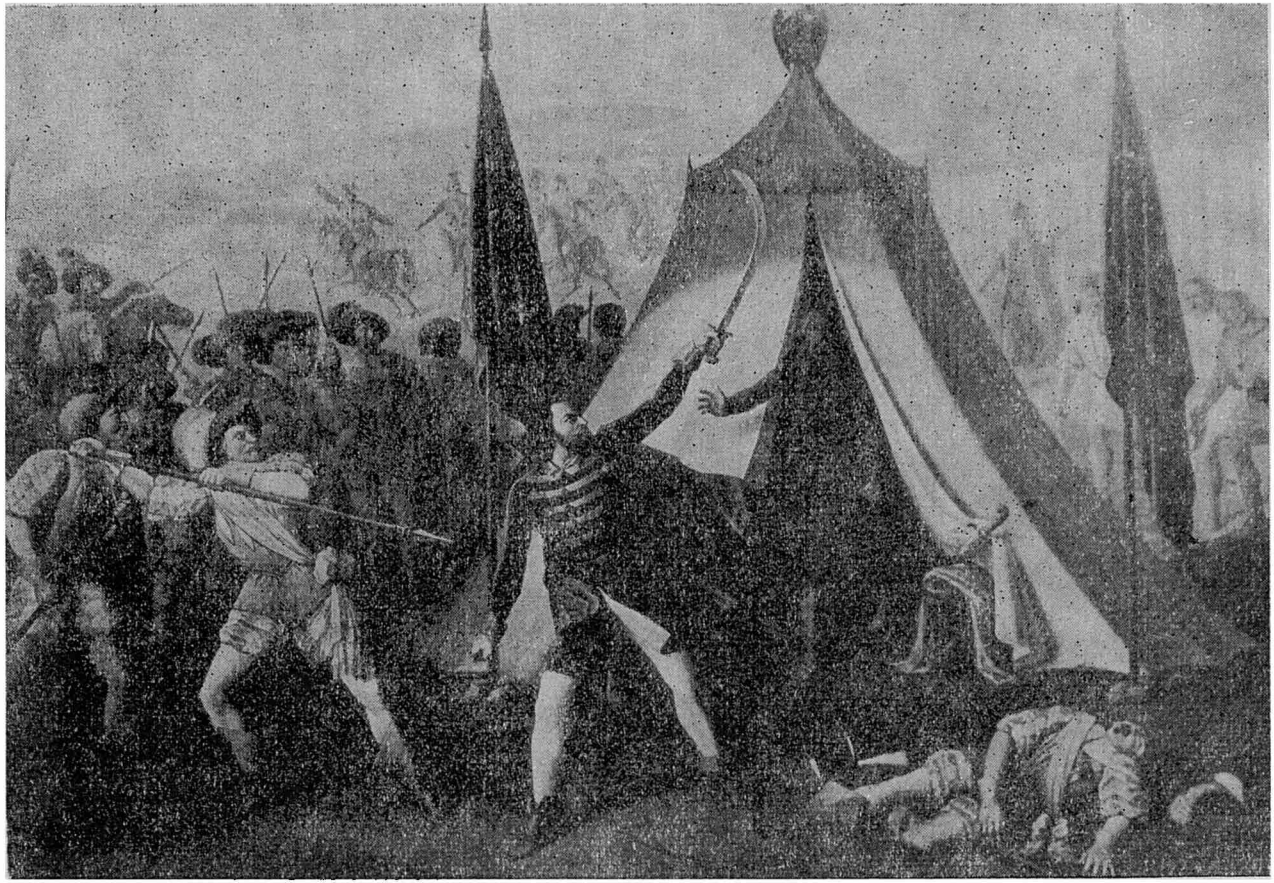

Fig. 2. — „Uciderea lui Mihai Viteazul", tablou de C. Lecca (1807—1887), anunţat în *Biblioteca românească*, partea a IV-a, p. 30—31 (Originalul la Muzeul de Artă al Republicii Socialiste România).

www.dacoromanica.ro

legături, greu s-ar putea admite ideea unei colaborări în această direcţie[1]. Tatonările de teren nu pot fi totuşi ignorate. Ele explică în parte poziţia de rezistenţă adoptată de aceleaşi cercuri în încercările de alianţe premergătoare evenimentelor din 1848, ca şi în timpul revoluţiei, încercări iniţiate de români.

Cît despre interesele revoluţionare polone şi române care au stat la baza acţiunii, identificarea momentului nu face decît să verifice că un destin revoluţionar comun — care a creat dese împrejurări de sprijinire reciprocă a mişcărilor lor de emancipare naţională — se afirma în 1834 sub auspicii republicane.

2. Cercul revoluţionar moldo-muntean de la Paris şi planurile de unitate naţională. Ion Cîmpineanu. — Faţă de starea de spirit şi faţă de colaborarea dintre românii de pe cele două versante carpatice în 1834, constatări ulterioare, ca aceea a agentului polon Woronicz, trimis în misiune revoluţionară în cele trei ţări române în 1838, nu mai pot surprinde. Tot astfel, numai din punct de vedere literar şi stilistic mai putem aprecia însemnarea lui Ion Ghica despre efuziunea pe care au simţit-o — la Paris fiind în 1835 — cei cîţiva munteni şi tot atîţia moldoveni, cînd „descopereau" că nu erau nici moldoveni, nici munteni, ci români, în înţelesul politic al redeşteptării naţionale[2].

Cînd, în 1836, Timotei Cipariu îşi exprimase atît de vibrant dorinţa de a vizita Ţara Românească şi Bucureştii, Tîrgovişteа, Rîmnicul (Vîlcii) şi Argeşul; Moldova şi Iaşii şi Galaţii; Bucovina şi Suceava[3], el ilustra prin dorinţa lui procesul de dezvoltare al societăţii româneşti. — Conştiinţa naţională ajunsese la stadiul de a materializa nevoia de emancipare politică şi socială a propriului popor, de a desfiinţa graniţele politice impuse de stăpîniri străine. Mijloacele şi împrejurările au restrîns călătoria lui Cipariu şi a lui G. Bariţiu numai la Ţara Românească. Dar cele 27 de zile pe care le-au petrecut în Bucureşti au însemnat tot atîtea posibilităţi de cunoaştere a realităţii complexe asemănătoare în două din ţările române.

Contactul direct al bănăţenilor şi al transilvanilor propriu-zişi cu fruntaşii vieţii politice şi culturale din Principate pe de o parte, studiile şi aspiraţiile comune ale tineretului din afara hotarelor ţării, ca şi bagajul spiritual adunat de cele două personalităţi transilvane în călătoria din 1836, s-au grefat pe fondul comun al aspiraţiilor româneşti de pe întinsul spaţiu daco-roman. Ele n-au făcut decît să lărgească sfera colaborărilor

---

[1] Kovács Endre, *loc. cit.*

[2] I. Ghica, *Generalul Coletti la 1835*, în *Scrieri*, ed. P. V. Haneş, vol. III, Bucureşti, 1914, p. 214—215; cf. şi N. Kreţzulescu, *Amintiri istorice*, Bucureşti, 1940.

[3] Cf. T. Cipariu, *Călătoria în Muntenia la 1836*, *loc. cit.* p. 355—381 (recenzat de Titus Bunea, în „Patria", Cluj, 1931, nr. 116); P. Teodor, *G. Bariţ şi Principatele române pînă la 1848*, *loc. cit.*, p. 78—79; G. Em. Marica, *Notele de călătorie ale lui George Bariţ*, ibidem, p. 124—127.

www.dacoromanica.ro

în scopul național al redeșteptării culturale și politice. Pe acest drum a pornit, cu forțe mai slabe, „România", gazeta politică, industrială, comercială și literară, editată de transilvanul Florian Aaron și Gh. Hill în 1837—1838, la București. De aici și-au luat izvoarele pentru a se afirma cu prestigiu de lungă durată, începînd din 1838, „Gazeta de Transilvania" și „Foaia pentru minte, inimă și literatură", ale tuturor românilor, la Brașov. Dar tot din acele întîlniri și comunicări reciproce de păreri și aspirații a răsărit a doua colaborare politică, conspirativă, care s-a înfiripat în acțiunea pentru unitatea politică națională reprezentată de Ion Cîmpineanu.

Pe acest din urmă aspect vom stărui mai cu deosebire, pentru că împrejurările care au favorizat nașterea proiectului de trecere de la idee la conlucrarea practică pentru realizarea statului unitar românesc se leagă — în mod direct, imediat — de toate trei momentele amintite. Accentul cade pe prezența studenților moldo-munteni la Paris în perioada 1835—1837. Este un punct de vedere nou, pe care încercăm să-l dezvoltăm aici pe bază documentară. El se deosebește de ceea ce se admitea pînă acum în istoriografia noastră[1], în sensul că noi atribuim rolul de promotor al ideii „dacice" și de colaborare politică dintre cele trei țări române în 1837—1839 aceleiași generații de tineri care o vor promova și în 1848, și nu generației „bătrînilor", care o preia, prin reprezentantul ei de seamă, dîndu-i amploare. Grupul atît de tînăr din 1837—1838 era reprezentat de Ion Ghica, frații Golescu, D. Brătianu, A. G. Golescu, N. Crețulescu, Ion Voinescu II, C. Bolliac, Vasile Alecsandri, Costache Negruzzi, C. Rolla, Al. I. Cuza, Scarlat Vîrnav etc. Lui i se vor ataşa și „mai tinerii" Mihail Kogălniceanu, Nicolae Bălcescu și toată pleiada pașoptiștilor. Toți au admirat în Ion Cîmpineanu pe șeful partidei naționale din 1835—1840, pe liberalul convins, omul de acțiune și „incoruptibil" gata să se sacrifice pentru independența țării sale. De aceea l-au ajutat cu toată energia și elanul[2], au colaborat cu generația „bătrînilor" în 1837—1838, lăsîndu-i conducerea. Curînd după 1840, depășind și pe I. Cîmpineanu și partida lui, vor intra chiar în conflict cu ea. După cum o caracterizează N. Bălcescu în 1847, generația bătrînilor, „mirată că nu a cules a doua zi ceea ce a semănat cu o zi înainte", și-a pierdut credința și a adoptat nelucrarea, defetismul[3]. Purtînd singuri flacăra aprinsă în 1837, acei tineri

[1] Vezi, asupra acestei mișcări, N. Iorga, *Generația de la 1840 și 1848 față de concepția unității politice*, în „Neamul românesc", XVII (1922), n-rele de la 28 mai la 3 iunie; idem, *Dezvoltarea ideii unității politice*, București, 1915, p. 61 și urm.; P. P. Panaitescu, *Planurile lui Ioan Câmpineanu pentru unitatea națională a românilor*, în „Anuarul Institutului de istorie națională", Cluj, III, 1926, p. 63—106; idem, *Problema unificării politice a țărilor române în epoca feudală*, în *Studii privind Unirea Principatelor*, București, Edit. Acad. R.P.R., 1960, p. 90—93; Radu R. Florescu, *R. G. Colquhoun, Ion Câmpineanu and the Pro-Western Opposition in Wallachia*, în „The Slavonic Review", Londra, 1963, p. 403—319.

[2] Cf. anexele 2—3, 6—14.

[3] „Ei nu pricep — spunea Bălcescu — că nu este dat unei generații să înceapă și să întemeieze triumful unei credințe; că ceea ce o generație a început alte generații trebuie să sfîrșească și să completeze...". Din discursul ținut la 1 ianuarie 1847 (Cornelia Bodea, *Pagini inedite din opera lui N. Bălcescu*, în ms).

www.dacoromanica.ro

o vor menţine vie şi în revoluţia din 1848—1849, împotriva îngrădirilor impuse de împrejurări obiective, în toate cele trei ţări române.

Primul material documentar de la care pornim este de fapt cunoscut. Dar fiindcă a fost atribuit pînă acum unui alt moment istoric decît cel real, el devine astăzi nou pentru problema pe care o revelă. Este vorba de o notă nedatată, întocmită la Paris de către „un român" şi prezentată principelui Adam Czartoryski. Ea se referă la condiţiile şi posibilităţile sprijinului românesc solicitat de emigraţia revoluţionară polonă în războiul pe care aceasta intenţiona să-l provoace pentru recucerirea unităţii şi independenţei statului polon. Documentul a fost semnalat şi interpretat întîi în 1929 de către istoricul polon Stanislas Lukasik[1]. În 1933 şi 1934 a fost utilizat şi acreditat ca atare şi de către Marceli Handelsman[2]. Dar amîndoi istoricii poloni considerau că se găsesc în faţa unui plan de acţiune şi colaborare polono-român, perfectat între studenţimea de la Paris şi emigraţia polonă în ajunul *revoluţiei din 1848*. St. Lukasik îl datează, vag, „1847", apreciindu-l ca un rezultat al activităţii politice depuse de agenţii poloni în Răsărit în preajma anului revoluţiei. Autorul notei, întocmită în numele românilor şi prezentată principelui Czartoryski la Hôtel Lambert, după părerea sa, este un „Golescu". M. Handelsman se apropie şi mai mult în timp de data revoluţiei din 1848, la o distanţă de numai cîteva luni, avînd însă grijă să precizeze că o stabilire exactă a datei este imposibilă.

După relatarea făcută de Lukasik, în 1847 M. Czajkovski, apropiat al principelui Czartoryski — hotărînd să folosească relaţiile sale de prietenie cu studenţii români de la Paris —, a prezentat principelui un plan de acţiune comună polono-român. Potrivit estimaţiilor sale, Ţara Românească şi Moldova puteau să aducă un serviciu mare revoluţionarilor poloni, oferindu-le locuri sigure pentru depozitarea de arme şi favorizînd comunicaţia cu populaţia necrasovţilor. În principiu, şeful emigraţiei polone s-a declarat de acord cu intenţiile agentului său. Şi astfel, avînd consimţămîntul prinţului, M. Czajkovski a propus ca trei români să meargă în ţară cu scopul de a pregăti pe conaţionali să ia parte activă la mişcarea de eliberare a polonezilor. O conferinţă între români şi poloni a avut loc atunci la Paris, condusă de Zamoyski. Participanţii români au condiţionat însă sprijinul solicitat, explicînd că voiau să se pregătească şi ei — *în înţelegere cu toate celelate provincii româneşti* — „pentru o răscoală menită a realiza marele stat unitar Dacia". În relatarea istoricului polon se mai adaugă că, în conferinţă, contele Zamoyski a pus românilor mai multe întrebări referitoare la situaţia internă a Principatelor şi la posibilitatea de colaborare cu polonii şi că răspunsurile obţinute au dat o privire clară

---

[1] St. Lukasik, *Rumunja a Polska w XIX wieku* (Romînia şi Polonia în secolul al XIX-lea), Cracovia, 1929, p. 28—29; idem, *Relaţiile lui Mihail Czajkowski cu românii*, în „Revista istorică română", II, 1932, p. 232—261.

[2] M. Handelsman, *Le Prince Czartoryski et la Roumanie 1834—1850*, Varşovia, 1933, p. 23 (comunicare ţinută la Congresul internaţional de ştiinţe istorice de la Varşovia din acel an); idem, *Czartoryski, Nicolas I-er et la Question du Proche Orient*, Paris, 1934.

www.dacoromanica.ro

asupra problemelor românești. În sensul propunerii românești s-a hotărît apoi ca trei tineri, indicați în document prin inițiale — „doi *G*... și un *K*...” — să plece imediat în Țara Românească pentru a oferi conducerea mișcării „unui domn *Ca*” — „om influent în țară” — și spre a-l convinge să vină și la Paris pentru a se înțelege mai pe larg cu prințul Czartoryski. Domnii *G*... și *K*... au exprimat dorința de a se vedea cu prințul înainte de plecare. Relatarea nu mai are altă suită.

Pentru un istoric român, conținutul documentului analizat de cei doi istorici poloni poartă elemente suficiente spre a putea fi datat. Călăuzindu-ne după textul și datele furnizate de St. Lukasik și M. Handelsman, concluziile noastre sînt că ne aflăm în fața unui *eveniment petrecut în 1837, adică cu zece ani mai devreme decît data propusă de istoricii poloni.*

La data adoptată de noi, „omul influent în țară”, indicat în document sub *Ca*, nu este altul decît Ion Cîmpineanu, transcris în ortografie franceză sau polonă *Ca*mpineanu. Grupul de români stabiliți la Paris, în strînse legături cu emigrația polonă, corespunde cu seria de tineri veniți la studii prin 1835. Iar dintre polonezi[1], cel care se remarcase printr-o deosebită prietenie cu românii, și în mod special cu Ion Ghica, este tocmai Mihail Czajkovski sau Czajka, cum i se mai spunea între prieteni. Ideea colaborării polono-române a mijit de bună seamă în mintea lui Mihail Czajkovski în urma discuțiilor înflăcărate cu prietenii săi români și în urma știrilor pe care aceștia le primeau de acasă despre opoziția națională ce se afirma cu atîta vehemență în Adunarea Obștească a Țării Românești împotriva ingerințelor politice străine.

Că acțiunea se petrece în 1837, și nu în epoca imediat premergătoare revoluției din 1848, reiese și din confruntarea altor situații implicate în documentul citat. În primul rînd, dacă Mihail Czajkovski s-a gîndit să folosească relațiile sale personale cu „românii stabiliți la Paris” și să mijlocească întrevederea lor cu principele Czartoryski — care rezida la Hôtel Lambert —, aceasta presupunea cu necesitate și prezența mijlocitorului în același oraș. Dar, după datele pe care le consemnează cu alt prilej tot M. Handelsman[2], Mihail Czajkovski părăsește Parisul în aprilie 1841, stabilindu-se ca agent al lui Czartoryski la Constantinopol[3]. Pe de altă parte, în documentul polon se vorbește de spătarul Costache Ghica, fratele domnului Țării Românești Alexandru Ghica, ca fiind șeful suprem al oștirii țării. Faptul acesta ne situează în tim-

---

[1] Cf. anexa 2; B.A.R., coresp. inv. 81 012 (scrisoarea lui M. Czajkovski către I. Ghica din 10/22 oct. 1837).

[2] M. Handelsman, *La politique jougoslave du Prince Czartoryski après 1840*, în *Bull. International de l'Académie polonaise des Sciences et des Lettres*, Cracovia, 1929.

[3] După confruntările noastre, prezența permanentă — a lui M. Czajkovski la Constantinopol se constată din cursul anului 1843. Cf. scrisorile lui M. Czajkovski către Ion Ghica, din 1842—1843, anexele 20, 23, deasemenea B.A.R., coresp. inv. 80 918 (scrisoarea din 29 iulie /9 august 1843).

www.dacoromanica.ro

pul domniei lui Alexandru Ghica, deci pînă în 1842, anul detronării domnului muntean, sau nu mai tîrziu de 11 iulie 1845, data înlocuirii spătarului Costache Ghica de la conducerea miliţiei[1], sub domnia lui Gh. Bibescu.

Cu privire la cei trei emisari români semnalaţi în document prin iniţialele *K*...şi doi *G*..., care urmau să plece în ţară să propună lui Cîmpineanu conducerea răscoalei la care se gîndeau, Handelsman indică „un Kretzulescu" şi „doi Goleşti". Or, tocmai în anul 1837, dată cu care concordă pînă acum toate constatările noastre, se pregătea pentru un astfel de scop unul din fraţii Goleşti, Radu Golescu. El are, în cursul lunii octombrie 1837, întrevederi şi corespondenţă specială cu şeful emigraţiei polone, în vederea misiunii ce avea de îndeplinit[2]. „*Je verrai avec un grand plaisir* — îi scrie Czartoryski — *arriver ici quelqu'un de vos compatriotes qui, par ses antécédents et par sa position élevée, puisse donner aux idées que vous émettez l'appui qu'elles méritent, et présentant en même temps les garanties nécessaires des rapports ultérieurs*"[3].

La 21 octombrie 1837, Radu Golescu cerea principelui Czartoryski o ultimă întrevedere înainte de plecarea din Paris[4]. Îi vorbeşte de „plecarea noastră" (*notre départ*), ceea ce presupune de bună seamă în primul rînd pe fratele său Alexandru Golescu (Albu). N. Creţulescu nu vine în ţară decît mai tîrziu[5].

Evenimentele nu s-au precipitat însă în desfăşurarea lor. Impedimente de altă natură au amînat punerea în aplicare a intenţiilor din amîndouă părţile. Fraţii Radu şi Alexandru C. Golescu, cei doi *G*... emisari ai cauzei româneşti, au ajuns în ţară şi „*în capitala viitoarei Dacii mari*" — cum se exprimă Alexandru Golescu, lăsîndu-ne să-i surprindem de la început gîndurile — numai în iulie anul următor[6]. Într-o scrisoare de răspuns, adresată nepoţilor săi *Nicolae Creţulescu* şi *Ion Ghica* la 5/17 august 1838[7], colonelul Cîmpineanu vorbeşte despre eventualitatea mergerii sale la Paris spre sfîrşitul lunii octombrie: „*En cas que je viendrai, nous nous concerterons ensemble et avec vos connaissances*[8] *sur ce qu'il y aurait à faire, et ensuite je passerai à Londres*"[9].

---

[1] Pentru conflictul lui Costache Ghica cu Gheorghe Bibescu şi divorţul care i se impune pentru ca soţia sa — Mariţica — să poată deveni „Mariţica doamna", soţia domnului Bibescu, vezi El. Regnault, *Histoire politique et sociale des Principautés Danubiennes*, Paris, 1855, p. 239 şi 246—249.

[2] P. P. Panaitescu, *Planurile lui I. Câmpineanu*, anexele 2 şi 3, p. 86—87.

[3] *Ibidem*, p. 86.

[4] *Ibidem*, anexa 3, p. 86—87.

[5] În volumul de faţă anexele 2 şi 9, scrisorile lui Cîmpineanu, anexa 11, scrisoarea lui A. G. Golescu.

[6] Anexa 3 (scrisoarea din octombrie 1838).

[7] Anexa 2.

[8] Citeşte: M. Czajkovski şi principele Czartoryski.

[9] Anexa 2.

www.dacoromanica.ro

În octombrie 1838 însă, principele Czartoryski va trimite pe emisarul său special, pe Woronicz sau Werner, spre a lua legătura cu partida națională munteană și cu fruntași ai mișcării naționale din celelalte provincii românești. Astfel, călătoria lui Cîmpineanu va suferi amînările cunoscute.

Impresiile culese cu acest prilej de emisarul polon, cu privire la tendințele de unitate națională, sînt rezultatul unor observații competente făcute timp de două luni de zile asupra cauzelor multiple care le-au generat. „Ideea reunirii tuturor românilor sub un singur sceptru ocupă toate mințile, remarca Woronicz în raportul adresat principelui Czartoryski în decembrie 1838. Această idee este puternic întreținută de valahii din Transilvania, care vin aici [în Țara Românească] pentru ca să găsească de lucru și să-și valorifice destoinicia lor"[1]. Impresiile sale confirmă pe deplin informațiile culese cu patru ani mai devreme de către diplomatul francez Bois le Comte despre Principate[2]. Dar le și completează, cu un aspect pe care diplomatul din 1834 nu-l prinsese, cu privire la puternica influență exercitată în Principate de curentul național transilvan. Acest element prețios îl sesizează în schimb, cu tot girul autenticității, fostul agent consular al Franței la București și activul susținător al planurilor lui Cîmpineanu, Félix Colson. „Valahii din Transilvania sînt români și trăiesc cu speranța de a se uni cu frații lor din Moldo-Valahia. Ideea unei uniri — subliniază Colson — se popularizează din ce în ce mai mult"[3].

Relatările făcute de tînărul Alecu Golescu despre societatea munteană, la întoarcerea sa în țară[4], sînt mai puțin optimiste. Dar aceasta pentru faptul că în el prinseseră rădăcini adînci preceptele socialismului de orientare mesianică lansat cu cinci ani în urmă de către fanaticul apărător al libertății, abatele Lamennais. Și, în consecință, se revoltă cînd în loc de entuziasm patriotic democratic sau consimțămînt voluntar, al boierimii, la acceptarea sarcinilor fiscale, și în loc de un țăran român liber pe care-l văzuse în proiectele de viitor, se izbește de inerția celor mai mulți boieri, de opoziția lor în a institui impozitul funciar, de asprimea cenzurii față de ideile progresiste, de măsurile arbitrare ale guvernului și de lipsa lui de demnitate națională. Tabloul sumbru al vechii societăți feudale românești nu trebuie să surprindă. Ne vom întîlni cu el și în ajunul marelui act al Unirii din 1859[5],

---

[1] P. P. Panaitescu, *Planurile lui Ioan Câmpineanu*, p. 92—100.

[2] *Documente Hurmuzaki*, vol. XVII, *Corespondență diplomatică și rapoarte consulare franceze. 1825—1846*, București, 1913, p. 394.

[3] Félix Colson, *De l'état présent et de l'avenir des Principautés de Moldavie et de Valachie*, Paris, 1839, p. 265.

[4] Anexa 3.

[5] Vezi în acest sens *Corespondența politică 1855—1859*, publicată de noi, în colecția *Documente privind Unirea Principatelor*, vol. III, București, Edit. Acad. R. P. R. 1964, p. X—XII.

www.dacoromanica.ro

estompat într-o mică măsură. Acest lucru nu va împiedica pe boieri să îmbrățișeze cauza unirii; dimpotrivă, o susțineau cu gîndul la sporul de putere și prestigiu care-l cîștigau, fără să se considere obligați a renunța la privilegiile lor sociale. Critica aspră pe care o face Golescu Albu prevederilor impuse în Regulamentul Organic cu privire la înrăutățirea situației țărănimii anunță în el pe energicul apărător al articolului 13 din viitoarea Constituție din 1848.

Lucrurile erau mai avansate pe plan politic decît pe cel social. Tendința de emancipare națională și de înlăturare a dominației străine merge pînă la făurirea de proiecte temerare, a căror înfăptuire presupunea sprijinul masiv al întregului popor român. Ele își găsesc expresia în *Declarația de principii a partidei naționale*, lansată în noiembrie 1838, și în proiectul de constituție elaborat atunci, din care nu au lipsit însă nici preocupările social-agrare de îmbunătățire a situației țărănimii[1].

Conținutul și concepția care au stat la baza *Declarației* din noiembrie sînt în genere cunoscute din versiunea franceză găsită în arhiva de la Cracovia[2]. Împrejurarea fericită a făcut însă să dăm atît peste unul din exemplarele declarației redactat *în versiune paralelă română și franceză*, cît și peste actul adițional prevăzînd condițiile de „numire a suveranului românilor"[3], și să putem surprinde astfel mesajul complet al mișcării naționale din 1838. Titlul original al primului document este *Act de unire și independență* (în versiunea franceză *Acte d'union et d'indépendance*). „Suptiscălițiii, români ai Prințipatului Valahii, mădulari ai Adunării Naționale", întruniți ca să proclame drepturile țării lor și a expune plîngerile", declară în fața întregii lumi datoria care le revenea de a apăra „suveranitatea română" față de încălcările străine și a reda* „o patrie slobodă și independentă" tuturor membrilor răspîndiți ai neamului lor. La această luptă în care se legau cu viața și averea, fruntașii liberali ai Țării Românești chemau și pe „românii Moldovei" și pe toți acei frați ai lor care gemeau „supt un jug din cele mai despotice și cele mai barbare", să-i ajute, să se însoțească „la al lor cuget, și a face împreună cu ei unul și singur norod, oblăduit dă către unul și același șef și stăpînit dă aceleași legi".Ei declară suveranitatea și libertățile Țării Românești în primejdie; tăgăduiesc legitimitatea și caracterul național al domnului țării impus prin firman; resping valabilitatea legii fundamentale — Regulamentul Organic —, ca fiind alcătuit sub presiunea ocupației străine și de către o Adunare obștească constituită arbitrar. Declară nevoia de a chema la domnie un adevărat patriot, care să izbăvească țara. Recunosc însă că, cu un teritoriu împărțit ca al lor și așa cum erau risipiți, va fi peste putință

[1] Cf. în acest volum anexa 5, nota 1.
[2] P. P. Panaitescu, *Planurile lui Ioan Câmpineanu*, p. 87—89.
[3] Anexele 4 și 5.
* În text: *a întoarce* (în versiunea franceză: *rendre*).

www.dacoromanica.ro

românilor a se împotrivi de sineşi puternicelor imperii care îi înconjurau. De aceea stăruiesc asupra *necesității împreunării tuturor populațiilor române sub un singur sceptru.* Sub starea de opresiune străină şi de anarhie lăuntrică în care se găsea Țara Românească era peste putință numai muntenilor singuri a împlini „cele mai principale datorii a unei naţii către sineşi": a se conserva şi a se perfecţiona. Cu toate acestea, ca toate celelalte naţii, ei aveau datoria de a evita orice rău ce se împotrivea progresului şi putea pricinui distrugerea lor ca popor. Cetăţenii ţării nu mai puteau fi opriţi, prin urmare, prin forme legale, de a se apăra împotriva tiraniei şi de a izbăvi patria, căci „izbăvirea norodului este cea dintîi lege".

Membrii partidei naţionale muntene anunţau ca puncte principale ale programului lor politic: denunţarea legăturilor de vasalitate cu Poarta; elaborarea unui corp nou de legi politice, publice şi civile menite a cîrmui „un popor român slobod şi independent"; alegerea unui domn ereditar, a cărui primă datorie — ca suveran al românilor — era a dobîndi independenţa şi a face alianţe şi prieteni ţării [1].

Acel domnitor al tuturor românilor — învestit cu puteri dictatoriale sub durata războiului de independenţă şi şase luni după recunoaşterea independenţei de către cabinetele europene — trebuia să fie *colonelul Ion Cîmpineanu* [2].

Intenţia noastră nu este de a urmări evoluţia politică-diplomatică a acţiunii condusă de Ion Cîmpineanu, de la propunerea candidaturii lui la aceea a lui Mihail Sturdza ca domn al Principatelor şi pînă la arestarea de la Lugoj, care pune capăt acestui proeminent episod din lupta pentru unitatea naţională. Interesează însă să ştim cum se profilau modalităţile de colaborare între cele trei ţări, pentru ipoteza cînd aplicarea proiectului naţional putea acoperi totalitatea teritoriului românesc.

Cît se cunoaşte pînă acum, evident, nu este mult. Textul *Declaraţiei* însuşi ne oferă cîteva precizări suplimentare, în sensul că acel act trebuia adus, sub jurămîntul secretului, în cel mai scurt timp, la cunoştinţa fruntaşilor români ai tuturor ţărilor române şi îndeosebi ai Moldovei. Un articol special, nr. 6, al *Declaraţiei* mai prevedea redactarea celor două acte încheiate în noiembrie în *patru* exemplare originale: unul trebuia a fi înmînat viitorului domn, altul rămînea în păstrarea unui membru al clerului, al treilea unui membru al Adunării Naţionale şi al patrulea avea să fie păstrat, sub sigiliu, în străinătate. Dar în afară de aceste autografe originale se prevedea eliberarea cîte unei copii pentru fiecare din părţile ţării românilor care va adera la acţiunea

[1] Din „*Osibitul act de numire a suveranului românilor*" (v. anexa 5), încheiat la 5 noiembrie 1838. Vezi şi Félix Colson, *De la Pologne et des Slaves*, Paris, 1863 (anexa de la p. 213—216: *Jean Campineano*); de asemenea *Documente Hurmuzaki*, XVII, p. 725, 729.

[2] Anexa 5 şi fig. 21.

www.dacoromanica.ro

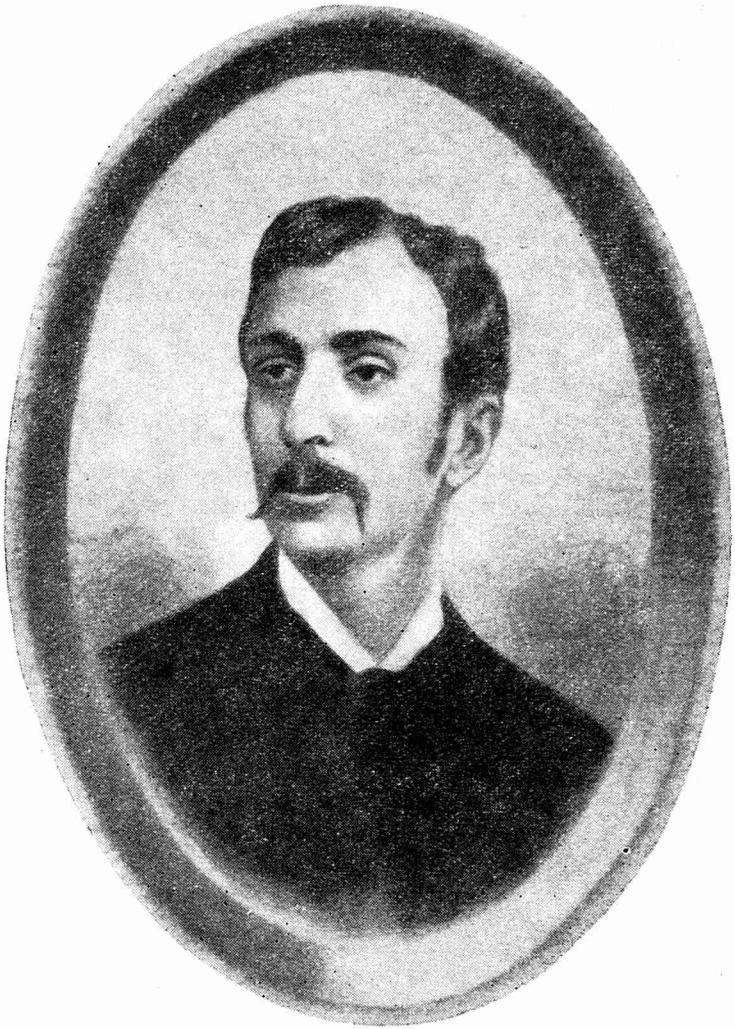

Fig. 3. — Ion Cîmpineanu (Cabinetul de Stampe, B. A. R.).

întreprinsă[1]. Este în înţelesul acestui aliniat ceva mai mult decît în expresia lui.

Cu privire la eventualitatea coordonării acţiunilor din trei direcţii româneşti, tot atît de preţioasă este şi părerea lui Cîmpineanu, comu-

[1] *Declaraţia de principii* avea să servească la momentul oportun şi drept memoriu adresat „puterilor europene aliate Turciei", aşa cum reiese din textul publicat în *Documente Hurmuzaki*, XVII, p. 727—728.

www.dacoromanica.ro

nicată lui Woronicz la data la care nu se începuseră încă consultările nici cu fruntașii moldoveni. Întrebat de agentul principelui Czartoryski[1] dacă în cazul unei insurecții în Polonia el ar provoca o stare similară între români, Cîmpineanu se declarase sigur de Țara Românească, cerînd timp pentru a putea răspunde la fel și pentru Moldova. Credea însă că o putea antrena la luptă. Fapt important, Transilvania i se părea sigură (*non équivoque*) din momentul în care Galiția se va găsi angajată pe această cale. Woronicz precizează că Ion Cîmpineanu s-a arătat totuși gata să intre în legătură cu Transilvania în acest scop („Il va toutefois se mettre en rapport avec la Transylvanie ad-hoc") și adăuga că și intenția sa era să treacă pe acolo, în drum spre Galiția, și să angajeze discuții folosind recomandarea interlocutorului său. Textul lui Woronicz sună așa: „Je tâcherai moyennant Campineano de m'y reconnaître de mon côté".

Însemnînd acestea, anticipăm explicația cu privire la drumul de întoarcere pe care l-a ales Cîmpineanu de la Londra spre țară trecînd pe la Viena în Transilvania. Și tot ca o explicație anticipată, la aprehensiunile maghiare manifestate cîțiva ani mai tîrziu față de intențiile „pan dacice" ale românilor, adăugăm sfatul pe care l-a dat agentul polon fruntașului mișcării naționale române, în aceeași conversație din decembrie 1838: „*Am convins* (j'ai engagé) *pe Cîmpineanu* — raporta Woronicz șefului său la Paris — *să intre în legături cu Wesselényi*, care a plecat în Anglia și exercită o mare influență asupra conaționalilor săi [maghiari] în Austria"[2]. La 12 aprilie 1848 cînd vom citi — în scrisoarea publică pe care o adresează baronul Wesselényi nobilimii din Transilvania — alarma fruntașului politic maghiar față de „*speranța pe care și-o puneau Muntenia și Moldova în Ardeal în legătură cu un proiect copt de mult care va fi pus în aplicare, probabil nu peste mult, o dată cu înființarea unui regat valah independent*"[3], va trebui să ne întoarcem cu gîndul nu numai la mișcarea inițiată în 1834, ci și la recomandarea făcută lui Cîmpineanu în 1838. Și cu multă probabilitate la *o întîlnire Wesselényi-Cîmpineanu pe această temă.*

Sosirea lui Cîmpineanu la Paris se întîmplă abia în luna lui mai 1839[4], după o serie de lungi tratative purtate parte la Iași de către Félix Colson cu domnul Moldovei, parte la Constantinopol. În acest răstimp, pe plan extern — din pricina conflictului turco-egiptean — echilibrul

---

[1] Raportul lui Woronicz către Czartoryski, datat 10 decembrie 1838, publicat de P. P. Panaitescu, *Planurile lui Cîmpineanu*, anexa 8, p. 99.

[2] *Ibidem.*

[3] Kardos Samu, *Báró Wesselényi Miklós élete és munkai* (Viața și activitatea baronului Nicolae Wesselényi), vol. II, Budapesta, 1905, p. 206 (după S. Dragomir, *Studii și documente privitoare la revoluția românilor din Transilvania în anii 1848—1849*), vol. V, Cluj, 1946. p. 303).

[4] Anexa 6 (scrisoarea lui N. Crețulescu către frații Radu și Alex. C. Golescu, din 3/15 aprilie 1839).

www.dacoromanica.ro

diplomaţiei europene evoluase neaşteptat spre raporturi şi situaţii defavorabile intereselor româno-polone. Pe deasupra, Curtea de la Viena avusese toată vremea să surprindă firele acţiunii ce se urzea în Principatele Române şi să ia măsurile de rigoare. Rapoartele reprezentanţilor diplomatici şi consulari austrieci se coroborau cu informaţiile procurate de Biroul de informaţii secrete al Imperiului, în cancelariile preşedintelui poliţiei, a cancelarului Metternich şi a Consiliului de război. La Viena se intercepta toată corespondenţa ce trecea prin Austria. Scrisorile, cînd nu erau confiscate de-a dreptul, erau expediate destinatarilor lor după o prealabilă copiere. Se întîmpla deseori să ajungă şi ciuntite în mîinile destinatarului. Metamorfoza suferită de o scrisoare trimisă de la Londra de Ion Cîmpineanu consulului britanic de la Bucureşti este edificatoare. Scrisorii, interceptată înainte de a ajunge la destinaţie, în birourile poliţiei vieneze *i se suprimă* o parte din text[1] şi e expediată ciuntită mai departe. Sosită la Bucureşti, consulul austriac, Timoni, o interceptează la rîndul său, fără să bănuiască cele ce se petrecuseră la Viena. O comunică în copie ciuntită lui Metternich, avînd grijă să atragă atenţia despre starea... în care o prezenta. — S-a mai întîmplat însă că multe din secretele planurilor Cîmpineanu să fie dezvăluite prin presa franceză chiar de către Félix Colson — deşi nu cu rea-intenţie —, dar spre nemulţumirea justificată a celor vizaţi[2].

Aceasta fiind situaţia, drumul de întoarcere al lui Cîmpineanu prin Viena în Transilvania era spionat şi urmărit nu numai de autorităţile habsburgice, care se temeau de implicaţii la românii transilvani, ci şi de guvernul turcesc, care-i pregătise din vreme firmanul de exilare.

3. Societatea pentru învăţătura poporului român (1839), formă legală de luptă pentru unitatea naţională. — La 3/15 aprilie 1839, N. Creţulescu relata fraţilor Radu şi Al. C. Golescu, la Bucureşti, despre intensa elevare patriotică ce domnea între tineretul moldo-muntean de la Paris şi despre nerăbdarea cu care se aştepta sosirea lui Ion Cîmpineanu în capitala Franţei: „Noi sîntem gata întotdeauna a îndeplini numai dorinţele noastre pentru binele patriei noastre. După cum o ştiţi şi voi, sîntem mereu aceiaşi, prietenii voştri, aşa cum ne cunoaşteţi. După plecarea voastră, fără să-mi pot da prea bine seama, discuţiile pe care le

[1] Scrisoarea, datată din Londra, la 6 noiembrie 1839, e publicată după copia transcrisă de Timoni, de I. C. Filitti, *Turburări revoluţionare în Ţara Românească între anii 1840—1843* în „An. Acad. Rom.", seria a II-a, t. XXXIV, Bucureşti, 1912, p. 4—5 şi în *Hurmuzaki, Documente*, vol. XXII *Corespondenţă diplomatică şi rapoarte consulare austriece, 1837—1846* (exemplar unic la B.A.R.). Textul complet al scrisorii se află în dosarele poliţiei secrete din Viena (H.—H. u. STA, Informationsbüro, K 13, *Liasse Campiniano*, f. 26—27: reproducere prin Xerox şi la Arh. St. Buc.).

[2] Vezi scrisoarea lui Cîmpineanu către consulul Colquhoun, citată mai sus, şi în volum anexa 13 (scrisoarea lui Félix Colson către consulul Huber de la Iaşi).

www.dacoromanica.ro

aveam despre țara noastră și despre alte subiecte au încetat sau cel puțin au devenit rare. S-ar părea că totul este hotărît, totul este pregătit, nici un punct în litigiu; într-un cuvînt s-ar părea că ne aflăm în ajunul unei acțiuni. În fapt, pentru moment așteptăm cu cea mai mare nerăbdare pe Cîmpineanul nostru"[1].

În tot timpul cît a stat la Paris și la Londra, Cîmpineanu a acționat după sfaturile sau cu sprijinul permanent al grupului de tineri studenți reprezentați în special prin Ion Ghica, A. G. Golescu, D. Brătianu și Nicolae Crețulescu. Au putut analiza astfel în comun toate laturile acțiunii întreprinse. Tot în comun au luat și hotărîrea să creeze *o formă legală* de antrenare a tuturor românilor în mișcarea de regenerare culturală și națională.

Astfel, se inițiază la 20 august 1839 prima societate culturală care depășea limitele teritoriale ale unei singure provincii românești. Principiile unei întreprinderi culturale românești mai fuseseră discutate, cu cîțivani în urmă, de către tineretul bucureștean. Timotei Cipariu menționează în notele sale din 1836 că Cezar Bolliac îi vorbise de planul unei societăți, la care „cei de aici — e vorba de bucureșteni — să contribuie cu 3 sfanți, iar cei streini (citește: din afara granițelor politice ale Țării Românești) cu 2 sfanți". Știa chiar că Ion Cîmpineanu singur dăruise 100 de galbeni și că din contribuția altora se strînseseră 400 de galbeni. Se discutase cu cei doi transilvani și despre tipărirea unor scrieri — în speță ale lui Bolliac—pe care stăpînirea nu le lăsa să fie tipărite la București[2].

Societatea pentru învățătura poporului român — din 1839 —, prin titlul ei și principiile expuse în actul de fundare[3], se situează pe poziții iluministe. Actul încheiat la Paris prevedea ca fondurile strînse din cotizațiile membrilor să fie destinate pentru răspîndirea învățăturii între români, societatea să aibă *două sedii*, unul în țară și altul la Paris, iar alcătuirea regulamentului ei de organizare să fie întocmit la București. Semnatarii documentului — Ion Ghica, A. G. Golescu și D. Brătianu — se angajau să procure, din cotizații, materiale de presă și publicații pe care să le expedieze în țară spre a fi puse la îndemîna cititorilor. Se aprecia că „un loc de cetire a foilor publice" este unul din primele lucruri ce trebuia realizat pentru dobîndirea scopului propus. Se convenea astfel ca prima expediere să înceapă cel mai tîrziu la 1 martie 1840. Ziarele franceze — „Le National" „Le Commerce", „La Revue du progrès", „Le peuple", „La France industrielle", „L'artiste" — alese a fi trimise în țară denotă preocuparea ca presa progresistă franceză să atragă atenția opiniei publice românești asupra transformărilor social-economice și politice ce trebuiau să înlocuiască învechitul regim feudal și să modernizeze în spirit burghez așezămintele de bază ale țării.

---

[1] Anexa 6.

[2] T. Cipariu, *Călătorie în Muntenia la 1836, loc. cit.*

[3] *Anul 1848 în Principatele Române. Acte și documente*, t. I, Bucuresci, 1902, p. 11 (citat în continuare *Anul 1848*).

www.dacoromanica.ro

Latura politică, nemărturisită, a societăţii o surprindem dintr-un amănunt strecurat în actul de fundare. Acolo stă scris că unul din cele două exemplare ale procesului-verbal de constituire „*s-a dat domnului polcovnicului Cîmpineanu*", ca el să-l facă cunoscut în Bucureşti. Or, Cîmpineanu ieşise de cîteva luni — în 1838 — din *Societatea Filarmonică* a bătrînilor moderaţi, fiindcă nu mai acceptase colaborarea cu Alexandru Ghica şi ocîrmuirea sa. Dar rămăsese conducătorul societăţii secrete iniţiate de doctorul Tavernier[1], în care fusese antrenată şi o parte din tineretul progresist — C. Bolliac, Gr. Alexandrescu, Ion Voinescu II, T. Diamant, D. Creţulescu. Era de aşteptat, aşadar, ca grupul de tineri care contribuiseră la aureola sa politică să se gîndească — mai acut acum decît în 1836 — la o acoperire a activităţii secrete.

Cît de îndrăzneţe au fost planurile acestei Societăţi? Ion Ghica[2] aminteşte de faptul că venirea Cîmpineanului la Paris, în vara lui 1839, apropiase şi mai mult pe studenţii munteni şi moldoveni decît fuseseră pînă atunci. După acelaşi izvor, reuniunile aveau loc duminica, fie la Mavrocordat Ursu, fie la D. Brătianu, Sandulache Miclescu sau Ion Docan. Discutau — aşa cum reiese şi din scrisoarea citată a lui N. Creţulescu — despre interesele ţării şi viitorul ei, luau angajamente de a lupta strîns uniţi pentru apărarea autonomiei şi hotărîseră chiar, pentru o mai bună desfăşurare a planurilor lor de propagandă unionistă, ca unii dintre moldoveni să se stabilească în Bucureşti, iar dintre munteni să meargă la Iaşi. Se învoiseră ca la întoarcerea în ţară să înfiinţeze şi un ziar pentru propagarea ideilor liberale şi patriotice[3].

Ceea ce se mai poate spune este că, paralel cu stăruinţa lui Ion Cîmpineanu, susţinut şi de partida naţională din ţară, de a cîştiga interes pentru cauza românească în cercurile diplomatice şi economice ale Apusului, membrii acestei societăţi procurau presei franceze şi engleze informaţiile necesare despre Principate şi le asigurau şi o remuneraţie în bani. Articolele de inspiraţie românească din „Le National", „Le Constitu-

---

[1] Cf. G. Zane, *Mişcarea revoluţionară de la 1840*, p. 217, nota 1.]

[2] I. Ghica, *Scrieri*, vol. III, p. 116.

[3] În lunile care au precedat sosirea lui Ion Cîmpineanu la Paris, în Ţara Românească se agitase ideea înfiinţării unei reviste purtînd în titlu semnificaţia politică a luptei începute. Alexandru Popovici, „inginerul oraşului nou Severin", moldovean de loc, lansase prospectul pentru „Dacia vechie şi nouă" — proiectată să apară la Craiova la 1 mai 1839. Foaia, cu un caracter exclusiv documentar istoric, a fost anunţată la Bucureşti prin „Curierul românesc", la Iaşi prin „Albina românească", la Braşov prin „Foaia pentru minte"; dar neîntrunind numărul suficient de abonaţi nu a mai apărut (Cf. *Bibliografia analitică a periodicelor româneşti*, în vol. I, n-rele 1496—1499; N. Iorga, *Istoria literaturii româneşti în veacul al XIX-lea*, II, p. 5, îl citează ca fiind bucovinean, apud „Dacia literară", nr. 1, p. 110).

În ianuarie 1840, în schimb, Kogălniceanu va da viaţă ideii, prin „Dacia literară".

Despre inginerul Popovici, v. şi N. Bănescu şi V. Mihăilescu, *Ioan Maiorescu, Scriere comemorativă cu prilejul naşterii lui 1811—1911*, Bucureşti, 1912, p. 129—130 (citată în continuare N. Bănescu şi V. Mihăilescu, *Ioan Maiorescu*); de asemenea „Foaia pentru minte", nr. 29 din 1847; B.A.R., ms. rom. 1004, f. 160—160^{v}.

www.dacoromanica.ro

tionnel", „Le Temps"[1], din această vreme, sînt expresia elanului patriotic care a stat la temelia societății fundate în 1839. Scrisoarea lui Félix Colson din noiembrie 1839 către consulul francez de la Iași[2] furnizează și alte importante amănunte în legătură cu nevoia de subvenționare a presei franceze pentru a o face favorabilă intereselor românești. El, de pildă, pentru a face să apară în ziare tratatul cu Turcia din 1513, a întrebuințat o parte dintr-o mie de franci pe care o primise de la Fleury Hérard, rezervînd cealaltă parte pentru a stimula alte ziare în favoarea Principatelor Române. Între ziarele care se preocupau de problemele românești, Colson enumeră în special „Le National", „Le Journal Général" și „L'Univers", pe lîngă care mai citează „Le Sémaphore d'Orient" de la Marsilia, „Le Temps", „Le Messager", „La Gazette de France", „Le Siècle" și „Le Constitutionnel". Pretinde, de asemenea, că din mai și pînă la data cînd a scris scrisoarea amintită ar fi cheltuit din banii lui aproape 4 500 de franci, pe reclame, anunțuri, tipografii și mese oferite ziariștilor. „L'argent — observă Colson — est le seul moyen de faire réussir une affaire politique, surtout lorsqu'on a besoin de capter l'opinion publique"[3]. De aceea stăruie ca bunii moldo-valahi să se asocieze, să cotizeze și să-l ajute cu toate mijloacele lor, cu atît mai mult cu cît se impunea și o încercare de a cîștiga presa engleză.

Eliade-Rădulescu, care nu a făcut parte din Societatea de la 1839, i-a catalogat preocupările drept demagogice și anarhice, iar societatea a numit-o „rodiniană", a exaltaților[4]. Epitetul se explică prin porecla Rodin, pe care tot Eliade o dăduse lui Ion Ghica, după numele eroului principal din romanul lui Eugène Sue, *Le Juif errant*. Ascuțișurile limbajului său sînt impregnate evident de conservatorismul care-l caracteriza mai ales după 1858, de cînd datează și pamfletul său.

Cît de largi au reușit să fie ramificațiile societății e mai greu de precizat. Dată fiind ideea politică pe care o servea, sfera ei de acțiune promitea să cuprindă *preocupările românilor de pretutindeni*. Dar ea e modificată, în parte, chiar de vicisitudinile drumului de întoarcere, din Apus în țară, al polcovnicului Cîmpineanu. Intenția lui ca, oprindu-se în Transilvania, să confere cu fruntașii români de acolo despre toate mijloacele de colaborare pentru țelul comun, s-a năruit înainte de vreme, în temnița de la Caransebeș, prin grija autorităților habsburgice[5]. Astfel fiind, nici Societatea în sine nu a putut atinge extinderea dorită.

În Țara Românească știrea înființării societății a fost adusă de Nicolae Crețulescu, proaspăt ieșit doctor în medicină de la Universitatea din Paris. Dovadă stă corespondența cu privire la mersul Socie-

[1] Anexele 7, 10, 13; cf. și B.A.R., coresp. inv. 80 645, 80 646 (scrisori F. Colson către I. Ghica).
[2] Anexa 13.
[3] Ibidem.
[4] Cf. I. C. Filitti, *Domniile române sub Regulamentul Organic. 1834—1848*, București, 1915, p. 148, 250, 257, 262 și 401.
[5] Anexa 14 și B.A.R., coresp. inv. 80 555 (scrisorile lui Cîmpineanu de la Viena și Lugoj).

www.dacoromanica.ro

tăţii[1], pe care o întreţine, după întoarcerea în ţară, cu A. G. Golescu, rămas la Paris. Dar pe membrii bucureşteni nu-i cunoaştem. Deducem doar că au fost recrutaţi din rîndurile tineretului galvanizat de ideile promovate de Ion Cîmpineanu. „Toute la jeunesse sympathisait avec les idées de Campineanu", scria I. Ghica în 1851[2].

Important este faptul că în această societate s-au încadrat de la început moldovenii.

La două luni de la fundare, Alexandru G. Golescu anunţa doctorului Creţulescu, ajuns la Bucureşti încă din septembrie, că cel mai fericit eveniment care se petrecuse la Paris de la plecarea sa fusese aderarea moldovenilor la acţiune[3]. Golescu-Negru citează printre cei mai buni pe (Alecu) Mavrocordat, „sincer democrat", venit împreună cu un Ghenadie, „care va deveni un adevărat democrat", şi pe un alt moldovean ce se afla de mai multă vreme în Franţa, dar nu se făcuse cunoscut pînă atunci, fiindcă studiase agricultura la o şcoală din provincie. Acesta din urmă era fără îndoială Ion Ionescu (de la Brad). De asemenea, fără să-i fi apucat în Paris constituirea societăţii, printre primii moldoveni cîştigaţi la planurile de renaştere şi unitate naţională trebuie enumeraţi C. Negri, Vasile Alecsandri şi Nicolae Docan[4]. În scrisoarea din 3/15 august 1839, C. Negri comunica, din Italia, lui Ion Ghica intenţia sa de a se întoarce în Moldova prin Ţara Românească şi de a se opri la Bucureşti pentru a cunoaşte cu ochii proprii oamenii, locurile şi stările atît de asemănătoare cu cele moldovene[5].

Evenimentul fraternizării moldovenilor a ajuns la cunoştinţa tineretului muntean din ţară pe calea scrisorii lui A. G. Golescu.

Dar scrisoarea a fost interceptată mai întîi de poliţia secretă de la Viena. De aici conţinutul ei a fost comunicat şi Cabinetului de la Petersburg. Aşa reiese cel puţin din asemănarea aproape textuală a ştirii pe care vicecancelarul rus, Nesselrode, o transmitea în ianuarie 1840 consulului său de la Bucureşti, Vl. Titov[6]. Fiind informat că nişte „odioase maşinaţii" se urzeau în Ţara Românească şi Moldova, pentru a înlesni calea investigaţiilor autorităţilor locale, contele rus atrage atenţia asupra faptului că „în cursul verii trecute", deci în 1839, mai mulţi moldoveni ce sosiseră la Paris intraseră în relaţii cu cîţiva „demagogi" (citeşte „democraţi") munteni. Înaltul demnitar rus semnalează tocmai pe Mavrocordat, Ghenadie şi Philitès — menţionaţi de A. G. Golescu în scrisoarea lui — ca profesînd principiile „celei mai flagrante democraţii"[7]. Observaţiile lui Nesselrode sînt transmise domnului Moldo-

[1] Anexa 11 (scrisoarea lui A. G. Golescu către N. Creţulescu, din 3 noiembrie 1839).

[2] *Notes historiques sur les Principautés* (B.A.R., Arhiva Ghica, Acte VI, nr. 36).

[3] *„L'événement le plus heureux que j'ai à t'annoncer c'est notre rapprochement des Moldaves"*, din scrisoarea lui A. G. Golescu citată mai sus.

[4] Scrisoarea acestora din 3/15 august 1839 către Ion Ghica este publicată de Emil Boldan, în C. Negri, *Scrieri*, vol. II, Bucureşti, 1966, p. 9—12.

[5] *Ibidem.*

[6] *Documente Hurmuzaki*, vol. VI, supl. 1 *(1827—1849)*, p. 175.

[7] *Ibidem*; vezi şi I. C. Filitti, *Domniile române*, p. 510—511.

www.dacoromanica.ro

vei. Acesta le-a considerat cu gravitate și supunere și în răstimp de o lună s-a grăbit să asigure pe reprezentantul rus de la București că obținuse, după aspre dojeni, promisiunea tatălui lui Mavrocordat că va pune capăt „scandaloasei purtări" a fiului. În consecință, îl transfera la Berlin, împreună cu însoțitorul său Ghenadie. Pe Philitès însă nu-l cunoștea a fi moldovean[1], fapt care dovedește încă o dată că știrea fusese luată *ad litteram* din scrisoarea interceptată la Viena.

În vara lui 1840, Ion Ghica, aflîndu-se la Londra și interesîndu-se despre situația cotizațiilor și despre membrii moldoveni ai societății, întreba dacă s-au primit vești de la Alexandru Mavrocordat[2]. Probabil că manevra domnului moldovean reușise. Dar nu pentru multă vreme, și cu atît mai puțin încă în a-l abate de la principiile de progres și unitate națională. Pentru că, la 25 martie/6 aprilie 1841, Al. Mavrocordat era din nou la Paris[3].

Dar ceea ce interesează aici nu este atît numărul membrilor, munteni și moldoveni, ai societății, ci faptul că primul nucleu și prima formă organizată a colaborării moldo-muntene se constituie în toiul frămîntărilor politice și sociale ce izbesc putredul edificiu feudal din țările române la sfîrșitul deceniului al 4-lea. *Societatea pentru învățătura poporului român* reprezintă primul rezultat efectiv al apelului la luptă pentru făurirea „unei patrii libere și independente tuturor membrilor risipiți ai națiunii române", lansat prin declarația *partidei naționale muntene*, din noiembrie 1838[4]. Legăturile ce se cimentează aici capătă un sens și un conținut precis și conștient orientat al luptei politice pentru unire, pentru unitate națională.

Nu avem informații care să ateste adeziuni transilvane între membrii Societății. Dar nici argumente care să respingă o astfel de ipoteză. Ne gîndim de pildă la Florian Aaron care, așa cum se relevă în scrisorile trimise lui G. Barițiu, era mai mult decît un simplu inițiat în planurile dacice ale mișcării. Un amănunt spicuit dintr-o scrisoare datată 19 februarie 1839 este edificator: „Din gazetele d-tale am înțeles — scrie Aaron — că d-tale îți este cunoscută cartea lui Colson, care a făcut-o asupra țărilor românești și anume Țara Românească și Moldova. Asupra aceștii cărți, jurnalul Des Débats a făcut o critică analitică pe scurt. Traducîndu-se articolul acesta în românește umblă pe aici pe la noi din mînă în mînă. Eu ți-l trimiț și d-tale, și daca socotești că poate să intereseze pe toată românimea, precum socotesc eu, apucă-te și scoate un ecstras zdravăn dintr-însul (se-înțelege pe cît te vor ierta foarfecele cenzurei) și dă-l în foile dumitale cît mai curînd. Te încredințez că se va

[1] Pentru identificare, cf. George D. Florescu, *Un român necunoscut la Paris acum un veac. Patru scrisori ale lui George Philitès către Ludovic Steege (1840—1841)*, în „Arhiva românească", VI, 1941, p. 141—199.

[2] Al. Cretzianu, *Din arhiva lui Dumitru Brătianu*, vol. I, București, 1933, p. 105; despre Al. Mavrocordat, v. și G. D. Florescu, *art. cit.*, p. 175.

[3] Anexa 16.

[4] P. P. Panaitescu, *Planurile lui I. Câmpineanu*, anexa 4.

www.dacoromanica.ro

citi cu plăcere şi toţi cei buni îţi vor mulţumi cum se cuvine. Mă înţelegi acum ce voiu, fără a-ţi mai pomeni de nodul Questionis Orientalis..."[1]. *Cei buni*, dintre care făcea şi Fl. Aaron parte, tot de la el ştim că — visînd *neatîrnarea* şi preamărind *naţionalitatea* — aşteptau deslegarea pricinii Orientului cu nerăbdare, ca să-şi vadă cît mai curînd soarta: „unde rămînem şi cum!"[2]. Oare între cei buni, experienţa revoluţionară-conspirativă a entuziastului Ştefan Niagoe să nu fi fost şi ea folosită?[3] — Presupunerea noastră că profesorii transilvani din Bucureşti şi Craiova nu erau străini de ceea ce se înfăptuise la Paris porneşte şi de la prevederile manifestului din 1838, părăsit în scurtă vreme în aplicarea lui imediată, dar perfect viabil prin apelul pe care-l lansase. Reamintim că articolul 5 al manifestului specifica textual: „*Acest act, în cel mai scurt soroc, să va aduce la cunoştinţa celor mai întîi români ai tutulor locurilor*[4] *şi mai ales la ai Moldavii şi suptiscăliţii să îndatorează a lucra şi a lupta din toate puterile lor spre a dobîndi împotrivă dîn parte-le acturi de aderenţă*"[5]. Considerate prin această prismă, multe aspecte, la prima vedere neînsemnate sau izolate, capătă alte contururi, altă semnificaţie. De asemenea, pe lîngă declaraţia făcută personal de către Ion Cîmpineanu lui Woronicz că intenţiona să ia legătura directă cu transilvanii, avem şi alte indicii că planurile de unitate naţională ale lui Cîmpineanu au fost propagate printre transilvani[6].

4. Călătoria lui Nicolae Bălcescu în Banat, în 1839, şi ramificaţiile transilvane ale mişcării din 1840. — Situaţia arătată pînă aici, din care transpare permanenţa preocupărilor de sprijinire reciprocă între forţele revoluţionare din toate trei ţările române între 1834 şi 1839, nu încetează şi nici nu se întrerupe. Planul de colaborare transilvană din mişcarea lui Cîmpineanu figurează şi între obiectivele revoluţionarilor din 1840. Văzută în lumina antecedentelor din 1834, acţiunea de cointeresare a românilor din Transilvania, în 1840, nici nu poate fi circumscrisă la participarea lui Eftimie Murgu în organizarea mişcării, aşa precum amănuntul din conceptul proclamaţiei găsite la unul din conspiratorii din 1840 (că norodul ce se va ridica în revoluţie va fi ajutat de românii din Transilvania), nu reprezintă o frază plasată la întîmplare. Între

[1] G. Bogdan-Duică, *G. Barițiu şi amicii săi*, în „Tribuna poporului", Arad, 1903, nr. 42.

[2] *Ibidem*, nota 2 şi nr. 54 (scrisoare din 15 iunie 1840).

[3] De notat că în „modelele" sale de caligrafie publicate în mai 1837, sub titlul *Românească teoretico-practică formoscriere*, Ştefan Niagoe dă următorul citat caligrafic certificînd stabilitatea sentimentelor sale naţionale: „Moartea pentru Patrie este cea mai lăudată faptă a unui cetăţian; pentru că ea dă cea mai chiară mărturie despre adevărată cugetarea şi amorul lui cătră datorinţe. Naţionalitatea e mai veche şi mai sântă decît Religia".

[4] Citeşte: ţărilor [române].

[5] După versiunea română a *Actului de unire şi independenţă*.

[6] Vezi şi I. D. Suciu, *Un ecou în Banat al planurilor lui Câmpineanu*, în „Revista istorică română", 1940, p. 374—376.

www.dacoromanica.ro

aspirațiile și străduințele grupului strîns în jurul lui Cîmpineanu și principiile tactice ale mișcării conduse de Mitiță Filipescu, E. Murgu și N. Bălcescu există o continuitate. Diferențierea se impune numai în ceea ce privește sfera de aplicare a acestor principii; mai îngustă, boierească, în cazul prim, mai largă, tinzînd să cuprindă pături mai largi, în cazul al doilea. Raportul dintre factorii activi și negativi care au concurat la susținerea sau la eșecul momentului istoric din 1839 a scos la iveală neajunsurile circumscrierii unor astfel de planuri la o bază socială îngustă și a lipsei de sprijin din partea opiniei publice. Ele au fost atenuate parțial în 1840, prin încercarea de pătrundere în mase și de antrenare a unei sfere largi de participanți la mișcare, situîndu-se în acest sens mai aproape de mișcarea bănățeană din 1834.

Continuitatea dintre planul de colaborare din 1837—1839 și cel din 1840 a fost asigurată în bună măsură de către oameni ca N. Bălcescu și Eftimie Murgu, care, participînd la prima acțiune, după arestarea lui Cîmpineanu se regrupează și întăresc comitetul revoluționar al mișcării din 1840. Despre Nicolae Bălcescu: Ion Voinescu II și apoi Gr. Tocilescu — ale căror informații se verifică din ce în ce mai mult a fi autentice — afirmă că era în relații cu Ion Cîmpineanu[1]. Pentru Murgu depune mărturie împrejurarea însăși de a fi fost mentorul tineretului revoluționar angajat în acțiunea din 1838—1839. Pe de altă parte, *călătoriile prin țară și peste hotare* au constituit în amîndouă situațiile un obiectiv tactic. În 1838—1839, ele au fost făcute pentru a aduce la cunoștință manifestul partidei naționale și a obține adeziuni la mișcarea inițiată[2]; în 1840, în scopuri net agitatorice, pentru a pregăti starea revoluționară la sate, a ridica masele și a transforma mișcarea într-o răscoală populară[3]. În legăturile revoluționare dintre cele trei țări, călătoriile au acoperit întotdeauna misiuni secrete ce nu se dezvăluiau prin scris. După cum vom vedea mai jos, poliția austriacă era și ea convinsă de acest lucru. Obiectivele precise ale acelor misiuni speciale se pot reconstitui cu atît mai greu astăzi, după trecerea timpului, pe bază documentară. De aceea rarele ecouri despre ele trebuie reținute cu mai multă grijă decît în alte împrejurări. Ion Ghica, de pildă, mărturisește într-o scrisoare din mai 1843 că el, pentru a scăpa de persecu-

[1] „Nicolae Bălcescu, inspirat de o credință serioasă pentru regenerarea societății, intră în relațiuni cu Cîmpineanu, capul partidei naționale, care reușise a strînge în juru-i tot ce era mai cu inimă și mai cu inteligență în țară" (Gr. T. Tocilescu, *Nicolae Bălcescu. Viața, timpul și operele sale (1819—1852)*, București, 1874, p. 30). Prietenia aceasta continuă cîțiva ani și după 1839. Legăturile cu Cîmpineanu sînt atestate de Ion Voinescu II în paginile închinate memoriei lui *Nicolae Bălcescu*, scrise la Paris în 1853 (B.A.R., ms. rom. 4077, f. 131—132). Ele se reflectă și în scrisorile lui N. Bălcescu către Ion Ghica din perioada 1844—1846 (N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 44, 53, 54, 70 și 74). Dispar aproape în 1847, așa cum reiese din discursul ținut la 1 ianuarie (Cornelia Bodea, *Pagini inedite din opera lui N. Bălcescu*, în ms.), pentru că Bălcescu dezaprobă defetismul manifestat de Cîmpineanu după înfrîngerea suferită și după închisoarea pe care a suportat-o pentru convingerile sale.

[2] F. Colson, *De la Pologne et des Slaves*, p. 216.

[3] I. C. Filitti, *Domniile române*, p. 129; G. Zane, *Mișcarea revoluționară de la 1840*, p. 239.

www.dacoromanica.ro

ţiile ce se abătuseră asupra revoluţionarilor în 1840—1841, „a simulat nevoia de a merge la băi" în Transilvania[1].

Un amănunt, nerelevat pînă acum, ne face să conchidem că Nicolae Bălcescu se înflăcărase pentru propagarea principiilor de emancipare naţională promovate de conspiratorii din 1834 şi expuse în manifestul din 1838, şi că în sfera lui de acţiune el cuprindea pe românii din Banat. La 23 mai 1839, polcovnicul Ion Odobescu, în calitatea de comandant al escadroanelor de cavalerie din Bucureşti, raportează şefului oştirii române, spătarului Costache Ghica, despre trebuinţa ce o are iuncărul de cavalerie Nicolae Bălcescu de a merge peste graniţă în Austria şi de a face „*o cură de două luni la apele minerale de la Mehadia*". La 30 mai, cererea lui Bălcescu era adusă la cunoştinţa domnitorului, obţinînd *înalta dezlegare*[2]. Scopul nemărturisit al călătoriei în Banat este de bună seamă o ipoteză care se cere confirmată. Dar nu e mai puţin adevărat că în ea se poate vedea o misiune cu scop revoluţionar naţional încredinţată lui Bălcescu, în cadrul acţiunii Cîmpineanu, din partea bănăţeanului Eftimie Murgu.

De altfel, în decembrie 1838, agentul polon Woronicz — pe care l-am amintit la începutul acestor pagini — sesizase că relaţiile muntenilor la acea dată erau mai strînse cu transilvanii decît cu moldovenii. De reţinut, de asemenea, că rapoartele secrete austriece din anii 1835—1837 continuă să se ocupe de acţiunile conspirative din regiunea minieră a Ruscăi. Pe de altă parte, nu trebuie nesocotit faptul că mişcarea revoluţionară din 1840 se baza pe legături multiple tocmai în Gorjul panduriilor lui Tudor Vladimirescu, judeţul vecin cu regiunea bănăţeană incriminată. Şi ca elev al lui Murgu, experimentat la rîndul său a vorbi soldaţilor elevi de la Şcoala ostăşească[3] despre trecutul glorios al poporului român, N. Bălcescu nu putea merge — la cei 20 de ani ai săi — între românii din Banat, fără a-l interesa starea de spirit de acolo, fără a căuta contactul cu fruntaşii bănăţeni, adepţi din 1834 ai ideii de „Republică unită română", şi fără a le comunica noul *Act de unire şi independenţă* adresat tuturor românilor. — În vara lui 1844, fiindcă interesele revoluţionare cereau o colaborare mai strînsă cu Bariţiu, Bălcescu va sta o lună şi jumătate la băile de la Vîlcele (sau Arpătac) din Ţara Bîrsei[4]. În mai 1846, cînd pleca din ţară silit de împrejurări politice, avea să ceară paşaport pentru „*a merge la apele minerale din Germania, pe soroc de patru luni*"[5]. În schimb, în iunie 1840, planurile abia năruite

[1] „Une fois j'ai feint le besoin d'aller prendre les eaux de la Hongrie, une autre fois je me suis sauvé en Moldavie", P. P. Panaitescu, *Planurile lui Cîmpineanu*, anexa 17, p. 106 (scrisoare adresată lui Mihail Czajkovski).

[2] N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondenţă*, p. 463; şi Arh. St. Buc., Depart. Ostăşesc, dos. 2/1839, f. 127; 5/1839, f. 424—425.

[3] Cornelia Bodea şi P. Cernovodcanu, *Primele şcoli ostăşeşti din Ţara Românească 1838—1840*, în *Studii şi articole de istorie*, VIII, 1966.

[4] Vezi în acest volum cap. II, paragr. 3.

[5] N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondenţă*, p. 63.

www.dacoromanica.ro

ale lui Cîmpineanu ridicau pe prim plan necesitatea pregătirii mișcării pentru scopurile imediate, locale. În consecință, iuncării de cavalerie N. Bălcescu și Ioan Călinescu cer învoirea de a merge „*la băile din Prințipat*"[1].

În 1839, Bălcescu alege părțile bănățene și pentru că legătura cu restul Transilvaniei putea fi asigurată și pe altă cale. F. Colson citează, în volumul asupra Principatelor, pe Barițiu (Bariiz) ca pe figura cea mai proeminentă din Transilvania[2]. Și, fără îndoială, nu greșea. Cu prilejul cercetării celor amestecați în tulburările din 1840, la percheziția făcută la Cezar Bolliac acasă s-au găsit „un izvod de adresă al domnului Cîmpineanu, leat 1838", și alte documente, din care Bolliac a declarat că pe unele le-a trimis în Moldova spătarului Costache Negruzzi, „să se dea acolo la tipar", și altele „în Transilvania către un domn Bariț"[3]. Pentru legătura cu Țara Românească, în 1839, mai rămîne să se dezlege și enigma călătoriei pe care a făcut-o *Simion Bărnuțiu*, în luna august „prin Principate, ca să se restaureze și mai ales ca să se facă experiență"[4]

5. Opiniile Cabinetului de la Viena cu privire la legăturile dintre românii transilvani și mișcările din Principate. — Un răspuns categoric la problema care ne preocupă nu l-am putut găsi nici în dosarele autorităților habsburgice, atît de atente la orice mișcări cu rezonanțe naționale produse într-o parte sau alta a Carpaților românești. Cu toate stăruitoarele investigații, Siguranța imperială nu a putut da de urma vreunor dovezi care să ateste în mod expres extinderea peste munți a „uneltirilor valahe" (*Walachische Umtriebe*). Dar lungul raport prezentat împăratului Francisc I, la 24 decembrie 1840 [5], asupra investigațiilor făcute în legătură cu recentul „complot" din Țara Românească și „asupra posibilei lui ramificații în Transilvania" conține o seamă de date noi, care confirmă pe de-a-ntregul deducțiile și, totodată, concluziile noastre. Ele proiectează o lumină puternică asupra unui aspect controversat din istoria românilor transilvani. Punctul asupra căruia se stăruie mai mult este tocmai întrebarea „dacă românii de sub sceptrul majestății-sale au fost atrași să participe la aceste uneltiri" sau nu (*ob die unter dem Szepter E.M. lebenden Walachen mit in die Theilnahme an jene Umtrieben gezogen worden seyen*).

Convingerea adoptată de Cancelaria imperială și comunicată ca atare și împăratului era că, deși „nu se află nici o dovadă că ar fi avut loc vreo înțelegere de înaltă trădare între frații de origine română dintr-o parte și alta a munților", această înțelegere „a figurat totuși cu certitu-

---

[1] Arh. St. Buc., Depart. Ostășesc, dos. 13/1840, f. 711 și 712.

[2] F. Colson, *De l'état présent et de l'avenir des Principautés*, p. 311.

[3] I. C. Filitti, *Turburări revoluționare*, p. 83.

[4] G. Bogdan-Duică, *Viața și ideile lui Simion Bărnuțiu*, București, 1924, p. 40 (după dr. I. Pop, în „Amicul familiei", 1890, p. 3).

[5] H.-H.u. STA, Informationsbüro, K 4 (Vorträge in Polizei-Sachen), în copie prin xerox la Arh. St. Buc.

www.dacoromanica.ro

dine în planul şi intenţiile conspiratorilor". Aserţiunea făcută se sprijină în principal pe textul unei proclamaţii care s-ar fi găsit la cei arestaţi în Ţara Românească şi care îndemna pe români să se consulte cu fraţii lor din Transilvania cu prilejul *călătoriilor la băi*. Amănuntul este foarte preţios. El dovedeşte în mod indirect şi autenticitatea interpretării date de noi cu privire la scopul călătoriei lui Bălcescu în Banat. Şi indică în acelaşi timp unul din mijloacele care au înlesnit legăturile revoluţionare între românii de pe cele două versante.

Dar proclamaţia care conţinea amănuntul preţios este una şi aceeaşi cu proclamaţia menţionată de anchetatorii români ca incluzînd referirea la ajutorul transilvan în cazul ridicării norodului. Răspunsul afirmativ ni-l certifică formularea asemănătoare a aceluiaşi punct în amîndouă documentele. Iată puse una lîngă alta cele două formulări. Întîi citatul din documentul românesc [1], apoi textul corespunzător german din raportul cancelarului Austriei.

— „*să invitează norodul a să rădica în revoluţie... că va fi ajutat şi de românii din Transilvania*".

— „*diese Brüder in Siebenbürgen werden auch, wenn man zu den Waffen greifen werde Beistand leisten*".

Referirea la proclamaţia din textul german a putut fi făcută fie direct, cu documentul în faţă, fie prin intermediul raportului sosit de la Bucureşti din partea consulului austriac. Actul propriu-zis nu l-am găsit. Descoperirea lui va furniza cercetătorului de astăzi fără îndoială şi alte amănunte, care atunci au trecut nebăgate în seamă [2].

Anchetele suplimentare întreprinse de către autorităţile de resort habsburgice nu au putut stabili, pînă la data redactării raportului din 24 decembrie 1840, dacă promisiunea din proclamaţia citată era întemeiată sau dacă ea a constituit — după propria expresie luată din document — numai o simplă momeală.

Ceea ce amplifica alarma la Viena — şi nu fără temei — era legătura care se impunea de la sine între noua situaţie din Ţara Românească şi precedentul creat prin acţiunea Cîmpineanu, pe de o parte, şi focarul conspirativ abia stins din Munţii Ruscăi, pe de alta.

Cancelarul imperiului dovedeşte o perfectă cunoştinţă a realităţilor, afirmînd că în anii precedenţi complotului instigatorii şi conducătorii boierilor conspiratori (citeşte: *partida lui Cîmpineanu*) aveau ochii aţintiţi către populaţia română din toate provinciile şi intenţionau să le cuprindă în opera de regenerare a naţiunii române. Astfel, continuă raportul, „uneltirile descoperite cu cîţiva ani în urmă în întreprinderea minieră din Rusca [in der Rucksberger Gewerkschaft] şi cunoscute majestăţii-voastre sînt, fără îndoială, în legătură cu acele tendinţe". Revenind apoi la Cîm-

[1] I. C. Filitti, *Turburări revoluţionare*, p. 60.

[2] Rapoartele nr. 29, 30, 31 şi 32, din 2, 6, 9 şi 13 noiembrie 1840, trimise de Timoni din Bucureşti, referitoare la „complot", nu figurează între rapoartele consulare anuale de la Bucureşti şi Iaşi păstrate la H.-H. u. STA. Deşi în corespondenţa oficială se face mereu trimitere la ele, în dosarele cercetate pînă acum nu le-am găsit.

www.dacoromanica.ro

pineanu, raportorul știe că el „urmărea să unească pe toți frații de aceeași origine română într-un singur țel comun". Dar precizează că proiectul „a fost abandonat" — în special în urma sfaturilor domnului Moldovei [1] —, pentru că ar fi avut „repercutări prea largi și prea primejdioase ca să fi putut scăpa atenției și reprimării Austriei și Rusiei".

Metternich încunoștințează pe monarhul său despre măsurile pe care continua să le ia spre a fi informat la timp despre eventualele complicații ce s-ar ivi în Transilvania. În acest sens, îi raportează că a cerut și președintelui Consiliului Aulic de Război să ia măsurile necesare pe linia comandamentelor militare regionale. Și pentru ca liniștea „majestății-sale" să rămînă netulburată, credinciosul cancelar ține să asigure, cu vădită ocolire a punctului nevralgic, că originile „anarhiei mereu crescînde", a conspirațiilor cu implicații mereu mai adînci și răspîndite tot mai larg în Principatul muntean nu se găsesc în regiunile locuite de românii de sub sceptrul monarhului habsburgic! În Țara Românească domnesc o serie de neajunsuri, de adevărate lipsuri, de plîngeri mereu ridicate dar niciodată luate în seamă. Ele nu justifică de bună seamă aceste uneltiri în concepția omului de stat monarhic, dar pot să le explice. Metternich vede în noutatea regimului constituțional regulamentar introdus de puțini ani în Principate, în slăbiciunea cîrmuitorilor, în venalitatea funcționarilor și în însăși acea dublă atîrnare de Rusia și de Poartă, un izvor incontestabil de permanente neînțelegeri. „Spiritul de revoltă și speranța succesului" le atribuie însă boierimii, „copleșită de datorii, ignorantă, conservatoare, scăpătată și nemulțumită", și nu spiritului înnoitor, liberal progresist, care pătrunsese nu numai în această clasă, ci cuprinsese categorii întregi din lumea orășenească. În clocotul popular al satelor românești trăiau și amintirile anului 1821. Capitalismul, mai slab la sfîrșit de veac, dar crescînd în vigoare de la deceniu la deceniu în secolul nou, al XIX-lea, adusese în arena vieții politice din Principate elemente și pături sociale noi, cu tendințe sociale și politice care minau eșafodajul de mult desuet al orînduirii feudale. Pretinzînd însă că acele caracteristici negative ale Principatului muntean „nu existau în țările Austriei", raționamentul îl ajută pe Metternich să conchidă că și conspirația recent descoperită în Țara Românească nu ar avea ramificații în Transilvania. Sau chiar dacă ele ar exista, aceasta ar fi numai în mod izolat [2]. Fără îndoială, nimic nu-l dispensează să ceară ca autoritățile civile și militare să lucreze în cea mai strînsă legătură și să urmărească cu toată atenția eventualele „semne de complicitate".

O astfel de rețea de urmăritori era greu de evitat. Dar nu și imposibil! O nouă replică în acest sens o vor oferi anii ce urmează.

---

[1] *Dosarul Cîmpineanu* din arhivele Vienei conține — în copie — toate relatările confidențiale și cifrate trimise de consulul francez de la Iași șefilor săi la Paris, asupra întrevederi lor dintre Félix Colson și Mihail Sturdza, în ianuarie-februarie 1839.

[2] „Man kann also mit immer Wahrscheinlichkeit schliessen, dass die eben entdeckte Verschwörung unter den Siebenbürgischen Wallachen keine oder nur einzelne Verzweigungen hat" (raportul citat).

www.dacoromanica.ro

II ȚELURI REVOLUȚIONARE COMUNE ÎNTRE 1840 ȘI 1846

1. Inițiative și influențe moldo-muntene după 1840. J. A. Vaillant, emisar al cauzei românești peste hotare. — În Principate, eșecul succesiv al acțiunii politice și diplomatice din anii 1837—1839, ca și al mișcării din 1840, persecutările care au urmat pentru participanții lor, închisorile care au ferecat pe mulți dintre ei, toate au impus — temporar — o repliere pe poziții mai prudente și tainice. Fostul domn muntean, Alexandru Vodă Ghica, readus la conștiința națională de tulburările ce avuseseră loc, a trebuit să plece din ordin suzeran. Așteptările de redresare sub succesorul său, Gh. Bibescu, sînt de la început înșelate de măsurile arbitrare și de tendințele autocrate ale acestuia. În Moldova, Mihail Sturdza își asigurase domnia — în ciuda puternicei opoziții interne — parte prin corupție și represiuni, parte prin talentul de navigator abil cu vîslele celor două Curți : suzerană și protectoare. Pe plan cultural, în amîndouă Principatele orice neconformism față de regulile consfințite ale regimului era suprimat cu înverșunare de foarfecele cenzurii. Dar, după cum se exprima atît de elocvent Ion Ghica în mai 1843, „poți să-ți ascunzi sentimentele cînd nu ai decît de pierdut dîndu-le în vileag, dar niciodată nu îmbraci altele"[1]. Acele sentimente de care vorbește Ghica le găsim astfel cristalizate de către un tînăr moldovean de la Paris, în aprilie 1841 : „Ideea adevăratului progres nu mai admite nici graniță, nici categorii între popoarele unei singure și aceleiași origini ; și dacă trecutul le-a pus, este de datoria noastră de a folosi orice mijloc pentru a le distruge și a ne așeza sub steagul fraternității"[2].

---

[1] P. P. Panaitescu, *Planurile lui Ioan Câmpineanu*, p. 107 (scrisoare către Mihail Czajkovski).

[2] Anexa 16. Autorul rîndurilor pe care le-am reprodus este Alexandru Mavrocordat, ce care îmbrățișase cu elan ideea Societății pentru învățătura poporului român, suferise represaliile domnului moldovean pentru sentimentele sale, dar le va menține, după cum se va vedea, și în revoluția din 1848.

www.dacoromanica.ro

În acțiunile tainice și fățișe care se dezvoltă pe teritoriul moldo-muntean sau pornesc de aici în afara granițelor, se simte suflu și imbold comun. La Iași, revista anului 1840 „Dacia literară" apare după o laborioasă vizită a redactorului ei, Mihail Kogălniceanu, la București [1]. Societatea secretă de componență moldoveană, *Fiii coloniei lui Traian*, este întemeiată cu îndemn adus din Țara Românească de către J.A. Vaillant și ofițerul Ion Deivos [2], al cărui rol în pregătirea și desfășurarea evenimentelor revoluționare din 1848 nu a fost dintre cele neînsemnate [3]. Propunerea pentru fondarea „Albumului științific și literar" tot de la Iași, din 1842, pornește de la Ion Ghica, pe atunci profesor în capitala Moldovei. Planul revistei fusese discutat și la București; tineretul din Țara Românească l-a întîmpinat cu entuziasm și colaborări [4]. Dar revista n-a avut viață. După un an, același comitet de redacție, compus din Ion Ghica, M. Kogălniceanu, Vasile Alecsandri (și P. Balș), după ce e silit să renunțe de la primul număr la titlul „Propășirea", izbutește cu greutate să mențină noua revistă, așa, fără titlu, nouă luni de zile.

Cauzele care au dus la încetarea apariției „Daciei literare" după trei numere în 1840, a „Arhivei românești" în 1841, apoi la nereușita „Albumului științific și literar" în 1842, după care a trebuit să mai treacă timp ca să apară „Propășirea", nu se datorau puținătății ideilor, a colaborări-

---

[1] Vizita lui Kogălniceanu la București trebuie strămutată, ca dată, cu un an mai tîrziu decît a fost consemnată pînă acum. Ea a avut loc în decembrie 1839—ianuarie 1840, și nu 1838—1839. Eroarea provine chiar de la izvorul invocat în acest sens: scrisoarea lui Grigore Alexandrescu datată, din fuga condeiului, *Anul 1839 ghenar în 12 București*, și publicată ca atare de Iacob Negruzzi (*O scrisoare a poetului Grigore Alexandrescu către Constantin Negruzzi, din 1839*, în „Convorbiri literare", XIX, 1885—1886, p. 803). Obișnuit cu datarea anului care abia se încheiase, poetul „*Anului 1840*" scrie 1839 în locul celui născut abia de 12 zile. Am stabilit vizita lui M. Kogălniceanu în 1839—1840 în primul rînd în funcție de cronologia evenimentelor la care se face referire în text: 1. „întreprinderea jurnalului ce are de gînd să facă" fiind „Dacia literară" care a apărut în 1840 ianuarie; 2. „întîmplarea colonelului Cîmpineanu și adevărata pricină a popririi sale" fiind de asemenea numai la sfîrșitul anului 1839 și începutul lui 1840. Data '39—'40 o confirmă și un martor contemporan: Florian Aaron. Iată ce scrie profesorul transilvan de la Colegiul național Sf. Sava, redactorului brașovean G. Barițiu, la 15 iunie 1840: „Kogălniceanul a fost în iarna trecută aici la noi; am avut vreo cîteva întruniri cu dînsul. Este un tînăr bătrîn, un om deplin, un bărbat învățat și patriot. Am vorbit multe cu dînsul și poate oricine să se mulțumească [...] Moldovenii ne-au luat în picioare; înaintează tare și sigur. Sturza s-a îndreptat minunat și, după ce a strîns bani destui, acum trăiește pentru țara sa". (Din G. Bogdan-Duică, *G. Barițiu și amicii săi*, în „Tribuna poporului" Arad, 1903, nr. 56; originalul B.A.R., ms. rom. 992, f. 144^{v}.)

[2] G. Platon, *Contributions à la connaissance des mouvements sociaux et politiques antérieurs à l'année révolutionnaire de 1848 en Moldavie*, *loc. cit.*

[3] Expulzat din Moldova după descoperirea Societății, Deivos continuă activitatea revoluționară în cadrul noii societăți secrete „Frăția". În 1848 se va distinge îndeosebi în lupta cu turcii din Dealul Spirii. Exilat, se refugiază în Transilvania.

[4] Anexa 19 (scrisoarea lui Ion Voinescu II către Ion Ghica, din octombrie 1842); vezi de asemenea N. Crețulescu și M. Kogălniceanu către Ion Ghica din 1842 și 1844 (B.A.R., coresp. inv. 80 770 și 82 323).

www.dacoromanica.ro

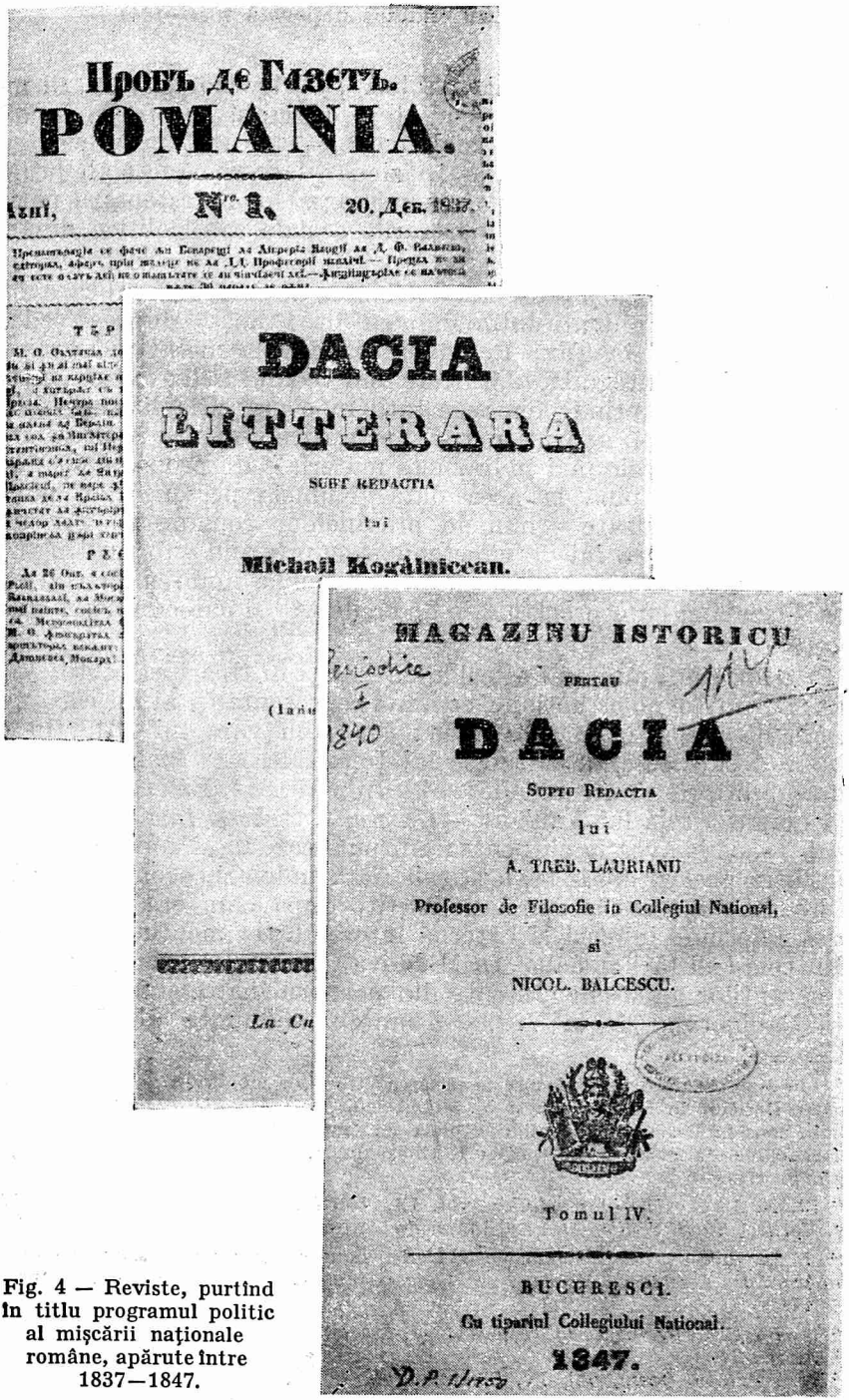

Fig. 4 — Reviste, purtînd în titlu programul politic al mișcării naționale române, apărute între 1837—1847.

www.dacoromanica.ro

lor sau a lipsei de ecou în opinia publică [1], ci rigorilor guvernării moldovene. Curajul convingerilor și tendințele de largă respirație înnoitoare ale întreprinderilor culturale moldovene — ridicate, prin capacitatea necontenit inițiatoare și dinamismul vizionar daco-românesc ale lui Mihail Kogălniceanu, la rolul de stegari în mișcarea de redeșteptare națională și socială — supărau interesele contrarii, sociale sau politice dinăuntrul și din afara societății românești [2].

Din țară va pleca și peste hotare flacăra aprinsă la focul care mocnea sub cenușă. J.A. Vaillant, întorcîndu-se în Franța, după o ședere de mai bine de 12 ani în Țara Românească, devine mesagerul aspirațiilor de unitate politică integrală, alături de mai vechiul Félix Colson. Acțiunea lui propagandistică prinde expresie întîi în compoziția literară de basm românesc *Le caru boï*, apărut în 1843, prin care strecura în presa publică apuseană unul din cele mai îndrăznețe materiale de propagandă daco-românească publicat pînă la acea dată. Numele personajelor povestirii poartă — abia deghizate — numele provinciilor românești. Un an mai tîrziu, în 1844, cartea lui de căpetenie — cuprinzînd sub un singur titlu demonstrativ, *La Romanie* [3], istoria ardelenilor, a muntenilor și a moldovenilor — semăna cu o proclamație de credință [4] și oarecum cu o sfidare a implicațiilor ce le putea provoca.

Prin sprijinul material al celor interesați în tipărirea cărții, Vaillant a antrenat într-o nouă acțiune comună reprezentanți ai mișcării noastre naționale de pretutindeni. La Viena fiind, în vara lui 1843, în cercul românilor de acolo, el se adresase lui Ion Ghica, la Iași, să deschidă o listă de subscripție printre moldoveni [5]. În mai 1844, Bălcescu se gîndea să predea manuscrisele lui Vaillant — *Geografia veche a Daciei* și *O călătorie în munți* —, ce le avea la el, pentru a fi publicate în „Propășirea" [6]. Apariția cărții, în același an 1844, a stîrnit, fără îndoială, ecouri favorabile în presa liberală apuseană, dar a neliniștit, după cum era și de așteptat, întreaga reacțiune internă și externă interesată în menținerea statu-quo-ului din cele trei țări române. În Moldova, mai toate exemplarele trimise prenumeranților au fost confiscate din poruncă înaltă și îndreptate peste granță Cabinetului de la Viena. Anumite amănunte din lucrare ca și

[1] Ion Maiorescu vorbește despre „exaltarea" tinerilor moldoveni (scrisoarea din aprilie 1843, către Barițiu, în N. Bănescu și V. Mihăilescu, *Ioan Maiorescu*, p. 475). N. Bălcescu, în schimb, consideră că „moldovenilor le place mai mult speculația ideilor, iar muntenilor acția" (scrisoarea din februarie 1844, către I. Ghica, în N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 47).

[2] Cf. N. Iorga, *Istoria românilor*, vol. IX, *Unificatorii*, București, 1938, p. 85—105; cf. și P. Cornea, *Studii de literatură română modernă*, București, 1962.

[3] J. A. Vaillant, *La Romanie ou Histoire, Langue, Littérature, statistique des peuples de la langue d'or, Ardialiens, Valaques et Moldaves résumés sous le nom de Romans*, 3 vol., Paris, 1844.

[4] N. Iorga, *Generația de la 1840 și 1848*, *loc. cit.*

[5] Anexa 24.

[6] N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 68.

www.dacoromanica.ro

alte afinităţi cu *Histoire de la Valachie, de la Moldavie et des Valaques transdanubiens*, au dus şi la bănuieli cu privire la complicitatea dintre Mihail Kogălniceanu şi autorul francez. Ele au determinat chiar „oprirea" lui Kogălniceanu la Viena, unde se afla la acea dată [1], şi au influenţat exilarea lui la mănăstirea Rîşca în toamna aceluiaşi an. Prezenţa atît de semnificativă a românilor transilvani în preocupările lui Vaillant, ca şi în paginile cărţilor sale, cunoscuta sa prietenie cu Murgu şi cu alte figuri proeminente transilvane, aprecierile superlative despre G. Bariţiu şi chiar rămînerea sa forţată la Sibiu şi apoi şederea la Viena [2] ne îndreptăţesc să credem că autorul francez a cunoscut în mod nemijlocit mişcarea românilor transilvani. Cunoştinţele sale despre situaţii şi fapte, cîte au putut fi date în vileag, au fost suficiente să irite Cancelaria aulică.

2. **Românii din Imperiul habsburgic : Cercul românilor de la Viena. Gazetele lui Bariţiu de la Braşov. Unitatea tuturor românilor în Cîntecul revoluţionar transilvan din 1843.** — În capitala Imperiului austriac exista la data aceasta o tinerime română universitară însufleţită de idealurile naţionale. Ea nu era numai transilvană sau bucovineană, ci cuprindea şi tineri veniţi la studiu din Principate. Aici veniseră din 1834, cu un an deci mai devreme decît grupul moldo-muntean care mersese la Paris, şase tineri moldoveni — Theodor Stamaty, Anton Velini, Anastasie Fătu, Constantin Zefirescu, Alexandru Costinescu şi Leon Filipescu — cu bursă moldoveană şi sub ocrotirea bancherului Hagi Constantin Popp [3]. Cu ei împreună se mai aflau bucovinenii Constantin Vasilco şi trei din fraţii Hurmuzaki — Constantin, Eudoxiu şi George — urmînd cursurile de drept [4]. Între studenţii de la medicină deosebim, prin 1838—1841, numele lui Constantin Pomuţiu, fiul medicului veterinar din Gyula (comitatul Bichiş)[5], care în 1849 va semna în

[1] N. Cartojan, *Soarta unei reviste literare în 1844 „Propăşirea"*, în „Convorbiri literare", XLI, 1907, nr. 2, p. 197—204.

[2] Anexa 24 ; cf. Vaillant, *La Romanie*, vol. II, p. 430—431 ; J. A. V., *Poésies de la langue d'or*, Paris, 1851 ; vezi şi O. Cudalbu Sluşanski, *Contributions à la biographie et à l'oeuvre de J. A. Vaillant*, în „Mélanges de l'Ecole Roumanie en France", XIV, 1938.

[3] V. A. Urechiă, *Istoria şcoalelor*, vol. I, 1892, p. 267—269 ; *Documente Hurmuzaki*, vol. XXI (*Corespondenţă diplomatică şi rapoarte consulare austriece, 1828—1836*), Bucureşti, 1942, p. 557.

[4] În listele comunicate de prof. Erich Prokopowitsch, pe baza matricolelor Arhivei Universităţii din Viena — pentru care îi exprim şi pe această cale toată gratitudinea mea —, mai figurează (*Matrikenbuch*, Band XII, 1833—1841/42) : G. Arsaki din Bucureşti, înscris la filozofie ; Ignat Cantemir din Iaşi şi Mihail Ralletti din Bucureşti, urmînd cursurile de medicină ; transilvanii Aron şi Dimitrie Grama, teologie ; Grigore Teodorovici din Suceava, Verzaru Ioachim şi Verzaru Grigore din Gherla, medicina.

[5] Pentru Constantin Pomuţiu, cf. Valeriu L. Bologa, *Cîteva precizări biografice pentru istoria medicinii româneşti*, în *Anuarul Institutului de istorie naţională*, Cluj, IX, 1944, p. 426—429 ; şi S. Dragomir, *Studii şi documente privitoare la revoluţia românilor din Transilvania în anii 1848—1849*, vol. II, Sibiu, 1944, p. 159 (citat în continuare S. Dragomir, *Studii şi documente*).

www.dacoromanica.ro

numele românilor din Ungaria petiția pentru reunirea tuturor românilor din monarhie într-o națiune independentă în cadrul imperiului. Dintre transilvani după 1835, menționăm cu deosebire prezența laborioasă a lui A.T. Laurian — studentul polivalent urmînd atît cursurile de inginerie de la Technische Hochschule, cît și cele filologice, filozofice și istorice de la Universitate, încununîndu-le prin publicarea în 1840 a gramaticii române în limba latină cunoscută sub titlul prescurtat de *Tentamen criticum* [1]. — După cursurile proaspăt terminate la Pesta, Ioan Trifu (Maiorescu) trece și el un an, 1835—1836, la Viena, pentru ca în toamnă chiar să-și înceapă cariera didactică în Țara Românească la școala de la Cerneți.

În 1839, doi din grupul moldovenilor veniți în 1834 — Costinescu și Zefirescu — se întorceau acasă cu studii de tehnică terminate; Velini, semnînd Dr (în filozofie), e numit profesor la Iași, de unde continuă corespondența cu colegii rămași la Viena, mai susținută cu Anastasie Fătu [2]. Din toamna anului 1839 vine de la București viitorul pictor al revoluționarilor de pe ambele versante ale Carpaților, Barbu Iscovescu, pe atunci încă Edurad Itzkovitz. Va sta la Viena pînă în 1847 [3]. În 1841 sosește o altă figură luminoasă a mișcării naționale din perioada 1838—1848, Toma Constantin, profesor de desen și caligrafie în 1836 la școala Falansterului de la Scăieni, coleg de catedră, în 1838, cu N. Bălcescu și Gheorghe Paraschivescu la prima Școală ostășească înființată în București. Era trimis de Alexandru Ghica Vodă pentru perfecționare în arta picturii la Institutul politehnic (mai tîrziu, K.K. Politechnisches Institut). În 1842, C. Toma cerea îngăduința guvernului țării sale să plece în Italia pentru desăvîrșirea studiilor. Dar noul domn, Bibescu, nu numai că nu-i admite strămutarea, ci îi suprimă și bursa și-l radiază și din rîndurile armatei, pentru faptul de a fi depășit stagiul de rămînere peste graniță. La Viena nu figurează la examene nici pe listele Institutului politehnic și nici la Academia de Belle-Arte [5]. În vîltoarea anilor revoluționari, îl vom găsi în rîndurile tineretului revoluționar de la Viena. Anastasie Fătu a fost mai norocos decît Constantin Toma în această privință: după ce-și termină Facultatea de științe juridice, reușește să plece la Paris să continue acolo studii de medicină.

---

[1] A. T. Lauriani, *Tentamen criticum in originem derivationem et formam linguae romanae in utraque Dacia vigentis vulgo valachicae*, Viennae, 1840.

[2] Despre cei 6 bursieri moldoveni la Viena vorbește și Félix Colson, *De l'état présent et de l'avenir des Principautés*, p. 172—173. Vezi și corespondența Velini — A. Fătu (B.A.R., pachet. MCLIX). Leon Filipescu urma studiile de agronomie la Hohenheim (Würtenberg).

[3] Student la Akademie der bildenden Künste, Barbu Iscovescu se distinge printre studenții eminenți la *clasa de perspectivă*, în anii 1841—1842. Date comunicate de prof. Erich Prokopowitsch, după „Schülerliste Perspektive" pe anii 1842—1846.

[4] Pentru date privind activitatea lui, cf. Cornelia Bodea și Paul Cernovodeanu, *Primele școli ostășești*, *loc. cit.*; I. Cojocaru — Z. Ornea, *Falansterul de la Scăieni*, Edit. politică, București, 1966 (la indice).

[5] După informațiile primite de la prof. E. Prokopowitsch.

www.dacoromanica.ro

În deceniul al 5-lea—începînd de prin 1842 — grupul românilor veniţi la studii universitare se înmulţeşte. Acum urmează cursurile de drept aici Alexandru Hurmuzaki, cel mai vibrant dintre cei cinci „fraţi Goleşti" ai Bucovinei [1]. E împreună cu sucevenii Dimitrie Popovici şi Mihail Pruncu şi cu Alexandru Petrino din Văscăuţi. În 1843 îl găsim şi pe Grigore Bengescu din Craiova la aceeaşi specialitate [2]. De prin 1844 sporeşte şi grupul mediciniştilor. Doi sînt fii de negustori transilvani : Ştefan Capşa din Braşov şi Petru Drăgan din Gherla; Avram Pruncul şi Theodor Isăcescu, din Suceava, sînt unul fiul de moşier, iar celălalt de consilier gubernial [3].

Statornic în toată vremea aici rămîne medicinistul şi mai tîrziu dascălul de la biserica Sf. Barbara — originar din Caţa de lîngă Sighişoara [4] —Ioan Ursu. Cunoscut şi sub numele maghiarizat de Medvesi, Ursu va îndeplini la Viena una din cele mai utile misiuni de mentor şi sprijinitor al revoluţionarilor din Principate atît înainte de revoluţie, cît şi în timpul ei şi mai tîrziu în vremea emigraţiei. Barbu Iscovescu, în anii săi de studiu, a fost găzduit o vreme în locuinţa lui Ioan Ursu de pe Landstrasse (Spitalgasse 15)[5]. Medicinist vienez, cu activitate revoluţionară în 1848 este şi sibianul Nicolae Pascu [6].

Din pleiada de studenţi teologi — din mijlocul cărora se distinge între 1843 şi 1846 într-o lumină revoluţionară deosebită personalitatea lui Aron Pumnul [7]—, mărturiile epistolare şi matricolele universitare [8] fac menţiune despre: Ioan Vancea, mitropolitul blăjan de mai tîrziu,

---

[1] Dintre fraţii Hurmuzaki : Constantin, Eudoxiu, George, Alexandru şi Nicolae, cel din urmă — pe care N. Iorga îl numeşte „un modest savant" — nu a jucat un rol politic în istoria Bucovinei şi a redeşteptării naţionale (Cf. R. Cândea, *Un luptător bucovinean Alecu Hurmuzachi*, Sibiu, 1941; Iosif Vulcan, *Panteonul român*, Pesta, 1869, p. 81—88).

[2] B.A.R., pach. MCLIX, doc. 5. E vorba de Grigore Bengescu-Samurcaş, căsătorit mai tîrziu cu sora lui Golescu-Negru (cf. B.C.S., fond. St. Georges, CLXXV/9) şi tatăl scriitorului şi diplomatului George Bengescu (1848—1922). Grigore B. a fost şi ministru de justiţie în Cabinetul Kogălniceanu din ianuarie 1865.

[3] Archiv der Universität Wien, *Matrikenbuch*, Band XIII, 1842/43—1849/50.

[4] Anexele 22, 31 şi capitolele următoare din prezenta expunere; B.A.R., pach. cit., doc. 1—15; S. Dragomir, *Studii şi documente*, II, p. 156.

[5] B.A.R., pach. cit., doc. 5 (scrisoarea lui Ursu către A. Fătu din 1 martie 1843); în volum anexa 54. Cîteva date preţioase despre Ioan Ursu, pentru perioada de după 1848, la I. Moisil, *Viaţa studenţilor români din Viena în a doua jumătate a sutei a XIX-a. Amintiri.* Extras din „Arhiva someşeană", Năsăud, 1925.

[6] B.A.R., pach. cit., doc. 9 (scrisoarea lui Ursu din martie 1846); *Anul 1848*, II, p. 519; S. Dragomir, *Studii şi documente*, II, p. 152.

[7] Pentru Aron Pumnul, cf. A. Hurmuzaki, *Arune Pumnul*, în „Foaea Societăţii pentru literatura şi cultura română în Bucovina", II, 1866, nr. 2, p. 39; articol reprodus de G. Sbiera şi în *Aron Pumnul. Voci asupra vieţii şi însemnătăţii sale*, Cernăuţi, 1889; Iosif Vulcan, *op. cit.*, p. 62—63.

[8] Archiv der Universität Wien, *Matrikenbuch*, Band XIII; B.A.R., pach. MCLIX, doc. 7 (Corespondenţa lui I. Ursu); S. Dragomir, *Studii şi documente*, p. 153, 154. Cf. şi Axente Banciu, *Studenţii academici din Cluj de acum un veac (1842—1843)*, în „Anuarul Institutului de Ist. Naţională", Cluj, IX, 1943, p. 494—497 (o scrisoare a lui V. Gherasim trimisă din Viena); în volumul de faţă, anexele 31 şi 45.

www.dacoromanica.ro

Nicolae Pamfile din Sălişte, Ioan Tipei din Zărneşti, Ioan Moldovan din Oradea Mare, Vasile Gherasim din Aţintiş (Turda), Ioan Hannia din Sadu. Nicolae Popea din Săcele, viitorul episcop şi colaborator apropiat al lui Andrei Şaguna, vine la Viena în 1846 cu toată experienţa rodnică depusă pe tărîmul redeşteptării naţionale în anii şcolarităţii de la Cluj. — Alături de ei se adaugă o serie strălucită de braşoveni, juriști şi filozofi — fii de negustori —, ca Ioan Iuga, Radu Orghidan, Gheorghe Pantazi şi feciorul de ţăran din Şapte Sate, Nicolae Găetan.

Provenienţa socială negustorească pe care o vom constata şi la alţi ardeleni studenţi poate fi pusă în legătură cu o încunoştiinţare inserată în protocolul prezidial al episcopiei din Blaj, redactată de altfel într-o românească destul de greoaie. Potrivit acesteia „majestatea-sa a deschis loc de procopsinţă în Institutul politehnic din Viena şi la cinci tineri transilvani cu ajutor pe an de 2 000 fl. din fundul neguţietoresc a Patriei"[1]. Mărinimia e minimă, raportată la numărul populaţiei româneşti faţă de celelalte naţionalităţi beneficiare. Discrepanţa statistică, aceeaşi la Cluj sau la Viena, şi consecinţele ei provocau legitimă indignare în rîndurile românilor, neprivilegiaţi [2]. Acest lucru se reflectă, în parte, şi în spiritul revoluţionar-naţional care se cultiva în cercurile studenţimii de aici, şi în participarea celor mai mulţi la evenimentele revoluţionare *legate de acţiunea comună dintre o parte şi alta a Carpaţilor.*

O figură dominantă cu caracter de mentor în cercul românilor din Viena şi cu legături — extinse de la cercurile studenţeşti de toate naţiile şi pînă la cercurile influente ale vieţii politice habsburgice — încă din 1835, este a luptătorului cu viziune „dacică" în 1848—1849 şi viitorul istoric al neamului întreg, Eudoxiu (Doksache) Hurmuzaki. În anii 1846—1847, cînd leagă prietenia şi cu N. Bălcescu, E. Hurmuzaki, încercatul jurist şi istoricul pasionat, figurează, la cei 36 de ani ai săi, şi în cataloagele de examene ale chezaro-crăescului Institut politehnic [3], alături de Ioan Bordan, fiu de tăbăcar din Sibiu, de Iuliu Genella, fiu de negustor, şi Nicolae Costandachi, fiu de proprietar din Iaşi, şi de bucureştenii Leonida Cutzopol, Carol (Scarlat !) Popovici, fiul inginerului (Alexandru) Popovici, şi Anton Georgante (Gheorgache?), fiu de rentier[4]. Amănuntul acesta explică multe din legăturile luptătorului bucovinean cu cercurile revolu-

[1] Coriolan Suciu, *Cum a fost pregătit 3/15 maiu 1848*, Blaj, 1925, p. 72 nota; v. şi „Gazeta de Transilvania", 1844, p. 265, din care reiese că bursele acordate erau pentru studii de inginerie, mecanică şi ştiinţe comerciale.

[2] N. Popea, *Memorialul arhiepiscopului şi mitropolitului Andrei Şaguna*, p. 37—46; Cf. anexa 45 (scrisoarea lui V. Gherasim către G. Bariţiu, din februarie 1846).

[3] Technische Hochschule Wien, Prüfungsprotokolle 1846/47. În document figurează avînd 30 (!) de ani, probabil o confuzie de grafie în loc de 36, cît avea E. Hurmuzaki la acea dată.

[4] Ibidem, anii 1845/1846—1847/1848.

www.dacoromanica.ro

Fig. 5. — Institutul politehnic din Viena (reproducere după „Familia" din 1866, p. 425).

www.dacoromanica.ro

ționare ale tineretului vienez, ca și încadrarea sa și a colegilor săi români în vestita *Legiune academică* de la Viena [1].

Atmosfera de avîntat patriotism și de înfrățire națională în care trăiau toți acești tineri reuniți aici din toate colțurile pămîntului românesc este întreținută și de prezențele sporadice sau popasurile de durată mai lungă ale atîtor figuri revoluționare române în drumul lor spre Apus sau la întoarcerea dinspre acolo. Între primii care inaugurează decada prepașoptistă după Ion Cîmpineanu, cu un popas mai îndelungat, este Alexandru C. Golescu-Albu [2] familiarizat cu Vieana sau Beciu încă din descrierile de călătorie rămase celebre ale tatălui său logofătul Dinicu Golescu [3]. Pe inimosul republican și sans-culottist, cum îi plăcea să se intituleze singur [4], și înflăcăratul luptător pentru înfăptuirea ideii dacice, cum s-a dovedit toată viața, îl găsim la Viena în decembrie 1840..., fapt care nu ni se pare de fel a fi străin de urmările ultimelor evenimente revoluționare petrecute în Țara Românească. Așa precum nici amănuntul că în vară petrecuse o lună de zile în Transilvania la băile Borsecului [5] nu e lipsit de semnificația idealului național pe care îl urmărea. Golescu-Albu stă la Viena pînă prin 1842. Nu mai puțin importante și creatoare pentru acțiunea revoluționară comună a reprezentanților din cele trei țări române sînt popasurile făcute de Mihail Kogălniceanu, în mai 1844 [6], de G. Barițiu, în 1845 [7], sau ale lui C.A. Rosetti, Iancu și Vasile Alecsandri, Costăchiță Filipescu, C. Negri, Ion Ghica și însuși N. Bălcescu în cursul anului 1846 [8]. M. Kogălniceanu, care ne-a lăsat cîteva însemnări personale despre vremea cît a stat la Viena, vorbește și de un bun prieten al său — A. Rosetti [9] — cu care frecventa bibliotecile și spectacolele. Din notele sale am aflat interesul arătat de tînărul istoric român de a cunoaște pe vestitul Kopitar, pentru „meritele pe care acesta și le cîștigase în cercetarea începutului istoriei românilor". A avut norocul să-l găsească custode la biblioteca imperială, întrucît marele filolog sloven, fost cenzor pentru

[1] Ion Maiorescu vorbește de vreo 10 români ca făcînd parte din această organizație (vezi anexa 81, scrisoarea din 15/27 iulie 1848).

[2] G. Fotino, *Din vremea renașterii naționale a Țării Românești. Boierii Golești*, II, București, 1939, p. 143—145, 147, 150 și 151—154 (citat în continuare G. Fotino, *Boierii Golești*).

[3] *Însemnare a călătorii meale Constantin Radovici din Goleşti, făcută în anul 1824—1825—1826. Reise-Beschreibung von Const. Goleşti*, Buda, 1826, 237 p.

[4] G. Fotino, *Boierii Goleşti*, II, p. 120. Vezi în special întreaga sa ironie la adresa boierimii și a rangurilor boierești, p. 114—117.

[5] *Ibidem*, p. 108.

[6] M. Kogălniceanu, *Scrisori 1834—1849*, ed. P. V. Haneș, București, 1913, p. 189—191 (scrisoarea din 1/13 mai 1844); *Note de călătorie ale lui Mihail Kogălniceanu*, publicate de Al. Lăpedatu, în „Floarea darurilor", vol. I, nr. 5/1907, vol. II, nr. 1/1907.

[7] O. Boitoș, *Întîiele călătorii în Apus ale lui G. Bariţiu*, Sighișoara, 1947, p. 19 și G. Em. Marica, *Notele de călătorie ale lui George Bariț*, loc. cit.

[8] N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 70, 71, 74, 77 și 79.

[9] Alexandru Rosetti (Răducăneni-Fălciu), 1815—1860, frate cu Lascăr, Dimitrie și Răducanu, și-a făcut studiile juridice la München; în schimb fratele său Lascăr — activul pașoptist, cu care ne vom întîlni în Transilvania în aprilie-iunie 1848 — era doctor în Drept de la Viena.

www.dacoromanica.ro

cărțile grecești, slavonești și românești de la Viena, moare după nici trei luni, la 11 august 1844 [1], la 64 de ani.

Interesantele note ale lui Kogălniceanu despre capitala habsburgică și aristocratică [2] conving ușor că în Viena românii nu aveau de învățat cum se cîștigă libertatea, așa cum se putea învăța la fiecare pas în Parisul trecut prin atîtea momente revoluționare. Dar se putea înregistra totuși încordarea greu stăpînită care exista între „cea mai strașnică aristocrație din Europa, pricinuită mai ales prin maghiarii din Ungaria", și între burghezii „mai luminați decît nobilii care îi asupresc". De frenetica morgă a aristocraților habsburgi se loveau zilnic, și pe străzi, și în Prater, și la reprezentațiile pieselor cu mesaje adînc sociale ale lui Schiller, și peste tot. În Austria imperială, a gîndi și, mai ales, a vorbi liber era un adevărat risc. Iată, prin cuvintele lui Kogălniceanu, „chipul cu care poliția se mîntuia de un străin care nu știa a pune pază gurii sale", și în care — dacă ne referim la măsurile luate de Cabinetul de la Viena în urma apariției cărții lui Vaillant — nu-i greu să recunoaștem situații biografice personale: „Un căprar vine de-l poftește la poliție. Cu tonul cel mai politicos, i se spune că petrecerea sa este destul de lungă, că a văzut tot ce este în Viena, că trebile sale negreșit sînt sfîrșite și că, în sfîrșit, ar trebui să vadă și alte țări. Dacă străinul nu înțelege, sau nu vrea, i se spune că pașaportul său nu este după formă. Atunci trebuie să purceadă. «Dar», «și», «poate» nu mai este la mijloc ...De aceea — conchide Kogălniceanu — se găsesc așa de puține idei".

Dar tot liberalul observator român, concentrînd într-o singură frază sinteza unui proces întreg de dezvoltare social-economică, răspundea propriei sale convingeri că ideilor nu li se puteau pune granițe. „Austria — scrie Kogălniceanu — fără să vrea este civilizatoare aducătoare libertății, căci prin drumurile de fier ideile nouă se pot împrăștia" [3]. Cît despre circulația ideilor în sine, cunoaștea și el și tineretul vienez atîtea alte căi! În 1843, studențimea română de la Viena cerea lui Anastasie Fătu, abia ajuns la Paris[4], să le comunice adresa lui Félix Colson. Voiau să-i trimită, în semn de recunoștință „față de multele și marile merite ce-și făcuse pentru români", o scrisoare de mulțumire și de reverență, însoțită și de un exemplar din *Gramatica română* a lui A. T. Laurian[5]. Gestul este confirmat în semnificația sa politică prin sîrguința cu care în același timp Aron Pumnul traducea — pentru transilvanii nefamiliarizați cu limba franceză — cartea lui Colson *De l'état présent et de l'avenir des principautés* — [6]

[1] Despre legăturile lui Kopitar cu românii, vezi Ion Bogdan, *Bartolomeu Kopitar. O pagină din istoria filologiei române*, în „Convorbiri literare", XXVII, 1893, p. 1062—1072.

[2] *Note de călătorie*, *loc. cit.*

[3] *Ibidem*, vol. I, nr. 5/1907.

[4] Anexa 22 (scrisoarea lui I. Ursu din 13/25 martie 1843).

[5] A. T. Lauriani, *Tentamen criticum...*, Viennae, 1840.

[6] Transmițătorii acestui amănunt sînt Al. Hurmuzaki, student în această perioadă la Viena și I. Vulcan. Din aceleași informații știm însă și epilogul trist al textului tradus. A fost distrus și ars împreună cu multe alte lucrări de-ale lui Pumnul în timpul revoluției din 1848, la Blaj (*Aron Pumnul. Voci asupra vieții*, p. 4; I. Vulcan, *Panteonul romanu*, p. 63).

www.dacoromanica.ro

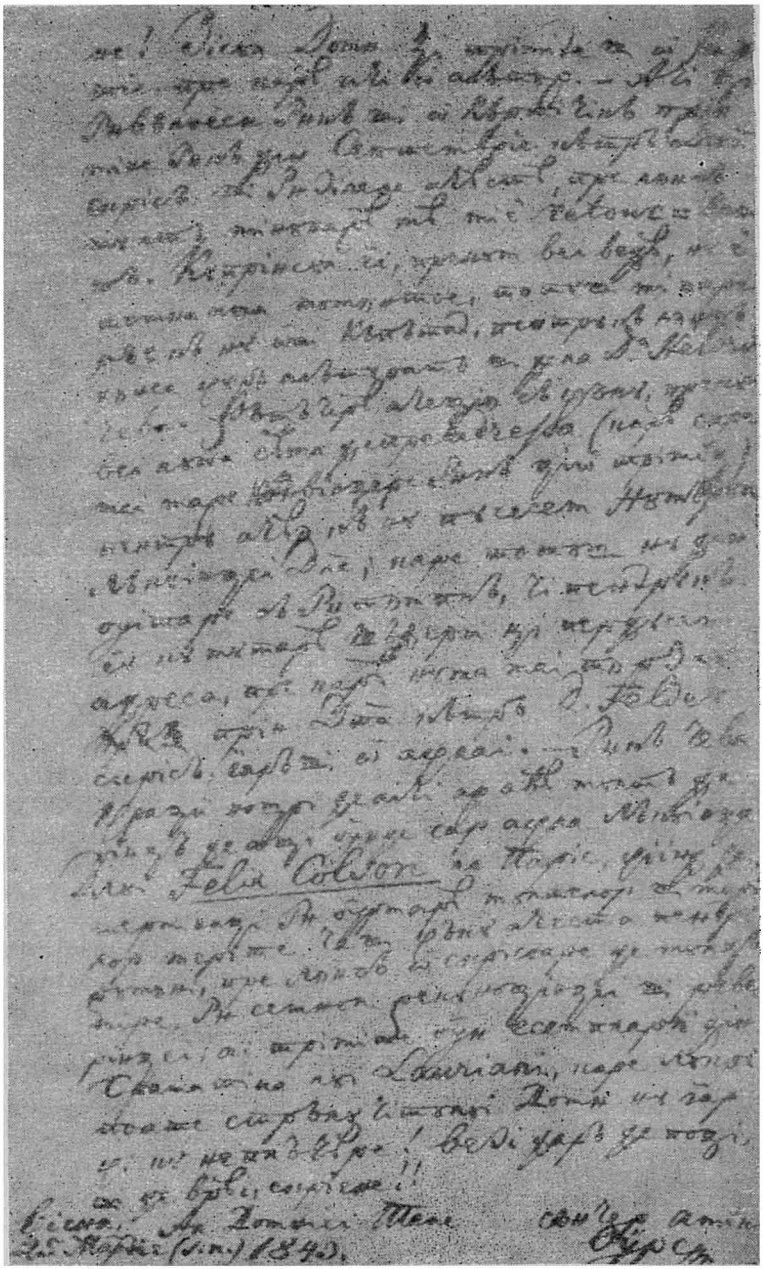

Fig. 6. — Pagină din scrisoarea lui Ioan Ursu (Medvesi) trimisă din Viena lui A. Fătu la Paris (B. A. R., Secția msse, 6/MCLIX).

www.dacoromanica.ro

în care autorul ei vorbea — în 1838 — despre dorința de unitate politică manifestată de românii din Transilvania. Și tot din inițiativa lui Aron Pumnul, grupul studențesc de la Viena dădea expresie acestor tendințe, întemeind *Societatea de lectură a teologilor români*[1] care a canalizat ani de-a rîndul — pînă la întemeierea societății literare și științifice din 1864 și a Societății „România" (1868), contopite în „*România jună*" — energiile tineretului spre țeluri patriotice românești. La membrii acestei societăți se referea, fără îndoială, Ioan Ursu, în martie 1846, cînd scria lui Anastasie Fătu, la Paris : „Românii noștri convictiști[2], care sînt foarte bravi — mai cu seamă filosoful Pumne... ți se închină de sănătate"[3].

Aceste manifestări nu constituie fapte izolate în viața românilor din cuprinsul monarhiei austriece. Ele nu sînt decît cîteva ecouri, din multele altele, ale opresiunii politice naționale care tocmai se oficializase prin hotărîrea dietală clujană din 31 ianuarie 1842[4]. Să nu uităm, de pildă, că în 1843 la Blaj, profesorul Iosif Many traduce în același scop al redeșteptării naționale revoluționarele *Paroles d'un croyant* ale abatelui socialist Lamennais[5].

În Transilvania și Ungaria, în care Metternich mai putea crede — în decembrie 1840 — că regimul habsburgic asigurase condiții de viață constituțională echitabile pentru românii de sub sceptrul majestății-sale imperiale, se petreceau stări și fapte care îl vor face să se creadă, nu mai tîrziu de 1844, „în anticamera iadului revoluționar"[6]. Tendința de emancipare națională, exclusivistă, manifestată de cercurile reformatoare maghiare în dauna celorlalte popoare conlocuitoare ale Imperiului austriac provocase exacerbarea rivalităților naționale. Legea din ianuarie 1842, menită să îndrumeze viața publică a Transilvaniei spre o radicală maghiarizare, dezlănțuise o întreagă campanie de proteste ale naționalităților nedreptățite. Ecourile luptei pentru egalitate politică și socială se reflectă cu deosebire în presă. De aceea, deși paradoxal în aparență, în foile lui Barițiu de la Brașov se remarcă o ținută independentă și liberală care nu se întîlnește în presa din Principate. Un prim articol de energic protest — *Românii și maghiarismul* — a apărut atunci în „Foaia pentru minte..."

---

[1] *Aron Pumnul. Voci asupra vieții*, p. 4; I. Vulcan, *Panteonul romanu*, p. 63.

[2] Convictul sau Internatul teologic „Sancta Barbara" din Viena în această vreme purta titlul de „Convictul imperial pentru clericii de ambele rituri din țările ereditare". Din 1853 devine seminar central numai pentru greco-catolici. E desființat în 1892.

[3] B.A.R., pach. cit., doc. 9.

[4] I. Lupaș, *O lege votată în Dieta transilvană din Cluj la 1842*, în I. Lupaș, *Studii istorice*, vol. V, Sibiu—Cluj, 1946, p. 231—264.

[5] Cf. I. Breazu, *Lamennais și românii din Transilvania la 1848*, în „Studii literare", IV, 1948.

[6] E. Wertheimer, *Magyarország és a forradalmi propaganda*, *loc. cit.*; I. Lupaș, *Frămîntări revoluționare transilvane, bănățene, moldovene și muntene, în I-a jumătate a veacului al XIX-lea*, p. 223.

www.dacoromanica.ro

din februarie[1], scris de pana redactorului. *Marșul lui Dragoș*, compus de C. Negruzzi și publicat la 30 martie în aceeași foaie, va deveni, în 1848, Marșul lui Iancu. Dar nici Bariţiu nu a putut publica riposte de vehemența celei scrise de Bărnuțiu, *O tocmeală de rușine și o lege nedreaptă*, care a circulat în manuscris pînă în 1853, cînd a putut vedea tiparul[2].

Arta cu care G. Bariţiu a ştiut totuşi să-şi strecoare gazetele printre furcile cenzurii aristocratice maghiare şi habsburgice a făcut din ele tribuna celor mai înaintate aspiraţii sociale şi naţionale româneşti dinainte de 1848. În anii aceştia, în care românii din Principate erau puşi în situaţia de a nu-şi manifesta deschis tendinţele înnoitoare sociale şi naţionale, în Transilvania G. Bariţiu — prin foile sale — se afirmă ca singurul lor corifeu. Dar, contrar convingerilor exprimate de cancelarul austriac, militantismul său e galvanizat de existenţa celor două state românești de peste munţi. Căci, aşa după cum o spune Bariţiu însuşi, „focul naţionalităţii" rămînea mereu nestins între românii de sub stăpînirea străină cît timp ei vedeau în cele două Principate Române guverne naţionale, legislaţie naţională, literatură naţională[3]. Gazetele de la Braşov polarizează în jurul lor pe toţi românii, indiferent de stăpînirea sub care trăiesc, aşa precum de dincoace de Carpaţi — întrebuinţînd tot o comparaţie a lui Bariţiu — „partea naţiei ce trăieşte şi stăpîneşte în pămîntul moldavo-românesc" atrăgea spre sine ca un „*puternic magnet*" pe toţi românii din afara graniţelor politice ale Principatelor[4]. Energia cu care a susţinut Bariţiu drepturile naţionale ale românilor din Transilvania şi indignarea cu care a combătut „sentinţa de nimicire a naţionalităţii româneşti"[5], promulgată în Dieta din Cluj în 1842, ca şi polemicile pe temă naţională angajate cu presa maghiară, au contribuit esenţial la fundamentarea ideii de unitate naţională a tuturor românilor. „Fără a te linguşi, domnule — îi scria din Moldova Iordache Mălinescu —, trebuie să mărturisesc adevărul, că articulul d-tale despre *Românii şi maghiarismul* îţi face mare cinste între bieţii români, atît în privirea frumoasei alcătuiri şi a curajului, cît şi în pătrunderea politicei de astăzi a patrielor lor"[6]. „Dacă prin panvalahism — scria Bariţiu cu mîndrie în 1843 — se voieşte a se înţelege o deşteptare a naţiei româneşti p r e s t e t o t către cunoaşterea drepturilor sale omeneşti, patriotice şi naţionale, atunci românilor nu le poate fi ruşine de această nouă caracterizare"[7].

---

[1] G. Bariţiu, *Românii şi maghiarismul*, în „Foaie pentru minte", V (1842), nr. 9—11; George Bariţiu, *Scrieri social-politice. Studiu şi antologie*, de V. Cheresteşiu, C. Mureşan şi G. Em. Marica, Bucureşti, 1962, p. 63—71; vezi şi N. Iorga, *Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea*, vol. II, p. 233, şi I. Lupaş, *O lege votată în Dieta transilvană*, p. 253—254.

[2] G. Bogdan-Duică, *Viaţa şi ideile lui S. Bărnuţiu*, p. 199—209 (reproducere din „Foaie pentru minte", nr. 38—39 din 1853).

[3] G. Bariţiu, *Românii şi maghiarismul* (în *Scrieri social-politice*, p. 67).

[4] *Ibidem*.

[5] Cf. „Gazeta de Transilvania", V (1842), nr. 6.

[6] Anexa 17; vezi şi anexa 18 (scrisoarea aceluiaşi din 8/20 iunie 1842).

[7] G. Bariţiu, *Ce este panvalahismul?* în „Foaie pentru minte" (1843), nr. 6; N. Iorga, *op. cit.*, p. 233; G. Bariţ, *Scrieri social-politice*, p. 76.

www.dacoromanica.ro

În aprilie 1843, moldovenii recunoșteau că eforturile sale excepționale în apărarea cauzei naționale treceau cu mult peste ceea ce s-ar fi gîndit vreodată moldo-muntenii să aștepte[1]. „Aș dori să aflu — îi scria moldoveanul N. Istrati, unionist activ în această perioadă — dacă înpregiurările politice eartă să ți se facă din partea noastră un act de recunoștință publică, însoțit cu un inel drept suvenir. Noi credim, dupre cît giudecăm, că n-ar sminti nimic în relațiile poziției domniei-tale urmare noastră"[2]. Gestul moldovenesc a întîrziat să se materializeze, se vede bine din cauze politice, pînă în octombrie[3], cînd i s-a putut înmîna inelul, simbol al legăturii de unitate națională ce îi unea pe toți în interiorul hotarelor dacice. Scrisoarea de omagiu, din octombrie, e semnată de V. Alecsandri(-tatăl), C. Negruzzi, T. Râșcanu, N. Istrati, G. Săulescu, lîngă multe alte nume de fruntași ai vieții culturale din țara Moldovei.

Despre multitudinea colaboratorilor, ca și despre numărul abonaților din toate părțile locuite de români, se cunosc mai de multă vreme amănunte prețioase[4]. Elogiile aduse redactorului, dovezile de fraternizare și îndemnurile de încurajare spicuite din corespondența cu colaboratorii săi sînt însă mai puțin cunoscute. Fiind revelatoare pentru sentimentele puternice de solidaritate națională pe care le exprimă, am reprodus o parte dintre cele mai semnificative în anexele lucrării de față[5]. Rememorăm totodată pe cîțiva dintre corespondenții permanenți ai „Foii pentru minte" și ai „Gazetei de Transilvania". În Moldova, între primii unioniști entuziaști care s-au alăturat acțiunii întreprinse de Bariț a fost Costache Negruzzi, un activ militant pentru unirea tuturor românilor în interiorul vechilor granițe dacice, în sensul promovat de către tineretul intrat în mișcarea din 1837—1839[6]. Alături de el stau Iordache Mălinescu — tatăl revoluționarului Vasile Mălinescu și cel care în 1834 susținea pe cheltuială proprie ediția a 2-a din *Istoria pentru începutul românilor în Dacia* a lui Maior[7],

---

[1] B.A.R., ms. rom. 878, f. 63 și 56 (scrisorile lui N. Istrati către G. Barițiu).

[2] Ibidem, f. 54—55 (scrisoare din 30 aprilie/12 mai 1843).

[3] I. Breazu, *Omagiul moldovenilor adus lui G. Barițiu* (*1843*), în „Transilvania", 1939; v. și N. Bănescu, V. Mihăilescu, *Ioan Maiorescu*, p. 486, 488.

[4] Între primele articole: I. Bianu, *Abonații foilor lui Bariț la 1838*, în „Convorbiri literare", 1904, p. 1 120—1 130. Cf. și I. Lupaș, *Contribuțiuni la istoria ziaristicei românești ardelene*, Sibiu, 1926; V. Cheresteșiu, *Întemeierea presei românești din Transilvania*, loc. cit.

[5] Cf. scrisorile trimise de Iordache Mălinescu, N. Istrati, Ion Ionescu (de la Brad).

[6] „Eu mă sîrguiesc — scria Negruzzi în martie 1839 — pe cît pot și mijloacele mă iartă. Ca deputat strig în camera noastră, ca filolog scriu articurele, ca român sfătuesc și propovăduesc *Unirea*, fără care bine nu vom mai vedea. Și însă la toate întîmpin cîte o izbire. Pentru un articul (pe care ți-l voi trimite ca să-l vezi) m-au surghiunit la moșia mea în anul trecut, numindu-mă propagandist al libertății, dar norocire că nu mă las după păr, și de voie de nevoie sînt silit să tacă și să mă lase" (E. Lovinescu, *Scrisori inedite ale lui C. Negruzzi*, în „Convorbiri literare", XLVII (1913), p. 72—73). Pentru o bibliografie Negruzzi adusă la zi, cf. Al. Piru, *C. Negruzzi*, București, Edit. tineretului, 1966, p. 135—141.

[7] În 1843 Iordache Mălinescu trimitea încă, spre a fi distribuite gratuit, zeci de exemplare din *Istoria* lui Maior, atît în Transilvania cît și în Țara Românească (vezi N. Bănescu și V. Mihăilescu, *Ioan Maiorescu*, p. 488).

www.dacoromanica.ro

apoi profesorul și istoricul G. Săulescu, scriitorul și omul de acțiune N. Istrati[1], profesorul și jurisconsultul transilvan, stabilit la Iași, Damaschin Bojincă, profesorul unionist de la Bacău C. Platon etc. Din Țara Românească, colaborările în această vreme apar mai sporadice[2]. Mai des îi scriu de aici transilvănenii stabiliți „în țară", ca Florian Aaron, Ioan Maiorescu, Nicolae Bălășescu, A. T. Laurian, G. Munteanu, Petre Suciu[3]. G. Barițiu amintește — mai tîrziu[4] — că și difuzarea foilor a fost mai largă, după 1842, în Moldova decît în Țara Românească.

Răspîndirea și intensitatea țelului de unitate politică națională printre românii transilvani le probează cu și mai multă pregnanță *Cîntecul revoluționar* găsit în vara anului 1843 într-o localitate din marginea regimentului grăniceresc năsăudean, alcătuit numai din români. Ideea centrală a cîntecului este evocarea trecutului de glorie strămoșească, dacică, pe pămîntul transilvan și prevestirea reînvierii acestei glorii în ființa unui stat românesc, care să cuprindă Transilvania, Banatul, Moldova și Țara Românească. În versuri stîngace de altfel, se osîndesc pe rînd toți asupritorii care au contribuit la întunecarea acestui trecut luminos. Dar valurile ultime vor trebui să se înece într-o apropiată victorie a poporului român. Momentul izbăvirii avea să se înfăptuiască prin ajutorul muscan (moscovit), pe care numai moartea țarului Alexandru I-a amînat, dar nu va întîrzia sub Nicolae. Și atunci cînd va suna ceasul, „domnii care sînt de între noi" vor chema la luptă românească pe feciorii înregimentați cu sila să sprijine interesele străinilor, și toți împreună, cu bănățenii, cu muntenii și moldovenii, vor scoate Transilvania de sub robie și vor rămîne stăpîni pe pămîntul românesc. Apelul se adresa în special grănicerilor, în cuvinte ca acestea :

„Stați gătați voi orlățeni,
Cu tot Nosod și borgoveni
Ca niște dulci ai noștri frați
Ce sînteți bine armați,
Ca așa mai multă putere
Cu Moldova și Valahia
Și aceștia două țeri
Sunt de-a noastre veri.
Da nici țara Banatului
A sta potriva niamțului..."[5].

---

[1] Pentru N. Istrati, vezi P. Cornea, *Studii de literatură română modernă*, p. 321—353.

[2] N. Bănescu și V. Mihăilescu, *Ioan Maiorescu*, p. 488.

[3] Parte din corespondența lui Barițiu cu Fl. Aaron, I. Maiorescu și A. T. Laurian a fost publicată de G. Bogdan-Duică în „Tribuna poporului" (Arad) din 1903, nr. 1—68, sub titlul : *George Barițiu și amicii săi.*

[4] *„Foi comemorative" la serbarea din 12/24 mai 1892*, Sibiu, 1892; și N. Bănescu și V. Mihăilescu, *Ioan Maiorescu*, p. 488—501.

[5] Lectura și cursivitatea versurilor — alcătuite într-un grai corupt românesc — sînt împiedicate și mai mult de transcrierea în ortografia fonetică maghiarizantă a textului comunicat autorităților vieneze. În același stil a fost scrisă și *Marseillaise*-a din 1834.

www.dacoromanica.ro

Alarma a fost dată la Viena de către contele Bethlen Lajos cel bătrîn, din Chiraleșul Becleanului vecin cu satele grănicerești năsăudene. El a trimis direct împăratului — „din nemărginită credință pentru augustul monarh" — textul românesc, însoțit de o traducere a sa în limba germană, cerînd anchetarea specială a cazului. După informațiile sale, cîntecul ar fi trecut și peste munți, în Principate, strecurat o dată cu icoanele sfinte, cu care negustoreau preoții ortodocși pînă departe în Rusia.

Investigațiile, ordonate de către Direcția poliției imperiale, s-au făcut printr-un binecunoscut „confident" în treburi transilvane, Ferenc Szilágyi, profesorul de istorie și filologie romanică și orientală de la Colegiul reformaților din Cluj[1] și, totodată, redactorul ziarelor cu pronunțată poziție conservatoare „Erdély Hiradó" „Mult és Jelen", „Hón és Külföld". În concluziile sale cu privire la originea acestui cîntec, Szilágyi înclina să creadă că se afla în fața unei plăsmuiri de proveniență săsească, făcută anume, cu intenția de învrăjbire a relațiilor dintre naționalități, și așa înverșunate de ultimele evenimente petrecute în Dieta transilvană.

Ipoteza emisă nu se sprijină pe o analiză propriu-zisă a textului, ci numai pe neizbutitele eforturi de a da de firul urzelii. O lectură mai atentă a cîntecului însă ne poate purta cu gîndul pe alte drumuri, nedibuite de scrupulosul investigator maghiar, pînă la revoluția lui Tudor și la legăturile lui cu Eteria și cu țarul Alexandru. Aluzia din cuprinsul cîntecului că promisiunea de ajutor din partea țarului Nicolae ar fi obținut-o o delegație trimisă în acest scop la *Cernăuți* ne relevă și o altă apropiere, cu situații asemănătoare, petrecute numai cu cîțiva ani în urmă în Banat. Revoluționarii bănățeni se gîndiseră să antreneze în mișcarea republicană pe Isaia Bălășescu, episcopul român de la Cernăuți.

Dar chiar dacă am admite, în ultimă instanță, ipoteza lui Szilágyi, o constatare se impune fără echivoc: în 1843, perspectiva granițelor firești ale statului național român se imprimaseră cu contururi apăsate pe eșichierul politic al naționalităților conlocuitoare din Transilvania și a putut fi folosită ca amenințare în controversele dintre sași și maghiari.

3. Reînceperea acțiunilor politice naționale în Principate. Societatea secretă „Frăția" și formele ei legale de luptă. — Vara lui 1843 înseamnă și pentru românii din Principate ieșirea din starea de expectativă și intrarea în activitate, datorită în bună parte eliberării din închisoare a condamnaților mișcării din 1840. La 21 februarie/1 martie 1843, Marin Serghiescu, Sotir Geranu, C. Telegescu, C. Borănescu, C. Cămărășescu, N. Bălcescu și Mitică Filipescu reintrau în viața politică a țării și în frămîntările ei cu prestigiul pe care li-l dădeau acum suferințele închisorii îndurate pentru dorința de regenerare națională a poporului român. Filipescu moare în primele zile ale lunii mai, dar discursurile de la înmormîntarea sa îl prea-

[1] Cf. *Hof- und Staatsschematismus des Oesterreichischen Kaiserthums*, Viena, 1843, p. 256.

www.dacoromanica.ro

mărire pe drept cuvînt ca pe o victimă a tiraniei[1]. În locul lui rămînea să se afirme pe primul plan cea mai prestigioasă minte a mișcării pașoptiste, N. Bălcescu.

Prima materializare a preocupărilor sale revoluționare după ieșirea din închisoare se concretizează astfel în înființarea noii societăți secrete „Frăția" — pe care o întemeiază împreună cu Ion Ghica și maiorul Chr. Tell în toamna anului 1843.

Studenții moldo-munteni de la Paris, reprezentați acum prin A. G. Golescu, D. Brătianu și Scarlat Vîrnav, la care se alătură C. A. Rosetti proaspăt venit din țară, fac și ei o nouă încercare de a se constitui într-o societate cu obiective culturale-naționale, amintind pe cea din 1839. Evenimentele din țară nu reclamau însă cu tot dinadinsul o acțiune propagandistică mai pronunțată peste hotare decît o făceau și pînă acum[2], astfel încît încercarea lor rămîne numai în stare de proiect.

În schimb, la București se impune în curînd o „societate literală", înjghebată în octombrie același an. Reuniunile ei — săptămînale — se țineau la Ion Voinescu II acasă, cu participarea fraților Bălcescu, a lui Chr. Tell, C. Bolliac, doi Golești, doi transilvani (A. T. Laurian și Nicolae Bălășescu), Anastasie Urianu, I. D. Negulici, M. Anagnosti, Evghenie Predescu, D. Bolintineanu, Grigore Filitti, fratele fostului membru al „Societății pentru învățătura poporului român" din 1839. De la N. Bălcescu aflăm că în ianuarie 1844 societatea produsese mare vîlvă la București, încît toți cei care o criticaseră la început se întreceau să intre ca membri ai ei. Stăpînirea îi lăsa în pace, căci, după cum afirma ostentativ N. Bălcescu, „politică nu vorbim"[3]. Preocupările dominante din cadrul legal al acestor reuniuni erau cele filologice, care în fapt, alături de istorie, constituiau prime instrumente de luptă pentru revendicările naționale. De aceea între obișnuiții participanți e citat și Eliade, deși din punct de vedere politic atitudinea sa din 1839—1840 îl ținea în afara planurilor tineretului revoluționar. „De multă vreme nu s-a văzut la noi o adunare regulată și hotărîtă de vreo 20 tineri"[4], scrie tot N. Bălcescu lui Ion Ghica, la Iași.

Vestea înfiripării unei societăți literare e primită cu elan și în Moldova și în Transilvania. Ion Ghica folosește chiar textul scrisorii lui Bălcescu și-l publică ca „Înștiințare" venită din Țara Românească, în „Propășirea",

---

[1] I. C. Filitti, *Domniile române*, p. 284; *Documente Hurmuzaki*, vol. XXII (*Corespondența diplomatică și rapoarte consulare austriece 1837—1846*), raportul din 22 mai 1843.

[2] N. Bălcescu recomanda lui Ion Ghica — în scrisoarea din 23 octombrie 1843 — un articol destul de lung asupra Moldo-Valahiei din „Revue Indépendente" și care preocupa opinia publică românească. „Fiecare umblă — scria Bălcescu — să-l citească, dar lucru anevoie, că Revue să priimcște numai de vreo doi inși, aci. Caută dă-l citește, că merită" (*Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 38). Articolul *Les Principautés danubiennes. Roumanie ou Moldo-Valachie*, apărut la 25 iunie 1843, semnat Regnault, era al lui D. Brătianu.

[3] N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 45.

[4] *Ibidem*.

www.dacoromanica.ro

din 16 ianuarie, sub titlul *Societatea literară din București.* Același anunț e reprodus apoi și de Barițiu, la 24 februarie, în „Foaie pentru minte".

Din necesitatea — caracteristică societăților revoluționare ilegale — de a-și adăposti activitatea secretă în cadrul societăților legale moderate, o legătură între cele două încercări de manifestări legale, culturale, „Societatea literară" și Societatea — eșuată — de la Paris, cu societatea „Frăția", nu este greu de făcut. Identitatea de nume dintre majoritatea membrilor reuniunilor literare și membrii „Frăției" vorbește de la sine. Nicolae și Costache Bălcescu, Chr. Tell, D. Bolintineanu, I. Voinescu II, C. Bolliac, participau și într-o parte și-n alta. Tot astfel, dintre cei patru inițiatori ai Societății de la Paris, A.G. Golescu și Scarlat Vîrnav sînt cunoscuți ca membri ai „Frăției" [1]. Însuși rolul lui C.A. Rosetti în încercarea de constituire de la Paris pare să se datoreze unei sugestii speciale primite la plecarea din țară, în iulie 1843. O indicație precisă, arătîndu-l pe el membru al „Frăției", nu s-a găsit pînă acum. Legămîntul pe care-l face față de Ion Ghica în ajunul plecării [2] pledează totuși în acest sens.

Prea multe rezultate nu se puteau aștepta nici de la Societatea literară bucureșteană; de n-ar fi să ne referim decît la acțiunea divergentă atît politică, cît și filologică pe care începuse să o ducă Eliade între tineretul anilor 1839—1840! Dar nici intrarea în acțiune pe plan politic nu se petrecuse încă. „Am primit eri scrisoarea ta din 30 dechemvrie — scrie Bălcescu, în ianuarie 1844, lui Ion Ghica. Am arătat-o la prieteni și ne-au plăcut la toți *ton air belliqueux*, dar deocamdată comprimează-l, că nu i-a venit vremea" [3].

Nu mai departe însă decît în *februarie* (1844), un eveniment cu ascuțite rezonanțe politice stîrnea discuții îndîrjite în Obștească Adunare a Țării Românești [4]. Patrioticul discurs împotriva concesionării minelor inginerului rus Trandafilov, rostit de maiorul Costăchiță Filipescu, deputat al Adunării [5] și totodată membru al „Frăției", constituie semnalul intrării în acțiune a tineretului muntean. „Tu, om d-acție, om de viitor — scrie în martie 1844 N. Bălcescu lui Ion Ghica, la Iași — de ce nu dai mișcare acolo, fii pîrghiul moldovenilor" [6].

Începînd din luna martie, suspendarea prin ofis domnesc a lucrărilor Adunării exacerbează sentimentul național. În focul dezbaterilor care determinaseră suspendarea, poezia satirică ***Măceșul și florile***, scrisă de Eliade Rădulescu împotriva concesionarului, își atinse scopul. În trei zile, din patru exemplare manuscrise cîte se lansaseră, numărul copiilor trecuse de 30 000. N. Bălcescu a calificat-o drept o adevărată capodoperă pentru serviciile care le adusese. Nici o scriere apărută pînă atunci la

[1] O evidență a membrilor „Frăției", după izvoarele cunoscute pînă acum la G. Zane, *Mișcarea revoluționară de la 1848 din Țara Românească*, p. 217 n. 1.
[2] Anexa 26 (scrisoare din [iulie 1843]).
[3] N. Bălcescu, *Opere*, IV, *Corespondență*, p. 44.
[4] I. C. Filitti, *Domnule române*, p. 307 și urm.
[5] Ion Ghica, *Scrieri*, ed. P. V. Haneș, vol. III, p. 216.
[6] N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 47.

www.dacoromanica.ro

români nu cunoscuse o atît de mare răspîndire. Poliția singură mărturisea că i-a fost peste putință să strîngă toate exemplarele [1].

Într-o astfel de stare a lucrurilor și după consfătuiri avute cu Ion Ghica — venit de la Iași în vacanța școlară din martie-aprilie[2] — planul de acțiune al lui N. Bălcescu se lărgește. Bazîndu-se pe energia prietenului său și pe a moldovenilor militanți ai mișcării de regenerare națională, Bălcescu se îndreaptă cu gîndul și cu fapta — ca și în 1839 — spre Transilvania. La 13 iunie 1844 vestește lui Ion Ghica o nouă p l e c a r e l a b ă i . . . , recomandîndu-i să-i trimită corespondențe prin intermediul lui G. Barițiu. Plecarea are loc în ziua de 15 iunie [3]. Interesul pentru băile din Transilvania îl aflăm, de data aceasta, dintr-un izvor valoros și fără echivoc. Sînt cele cîteva rînduri ale transilvanului Nicolae Bălășescu — profesor în București și participant la reuniunile literare din casa lui Ion Voinescu II — adresate către G. Barițiu, pentru a prezenta calitățile excepționale ale tînărului istoric și om de acțiune român ce venea să-l caute. „Frate — scrie N. Bălășescu chiar în ziua plecării lui N. Bălcescu — , aici vine un amic al nostru, d. N. Bălcescu. Tînăr zdravăn, care n-are altul asemenea între românii de aici ; este un geniu. Îl vei cunoaște mai bine conversînd cu el. De la el poți auzi multe, politice și diplomatice. Este un istoric mare, cu cunoștință lată ; deși-ți are cunoștința, dar dorește a avea mai mare intimitate. Te vei putea în multe folosi de la el, precum și lui i-am recomandat că în felul acesta numai de la tine poate lua cunoștințe mai chiare în toate ramurile" [4].

Stațiunile balneare brașovene Vîlcele sau Arpătac, Covasna și Zizin erau frecventate de foarte mulți reprezentanți ai vieții politice și culturale din Principate [5]. Vizitatori ca Bolliac, Bolintineanu, frații Rucăreanu, Florian Aaron, Ioan Maiorescu etc. căutau pe Barițiu la redacția foilor sale să schimbe cu el impresii și idei sau să-i ofere materiale spre publicare. Convorbirile cu Nicolae Bălcescu apar însă de la început ca depășind stadiul unui schimb de păreri obișnuite între doi cărturari conaționali.

În vara anului 1844, nemulțumirea împotriva cîrmuirii lui Gheorghe Bibescu depășise limitele unui conflict intern. Măsura domnului muntean de a guverna nestingherit de Adunare găsise completă aprobare la cele două Curți, suzerană și protectoare. Dar firmanul, emis la 20 iunie/2 iulie, prin care se recunoaște oficial statu-quo-ul din Țara Românească, reprezenta în plus un evident succes al diplomației țariste. El n-a întîrziat de

---

[1] Cf. Cornelia Bodea, *Pagini inedite din opera lui N. Bălcescu*, în ms., și scrisoarea lui N. Bălcescu către I. Ghica din 7/19 martie 1844, în N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 49.

[2] Paștile în 1844 cădeau la 26 martie. Fiind profesor la Iași, Ion Ghica petrece vacanța la București. Vezi și I. Minea, *Profesoratul ieșan al lui Iancu Ghica* [1842—1844], în „Comunicări ale Institutului A. D. Xenopol", Iași, 1942, nr. 2.

[3] Arh. st. Buc., *Vornicia din Lăuntru*, dos. 1 532/1843, I sub dată (informație P. Cernovodeanu).

[4] B.A.R., ms. rom. 993, f. 22 (N. Bălășescu către G. Barițiu).

[5] Cf. G. Barițiu, *Foi comemorative*, 1892, p. 13—15.

www.dacoromanica.ro

a fi înregistrat ca atare, cu invidie, de cercurile diplomatice apusene și de a stîrni largi comentarii cu privire la ascendentul Rusiei față de Turcia.

Acțiunea românilor e stimulată acum din nou pe plan internațional de interesul pe care-l suscita, pentru harta și echilibrul Europei, perspectiva reunirii celor trei țări române într-un stat unitar. Or, legăturile cu mișcarea revoluționară europeană se întrețineau mai ales prin intermediul emigrației polone. Solicitudinea din partea acesteia se sprijină — așa cum am arătat-o și în capitolul I al lucrării — pe considerente de ordin tactic și strategic. Principele Czartoryski, șeful grupării monarhiste, nu renunțase la ideea, descoperită în 1837, de a folosi teritoriul românesc ca bază de sprijin și acoperire în eventualitatea unei acțiuni insurecționale polone. De aceea, oricînd împrejurările se puteau arăta favorabile, emisari sau fruntași ai polonilor nu întîrziau să reîmprospăteze vechilor prieteni români solicitudinea pentru crearea unei Dacii sau Românii unitare. Intenții în acest sens formulaseră în mai multe rînduri de atunci. În 1841, de pildă, Czartoryski hotărîse să folosească pe cunoscutul emisar din 1838, Woronicz-Werner, în cadrul unui plan mai vast de legături politice simultane cu mișcările naționale din Imperiul austriac, din Principatele Române și din Balcani. Dar călătoria agentului polon — la Viena, Pesta, Zagreb, Belgrad, București, Iași — s-a amînat, astfel încît în primăvara anului următor, 1842, în locul lui e trimis în Principate Zwierkovski (Lenoir). Misiunea acestuia n-a avut rezultat, ceea ce a îndemnat pe Czartoryski să-și îndrepte atenția și mai mult înspre popoarele balcanice. În special înspre sîrbii de sub suzeranitatea turcă [1].

Acum, situația internațională părea a favoriza din nou planurile polone. Mihail Czajkovski, devenit între timp agent al principelui Czartoryski la Constantinopol, caută să folosească prilejul din vara lui 1844 pentru a înfățișa fruntașilor mișcării naționale române avantajele unei alianțe cu Turcia, în fața dublei primejdii a expansionismului Imperiilor țarist și habsburgic. Exemplul duplicității austriece în evenimentele din Serbia sub principele Obrenovici [2], aplicat la situația din Țara Românească, i se părea concludent. Prințul Bibescu, ca și Mihail Obrenovici — raționa agentul polon —, susținut de Rusia, leza libertatea constituțională a țării. Imperiul austriac, repetînd strategema utilizată față de Serbia, se va arăta prieten al Turciei și va afișa o mască antirusă, ca și în cazul Serbiei. Va împinge pe români la revoltă ca și pe sîrbi, și apoi le va întoarce spatele ca și sîrbilor, unindu-se cu țarul împotriva răsculaților. De aceea, M. Czaj-

[1] Marceli Handelsman, *Le prince Czartoryski et la Roumanie 1834—1850*, p. 14—15; idem, *Czartoryski, Nicolas I-er et la Question du Proche Orient*, Paris, 1934; St. Lukasik, *Relațiile lui Mihail Czajkovski cu românii*, în „Revista istorică română", 1932; Kovács Endre, *A lengyel kérdés*, p. 254—255.

[2] După detronarea lui Miloș Obrenovici în 1839, sîrbii aleseseră succesiv pe fiii acestuia, Milan și Mihail, pentru ca în 1842 să revină, împotriva așteptărilor rusești, la familia Karagheorghevici prin Alexandru Karagheorghevici. Cf., între alții, M. Handelsman, *La Question d'Orient et la politique jougoslave du Prince Czartoryski après 1840*, Paris, 1929; idem, *La politique jougoslave du Prince Czartoryski entre 1848—1849. I. Organisation*, în *Bull. International de l'Académie des Sciences et des Lettres*, Cracovia, 1929.

www.dacoromanica.ro

kovski, prin Ion Ghica, prevenea pe români că, în lupta ce se angaja, arena le putea fi favorabilă. „Veniți la Poartă — scrie viitorul Sadyk Paşa —, faceți sincer politică în favoarea ei; ea este doară Curtea voastră suzerană, interesul ei este de a vă face binele. Imitînd pe sîrbi, expuneți net politica voastră, tendințele voastre şi, în acelaşi timp, luminați şi Europa asupra răului care vă macină"[1]. După părerea lui M. Czajkovski, în împrejurările date ofensiva diplomatică şi de presă în care s-ar angaja românii putea avea sorți de izbîndă. Dar numai alegînd calea legală, paşnică şi circumspectă; mai mult chiar, mergînd la încercarea de a antrena şi pe domnitori în acțiunea lor. Aluzia lui era îndreptată tot înspre Serbia, unde agentul polonilor, Zach, reuşise tocmai să influențeze — prin Garaşanin — orientarea programului de guvernare al noului domn Alexandru Karagheorghevici, spre o Serbie independentă față de Rusia, independentă şi față de Austria, şi care să polarizeze în jurul ei toți slavii de sud într-un singur stat[2].

Sfaturile lui M. Czajkovski coincid — se pare — cu o călătorie a lui Woronicz în Ungaria, Transilvania, Moldova şi Galiția[3], făcută cu misiunea specială de a organiza noi nuclee şi de a stabili noi legături revoluționare în vederea mişcărilor ce se pregăteau în Galiția. Amănunte mai multe despre această călătorie, ca şi despre persoanele pe care le-a întîlnit, nu se cunosc pînă acum. Necunoscînd nici data exactă a trecerii lui Woronicz prin Iaşi, nu putem şti dacă a ajuns să vorbească şi cu Ion Ghica, înainte de plecarea acestuia din Moldova. Considerată însă în perspectiva evenimentelor, tendința manifestată o vreme între revoluționarii munteni de a antrena pe vodă Bibescu în fruntea acțiunii *dacice* poate fi interpretată şi ca un ecou al legăturilor polono-române, semnalate mai sus.

Lucrurile deocamdată se opresc aici; nu merg mai departe pe drumul acțiunilor directe politice. Date fiind însă noile legături stabilite prin contacte personale între fruntaşii celor trei țări româneşti, eforturile de pregătire revoluționară continuă, în comun, la adăpostul manifestărilor de caracter cultural ale „Asociației pentru înaintarea literaturii româneşti" sau „Asociației literare a României", care va lua ființă la începutul anului 1845.

4. Începuturile „Asociației literare a României", 1845. Semnificația istorică a întîlnirii de la Mînjina. — Întoarcerea lui Ion Ghica la Bucureşti, părăsind profesoratul şi Academia Mihăileană de la Iaşi, în vara anului 1844, întăreşte în primul rînd poziția tineretului revoluționar muntean. Agonia şi apoi suprimarea „Propăşirii" la 29 octombrie, ca şi adversitățile suferite de doi din redactorii ei — Mihail Kogălniceanu şi Costache Negruzzi — pledau şi ele pentru concentrarea forțelor în Țara Românească. În octombrie soseau de la Paris A.G. Golescu şi C.A. Rosetti; mai tîrziu venea şi D. Brătianu.

[1] Anexa 30 (scrisoarea M. Czajkovski către I. Ghica, din 26 iulie/6 august 1844).
[2] Kovács Endre, *A lengyel kérdés*, p. 269—270.
[3] *Ibidem*, p. 280.

www.dacoromanica.ro

Din Transilvania, N. Bălcescu se întorsese la 4/16 august [1], după șase săptămîni de „cură balneară" și tot atîtea săptămîni de cunoaștere de *proprio visu* a vieții și nevoilor românilor din Transilvania. Actele Vornicieĭ din Lăuntru ale Țării Românești înregistrează sosirea lui, împreună cu Dimitrie Bolintineanu. Rezultatele obținute acolo, de pe urma mai multor schimburi de vederi cu fruntași transilvăneni ai mișcării naționale, nu întîrzie să se vadă. Izvoarele cunoscute pînă acum, e drept, reflectă numai ecourile legăturii strînse cu Bariț iu. Dar cercetările viitoare mai pot rezerva și alte surprize. Primul ecou al șederii lui Bălcescu în Ardeal îl putem considera în însăși vizita semnificativă a redactorului brașovean la București, nu întîmplător petrecută chiar în toamna acelui an 1844 [2]. În planul călătoriei intrase la început și o vizită în Moldova, care însă nu a avut loc [3]. Bariț iu relatează — mulți ani mai tîrziu [4] — că pe Nicolae și Costache Bălcescu, ca și pe Cezar Bolliac i-a întîlnit în casă la Ioan Cîmpineanu . . . Informația lui avem motive să o credem cel puțin incompletă. Dar dacă vizita „principală" a avut loc la Cîmpineanu, însemna desigur că gloria și prestigiul național al vechiului fruntaș pentru unitatea națională nu diminuaseră nici în țară, nici în afară. De acea putem conchide că aici discuțiile s-au purtat fără îndoială în jurul perspectivei politice și sociale a celor trei țări, încadrate în complexul a trei imperii absolutiste. Dar în fața imperativului momentului se punea problema de a sprijini cu forțe întreite — transilvane, muntene și moldovene — unitatea culturală, prin reînființarea unei instituții statutare, care să înlocuiască și să-și asume totodată rolul național al „Societății pentru învățătura poporului român", inițiată în toamna anului 1839.

Așa se reanimeză, la București, discuțiile în vederea constituirii „*Asociației pentru înaintarea literaturii românești*", cunoscută și sub titlul prescurtat de „*Asociația literară a României*" [5], care a luat ființă oficial în februarie 1845. Procesul-verbal de alegere a primului comitet al asociației, purtînd data incompletă, 14 februarie [6], Vintilă C.A. Rosetti, primul editor al actelor Asociației literare, l-a situat — fără nici un temei — în anul 1847 [7]. Confuzia făcută astfel a împiedicat restabilirea împrejură-

[1] Arh. st. Buc., *Vornicia din Lăuntru*, dos. 1 532/1843, I, sub dată.

[2] N. Bănescu și V. Mihăilescu, *Ioan Maiorescu*, p. 502—503 (scrisoarea către Bariț iu din 22 octombrie 1844 este după vizita la București).

[3] *Ibidem.*

[4] *Foi comemorative*, p. 15.

[5] Cf. *Statutele Asociației literare a Românieĭ*, broșură în 8°, 1847, 16 + IV p., în *Anul 1848*, I, p. 44—49.

[6] B.A.R., ms. rom. 4 633, f. 20.

[7] Că e vorba de primul proces-verbal al asociației, redactat în 1845, și nu de unul din 1847, cum a fost considerat de Vintilă C. A. Rosetti (*Amintiri literare, istorice, politice. Societatea literară din 1845*, în „Românul literar", 1893, p. 171) o dovedește și argumentul că N. Bălcescu, principalul semnatar și *redactorul procesului verbal*, în februarie 1847 era la Paris și nu în țară, așa cum se găsea în schimb în iarna lui 1845. Tot astfel, dintre ceilalți semnatari, C. A. Rosetti și A. G. Golescu sînt în țară din octombrie 1844 pînă în aprilie și iunie 1845, D. Brătianu în 1847 e la Paris.

www.dacoromanica.ro

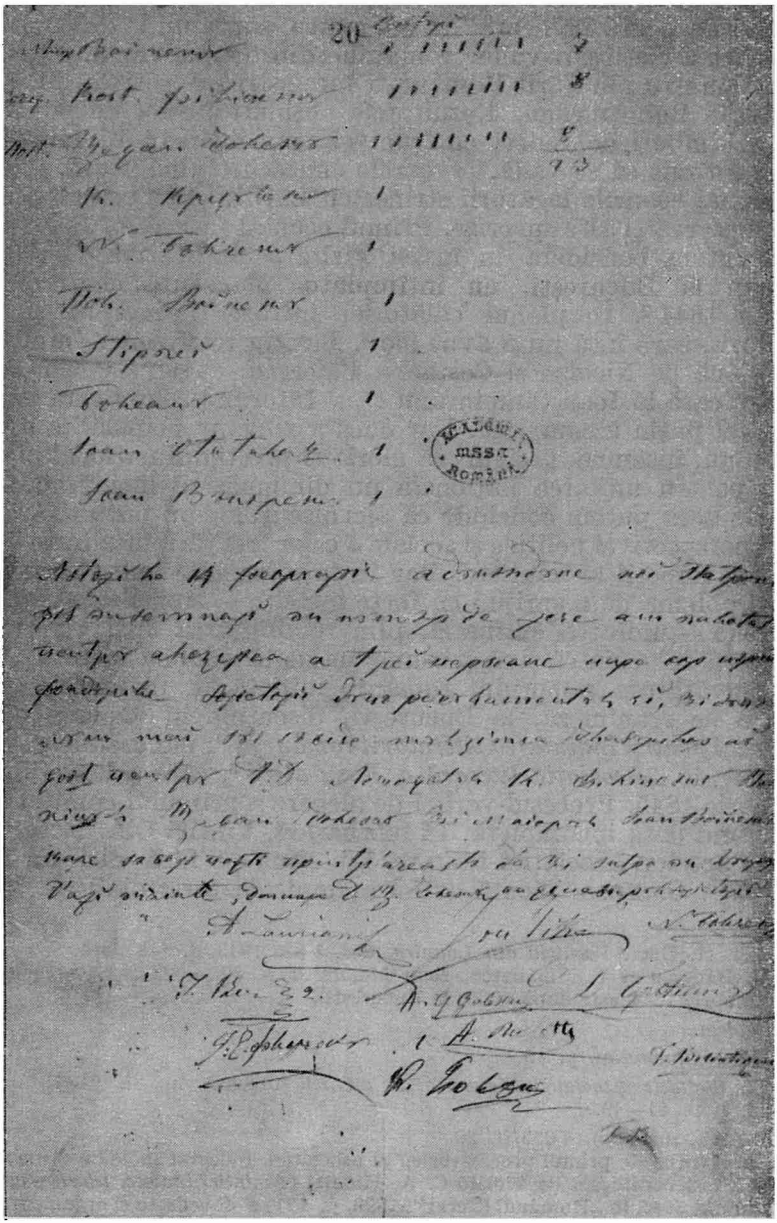

Fig. 7. — Procesul verbal de constituire a *Asociației literare a României* — 1845 —, redactat de N. Bălcescu (B.A.R., ms. rom. 4 633, f. 20).

www.dacoromanica.ro

rilor exacte ale înființării asociației. Existența actului, trecînd neobservată pînă acum [1], a știrbit totodată mărturiile documentare ale activității lui N. Bălcescu de un amănunt valoros pentru perioada premergătoare lui 1848. Actul din 14 februarie e redactat de N. Bălcescu și poartă semnătura lui, alături de a lui I. Ghica, A.T. Laurian, Ion Voinescu II, A.G. Golescu, D. Brătianu, C.A. Rosetti, T.[2] Bolintineanu, I.E. Florescu, C. Bolliac, Șt. Golescu și G. Filipescu.

La data constituirii comitetului, în care au intrat moderatul C.G. Filipescu[3], Ion Voinescu II și Ștefan Golescu (casier)[4], fondatorii societății aveau programul gata alcătuit, ceea ce înseamnă că el a fost pregătit în ședințe de lucru prealabile, începute în 1844 [5]. Potrivit informației lui C.A. Rosetti și Scarlat Vîrnav [6], *ar fi fost „trimis aici de tinerii din Paris"*. Se revendicau prin aceasta merite principale pentru aceia care încercaseră să o inițieze acolo, în 1843. Dar dacă ședința de constituire a Asociației a întîrziat totuși să se întrunească pînă în februarie, denotă că dezbaterile care au precedat-o au fost necesare pentru puneri la punct și modificări ale proiectului de program [7]. Oricare ar fi partea unora sau altora dintre fondatori în redactarea statutului, un singur fapt se impune cu toată plenitudinea semnificației sale naționale : făclia aprinsă în 1839, pîlpîindă în 1843—1844, a prins viață în 1845 *cu forțe sporite transilvane, muntene, moldovene.*

În organizarea societății, ideea exprimată în 1839 de a se activa concomitent în țară și în străinătate se reafirmă acum cu vigoare. În 1839 se preconizase însă ca una și aceeași asociație să aibă două sedii : unul în țară, altul în străinătate. În 1845 se propune ființarea concomitentă a două societăți, având fiecare — în aparență — programul său, obiectiv distincte, și sediul său central. În țară se oficializează astfel existența legală a

[1] Cf. și N. Iorga, *O societate literară uitată*, în „Revista istorică", XXIII, 1937, nr. 7—9, p. 249—252.

[2] Tache, de la Dimitrache, diminutivul poetului.

[3] Revoluționarul era C. N. Filipescu.

[4] Comitetul indicat de Ion Ghica (*Scrieri*, III, ed. P. V. Haneș, p. 392) ca fiind alcătuit din Ion Văcărescu, N. Bălcescu, I. Voinescu II nu a funcționat niciodată în această formație. În adunările generale, care au urmat anual, în al doilea an 1846, au fost aleși I. Văcărescu, C. Filipescu, Șt. Golescu, I. Voinescu II și Gr. Alexandrescu ; iar în 1847 I. Văcărescu, I. Ghica, Șt. Golescu, I. Voinescu II și I. A. Filipescu. Singurii membri aleși în toate trei sesiunile au fost *Șt. Golescu* și *I. Voinescu II.* În 1851 Ghica face o altă afirmație, nepotrivită nici cu ceea ce a spus mai tîrziu și nici cu cele arătate pînă aici. Anume : „... à l'exception du secrétaire, tous les membres du comité ont toujours été pris en dehors des fondateurs, et parmi les boyards les plus intimes du Prince". (B.A.R., Arhiva Ghica, Acte VI, nr. 36 : *Notes historiques sur les Principautés*).

[5] I. Ghica, *Notes historiques sur les Principautés*, f. 214 ; I. Ghica, *Scrieri*, vol. III, p. 392.

[6] Cf. scrisoarea lui C. A. Rosetti către comitetul Asociației literare, București, 17 mai 1847, publicată în „Românul literar", 1893, *op. cit.* și *Dare de seamă de lucrările comitetului Societății studenților români din Paris, pe 1845—1846 și 1847*, făcută de Sc. Vîrnav ; publicată și în *Anul 1848*, I, p. 76.

[7] *Dare de seamă de lucrările comitetului Societății*, în *Anul 1848*, I, p. 52 și 76.

www.dacoromanica.ro

Asociației literare; în străinătate va funcționa *Societatea studenților români din Paris*, ce se va constitui la sfîrșitul anului 1845, după întoarcerea în Franța a lui A.G. Golescu și C. A. Rosetti.

Legal, Asociația din București își propunea să vie în ajutorul scriitorilor lipsiți de mijloace, tipărindu-le scrierile și răsplătindu-le ostenelile. Înavuțind literatura română „cu scrieri folositoare în toate ramurile științelor pentru învățătura junimii", ea urmărea să propage totodată „gustul cititului, mai cu seamă în mulțime" [1]. Societatea de la Paris, la rîndul său, avea să urmărească nu numai „a produce scriitori înzestrați cu studii solide", ci de a mijloci desăvîrșirea învățăturii, în toate domeniile, a tinerilor talentați, „din orice parte a românimii" [2] ar fi fost. O asociație se completa deci cu cealaltă, amîndouă fiind create pentru „luminarea nației" și înlesnirea programului „pentru t o ț i r o m â n i i" [3].

Asociația literară, prin menirea ei, a promovat, de la început, colaborarea largă cu aspect cultural și substrat politic pe tot întinsul teritoriului locuit de români. Din partea transilvanilor, prezența lui A. T. Laurian între fondatorii societății, ca și colaborarea dintre N. Bălcescu și A. T. Laurian la „Magazinu istoric pentru Dacia" — al cărui prim număr apărea în iulie 1845—constituia o chezășie a idealului urmărit.

Dar preocuparea împletirii scopului cultural — declarat pe față și în mod legal — al asociației, cu cel politic, tăinuit, într-o *colaborare întreită* se constată și pe alte căi. Chiar în anul întîi al ființării asociației a fost trimis un comisar special în Transilvania pentru propagandă națională în persoana lui Gr. Grădișteanu. Era vorba ca, sub pretextul [4] de a pregăti alcătuirea unei gramatici și a unui dicționar al limbii, reprezentanți ai românilor din toate provinciile să se poată aduna cînd la *București*, cînd la *Iași*, cînd la *Brașov* sau în alt centru din cele trei țări și, cu prilejul acesta, să se consfătuiască *„pentru o acțiune generală din partea tuturor românilor — dacă evenimentele ar cere-o"*. După ce a văzut pe mai mulți români la Brașov, Sibiu, Făgăraș, Alba-Iulia, mergînd și la Pesta, Grădișteanu a folosit ocazia și s-a dus și la Viena. Aici a cunoscut, desigur prin intermediul lui Barbu Iscovescu, alți transilvăneni și bucovineni, pe care i-a putut informa despre scopurile pentru care fusese trimis în toată Transilvania.

De partea moldovenilor, aderarea la principiile și țelurile societății se confirmă, între altele, prin două împrejurări neobservate pînă acum. Cea dintîi e prezența lui Mihail Kogălniceanu la București în zilele consti-

---

[1] *Anul 1848*, I, p. 76 și 19.

[2] *Ibidem*.

[3] *Ibidem*, p. 52 și 76.

[4] Gr. Zossima, *Biografii politice ale oamenilor mișcării naționale din Muntenia, 1848*, ed. 1, București, 1884, p. 59—64.

www.dacoromanica.ro

tuirii Asociației [1]. Cea de-a doua este vizita în Moldova a unui membru al „Frăției" — C. N. Filipescu — în aceleași luni februarie și martie 1845 [2].

Mihail Kogălniceanu venea — după exilul de aproape două luni la m-rea Rîșca — invitat anume să asiste la constituirea „Asociației literare" și să întărească și alte legături politice și culturale cu reprezentanții mișcării de aici. Nu mai fusese în Țara Românească din 1839—1840, cînd venise să cîștige colaborări pentru „Dacia literară". Acum, în 1845, — după suprimarea „Propășirii", cea de a treia revistă ieșeană cu răsunet în toate ținuturile românești [3] — venea să ofere colaborarea sa personală și a foștilor redactori moldoveni oricărei reviste bucureștene care ar putea-o suplini. În această privință și la București se făcuseră mai multe încercări. În noiembrie 1844, Ion Ghica, N. Bălcescu și A. G. Golescu (abia sosit de la Paris) se străduiseră să scoată un „jurnal politic hebdomadar", intitulat, simplu și în mod voit fără semnificație, „Săptămîna". Dar nu l-au putut face să trăiască nici măcar o săptămînă [4]. S-au gîndit de asemenea să reînvie efectiv „Propășirea", cu aceiași redactori de la Iași (I. Ghica, V. Alecsandri, M. Kogălniceanu, P. Balș), alături de care să fi intrat — revista apărînd la București — N. Bălcescu și Grigore Alexandrescu [5]. Ideea fusese comunicată moldovenilor de către I. Ghica prin V. Alecsandri și fusese primită cu elan [6]. M. Kogălniceanu propusese chiar să se adopte același format de literă pentru titlu, cum figurase în numărul cenzurat de la Iași. Totul a rămas din nou fără urmări, întrucît rigorile cenzurii muntene nu se deosebeau întru nimic de vederile celei moldovene. Singurul gen de revistă admis a fost acela cu profil eminamente istoric, concretizat în „*Magazinu istoric pentru Dacia*". Prospectul „Magazinului" — semnat de N. Bălcescu și A. T. Laurian — fusese publicat în ianuarie 1845 în „Curierul românesc". Laurian îl trimisese și lui Barițiu la Brașov, spre publicare și multiplicare în foi volante [7].

---

[1] Anexele 33, 41 și B.A.R., coresp. inv. 82 324 (scrisorile lui M. Kogălniceanu către I. Ghica din 5/17 ianuarie și 12/24 aprilie 1845) și B.A.R., coresp. inv. 33 521 (Eliade către Barițiu din 8/20 martie 1845).

[2] Anexele 38 și 40 (scrisorile lui C. N. Filipescu către I. Ghica din 10/22 februarie și 12/24 martie 1845).

[3] Una fusese „Dacia literară"; a doua „Arhiva românească" — românească în sens „dacic" — și a treia „Propășirea".

[4] Cf. scrisorile: V. Alecsandri către I. Ghica din 9/12 decembrie 1844, publicată de N. Pătrașcu în „Literatură și arta română", II, 1897, p. 540—541, și de Il. Chendi în „Tribuna" (22 octombrie 1909, p. 2); I. Ghica și Gr. Alexandrescu către M. Kogălniceanu, din 1844 (publicată de G. Bogdan-Duică în „Viața românească", I, 1906, vol. III, p. 197—198), și V. Alecsandri, *Documente literare inedite*, 1960, p. 54. Vezi de asemenea și N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 466.

[5] Anexa 33 și B.A.R., coresp. inv. 82 324 (M. Kogălniceanu către I. Ghica din 5/17 ianuarie 1845).

[6] Ibidem.

[7] Anexa 34 (scrisoarea lui A. T. Laurian [și N. Bălcescu] către G. Barițiu, din 12/24 ianuarie 1845).

www.dacoromanica.ro

Prin forța împrejurărilor, cîmpul publicistic și colaborarea lui M. Kogălniceanu s-a rezumat pentru moment la un schimb de materiale documentare cu N. Bălcescu. Dar M. Kogălniceanu fusese primit la București cu o prietenie și frățietate despre care avea să se pronunțe în termeni apologetici după sosirea la Iași. „Arată — scria el lui Ion Ghica, la 12/24 aprilie — prietinește mele urări tutulor prietinilor, pre care li doresc și li iubesc. Cît voi trăi îmi voi aduce aminte de bunătatea lor pentru mine și pururea m-aș socoti norocit cînd aș putea a le arăta recunoștința mea prin primirea ce le-aș face și eu în țara mea "[1]. În afară de Ion Ghica, cu care colaborase zilnic la Iași, ca redactor la „Propășirea" și în cadrul Academiei Mihăilene, prietenii lui M. Kogălniceanu se identifică ușor în cercul Asociației literare. „Românul N. Bălcescu", cum îl caracterizează cu tot prestigiul său Kogălniceanu, îi impune dintre toți prin avîntul său patriotic.

Costăchiță Filipescu, la rîndul său, ajungea la Iași la începutul lui februarie 1845. Or, este neîndoielnic că aplaudatul orator din Adunarea Țării Românești nu se găsea întîmplător în Moldova tocmai în vremea în care la București se perfecta unul din mijloacele de acțiune și propagandă cultural-națională, în ființa Asociației literare. V. Alecsandri povestește că și ieșenii au organizat stegarului muntean un mare banchet și i-au făcut o primire care semăna cu o adevărată ovație [2].

Costăchiță Filipescu a străbătut Moldova — de la Iași la Buhotin și pînă la Galați cu popasuri repetate la Blînzi și la Mînjina — în tovărășia lui C. Negri, V. Alecsandri, C. Rolla, frații Lascăr și Dimitrie Rosetti. În martie se întorcea acasă cu misiunea expresă de a convoca pe munteni la o *apropiată întîlnire* politică cu moldovenii, la Mînjina, moșia lui Negri, lîngă Galați. Scopul întîlnirii era spus fără ocol de C. Negri și V. Alecsandri : „A bineînțeleșilor români gîndul întîi trebuie să fie Unirea a tot ce iaste român, ca cu tărie înmulțită să putem păși spre cuviincioasa înnaintire" [3]. Invitația se adresa prietenilor politici munteni, care „prin aprinsa lor rîvnă ce o arătaseră către țara lor" se considerau pe bună dreptate și ai ei reprezentanți. Caracterul militant al proiectatei întîlniri se conturează mai precis dintr-o altă scrisoare, adresată de C. Negri lui C.N. Filipescu scurt timp după întoarcerea acestuia din Moldova [4]. „Lucrează, dragă Filipescule, pentru întîlnirea proiectată — scrie Negri. Nu da înapoi în fața ciudățeniei lucrului (devant le fantasque de la chose). Nu avea în vedere decît bazele solide ale Unirii pe care o putem stabili prin această în-

---

[1] Anexa 41.

[2] Cf. V. Alecsandri, *Nicolae Bălcescu*, în „Revista română", II, 1862, p. 314. Despre primirea lui C. Filipescu la Iași, Alecsandri amintește și în scrisoarea către Ubicini din 1856 (G. Cardaș, *Scrisoare autobiografică adresată de V. Alecsandri filoromânului A. Ubicini în preajma anului 1856*, în „Floarea soarelui", 1928, iulie-decembrie, p. 74—77. V. Alecsandri, *Scrisori, Însemnări*, ed. Marta Anineanu, București, 1964, p. 150 și 155).

[3] C. Negri, *Scrieri* (scrisoarea lui C. Negri și V. Alecsandri către Ion Ghica, din martie 1845).

[4] *Cîteva scrisori inedite de la Ioan Eliade, Costache Negri și Nicolae Bălcescu*, în „Convorbiri literare", XXXVI, 1902, p. 277—278.

www.dacoromanica.ro

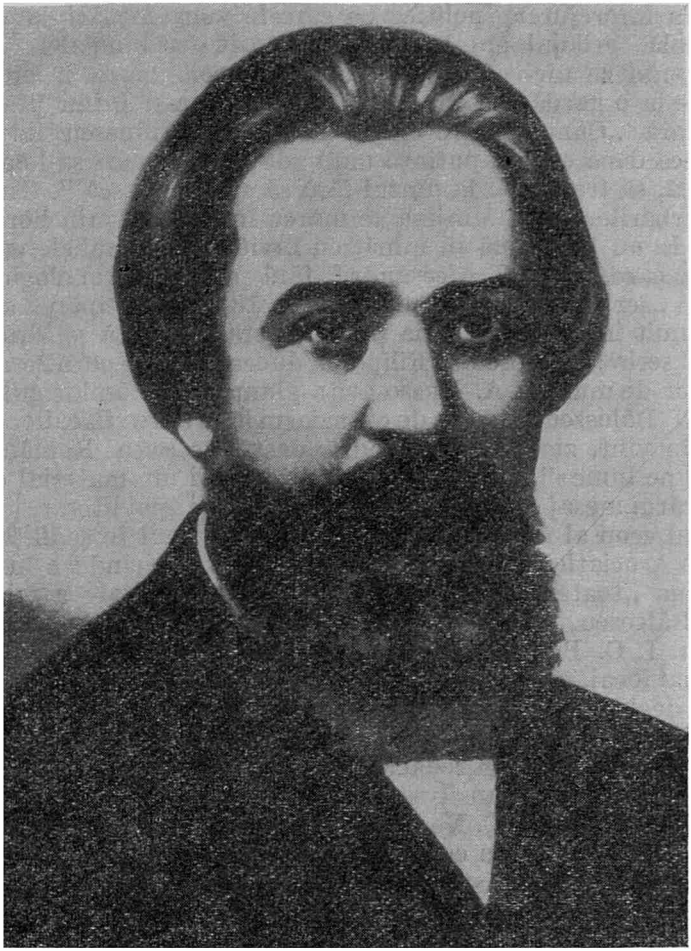

Fig. 8. — Costache Negri (Cabinetul de Stampe, B. A. R.).

tîlnire între două popoare mici, care nu trebuie să formeze decît unul singur. De la plecarea d-tale, el [V. Alecsandri] şi cu mine compunem la Mînjina poezii naţionale pe care vi le vom comunica la momentele oportune" [1].

Aceasta este întîlnirea de la Mînjina, din mai 1845; o îndrăzneaţă iniţiativă politică, şi nu sindrofia obişnuită, înregistrată în general ca una din serbările îndătinate în casa lui Negri de 21 mai — ziua numelui său şi al surorii sale. Componenţa „invitaţilor" din 1845 nu s-a mai

[1] „Convorbiri literare", XXXVI, 1902 p. 279.

www.dacoromanica.ro

repetat, din împrejurări politice pe care le vom urmări la vremea lor. Fără îndoială, prilejul era banal, dar cu atît mai bine ales pentru a nu lăsa să se trădeze nici o altă preocupare decît aceea a unei petreceri îmbelșugate la o gazdă a cărei faimă în arta de a-și primi prietenii devenise legendară. „Cunoști pă Negri — scrie C. N. Filipescu lui I. Ghica — și poți judeca daca este în putință unui adevărat rumân să-l cunoască fără să-l iubească, să treacă pă la dînsul fără să să poprească"[1]. Caracterul național al serbărilor de la Mînjina se marca în general prin hore de țărani, amestecați la un loc, mînă în mînă, cu invitații din ambele capitale. Dar evocarea pe care o face V. Alecsandri[2], fără precizări cronologice, se referă la o singură „serbare"; și-i de mirare că în 1862, cînd tipărea aceste amintiri, i-a tăinuit încă semnificația și importanța politică pe drumul unirii. Cînd poetul scria: „Costăchiță Filipescu ducea hora cu pornirea voinicească a unui fecior de munte; A. Russo aținta glumele românilor cu spiritul său șăgalnic și N. Bălcescu, cuprins de entuziasm la privirea flăcăilor ce dănțuiau cu pletele în vînt, zicea: «O! mîndră oaste va avea România cînd i-ar veni rîndul pe lume»", el încredința posterității un material documentar prețios, al cărui mesaj este în primul rînd istoric și apoi literar.

Primul ecou al întîlnirii de la Mînjina a răsunat în ședința membrilor fondatori ai Asociației literare, la 22 iunie st. v. 1845, cînd s-a luat hotărîrea de a angrena „toată românimea" în sfera de activitate a societății[3]. Au asistat N. Bălcescu, A. T. Laurian, A.G.Golescu, Bolintineanu, C. Bolliac Șt. Golescu, I. C. Brătianu[4]. Întemeindu-se pe faptul că țelul Asociației nu era numai local, ci dimpotrivă țintea progresul literar general românesc, patronii ei decid să invite pe trei din literații Moldovei și trei din literații Transilvaniei ca să împartă împreună cu Comitetul bucureștean sarcinile conducerii Societății[5]. S-au redactat astfel apeluri către Barițiu, dr. Vasici, canonicul Cipariu, în Transilvania, și s-au trimis adrese similare lui C. Negruzzi, V. Alecsandri, C. Negri. în Moldova. Toți șase erau rugați să formeze în părțile lor cîte un comitet, sucursală a celui din București, cu însărcinarea de a deschide liste de subscripție, de a aduna bani și de a-i trimite la centru, împreună cu scrierile ce li se vor părea că merită a se tipări[6].

---

[1] Anexa 40 (scrisoare din 12/24 martie 1845).

[2] V. Alecsandri, *Nicolae Bălcescu*, p. 312.

[3] *Socoteală de lucrările Comitetului Asociației literare pe anul al II-lea*, în *Anul 1848*, I, p. 52. Procesul verbal încheiat atunci poartă data de 22 iunie (B.A.R., ms. rom. 4633, f. 1).

[4] I. Ghica, C. A. Rosetti și D. Brătianu nu mai crau în țară. Cîteva zile după această ședință a plecat și A. G. Golescu.

[5] În *Statutele Asociației literare a României*, pe anul 1847, art. 2 privitor la Cîrmuirea Asociației sună astfel: „Cîrmuirea operațiilor Asociației se va încredința unui Comitet de cinci membri. Acesta va avea cîte un comitet împreună lucrător în Moldavia și peste Carpați (*Anul 1848*, I, p. 45).

[6] Despre greutățile de care s-au lovit cei trei transilvani pînă să obțină „prea înalta învoire" de a face parte din Societatea literară bucureșteană, cf. P. Teodor, *G. Bariț și Principatele române*, *loc. cit.*

www.dacoromanica.ro

Misiunea politică fusese împărtășită pe căile și în împrejurările de care am vorbit mai sus și în care se încadrează și misiunea lui Grădișteanu în Transilvania. T. Cipariu vorbește și de o vizită a lui Eliade, în 1845, la Blaj. Nu ca membru fondator al acestei Societăți însă; ci, credem, mai degrabă pe linia vechilor discuții filologice și a planurilor lui editoriale, întrucît, după cum se poate vedea din corespondența purtată în această perioadă, el nu face parte decît din Societate literară nestatutară din 1844. Pe lîngă acestea nu este lipsit de importanță a mai semnala că, în iunie 1845, era așteptat să sosească și Barițiu la Iași [1], ca o continuare a gîndului care-l avusese în toamnă, cînd făcuse vizita în Țara Românească.

5. **Mișcarea condusă de Eftimie Murgu în Banat.** — Dar momentul 1844-1845 din istoria luptei pentru unirea românilor înregistrează și o altă formă revoluționară pe întinsul teritoriului românesc. În toamna anului 1844 și iarna 1845, Eftimie Murgu — care ispășise o primă închisoare pentru acțiunea din 1840 din Țara Românească —, revoluționarul „lăudat de toți exaltații"[2], pentru „moralul și soliditatea sa"[3], conducea în Banat o nouă mișcare românească cu rezonanțe social-naționale. Forurile administrative și judecătorești maghiare o denunțau, pe bună dreptate, ca pe o acțiune ascunsă și îndrăzneață întreprinsă pentru „emanciparea națională a românilor" și pentru „a întemeia un stat românesc"[4]. După o altă versiune contemporană maghiară, scopul și planul său a fost să desfacă de Ungaria teritoriul Banatului, să-l declare românesc și, reunindu-l cu Transilvania și cu Moldova și Muntenia, să întemeieze un stat puternic național[5]. Complexitatea programului social-politic urmărit de Murgu — manifestat prin: respingerea tendințelor de maghiarizare, revendicarea reglementării raporturilor dintre moșieri și țărani, aspirația de emancipare națională și de asigurare a dominației politice a românilor în Banat și în celelalte regiuni în care ei constituiau majoritatea covîrșitoare a populației — materializa fără îndoială o concepție revoluționară, care fusese

---

[1] Anexa 42 (scrisoarea lui Iordache Mălinescu către G. Săulescu).

[2] Citește: revoluționarii.

[3] N. Bănescu și V. Mihăilescu, *Ioan Maiorescu*, p. 479.

[4] Pentru poziția și semnificația mișcării din 1844—1845, cf. Al. Papiu-Ilarian, *Istoria românilor din Dacia superioară*, vol. II, Viena, 1852, p. CXXIX—CXXXII; I. Boroș, *Deținerea a doua a lui Eftimie Murgu*, în „Curierul Banatului", V, 1929, nr. 1, p. 8—11; G. Bogdan-Duică, *Eftimie Murgu*, 1937, p. 121—129; S. Dragomir, *Studii și documente*, vol. V, 1946, p. 78—79 și 346; T. Topliceanu, *Eftimie Murgu*, Caransebeș, Timișoara, 1948; de asemenea V. Cheresteșiu, *Luptătorul revoluționar Eftimie Murgu*, în „Studii", IX, 1956, nr. 1.

[5] Compară cu scrisoarea adresată de învățătorul Miescu din Lugoj, la 22 ianuarie 1846, către Barițiu: „Iară în citu-i despre D. Murgu, după cererea dînsului e dus la Pești, omul n-au făcut nimic. Starea românilor pretutindine e ticăloasă, căci nu-s vrednici de mai bună. I-or fost scornit oamenii răi că ar fi zis că Bănatul nu-i țară ungurească, ci românească și că puținii unguri din Bănat ar trăbui scoși cu boțile ș.a.l. Pizma multe le face!" (B.A.R., ms. rom. 1 004, f. 102—102[v]).

www.dacoromanica.ro

dezbătută cu ani în urmă în lumea satelor grănicereşti şi la care aspirase şi el prin tot ce gîndise şi acţionase în Ţara Românească. De aceea, considerată în lumina întregului proces evolutiv al mişcării naţionale premergătoare anului 1848, noua acţiune din Banat concentrează în ea aceeaşi luptă împotriva întreitei încătuşări — socială, politică şi naţională — ca şi în 1834, aceeaşi tactică revoluţionară ca şi în 1840. Formula „*acum vrem şi noi să fim stăpîni în ţara noastră*" [1], auzită între bănăţenii lui Murgu în 1844, răsună ca un avertisment care prevesteşte vizionar mesajul „*Noi vrem să ne unim cu ţara*" rostit de întregul popor adunat pe cîmpia Blajului în mai 1848.

[1] G. Bogdan-Duică, *Eftimie Murgu*, p. 122 (scrisoarea învăţătorului Vasile Bojincă din octombrie 1844).

www.dacoromanica.ro

III BILANȚUL MIȘCĂRII NAȚIONALE ÎN 1846

1. Scindare în partida națională din Principate. Tulburările din Moldova. Reflux revoluționar aparent în Transilvania. — Lucrurile nu evoluează totuși prea mult pe traiectoria imprimată mișcării de unitate națională în primăvara și vara lui 1845.

În Principate, reluarea acțiunilor mișcării naționale, mai anevoios decît se făcuse în 1837 sau 1840 și după cît o anunțaseră evenimentele ultime, e influențată în parte și de scindarea care se petrecuse în sînul vechii partide naționale, prin desprinderea grupului tinerilor înaintați de „bătrînii" rămași în urmă. Tineretul reușise să se organizeze aparte, avea elanul, dar nu avea forța numerică de la sfîrșitul deceniului al 4-lea. Pe deasupra, acum avea de luptat împotriva poziției defetiste a *bătrînilor* din vechea partidă. Așa cum îi caracterizează N. Bălcescu, aceștI bătrîni, „cuprinși de dragostea adevărului și a virtuții, s-au ispitit în anii trecuți să ușureze ticăloșiile societății noastre. Dar, posedați de sintimentul prezentului mai mult decît lucrînd pentru viitor, ei se mirară că nu culeg a doua zi ceea ce au semănat cu o zi înainte. D-aci s-a născut în inimile lor un disgust amar pentru societate; d-aci ei începură a-și perde credința lor și a dispera de viitor"[1]. Incriminările sînt mai usturătoare, și pe drept cuvînt, pentru pasivismul grupării naționale din jurul lui Cîmpineanu decît pentru moldoveni. În Moldova, spune Bălcescu, „unii fugiră de lume, se traseră pe la țară, căutînd să hrănească în singurătate, departe de ticăloșia societății, departe de ochii unui despotism fricos, credințile lor neputincioase și proscrise". Dar n-au pierdut cu totul credința în viitor. În schimb, în Țara Românească, oameni ca Ion Cîmpineanu siliți a rămîne în București și a-și justifica, în fața lumii și a lor înșile, descurajarea și inerția, o propovăduiau acum cu aceeași energie cu care mai înainte propovăduiseră „credința și lucrarea în viitor".

De altfel, evenimentele politice și sociale *din Moldova* vor confirma, începînd de la sfîrșitul anului 1845 și pînă în vara lui 1846, momente de

[1] Discursul de la 1 ianuarie 1847, cf. Cornelia Bodea, *Pagini inedite din opera lui N. Bălcescu*, în ms.

www.dacoromanica.ro

recrudescență revoluționară, în timp ce în Țara Românească tineretul e silit să-și orienteze posibilitățile de acțiune în afara hotarelor.

Răscoalele țărănești din iarna anului 1846 din Moldova vor atrage într-acolo pe primul istoric al „muncitorilor plugari" din Principatele Române. Deși amănuntele lipsesc despre această nouă călătorie a lui N. Bălcescu, prezența sa la Iași și în țara de peste Milcov timp de aproape trei luni de zile[1], în toiul agitațiilor ce cuprinseseră toată Moldova, nu poate fi trecută la rubrica preocupărilor sale istorice și culturale.

Aici lucrările catagrafiei din anul precedent fuseseră cauza multor reclamații din partea țăranilor și a proprietarilor. T. Rășcanu și Vasile Mălinescu, fiul inimosului Iordache Mălinescu, ridicaseră stindardul revoltei și străbăteau țara în chip de răsculați[2]. La Iași, reprezentațiile pieselor lui Vasile Alecsandri (*Un rămășag sau o intrigă la bal mascat*; *Iașii-n carnaval*) și ale lui Alecu Russo (*Jignicerul Vadră sau Provincialul la Teatrul Național*), prin critica îndreptată împotriva abuzurilor ocîrmuirii, realizau un îndoit efect agitatoric. Aplauzele pline de înțeles ale publicului față de piesa lui Alecu Russo, jucată la 25 februarie 1846, au atras suspendarea spectacolului, arestarea autorului și a actorilor și surghiunirea lor la Soveja și Cașin. Demonstrația populară care avusese loc cu cîteva săptămîni mai devreme în zilele de 24—26 ianuarie st. v. prilejuise largi și variate ecouri în ziarele străine franceze și germane. O altă manifestație de proporții mărite, petrecută tot la Iași cu participarea țăranilor din districtele Bacău și Putna în 8 martie, stîrnise și ea comentarii și polemici de presă[3]. N-au lipsit, bine înțeles, nici aluzii și apropieri cu revolta din Cracovia, ce izbucnise în 22 februarie[4]. Presa liberală apuseană sublinia cu entuziasm că în Moldova poporul exasperat a luat hotărîrea să-și facă singur dreptatea refuzată lui în atîtea rînduri: „poporul a deschis în sfîrșit ochii să vadă că era singurul care suporta toate impozitele, singurul care suferea"[5]. Membri ai organizației moldovene secrete *Asociația patriotică* se găseau în plină acțiune la această dată. Teodor Rășcanu, secretarul aso-

---

[1] Pentru plecarea lui N. Bălcescu din București la începutul lui februarie, cf. anexa 44. La 4 martie 1846, Alex. Kogălniceanu semnala fratelui său Mihail, care era la Paris, prezența lui Bălcescu la Iași: „Il y a quelques jours que j'ai fait connaissance avec un Valaque arrivé de Bucarest, nommé Balschesko, et qui m'a demandé de vos nouvelles" (B.A.R., Coresp. inv. 95965).

[2] Cf. I. Ghica, *Notes historiques*.

[3] Cf. broșurile *Moldavie. Récit des troubles de Jassy pendant les journées du 24, 25, 26 janvier 1846*, publié par Georges Dairnvaell, Paris, 1846, broșură datorită, se pare, lui Mihail Kogălniceanu (identificarea lui V. Maciu); și *Moldavie. Michel Stourdza et son administration*, apărută la Bruxelles, tot în 1846, și semnată C. G. Vogler (pscudonim identificat cu Grigore Ghica, viitorul domn al Moldovei din 1849—1856). Amîndouă broșurile sînt reproduse și în *Anul 1848*, I, p. 13—16 și 27—37. Vezi de asemenea I. C. Filitti, *Domniile române*, p. 552—553; Gh. Ungureanu, *Frămîntări premergătoare mișcării din 1848 în Moldova*, în „Studii", X (1958), nr. 3; *Documente privitoare la anul revoluționar 1848 în Moldova*, București, 1960, p. 46—92.

[4] *Anul 1848*, I, p. 14—16 și 33—37.

[5] *Ibidem*, p. 14—16.

www.dacoromanica.ro

ciației, avea să fie denunțat de altfel în iunie același an, de către Mihail Sturdza la Poartă, ca vechi agitator și cunoscut prieten al lui Vaillant [1].

Legătura dintre toate cele de mai sus și prezența lui N. Bălcescu în Moldova, tocmai acum, reiese din scrisoarea sa adresată lui Costăchiță Filipescu la 19 aprilie 1846[2]. Întors în București, Bălcescu relata prietenului de idei și acțiune că zăbovise la Iași pentru a aranja *micile noastre treburi* („nos petites affaires") care îi luaseră timp. Or, ce puteau fi aceste „petites affaires" decît puneri la cale și consfătuiri tainice între „frați" și „patrioți"[3]. De o parte *Frăția*, de alta *Asociația patriotică*[4]. Bălcescu poposise și la Blînzi, și la Mînjina lui Costache Negri[5], unde a întîlnit pentru prima oară pe Ion Ionescu (de la Brad)[6]. Poezia lui Negri, scrisă *pentru Bălcescu*, la 11 aprilie 1846, indică poate una din zilele cînd cei doi patrioți se aflau împreună[7]. Bălcescu promisese să revină, cu Costăchiță Filipescu, la 21 mai 1846. A urmat însă precipitata sa plecare din țară, împreună tocmai cu cei doi prieteni, C.N. Filipescu și C. Negri. G. Zane explică neașteptata plecare a lui N. Bălcescu la Paris ca o situație impusă de urmările nefaste la care se putea aștepta după publicarea atacului energic la adresa boierimii în articolul apărut în „Magazinul istoric" : *Despre Starea soțială a muncitorilor plugari*[8]. V. Maciu o atribuie crizei din conducerea Societății studenților de la Paris, care ar fi determinat pe Ion Ghica să-l cheme de urgență la Paris[9]. Cum plecarea are loc la începutul lui iunie și , împreună cu cei doi prieteni tot atît de siguri că aveau să se întîlnească de ziua lui Negri, credem că nu greșim apreciind că și ecourile vizitelor în Moldova au putut contribui la grăbirea acelor împrejurări care îi siliră poate pe toți trei să plece în străinătate. În sprijinul ipotezei noastre invocăm situația asemănătoare creată lui Vasile și Ion Alecsandri, care părăsesc Moldova cu cîteva zile numai în urma prietenilor lor. Plecarea poetului din țară este legată în mod unanim de călătoria sa cu Elena Negri în Italia. Aparențele sînt fără în-

[1] *Documente privitoare la anul revoluționar 1848*, p. 47.

[2] N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 62—63.

[3] Membrii societăților secrete sînt între ei „frați" și toți se recunosc „patrioți", cf. G. Zane, *Mișcarea revoluționară*, p. 217.

[4] Influența aspirațiilor și principiilor societății *Frăția* asupra *patrioților* moldoveni reiese în mod convingător din profesia de credință — *Voință de pre urmă* — făcută de Iordache Mălinescu în testamentul pe care l-a redactat în vara anului 1848. „...Secriul, adică lăcașul cel de pre urmă în care voi fi pus — scria I. Mălinescu la 20 iulie st. v. —, nu va fi îmbrăcat sau înfrumusețat cu nescai stofe; el va fi numai zugrăvit cu cele trei coloare naționale, și anume: scîndurile de prinpregiur albastri, capacul roșu și marginile pe la închieturi galbine; iar deasupra pe capac vor fi scrise aceste doaă cuvinte sfinte «Dreptate, Frăție»". — Găsind documentul cînd lucrarea se afla sub tipar, textul său nu a mai putut fi inclus în volumul de față. El va fi folosit în articol aparte despre *Iordache Mălinescu*.

[5] N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 62.

[6] Ion Ionescu de la Brad, *Agricultura română la Brad*, București, 1881, p. 24.

[7] Cf. E. Gîrleanu, *C. Negri, Versuri, proză, scrisori*, Buc., 1901; C. Negri, *Scrieri*, I, 1966, p. 40.

[8] Cf. G. Zane, *Aspecte noi ale vieții lui N. Bălcescu în lumina unor documente inedite*, în „Studii", XII (1960), nr. 1.

[9] V. Maciu, *Un centre révolutionnaire roumain dans les années 1845—1848*, loc. cit.

www.dacoromanica.ro

doială întemeiate. Dar la baza lor există și o explicație politică, pe care ne-o dezvăluie Alecsandri însuși. În aprilie 1847, anunțînd Zulniei Negri agravarea stării sănătății surorii ei și întoarcerea sa iminentă în țară, cere să vie Manolache Epureanu, vărul bolnavei, să o însoțească în drumul de la Constantinopol în Moldova. „Mie — scria atunci Alecsandri — cu toate bunele intenții, îmi vă fi cu neputință să merg mai departe de Constantinopol din cauza împrejurărilor care mă împiedică să mă reîntorc în patrie"[1].

Risipirea unora dintre fruntașii mișcării naționale, în lunile mai și iunie 1846, era determinată tocmai de măsurile de urmărire îndreptate împotriva revoluționarilor din pricina ultimelor tulburări. În luna iunie, arestarea lui Th. Dormuz și Th. Sion, ca și fuga lui T. Rășcanu, erau fapte cunoscute între „patrioți"[2].

În Transilvania, anului 1844 de energică manifestare a militantismului național pe calea presei publice îi vor urma, în 1845, silite retrageri strategice din partea redactorului foilor brașovene. De la publicarea pe prima pagină, în „Foaia pentru mine" din martie 1844, a *Discursului* cu conturate orizonturi daco-românești ținut de Mihail Kogălniceanu la Academia Mihăileană din Iași (noiembrie 1843)[3] și de la tot atît de curajoasa poziție adoptată de Barițiu în *Naționalitatea* (articol apărut la 18 decembrie 1844 în „Gazeta" purtînd evidenta amprentă a recentei vizite făcute de autor în Țara Românească[4]) în 1845 tonusul foilor diminuează.

Osanalele ridicate pe cale particulară sau prin presă lui G. Barițiu, „zeului românilor" „primului între politicii români[5]", ca și „descoperirea curentului național care se manifesta în cercurile largi transilvane apropiate de Carpați și de mirificul magnet care le atrăgea spre Principate, l-au pus în situația de a se vedea silit să-și impună o manifestare mai circumspectă în problema unității naționale. În *La Romanie*, apărută în 1844 la Paris, Vaillant îl ovaționează ca pe un tribun al redeșteptării naționale[6]. Elogiul va contribui la a arunca asupra sa toate bănuielile Cabinetului vienez și acuzațiile adversarilor, care de altfel aveau motive de a sta în gardă asupra mișcării românilor transilvani. Barițiu mărturisește că în luna martie 1845 *a fost silit* să dezavueze, în locurile „unde se cuvenea",

[1] V. Alecsandri, *Scrieri, Însemnări*, p. 240.

[2] *Documente privitoare la ...*, p. 46—47 (scrisoarea lui Alex. I. Cuza din 9 iunie 1846).

[3] „Foaie pentru minte" din 11—13 martie 1844. Vezi și facsimilul de la p. 274, fig. 22.

[4] Citățm drept exemplificare următorul pasaj din articolul apărut în nr. 51, p. 399—400 al „Foii pentru minte" : „Unirea și unimea națională sînt bunuri mari, importante, și însuflețitoare care nu cer mai mult decît voința tare de a fi și a rămînea un singur popor : domnitorul, arîstocratul, preotul, ostașul, plugarul, meseriașul, bărbatul, femeia, bătrînul, junele, pruncul, toți naționali, toți frați vorbitori ai u n e i l i m b i păstrate de strămbuni și veacuri, toți fii ai unui popor păzitor de legile morale, înflăcărat de libertatea patriei, iubitor al semenului său, suferitor al străinului pînă unde suferă independența națională. Fie ca năzuința aceasta a celor mai deștepte popoare să dea pildă bună și bine înțeleasă unui popor care prea îndelungat zăcu în apatie și într-o fatală nemișcare, abia dînd uneori cîte un semn de viață și simțire. Iubiți-vă și apărați-vă unul pe altul, cunoașteți că sînteți frați, și aceasta e n a ț i o n a l i t a t e a" (cf. și G. Bariț, *Scrieri social-politice*, p. 86).

[5] Cf. anexa 25 și B.A.R., ms. rom. 878, f. 63, 56, 54—55^{v}.

[6] J. A. Vaillant, *La Romanie*, vol. III, p. 211—212.

www.dacoromanica.ro

orice legătură cu autorul cărții și cu ideile dezvăluite în ea[1]. „Locurile unde se cuvenea" nu erau altele decît cele vieneze. În călătoria pe care o face, în 1845, în Apus, Bariţiu a trecut întîi pe la Viena, împreună cu tipograful foilor sale, Johann Gött. Aici venise să se plîngă — el întîi — de condiţiile grele impuse de cenzură. Rezultatul, după cît se vede, a fost exact pe dos. Autorităţile i-au reproşat lui că nu se menţinuse în cadrul „respectului datorat legilor imperiului". „Să văd — declara după un an Bariţiu[2] — care din românii transilvani n-ar fi primit de poruncă acel sfat părintesc dat în termeni foarte serioşi; ... că ar fi prea bine dacă aş combate cele scrise acolo... Asta-mi mai lipsea — continuă el — să trec şi ca demagog [citeşte : democrat] în ochii compatrioţilor şi a guvernului, precum se scoate din contextul nesocotitelor cuvinte ale lui Vaillant şi asupra mea şi asupra altor români de litere din Ţara Românească şi Moldova".

Dar bănuielile au apăsat în continuare asupra redactorului braşovean, încît în decurs de un an el trebui să retracteze în presă tendinţele politice, de unitate teritorială, din mişcarea naţională pe care o slujea.

„Prilejul" de data aceasta l-a provocat apariţia, concomitent la Paris şi Leipzig, a cărţii lui A. De Gérando, *La Transylvanie et ses habitants*[3]. — Aceasta în afară de faptul că la forurile superioare de la Viena i se atrăsese de două ori atenţia în cursul aceluiaşi an 1845 de a nu mai publica nimic din ceea ce displăcea guvernului ţarist aliat absolutismului habsburgic[4].

Cunoscutul prieten al aristocraţiei maghiare, asimilat cu interesele ei prin căsătoria cu o contesă Teleki, redă în cele două volume ale sale impresii proaspăt culese din călătoria în Transilvania şi din petrecerea timp de mai mulţi ani în mijlocul locuitorilor ei. Pe lîngă o largă expunere istorică retrospectivă, autorul discută, pentru fiecare dintre naţionalităţile conlocuitoare, şi problemele social-politice naţionale la ordinea zilei. Cînd vorbeşte de români, De Gérando face în general caz de simpatia pe care i-o inspirase „rasa valahă" — subînţelegînd totalitatea „celor cinci milioane" de locuitori de pe întreg pămîntul românesc —, înrudită prin originea romană comună cu francezii săi. Relatările lui au însă o notă marcată de indulgenţă, ca pentru o „rudă săracă"; şi nu-i lipsesc nici interpretările tendenţioase. Stăpînit de grija pentru viitorul ţării sale adoptive, De Gérando nu-şi ascunde îngrijorarea pe care i-o provoacă redeşteptarea naţională a românilor, băştinaşi ai Transilvaniei. Admite că au putut exista justificări ale resentimentelor, întreţinute mai ales de ţărănimea română, pentru aservirea şi deposedarea de drepturi pe care le-a exercitat nobilimea maghiară timp de zece secole împotriva lor. Dar resentimentele acestea încep să aibă şi motive să dispară, datorită „frăţietăţii cetăţeneşti" pe care o arată nobi-

[1] Din motive similare, Bariţiu se gîndise, în noiembrie-decembrie 1844, la eventualitatea stabilirii lui peste Munţi, „în ţară" (cf. anexe 32, scrisoarea lui I. Mălinescu).

[2] „Foaie pentru minte...", din 4 februarie 1846.

[3] A. De Gérando, *La Transylvanie et ses habitants*, ed. 1, Paris, 1845; ed. a 2-a, 1847. Ediţia germană *Siebenbürgen und seine Bewohner*. Aus dem Französischen von J. B. Seybt, Leipzig, 1845.

[4] V. Cheresteşiu, *Întemeierea presei româneşti din Transilvania*, p. 25, 31.

www.dacoromanica.ro

limea reformistă maghiară în ultima vreme. Pe cît de entuziasmat e să aplaude inițiativele de „frățietate" maghiare și, în același timp, și pe românii care au arătat înțelegere față de spiritul reformist maghiar, tot pe atît dezaprobă ținuta „exclusivistă" a partidei române constituită în jurul „Gazetei de Transilvania". Pe aceasta o califică drept „facțiune" de răi cetățeni, care în necumpătul patriotismului lor românesc nu văd în nobilii maghiari din Transilvania decît niște „oaspeți incomozi" și uzurpatori străini[1]. Nu ezită să pună în discuție nici legitimitatea unui stat național românesc unitar. Invocă în acest sens o formulă de „republică federativă română", cu Principatele Române ca sîmbure, și celelalte provincii adause prin consimțămîntul marilor imperii vecine[2]. Dar nu pentru a o sprijini, ci, dimpotrivă, pentru a-i vădi terenul șubred pe care pretinde că se baza o astfel de formulă și, în ultimă analiză, pentru a îndrepta soluționarea ei pe un alt drum decît acela al independenței naționale. El califică formula citată drept o excentricitate a fostului secretar al *ambasadei engleze la Constantinopol*, David Urquhart[3], avînd grijă să insinueze că „Dl. Urquhart nu a fost fericit în invențiile sale politice și nu e necesar să se aștepte experiența pentru a judeca această nouă concepție". Situația precară în care s-ar afla *mica republică română*, înconjurată de cele două imperii absolutiste, al Habsburgilor și al Romanovilor, ar putea fi evitată, după părerea lui Gérando: dacă formația politică unitară românească ar trece în întregimea ei sub sceptrul austriac, care numără între supușii săi mai mult de două milioane de oameni din națiunea română[4].

Astfel de idei, ca și cele reflectate în cartea lui De Gérando, adăugate la ecourile largi pe care le-a avut în acel an în presa franceză *La Romanie* a lui Vaillant[5] sau la scurta prezentare a istoriei poporului român expusă în prefața colecției de basme românești a fraților Schott, publicată și ea tot în 1845, la Stuttgart și Tübingen[6], constituiau tot atîtea noi argumente în hotărîrea reprezentanților politici austrieci și maghiari de a preveni cu orice mijloace înfăptuirea Daco-României. Grija de a evita implicații politice premature impune conștientului redactor brașovean o profesie de credință ad-hoc. În articolele consacrate cărții lui Gérando, Barițiu observă o linie politică prudentă. Înregistrează, într-o serie de articole[7], toate relatările despre români, rezervîndu-și dreptul ca la sfîrșit să-și expună comen-

---

[1] De Gérando, *op. cit.*, ed. 1, p. 222.

[2] *Ibidem*, p. 223.

[3] Pentru D. Urquhart, *The Spirit of the East illustrated in a Journal of Travels through Roumelia during an eventful Period*, Londra, 1838, vezi și N. Iorga, *Generația de la 1840 și 1848 față de concepția unității naționale*, loc. cit.

[4] De Gérando, *op. cit.*, p. 224.

[5] *Cf.*, între altele, „Revue critique des livres nouveaux", de sub redacția lui J. Cherbulieu, martie 1845, p. 73—75; „Le Constitutionnel" din 8 martie 1845; „Revue de l'Orient", t. VI (1845), p. 186.

[6] Arthur u. Albert Schott, *Walachische Marchen, mit einer Einleitung über das Volk der Walachen*, Stuttgart u. Tubingen, 1845, XII + 334 p.

[7] „Foaie pentru minte", 1845, nr. 51 și 52; 1846, nr. 1, 2, 3, 4 și 5.

www.dacoromanica.ro

tariile și poziția față de părerile expuse. Înregistrează, de pildă, declarațiile de simpatie ale aristocratului franco-maghiar, ca și precizarea pe care acesta o face cu privire la granițele etnice ale românilor. Dar se oprește a reda partea elocventă cu privire la viitorul politic al „acestei națiuni disperate și aservite de zece secole" și trimite în mod abil pe cititor direct la volum, cînd e vorba de unitatea statală a românilor. Reproduce însă și combate cu energie pasajul incriminator despre existenta partidei naționale române în sudul Transilvaniei, afișînd o categorică dezaprobare pentru orice metodă de violență adoptată împotriva stării legale dinăuntrul statului chezarocrăiesc. Pentru ca cei vizați să fie convinși de sentimentele sale de loialitate, Barițiu combate chiar și afirmația făcută de Gérando cu privire la talentul de generali arătat de Horia și Cloșca în organizarea „rebeliei"[1]. De Gérando însuși s-a lăsat convins de pledoaria lui Barițiu, și în ediția a doua a cărții revine asupra „acuzațiilor" din prima ediție. „Aussi accusions-nous la Gazette de s'attacher à une cause anti-nationale. Ce journal a protesté contre nos paroles et nous nous empressons de dire qu'il a eu raison" [2].

Preocuparea unității naționale mocnește însă ca jarul sub cenușă. „Fericiți moldoromâni ! ", exclama preotul Ion Munteanu din Deda Bihorului, citind anunțul de punere în vînzare a reproducerilor după tabloul înfățișînd *Bătălia de la Călugăreni*, lucrat la București de pictorul Wallenstein[3]. „[Voi] cari în Patria voastră în tot pasul aflați stîmpărare dorului național: ici într-o cadră înfățișetoare de fapte a eroilor nații noastre; — ici răsonînd o elegie națională din geniul unui Văcărescu; — mai intonînd o arie însuflătoare de amor către libertate patriotică națională, de mii de ori mai prețioasă decît mii de vieți fizice, animalie brutale ! Și numai aceasta e viață ! de carea, vai ! noi dulcii voștri frați în patrie proprie prin elementuri stranee sîntem desposați !... Noi, ca nisce nemernici rătăcitori în pămînt straneu (?) încă cu despect încărcați, de toate aceste nutrimente de suflet înălțătoare despoeți... noi suspinăm, apoi și cînd am voi să ne desfătăm, melodiile cîntărilor noastre încă sînt însuflate de condorere a căror natură fatalităților protopărinților noștri o mulțămim; și așa plîngem, fără de a sci cauza !" [4].

★

Rigorile guvernării reacționare din cele două Principate, ca și îngrădirile apăsătoare mișcării naționale transilvane, constrîng mutarea centrului pregătirilor revoluționare peste hotare. Acolo ele se vor desfășura în legătură cu cei rămași acasă, la adăpostul legal oferit de „Societatea studenților români", întemeiată tocmai pentru acest scop, în decembrie 1845, la Paris.

---

[1] Ibidem, 1846, nr. 6—7, în special p. 55—56.

[2] A. De Gérando, *op. cit.*, ed. a 2-a, p. 232.

[3] Cf. „Gazeta de Transilvania" din 28 octombrie 1846, nr. 87; Wallenstein Pius, *Biografia și activitatea lui Carol Wallenstein de Vella, pictor, profesor, conservator și inițiatorul fondării Muzeului Național*, Ploiești, 1908, p. 29 — scrie eronat, deci, că reproducerea tabloului s-a făcut la Viena între 1850—1860. Vezi și fig. 9 alăturată.

[4] Anexa 56 (scrisoarea către G. Barițiu, din 26 noiembrie-8 decembrie 1846).

www.dacoromanica.ro

Fig. 9. — „Bătălia de la Călugăreni" — tablou de Wallenstein. Litografie din 1846 (Cabinetul de Stampe, B. A. R.).

www.dacoromanica.ro

2. **Activitatea Asociației literare din 1846 și pînă în ajunul revoluției.** — În Principatele Române lucrurile vor merge greu și pe plan cultural în 1846.

De la alegerea comitetului pe anul 1846 și pînă în august, timp de peste jumătate de an, activitatea asociației este aproape neînsemnată. La acest bilanț, puțin satisfăcător, concurase și influența moderat conservatoare exercitată de „promoția 1846" a membrilor, care stricase întreg raportul de forțe stabilit la înființare. Întoarcerea la studii la Paris în cursul anului 1845 a cîtorva din *cei unsprezece* protagoniști ai mișcării[1] făcuse necesară o lărgire a cercului membrilor. La alegerile din 19 februarie fuseseră cooptați ca membri ai asociației oameni moderați și din preajma tronului — ca Iancu Văcărescu, Radu Rosetti, C. N. Brăiloiu, Ion Voinescu I. Grigore Alexandrescu — , poate pentru a putea trece mai ușor peste preocupările politice ale membrilor cu vederi largi revoluționare. Singurul revoluționar între cei noi aleși era maiorul *Costăchiță N. Filipescu*. Mai puțin militant, dar prieten al lui N. Bălcescu, este și Evghenie Predescu[2]. Dintre vechii membri fondatori fuseseră de față numai Șt. Golescu, A.T. Laurian, D. Bolintineanu, C. Bolliac și Ion Voinescu II. La 28 februarie sînt reales în biroul comitetului Șt. Golescu și Voinescu II, cu 8 voturi, C. G. Filipescu cu 9 voturi, la care se adaugă Grigore Alexandrescu cu 7 voturi și I. Văcărescu cu 8 voturi. N. Bălcescu — fiind în Moldova — nu a participat la nici una din cele două ședințe[3].

Ca singură replică în București la manifestarea de frățietate dintre reprezentanții mișcării din țările surori, pe care o prilejuiește prezența lui Bălcescu în mijlocul frămîntărilor din Moldova, înregistrăm entuziasta primire făcută de asociație lui Vasile Alecsandri în iarna anului 1846[4]. Latura ei politică o dezvăluie C. Negri în scrisoarea către Costăchiță Filipescu: „Mi-au spus Alecsandri despre buna primire ce i-ați făcut și mă căesc că nu m-am izbit și eu pînă la voi spre a lega, cu cît aș fi putut, și mai de aproape prieteșug și frăție de român cu român"[5].

Activitatea editorială a Asociației literare s-a făcut remarcată prin publicații fără mesaje revoluționare: *Meropa* lui Voltaire, în traducerea

---

[1] D. Bolintineanu pleacă la Paris numai în primăvara anului următor, ca bursier al asociației (cf., între altele, și scrisoarea din decembrie 1845 a lui A. C. Golescu, în G. Fotino, *Boierii Goleștí*, I, p. 123).

[2] Îl găsim colaborînd și la „Magazinu istoric" în 1845.

[3] Cf. B.A.R., ms. rom., 4 633, f. 4 și 6.

[4] „Am fost primit în chipul cel mai măgulitor ca autor dramatic și redactor la «Propășirea», care se bucură de mare succes la București. Tinerii, avînd în fruntea lor pe sărmanul nostru prieten, Costăchiță Filipescu, mi-au oferit un banchet, pe care tinerii din Iași îl vor da la rîndul lor *tînărului deputat* al Valahiei cînd va veni să ne vadă" (V. Alecsandri, *Scrisori. Însemnări*, p. 155, scrisoarea către Ubicini). Confuzia de date și situații din scrisoarea lui Alecsandri este neîndoielnică, deoarece în ordine cronologică vizita lui C. N. Filipescu la Iași precedă cu un an vizita poetului la București.

[5] *Cîteva scrisori inedite de Ioan Eliade, Costache Negri și N. Bălcescu, loc. cit.*, p. 280 (scrisoare din 1 aprilie 1846, reproducere și în C. Negri, *Scrieri*, vol. I, p. 263).

www.dacoromanica.ro

lui Grigore Alexandrescu, și *Istoria sfîntă*, tradusă de I. Voinescu II. Deși inițial, prin „Gazeta de Transilvania", se recomandase o listă întreagă de traduceri și prelucrări de *manuale școlare* „în ramura științelor fizice și matematice" și a „științelor morale și politice". S-a încuviințat, e drept, dar aceasta în august 1846, o subvenționare pentru alcătuirea *Dicționarului biografic* sau *Dicționarului de istorie națională*, propus în iunie același an de către N. Bălcescu și M. Kogălniceanu, aflați la Paris[1]. Dar suma aprobată a fost insuficientă pentru o muncă pe care comitetul însuși recunoștea că „toate neamurile o plătesc cît se poate mai bine", fiind vorba de „istoria pămîntului ce omul iubesce mai mult..."[2]. Lipsa de sprijin material eficient din partea comitetului a contribuit poate a diminua și energia autorilor de a putea strînge — „în termin de un an" — „viețile celor mai însemnați români din toate țările și din toate veacurile" și a le da la tipar în două sau mai multe tomuri[3].

De altfel, întoarcerea lui Ion Ghica și, pe timp limitat, a lui C.A. Rosetti de la Paris în țară, în luna august 1846, se făcuse cu scopuri precise de acționare pe dublu plan, politic și cultural. „Te rog ca în momentele ce zidești raiul rumânesc — îi scria plin de semnificație C.A. Rosetti, care va porni la drum peste cîteva zile[4]—, cînd visezi fericiri de acelea ce oamenii cei slabi le numesc palate în Ispania, la temelia vreuneia, cînd îți va trebui vreo piatră mai solidă, aruncă-mă și pe mine". În drumul său spre țară, Rosetti s-a oprit la Pesta între 18 și 21 august st. vechi (sau 30 aug.—2

---

[1] N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 65.

[2] *Anul 1848*, vol. I, p. 54—55.

[3] Ecoul lor mi se pare a se răsfrînge și în motivarea lui N. Bălcescu de retragere a sa din asociație, atunci cînd scrie: „Împrejurările m-au oprit a răspunde cu vrednicie, după cum aș fi dorit, la încrederea cu care d-lor m-au cinstit" (N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 66). Cererea de retragere nu poartă însă indicația anului în care a fost redactată. Vîntilă C. A. Rosetti o datează „1847", G. Zane adoptă anul 1846, considerînd „că este mult mai firesc ca N. Bălcescu să fi prezentat «Asociației literare» cererea pentru retragerea sa din comitet scurt timp după stabilirea sa la Paris, și nu tocmai după un an" (*ibidem*, p. 477). Nouă anul 1847 ni se pare totuși mai plauzibil decît a admite că la nici trei săptămîni de la expedierea ofertei pe care o făcuse comitetului, împreună cu M. Kogălniceanu în iulie, să-și prezinte demisia din aceeași asociație. De altfel în *Socoteala de lucrările Comitetului Asociației literare pentru anul 2-lea*, făcută în ianuarie 1847, N. Bălcescu este citat ca fiind membru al ei (cf. *Anul 1848*, I, p. 52).

În textul petiționarului însă termenii „comitet" și „patroni" pretează la echivoc. Din autografele proceselor verbale de alegere anuală a comitetului asociației (astăzi i-am zice *birou*) nu reiese de nicăieri că N. Bălcescu ar fi fost membru în comitet, adică în biroul asociației, cum de altfel lasă și Ion Ghica să se înțeleagă (vezi în acest volum, p. 57 n. 4), ci numai membru fondator „mădular" „patron" sau *membru activ* al ei, care, firește, se întrunește în ședințe de lucru sau comitet. (Pentru definiția categoriilor de membri — activi, ajutători și corespondenți — ai Asociației v. *Statutele* pe 1847, în *Anul 1848*, I, p. 45). El deci nu se putea retrage decît din rîndul membrilor activi. De asemenea, motivarea că era pus în imposibilitate de a participa la adunările și lucrările membrilor de la București este o invocare subiectivă, formală. Cum toți ceilalți membri fondatori ce se aflau la Paris se găseau în aceeași situație, fără ca vreunul să mai fi făcut cerere de ieșire din asociație, credem că motivul real al demisiei va trebui căutat în altă parte.

[4] B.A.R., Corcsp., inv. 83606.

www.dacoromanica.ro

septembrie, st. nou). Aici, din propriile sale note zilnice, știm că a avut legături cu trei tineri preoți bucovineni și un transilvănean, cu care a vorbit cu toată înflăcărarea despre iubirea și credința în eliberarea națională. Prin ei se pare că a ajuns să viziteze și pe fostul său profesor, pe Eftimie Murgu, închis în cazarma nouă a orașului[1]. Îi aducea vești, îi comunica proiectele de viitor și pleca astfel și mai îmbărbătat și mai încrezător în succesul cauzei comune.

Înviorarea activității asociației se face simțită începînd din noiembrie 1846, ceea ce corespunde cu preluarea de către firma *Rosetti & Winterhalder* a teascului cu slove și litere cumpărat de asociație de la Brockhaus din Germania. Primul succes editorial s-a și înregistrat la sfîrșitul anului, prin apariția *Prietenului tinerimii*. Manualul pentru clasele primare, întîmpinat cu mare căldură de directorul școlilor din Țara Românească, Petrache Poenaru[2], este larg difuzat și peste hotarele muntene.

În ianuarie 1847, asociația aprobă „lui C.N. Brăiloiu", ca redactor, un împrumut sub forma gratuității tiparului, pentru un nou „Album științific și literar"[3], înfățișat de la început — prin articolul-program — drept continuator al „Propășirii"[4]. Primul număr al „Albumului" era inaugurat de I. Ghica, Vasile Alecsandri, Gr. Alexandrescu, C. N. Brăiloiu și se bucurase de aprecierile unanime ale tineretului[5]. M. Kogălniceanu se arătase gata — la Paris fiind — ca, întorcîndu-se în țară și stabilindu-se la București, să participe cu articole despre ceea ce văzuse în recenta sa călătorie prin Spania. Revenit la Paris, C.A. Rosetti îi va trimite o primă colaborare în versuri, care ascundea, fără îndoială, un ascuțiș politic, de vreme ce se grăbește să pună în vedere ca „nici redacția, nici cenzura să scoată ceva". Dar, deși conținutul revistei era departe de a egala pe acela al „Propășirii", cîrmuirea a găsit întreprinderea prea temerară, așa cum se și prevăzuse de altfel, și suprimă „Albumul" la al treilea număr[6]. Explicații pentru gestul arbitrar al stăpînirii se puteau găsi destule. Laurian consemnează însă laconic și vădit indignat într-o scrisoare către Barițiu[7]: „Mă întrebi de « Album ». Numai în trei dumineci a văzut lumina și a .. murit. Cum? L-a oprit stăpînirea. De ce? Nu-ți mai spui". Potrivit relatărilor consulului francez Nion[8], suspendarea fusese consecința

---

[1] C. A. Rosetti, *Note intime*, p. 144—145 (20 august 1846).

[2] B.A.R., foi volante 98.

[3] Un prim „Album" premersese apariția „Propășirii".

[4] Cf. G. Baiculescu, *O revistă puțin cunoscută din prima jumătate a sec. XIX*: *„Albumu științific și literar", București 1847*, în *Studii și cercetări de bibliologie*, III, p. 153—158; vezi și N. Iorga, *Istoria literaturii românești din sec. XIX*, vol. II, p. 112, 159, 176—177.

[5] Anexa 61 și B.A.R., coresp. inv. 82 333 (scrisorile lui C. A. Rosetti către Ion Ghica din martie 1847 și M. Kogălniceanu către I. Ghica din 29 martie 1847).

[6] Se cunosc numai două numere din 9 și 16 februarie (G. Baiculescu, *art. cit.*).

[7] B.A.R., ms. rom. 996, f. 166.

[8] *Documente Hurmuzaki*, vol. XVIII, p. 6, Raportul din 24 martie 1847.

www.dacoromanica.ro

inserării „unui articol aproape injurios" la adresa grecilor rezidenți în Principate. Numărul mai conținea, potrivit aceluiași izvor, și aluzii „foarte clare" cu privire la conduita privată a consulului grec de la București (Rizo), ceea ce a contribuit esențial la îndîrjirea reclamantului. Ordinul de suprimare a revistei nu a fost dat publicității și gestul guvernului a fost interpretat de întreaga partidă fanariotă ca o reparație voit minoră față de gravitatea ofensei aduse în mod public. Proporțiile incidentului au fost însă amplificate, pentru că surveniseră într-un moment neprielnic, cînd între Poartă și Grecia erau tocmai în toi discuțiile cu privire la reglementarea cabotajului vapoarelor grecești în porturile controlate de Turcia și, totodată, asupra jurisdicției consulare elene.

Martie 1847 aduce — o dată cu alegerea de noi membri ai asociației : Fl. Aaron, I. D. Negulici, Petrache Poenaru, Costache Moroiu, Ștefan Ferechide și I. A. Filipescu — intrarea lui Ion Ghica în comitetul pe 1847—1848. Lucrările asociației se extind și capătă caracter de regularitate. Se primesc la sediu propuneri și materiale, care sînt trimise spre referire membrilor pe secții de specialitate. Referatele se alcătuiesc cu toată seriozitatea, observîndu-se linia trasată prin statut[1]. Se dezbate (în octombrie—noiembrie 1847) problema adoptării literelor latine, chestiune ridicată de Petre Teulescu și examinată de o comisie specială, constituită din A. T. Laurian, I. Ghica, Florian Aaron, I. D. Negulici și Șt. Ferechide[2]. La 17/29 iunie 1847 se reînnoiesc și apelurile către moldoveni, cu prilejul celei de-a doua vizite pe care o face Vasile Alecsandri asociației. Caracterul sărbătoresc al ședinței a fost subliniat prin numărul participanților — 18 membri —, număr neatins pînă atunci la altă ședință. Pe ordinea de zi a figurat o problemă obișnuită de lucru : discutarea referatului făcut de A.T. Laurian privitor la necesitatea unei noi ediții, în 2 000 de exemplare, din *Prietenul tinerimii*[3].

Asociația asigură și difuzarea cărților în provincie, pentru care se oferă cu tot elanul: de la Slatina, învățătorul C. Stanciovici; de la Focșani, A. Fortunato ; de la Brăila, Nicolae Nenovici, fostul coleg de școală al lui Bălcescu ; de la Cerneți, D. C. Frumușanu ; de la Rîmnicul Vîlcii, C. Codreanu etc. Toți vor participa cu același elan și la revoluția ce avea să vină.

Curentul progresist din interiorul asociației se întărise mulțumitor, așa încît în toamna anului 1847 se socotea că putea fi primit în rîndurile

---

[1] Citäm, între exemple, referatul alcătuit la 21 septembrie 1847 de către Fl. Aaron asupra traducerii *Învățătorul comunal sau povețe și sfaturi pentru a pregăti pe învățătorii comunali*, făcută de I. Brezoianu. Recenzentul considera că, „unică fiind pînă acuma această scriere în felul pedagogic între cărțile literaturei române, merită toată încurajarea de a se tipări". Aprecia însă nivelul intelectual al îndreptarului pedagogic mai presus decît pregătirea învățătorilor noștri comunali. De aceea propunea să se tipărească pentru uzul profesorilor de școli elementare, sub titlul de *Învățătorul primar*. În aceeași ordine de idei, comitetul, înaintînd spre referat romanul *Dan* al lui Catina, așteaptă „să saluteze prin cele mai sincere urări un norocit început dramatic național" (B.A.R., ms. rom. 4633, f. 109).

[2] B.A.R., ms. rom. 4 633, f. 45—55 ; *Românul literar*, 1893, p. 405—406 și 427—429.

[3] B.A.R., ms. rom. 4 633, f. 30.

www.dacoromanica.ro

sale și Eliade Rădulescu — fără primejdia, din partea acestuia, de a împotmoli preocupările generale în discuții nesfîrșite asupra ortografiei sau asupra finalității creațiilor literare. Desolidarizarea lui Eliade de acțiunea lui Ion Cîmpineanu în 1839, ca și atitudinea retrogradă pe care a adoptat-o față de „conspiratorii" din 1840[1], atrăseseră înstrăinarea protagoniștilor curentului revoluționar de el. Aceștia din urmă se desprinseseră și de principiile cultural-educative ale fostului lor mentor de pînă atunci și se orientaseră independent în toate direcțiile. Ion Ghica afirmă, în 1851, deși nu fără patimă, că Eliade nu a fost cooptat între patronii Asociației literare în 1845, „pentru a se evita intrigile pe care el nu s-ar fi putut abține să nu le facă și să nu submineze întreprinderea"[2]. Aluzia țintește evident situația din 1840[3]. De altfel, și orientarea și programul „Daciei literare" de la Iași din 1840 au însemnat o părăsire a principiilor lui. De aceea și împotriva lui M. Kogălniceanu Eliade a căutat răzbunarea în mod penibil — în martie 1845 — „cu prilejul vizitei sale la București, încercînd zadarnic să-i știrbească prestigiul pe care-l cîștigase[4].

Impresia încă proaspătă a celor petrecute a determinat o oarecare opoziție la „chemarea lui Eliade în Asociație". Așa se poate explica de ce A.G. Golescu încuviințează pe Ștefan Golescu — casierul asociației — să se servească de adeziunea[5] pe care i-o trimitea „în numele adunării patronilor" de la Paris, dacă socotea „că prin acest procedeu va trezi mai puțin susceptibilitatea în mijlocul comitetului sau al celorlalți patroni". Înscrisul de la Paris, de care amintește Golescu-Arăpilă, nu a fost nici el chiar „unanim" aprobat. Întîmpinase abținerea lui D. Brătianu, motivată de acesta prin necunoașterea exactă a raporturilor existente între cele două părți. Nu se pomenește nimic de atitudinea lui Nicolae Bălcescu față de propunerile lui Golescu-Negru. După cererea de renunțare la titlul de membru al asociației, presupunem că nu a fost de față la adunarea convocată ad-hoc.

---

[1] Pentru manifestările politice conservatoare ale lui Eliade în această vreme, vezi și scrisoarea lui Ioan Maiorescu către Barițiu, datată 10 august 1840, în N. Bănescu și V. Mihăilescu, *Ioan Maiorescu*, p. 455; cf. G. Zane, *Mișcarea revoluționară de la 1840 din Țara Românească*, p. 217, n. 1.

[2] I. Ghica, *Notes historiques*.

[3] I. Ghica scrie că în 1840 „Eliade, mis au courant par Izesco de ce qui s'y disait et s'y faisait, alla en informer le Prince et le consulat de Russie", *ibidem*. Vezi și N. Bănescu și V. Mihăilescu, *Ioan Maiorescu*, p. 455.

[4] Cf. anexa 41 (scrisoarea lui Kogălniceanu către Ion Ghica din 12/24 aprilie, după întoarcerea din București).

[5] G. Fotino, *Boierii Goleștl*, vol. II, p. 167.

www.dacoromanica.ro

IV SOCIETATEA STUDENȚILOR ROMÂNI DE LA PARIS

1. **Orizonturile societății.** — Am anticipat mai sus că scopul urmărit de Asociația literară reprezenta numai jumătate din programul propus pentru opera de regenerare culturală-națională. Cealaltă jumătate cădea în sarcina Societății studenților de la Paris. Tot astfel era bifurcată și răspunderea pregătirii secrete a transformărilor revoluționare ce aveau să vină. Tinerii plecați la studii în Apus, aflîndu-se în afara îngrădirilor directe administrative și politice ale guvernelor țării lor și folosindu-se de scutul ce le oferea societatea întemeiată de ei la Paris, au putut da o expresie mai liberă a spiraților înnoitoare ale vremii.

Era de așteptat deci ca după punerea la punct a statutelor primei societăți, organizarea celei de-a doua să urmeze la scurtă vreme după sosirea emisarilor bucureșteni la Paris. Tinerii care susținuseră *proiectul de program* pentru Asociația literară erau aceiași care veneau să perfecteze și întemeierea societății de la Paris. Cu toate acestea, discuțiile premergătoare s-au amînat din iunie pînă în noiembrie 1845, mult mai probabil din cauza vacanțelor școlare decît a lipsei de entuziasm pentru cauză[1]. În decembrie 2/14 a avut loc constituirea[2]. Definitivarea statutelor se face însă mai greu, abia după o nouă jumătate de an, la 19/31 mai 1846[3]. Apreciind după evidența cotizațiilor lunare[4], ca și după relatările lui A. C. Golescu-Albu[5], numărul membrilor moldoveni înscriși din prima lună — decembrie 1845 — se ridică la aproape 30. Din partea moldovenilor: Scarlat Vîrnav, Ion Ionescu (de la Brad), Mihail Kogălniceanu, I. Lecca, G.G. Romalo, C. Ghenadie; din

---

[1] G. Fotino, *Boierii Goleşti*, vol. II, p. 125.

[2] C. A. Rosetti, *Note intime 1844—1859*, vol. I, *1844—1846*, p. 41, 47. Vezi și anexele 57 și 58.

[3] Al. Cretzianu, *Din arhiva lui D. Brătianu*, vol. I, p. 122—123; C. A. Rosetti, *Note intime*, p. 66 și 118—119. Despre divergențele de opinii din sînul societății, cf. V. Maciu, *La société des Etudiants roumains de Paris*, *loc. cit.*

[4] *Anul 1848*, vol. I, p. 80—84.

[5] G. Fotino, *Boierii Goleşti*, vol. II, p. 125.

www.dacoromanica.ro

partea muntenilor : A.G.Golescu, A. C. Golescu, C. A. Rosetti, D. Brătianu, Gr. Caracaș, D. Creţulescu, G. Costaforu, I. Brătianu, C. Mavrodin, N. N. Rucăreanu etc[1]. În cursul anului 1846, lista se completează cu Ion Ghica, fraţii Cazimir, C. Negri, I. Alecsandri, N. Bălcescu, T. Rășcanu, D. Bolintineanu, Al. Peretz, I. Bălăceanu, N. Chinezu, Gr. Cozadini și mulţi alţii. Rolul principal în prima fază cade asupra moldoveanului Scarlat Vîrnav și asupra lui C.A. Rosetti. I. Ghica, care a fost și președintele societăţii, nu a stat la Paris decît de prin martie pînă în august 1846. În schimb, Nicolae Bălcescu îi va imprima tot suflul revoluţionar, începînd din luna iulie 1846 și pînă în martie 1848.

La sfîrșitul anului 1846, prin rîvna și donaţia lui Scarlat Vîrnav[2], a luat fiinţă și Biblioteca română din Paris. Deschiderea festivă a avut loc duminică 8/20 decembrie — cu invitaţii lansate de donator în numele societăţii, deoarece localul era destinat de la început a cuprinde, pe lîngă biblioteca și cabinetul de lectură, și *reședinţa societăţii*, și salonul de întîlnire „pentru românimea aflătoare la Paris"[3]. Situată și în apropierea Universităţii — Place de Sorbonne, nr. 3 — Biblioteca răspundea deopotrivă exigenţelor studiului și întrunirilor. Pînă la această dată, rolul unui local românesc de citire a presei fusese suplinit de cîte un *cabinet de lectură* francez obișnuit, anume solicitat de studenţimea română să ţină și ziare românești. În 1845—1846 era Salonul Montpensier (al d-nei de Marcol), Palais Royal nr. 130. De aici N. N. Rucăreanu[4] mută ziarele la o adresă mai la îndemînă : Monsieur Blosse, Cour de Commerce 7, între străzile de l'Ecole de Médecine și Saint-André des Arts[5].

Întrunirile, în schimb, pînă la înfiinţarea bibliotecii, se improvizau în locuinţa cîte unuia dintre tinerii patrioţi. Știm, bunăoară, dintr-o convocare adresată de C. A. Rosetti lui Ion Ghica și din elogiul — postum — adus lui Mihail Casimir în ianuarie 1848, că multe întîlniri pregătitoare au fost găzduite de acest patriot moldovean[6]. „Noi, legislatorii, fără știrea lui Dumnezeu și a Academiilor de legi — scrie C.A. Rosetti — , te rugăm și pe dumneata despicator de pietre să pofteștI diseară la 7 jum. la domnul Casimir, ca să ne luminezi cu luminile dumitale cele legislative". Invitaţia are fără îndoială o notă de umor voit, dar în post-scriptum se subliniază

---

[1] *Anul 1848*, vol. I, p. 80—81.

[2] Pentru Scarlat Vîrnav (sau Sofronie Vîrnav, în călugărie), vezi : N. Iorga, *Două comunicaţii la Academia Română... 2. O foaie de popularizare igienică și economică la 1844—1845. Rolul fraţilor Vîrnav în Renașterea românească*, în „Revista istorică", V, 1919, p. 170—187 ; Veniamin Pocitan, *Sofronie Vîrnav*, București, 1931 (Extras din „Biserica Ortodoxă română"); Eugen I. Păunel, *O contribuţiune la istoria « Bibliotecii Ţării »*. *Fraţii Vîrnav*, în „Junimea literară", 1932, XXI, p. 133—137 (cuprinde și alte indicaţii bibliografice).

[3] Vezi anexa 57 și *Anul 1848*, vol. I, p. 25.

[4] Anexa 36 și B.A.R., ms. rom. 878, f. 69—70^{v} (N. Istrati către G. Barițiu).

[5] Barițiu găzduiește în „Gazetă", la rubrica „De știut", un anunț al librăriei și cabinetului de lectură Blosse, trimis în acest scop de studenţii de la Paris. Cf. „Gazeta de Transilvania", 26 noiembrie 1845, p. 380.

[6] Mort în 1847.

www.dacoromanica.ro

ceea ce era parte serioasă, dezvăluind latura conspirativă a reuniunilor: „Ai face mare bine, și nouă și îndeobște românilor, dacă ai veni" [1].

Scopul legal al societății fusese declarat prin tipărirea statutelor. Dar nici nu apucase să fiinţeze, și vrăjmașii politici îi imputară planuri ascunse[2]. De aceea, spre a preveni și alte urmări mai rele, comitetul s-a îngrijit a pune societatea, în patrie, sub protecția unor persoane proeminente prin poziția lor socială și prin moderația ideilor lor[3]. „Protecția" acestora s-a dovedit însă pînă la urmă a nu fi servit la nimic. Dimpotrivă, Scarlat Vîrnav îi acuză că nu au apărat societatea după cum ar fi trebuit, ci au lăsat-o în voia „clevetirilor celor voitori de rău"[4].

Dintre transilvani, primul om spre care se îndreaptă comitetul cu dorința de colaborare este tot G. Bariţiu. Dar nu prin formula tip cu care solicitase patronajul celor șase fețe din protipendada moldo-munteană[5], ci cu un apel ca pentru militantul căruia nimic nu i se putea spune nou și nemeditat de el, „care a plîns starea românilor, a lucrat și lucra neîncetat pen-

---

[1] B.A.R., Coresp. inv. 83 654.

[2] *Anul 1848*, vol. I, p. 77.

[3] În *Țara Românească*: Elisabeta Știrbei, Ioan Bibescu, Ioan Bălăceanu; în *Moldova*: Roxanda Roznovanu, Alexandru Sturdza Miclăușanu, Nicolae Ghica-Comănești (*Anul 1848* vol. I, p. 16 și 19). Autograful conceptului de adresă trimisă celor numiți este al lui N. Bălcescu.

[4] Între hîrtiile rămase de la Alexandru Sturdza Miclăușanu se află următoarea adresă, trimisă lui și lui Nicolae Ghica-Comănești, prin care li se reproșa — la 12 decembrie 1846 — indiferența cu care au primit cinstea ce li se făcuse:

„Domnilor,

Rumânii din Paris, dorind să vă arate că știu a prețui virtutea și patriotismul, îndrăsniră să vă aleagă și să depue în mînile Dumneavoastră, rezistența Soțietății studenților rumâni, care este, de nu ne înșelăm, o mică parte din viața și fericirea țărilor rumâne!

Noi avurăm cinste, domnilor, a vă face cunoscut aceasta printr-o epistolă a noastră, însoțită și de Regulamentul soțietății.

Pînă acum, nici cu un mic răspuns din partea dumneavoastră nu furăm cinstiți și cu toate acestea, cu inima plină încă de nădejde, îndrăznim să vă mai rugăm să binevoiți a ne face cunoscut ce vîrstă are acum acea soțietate, ce în scutici noi o depuseserăm în brațele voastre cele puternice.

Mădularele Comitetului din Paris

Secretar, *C. A. Rosetti*, rue de l'Ouest 54 bis
Casier, *Sc. C. Vîrnav*, Place Sorbonne 3
1846 dechemvrie 12"

Iată și răspunsul trimis la 17 ianuarie 1847, din Iași:

„Domnilor,

Cinstiți cu însărcinarea pusă nouă pe adresul dvs. din 12 dechemvrie a anului trecut ne grăbim a vă încunoștiința că fără întîrziere ne vom sîli a o împlini și de rezultat a vă da știință, socotindu-ne norociți a puté și noi contribuia la revărsarea învățăturilor, nobilului țăl propus de Dv.

A dv. slugi

A. Sturdza *N. Ghica*"

B.A.R., Arh. D. A. Sturdza, VII, Acte, doc. 10.

[5] Cf. nota precedentă.

www.dacoromanica.ro

tru dînșii"[1]. Lui i se cerea personal să recomande pe cel mai bun tînăr transilvan care, făgăduind „că va fi nenorociților români un om...", Societatea să-l poată chema la Paris de îndată ce va dobîndi fondurile necesare. Era rugat, firește, să strîngă și cotizațiile pe care să le expedieze la centru și să publice *Apelul* și *Regulamentul* societății în „Gazeta de Transilvania". În broșura tipărită cu scopul de a anunța înființarea bibliotecii și de a cere contribuții benevole de cărți și publicații, Scarlat Vîrnav sugera concentrarea colectelor pe *centre provinciale*: la București, Librăria C.A. Rosetti; la Iași, bibliotecarul Academiei Mihăilene, D. Pop; la Brașov, G. Barițiu; la Sibiu, Servian Popovici; la Blaj (fără indicarea numelui).

Menționarea localităților din Transilvania — Brașov, Sibiu și Blaj ne poartă cu gîndul la misiunea încredințată în 1845 lui Grigore Grădișteanu. Gradul de colaborare transilvană la această operă nu ne este cunoscut. Călăuzindu-ne după o adnotare tîrzie, rămasă de la G. Barițiu pe adresa primită de el de la Paris, ar urma să-l socotim ca destul de slab: „Membrii societății nu știau că, înainte de 1848, comunicația popoarelor din Austria cu Parisul era supusă la un control sever, care o făcea aproape imposibilă". Dar, în 1845, „Gazeta de Transilvania" este expediată, la cererea expresă a junimii române, la Paris. Și dificultățile întîmpinate proveniseră numai din greutatea reglementării plății[2]. Se pare însă că în 1846, fiind rugat de M. Kogălniceanu — din însărcinarea Academiei de inscripții din Paris — să comunice date asupra urmelor istorice de pe teritoriul transilvan, nu mai putuse răspunde cererii. Explicația rezervei arătate de inimosul transilvan se găsește în retractarea publică pe care fusese silit să o facă. Ubicini pretinde a ști totuși — e drept în 1884 — că micul cenaclu de la Biblioteca română fusese opera unui grup de patrioți și studenți munteni, moldoveni și transilvăneni[3].

E cazul de aceea să ne îndoim că Barițiu vorbea cu convingere despre imposibilitatea colaborării transilvanilor cu cei de la Paris și să credem mai degrabă că acoperea, voit, o situație tainică existentă în preajma anilor 1845—1847, pentru a putea curma șirul bănuielilor de complicitate cu românii din Principate.

Participarea românilor transilvani în cadrul acțiunii de pregătire comună a revoluției ce avea să vină se mai deduce și dintr-o împrejurare nouă, care apare izolată și ipotetică în materialul documentar găsit pînă acum. La sesizarea poliției din Sibiu, făcută în septembrie 1846, investigațiile ordonate de prezidentul poliției imperiale de la Viena, Sedlnitzky, prin Biroul de informații din Mainz, au dus la descoperirea că la Paris ar fi existînd „o Asociație de moldoveni, valahi, sîrbi și bulgari" sub denumi-

[1] Apelul poartă data de 17/29 august 1846, ss. *C. A. Rosetti* și *Sc. Vîrnav*, vezi anexa 51.
[2] Anexele 36, 43 și B.A.R., ms. rom. 1 001, f. 308.
[3] Din scrisoarea către C. A. Rosetti, publicată în „Românul", la 14/26 ianuarie 1884, sub titlul *Ură idee binefăcătoare.*

www.dacoromanica.ro

rea „Die Ardelier" și că această organizație ar fi o ramificație a unei societăți române (Romanischer Verein) mai mari, „existentă în interiorul țărilor respective"[1], adică în Moldova, Țara Românească, Serbia și Bulgaria.

Documentele poliției imperiale semnalau cu îngrijorare justificată încercarea de extindere a acelei societăți secrete în provinciile cezaro-crăiești limitrofe. Se înțelege de la sine că dacă societatea se numea „Die Ardelier", pentru Imperiul habsburgic pericolul cel mare îl prezenta contaminarea revoluționară a Ardealului[2]. De aceea ordonase Metternich adîncirea investigațiilor prin organele în subordine de la București, Iași și Belgrad[3]. Nu am avut la îndemînă răspunsul dat de consulul de la Belgrad și nici de cel de la Iași. Raportul sosit de la București — din partea lui Timoni — este surprinzător, de data aceasta, pentru slaba perspicacitate de care dă dovadă, dar și pentru discreția cu care se lucrase în interiorul societăților de la București și Paris. După incertitudinea care se menține și în raportul suplimentar trimis de Eisenbach de la Iași, la 9 aprilie[4], putem bănui natura informațiilor lui furnizate în raportul de la 11/23 februarie. În comunicarea făcută la 13 aprilie 1847 de Metternich lui Sedlnitzky, alarma părea stinsă. Consulul din București nu confirmase presupusa înfrățire — *vermutheten Verbrüderung* — dintre enigmatica societate „Die Ardelier" înființată la Paris și așa-numita „Romanischer Verein", și nici existența vreunor societăți sau asociații politice care ar fi avut drept scop unirea Principatelor Române într-un stat independent.

Tot ce știa el la această dată[5] era că „înainte cu cîțiva ani" a fost vorba de „o asociație alcătuită de bulgari localnici", dar că pînă acum nimic nu putea trezi credința că la ea ar fi participat și români. Auzise însă de Societatea studenților moldo-munteni de la Paris, de sub conducerea lui C. A. Rosetti și I. Ghica, înființată pentru „sprijinirea de studenți români săraci". C. A. Rosetti s-ar fi înfățișat personal domnului Bibescu cu „prospectul" societății[6] și i-ar fi cerut încuviințarea de a recruta participanți. Dar — deși după părerea consulului austriac societatea nu urmărea decît scopuri onorabile umanitare — domnul muntean a dezaprobat acțiunea, la stăruințele consulului rus Dașcov, interzicînd și fiilor săi

[1] H.-H. u. STA, Wien, Moldau-Walachei, II, K 23 (raportul lui Sedlnitzky către Metternich de la 16 februarie 1847, reproducere prin xerox la Institutul de istorie din Cluj).

[2] Cuvîntul *Ardialiens*, în loc de *Transylvains*, apare și în titlul cărții lui Vaillant, *La Romanie ou Histoire des peuples de la langue d'or, Ardialiens, Valaques et Moldaves* (citată în capitolul II, p. 36).

[3] Metternich către Sedlnitzky — 22 februarie 1847 — *loc. cit.*

[4] H.-H. u. STA, Wien, Moldau-Walachei II, K 65 (raportul lui Eisenbach către Metternich, nr. B/468; în copie la B.A.R., Archiva „Consulii austrieci", mapa VII).

[5] Raportul lui Timoni către Metternich poartă nr. 9/B din 30 martie 1847 H.-H.u. STA, Wien, Moldau-Walachei II, K 65; B.A.R., Arhiva „Consulii austrieci", mapa VII, doc. 242.

[6] De fapt erau regulamentul și statutele societății, precedate de apelul semnat de Ion Ghica, Scarlat Vîrnav și C. A. Rosetti, care în dosarul trimis la Viena reprezintă un autograf C. A. Rosetti, „der im überspanntesten Stile geschrieben ist".

www.dacoromanica.ro

studenți la Paris, să participe la acțiunile acestei societăți. De atunci Timoni nu mai auzise nimic vorbindu-se despre ea și înclina să creadă că nici Lamartine nu i-ar fi acordat sprijinul solicitat. Știa numai că recent, adică în februarie 1847, consulul rus fusese înștiințat de la Petersburg că societatea de la Paris ar fi eșuat din lipsă de participanți, iar principii țărilor române ar fi fost somați de Curtea protectoare să întrebuințeze orice mijloace ca tineretul ce se întorcea de la studii să nu poată răspîndi în țară „idei și învățăminte de asocieri care puteau constitui un pericol în viitor"[1].

Lui Timoni nu-i căzuse pînă la acea dată în mînă broșura lui Vîrnav, *Biblioteka Románé de la Paris*, în care era menționat la loc de frunte că Lamartine a primit patronatul societății „cu cea mai mare bucurie și dragoste". Textul românesc al broșurii, însoțit de traducerea pasajelor esențiale, a fost însă comunicat Cabinetului vienez de către Eisenbach, o dată cu raportul din 9 aprilie. Analiza lui face pe consulul de la Iași să creadă într-o identitate între „Romanischer Verein" și „Romanischer Studenten Verein".

În nici unul din rapoartele citate nu am găsit însă o explicație asupra societății „Die Ardelier", cu toate că obiectul unic al raportului lui Timoni era: „*Über die in den Fürstenthümern vermuthete Union der Romanier und Ardelier*".

2. N. Bălcescu pe drumul ascendent al afirmării programului de unitate națională. — Ce se petrecea totuși la Paris în vremea aceasta și care era situația reală în țară?

Pentru primul răspuns, un prim bilanț, privind tocmai sfîrșitul anului 1846 și începutul lui 1847, îl găsim exprimat într-o scrisoare de-a lui N. Bălcescu [2]. „Chestioana noastră a înaintat foarte mult în Franciea. Este de mirare a vedea cu ce inimă s-a ocupat mai toate jurnalele de noi, în zilele trecute. Nu este zi aci să nu vedem cîte ceva în jurnale pentru noi". Și mai departe: „Duhul junimii d-aci încă s-a format bine. Avem acum un cabinet de cetire, c-un salon minunat făcut de Vîrnav. Aceasta este un centru de adunare al românilor".

Ca să se ajungă la asemenea rezultate, munca nu fusese ușoară. Dimpotrivă, eforturile multiple trebuiau să se împartă între învățătură, cursuri și activitate publicistică. „N-am stat cu mîinile în sîn aci — scrie tot N. Bălcescu lui I. Ghica —. Nu poci a-ți descri toate ce am lucrat, dar le vei afla o dată"[3].

Combativitatea revoluționară nu se cîștigase, bineînțeles, în didactica și severa Sorbonă sau în alte școli speciale, ci la conferințele și lec-

---

[1] Raportul citat; cf. B.A.R., ms. rom. 1 002, f. 115—115^{v} (Al. Savul, secretar de la consulatul austriac din Iași către G. Barițiu).

[2] N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 75—76.

[3] *Ibidem*.

www.dacoromanica.ro

țiile publice, gratuite și fără examene, ca la „universitatea liberă" a Colegiului Franței. Acolo era locul de pelerinaj al reprezentanților națiunilor oprimate, unde veneau să asculte apologia libertății naționale și predicația misticismului revoluționar și democratic. Acolo era tribuna democratică a Europei. La prelegerile ținute de Jules Michelet (istorie), de mesianicul Adam Mickiewicz (literatură comparată) sau de luptătorul și totodată filozoful Edgar Quinet asistau între 800 și 1 000 de auditori, care nu erau toți „studenți". Corespunzînd planurilor lor revoluționare, cuvîntul înaripat rostit de pe catedra elocinței pariziene îi înălța pe culmile aspirațiilor naționale și le insufla dorința de luptă pentru unitatea și independența statală. Acolo se legau și prietenii care se cimentau apoi în cadrul altor societăți.

Anul 1846, în special, începuse sub auspicii revoluționare. La 17/29 ianuarie ieșea de sub teascurile imprimeriei cartea lui J. Michelet, *Le peuple*, considerată catechismul burgheziei democrate sau religia Patriei[1]. A doua zi autorul cărții își începea cursul despre *naționalitate* la Collège, anunțîndu-l ca un „subiect sfînt și sacrosant". Lecția întîia trata despre Polonia!

În luna februarie apoi, insurecția izbucnită la Cracovia transformase cauza poloneză, dintr-o cauză națională, într-o cauză a tuturor popoarelor [2]. Campania înflăcărată de presă era secundată de cotizații pentru ajutorarea insurecției. În fruntea tuturor era ziarul „Les Ecoles", organul auditorilor de la Collège, fondat în 1845 de Louis Blanc, Paul Bataillard, Gambon, D. Pilette, cuprinzînd între fondatori și pe C.A. Rosetti și D. Brătianu [3]. Redacția revistei era și locul de pregătire a manifestațiilor de stradă studențești [4]. De semnalat că studenții români umblau să găsească și pașapoarte românești pentru emigrații poloni care voiau să se întoarcă în patrie [5].

Campania de presă stîrnită în favoarea Poloniei așeza sub același simbol întregul mănunchi de mișcări sociale și politice din spațiul central și est-european. Publiciști și agenți ai mișcării naționale polone străbăteau în această vreme și teritoriul țărilor române. Ziarele se ocupau de Principatele Române sub imboldul evenimentelor ce se petreceau în ele, dar și sub influența prieteniilor ce se legaseră cu tineretul român. O parte din acest tineret, intrat în organizații de stînga, impulsiona pe această cale interesul pentru români. C.A. Rosetti, I. Ghica, D. Brătianu căutau

---

[1] Cf., între altele, Oscar A. Haac, *Les principes inspirateurs de Michelet*, Paris, P. U. F., 1951; Paul Vialleneix, *La voie royale. Essai sur l'idée de peuple dans l'œuvre de Michelet*, Paris, Delagrave, 1959.

[2] K. Marx și F. Engels, *Opere*, vol. 4, București, Edit. politică, 1958, p. 533.

[3] Cf. C. A. Rosetti, *Note intime*, p. 97; Al. Cretzianu, *Din arhiva lui D. Brătianu*, I, p. 115.

[4] Cf. Louis Ulbach, *C. A. Rosetti*, Paris, 1885; vezi și O. Boitoș, *Raporturile românilor cu Ledru-Rollin și radicalii francezi în epoca revoluției de la 1848*, București, 1940, p. 14 și 25—26.

[5] C. A. Rosetti, *Note intime*, p. 97, 99, 107.

www.dacoromanica.ro

apropierea de Michelet, făcîndu-l să cunoască şi să admire istoria poporului român [1]. În iunie 1846, la sfîrşit de an şcolar, un admirator român al istoricului îl ruga să-şi arunce ochii şi asupra poporului de la Dunăre şi să ceară elevilor săi români unire, fermitate şi speranţă [2].

La 7/19 iunie, Lamartine primea patronajul Societăţii române de la Paris.

În iulie, ecoul învăţăturii lui Michelet apărea în „Gazeta de Transilvania". Bariţiu publica în traducere capitolul al IV-lea al cărţii *Le peuple, Les nationalités vont-elles disparaître?* şi-l comenta, susţinînd, împreună cu autorul, că a vorbi de dispariţia naţiunilor însemna a ignora istoria şi ştiinţa. Două alte articole, inspirate din acelaşi volum, vor apărea la 9 şi 23 septembrie, în „Foaie pentru minte" [3].

Tot începînd din luna iulie 1846, Societatea studenţilor români căpătase un nou avînt prin sosirea lui Nicolae Bălcescu la Paris. Rămînînd în curînd să o conducă singur, fără C. A. Rosetti şi fără I. Ghica [4], numai cu neobositul Vîrnav, N. Bălcescu cercetează, scrie, lucrează pentru cauza românilor, cu riscul sănătăţii [5].

Anul 1846 se încheie cu un entuziasm general, cu dorinţa de luptă exprimată în jurămîntul de „a muri pentru patrie". Manifestaţiile de simpatie şi solidaritate cu personalităţile progresiste franceze, făcute de Anul Nou 1847 — lui Quinet şi Michelet [6] —, luaseră aspectul unor demonstraţii politice.

Ceea ce conturează însă cu pregnanţă stadiul maxim de dezvoltare revoluţionară la care se ajunsese în pragul anului 1847 este discursul rostit de N. Bălcescu la adunarea din noaptea de revelion. Avîntul revoluţionar şi patriotic care freamătă în fiecare frază a discursului său, credinţa nestrămutată în puterea de nebiruit a naţiei şi în destinul ei istoric, afirmarea drepturilor şi libertăţilor poporului român, ca şi rolul de conducător al mişcării naţionale încredinţat elementelor tinere, combative, ale societăţii

---

[1] Al. Cretzianu, *op. cit.*, p. 119—125; C. A. Rosetti, *Note intime*, p. 83 şi 110; I. Breazu, *J. Michelet şi românii*, Cluj, 1935, p. 51—52, 126 şi 128—130. Cf. I. Breazu, *Un éloge roumain de la France*, în „Revue de Transylvanie", I, 1934, p. 280.

[2] I. Breazu, *Michelet şi românii*, p. 34 şi 128—130.

[3] Capitolul al IV-lea — *Naţiile apune-vor?* — apare la 8 iulie 1846; *Tinerimea şi Patria*, la 9 septembrie, şi *Ţăranul în Franţa*, la 23 septembrie.

[4] C. A. Rosetti, către sfîrşitul lunii iulie 1846, se afla în Anglia; iar de la 11/23 august 1846 pînă în octombrie 1846 în ţară, de unde revine la Paris şi rămîne aici pînă în mai 1847. Ion Ghica pleacă de la Paris în august 1846 şi rămîne tot timpul în ţară, pînă la revoluţie.

[5] Semnalul de alarmă, pricinuit de boala care îşi arătase colţii din toamnă chiar, îl dă întîi C. A. Rosetti, după întoarcerea sa din ţară (cf. anexa 58, scrisoarea din 28 decembrie 1846). Considerînd absolut necesară plecarea lui Bălcescu în sudul Italiei, Rosetti stăruie pe lîngă I. Ghica să-i trimită ceva bani din fondul de ajutorare al asociaţiei.

[6] Nota lui Paul Bataillard asupra manifestaţiei făcute de români în onoarea lui Edgar Quinet, alocuţia lui D. Brătianu şi răspunsul lui Quinet, în *Anul 1848*, vol. I, p. 37—44. Cf. şi O. Boitoş, *Paul Bataillard et la révolution roumaine de 1848. Contribution à l'histoire des relations franco-roumaines*, în *Mélanges de l'Ecole roumaine en France*, 1929, Paris—Vălenii de Munte; Mme Edgar Quinet, *Edgar Quinet avant l'exil*, ed. a 2-a, Paris, 1888.

www.dacoromanica.ro

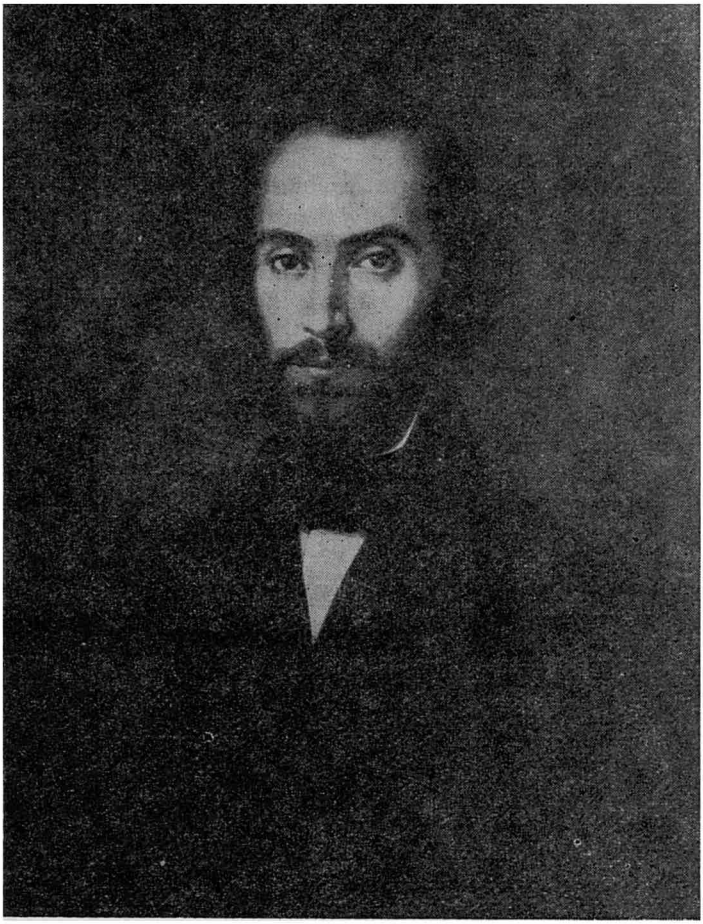

Fig. 10. — Nicolae Bălcescu, tablou în ulei de Gh. Tattarescu (1820—1894) (Originalul la Muzeul de Artă al Republicii Socialiste România).

românești, erau puncte esențiale în noul program de luptă revoluționară care se cristalizase la acea dată. *Privire asupra stării de față, asupra trecutului și viitorului Patriei*, cum și-a intitulat oratorul însuși discursul, nu revelă numai pe N. Bălcescu omul de acțiune, doctrinarul mișcării din 1848 și propagatorul ideologiei revoluționare pașoptiste. Conținutul întreg al cuvîntării, prin structura sa și prin momentul pe care îl definește *la 1 ianuarie 1847*, constituie manifestul politic, catehismul revoluționar, arma ideologică a luptei pentru revendicarea drepturilor sociale și națio-

www.dacoromanica.ro

nale ale întregului popor român în ajunul „anului 1848"[1]. Peste stadiul „D r e p t a t e - F r ă ţ i e" al societăţii înfiinţate în 1843, Bălcescu suprapune *lozinca întreită* a regenerării naţionale, politice şi sociale a tuturor românilor: P a t r i e, F r ă ţ i e, L i b e r t a t e! „Ţinta noastră — spunea Bălcescu în discursul său — socotesc că nu poate fi alta decît *unitatea naţională a românilor*. Unitate mai întîi în idei şi simtiminte, care să aducă apoi cu vremea unitatea politică [...], la crearea acestei naţionalităţi, la o reformare socială a românilor, bazată pe sfintele principii ale dreptăţii şi ale egalităţii, trebuie să ţintească toate silinţele noastre. Românismul dar e steagul nostru, subt dînsul trebuie să chiămăm pe toţi românii".

Patria, pentru N. Bălcescu, în 1847, însemna pămîntul locuit de şapte milioane de români [2].

În prospectul „Magazinului istoric pentru Dacia" — alcătuit în colaborare cu A.T. Laurian şi publicat în ianuarie 1845 —, sub deosebitele părţi ale *Daciei* Bălcescu enumera Ţara Românească, Moldova, Transilvania şi Ungaria (citeşte: Banatul, şi părţile ungurene, adică Crişana şi Maramureşul). În noiembrie 1843, Mihail Kogălniceanu, la deschiderea cursului său de istorie, declarase şi el ca *patrie a sa* „toată acea întindere de loc unde se vorbeşte româneşte", precizînd şi conţinutul *istoriei naţionale*, ca fiind istoria Moldovei, a Valahiei şi a fraţilor din Transilvania. În cursul anului 1847, Bălcescu revine la conturul teritorial preconizat în 1845, cînd avea să constate că partea românilor din Balcani nu putea fi încadrată în patria română, pentru că destinul lor istoric îi lega de al popoarelor balcanice [3].

E de remarcat că, din întreitul program revoluţionar enunţat în discursul de la 1 ianuarie, ideea unirii naţionale era atît de răspîndită în clasele societăţii româneşti, încît nici cercurile oficiale din Ţara Românească nu o cenzurează: ea apare, aproape în aceeaşi formulare ca în discurs, şi în pagina de încheiere la *Campania românilor în contra turcilor de la anul 1595*, trimis de Bălcescu de la Paris, cu data de 23 ianuarie 1847, şi publicat la Bucureşti în „Magazinu istoric" doar cîteva săptămîni mai tîrziu [4]. „Viteazul prinţ — scria Bălcescu despre Mihai Viteazul în articolul citat [5] — priimi acea pace, care îi era trebuincioasă, căci acum

---

[1] Textul integral al discursului este inclus ca anexă la articolul nostru intitulat *Pagini inedite din opera lui N. Bălcescu*, în ms.

[2] În conturul virtual al *patriei*, Bălcescu pornea de la lucrarea *Cronologia Ţărei Româneşti*, publicată pe la sfîrşitul anului 1843 sau începutul lui 1844 (cf. N. Bălcescu, *Opere*, ed. G. Zane, vol. I_2, p. 23), şi de la lucrarea lui Mihail Kogălniceanu, *Histoire de la Valachie, de la Moldavie et des Valaques transdanubiens*, apărută în 1837.

[3] Vezi mai jos, capitolul al V-lea.

[4] Articolul despre campania din 1595 conţine două părţi: partea I e datată 5 ianuarie 1847 şi este tipărită în primul fascicul al revistei „Magazinu istoric pentru Dacia" pe 1847, la p. 3—20; partea a II-a, expediată de la Paris cu data de 23 ianuarie, a apărut în fasciculul următor, p. 65—91.

[5] Cf. N. Bălcescu, *Campania românilor în contra turcilor la anul 1595*, în N. Bălcescu, *Opere*, ed. G. Zane, I_1, p. 250.

www.dacoromanica.ro

planurile sale se măriseră și el lucra la crearea naționalității românești, la unirea tuturor românilor într-un stat politic. Idee măreață și singură mîntuitoare pentru noi, pe care din orbirea acelor veacuri, părinții noștri n-o putură realiza statornic, și care singură trebuie să fie ținta politică a românilor de astăzi".

Dar din paginile discursului se desprinde și poziția adoptată de N. Bălcescu față de problema mijloacelor sau a căii ce trebuia urmată pentru a ajunge la scopul propus. În așteptarea momentului revoluționar, acțiunea practică organizatorică pe care o desfășura în fapt nu o putea deconspira într-o adunare publică, în care nu toată lumea împărtășea vederile sale revoluționare. De aceea N. Bălcescu preconizează în primul rînd metoda educației, a pregătirii morale a poporului, care trebuia să aducă succesul cauzei, conștient fiind că reușita revoluției depindea și de gradul de răspîndire a noilor idei în mase, implicit de mobilizarea acestora la cauza revoluționară. El susține cu deosebită vigoare necesitatea propagandei prin scris sau prin viu grai a acelor idei pînă ce ele aveau să ajungă convingeri puternice pentru majoritatea nației. Totodată respinge orice soluție care ar fi urmărit remedieri aparente sau temporare. A vedea, de pildă, tot răul în indivizi și nu în corupția societății, și a proceda prin urmare la schimbarea indivizilor de la cîrma țării, lăsînd societatea în starea de mai înainte, însemna după Bălcescu „a te pune în îndatorirea de a începe a doua zi lupta cu cei ce le-au luat locul". De aceea concluzia lui fermă: societatea este aceea care trebuie regenerată și nu cîțiva indivizi! Bălcescu definește aici și rolul militant constructiv și înnoitor pe care trebuia să-l îndeplinească literatura națională în societatea mistuită de corupție și misticism a învechitului regim feudal. El consideră de imperativă necesitate ca p a t r i a, f r ă ț i a și l i b e r t a t e a să inspire deopotrivă întreaga *literatură românească*, cu riscul chiar de a nu i se putea asigura decît o circulație tainică, conspirativă, sub formă de manuscris.

3. Reacția împotriva măsurilor de contracarare a avîntului revoluționar. Orientarea spre Turcia. — Ecourile despre avîntul revoluționar ce cuprinsese tineretul, conjugate cu alarma trasă din Cabinetul de la Viena asupra „presupusei" activități conspirative a societății, și mai ales asupra ramificațiilor și legăturilor ei, au reactualizat și suspiciunile Cabinetului de la Petersburg. Ele se vor reflecta în situația internă din Principate, unde, pentru a contracara influența revoluționară franceză asupra tineretului român, guvernul țarului nu s-a mărginit numai la avertismente cominatorii și la măsuri prohibitive ca acelea despre care vorbește, în raportul său, consulul austriac[1], ci a adoptat și alte căi, mai atrăgătoare. El deschide porțile Facultății imperiale de drept de la Petersburg fiilor de boieri

[1] Vezi mai sus, p. 83.

www.dacoromanica.ro

români cu o conduită bine verificată [1], bineînţeles din punct de vedere politic, şi aduce această hotărîre la cunoştinţa domnilor Gheorghe Bibescu şi Mihail Sturdza, prin intermediul consulilor săi. La Bucureşti, ştirea a fost publicată de îndată, în ziarul oficial, şi însoţită de cuvinte de recunoştinţă la adresa ţarului. La Iaşi drumul a fost ceva mai ocolit. Un consiliu de efori ai şcolilor — convocat de Mihail Sturdza pentru a se pronunţa asupra situaţiei bursierilor statului trimişi la învăţătură — contrasemnează preferinţa arătată de domn pentru Austria, Prusia şi Rusia. „Nu este de fel greu de deslușit — comentează consulul francez la Bucureşti — scopul şi valoarea reală a acestor măsuri. Din partea Rusiei — observa el — era o manifestare indirectă, dar perfect semnificativă, a nemulţumirii cu care privea înclinarea tineretului moldo-muntean către limba, literatura şi ideile franceze"[2].

Din iniţiative interne, guvernele celor două Principate Române patronau vechea politică de corupţii şi abuzuri. În Moldova, cel puţin, *exilul la mănăstiri* pentru orice bănuit adversar al domnului şi al regimului ajunsese pedeapsa la ordinea zilei [3]. Din exilul său de la m-rea Slatina, Nicolae Istrati se plînge lui G. Bariţiu că el şi toţi care gîndeau ca el, dacă mai voiau să rămînă în patrie, aveau de ales între a îmbrăţişa primejdioasa politică oficială în contra principiilor lor sau a se face jertfa prigonirilor [4]. Gh. Bibescu ducea o politică duplicitară, căutînd să-şi apropie tineretul progresist, arătîndu-se înclinat spre reforme. În octombrie 1846 şi Nicolae Bălcescu credea în intenţiile reformatoare ale domnului muntean. Ştiind că fostul deputat de Brăila, Costăchiţă Filipescu, candida în noile alegeri pentru adunarea obştească — N. Bălcescu îl sfătuia ca, influenţînd adunarea şi pe domn spre o direcţie progresistă, să sprijine intenţia lui Vodă Bibescu de a institui impozitul pe proprietatea funciară [5]. Dar Filipescu a căzut la alegeri. După un an de zile, lucrurile nu progresaseră cu nimic. Domnul stăruia încă pentru ideea instituirii impozitului funciar, ceea ce încuraja pe Ştefan Golescu să umble să cîştige şi aprobarea pentru a înfiinţa o asociaţie şi a promova o campanie de propagandă în acest scop[6].

Pe plan extern, întregul complex de împrejurări interne îşi găsea replica în politica urmată de amîndoi principii români faţă de cele două Curţi, protectoare şi suzerană: obedienţă în primul caz, nesocotire în al doilea.

Ca o consecinţă decurgînd din această stare de lucruri, mişcarea naţională din Principate caută în profitul ei o apropiere de Poartă. Orientarea spre Turcia în timpul pregătirilor revoluţionare răspundea în fapt

---

[1] *Documente Hurmuzaki*, vol. XVIII, p. 3 (raport din 25 ianuarie 1847).

[2] *Ibidem*, p. 4. Cf. şi *Le Courrier français*, nr. 48 din 17 februarie.

[3] Cf. între altele, scrisoarea lui Al. Savul către G. Bariţiu din Iaşi, 29 noiembrie/11 decemvrie 1846 (B.A.R., ms. rom. 1 002, f. 115).

[4] Anexa 60.

[5] N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondenţă*, p. 71.

[6] G. Fotino, *Boierii Goleşti*, vol. II, 1939, p. 167.

www.dacoromanica.ro

la necesitatea precizării obiectivului general imediat al luptei. Era o tactică defensivă ce trebuia adoptată în fața unui front deschis, circular, și din grija de a preveni din vreme alianța contrarevoluționară a trei imperii vecine care trebuiau înfruntate.

Tinerii de la Paris se gîndesc să folosească de pe acum calitățile diplomatice și relațiile personale ale lui Ion Ghica cu noul vizir, Reșid Pașa, pentru a convinge guvernul turc despre necesitatea stringentă a revendicărilor sociale-naționale ale românilor și despre avantajele reciproce, în cazul cînd sprijinind aceste revendicări Poarta ar accepta și reducerea suzeranității la semnificația ei nominală [1]. „Dacă ești și tu de părere — îi scrie C.A. Rosetti la 1 martie st.n., la București — că trebue negreșit să trimitem pe unu de-ai noștri în Constantinopol, carele să arate cu dovezi că, noi numai, putem să sprijinim imperiul și că ei să nu mai dea la firmanuri poruncite de Rusia, și că să oprească pe prinți de a opri mersul tinerilor în Paris, și soțietatea noastră, și ușile Camerii etc. etc., atunci scrie-mi te rog mai în grab dacă poți merge tu; sau, de nu, pe cine și cum să trimitem"[2]. Cît privește fondurile necesare pentru punerea în executare a planului, C.A. Rosetti sugerează recurgerea la subvenții benevole din țară, pentru constituirea unui buget inițial de 1 000 de galbeni.

Este interesant de relevat că ideea lui C.A. Rosetti coincide în timp cu propunerea, învecinată ca țel, făcută lui Ion Ghica din cercuri foarte apropiate de noul vizir. Fostul secretar particular al lui Reșid, Lucien Rouet — redactorul principal al oficiosului „Le moniteur ottoman", introdus în cele mai influente cercuri politice și financiare constantinopolitane —, solicita colaborarea lui Ion Ghica la semioficiosul guvernului turc, „Le journal de Constantinople", la care devenise de cîteva luni coproprietar și director. Ceea ce cerea influentul apărător al intereselor otomane era ca Ghica să-i furnizeze date exacte asupra Țării Românești, administrației ei etc., de pe poziții favorabile Porții, menționînd că obținuse astfel de corespondențe și pentru Moldova și pentru Serbia [3]. La 13 martie st.n. — dată pînă la care presupunem că avusese timpul să primească și scrisoarea lui C.A.Rosetti de la Paris — Ion Ghica inaugura [4] seria de corespondență cu „Journal de Constantinople", ce avea să țină pînă la izbucnirea revoluției. Primul articol trimis a fost o pledoarie despre *nevoia Unirii Principatelor*, nu tocmai pe placul redactorului. Dar rezerva lui Rouet se referea, de fapt, nu atît la conținutul problemei, cît la momentul ales. Considera imprudentă o discuție publică asupra acestui subiect, din motive de rivalitate pe planul politicii externe otomane [5].

---

[1] Despre europenismul și politica filoapuseană a lui Reșid se zvonise și prin țară, de altfel. N. Istrati scria lui G. Barițiu, din exilul de la m-rea Slatina, „că Reșid Pașa vizirul ar fi propus Înaltei Porți să hărăzească suzeranitatea ce ține asupra Prințipatelor, Franției și Angliei" (cf. anexa 60).

[2] Anexa 61.

[3] B.A.R., Coresp. inv. 83 587 (scrisoare din 16/28 febr. 1847) și anexa 53.

[4] Anexa 63.

[5] Ibidem.

www.dacoromanica.ro

Paralel cu demersurile pentru o acţiune diplomatică directă la Constantinopol, tinerii de la Paris încearcă să obţină din partea guvernului francez autorizaţia oficială de funcţionare a societăţii. În adresa pe care o înaintează „patronului" lor Lamartine[1], cerîndu-i sprijinul pe lîngă Ministerul de Externe francez, ei solicită simpla îngăduinţă de a putea ţine reuniuni în localul bibliotecii, în cadrul preocupărilor culturale enunţate în statute. În cerere, petiţionarii subliniau în mod intenţionat că singurul reprezentant oficial al lor la Paris era ambasadorul turc. Deci măsura binevoitoare pe care ar lua-o guvernul francez faţă de societate ar putea constitui în acelaşi timp şi „o nouă probă a interesului Franţei pentru prosperitatea şi grandoarea Imperiului otoman". Aprobarea întîrzia să sosească. Guvernul regelui ezita să dea un răspuns afirmativ, bănuind intenţiile politice care se ascundeau în spatele scopurilor culturale enunţate. Între timp se produsese o apropiere politică a Franţei de Rusia, fapt care se reflecta indirect şi în această temporizare de recunoaştere a unei societăţi socotite ca periculoasă la Petersburg. Spre sfîrşitul lui august, Guizot cere informaţii reprezentantului Franţei la Bucureşti[2] asupra naturii scopului urmărit de Societatea studenţilor români. În răspunsul său — cu data de 16 septembrie 1847 —, Nion consemnează în primul rînd opoziţia încăpăţînată a domnului muntean faţă de o recunoaştere oficială a societăţii. Admiţînd chiar că iniţial zelul fondatorilor ar fi fost pur şi desprins de orice interese politice — fapt de care Bibescu se îndoia totuşi în mod categoric —, refuzul său se întemeia pe considerentul că acest tineret, lăsat în voia avîntului vîrstei şi al mediului în care trăia departe de supravegherea de acasă, avea să depăşească foarte curînd limitele pe care le-a putut fixa la început. Contactul zilnic cu spiritul de propagandă răzvrătitor al Parisului şi poate şi „instigaţii perfide", nu vor întîrzia a transforma o Societate studioasă într-un club politic. În argumentarea domnului muntean, această metamorfoză politică nu ar fi putut atrage implicaţiile nedorite în Franţa, pentru că acolo exista un guvern vigilent şi puternic ; dar în Principate, „iniţiaţii" de la Paris n-ar fi făcut decît să sporească numărul şi elanul „exaltaţilor". Despre părerea lui Mihail Sturdza, consulul Nion nu avea nici un motiv să se îndoiască a fi fost alta decît a domnului muntean. De aceea convingerea sa era că guvernul francez, călăuzindu-se după propriile sale interese în această chestiune, ar trebui să dea aprobarea cerută [3].

4. **Însocierea Lazariană, un nou plan de realizare pe cale culturală a unirii politice.** — Evenimentele, aşa cum evoluau în Principate, cereau însă riposte mai hotărîte. Măsurile prevăzute, tot din februarie—martie 1847, de a se introduce franceza ca limbă de predare, ca să suplinească restrîn-

[1] Al. Cretzianu, *Din arhiva lui D. Brătianu*, vol. I, p. 128—132.
[2] *Documente, Hurmuzaki*, vol. XVIII, p. 21.
[3] *Ibidem*, p. 30—31.

www.dacoromanica.ro

gerea accesului la învățătură în școlile din Franța, stîrniseră valuri de proteste. Evident, „în învățăturile academice" din țară [1] ceea ce preocupa pe amîndoi domnii Principatelor nu era introducerea educației și învățămîntului francez, ci obsesia de a împiedica tineretul român să iasă din țară și să ia contact direct cu spiritul revoluționar al Apusului [2]. Opinia publică progresistă română considera însă scoaterea limbii naționale din școli ca un atentat direct la naționalitate și la progres, „o prigonire și o osîndire la moarte"[3]. Limba națională, amenințată înTransilvania de către dominația politică străină, nu putea fi atinsă în suzeranitatea ei pe teritoriul în care, așa cum spunea Bariț iu, „națiа era stăpînă". Ridicarea pensionatului particular al lui Malgouverné de la Iași la rangul de *Colegiu „național"* de limbă franceză (!)[4], planul lui Bibescu de a înființa la București un *colegiu francez*, cu profesori străini, au transpus indignarea în faptă: „Această veste căzu ca un trăsnet între noi — scrie N. Bălcescu, la 29 noiembrie, de la Paris [5] — și turbură foarte tinerimea d-aci, care s-a dezvoltat mult". „Mare întristare și părere de rău am simțit toți românii de aici, auzind că în țerile noastre are să se scoată limba românească din școli — comunică la rîndul său Alexandru Kogălniceanu —. Asta ar fi pierderea țerilor noastre, căci toate națiile care s-au stins pînă acum n-au picat din altă pricină, ci numai din stricarea limbii și a obiceiurilor și din neunirea între dînșii"[6].

Din rîndurile *Societății studenților români* ia ființă, astfel, la 27 noiembrie 1847, o nouă asociație, denumită *Însocierea Lazariană* [7], cu gîndul și cu scopul de a merge în amîndouă Principatele pe urmele pe

---

[1] Cf. Chainoi [I. Ghica], *Dernière occupation des Principautés Danubiennes*, Paris 1853, p. 70—71; N. Iorga, *Istoria învățămîntului*, românesc, 1928, p. 266—267; I. C. Filitti, *Domniile române*, p. 612—614; N. Bănescu și V. Mihăilescu, *I. Maiorescu*, p. 515—524; *Documente Hurmuzaki*, vol. XVIII, p. 5 și 28—29.

[2] „Ce n'est pas tant l'éducation française, selon moi, qui nuit à notre jeunesse; c'est plutôt l'abandon absolu où elle se trouve au milieu des écueils qu'offre la vie de Paris pour les esprits non encore mûrs. Le seul moyen de lui faire perdre ce goût de pérégrination ce serait d'établir des écoles où elle puisse acquérir les connaissances qu'elle va chercher à l'étranger, c'est maintenant un des principaux objets de mes soins" (scrisoare către Kisseleff din august 1847, în Le Prince G. Bibesco, *Roumanie 1829—1859. Le règne de Georges Bibesco*, vol. I, Paris, 1893, p. 310—314).

[3] Cf. N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 83. și anexa 65 (A. T. Laurian către G. Barițiu).

[4] *Documente Hurmuzaki*, vol. XVIII, p. 26.

[5] N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 83.

[6] Scrisoarea e datată decembrie 1847. Vezi N. Iorga, *Les voyageurs orientaux en France*, Paris, 1927, p. 79; D. Berindei, *Revoluția de la 1848 în Franța și tineri români aflați la Paris*, în „Revista istorică română", 1945, vol. XII, fasc. II, p. 177.

[7] La B.A.R., Arhiva D. A. Sturdza, mapa VII, Acte, 11 se află în copie procesul-verbal de constituire a noii societăți și textul Regulamentului de organizare („Numele și scopul însocierii..."). Lipsesc sfîrșitul Regulamentului, începînd de la art. 16, și semnăturile de pe procesul-verbal. Al. Cretzianu, *Din arhiva lui D. Brătianu*, vol. I, p. 132—133, publică numai procesul-verbal de constituire, în care nu se precizează nici numele, nici scopul asocierii, dar se reproduc, în schimb, semnăturile participanților la ședință, care lipsesc în exemplarul aflat între hîrtiile lui D. A. Sturdza.

www.dacoromanica.ro

care mersese transilvanul Gheorghe Lazăr în Țara Românească. „Întru aducerea aminte a regeneratorului instrucției naționale în Țara Românească, George Lazăr"[1], se statua așadar, în acea zi, înființarea în „R o m â n i a" a unor așezăminte de educație și instrucție națională sau școli române, „unde tinerimea să poată lua o educare română". Fondatorii însocierii, considerîndu-se „ca unii ce reprezentau națiia în viitor", se arătau gata, ei înșiși și „tot neamul în vîrstă legitimă și de orice sex", care ar voi să intre în această asociație : *să sacrifice, pentru întocmirea de școli, a 20-a parte din venitul său de peste an,* „fie acest venit din avere mișcătoare, fie din leafă, fie din capital, fie din orice altă industrie" ; și se obligau *să îndeplinească în acele așezăminte orice funcție fără nici o retribuție*[2].

Administrarea asociației era încredințată unui comitet compus din 10 directori, împărțiți în două secții egale, și aleși, în fiecare an, de către fondatori și din rîndurile lor[3]. Fondatorii asociației se însărcinau a se întruni, la început de an, în adunare generală în mod alternativ — „într-un an în Moldova și în celălalt în Țara Românească" — ca să dezbată în comun toate măsurile menite a asigura împlinirea neștirbită a scopului inițial[4].

Semnau N. Bălcescu, Scarlat Vîrnav, D. Brătianu, I. Dumitrescu, Corradini, Al. Kogălniceanu, G. Ventura, Al. Lapaty, N. Chinezu, Gr. Arghiropol, V. Arcescu, S. I. Ghica, G. P. Peretz, A. C. Marin, V. Pangal, Nicolae Ionescu, S. Bureli, N. C. Cretzianu, I. C. Brătianu, C. Izvoranu ș.a. În lista de semnături, pe care o reproducem după Al. Cretzianu[5], este trecut și *C.A. Rosetti.* Or, prezența lui aici în această vreme pare mai mult decît îndoielnică. Din declarația lui Rosetti însuși, făcută la cîteva luni după acest eveniment, reiese tocmai regretul că nu se aflase printre studenții de la Paris în noiembrie 1847[6]. Ne întrebăm — punînd doar ipoteza — dacă nu ar fi putut totuși fi trimis anume de cei din țară pentru a relata asupra situației de acasă ? Lipsesc în schimb, dintre semnatari, Alexandru G. Golescu, C. Negri, Vasile Mălinescu. Cel dintîi, după cele ce scrie el însuși lui Ștefan Golescu la București, considerase drept intempestive protestele făcute și nu se alăturase lor[7]. Pentru Negri și V. Mălinescu nu cunoaștem motivul absenței.

Intensitatea avîntului revoluționar în care s-au votat statutele noii asociații se desprinde și din discursul de mistică exaltare, ținut — poate tocmai cu acest prilej — de D. Brătianu la adunarea Societății studenților

---

[1] Art. 1 al Regulamentului.
[2] Art. 5 al Regulamentului, cf. și procesul-verbal de constituire.
[3] Art. 13.
[4] Art. 9.
[5] Al. Cretzianu, *op. cit.*, vol. I, p. 133.
[6] *Anul 1848*, vol. I, p. 61 (prezentarea pe care o face C. A. Rosetti : *Cuvîntului improvizat de D. Brătianu la Societatea studenților români din Paris,* publicat în „Pruncul român", din 17 iulie 1848).
[7] G. Fotino, *Boierii Goleşti,* vol. II, p. 169—170.

www.dacoromanica.ro

români și în care, apoteozînd *România unitară*, invoca gestul de la 27 noiembrie ca pe o ofrandă adusă Patriei. Din același discurs, precum și din mărturia prețioasă a altui membru al Însocierii Lazariene, aflăm că tinerii de la Paris și-au luat atunci angajamentul solemn de a nu mai vorbi între ei decît în limba patriei [1]. Aceasta ca o reacție spontană a tendințelor exagerate de înstrăinare a învățămîntului românesc. „Într-o sară—scrie Alexandru Kogălniceanu — s-o făcut jurămînt la bibliotecă din partia tuturor ca între dînșii să scrie și să vorbiască numai românește, zicînd că sînt români; chiar și în țară, în adunări fiind să vorbiască numai românește..., ca cu chipul aista să izgonească răul din Moldova și Valahia ca fieșcare să se facă că și-o uitat limba și că nu știe vorbi decît franțuzește"[2]. Limba națională era, prin urmare, ridicată la rangul oficial de factor politic indispensabil pentru triumful mișcării naționale.

„România", în înțelesul angajamentului ce se luase aici, cuprindea numai cele două Principate Române. Statutul prevedea însă un număr mai mare de articole, care nu figurează în copia neterminată a documentului ce l-am avut la îndemînă. Unul din acele articole, purtînd numărul 21, e apreciat ca fundamental. Concluzia ce se degajă din primele 14 articole cîte le-am văzut este că fondatorii moldo-munteni ai Însocierii Lazariene își propuneau — înainte de revoluție — unificarea organizării învățămîntului și a educației.

Măsura era nouă, și îndrăzneț actul prin care se plănuia această trecere de la teorie la practică. Era o primă pășire pe teren. Dar, chiar și în cadrul teritoriului redus în care era preconizată, ea nu putea da roade decît după alte răsturnări revoluționare. Dovedește în schimb că pregătirile revoluționare ale membrilor Asociației de la Paris s-au manifestat mai devreme și în mai multe direcții decît am fost obișnuiți a le considera pînă acum.

Strîngerea de fonduri, care ar fi trebuit să preceadă orice altă inițiativă în materie, cerea timp, mai mult decît lunile cîte mai rămăseseră pînă la aprinderea focului în Europa. Și aceasta cu atît mai vîrtos cu cît nu se renunțase la programul revoluției daco-române, susținută prin forțe întreite transilvano-moldo-muntene.

[1] *Anul 1848*, vol. I, p. 63.

[2] Al. Kogălniceanu, scrisoarea citată, din decembrie 1847, la p. 92, nota 6 (originalul scrisorii B. A. R., Coresp. inv. 95 983).

www.dacoromanica.ro

V UNIREA TUTUROR ROMÂNILOR ÎN PROGRAMUL PREREVOLUȚIONAR DIN 1848

1. Hippolyte Desprez și românii. — În 1847, viziunea Daco-Românie continua să domine cu intensitate maximă planurile revoluționare românești. Rapoarte sosite pe la începutul lunii noiembrie la Viena, din partea Consulatului austriac de la Belgrad, semnalează — ca *existente de cîtăva vreme* — două societăți secrete românești. Una „Tînăra Dacie", alta „Tînăra Românie"[1], amîndouă îndreptățind prin titlul lor apropieri cu ideologia și scopul național unionist al asociațiilor secrete de tip mazzinian (ca „Tînăra Italie", „Tînăra Europă"). În 1850, publicistul maghiar Imrefi (sau Vahot Imre)[2] afirma — pe baza datelor culese din Țara Românească, în 1849 — că, îndată după revoluția franceză din februarie, tinerimea română ar fi întemeiat la Paris o societate conspirativă „*Tînăra Daco-Românie*", al cărei scop trebuia să fie eliberarea Țării Românești de sub dublul jug, turcesc și țarist, și întemeierea „marii Daco-Românii"[3]. Or, între datele lui Imrefi și cele obținute de poliția vieneză în decembrie 1847 sînt suficiente puncte comune, care îndreptățesc, la rîndul lor, să vedem în informațiile din amîndouă sursele referiri la aceeași sau aceleași organizații politice secrete. Deosebirile de natură cronologică sau onomastică au putut surveni prin contribuțiile personale ale informatorilor; dar ele nu alterează esența lucrurilor.

Teza Risorgimentului, preconizînd cu necesitate desființarea Imperiului austriac pentru realizarea unității naționale a Italiei, își făcuse drum și printre revoluționarii români. La începutul anului 1847, Cyprien Robert, profesor la Collège de France, în broșura publicată la Leipzig despre

---

[1] Din comunicarea făcută de Metternich — la 19 decembrie 1847 — contelui Sedlnitzky (H.-H. u. STA, Wien; xerocopie la Institutul de istorie din Cluj).

[2] Imrefi (Vahot Imre), *A magyar menekültek Törokországban* (Emigrații unguri în Turcia), Pesta, 1850, p. 33 (ediția germană, *Die ungarischen Flüchtlinge in der Türkei*, Leipzig, 1851, p. 43).

[3] În originalul maghiar: *Nagy Dako-Romania.*

www.dacoromanica.ro

situația popoarelor slave față de Rusia țaristă [1], îndemna pe români să formeze cluburi naționale în Paris. „Te-ai trezit tîrziu, domnule Ciprien, alții ți-au luat pe dinainte", ripostează semnificativ Ionescu de la Brad în scrisoarea ce adresa la 19 martie 1847 de la Iași lui Ioan Ghica, la București [2].

Pe de altă parte, în planurile emigrației polone de colaborare directă cu reprezentanții popoarelor limitrofe Poloniei, legate prin aceeași soartă și sub același jug absolutist, se conturează din nou, și mai precis, tendința ca scopurile popoarelor asuprite să conveargă spre soluții naționale neantagonice între ele, respectînd desfășurarea liberă a destinelor fiecăruia dintre aliați. Pentru rezultate nu întotdeauna mulțumitoare, agenții poloni au cheltuit stăruințe și eforturi înzecite [3]. Întorcîndu-ne numai cu un an în urmă față de 1847, marea misiune poloneză pe lîngă „popoarele din Austria și Turcia"[4] din 1846 a profilat mai clar perspectivele colaborării revoluționare a polonilor cu românii, decît scopul urmărit cu precădere : înțelegerea slavilor și românilor de sub dominația Ungariei, cu maghiarii.

Independent de scopurile ei inițiale, din punct de vedere național românesc, misiunea poloneză din 1846 a dus mai departe acțiunea urmărită pe plan extern a unității politice și teritoriale. La rezultatele ei pozitive a contribuit, fără îndoială, agentul polon trimis în misiune, vechiul Woronicz-Werner, cunoscător al problemelor românești încă din 1838 ; dar mai ales ziaristul francez care l-a însoțit, Hippolyte Desprez. De aceea vom stărui ceva mai mult asupra acestui moment.

În principal, călătoria fusese prevăzută cu scopul de a contracara acțiunea propagandistică întreprinsă de fracțiunea democrată a emigrației polone în aceste părți și implicit și în Galiția. Itinerariul misiunii — trasat la 27 august 1845 de către principele Czartoryski — prevedea Zagrebul (Agram, din Croația anexată Ungariei), Fiume, coasta Dalmației ; înapoi prin Croația pînă la granița militară a Bosniei, apoi Semlinul și Belgradul ; de aici, prin Banat, în Transilvania, trecînd prin Sibiu și Cluj, pînă la Bistrița unde se puteau obține mai ușor informații din Galiția și Bucovina. Întoarcerea de la Bistrița trebuia să se facă prin Carpați pe la nord, spre Trencsin, Pressburg, Pessta și din nou Zagreb [5].

---

[1] Cyprien Robert, *Les deux Panslavismes : Situation actuelle des peuples slaves vis-à-vis de la Russie*, Leipzig, Michelsen, 1847.

[2] V. Slăvescu, *Corespondență între Ion Ionescu de la Brad și Ion Ghica*, București, 1943, p. 50.

[3] Cf. Kovács Endre, *A lengyel kérdés*, p. 247—248 ; de asemenea Th. Holban, *Emigrația polonă și influența ei asupra mișcării de independență a românilor (1831—1848)*, în „Revista istorică", XX, 1934, p. 325—345.

[4] M. Handelsman, *Adam Czartoryski*, vol. II, Warszawa, 1949, p. 125—126 ; Kovács Endre, *op. cit.*, p. 281—283.

[5] *Ibidem.*

www.dacoromanica.ro

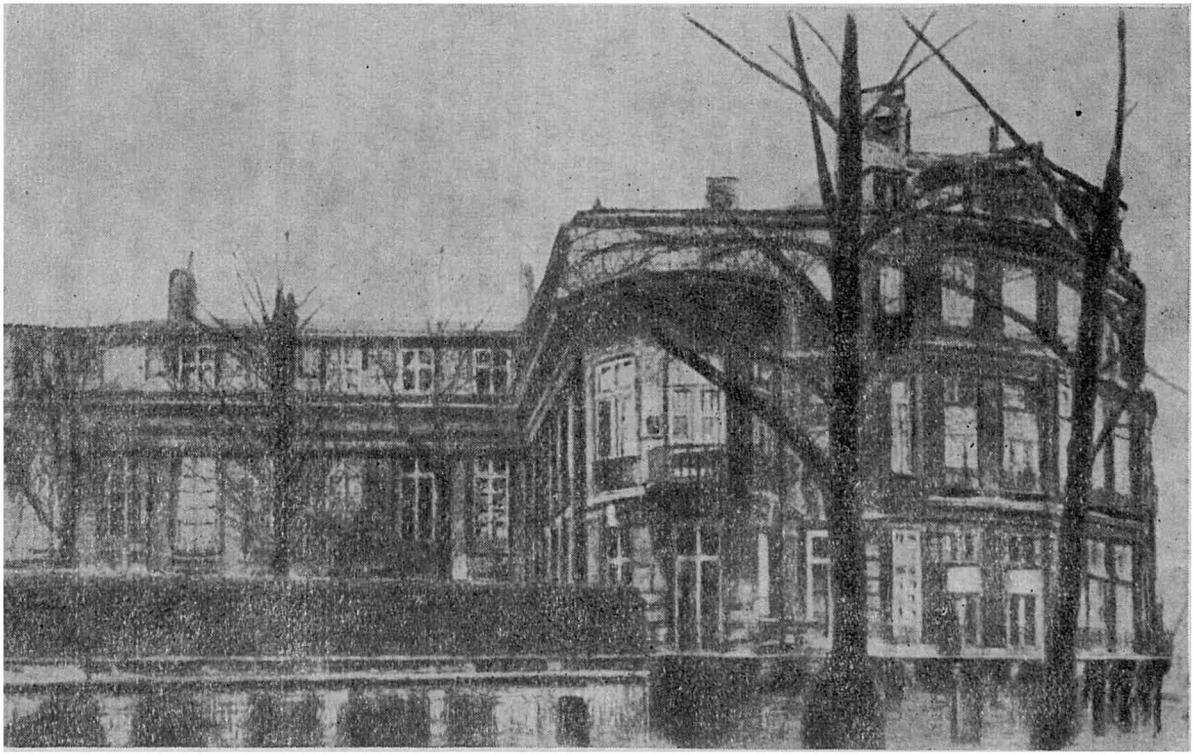

Fig. 11. — Hôtel Lambert — Paris, sediul emigrației polone, loc unde s-au plănuit conspirații revoluționare româno-polone (reproducere după M. Handelsman, *Adam Czartoryski*, vol. I, p. 272).

www.dacoromanica.ro

Plecarea a avut loc în octombrie 1845 [1]. Dar traseul inițial pare să fi suferit unele modificări, pentru că, după cum vom vedea, pe Desprez, cel puțin, îl găsim și în Țara Românească. Obiectivele stabilite în așa numitul *Proiect de instrucțiuni pentru cel care pleacă în Ungaria* [2] prevedea însă, între rosturile prezenței în Transilvania, necesitatea de „a stabili legături cu Ardealul, care trebuie unificat cu Moldova și Țara Românească". Amănuntul este deosebit de prețios. Dovedind statornicia interesului polon pentru crearea Daco-României, el explică totodată geneza articolelor pro-România pe care H. Desprez le va publica, în 1847—1848, în „Revue des deux Mondes". Călătoria întreagă ar mai putea fi pusă și în legătură cu presupusa existență a societății secrete „româno-sîrbo-bulgare", semnalată în dosarele poliției vieneze în 1846—1847 sub denumirea de „Die Ardelier" sau „Die Ardalier" și despre care am vorbit mai sus. În acest sens însă alte indicii lipsesc deocamdată.

Constatările lui H. Desprez cu privire la ceea ce văzuse în misiunea sa îl vor face să-și exprime îngrijorarea față de viitorul nesigur al statului maghiar. Într-un prim articol despre *Ungaria și mișcarea maghiară* [3], pe care îl publica în octombrie 1847, el nu disimulează de fel obstacolele care stăteau în calea reconcilierii popoarelor din Ungaria. Nu putea, mai ales, să-și ascundă teama pentru posibilitatea păstrării integrității statului maghiar, amenințată de trei milioane de români transilvani, două milioane de slovaci și alte trei milioane de slavi din sud (croați, slavoni și dalmați) și apărată numai de patru milioane de unguri [4]. În cursul călătoriei sale prin țările Imperiului habsburgic, Desprez își dăduse seama de faptul că dacă problema națională în Ungaria va trebui rezolvată într-o zi definitiv, prin violență, din acest mare conflict statul maghiar avea să iasă inevitabil compromis [5]. De aceea, străbătînd teritoriul Ungariei, el a încercat să arate clasei dominante și reversul medaliei, pe care A. De Gérando nu-l văzuse sau nu voise să-l considere ca atare. Anume că aristocrația maghiară numai renunțînd la ideile sale exclusiviste și intolerante putea vedea deschizîndu-se în fața ei un admirabil cîmp de activitate. Desprez lasă să se vadă din constatările sale că avusese mandat special din partea lui Czartoryski să discute și o formulă confederativă româno-maghiară, menită să evite disoluția iminentă și catastrofală a Ungariei [6].

Rezultatul misiunii se solda astfel, fără a fi fost urmărit anume, cu un profit în favoarea cauzei române. Românii cîștigau în persoana lui

---

[1] Hippolyte Desprez, *Les peuples de l'Autriche et de la Turquie*, vol. II, Paris, 1850, p. 6 și 12

[2] Kovács Endre, *loc. cit.*

[3] H. Desprez, *La Hongrie et le mouvement magyare*, în „Revue des deux Mondes", XVII, 1847, nr. IX, p. 1088—1089.

[4] *Ibidem*, p. 1079—1080 și 1087.

[5] *Ibidem*, p. 1087.

[6] *Ibidem*, p. 1089.

www.dacoromanica.ro

Desprez — în urma călătoriei sale din 1846 — un apărător sincer și dezinteresat [1].

H. Desprez a vizitat „România ideală" în iarna anului 1846 [2]. A intrat în țară pe la Oradea, venind dinspre Pesta[3]. Străbătînd pămîntul transilvan, a întîlnit la tot pasul „sau orașe străvechi (Alba-Iulia, Cluj, Hațeg, Sibiu) sau ruine romane". A trecut apoi în Țara Românească, pe la Turnu-Roșu sau Turris Trajana, de unde s-a îndreptat întîi spre Turnu-Severin. Continuîndu-și drumul peste colinele „Banatului Craiovei", traversează întinsele cîmpii muntene, oprindu-se la București [4], în „adevăratul centru al României". A cunoscut, așadar, realitățile românești la ele acasă. A constatat condițiile de viață neomenești în care trăia țăranul român : în Transilvania, oprimat de nobilimea maghiară și patriciatul săsesc, în Principate sub apăsarea propriilor săi boieri [5]. Fusese primit în saloanele bucureștene, în care — în afara unor obiceiuri orientale — întîlnise o atmosferă asemănătoare saloanelor franceze. Avusese, de asemenea, prilejul să constate, dar mai ales ținuse să sublinieze aceasta în impresiile pe care le-a comunicat presei, că nici un semn distinctiv nu-l făcuse să-și amintească că s-ar fi aflat într-o țară vasală Turciei [6]. Enumeră în schimb, cu vădită reprobare, vicisitudinile îndurate de românii din Principate sub istovitoarea dominație fanariotă, stăruind cu atît mai multă căldură asupra răscoalei lui Tudor, înfierînd asasinarea lui [7].

[1] Este locul să menționăm aici că tînărul publicist francez (n. 1819), care a sprijinit cu scrisul său propaganda revoluționară a românilor în perioada 1847—1850, a ilustrat diplomația franceză timp de mai bine de 30 de ani, trecînd prin toate treptele ei ierarhice. A început prin a fi atașat la Arhivele Ministerului de Externe francez, în 1852 ; în aprilie 1855 a însoțit pe Drouyn de Lhuys la Conferința de la Viena. Cu acest prilej a fost solicitat de Vasile Alecsandri să sprijine interesele românilor, așa cum făcuse și în 1848, cînd se dovedise „unul din cei mai generoși apărători ai drepturilor și ai naționalității poporului român". Din 1866 obține gradul de ministru plenipotențiar ; în ianuarie 1869 e secretar al Conferinței pentru Creta, iar în 1878 unul din cei trei delegați francezi la Congresul de la Berlin, cu rang de ambasador. Se retrage din viața publică în 1884. Cf. *La grande Encyclopedie*, vol. XIV, s.v., articol semnat de L[ouis] F[arge].

Pentru completarea informației despre legăturile lui H. Desprez cu românii, care este în general carentă și indirectă, vezi și scrisoarea lui Vasile Alecsandri din 1855, mărturie autorizată a rolului pozitiv pe care l-a jucat publicistul francez în propaganda închinată Unirii, în jurul anilor 1847—1848 (B.A.R., S $\frac{12}{LVIII}$ (copie) ; și V. Alecsandri, *Prietenii românilor*, în „România literară", I, 1855, p. 141.

[2] Articolul special consacrat impresiilor de călătorie în România, poartă titlul de *La Moldo-Valachie et le mouvement roumain*. A apărut întîi în „Revue des deux mondes", XVIII, 1848, vol. XXI, 1 ianuarie, p. 105—131 ; a fost republicat cu titlul modificat : *La Moldo-Valachie et la race roumaine*, în *Les peuples de l'Autriche et de la Turquie*, vol. I, p. 97—153, ediție revăzută de autor, 1850. În *Anul 1848*, vol. I, p. 88—122, e reprodus textul princeps, din revistă. Pentru înlesnirea confruntării referirilor trimiterea se face la paginile din *Anul 1848*.

[3] *Anul 1848*, I, p. 92.

[4] *Ibidem*, p. 93 și 95—97.

[5] *Ibidem*, p. 93.

[6] *Ibidem*, p. 96.

[7] *Ibidem*, p. 99—102.

www.dacoromanica.ro

Desprez verificase peste tot pe unde umblase temeinicia sentimentului de naționalitate. Constatase peste tot existența unui „mare curent politic patriotic", renăscut prin mișcarea științifică și literară românească, din toate provinciile, pentru „reunirea a opt milioane de români". Deslușise izvorul depărtat în veacuri al acestui curent, care-și adunase puterile din gloria faptelor lui Mircea, Ștefan și Mihai Viteazul. De aceea, întors în Franța, va pune în lumină tezaurul ideologic național și social transilvan, care a însuflețit revoluția lui Horea [1], a stat la baza mișcării lui Tudor și continua să alimenteze sub ochii contemporanilor, patriotismul românesc. Convingerea sa se formase : „*Acel popor* [*român*] *mutilat constituia un singur corp, și vastul teritoriu care îl cuprinde se numește pe bună dreptate România în limba patriotismului, chiar dacă nu era consfințit astfel de tratate*"[2]. Prima pledoarie în acest sens o semnează la 25 februarie 1847, recenzînd cartea lui Vaillant, *La Romanie* [3]. Părerile pe care le adoptă le găsise, firește, și în cartea recenzată, dar ele circulau mai ales între tinerii de la Paris, al căror suflet și stegar devenise din ce în ce mai impunător N. Bălcescu.

În Principate, agerul observator francez înregistrase cu deosebită pătrundere a lucrurilor și alte manifestări politice, opuse acelora pe care le îmbrățișase el.

„Opoziția fanariotă" din Țara Românească își formulase cu cîteva luni înainte programul și ideile călăuzitoare, publicînd *La Valachie sous le Hospodar Bibesco*. Combătuse nu numai tineretul, ci hulise pe însuși vodă Bibescu. Atacurile, abilitățile politice, ca și așa-numita competență istorică a reprezentanților fanarioți, Desprez le califică drept „expresia unei științe funeste, pusă în serviciul adversarilor naționalității române". Disprețul și mistificările fanariote sînt pe rînd infirmate și înlăturate de el, invocînd între argumente trecutul de glorie al ostașilor români care au apărat creștinătatea pe malurile Dunării, precum și prezența numelor de români în trecutul istoric și cultural al Rusiei [4]. Criticînd „partida fanariotă" pentru poziția retrogradă pe care se situa sau dezaprobînd concesivitatea partidei bătrînilor din Țara Românească, Desprez se transformă de fapt în purtătorul de cuvînt al tineretului patriot și al partidei acestuia.

Pe plan extern, asprul rechizitoriu făcut „partidei fanariote" se răsfrînge deopotrivă și asupra aliaților și protectorilor acesteia, implicit deci împotriva ingerințelor țariste în treburile Principatelor. În același timp, din motive tactice și din nevoia păstrării unui echilibru strategic în momentul traducerii în fapte a nemulțumirilor generale — cunoscute lui —, Desprez menajează cu grijă pe turci. Critica cea mai

[1] *Anul 1848*, I, p. 103.
[2] *Ibidem*, p. 91—92.
[3] „Le Moniteur Universel", nr. 56, din 1847.
[4] *Anul 1848*, p. 115—116.

www.dacoromanica.ro

aspră pe care le-o aduce este indiferența față de „vasalii lor credincioși"[1]. Își arată, în schimb, din nou dezaprobarea față de perseverarea fruntașilor politici ai mișcării maghiare pe linia exclusivismului național, ostil revendicărilor legitime ale celorlalte naționalități[2], subliniind de data aceasta cazul special al românilor transilvani.

În toate aceste situații se exprimă de fapt concluzii și principii czartoryskiene despre colaborarea slavo-maghiaro-română. Dar în ele se recunosc cu ușurință și liniile directoare ale politicii tineretului român înainte de 1848.

2. **Programul tineretului revoluționar.** — Șederea în mijlocul poporului român, relațiile legate în țară cu fruntașii mișcării naționale, apoi contactul cu tinerii de la Paris — cu N. Bălcescu îndeosebi —, după întoarcerea din călătorie, ca și schimbul de păreri cu aceștia asupra celor văzute și constatate, dau comentariilor și impresiilor împărtășite de Desprez în „Revue des deux Mondes" un caracter de *manifest-program*: o luare de poziție față de situația internă a țării și o situare a mișcării înnoitoare românești pe orbita mișcărilor internaționale europene. „Acum lucrurile țărei se lămuresc — scrie N. Bălcescu, anunțînd apropiata apariție a articolului lui Desprez —. Partidele se împart în trei". Una era „partida fanariotă", care-și desvăluise programul său în broșura citată; cealaltă „partida bătrînilor boieri" cu Bibescu. Pentru a treia citățm înșeși cuvintele lui Bălcescu „*partida tinerilor, al cării program se tipărește acum și va eși la 1 ianuarie viitor*"[3]. Lumea apoi va judeca, scrisese tot atunci Bălcescu, cine vede mai bine și cine iubește mai mult țara[4].

Că acest articol a fost interpretat și de către contemporani ca reprezentînd programul tineretului, o aflăm de la J. A. Ubicini[5], care era în măsură să cunoască adevărul datorită relațiilor sale de prietenie cu tinerii români și înainte de revoluție[6].

Influența exercitată de „partida liberală" și de N. Bălcescu personal asupra publicistului francez[7] transpare și din zelul arătat de Bălcescu

---

[1] Desprez publicase *Les paysans de l'Autriche* și *La Hongrie et la nationalité magyare*, amîndouă articolele în numărul pe octombrie 1847, din „Revue des deux Mondes", p. 332—349 și 1068—1089.

[2] *Ibidem*, p. 96, 119 și 121.

[3] Cornelia Bodea și Paul Cernovodeanu, *Materiale noi pentru biografia lui N. Bălcescu* în „Studii", XV, 1962, nr. 2 (scrisoare către Alexandra Florescu din 3/15 decembrie 1847).

[4] *Ibidem*.

[5] Ubicini, *Provinces d'origine roumaine*, Paris, 1856, p. 171, în colecția „L'Univers pittoresque ou Histoire et description de tous les peuples, de leurs religions, mœurs, coutumes, etc.".

[6] Cf. „Memoriile" sale reproduse în *Anul 1848*, V, p. 787—819, în special p. 792.

[7] O primă analiză a relațiilor lui Desprez cu românii se găsește în N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 484—485 (G. Zane, *Materiale privitoare la corespondență*). Prima semnalare a conținutului articolului, fără a cunoaște însă împrejurările care l-au determinat, a făcut-o P. V. Haneș, în *Formarea opiniunii franceze asupra României în secolul al XIX-lea*, vol. II, București, 1929, p. 141. I. Breazu îl traduce, parțial, în ziarul „Patria" (Cluj), nume-

www.dacoromanica.ro

pentru difuzarea articolului printre românii din toate trei țările[1]. Tot astfel și din stăruința depusă de Alexandru G. Golescu pe lîngă Czartoryski și Lamartine, în numele revoluționarilor români de la Paris, de a trimite pe Desprez reprezentant al Republicii Franceze la București, în ajunul revoluției muntene[2]. Amănuntul bibliografic al repetatei citări a „Magazinului istoric pentru Dacia" în articol atestă deopotrivă legături directe între scriitorul francez și coredactorul revistei românești, N. Bălcescu. Chiar și nota lui Desprez prin care menționează că „«Magazinu istoric» din București a publicat o istorie a domnilor fanarioți scrisă din punct de vedere românesc"[3] este o dovadă că nu cele patru sau cinci pagini din „Magazinu istoric", intitulate *Românii și fanarioții*, constituiseră izvorul informației sale, ci ideile și informația bogată, directă, primite pe cale orală de la autorul lor, N. Bălcescu.

Este de remarcat că în timpul în care Desprez se pronunța cu atîta căldură pentru unitatea politică a tuturor românilor, în „Revue indépendante", sub semnătura Saint-Martin, se revendica în numele aceluiași drept de emancipare națională numai legitimitatea unirii celor două țări române[4].

Iată în cîteva linii — conturate prin pana lui Desprez — bilanțul „românismului", sau stadiul prerevoluționar al mișcării naționale desfășurate pentru unitatea politică a tuturor românilor, în ajunul marilor frămîntări politice și sociale care aveau să cuprindă Europa întreagă. Se constată în primul rînd că românismul sau ideea națională prospera în toate provinciile românești. Ea domnea în Moldo-Valahia, deși era frînată de către domnii și guvernele Principatelor, cărora partida națională le dăduse cîrma în mînă, și deși era persecutată de către grecii fanarioți și de către absolutismul țarist și prea puțin favorizată de turci. Stăpînea în Bucovina, „Ungaria răsăriteană" (citește: Banat, Crișana, Maramureș), și în Transilvania, și se statornicise în toate ținuturile locuite de români. O legătură de idei și interese tot atît de puternică ca și legătura de sînge îi unea pe toți. Se exceptau din această mișcare numai aromânii (sau cuțovlahii), explicîndu-se că ei, locuind de cealaltă parte a Dunării, mai cu seamă în Macedonia, și fiind izolați de Moldo-Valahia și de izvorul rasei lor, erau destinați fără îndoială a fi antrenați într-o

---

rele 61, 63, 64 și 77 din 1931. O altă traducere a textului lui Desprez a fost publicată în 1939 de către Ch. Fluture, *Moldo-Valahia și mișcarea românească, extras din „Revue des deux Mondes", 1 ian. 1848*, București, 1939; ed. a 2-a, 1940.

[1] S. Dragomir, *Din corespondența dascălilor ardeleni în anul 1848*, în *Omagiu lui Ioan Bianu*, București, 1927, p. 164—165.

[2] *Note scrise sub dictarea lui Bălcescu în 1852*, în Gh. Georgescu-Buzău, *Activitatea lui N. Bălcescu pentru pregătirea dezlănțuirii revoluției din 1848*, în „Studii", IX, 1956, nr. 3, p. 58 (citat în continuare *Notele din 1852, loc. cit.*). M. Handelsman, *Le Prince Czartoryski et la Roumanie*, p. 22.

[3] *Anul 1848*, vol. I, p. 100, nota.

[4] Saint-Martin, *La Romanie ou Moldo-Valachie. Description des pays et des peuples romans, leur rôle dans le passé*, în „Revue Indépendante", VI, 10 decembrie 1847, p. 291—297. În legătură cu articolele din 1847—1848, apărute sub semnătura Saint Martin în „Revue Indépendante", cf. și O. Boitoș, *Biografiile românești ale lui Ubicini*, Cluj, 1922, p. 19.

www.dacoromanica.ro

bună zi, alături de albanezi, în mișcarea ilirică sau în cea elenică. Se aprecia că transilvanii din secolul al XVIII-lea au fost promotorii studiilor istorice și filologice și că, după cîțiva ani de repaus, răniți de pretențiile șovine maghiare, au reintrat în luptă, iar acum înaintau cu îndrăzneală (*hardiment*) în pas cu moldo-valahii. Românii bucovineni, al căror teritoriu fusese alipit regatului Galiției, aderaseră la mișcare și îi urmau cu frățietate toate fazele[1]...

Românimea întreagă milita pentru mișcarea națională, pentru un singur popor, căruia, redîndu-i tinerețea și viața, *îi promitea și unitatea politică*. Se admitea, firește, în manifest că împrejurările istorice favorizau concretizarea acestei năzuințe în primul rînd în Moldo-Valahia. Era punctul apropiat către care convergea sau se concentra marea activitate spirituală, întrucît acolo — în ciuda oricăror opoziții — ideea avea cele mai multe mijloace și posibilități de a se materializa. De aceea și scopurile imediate ale programului sînt formulate în funcție de această etapă. Se aprecia astfel că sosise momentul în care generația nouă, mai puternică și cu atît mai puțin moderată decît cele care au precedat-o, trebuia să-și facă intrarea în cariera politică, proclamîndu-și aspirațiile drept principii de guvernare. Funcțiile administrative devenind vacante prin treptata împuținare, din pricina vîrstei, a partidei bătrînilor, nu mai trebuia deci să fie ocupate decît de tineret. Și dacă acest tineret ar rămîne totuși pe dinafara trebilor publice și ar continua să se ocupe numai cu lucrări literare și cu politica speculativă, el va trebui să stăpînească opinia publică prin cunoștințele sale acumulate și să influențeze astfel mersul lucrurilor.

Adoptînd, în aparență, o ținută nu din cele mai inconcesive, în care se deslușesc și principii politice și moderații ale grupării monarhiste polone [2], partidul tineretului moldo-muntean se arată gata să colaboreze cu Bibescu și cu Mihail Sturdza.

Dar sprijinul tinerilor este totuși condiționat. Ei avertizează pe cei doi domni asupra primejdiei ce putea să-i aștepte încercînd să se dispenseze de concursul noului partid sau refuzînd să primească ceea ce putea fi pus în practică din principiile mișcării naționale. Prin urmare, dacă, în loc de a permite o dezvoltare treptată și pașnică prin publicitate și învățămînt [3], G. Bibescu și M. Sturdza ar continua să aplice cenzura, cum au făcut pînă acum, și să împiedice propagarea limbii și literaturii naționale sub falsul pretext de a favoriza limba franceză, dacă, înspăimîntați de „partida fanariotă", cei doi domni ar înapoia acesteia cît de cît din influența pierdută, și, în sfîrșit, dacă ar continua să se prosterneze în

---

[1] În raportul unui alt agent polon, trimis în Moldova în aprilie 1848 și ajuns apoi în Bucovina, se relata că românii bucovineni au simpatii pentru frații lor din Ardeal și „ar vedea cu plăcere posibilitatea unirii părților rupte ale Daciei romane" (P. P. Panaitescu, *Emigrația polonă și revoluția română de la 1848, Studii și documente*, București, 1929, p. 7 și 45).

[2] Vezi anexa 30, scrisoarea lui Mihail Czajkovski din august 1844 către Ion Ghica.

[3] Vezi „Însocierea Lazariană", înființată de ei tocmai acum.

www.dacoromanica.ro

fața ilegalităților diplomatice ale Curții protectoare; atunci tineretul se va vedea silit să se constituie în opoziție categorică și sistematică. Mai mult chiar, reînnoind încrederea pe care Tudor Vladimirescu a arătat-o sultanului pentru schimbarea domnilor fanarioți, partida tineretului s-ar putea gîndi și la un alt domn, care, respectînd suzeranitatea otomană, ar ști să continue din plin tradițiile din 1821 și ar trece astfel puterea în mîinile reprezentanților mișcării naționale.

Ca o maximă revendicare, în manifestul-program de la 1 ianuarie 1848, se cere proclamarea ideii naționale în guvernarea țării, *cu* sau *fără* domnii existenți. Și atunci ziua cea mare, care va străluci asupra Principatelor, va străluci și asupra *României*, luminînd din toate unghiurile contururile sale dacice. Atunci, așadar, datorită comunității de aspirații și prin efectul general al victoriei moldo-muntenilor, unitatea românească va face un pas hotărîtor înainte, iar mișcarea românească va deveni una din punctele morale, una din marile forțe politice ale Europei răsăritene.

Pentru politica externă pe care noul partid înțelegea să o imprime Principatelor, Desprez precizează — a doua oară — că moldo-muntenii pretindeau să mențină drapelul național la înălțimea la care l-a purtat Tudor Vladimirescu, abținîndu-se, ca și el, de a revendica independența totală în dauna legăturilor de vasalitate față de imperiul otoman [1]. Bine-înțeles această poziție, așa cum o explică și Ubicini [2], reprezenta măsura tactică de moment, replica directă dată „partidei fanariote", care proclamase încrederea în sprijinul Imperiului țarist. Totodată, condamnînd atitudinea de indiferență a Angliei și a Franței față de problema orientală în general, tineretul național proclamă cu legitimă mîndrie meritul de a fi parcurs exclusiv și cu mijloace proprii drumul renașterii naționale, fără sprijin din afară. „Românii — accentuează Desprez — și-au marcat cu anticipație locul și rolul lor pentru ziua în care împrejurările ar transforma în realități aspirațiile naționale ale Europei orientale". Mîndria românească va fi răsplătită atunci cînd o Românie unitară va reprezenta un stat destul de puternic ca să îndeplinească rolul de sentinelă latină în răsărit. Și această misiune Franța nu o va descuraja niciodată.

În șirul preconizărilor politice pe plan extern, surprindem aici și mesajul de colaborare româno-maghiar. În lupta peutru eliberare națională, partidul revoluționar îmbrățișează ideea confederativă a popoarelor din Austria și Turcia, în care provinciile românești, reprezentînd un grup național de opt milioane de locuitori, unite cu cele patru milioane de maghiari din Ungaria, ar constitui un front comun în fața tendințelor panslaviste. Formula prefațează de fapt încercările de mai multe ori reiterate de românii din Principate de a soluționa litigiul național româno-maghiar în monarhia habsburgică. Teza unei alianțe confederative româno-maghiare, discutată principial cu maghiarii și în misiunea lui Desprez

[1] *Anul 1848*, I, p. 120.
[2] Ubicini, *Provinces d'origine roumaine*, p. 171.

www.dacoromanica.ro

din 1846 [1], este introdusă și în acest program revoluționar moldo-muntean, al cărui inspirator apare a fi fost îndeosebi Nicolae Bălcescu. În felul acesta, românii își luau răspunderea începerii tratativelor pentru găsirea unei soluții practice, înainte chiar de izbucnirea revoluției din Muntenia [2].

Iată un program cu orizonturi naționale dacice în 1847, izvorît din necesitățile mișcării politice românești și alcătuit de către un tineret care era hotărît a porni cu toată rîvna la aplicarea lui. Referindu-se, de bună seamă, tocmai la linia îndrăzneață a articolului lui Desprez, N. Bălcescu îl anunța, încă de la sfîrșitul lui noiembrie, ca pe „un articol înfricoșat pentru noi românii !" [3] „Nu înțelegeam o mișcare în țările noastre decît în vederea unirii tuturor românilor într-un singur corp", scria la rîndul său Vasile Alecsandri în 1856, raportîndu-se la anii din preajma și din timpul revoluției [4]. Un început moldo-muntean elocvent îl tălmăcise întrunirea de la 27 noiembrie 1847 pentru constituirea *Însocierii Lazariene.*

Care a fost valoarea practică, politică a declarațiilor partidei naționale din 1847 ? Contactul cu realitățile în general, stadiul de dezvoltare economică, socială și apoi însăși izbucnirea prematură a revoluției în Moldova vor dovedi-o, forțînd reprofilarea programului revoluției generale române. Timpul și factorii reuniți ai procesului complex de dezvoltare istorică a poporului român vor realiza în etape ceea ce generația din 1848 a cutezat să formuleze în mod public la 1847.

Dar pînă la ciocnirea cu împrejurările din țară, avîntul revoluționar al românilor este în continuă creștere.

3. Preludiul revoluției; activitatea tineretului de la Paris. Începînd din vara anului 1847, criza revoluționară ia forme acute în cea mai mare parte a continentului european. În Franța, „campania banchetelor" politice, deschisă zgomotos de partidele de stînga în vederea obținerii reformelor electorale, ca și mișcarea susținută fără vîlvă, dar cu o orientare sigură revoluționară [5], a stîrnit însuflețire în cercurile studențești, polone, române, italiene etc. din Paris.

---

[1] H. Desprez, *La Hongrie et le mouvement magyare, loc. cit.*; (în reeditarea din *Les peuples de l'Autriche et de la Turquie,* vol. I, p. 93—95).

[2] Vezi și Kovács Endre, *Magyar délszláv megbékülése torekvések 1848/49-ben* (Încercări de reconciliere maghiaro-sud-slavă în 1848/49), Budapesta, 1958, p. 30—37.

[3] N. Bălcescu, *Opere,* vol. IV, *Corespondență,* p. 83 (scrisoarea către V. Alecsandri din 29 noiembrie 1847).

[4] V. Alecsandri, *Scrisori. Însemnări,* p. 156; cu privire la scopul care a determinat trimiterea acestei scrisori lui Ubicini în 1856, cf. O. Boitoș, *Biografiile românești ale lui Ubicini,* p. 10. — Vezi și în acest volum fig. 12, p. 122.

[5] K. Marx, *Luptele de clasă în Franța 1848—1850,* în K. Marx și F. Engels, *Opere,* vol. 7, Edit. politică, București, 1960, p. 9—35; F. Engels, *Mișcarea pentru reformă în Franța,* în K. Marx și F. Engels, *Opere,* vol. 4, București, 1958; G. Weill, *Histoire du Parti Républicain en France,* Paris, 1928, p. 203; vezi și O. Boitoș, *Raporturile românilor cu Ledru-Rollin și radicalii francezi în epoca revoluției de la 1848,* București, 1940.

www.dacoromanica.ro

Adunările românilor, reluate o dată cu inaugurarea localului societății, se țineau cu regularitate săptămînală. Seara literară se petrecea în mod obișnuit în lecturi însuflețite din cronici, din *Istoria pentru începutul românilor în Dacia* a lui Petru Maior, sau din creațiile literare și istorice contemporane românești. Dar comentariile și discuțiile care însoțeau fiecare lectură animau momentul. Punerea față în față a gloriei trecutului cu suferințele și nemulțumirile prezentului făcea să reiasă în mod axiomatic îndatoririle noii generații. În asemenea reuniuni se auzeau din ce în ce mai înflăcărate îndemnuri la luptă. Aici, invocîndu-se exemplele revoluționare din Europa întreagă, se comentau mișcările naționale de pretutindeni. Se cita exemplul deputaților liberali maghiari, care sfidaseră decretele imperiale în dieta de la Pressburg și declaraseră sfînt pămîntul patriei lor. Se aclama patriotismul femeilor croate pentru entuziasmul cu care sprijiniseră acțiunea deputaților croați în revendicarea limbii naționale. Se admira eroismul poporului napolitan, care ridicase din țărînă steagul libertății; se fremăta la auzul veștilor de la Palermo, unde mirosul prafului de pușcă îmbărbătase femei, înarmase bătrîni și unde din norul fiecărei explozii se ivea un batalion întreg de eroi. Se lăuda inițiativa italienilor de a organiza gărzi naționale în Torino, Genua, Florența, Pisa, Livorno, Bologna, Roma. Se înregistra cu însuflețire știrea că regele Piemontului se supusese voinței municipalității din Torino și decretase reprezentanța națională, sau că papa însuși se declarase „revoluționar". Se elogia acel gen de oameni care fraternizau în numele libertății. Se invoca, în sfîrșit, exemplul fabricii, care din „cuib al robiei" cum fusese în trecut, se transformase „într-un lagăr de libertate"[1].

În concepția celor mulți se impunea acum cu necesitate nevoia înfăptuirii unității naționale. Românismul sau daco-românismul îi galvanizează la luptă. Termenul în sine, ca și maghiarismul, ilirismul, slavismul etc., definește mișcarea națională, născută în sînul popoarelor dezmembrate politicește sau aflate sub stăpînire străină, în scopul reunirii lor în state unitare și independente. Caracterul național sau dominant al unui curent sau altul este subliniat de natura etnică sau istorică a granițelor politice revendicate. Românismul fusese proclamat deviză a mișcării tineretului de către Nicolae Bălcescu în discursul de la 1 ianuarie 1847. Imaginea pămîntului românesc unitar, pe care se proiectau umbrele istorice ale lui Traian, Ioan Corvin, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, stăruie și în cuvîntarea clocotitoare și patetică ținută de Dumitru Brătianu în noiembrie 1847[2]. Iar public, în presă, românismul apărea larg comentat în articolul de inspirație revoluționară românească semnat de H. Desprez la 1 ianuare 1848.

---

[1] Cf. *Cuvîntarea* ținută la Societatea studenților români de D. Brătianu (în *Anul 1848*, vol. I, p. 61—73); și *Scrierile lui Iraclie Porumbescu, adunate și însoțite de o schiță biografică* de Leonida Bodnărescu, Cernăuți, 1898, p. 110.

[2] *Anul 1848*, vol. I, p. 61—73.

www.dacoromanica.ro

Revoluția din februarie 1848 din Franța, pe cei mai mulți dintre tinerii de la Paris — N. Bălcescu, C. A. Rosetti, D. Brătianu, C. Negri, V. Mălinescu, Sc. Vîrnav, Iancu Alecsandri etc.[1] — îi coboară în stradă, făcîndu-i să lupte pe baricade în pas cu biruitorii, sau ca martori oculari ai încleștării dintre cele două lumi. La Biblioteca română s-a constituit în zilele acelea un centru sanitar pentru ajutorarea răniților[2]. O delegație s-a prezentat guvernului provizoriu[3] pentru a-i exprima bucuria față de triumful republicii și pentru a cere sprijinul în rezolvarea propriei cauze naționale.

La sediul Societății studenților români au avut loc ședințe înfierbîntate, în care s-a discutat zile de-a rîndul în contradictoriu pînă s-au precizat pozițiile grupurilor. Însăși compunerea delegației însărcinate a prezenta omagiul românilor către guvernul republican a fost precedată de polemici înverșunate. Multe din aceste ședințe se continuau la locuința cîte unuia dintre participanți. La o întîlnire convocată la Iancu Alecsandri, frații Brătianu, de pildă, nu au participat, considerînd *da capo* grupul prea moderat. Izbucnirea revoluției la Viena, în 3/15 martie, apropiind focul de țările române, a pus pe revoluționarii români în fața ireversibilului. Au trebuit deci să adopte soluții imediate și operative.

Mărturiile asupra celor ce s-au petrecut în acele zile între tineretul de la Paris sînt sărace și într-o oarecare măsură divergente, chiar și atunci cînd izvorul îl constituie relatările făcute de condeiul uneia și aceleiași persoane, vezi cazul lui Ion Ghica. Pe una din aceste relatări — *Notele din 1852* — Ghica o declară ca provenind de la N. Bălcescu și pretinde că i-ar fi fost dictată în scurta trecere a lui Bălcescu prin Turcia[4]. A doua, după numele și rolul lui Bolintineanu subliniat de Ghica cu grijă în cursul evenimentelor descrise[5], ne face să o credem inspirată de însuși Bolintineanu. Vremea în care a fost scrisă aceasta din urmă ar corespunde astfel cu timpul cînd Bolintineanu a fost găzduit de Ion Ghica la Samos, deci prin 1855. Ghica nu a fost martor ocular la evenimentele petrecute la Paris, deoarece în această perioadă era în țară. A fost părtaș și martor numai la frămîntările și discuțiile care s-au purtat între revoluționarii sosiți de la Paris, și cei din țară, pînă să

[1] R. Caracaș, *Descrierea revoluției de la 1848 din Paris făcută de un român* (Al. Kogălniceanu), în „Floarea darurilor", 1907, vol. II, p. 374—75, 472—74 și 485—87; Chainoi [Ion Ghica], *Dernière occupation des Principautés danubiennes par la Russie*, p. 78—90; N. Iorga, *Les voyageurs orientaux en France*, p. 79—83; Al. Cretzianu, *Din arhiva lui D. Brătianu*, I, p. 153. Scrisoarea anonimului publicată de D. Berindei, *Revoluția de la 1848 în Franța și tinerii români* (p. 185—189), este identificabilă, pe baza semnăturii și a grafiei, cît și prin proveniența ei, ca aparținînd lui Iancu Alecsandri. — Vezi și *Scrierile lui Iraclie Porumbescu*, p. 110.

[2] O. Boitoș, *Raporturile românilor cu Ledru Rollin*, p. 12 și 97 (anexa I).

[3] *Ibidem*, anexa II, p. 97—98; *Anul 1848*, vol. I, reproducere din „Gazeta de Transilvania"; scrisoarea lui Al. Kogălniceanu din 29 februarie/12 martie, publicată de R. Caracaș, *art. cit.*

[4] Vezi mai sus, p. 102, nota 1.

[5] I. Ghica, *Note în legătură cu pregătirea și începutul revoluției muntene din 1848*, în Ion Ghica, *Documente literare inedite*, ed. D. Păcuraru, București, 1959, p. 38.

www.dacoromanica.ro

înceapă revoluția. În mai 1848, după cum se știe, a fost trimis, ca reprezentant al cauzei revoluționare române, la Constantinopol. Dar atmosfera de la Paris o cunoaștem adiacent și din alte relatări contemporane. În această a doua categorie intră scrisorile lui Alexandru Kogălniceanu și Iancu Alecsandri și, bineînțeles, scurta dar prețioasa scrisoare a lui Nicolae Bălcescu către Vasile Alecsandri din 24 februarie 1848. Amănunte prețioase conțin și amintirile lui Vasile Mălinescu, transmise prin Iraclie Porumbescu[1].

Astfel, confruntînd știrile între ele cu evenimentele, trebuie să admitem că ședința istorică de la Paris în care s-a stabilit definitiv intrarea în acțiune și, prin urmare, pornirea spre țară, nu a fost una singură. Ea nu a avut loc numai la Bălcescu acasă, Rue de l'Université 94[2], și nici numai la Iancu Alecsandri[3]. Ci, mai degrabă, succesiv la Bibliotecă[4], la Bălcescu, la Iancu Alecsandri, în trei sau mai multe rînduri diferite. Între acestea, data de 8/20 martie a putut constitui momentul final. De asemenea, cu privire la alcătuirea programului revoluției — discutat în acele zile — în *Notele din 1852* se precizează că ar fi avut loc tot în ședința de la Bălcescu de acasă[5]. Acolo s-ar fi făcut un program potrivit proclamării ce s-a făcut pe urmă, în iunie, fiind totodată, în afară de chestiunea proprietății, același cu programul din 1840.

Trecînd peste faptul că definiția dată programului din 1848 este vagă și diferită chiar de aprecierile pe care le-a făcut Nicolae Bălcescu în 1850[6], observăm că în însemnările transmise de Ghica nu se face nici o mențiune măcar cu privire la scopul realizării unității teritoriale integrale, urmărit cu atîta stăruință în tot ceea ce am văzut pînă aici. Din *Notele din 1852* reiese numai că între revoluționarii de la Paris se dezbătuse posibilitatea conjugării forțelor în vederea desfășurării unei singure acțiuni în cele două principate. N. Bălcescu fusese de părere că se putea sconta pe cooperarea oștirii muntene datorită influenței exercitate în rîndurile ei de colonelul Tell, membru fondator al Frăției, și că deci revoluția putea să înceapă cu forțe unite moldo-muntene, întîi în Țara Românească, de unde să se extindă apoi în Moldova. Nu s-a putut stabili un plan comun de acțiune, pentru că moldovenii ar fi cerut

[1] Cf. *Scrierile lui Iraclie Porumbescu*, p. 110—111.

[2] „Îndată după revoluția Vienii, Bălcescu convocă la dînsul o adunare în Paris, rue de l'Université 94" (*Notele din 1852, loc. cit.*, p. 57).

[3] „După revoluția [de la Viena !] de la 1848, Bălcescu și Golescu a făcut adunarea la Iancu Alecsandri" (I. Ghica, *Documente literare inedite*, p. 38).

[4] „S-a făcut adunare la Bibliotecă și s-a propus..." (I. Ghica, *Documente literare inedite*, p. 38).

[5] E neîndoielnic, că programul fusese discutat în adunările anterioare. De altfel, textul din *Notele* atribuite lui Bălcescu este neverosimil cînd se afirmă că în aceeași seară (8/20 martie) au avut loc și două ședințe succesive și plecarea lui N. Bălcescu și Al. G. Golescu spre țară.

[6] În cunoscuta scrisoare din 4 martie 1850, Bălcescu îl consideră ca fiind același cu programul din 1821, mai puțin „fanarioții", mai mult „chestiunea socială". În *Question économique...*, consideră revoluția din 1848 concentrată în art. 13, restul articolelor reproducînd programul din 1821.

www.dacoromanica.ro

ca mișcarea să pornească simultan în amîndouă țările, și deci ca fiecare din grupul de la Paris să meargă în principatul lui. Despre o colaborare cu Transilvania se amintește doar că, după ce s-a ajuns la București, apropiindu-se ziua convocării adunării de la Blaj, Ion Ghica și N. Bălcescu au „redijat" instrucțiuni pentru Laurian: să nu întrerupă legăturile cu revoluționarii unguri, susținînd însă cu fermitate drepturile românilor, și să caute a aduce pe fruntașii unguri să înțeleagă că în unirea lor cu românii este salvarea ambelor naționalități împotriva absolutismului[1].

E neîndoielnic că o latură din planurile care au premers izbucnirii revoluției nu este dată pe față în nici una din relatările amintite. Tîrziu, abia în 1889, Ion Ghica — întorcîndu-se cu gîndul la ceea ce trăise cu patru decenii în urmă — apreciază că ideea de Dacie mare ce se manifestase în adunarea de la Blaj și a cărei consecință ar fi fost despărțirea Transilvaniei de Ungaria ar fi fost tot atît de intempestivă atunci, pe cît de periculoasă era și ideea de maghiarizare. Dar textul său este destul de ermetic, ultimul pasaj pretîndu-se chiar la echivoc. Iată-l: „*Românii de peste Carpați sperau mult în românii din Principate. Cazul era prevăzut, fusese discutat și hotărît între noi în Comitetul revoluționar, îndată ce se ivise ideea de a se aduna la Blaj. Transilvania se prezenta, firește, ca refugiul revoluției române în caz de a fi învinsă. Hotărîrea era de a lupta la munte și a trece cu armele pe la Bran*"[2].

În zilele mai apropiate de noi, G. Bogdan-Duică, la rîndul său, citînd izvorul maghiar din 1850[3], care vorbește de existența Societății „Tînăra Daco-Românie" de la Paris și de țelurile ei de unitate națională, îl considera direct „fantezist"[4].

A adopta prudența, desminţită de izvoare, sau a admite, așa cum lasă Ghica a se înțelege, că în martie 1848, idealul unității dacice nu ar fi constituit o preocupare a revoluționarilor, care se întorceau în țară tocmai ca să pornească la acțiune, și a crede, în schimb, că acest ideal s-ar fi manifestat *numai în ajunul adunării de la Blaj* înseamnă a trece cu buretele peste fapte și realități.

Să revenim, așadar, la cercul tineretului revoluționar, la Paris, ca să însoțim apoi pe unii dintre protagoniștii mișcării în drumul lor de întoarcere în țară. Să încercăm să deslușim sensul popasurilor pe care le fac și sfera discuțiilor sau a consfătuirilor avute, pentru a găsi pe această cale un răspuns la problema care ne preocupă.

---

[1] *Notele din 1852, loc. cit.*, p. 62.

[2] I. Ghica, *Amintiri din pribegia după 1848*, ed. O. Boitoș, vol. I, p. 176—177; coroborat și cu manuscrisul lui Ghica (B.A.R., ms. rom. 2 811, f. 219).

[3] Imrefi (Vahot Imre), *A magyar menekultek Törökországban*, citat în acest volum la p. 95.

[4] G. Bogdan-Duică, *Eftimie Murgu*, 1937, p. 182—183.

www.dacoromanica.ro

Primii au plecat N. Bălcescu și A. G. Golescu[1]. Ei s-au întîlnit la Köln (Colonia) cu principele Adam Czartoryski, care mergea la Berlin, socotind și el necesar să se apropie mai mult de Polonia pentru acțiunea pe care o pregătea de atîta vreme[2]. Au călătorit împreună pînă la Magdeburg[3], trecînd prin Hanovra la 29 martie. Principele polon prezentase ministrului de externe francez un proiect de legiune polonă, care trebuia constituită în Franța; discutase problema insurecționării Poloniei, asigurarea spatelui de front, situația țărilor vecine, deci și problema Principatelor Române[4]. Sînt revelatoare din acest punct de vedere informațiile transmise cancelarului Metternich de ambasadorul Austriei la Paris, contele Appony, cu privire la întrevederile dintre Lamartine și reprezentanții emigrației polone în legătură cu insurecția, prevăzută inițial a izbucni pe ziua de 15 aprilie st. n. Amănuntul asupra datei este deosebit de important pentru noi, întrucît el proiectează lumini noi și asupra tulburărilor revoluționare care vor avea loc la Iași tocmai în jurul acelei date. Ședința comitetului polon la care a participat și Lamartine s-a ținut sîmbătă seara, la 11 martie st. n., la Lamennais acasă. Ministrul de externe francez a arătat că în situația provizorie în care se afla nu putea angaja ostilități cu puterile străine. Dar că, dacă Polonia va începe o revoluție, guvernul francez o va sprijini, trimițîndu-i la început puști, muniții, ofițeri capabili și bani. În afară de aceasta, Lamartine promisese în mod solemn că, dacă avea să se menție la Ministerul de Externe și după alegeri, „*Polonia avea să fie reabilitată*"[5].

Întrunindu-se în ședință cu cei doi fruntași români, la Hanovra (în 29 martie st. n.), Czartoryski a discutat de bună seamă cu ei noile perspective ale combinării mișcărilor română și polonă. De vreme ce discuția se purta pe o temă comună veche, care preocupase deopotrivă pe emigrații poloni ca și pe revoluționarii români începînd din 1837, se presupune că punctul de la care se pornea implica cel puțin situația celor două principate reunite. Lui Czartoryski i s-a și răspuns, de altfel, pe loc că *în Principate* mișcarea era sigură, doar că armele lipseau. Cum

---

[1] După *Notele din 1852*, Bălcescu și A. G. Golescu ar fi plecat la 8/20 martie 1848 dar, apreciind că la 29 martie ei se aflau abia la Hanovra, venind dinspre Colonia, unde zăboviseră o zi; ținînd seama și de faptul că drumul de la Colonia la Hanovra îl făcuseră în același tren cu Czartoryski — despre care știm că părăsise Parisul numai la 27 martie (H.-H.u. STA, Wien, St. Kanzlei Frankreich, K 337, I, f. 300—301), — presupunem că plecarea n-a putut avea loc mai devreme de 14/26 martie.

[2] Paul Henry, *Le gouvernement provisoire et la question polonaise en 1848*, extrait de la „Revue historique", 1936.

[3] Din izvoarele polone ar reieși că drumul împreună ar fi continuat pînă la Berlin. Cf. M. Handelsman, *Le prince Czartoryski et la Roumanie*, p. 23.

[4] *Ibidem*, p. 22—23.

[5] H.-H. u. STA, Wien, St. Kanzlei, Frankreich, K 337, I, f. 290—291 (raportul confidențial din 13 martie 1848, al emigratului polon Sigismund Sawicewski, în slujbă habsburgică semnînd *Florian* !).

www.dacoromanica.ro

asigurarea spatelui de front polon era, evident, mai imperativă în Moldova decît în Țara Românească, N. Bălcescu și A. G. Golescu au tratat și în numele moldovenilor. Confirmarea o constituie faptul că Czartoryski — în afară de scrisori către M. Czajkovski de la Constantinopol — a dat reprezentanților români și scrisori de recomandare pentru „agenții lui Potocki în Galiția"[1].

Îndată după convorbirea avută cu Czartoryski, A. G. Golescu adresează o scrisoare către Lamartine, rugîndu-l ca, în calitatea sa de ministru de externe, să trimită pe H. Desprez consul general al Franței la București. Este neîndoielnic că A. G. Golescu și N. Bălcescu, ca și principele Czartoryski, se gîndiseră la Desprez pe considerentul că el era interpretul programului revoluționar din articolul binecunoscut din „Revue des deux Mondes". Dar el mai era totodată familiarizat cu problemele cancelariei polone de la Hôtel Lambert. Și apoi să nu uităm că în misiunea lui Desprez din 1846, ca emisar al prințului Czartoryski, se prevăzuse stabilirea legăturilor cu *Transilvania*, *„care trebuia unită cu Moldova și Țara Românească"*. Cei doi revoluționari munteni aduceau cu ei în țară un însemnat număr de exemplare tocmai din articolul lui Desprez, spre a-l difuza pe tot întinsul spațiului daco-român.

Amănuntele surprinse pînă aici ne pot îndemna să vedem în ele modeste tatonări ale posibilităților de declanșare a revoluției generale fie simultan, fie în mod succesiv, în cele trei țări.

Dar *Notele din 1852* consemnează și un popas de trei zile al lui N. Bălcescu și A. G. Golescu la Viena. Nu se menționează, e drept, în ele decît legătura care au luat-o cu un emisar al principelui polon și cu ambasada Franței, unde au prezentat scrisorile de la Czartoryski și ale lui A. G. Golescu pentru a fi transmise ministrului Lamartine. Nimic mai mult. Și totuși, cît au zăbovit în capitala noului împărat Ferdinand al V-lea, se poate oare crede că s-au putut abține să nu caute cel puțin pe Eudoxiu Hurmuzaki, la care Bălcescu trăsese și în 1846, cînd plecase din țară spre Paris?[2].

Dacă nu putem identifica pe românii întîlniți la Viena de N. Bălcescu și A. G. Golescu, aflăm totuși că astfel de întîlniri au avut loc între celelalte grupuri care veneau de la Paris și studenții români transilvani. Dumitru și Ion Brătianu menționează pe Nicolae Popea, cu care s-au cunoscut și s-au înțeles[3]. Se mai petrece însă un fapt deosebit în această vreme. La 8 aprilie st. n., guvernatorul Transilvaniei, contele Teleki, admonesta pe episcopul român de la Blaj pentru că un teolog român (ifju oláh pap) de la Viena se întorsese acasă, aducînd cu sine o proclamație cu conținut social-revoluționar adresată poporu-

---

[1] *Notele din 1852*, *loc. cit.*, p. 58.
[2] Cf. și N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 77.
[3] *1848 în România*, București, 1898, p. 51.

www.dacoromanica.ro

lui român[1]. Cerea anchetarea cazului. Bogdan-Duică afirmă că „în Cluj ungurii năluciseră un popă tînăr, venit din Pazmaneu, din Viena, cu proclamații antiungurești și daco-române"[2]. Cercetările începute în această direcție de către Coriolan Suciu au dus la concluzia — confirmată și de cercetările ulterioare[3] — că nu e vorba de un teolog, ci de tînărul Ioan Iuga de la Institutul politehnic. După părerea lui C. Suciu, împărtășită și de autorul recentului studiu despre *Adunarea de la Blaj*, manifestul ar fi fost adus de la Pesta. S. Dragomir îl atribuie totuși tineretului de la Viena. Pînă la găsirea unor date noi, ceea ce căutăm să subliniem noi aici nu este atît proveniența actului, cît faptul că purtătorul lui era un reprezentant al tineretului revoluționar transilvan din capitala habsburgică. Conținutul manifestului a dezlănțuit, firește, noi urmăriri, noi audiențe. Dar de data aceasta alarma era mai puțin justificată din partea guvernatorului maghiar transilvan decît a Cabinetului vienez. Autorul anonim revendica cu cuvinte înflăcărate emanciparea socială și națională a poporului român din Transilvania, dar admitea uniunea cu Ungaria. Credea cu toată buna credință că, reclamînd drepturile legitime ale românilor asupra Transilvaniei, ieșirea lor „din robia altor neamuri" sau „a nu mai fi robi națiilor străine" — cum stă scris în manifest — puteau fi compatibile cu concepția nobilimii liberale despre statul național maghiar. Dar să nu fie aici oare și ceva din manifestul-program inserat în articolul lui Desprez?[4].

La începutul lui aprilie st. v. sosea la Viena, venind din Bucovina anume, cu scopuri de propagandă unionistă și moldoveanul Alecu Russo. Plecase din Iași, cu forme dubios de corecte. Cînd? A treia zi după descoperirea complotului împotriva lui Mihail Sturdza. Pașaportul purta semnătura domnitorului și data de *29 martie 1848*[5]. Trecuse direct în

---

[1] Coriolan Suciu, *Cum a fost pregătit 3/15 maiu 1848*, p. 25; textul proclamației la p. 71—73.

[2] G. Bogdan-Duică, *Viața și ideile lui S. Bărnuțiu*, p. 71 (indicația izvoarelor: J. Czetz, *Bem's Feldzug in Siebenbürgen* și *Memoriile lui Klapka*). În privința afirmațiilor lui Czetz despre visul „Daco-României mari", v. și comentariile lui Al. Papiu Ilarian, *Istori'a românilor*, II, p. 177—178.

[3] C. Suciu, *op. cit.*, p. 71—72 (nota), și S. Dragomir, *Studii și documente*, vol. V, p. 120—122; V. Cheresteșiu, *Adunarea de la Blaj*, p. 207—208, 560—561 și 470.

[4] Vezi în acest volum și cap. VII.

[5] Cf. Raportul comisarului Transilvaniei, baronul Vay, către Kossuth, din 30 iulie 1848, în privința lui Alecu Russo (S. Dragomir, *Studii și documente*, III, p. 16—19). Informația lui Ion Ghica (*Nicu Bălcescu*, în *Scrisori către Vasile Alecsandri*, București, 1887, p. 703—704), că după revoluție „Alecu Russo și Iancu Alecsandri, luînd prin Vrancea și pe la Focșani, au venit deghizați în București, unde i-am ținut ascunși acasă la mama mai multe zile pînă au putut lua drumul înspre Brașov", este surprinzător de inexactă. Iancu Alecsandri era în acele zile la Paris, după cum am văzut; cît despre Russo, scrisorile din Bucovina ale fraților Hurmuzaki sînt concludente (vezi și nota urm.). O confuzie, între multe altele, a lui Ion Ghica! Dar nici indicația lui G. Sion, din *Suvenire contimpurane*, București, 1888, p. 293, nu este mai puțin eronată, cînd afirmă că Russo venea la Viena de la Paris, împreună cu Negri și Iancu Alecsandri.

www.dacoromanica.ro

Bucovina, și venea de acolo înarmat cu două scrisori, care îi sprijineau planurile conspirative. Ele proveneau de la frații Alexandru și George Hurmuzaki și erau adresate fratelui lor de la Viena, Eudoxiu. „Russo e gata de plecare — scrie Alexandru — și intenționează să discute cu moldovenii [!] de acolo soarta Principatelor. Va propune unificarea acestora cu Austria"[1]. George Hurmuzaki cerea, la rîndul său, lui Eudoxiu să intervină pe lîngă influenții săi amici vienezi ca „împăratul Ferdinand să nu respingă coroana Principatelor române, dacă i se va oferi". Or, aici este o primă enunțare categorică a unor preocupări, care se vor dovedi obsedante în mintea cîtorva dintre fruntașii revoluției din toate trei țările, în căutarea de soluții practice imediate pentru atingerea scopului final, al statului unitar român independent. Ideea nu reprezenta o inspirație personală a lui Alecu Russo. El era emisarul ei. Fusese dezbătută între revoluționarii moldoveni înainte de descoperirea mișcării de la Iași. Agentul polon P. Butkiewicz o află de la Dimitrie Rallet, în popasul pe care îl face — la 9 mai 1848 — la Botoșani. La întrebarea pe care o adresase fruntașului moldovean dacă exista în Moldova o tendință spre unitatea României, Rallet i-a răspuns afirmativ, informîndu-l pe deasupra că moldovenii formaseră comitete în acest scop, și *cum Austria devenise constituțională*, aveau intenția de a se pune sub protecția sa[2]. Că era vorba de o soluție care urma să fie abandonată la primul moment oportun, cu alte cuvinte că situația amintită nu constituia în concepția tînărului emisar moldovean decît o formulă de tranziție sau chiar accidentală, reiese cu prisosință din confruntarea cu entuziasta sa viziune asupra *României mari*, *independente*, pe care o descrie lui Bălcescu, în elanul primelor succese revoluționare din Țara Românească: „Un singur pămînt românesc, înglobînd toate provinciile, o singură capitală, cu piețe mari, purtînd numele lui Traian, Ștefan, Mihai, Piața poporului, Piața Transilvaniei, a Banatului, a Moldovei!"[3].

Pe Alecu Russo, Eudoxiu Hurmuzaki îl recomanda la 4/16 aprilie membrilor Societății de lectură juridico-politică a Facultății de drept din Viena[4]. E probabil că nu au putut folosi prea mult noile cunoștințe, întrucît peste cîteva zile părăsește orașul de reședință a împărăției habsburgice în tovărășia lui Costache Negri, Iancu Alecsandri și D. Bolintineanu, care, venind de la Paris, poposiseră și ei aici înainte de a-și continua drumul cu vaporul în țară. C. Negri și I. Alecsandri ple-

[1] Scrisorile în întregimea lor nu au fost publicate. Ele sînt proprietatea istoricului bucovinean T. Bălan. Noi le citățm prin intermediul lui Al. Dima, *Alecu Russo*, București, 1957, p. 92, căruia i-au fost comunicate de către deținătorul lor. Vezi și T. Bălan, *Activitatea refugiaților moldoveni în Bucovina 1848*, Sibiu, 1944, p. 9.

[2] P. P. Panaitescu, *Emigrația polonă*, p. 38.

[3] Scrisoarea e datată 4 iulie 1848, din Sibiu (A. Russo, *Scrieri*, 1908; I. Breazu, *A. Russo în Ardeal*, în „Transilvania", 1941).

[4] T. Bălan, *Activitatea refugiaților*, p. 9.

www.dacoromanica.ro

caseră de la Paris printre ultimii, la 26 martie/7 aprilie, o dată cu Nicolae Ionescu. Dacă la 4/16 aprilie Russo se găsea la Viena, înseamnă că și cei doi călători, venind din Franța, au petrecut mai multe zile aici. Nicolae Ionescu, la rîndul său, nu alege drumul de întoarcere prin Austria, ci se abate — și nu credem a fi făcut-o din capriciu — pe la Praga spre Pesta și apoi în Transilvania. Pe pașaportul său viza capitalei cehe poartă data de 3/15 aprilie[1].

Drumul urmat de Vasile Mălinescu, N Chinezu, Enache (Iancu) Lecca și Gr. Cozadini, care plecaseră împreună de la Paris, cu bani de la Scarlat Vîrnav, nu-l putem reconstitui. Pe ei îi surprindem doar ajunși în Transilvania și încercînd să treacă granița în Moldova pe la Oituz și Grozești[2], împreună cu Nicolae Ionescu. Gh. Sion[3] adaugă că, nereușind în încercarea lor, primii trei, dispunînd de mijloace, s-au întors la Paris, în timp ce Nicolae Ionescu s-a îndreptat spre Brașov. Lui Cozadini îi pierdem urma.

Cunoscînd însă ținta precisă cu care porniseră toți tinerii români de la Paris, e locul să ne întrebăm acum; ce putuse să-i îndemne să întîrzie la Viena, la Praga sau la Pesta, dacă nu interesele revoluționare care reuneau pe toți românii?

Contururile răspunsului se desprind mai ușor urmărind starea de spirit care domnea între revoluționarii români, așa cum se reflectă ea în presa franceză din aceeași vreme. Ne referim în special la ziarele republicane „La Réforme" și „Le National". Primul din ele, radical, condus de Ledru Rollin, primise în coloanele sale articole inspirate de grupul C. A. Rosetti, dar și de A. G. Golescu. La „Le National" atmosfera o întreținea mai ales Maillefer — redactorul rubricii de politică externă —, care apărase cauza română și pe exponenții săi încă din vremea acțiunii lui Cîmpineanu.

Dintre articolele despre români, două sînt declarațiile cele mai semnificative. O dată în numărul din 24 martie, a doua oară la 17 aprilie stil nou. În primul caz, „La Réforme"[4], subliniind simpatia arătată de studențimea română pentru republica franceză, relevată de atîtea ziare pariziene, o tălmăcea publicului francez ca pe un omagiu frățesc al poporului de 8 milioane din bazinul format de Carpați și Balcani, în estul Europei, și care era aliatul cel mai firesc al poporului francez, avînd aceeași vechime și aceași origine romană. Valahi, moldoveni sau transilvani fiind, ei toți se numesc români, iar teritoriul lor, martor străvechilor lor suferințe, se numește *România.* Invocînd apoi tragicul destin al acestui popor, „La Réforme" încheia cu un apel călduros adre-

[1] *Anul 1848*, vol. I, p. 351, 357; cf. și scrisoarea lui Al. Kogălniceanu din 28 martie/8 aprilie 1848, B.A.R., Coresp. inv. 95 994.

[2] *Documente privitoare la anul revoluționar 1848 în Moldova*, p. 168—169, 172—173, 193—196, 212. După Iraclie Porumbescu, V. Mălinescu ar fi venit întîi prin Bucovina, încercînd să treacă în Moldova pe la Baia (*Scrierile lui Iraclie Porumbescu*, p. 111).

[3] Gh. Sion, *Suvenire contimporane*, p. 235—236 și 287—288.

[4] O. Boitoș, *Raporturile românilor cu Ledru Rollin*, anexe.

www.dacoromanica.ro

sat în numele libertății și al republicii — pentru strîngerea legăturilor frățești dintre cele două popoare și pentru sprijinirea aspirațiilor legitime ale românilor : independența, dreptul „de a trăi prin ei și pentru ei". La 17 aprilie, „Un valah" scria în „Le National" tot despre cei 8 milioane de oameni care formau națiunea română și care, împărțiți în chip arbitrar în valahi, moldoveni și transilvani, au păstrat, sub stăpîniri vremelnice diferite, aceeași conștiință comună a dreptului lor, aceeași credință în viitorul național[1].

Era vorba deci de aspirații mari și îndrăznețe, de unirea tuturor românilor într-un singur corp, care răzbăteau și în presa franceză în ajunul revoluției din Țara Românească. Deviza politică era spusă deschis și sincer. Secrete rămîneau numai mijloacele de lucrare. *Statul dacic* era o aspirație a mișcării naționale, a tineretului pașoptist, și nu o născocire diversionistă ; el constituia un scop puternic urmărit, care, depășind granițele secretului, a fost întîmpinat ca atare de antenele forțelor contrarevoluționare și paralizat astfel, în bună măsură, în manifestarea lui firească. În scrisoarea către Ion Ghica din 6 decembrie 1850, Nicolae Bălcescu sublinia acest adevăr : „Rușii și austriecii ne-au dovedit-o[2] încă mai de mult, arătînd că țintirea noastră este a intemeia Regatul Daciei"[3] „Greșala ta — remarca Bălcescu[4] — este că crezi pe diplomați proști de tot și că lesne se pot înșăla" .

[1] *Anul 1848*, vol. I, p. 245—246.
[2] Citește : ne-au descoperit.
[3] N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 348.
[4] *Ibidem*.

www.dacoromanica.ro

Partea a II-a

In timpul revoluţiei

www.dacoromanica.ro

VI STAREA REVOLUȚIONARĂ DIN ȚĂRILE ROMÂNE ÎN LUNILE MARTIE-APRILIE 1848

1. Mișcarea din Moldova.—La sosirea revoluționarilor români de la Paris în țară, un prim act al acțiunii ce se plănuise se consumase prematur prin izbucnirea nereușită a mișcării de la Iași, la 27 martie/8 aprilie.

În vîltoarea ultimelor evenimente, o legătură între cei de la Paris cu cei din țară se putuse menține mai greu. Dacă încercăm să legăm totuși cît de puțin evenimentele între ele, dispozițiile de contramandare a revoluției polone — care trebuia să înceapă la 3/15 aprilie[1] — vor fi fost poate cunoscute cel puțin printre românii de la Paris, dacă nu și de cîțiva inițiați din Moldova. O dovadă că ar putea fi așa o constituie însăși plecarea atît de tîrzie a lui C. Negri, Iancu Alecsandri și Nicolae Ionescu de la Paris : tocmai la 27 martie/8 aprilie, ziua descoperirii acțiunii de la Iași.

Este greu de admis că din toate proiectele de viitor cîte se țesuseră împreună, tot ce se alesese erau numai dezbaterile din adunările de la Hotelul Regensburg din Iași, cînd știm bine că Vasile Alecsandri, militantul de seamă în acțiunea pentru redeșteptarea politică a tuturor românilor, nu pierduse legătura cu revoluționarii din Paris, cu Nicolae Bălcescu, cu C. Negri, cu fratele său Ioan Alecsandri. Corespondența rămasă de la cei ce se aflau la Paris denotă chiar o mai strînsă legătură cu Moldova decît cu Țara Românească. Și în fața nici unuia din ei viziunea Daco-României nu dispăruse nici un moment ! Să ne gîndim bunăoară la elanul cu care anunța Bălcescu — la 29 noiembrie — lui V. Alecsandri apropiata apariție a articolului „înfricoșat" din „Revue des deux Mondes" de la 1 ianuarie 1848 și cît de elocvent îi atrăgea atenția asupra celorlalte articole scrise de H. Desprez, în care se vorbea cu deosebire de *românism*[2]. Tot N. Bălcescu, în ziua de 24 februarie 1848, ziua întîi a republicii franceze, își îndreptase

---

[1] H.-H. u. STA, Wien, St. Kanzlei, Frankreich, K 377 (raportul citat, din 13 martie 1848).
[2] N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 83.

www.dacoromanica.ro

gîndurile cu prioritate spre Moldova, anunțînd prin Vasile Alecsandri „pe toți bunii români" despre apropiata revedere în țară.

Că ideea *României* a fost prezentă și în discuțiile din martie de la Iași și în genere în preocupările moldovenilor se găsește atestat hotărît într-un izvor neutilizat ca atare pînă acum. El provine de la P. Balș, fostul colaborator de idei și străduințe naționale progresiste de la „Propășirea", care avea să se retragă în curînd pe poziții moderate, antiunioniste. În 1850[1], P. Balș, reconstituind o discuție avută în martie 1848 cu Constantin Moruzi, unul dintre organizatorii acțiunii moldovene, dezvăluie perspectivele politice largi ale mișcării. La ideea pe care i-o împărtășise Moruzi, de a se adresa cu mustrări scrise domnitorului M. Sturdza, cerîndu-i-se redresarca abuzurilor, P. Balș i-ar fi atras atenția că orice cerere de acest fel și în astfel de timpuri pretindea un sprijin, fie moral, fie material; că, o dată avîntați într-o astfel de carieră, trebuie mers pînă la capăt: „*Adică, pînă la stabilirea unui guvern provizoriu, la pregătirea unirii României, la realizarea ei și la garantarea unei existențe solide în viitor, fără ca vreuna din puteri să o poată împiedica*". Este aici un indiciu indubitabil, credem, că programul politic dezbătut în secret între moldoveni prevedea unirea țărilor, practic realizabilă de bună seamă în prima etapă sub forma unirii Moldovei și a Țării Românești.

Explicații de ce totuși mișcarea din martie a ajuns să se confunde cu aspectul și dimensiunile unui complot nereușit trebuiesc căutate, desigur, în componența eterogenă a grupării care și-a asumat răspunderea organizării și conducerii revoluției[2], ca și în tactica improvizată sau în lipsa din țară a unor elemente de vază ale grupării — ca C. Negri, V. Mălinescu, Iancu Alecsandri —, fără să mai vorbim de greșeala tactică constînd din lipsa de comunicare cu masele.

Dar oare masele — care se revelaseră atît de conștient revoluționare în evenimentele petrecute cu numai doi ani în urmă, în 1846 — fuseseră acum într-adevăr ocolite?

La această întrebare nu putem răspunde decît *nu*, dacă avem în vedere interdependența fenomenelor. Dacă ne referim, cu alte cuvinte, la baza care se pusese pe participarea maselor în planurile revoluționare din faza a doua a acțiunii moldovene, adică după mutarea centrului de comandă revoluționară în Bucovina, și dacă ținem seama totodată de orizontul larg, „dacic", al planurilor armate ale revoluționarilor moldoveni — despre care vom vorbi mai jos —, planuri care urmăreau să se concretizeze în atacurile de la Grozești și de la marginea granței cu Bucovina. Cu cine se puteau organiza oare aceste demonstrații armate dacă nu cu participarea efectivă a maselor, fie că va fi vorba de o colaborare a grănicerilor transilvani, fie de acțiunea însăși a populației din Moldova? Dar starea de spirit revoluționară care stăpînea masele moldovene reiese din

[1] B.A.R., Coresp, inv. 80 221. — Vezi și *Istoria României*, vol. IV, 1964, p.46.
[2] B.A.R., loc. cit.

www.dacoromanica.ro

mai multe izvoare[1]. P. Balș recunoaște și el fără nici un înconjur că în perioada 1847—1848 nemulțumirile împotriva lui Mihail Sturdza pătrunseseră atît de larg în districte și în rîndurile micii boierimi, încît o scînteie ar fi fost de ajuns să aprindă întreaga țară[2]. Evident, nu putea fi vorba de interese convergente în răsturnarea domnului moldovean, pentru că unii vedeau în aceasta posibilitatea substituirii lor în locul celui răsturnat, alții urmăreau cariere administrative. Dar era a treia categorie de nemulțumiți, — cei puțini, spune Balș — cei mulți, spunem noi, pentru că includem aici poporul, masele, elementul esențial pe care-l minimalizează vechiul boier moldovean. Or, scopul urmărit în cel de-al treilea caz era — îl exprimăm cu propriile lui cuvinte — : de a înlătura o dată cu vechiul domn însuși regimul de guvernare, instaurînd „*o stare de lucruri mai apropiată de interesele românilor*".

Ce s-a întîmplat la Iași în martie 27 o spune Vasile Alecsandri : o acțiune pripită, o dejucare premeditată a planurilor revoluționare, inițiată de interese străine mișcării naționale. Din cele 35 de puncte ale programului din martie redactat chiar de poetul revoluționar, nici unul nu cuprinde marea problemă. Dar redactorul lor afirmă totuși că a lucrat *pînă în ultimul moment* cu speranța într-o revoluție ce trebuia să asigure „naționalitatea română". Cu acest gînd lansase *Către români*, acel manifest și chemare la arme, sau „marseileza care a aprins spiritele"[3], în martie 1848 ; se adresase fraților de pe întregul cuprins al pămîntului românesc în vederea unirii într-un singur corp, o Românie. Și „în ultimul moment m-am găsit băgat — scrie V. Alecsandri — într-un simplu complot împotriva lui M. Sturdza"[4].

E de mirare totuși cum nici Vasile Alecsandri și nici gruparea revoluționarilor din martie nu și-au dat seama mai devreme de situația care se pregătea, că nici partida bătrînilor boieri, deși nemulțumită de samavolniciile lui Sturdza, nu voia o revoluție cu implicații sociale. După „revoluție", ajuns la Cernăuți, George Sion se plîngea lui Barițiu — cu văditul năduf al omului depășit de evenimente — că între moldoveni nu se găseau mai mult de 50 de tineri care să conceapă că revoluția trebuia să facă *o Românie* din țara lor și un popor cu principii democratice. „Pe popor cine poate să-l numere între elementele lumii ; el geme de mult în robie și s-a deprins cu patimile, încît nu știe ce să mai gîndească, cu cît să mai facă o demonstrație națională"[5]. În rîndurile pline de amar ale

[1] Vezi la Gh. Platon, *Din lupta maselor țărănești din Moldova în preajma și în timpul anului revoluționar 1848*, în „Studii și articole de istorie", VII, 1965, mai ales p. 230—232.

[2] B.A.R., Coresp. inv. 80 221.

[3] Textul poeziei *Către români*, mai apoi *Deșteptarea României*, în V. Alecsandri, *Opere*, vol. I, *Poezii*, ed. G. C. Nicolescu, București, Edit. Academiei, 1965, p. 400—408.

[4] V. Alecsandri acuză direct pe Constantin Moruzi de a fi dat ascultare unor influențe țariste, străine de interesele revoluției (cf. scrisoarea lui V. Alecsandri, publicată de G. Cardaș, *art. cit.*, din „Floarea soarelui", iulie-decembrie 1928).

[5] Anexa 79 (scrisoare din 2/14 iulie 1848).

www.dacoromanica.ro

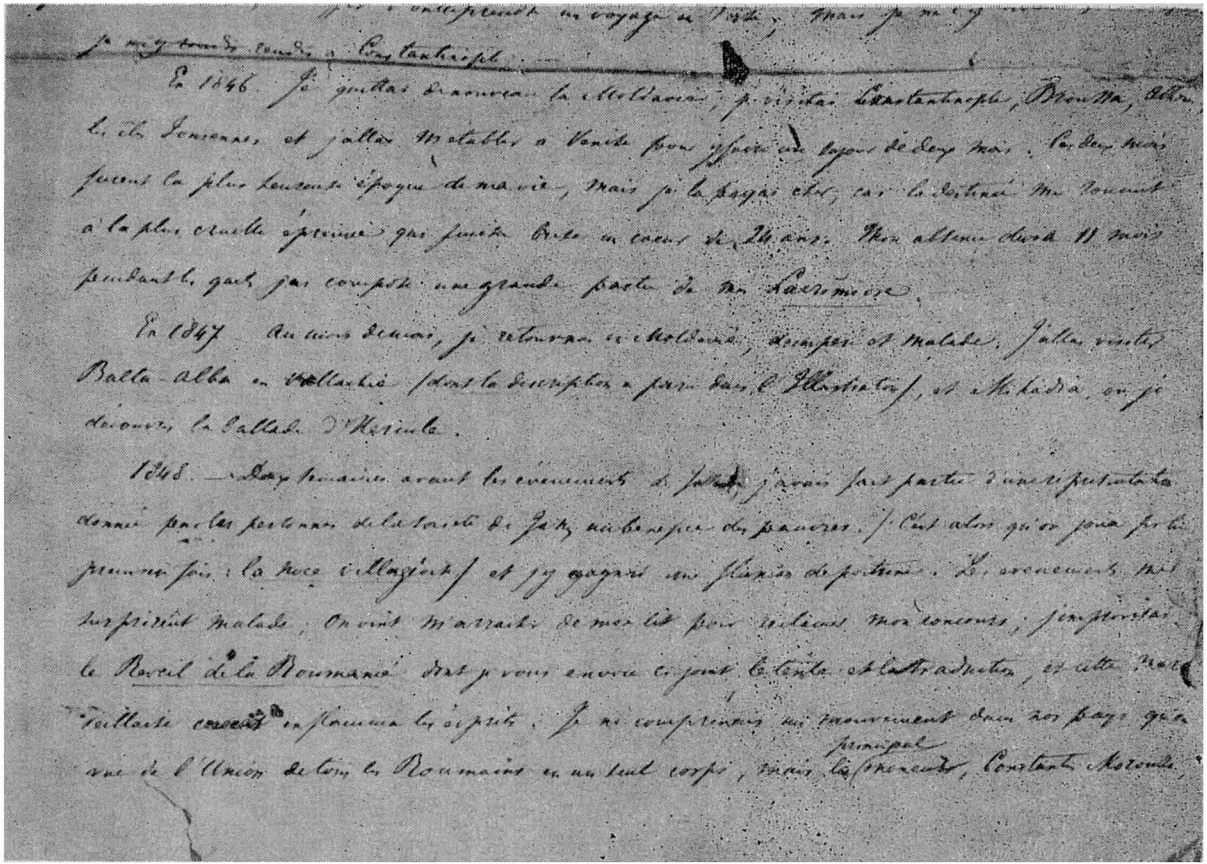

Fig. 12. — Fragment din scrisoarea autobiografică trimisă de V. Alecsandri lui Ubicini în 1856. Originalul la B.A.R., ms. rom. 3370, f. 261: „1848... Nu înțelegeam o mișcare în țările noastre decît în vederea unirii tuturor românilor într-un singur corp".

www.dacoromanica.ro

lui Sion — care la data cînd scrie văzuse și se înflăcărase de masiva demonstrație a poporului de pe Cîmpia Libertății la Blaj — scrîșnea revolta împotriva insuficientei capacități mobilizatoare a conducătorilor revoluției moldovene.

2. **Amînarea declanșării revoluției în Țara Românească.** Din Moldova, peste Milcov, lucrurile se prezentau altfel. Revoluția nu începuse, dar plana în atmosferă. Nicolae Bălcescu și A. G. Golescu, venind de la Paris, au găsit spiritele în plină efervescență. La intrarea lor în Banat auziseră vorbindu-se de revoluție ca de un fapt împlinit nu numai la Iași, ci și la București. La Turnu-Severin, ofițerii miliției vorbeau slobod și înfocat, fiind siguri de izbîndă[1]. La Craiova li se prezenta revoluția ca fapt sigur. Țăranii așteptau ca într-o lună să răbufnească.

Pe la începutul lui aprilie, stil vechi, cei doi revoluționari se aflau la Islaz, venind dinspre Caracal, unde căutaseră pe Magheru. „Bucuria revederii noastre a fost mare", scrie Pleșoianu în 1850[2]. Potrivit însemnărilor acestuia, cei doi veniți de la Paris prezentau ca sigur ajutorul de arme și ofițeri „promis de dl. Lamartine în față-le", și se arătau gata să pornească la acțiune cît mai neîntîrziat, bizuindu-se și pe starea de spirit pe care o constataseră în țară.

Hotărîrea cu care veniseră Nicolae Bălcescu și A. G. Golescu de la Paris și convingerea pe care o cîștigaseră și pe drumul străbătut pînă în țară apar categoric în favoarea începerii imediate a revoluției. Din punct de vedere tactic, acest lucru presupunea aplicarea ideii susținute la Paris de a declanșa mișcarea în Țara Românească, extinderea ei peste Milcov și — anticipăm a spune — peste Carpați.

Dar, potrivit *Însemnărilor* lui N. Pleșoianu, cei doi revoluționari au întîmpinat prima opoziție în țară tocmai din partea ofițerilor, membri ai Frăției, pe care scontaseră de fapt în discuțiile de la Paris. N. Pleșoianu și Chr. Tell s-au arătat sceptici față de posibilitatea de a antrena dintr-o dată masele, fără o serioasă pregătire. Țăranii, susținea Pleșoianu, „ca oameni de atîția secoli tot asupriți și înșelați și apoi tot de atîția secoli nepregătiți de o asemenea împrejurare, au spaima necredinței ciocoilor și necunoștința puterii lor"[3].—Aprinderea revoluționară pe care o constată Bălcescu și A. G. Golescu la venirea în țară era exacerbată fără îndoială și de reușita revoluției de la Paris și Viena. „Mare bucurie era în tot orașul și, ca să zic mai bine, în toată țara — scrie Pleșoianu[3] —, cînd s-a aflat acea nuvelă și mai cu seamă făgăduielile ce da Franța prin manifestul d-lui Lamartine, sperînd a vedea și în țara lui reformele trebuincioase

[1] *Notele din 1852, loc. cit.*, p. 58.

[2] Arhiva B.C.S., N. Pleșoianu, *Memorii asupra revoluțiunii din 1848*, scrise în 1850.

[3] *Ibidem.*

[4] În februarie 1848, Pleșoianu se afla cu compania a 5-a a Regimentului I la Islaz. Vestea revoluției din Franța a auzit-o la Caracal.

www.dacoromanica.ro

potrivit cu secolu în care ne găseam". Şi, mai departe, tot el adaugă: „Acum mai mult decît alte dăţi sujetul conversaţiei noastre [între Chr. Tell şi N. Pleşoianu] nu era altul decît cum şi cînd o să facem şi la noi revoluţia".

De fapt, în Bucureşti se constituise în luna martie un prim Comitet revoluţionar, din care făceau parte C. A. Rosetti, Ion Ghica, fraţii Goleşti, Voinescu II etc.[1], astfel încît la sosirea revoluţionarilor de la Paris s-au putut confrunta părerile şi soluţiile îndelung dezbătute de o parte şi de alta. Cei din ţară — au mărturisit-o singuri — încercaseră să antreneze şi pe George Bibescu în mişcarea pe care o plănuiau şi, după cum vom vedea, erau familiarizaţi cu ideea unei acţiuni panromâneşti. Deci nu cointeresarea şi colaborarea celor trei ţări era problema care crea dificultatea principală a înţelegerii dintre noii sosiţi şi cei de acasă, ci alegerea momentului şi folosirea conjuncturii, bazată pe elemente strict interne sau legate de evenimente de natură politică externă. Două probleme par a fi fost discutate cu deosebită acuitate: modalitatea colaborării cu românii de peste munţi şi coordonarea mişcării revoluţionare româneşti cu mişcarea care trebuia să înceapă de partea polonilor.

Ion Ghica spune — într-un memoriu remis Porţii, reprezentantului Franţei la Constantinopole şi agentului principelui Czartoryski — că amînarea revoluţiei ar fi fost determinată de chestiunea polonă; dar lasă în acelaşi timp să se înţeleagă direct scopul final al unităţii politice integrale, urmărit prin revoluţia ce avea să vină. În cazul în care Bibescu ar fi reuşit să declanşeze o mişcare prematură, sub impulsul cabinetului de la Petersburg, revoluţionarii munteni, după declaraţiile făcute de Ion Ghica, erau hotărîţi să proclame solidaritatea cu Poarta, deci să înlăture de la început pretextul unei intervenţii armate ţariste, sub motivul apărării intereselor otomane în Principate. Şi, în al doilea rînd, să caute a da astfel de instituţii ţării, încît ele să poată atrage „*pe bănăţeni, transilvani şi bucovineni a se uni cu Ţara Românească sub suzeranitatea Porţii*"[2]. Cauza pentru care „partidul cu adevărat naţional" a convenit să se orienteze în declanşarea revoluţiei după acţiunea polonezilor era determinată tocmai de conjunctura care favoriza o preocupare a Rusiei de a interveni în Polonia. Văzînd în Turcia o aliată naturală a Franţei şi a Poloniei, ei presupuneau în mod axiomatic o intervenţie franco-turcă în Polonia, ceea ce ar fi creat momentul favorabil unei acţiuni româneşti. Pe de altă parte, era de prevăzut că o răscoală puternică în Polonia ar fi putut antrena complicaţii teritoriale şi în Imperiul habsburgic, în profitul sîrbilor şi al românilor. Ţinînd seama de condiţiile politice ale vremii, în ambele cazuri, românii şi sîrbii ar fi acceptat pentru moment să treacă sub suzeranitatea Porţii în schimbul unităţii naţionale şi a independenţei complete interioare.

[1] *Anul 1848*, vol. I, p. 642 (*Desrobirea României*), articolul lui Winterhalder din „Pruncul român", 17/29 iunie 1848.

[2] *Anul 1848*, vol. I, p. 645 (*Vues politiques des hommes de la révolution valaque, communiquées à la Porte, à la Mission de France et à l'Agent du Prince Czartoryski*).

www.dacoromanica.ro

3. **„Regatul dacic". Problema ajutorului armat transilvan.** — În aceleași izvoare citate se face mențiunea că la ședința Comitetului revoluționar, la care au participat tinerii veniți proaspăt din Franța, în seara de 9/21 aprilie, s-a dezbătut problema ajutorului românilor transilvani. Discuția a fost aprinsă, se pare, în special între Nicolae Bălcescu și unul dintre frații Brătieni[1], care se împotrivea la mișcarea declanșată prin intervenția armată, considerînd-o că ar fi semănat mai mult cu o mișcare pretoriană decît cu o revoluție a poporului. Brătianu susținea „ideea de a recruta oameni în Transilvania și de a intra [în Țara Românească] pe la munți". În *Notele din 1852* se pretindea că revoluția s-a amînat din motivul arătat, adăugîndu-se că după această ședință Dumitru Brătianu s-ar fi dus în Transilvania „să asiste la Blaj, ca să fie la adunarea de la 15 Mai". Informația nu concordă riguros cu succesiunea cronologică a evenimentelor. La 9/21 aprilie nu se putea ști în Țara Românească de o adunare la Blaj fixată pentru 15 mai, decît cel mult de eventuala reunire de la 18/30 aprilie, care s-a și contramandat.

Nicolae Pleșoianu susține că la 1/13 mai Chr. Tell i-ar fi anunțat amînarea declanșării revoluției pînă pe data de 15/27 mai, *„pînă ce aveau să se întoarcă ai noștri din Transilvania, unde s-au dus pentru a se înțelege cu cei d-acolo"*[2].

În aceeași ordine de idei, Gr. Serurie, un alt participant la revoluția din Țara Românească, relatează că maiorul Tell ar fi fost chemat de la Giurgiu la București, din ordinul guvernului lui Gh. Bibescu, pentru cercetări, acuzat fiind că „avea corispondință cu românii transilvăneni, despre o înțelegere la revoluție în unirea Țării Românești cu Transilvania"[3]. Ion Ghica, în *Însemnările*, încă inedite, cu privire la revoluția din 1848, pune arestarea lui Tell în legătură cu interceptarea corespondenței dintre acesta și Gheorghe Magheru, dar nu dă alte amănunte despre conținutul scrisorii[4].

Este necesar să ne oprim o clipă asupra acestui „schimb de scrisori". Motivul ni se pare întemeiat și pe baza altor informații, care conduc la concluzia că aici a fost vorba de o mișcare sau, mai bine zis, de o înțelegere cu românii transilvani în vederea creării statului unitar dacic. Alarma a fost dată tot de ochii și urechile habsburgice de la București. La sfîrșitul lui martie, generalul comandant al Transilvaniei, Puchner, raporta atît la Viena, cît și guvernatorului Transilvaniei, la Cluj, zvonurile alarmante primite de la agentul consular al Austriei la București. Potrivit știrilor comunicate, vestea evenimentelor recent petrecute la Paris, dar mai ales la Viena, au produs mare agitație la București și o mișcare în

[1] *Notele din 1852*, p. 61 (credem, mai degrabă, să fie vorba de Dumitru decît de Ion Brătianu, deoarece în aceeași seară Dumitru Brătianu se hotăra să plece în Transilvania).

[2] N. Pleșoianu, *Memorii*, *loc. cit.*

[3] Gr. Serurie, *Memoriu despre începerea revoluției române din anul 1848*, cf. C. Bodea, *Lupta pentru unire a revoluționarilor exilați*, în *Studii privind Unirea Principatelor*, București, 1960, p. 127.

[4] *Notes historiques sur les Principautés*, *loc. cit.*, f. 227.

www.dacoromanica.ro

întregul principat, condusă de „cîțiva tineri boieri crescuți la Paris". Scopul mișcării, arătat în raportul consulului austriac Timoni, era „*unirea întregului neam românesc într-un imperiu dacic, a cărui conducere să fie încredințată principelui Gh. Bibescu*"[1]. Domnul muntean — spune Puchner — a divulgat însă secretul încredințat lui, atît consulului rus, cît și lui Timoni, avînd grijă să-i asigure pe aceștia de dezaprobarea sa și de intențiile de a pune sub urmărire pe șefii mișcării. Consulul rus ar fi sfătuit pe domn să nu procedeze cu violența domnului moldovean, ci să adopte calea convingerii; să cheme pe fruntașii mișcării la sine și să le explice rațiunea refuzului său: că realizarea acestei intenții era în funcție de Turcia și Rusia și că Rusia nu ar admite o insurecție în acest sens. Agentul austriac a avut grijă, la rîndul său, să prevină autoritățile habsburgice de neîncrederea care i-o inspirau declarațiile domnului muntean.

Măsura imediată a comandantului austriac de la Sibiu, care răspundea de liniștea și de fidelitatea prohabsburgică a Transilvaniei, a fost de a preîntîmpina pătrunderea de emisari și proclamații aici, care ar fi putut avea drept scop atragerea românilor. De aceea a și pus în vedere comandantului Regimentului 1 grăniceresc de la Orlat (adică din coasta granței cu Țara Românească), ca și comandanților de la Turnu-Roșu și Brașov, să aplice un sever control călătorilor care intrau în Transilvania de peste munți. Cere să se urmărească și să se limiteze cumpărarea de arme, observîndu-se îndeaproape toți instigatorii la răscoală[2].

În astfel de împrejurări nu-i de mirare dacă în presa de limbă maghiară și germană au apărut tot felul de comentarii și interpretări. Vechea istoriografie română a fost înclinată a considera această campanie o contrafacere perfidă a cercurilor interesate habsburgice și maghiare pentru a-și putea justifica menținerea dominației peste popoarele pe care trecutul și imperativul epocii le îndreptățea să-și ceară dreptul la viață națională și independentă. Participanții români la evenimentele petrecute au negat ei înșiși acțiunea care fusese dezvăluită prematur.

Sînt însă și alte semne care pot confirma realitatea celor enunțate mai sus, chiar dacă nu în litera amănuntului, în orice caz în liniile sale majore. Ne referim pe rînd la cîteva din ele. Întîi, o informație extrasă din *Însemnările zilnice* ale unui membru al Consulatului englez la București. Aici citim pe ziua de 5 aprilie: „Principele [Bibescu] a vrut să ia măsuri împotriva cîtorva tineri care reprezintă centrul partidului revoluționar. Consulul [englez] a arătat consulului Rusiei dezavantajele unor astfel de măsuri și a fost ascultat". În comentariile făcute în aceeași zi se arată

[1] Jakab Elek, *Szabadságharczunk történetéhez visszaemlékezések 1848—1849-re* (Memoriile din 1848—1849 cu privire la războiul de eliberare), Budapesta, 1880, p. 9; H. H. u. STA, Wien, St. Kanzlei Turkei VIII, K 32 (raportul lui Timoni către Metternich poartă data de 27 martie). Cf. și V. Cheresteșiu, *Adunarea de la Blaj*, p. 165.

[2] Jakab Elek, *op. cit.*, p. 86—87; Deák Imre, *1848 A szabadságharc története levelekben, ahogyan a kortársak látták* (1848. Istoria războiului pentru libertate în scrisori, așa cum au văzut contemporanii), Budapesta (1942), p. 57—58; S. Dragomir, *Studii și documente*, vol. V, p. 308—309; C. Suciu, *Cum a fost pregătită ziua de 3/15 maiu 1848*, p. 41—42.

www.dacoromanica.ro

dezamăgirea reprezentantului englez față de atitudinea domnului muntean. Sperase ca domnitorul să fi avut înțelepciunea de a face concesiile necesare. Ce-i vor fi cerut revoluționarii nu se spune, dar consulul britanic a sfătuit la rîndul său să nu se lepede de suzeranitatea Porții, care singură putea să le garanteze concesii durabile; și nici să zgîndărească prea mult pasiunile poporului, care, o dată dezlănțuite, cu greu s-ar putea liniști[1].

E de relevat apoi alarma publică dată prin ziarul „Pesti Hirlap", la 3/15 aprilie, către nobilimea din Transilvania, de baronul Wesselényi cu privire la pericolul pe care-l prezenta existența unui regat român independent[2]. În istoriografia maghiară se crede că baronul Wesselényi a cîștigat convingerea aceasta în urma convorbirilor personale pe care le-ar fi avut cu tineri veniți din Principate la Gräfenberg, localitatea balneară din Austria în care a stat mai mulți ani fruntașul maghiar. Fără a înlătura ipoteza maghiară — coroborată cu precedentul din 1834—1835 și cu intenția lui Cîmpineanu de a trata cu Wesselényi —, aici e vorba și de o reacție directă, exercitată de știrile recente sosite din Țara Românească.

Din asprul rechizitoriu făcut de ziarul „La Réforme" din Paris agentului austriac de la București este de reținut știrea că acesta „ar fi predat în mod trădător poliției țarului și celei muntene scrisorile boierilor". Subliniem aceste ultime cuvinte: „scrisorile boierilor", întrucît ne apropie cu gîndul de corespondența interceptată dintre Tell și Magheru. Articolul, apărut în ziua de 4/16 mai 1848, este semnat „un diplomate français rappelé par M. Guizot du théâtre de ces événements". Ușor identificabil deci cu Adolphe Billecocq, fostul consul francez la București între 1839 și 1846 și rechemat din postul său în urma conflictului avut cu domnitorul Bibescu[3].

Dintre comentatorii revoluției din 1848 și oamenii politici martori ai evenimentelor, citățm două mărturii mai prețioase care atestă existența proiectului de constituire a regatului dacic, sub domnia lui Bibescu. Una dintre ele provine din lagărul conservator al contemporanilor revoluției din Țara Românească, și alta de la G. Barițiu[4].

În primul caz, reacționarul colonel Ion Voinescu I, vărul revoluționarului cu același nume, condamnînd tineretul progresist pașoptist pentru îndoctrinarea sa „socialistă", îi imputa și idealismul „exagerat" în problema statului național unitar. După optica sa, tineretul acesta „îmbuibat de doctrina socialistă" — fără să țină seama de starea politică deosebit de grea a țării —, a urmărit să formeze „o republică dunăreană dacoromană mare, întinsă, compusă de toți românii cîți se aflau supuși altor

[1] *Jurnalul* atribuit lui Colquhoun, Arhiva B.C.S., Fond. St. Georges, CCVI/4.

[2] S. Dragomir, *op. cit.*, p. 303; *apud* Kardos Samu, *Báró Wesselényi Miklós élete*, II, p. 206. Cf. și V. Cheresteșiu, *Adunarea de la Blaj*, după „Pesti Hirlap" din 15 apr. 1848.

[3] I. C. Filitti, *Domniile române sub Regulamentul Organic*, p. 342—344.

[4] Gh Sion, din refugiul de la Cernăuți (iulie 1848), lasă să se înțeleagă că ipoteza domniei lui Bibescu asupra "României întregi" fusese discutată și între moldoveni (anexa 79, scrisoarea către G. Barițiu).

www.dacoromanica.ro

state". Pe acești regeneratori ai nației, în dușmănoasa sa înveninare, îi vede ca pe niște impostori, care nu au cutezat a se declara pe față decît după ce s-au încredințat bine despre tulburările izbucnite în mai toate părțile Europei și după încurajarea comisarului turc Talaat Efendi. Pretinde că Duhamel a oferit de mai multe ori ajutorul armat domnitorului, pentru a preveni o răsculare în țară. Dar — și aici intervine partea esențială a informației sale — Bibescu, „adormit de promisiunile revoluționarilor că mișcarea are să se facă în favoarea sa, ca să fie proclamat rege al daco-românilor"[1], abia după ce se trăsese asupra sa, la 9 iunie, a luat cîteva măsuri represive.

Autorul *Părților alese din istoria Transilvaniei* vorbește de un memoriu trimis de la Craiova lui vodă Bibescu, în care i se cerea să lupte pentru crearea „regatului dacic". Bineînțeles, Bariț iu evocă episodul cu intenția de a dovedi netemeinicia existenței lui. Într-o zi din vara anului 1848, fostul domn, care se afla în refugiu la Brașov, a chemat pe Bariț iu la sine și fără nici o altă introducere l-a provocat să-i delimiteze, pe o hartă ce o avea desfășurată în față, „unde și pe cît teritoriu" voiau ei să înființeze „Daco-România ca stat suveran"[2]. Întrebarea fiind întîmpinată cu aerul omului cu totul străin de astfel de proiecte, fu repetată stăruitor. „Eu te întreb cum voiți dv. să realizați punctele memorandului de la Craiova?". Repetarea întrebării se lovi de aceeași impenetrabilitate a gîndurilor. Ținînd în mîini memoriul despre care vorbea, domnul aprecia planul ca ieșit din ideile unei societăți de conspiratori, al cărei șef ar fi fost Ioan Maiorescu. Și, fiindu-i cunoscute legăturile dintre profesorul transilvan de la Craiova și redactorul foilor de la Brașov, sconta că avea să obțină de la acesta din urmă și alte amănunte[3].

În relatarea sa, Bariț iu fixează momentul în luna iulie, st. nou, ceea ce ar corespunde și cu sfîrșitul lui iunie, st. vechi, 1848. Raportîndu-ne însă la societatea de conspiratori de la care se considera ca pornind acțiunea, împrejurările indică de la sine o epocă de pregătire revoluționară în condiții de ilegalitate. Or, pe la sfîrșitul lui mai 1848 circulau intens zvonuri că, pentru a-și motiva intervenția în Principate, poliția țaristă

---

[1] Ion Voinescu I, *Notițe istorice asupra României de la 1821—1866* (B.A.R., ms. rom. 3 828, f. 58). vezi anexa 63 (scrisoarea lui Rouet către I. Ghica).

[2] G. Bariț iu, *Părți alese*, II, p. 579—580. În textul său, Bariț iu întrebuințează stilul indirect („unde și pe cît teritoriu voim noi să înființăm Daco-România...").

[3] Prezența lui Ion Maiorescu în acțiunea conspirativă de constituire a statului român cu orizonturi „dacice" o reîntîlnim și în toamna lui '49, după căderea revoluției, în plină reacție contrarevoluționară de pe ambele versante ale Carpaților. Un raport al șefului poliției din Brașov — înaintat la 26 decembrie 1849 Cabinetului vienez prin guvernatorul Transilvaniei, Baronul Wohlgemuth — informează despre existența unei societăți secrete în Brașov cu tendințe de unitate națională daco-românească și urmărind formarea unui guvern care să unească Transilvania cu celelalte două țări, Moldova și Țara Românească, într-un stat românesc unitar. Între membrii acestei societăți sînt menționați: Ion Maiorescu, dr. Pavel Vasici, avocatul Bran, Iacob Mureșan etc., precizîndu-se în continuare că și N. Bălășescu, A. T. Laurian, S. Bărnuțiu ar fi participat la adunările acestei societăți! (H.-H. u.STA, Wien, Informationsburo, Protokolle 1849/1850, doc. 1 303 A/10 ianuarie 1850).

www.dacoromanica.ro

pretinsese a fi descoperit că țelul unirii într-un singur corp național a tuturor provinciilor și ținuturilor românești era întreținut de o asociație patriotică moldo-munteană, „*Panromânia*". Intenția acestei organizații secrete ar fi fost de a pune noul stat unitar sub protecția Ungariei și sub supremația coroanei de Austria[1]. O informație aproape identică fusese transmisă guvernului revoluționar maghiar, la Pesta, de la Aiud, la 18 mai st. n. Emitentul, fostul profesor Szász Károly, intrat între timp în formația guvernamentală maghiară, scria președintelui Batthiány că „agitatorii" români erau niște „fanatici exaltați", care nu visau decît sau „*o nouă Dacie*" — care urma să includă și „o jumătate din Ardeal, dacă nu Ardealul întreg, ca și unele părți din Ungaria, învecinate cu Ardealul — sau *un Ardeal valahizat*"[2].

Tîrziu, în vara anului 1901, fiul fostului domnitor muntean declara sentențios și îngust, în scrisoare deschisă, că mișcarea din 1848 fusese rezultatul colaborării a trei genuri de participanți : 1. ambițioșii din 1842, care nu puteau tolera alegerea pe viață a tatălui său, domnitorul Bibescu ; 2. conspiratorii de frunte, sosiți din Franța cu dorința de a imita tot ceea ce văzuseră la Paris ; și, în sfîrșit, 3. cîțiva tineri „entuziaști și sinceri, îmbătați de frigurile ce zguduiau pe toată lumea și cari nu vedeau în această mișcare decît realizarea unui vis mare : reconstituirea Daciei"[3].

Coroborate între ele, toate informațiile înfățișate pînă aici — deși par disparate și incongruente — conduc la concluzia indubitabilă că ne aflăm în fața unuia și aceluiași eveniment, descris și prezentat, cu mici variante, în funcție de proveniența știrilor. Din toate se degajă faptul că se poate vorbi de o orientare a revoluției românești pe baze „panromânești" și înainte de sosirea grupului de revoluționari de la Paris. De aceea, între „memorandul de la Craiova", pe de o parte, și „scrisorile boierilor", divulgate de consulul austriac Timoni, sau corespondența dintre Magheru (prieten vechi cu Maiorescu) și Chr. Tell, pe de altă parte, trebuie făcută legătura de conținut. De asemenea, voturile care s-au pronunțat în ședința Comitetului revoluționar de la 9/21 aprilie pentru amînarea declanșării revoluției în funcție de ajutorul ce se aștepta din partea transilvanilor nu pot fi considerate ca un pretext pentru a face să eșueze revoluția[4] și nici ca o soluție de moment. Ele se refereau la o colaborare cu regimentele grănicerești, formulă sugerată și îmbrățișată mai de multă vreme în cercurile revoluționare române.

Un fragment, nesemnalat pînă acum, din corespondența transilvanului Florian Aaron, profesor în București și membru al „Frăției",

---

[1] *Anul 1848*, vol. I, p. 484 (notiță din „Le Constitutionnel" din 18 iulie st. nou).

[2] Deák Imre, *1848 A szábadságharc története*, p. 89 ; V. Cheresteșiu, *Adunarea de la Blaj*, p. 339.

[3] *Din istoria contemporană a României. 1842—1901. Trei scrisori de prințul George Bibescu*, București, 1901, p. 50.

[4] Cf. Gh. Georgescu-Buzău, *Activitatea lui N. Bălcescu pentru pregătirea dezlănțuirii revoluției din 1848*, p. 52.

www.dacoromanica.ro

adresată lui George Barițiu la 10/22 iunie 1848, adaugă în acest sens un nou punct de reper pe un drum desțelenit. Aluziile din pasajul Barițiu, îl citățm mai jos se referă la o situație expusă de Fl. Aaron lui pe care *anterior și în mod confidențial*, printr-un curier special, care plecase din București în Transilvania : „Știu că-i fi strîmbat din nas la ceea ce ți-am recomandat. Fie, mai curînd sau mai tîrziu te vei convinge că numai în realizarea acestii idei toată românimea poate a-și găsi mîntuirea, a reconstitui și a-și asecura existința națională și politică pentru totdeauna. Alte planuri, oricît de specioase, nu le poci aproba ; pentru că nu văz că printr-însele s-ar putea dobîndi mai ușor și mai curînd rezultatul la care ațintă dorința tuturor românilor. Mai întoarce acea idee și mai sucește-o ; lasă-o și apoi iar apucă-o, și crez că în sfîrșit te vei familiariza cu dînsa"[1].

[1] Scrisoarea a fost publicată în *Anul 1848*, vol. I, p. 506—507, fără pasajul de la început, pe care-l reproducem după textul autograf al scrisorii, B.A.R., ms. rom. 992, f. 215.

www.dacoromanica.ro

VII PERIOADA MAI-IUNIE 1848

1. **Daco-românismul şi viziunea României unitare pe cîmpia Blajului, la 3/15 mai 1848.** — Intenţiile de participare a românilor din Principate la adunarea de la Blaj se conturează a fi fost mult mai numeroase decît numărul efectiv al prezenţelor înregistrate acolo în ziua adunării.

Din Ţara Românească, printre cei care ceruseră paşaport să meargă la Blaj a fost şi N. Bălcescu. Dar Villara, vornic la Departamentul din Lăuntru, i l-a refuzat, cum l-a refuzat de altfel tuturor care l-au cerut. Chiar şi transilvanilor[1]. În *Notele din 1852* se scrie că A. T. Laurian, Constantin Roman, Axente Sever s-au sfătuit cu N. Bălcescu şi Ion Ghica ce era de făcut, şi astfel s-a luat hotărîrea de a se pleca în ascuns[2].

Dintre aceia a căror trecere peste munţi a fost totuşi consemnată de organele poliţiei transilvane[3], Constantin Roman e semnalat ca sosit la Braşov în seara de 16/28 aprilie, adică la o săptămînă de la istorica şedinţă a comitetului revoluţionar, din 9/21, şi cu două zile înainte de întîia adunare la Blaj, din Duminica Tomii. Sosise cu paşaport vizat la Bucureşti, viză obţinută poate pe uşi dosnice, la 14/26 aprilie. La 16/28 aprilie, Axente Sever era încă în Bucureşti şi anunţa pe Simion Bărnuţiu despre plecarea lui C. Roman. Scrisoarea sa, e drept, e datată 6 aprilie st. v.[4]; dar în ea face referiri la evenimente petrecute „după Paşti" (deci după 11/23 aprilie) şi la însăşi plecarea lui Roman, ceea ce îndreptăţeşte şi mutarea datei de la 6 la 16 aprilie. Axente nu plecase pînă atunci, aşteptînd un semnal, o chemare de acolo. El, faţă de starea care se manifestase peste munţi, nu se împăca nicidecum cu ideea „uniunii" Transilvaniei

---

[1] *Notele din 1852, loc. cit.*, p. 61; G. Bariţiu, *Părţi alese*, II, p. 569.

[2] *Ibidem*; V. Cheresteşiu (*Adunarea de la Blaj*, p. 410) adaugă şi raportul lui Timoni din 1/13 mai către Metternich (de la H.-H.u. STA, St. Kanzlei, Turkei VIII, K 32, f. 14—16).

[3] Arh. St. Braşov, Einreichnung Protokoll des Kronstädter Magistrats, 1848 şi Praesidial Einreichnungs-Protocolle, IV; utilizate larg de A. A. Mureşianu, *Planul „regalului Daciei"*, *loc. cit.*; vezi şi S. Dragomir, *Un precursor al unităţii naţionale: profesorul ardelean Constantin Romanul Vivu*, „An. Acad. Rom.", Discursuri de recepţie, t. XII, Bucureşti, 1929.

[4] S. Dragomir, *Din corespondenţa dascălilor ardeleni*, p. 164—165.

www.dacoromanica.ro

cu Ungaria, căci, după raționamentul său, legile Ungariei, chiar dacă asigurau o soartă mai bună țăranului, aplicarea lor echitabilă în Transilvania îi era mai mult decît îndoielnică. Și apoi, orice ameliorare a condiției sociale o prevedea plătită prea scump cu pierderea naționalității. De aceea zvonurile despre o mișcare peste munți îl înflăcărează, gîndindu-se la o răscoală generală a românilor din toate părțile Transilvaniei. De aceea, sosind acolo Constantin Roman ca să cunoască stările mai îndeaproape, el aștepta cu înfrigurare chemarea să pornească la drum.

La cîteva zile după Constantin Roman, îl urma și A. T. Laurian. Trecerea lui pe la punctul de vamă nu e semnalată nominal. Doar Jakab Elek încearcă să-l identifice cu un profesor „român", venit la Brașov din Țara Românească, pe care poliția locală îl denunța la 29 aprilie/11 mai ca pe un mare propagandist pentru reconstituirea Daciei[1]. Dar pe Laurian îl constatăm prezent cu trei zile mai devreme la Sibiu, la conferința din 26 aprilie/8 mai, convocată de Simion Bărnuțiu pentru discutarea programului politic transilvan[2]. Tot Jakab Elek crede a vedea în „călugărul" denunțat o dată cu profesorul român pe Nicolae Bălășescu. Or, așa cum cu greu putem recunoaște pe Laurian în profesorul „venit la Brașov (!) pentru un concediu de două luni", în afară de inadvertența de date semnalată, cu atît mai nepotrivită ni se pare identificarea lui Nicolae Bălășescu[3]. Profesorul de la seminarul din București la acea dată se găsea de cîteva luni la Sibiu. Din cîți transilvani au trecut munții în acest răstimp, nu e greu să ne gîndim la alte nume de profesori veniți pentru a participa la evenimentele care se pregăteau : Axente Sever, Vasile Maiorescu, Petru Suciu, David Almășanu și atîția alții![4]. Data trecerii acestora, ca și a lui Dumitru Brătianu de altfel, nu o cunoaștem, poate, tocmai fiindcă au mers în ascuns, cum susține și informatul consul Timoni. D. Brătianu a putut trece, de pildă, direct de la Pitești[5]. — În orice caz numărul mare al celor trecuți a provocat porunci speciale din partea guvernului reacționar muntean, „*ca cei ce au ieșit la Transilvania cu prilejul adunării naționale de la Blaj, să nu se mai poată întoarce*"[6]. Și în riposta cominatorie a lui Constantin Roman față de aceste ordine se simte un glas ridicat în numele mai multora. „Am auzit și cetit în gazete proscrierea noastră — scria el lui N. Bălcescu la 8/20 iunie —, dară nu înțeleg cu ce drept și pentru ce? Numai pentru că furăm la Blaj? Și ce cugetă tiranii? Pînă cînd vor să mai domnească peste cei asemenea lor? Noi din parte-ne vom arăta

---

[1] Jakab Elek, *Szabadságharcunk történetéhez*, p. 90.

[2] A. Papiu-Ilarian, *Istoria romaniloru din Daci'a superióre*, t. II, p. 189.

[3] Cf. S. Dragomir, *Studii și documente*, vol. V, p. 311 ; idem, *Corespondența dascălilor ardeleni*.

[4] Cf. *Anul 1848*, vol. V, p. 159 ; Mihail Popescu, *Dascălii ardeleni din Principat și mișcarea din 1848*, în „Țara Bîrsei", VIII, 1936, p. 153—154. A. Papiu-Ilarian, *op. cit.*, p. 227.

[5] G. Sion, *Suvenire contimpurane*, p. 304.

[6] „Gazeta de Transilvania", din 24 mai 1848 ; *Anul 1848*, vol. I, p. 398.

www.dacoromanica.ro

Fig. 13. — A. T. Laurian (reproducere din „Familia", 1866, nr. 30).

dumnealor că aceea e ţara românilor şi ca pre un român nu au avut drept a ne opri graniţa. Vom trece noi graniţa, dar atunci nu le va fi moale !"[1].

La Adunarea de la 3/15 mai, moldovenii au fost, firește, mai numeroşi decît muntenii, pentru că participarea lor fusese înlesnită de condiţia de emigraţi politici şi de împrejurarea că rămăseseră în afara graniţelor înainte de reprimarea mişcării în Moldova. Unii erau veniţi de la Paris, alţii din Bucovina, alţii dinspre Focşani, iar cîţiva, scăpaţi de sub escorta

[1] Anexa 73.

www.dacoromanica.ro

turcească de la Brăila, intraseră prin Banat, pe la Lugoj. Alecu Russo se întîlnise cu Costache Negri și Iancu Alecsandri la Viena, încercaseră apoi fiecare să pătrundă în Moldova și, nereușind, făceau calea întoarsă. La Giurgiu, pe vapor, au întîlnit pe Manolache Costachi Epureanu, pe Zaharia Moldoveanu, Lascăr Rosetti și Alecu Moruzi,—evadați la Brăila de sub escorta care trebuia să-i treacă la Măcin sub pază turcă [1] — și împreună au continuat drumul în susul Dunării, poposind cîteva zile în Banat. Al. I. Cuza și Vasile Canta, scăpînd tot atunci, ar fi ajuns la Pesta [2], de unde apoi au sosit la Blaj. Vasile Alecsandri, Petrache Cazimir veneau direct din Bucovina. Grigore Balș, George Sion, George Cantacuzino intraseră prin Brașov dinspre Focșani și Rîmnicu-Sărat. Primii doi adoptaseră și nume conspirative — Grigore Vasiliu și George Stelutza — care nu le-au servit, bineînțeles, la nimic altceva decît să furnizeze material în plus pentru rapoarte urmăritorilor poliției. Nicolae Ionescu se afla în Transilvania de cînd cu încercarea nereușită de a trece — cu Mălinescu, Chinezu, Cozadini și Iancu Lecca — pe la Grozești în Moldova. Și așa mai departe [3].

Se poate tăgădui oare că vreunul din românii cîți veniseră din Principate nu s-au dus acolo unde exodul unui neam întreg îi îndrepta în acele zile, spre Blajul tuturor aspirațiilor de libertate, spre Cîmpia Libertății tuturor românilor? Participarea lor la Adunarea de la 3/15 mai a fost făcută cu conștiința mărturisită de ei că „*acolo se cercetau trebuințele națiunii române întregi*" și că orice încercare de a le zădărnici plecarea era o măsură „antinațională" [4].

De la adunare a lipsit Eftimie Murgu ! Fusese chemat să prezideze chiar; dar sub severa suspectare sub care trăia în Pesta care-l eliberase din închisoarea unde zăcuse trei ani încheiați, „apostolul românilor" [5] nu putuse părăsi capitala maghiară, așa cum de altfel din cauza măsurilor restrictive ale guvernului reacționar de la București nu putuse veni nici Nicolae Bălcescu. Dintre bănățenii de frunte a fost însă protopopul lugojan Ștefan Berceanu [6].

Cît de mare a putut să fie însuflețirea românească în zilele premergătoare? Cît de mare a putut fi înfrățirea românilor de pretutindeni, presimțind înfăptuirea României sau, cum spunea N. Bălcescu, „visarea de

[1] Cf. *Anul 1848*, I, p. 239—241, 244, 261—262, 278—279 etc.

[2] Despre evadarea lui Al. I. Cuza și Vasile Canta [nu Ranta !] de la Galați și mergerea lor la Pesta, vezi S. Dragomir, *Studii și documente*, vol. III, p. 18 (raportul baronului Vay către Kossuth din 30 iulie 1848, în legătură cu arestarea lui A. Russo); V. Alecsandri, *Suvenire*, în „Revista română", 1862, vol. II, p. 315; G. Barițiu, *Părți alese*, vol. II, p. 569.

[3] Cf. și A. Papiu-Ilarian, *Istoria românilor*, vol. II, p. 209; G. Sion, *Suvenire contimpurane*, p. 234—235, 237, 289 și 301; A. A. Mureșianu, *op. cit.*; *Anul 1848*, vol. I, p. 272, 273 și 277 etc.; Deák Imre, *1848 A szabadságharc története*, p. 77—78; Alecu Russo, *Scrieri*, 1908; Bogdan Duică, *Eftimie Murgu*, p. 172—173.

[4] Cf. *Anul 1848*, VI, p. 14 (Petiție de reintegrare în funcția de profesor făcută de Vasile Maiorescu, la 13/25 iulie 1848, și rezoluția pusă de către ministrul cultului și instrucțiunii publice de atunci, Eliade-Rădulescu).

[5] Așa îl califică ministrul de interne maghiar, Szemere, în una din scrisorile sale, de la 30 mai 1848. Cf. Deák Imre, *1848 A szabadságharc története*, p. 111.

[6] Al. Papiu Ilarian, *Istoria romaniloru*, loc. cit.

www.dacoromanica.ro

veacuri a strămoşilor"? G. Sion povesteşte că la întîlnirea moldovenilor cu Simion Bărnuţiu, omul cu aparenţe liniştite, cu vorba tărăgănată şi natura timidă se înflăcăra „ca un poet" la cuvintele *patrie*, *naţiune*, *românism*. „Figura lui — scrie Sion — lua un aer de om inspirat, de profet, vorba lui un accent simpatic şi dureros, căutătura sa zvîrlea scîntei de curagiu şi de terorism" [1]. Contururile patriei române le arătase şi Ion Puşcariu (Puşcaşu) într-o poezie improvizată anume pentru adunarea de la Blaj [2] şi inspirată din cîntecele de război ale popularului Ernst Moritz Arndt, bardul care a ridicat în 1813 Germania întreagă împotriva lui Napoleon. Faţă de inspiraţia de foc din manifestul *Către români!*, care fără îndoială a circulat în foi volante înainte de adunare, sau faţă de răsunătorul apel la deşteptarea românească din poezia lui Andrei Mureşanu, unică prin puterea ei mobilizatoare şi care se pare că circula în manuscris încă din 1842 [3], versurile lui Puşcariu sînt stîngace şi greoaie; dar constituie nu mai puţin un document al acelor momente istorice. În preajma adunării a apărut şi cunoscuta pledoarie a medicului şi pastorului sas, Daniel Roth, de la Sibiu, pentru *Daco-România* constituită sub sceptrul habsburgic [4]. Fost o vreme preot evanghelic şi la Iaşi, autorul broşurii avusese timp îndelung să constate cu ochii proprii puternica legătură organică existentă între românii de pe cele două versante carpatice şi să poată afirma cu convingere că viitorul *Daciei* — adică al Transilvaniei, al Moldovei şi al Ţării Româneşti la un loc — nu aparţinea nici naţiunii maghiare, nici celei germane, ci numerosului popor român. Apariţia broşurii însă, sincronizată cu prezenţa fruntaşilor moldoveni în Transilvania, ca şi aluziile autorului în legătură cu înclinarea manifestată de către fruntaşii moldoveni de a recurge şi la formula statului român viitor cuprins — temporar — între graniţele politice habsburgice, pentru atingerea ţelului final, acordă şi alte semnificaţii genezei acestei broşuri. De altfel şi refugierea în Ţara Românească a lui Daniel Roth, în martie 1849, după ocuparea Sibiului de către trupele maghiare şi rămînerea ca medic o vreme la Rîmnicu-Sărat, la Ocna şi apoi medic militar la Iaşi, pînă la sfîrşitul vieţii (25 august 1859) [5], pledează pentru nuanţa filoromână a sentimentelor şi ideilor exprimate în mai 1848.

În ziua demonstraţiei din 3/15 mai, pe Cîmpia Libertăţii a răsunat puternicul vot al poporului de condamnare a anexării la Ungaria. Partida

[1] G. Sion, *Suvenire contimpurane*, p. 295.

[2] *Ce e patria română*? (Din caietul de *Versuri naţionale române*, transcrise de Nic. Cosma, 1850), B.A.R., ms. rom. 690, f. 50^{v}—52. V. şi *Cântări naţionale şi alte diverse cântece*, ed. VIII, Arad, 1925 (Biblioteca Semănătorului nr. 40), p. 78—81.

[3] V. Cheresteşiu, *Adunarea de la Blaj*, p. 514.

[4] *Von der Union und nebenbei ein Wort über eine mögliche Dakoromanische Monarchie unter Oesterreichs Krone*, Sibiu, 1848, 45 p.; a fost tradusă în 1895 de Septimiu Albini, cu titlul *Despre Uniune şi, per tangentem, un cuvînt despre o posibilă monarhie daco-română sub coroana Austriei. Broşură apărută în 1848. Material pentru apreţiarea politicei naţionale a românilor şi saşilor*, Sibiu, 94 p.

[5] Pentru date privind viaţa şi activitatea sa publicistică, vezi Szinnyei, *Magyar írók, élete és munkái*, vol. XI, 1905, p. 1223; *Trausch's Schriftsteller Lexikon der Siebenbürger Deutschen*, vol. III, 1871, p. 129-130.

www.dacoromanica.ro

unionistă maghiară din Transilvania este îngrozită de manifestarea *dacică*,[1] ce nu putuse fi stăvilită. „Ideea unui imperiu român a cuprins mii de inimi", scria la 25 mai profesorul sas Ştefan Ludwig Roth [2].

Proclamarea voinţei de unire cu ţara nu era numai o stare de înflăcărare a momentului, ci un plebescit, un legământ. „Moldovenii şi munteni — scrie Alecu Russo — pribegi ai tulburărilor din Ţări, priveau cu bătaie de inimă adunarea, oştită grămadă după grămadă, după satele şi ţinuturile de unde veniseră oamenii. Un popor întreg, de acelaşi port şi de aceeaşi limbă ca şi poporul nostru, sta măreţ, în lumina soarelui, şi printre sumane se vedeau amestecate multe surtuce. Aceste surtuce acopereau pieptul tineretului de frunte eşit din Blaj şi din şcolile Ardealului, tineret cu mare curaj şi iubire de neamul românesc" [3]. Această priveliştе i-a dat elanul să salute în începutul revoluţiei în Ţara Românească preludiul înfăptuirii României unitare [4]. „Numai poporul şi poeţii, aceşti fii ai inspiraţiei divine, avură la 1848 conştiinţa întîmplărilor viitoare — avea să spună N. Bălcescu în pateticul discurs ţinut după trei ani, la 3/15 mai 1851 — , numai ei cetiră şi destăinuiseră aceea ce era scris în fundul inimii fiecărui român: mîntuirea de orice domnie străină prin unitatea naţională" [5].

2. **Acţiuni în vederea întrajutorării armate. Demersurile moldovene.** — G. Sion consemnează că, după plecarea poporului de la Blaj, cei mai mulţi protopopi, tineri jurişti şi studenţi transilvani au rămas pînă a doua zi cu moldovenii veniţi pentru adunare. Acolo şi în acele momente la Blaj s-au dezbătut acţiuni şi înţelegeri revoluţionare determinate de desfăşurarea ultimelor evenimente. De la Blaj, întorşi la Braşov, moldovenii au redactat — la 12/24 mai — *Prinţipurile noastre pentru reformarea patriei* şi au inclus în articolul 6 al programului lor statul român unitar, formulat *« Unirea Ţării Româneşti cu Moldova »* [6] pentru a nu da în vileag — prematur — planurile mai largi şi ajutorul ce li se făgăduia din Transilvania. La 1 iunie lansau proclamaţia împotriva lui Mihail Sturdza şi a guvernului său [7]. Faţă de 14 semnatari ai Programului — Theodor Sion,

[1] Vezi, în acest sens, V. Cheresteşiu, *Adunarea de la Blaj*, p. 485, 487—489 (adresa conducătorilor partidei maghiare, trimisă, la 20 mai st. n., guvernului de la Pesta; şi opiniile baronilor N. Wesselényi şi Keményi).

[2] St. L. Roth, *Gesammelte Schriften und Briefe*, vol. VII, Berlin, 1964, p. 55 (*apud* V. Cheresteşiu, *op. cit.*, p. 512).

[3] A. Russo, *Scrieri*, p. 42.

[4] *Ibidem* (scrisoarea către Bălcescu din 22 iunie/4 iulie 1848, p. 308—310).

[5] N. Bălcescu, *Opere*, I_2, p. 126.

[6] Textul programului de la 12/24 mai a fost publicat prima oară chiar de către unul dintre semnatarii actului, Nicolae Ionescu — la 10 mai 1859 — în primul număr al ziarului „Tribuna română" din Iaşi, întemeiată de el şi Ion Lecca. Bogdan-Duică îl reproduce în *Viaţa şi opera întîiului ţărănist român Ion Ionescu de la Brad*, Craiova, 1922, p. 121. În ultima vreme a fost reactualizat de către Valerian Popovici, *Dezvoltarea mişcării revoluţionare din Moldova după evenimentele din martie 1848*, în *Studii şi cercetări ştiinţifice*, Iaşi, 1954, nr. 1—2, p. 442—449; v. şi *Documente privitoare la anul revoluţionar 1848 în Moldova*, p. 226.

[7] *Anul 1848*, vol. I, p. 457—459.

www.dacoromanica.ro

Costache Negri, Lascăr Rosetti, Vasile şi Ion Alecsandri, George Cantacuzino, Manolache Costachi (Epureanu), Alecu Russo, Grigore Balş, Zaharia Moldovanu, Petrache Cazimir, Ioan T. Curius, George Sion şi Nicolae Ionescu —, pe *Apel* mai apar semnăturile lui Alecsandru Ioan Cuza, Costache Cazimir, Vasile Cantacuzino şi Iorgu Radu. Faptul confirmă totodată informaţia că viitorul domn al Principatelor Unite a asistat la Adunarea de la Blaj şi poate a şi zăbovit mai mult prin alte locuri transilvane pînă să ajungă din urmă pe cei veniţi mai devreme la Braşov. Partida naţională moldoveană, întrunită astfel la 1/13 iunie, declara război deschis domnului Moldovei, pentru că avea şi încurajarea fraţilor lor transilvani.

După 1/13 iunie, grupul compact de la Braşov se împrăştie. Statul-major al partidului naţional se îndreaptă spre Bucovina, la Cernăuţi, lăsîndu-şi delegaţii să continue consfătuirile şi pregătirile în sensul celor discutate la Blaj. Alecu Russo, Manolache Costachi Epureanu şi Lascăr Rosetti sînt trimişi cu misiune specială în Banat şi Ungaria. G. Sion lasă să se înţeleagă că alţi cîţiva au apucat-o spre Abrud[1], în timp ce N. Ionescu va trece Carpaţii în Ţara Românească.

Linia generală revoluţionară ce trebuia observată fusese cea fixată în punctele ei esenţiale de Nicolae Bălcescu, Ion Ghica şi A. T. Laurian, la plecarea acestuia din urmă de la Bucureşti la adunare. În *Notele din 1852* se precizează clar: „Pentru purtarea politică, Ghica şi Bălcescu au redijat instrucţii lui Laurian, în care îi prescrie să nu rupă cu ungurii — fiind însă pentru drepturile românilor — şi să caute a aduce pe unguri să înţeleagă că unirea lor cu românii este salvarea amîndurora naţionalităţilor de către nemţi şi de către slavi, fiindcă ar fi puternici împotriva celor dintîi şi ar împărţi în două pe slavi, oprindu-i d-a se uni" [2]. Laurian venise, aşadar, în Transilvania de la Bucureşti, ca reprezentant al întregii mişcări revoluţionare române, cu o misiune diplomatică precisă: revoluţia din fiecare provincie trebuia sprijinită prin toate mijloacele, concomitent cu asigurarea planului unitar românesc. *Instrucţiunile* urmăreau, în scopul lor final, punctul de vedere exprimat la 1 ianuarie 1848 în articolul lui Desprez. La Blaj, Laurian nu avea decît să confirme în faţa reprezentanţilor moldoveni acordul muntenilor cu planurile de acţiune comună dezbătute aici.

Obiectivul principal al misiunii moldovenilor rămînea înţelegerea cu grănicerii bănăţeni şi cu Murgu, de vreme ce cu majoritatea fruntaşilor transilvani conveniseră în şedinţele ţinute după încheierea lucrărilor adunării. Alecu Russo se duce mai întîi în Ungaria, să caute de bună seamă pe Murgu, care nu putuse părăsi pînă la acea dată Pesta. Dar el mergea acolo în numele revoluţionarilor români, să lege şi alianţă ofensivă-defensivă cu guvernul maghiar. Constantin Roman, în scrisoarea către A.G. Golescu din 26 iunie confirmă că Russo se dusese în Ungaria înainte de a trece în Banat[3]. Această a doua misiune a sa o desluşim şi atunci cînd, în

---

[1] G. Sion, *Suvenire contimpurane*, p. 322—323 şi 346—347.
[2] *Notele din 1852, loc. cit.*, p. 62.
[3] *Anul 1848*, vol. II, p. 136—138; I. Breazu, *Alecu Russo în Ardealul revoluţionar.*

www.dacoromanica.ro

împrejurări ce le vom descrie mai jos, Russo singur se va declara „bine-cunoscut lui Kossuth". Pe Murgu însă nu l-a mai ajuns în Pesta.

Lascăr Rosetti și Manolache Costachi Epureanu, în schimb, îl vor găsi sosit în Banat. La începutul lui iunie bănățenii întîmpinaseră pe „apostolul lor" la întoarcerea acasă după trei ani de închisoare, așa cum „de cînd era Banatul, nu român, da nici singur împăratul nu căpătase atîta onoare din partea poporului" [1]. Despre activitatea celor doi moldoveni în Banat, la 22 iunie st. n., ziarul maghiar din Pesta „Pesti Hirlap" publica o relatare primită direct de la Lugoj, cu data de 15 iunie. Corespondentul ziarului anunța insinuant că, în timp ce un ziar de la Brașov agita mereu ideea unirii românilor bănățeni cu Ardealul, Moldova și Țara Românească, în Lugoj doi m o l d o v e n i f u g a r i instigatori, ținînd mai multe consfătuiri cu localnicii, cîștigaseră o bună parte din ei la ideile lor [2]. Din *Memoriile* comisarului Banatului Vukovici Sebö — viitorul ministru de justiție în guvernul revoluționar maghiar — , reiese că propaganda lui Costachi Epureanu și a lui Lascăr Rosetti era „pentru idei bucureștene", dacice, și că prin aceasta iritaseră autoritățile maghiare [3].

Alecu Russo, întorcîndu-se din Ungaria, a sosit în Banat pe un teren pregătit. A participat astfel cu ceilalți doi emisari moldoveni împreună la adunarea de la 15/27 iunie, la Lugoj. Cu Murgu — deși proclamațiile sale promaghiare, adresate bănățenilor, produseseră o oarecare decepție în opinia generală românească — discuțiile particulare, secrete, au decurs în aceeași veche atmosferă revoluționară. În fond el rămasese tot omul de la 1839—1844. Luînd cunoștință de stadiul lucrurilor din Transilvania și de intențiile moldovenilor formulate în *Prințipurile noastre pentru reformarea Patriei* [4], ca și de *Apelul* războinic de la 1 iunie, Murgu a promis sprijinul grănicerilor în incidentul armat ce proiectau moldovenii să provoace la granița Moldovei. Și promisiunea lui era cu atît mai prețioasă, cu cît și Adunarea de la Lugoj îl desemnase căpitan militar suprem al Banatului. A. G. Golescu, care a vizitat mai în urmă pe Murgu la Pesta, informează că revoluționarul bănățean făgăduise 2 000 de oameni înarmați pentru o eventuală ciocnire cu armata țarului, dar sfătuise pe moldoveni să nu provoace ei intrarea armatelor de ocupație în ajutorul domnului moldovean [5]. Acest mesaj deci se pare că ar fi urmat să fie transmis centrului revoluționar de la Cernăuți.

Întoarcerea în Bucovina a celor trei emisari s-a făcut cîteva zile după adunarea de la 15/27 iunie. Corespondentul din Banat al lui „Pesti

---

[1] Scrisoarea lui Șt. Paris din Vîrșeț, 11/23 iunie 1848, ne-a fost comunicată de S. Dragomir. Originalul la Bibl. Universitară Cluj.

[2] „Pesti Hirlap", 22 iunie 1848, informație comunicată de I. D. Suciu.

[3] Vukovics Sebö *Emlékiratai*, ed. Bessenyei Ferenc, Budapesta, 1894, p. 262; Bogdan-Duică, *Eftimie Murgu*, p. 170 și 173—174; S. Dragomir, *Studii și documente*, vol. V, p. 360—362.

[4] Un exemplar din actul redactat la Brașov la 12/24 mai, care a rămas la Murgu, se află astăzi în *Fondul Ef. Murgu* de la Bibl. Universității din Cluj.

[5] *Anul 1848*, vol. II, p. 614 (scrisoarea din 19/31 iulie 1848).

www.dacoromanica.ro

Hirlap" anunța plecarea din Lugoj în noaptea de 1 iulie[1]. Se înșela însă pretinzînd că Lascăr Rosetti s-ar fi dus la Paris pentru a procura arme, întrucît ieșirea din Banat s-a făcut pe drumuri diferite și cu însărcinări diferite. Lascăr Rosetti și Manolache Costachi Epureanu au apucat-o

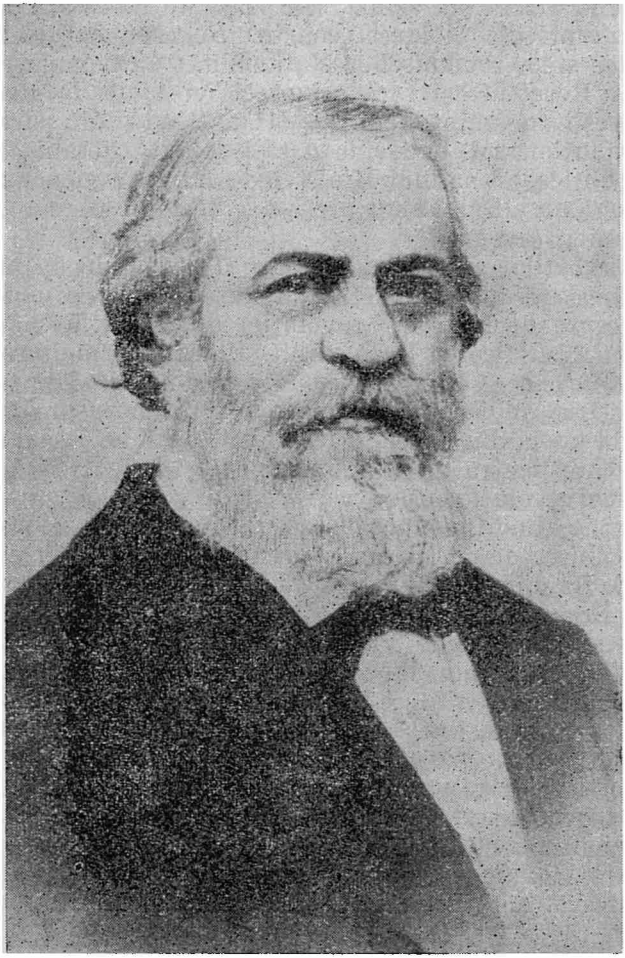

Fig.14. — Eudoxiu Hurmuzaki (Cabinetul de Stampe, B. A. R.).

spre Orșova, dar nu pentru a continua împreună drumul. Și acest lucru se vede din izvoare sigure. Din Orșova, Rosetti scria lui Eudoxiu Hurmuzaki, la Viena, cerîndu-i să comunice „fără întîrziere" (unverzüglich) părerea cercurilor vieneze despre Moldova și Țara Românească. Unde? la B r a-

[1] Bogdan-Duică, *Eftimie Murgu*, p. 173.

www.dacoromanica.ro

ş o v [1]. Dorea să ştie mai ales — şi amănuntul nu e fără importanţă — pe ce poziţie se situau cercurile revoluţionare austriece faţă de ideea constituirii naţionalităţii române. „Scrie-mi fără întîrziere — precizează emisarul moldovean — . . . mai ales cum întrevăd viitorul ţărilor noastre acei oameni în mîinile cărora stă astăzi, sau poate nu mai stă, conducerea treburilor; şi cum privesc ei ideea constituirii unei naţionalităţi române (wie sie die Idee einer romanischen Nationalität aufnehmen) [2]. Cercetează — continuă L. Rosetti — şi scrie-mi precis". Ajuns la Pesta, Costachi Epureanu întăreşte rugămintea lui Rosetti, arătînd şi din partea sa aceeaşi stăruinţă. Revoluţionarul bucovinean să-i trimită detalii cît mai ample cu privire la politica actualului Minister de Externe vienez faţă de ţările române şi adaugă un alt amănunt preţios: „Se gîndeşte oare Austria să se alăture Germaniei, sau nu?" [3].

Tîlcul întrebărilor atît de stăruitoare îl dezvăluie, în mod elocvent, mirificul imn de slavă închinat de Alecu Russo *României unitare* la primirea veştilor despre declanşarea revoluţiei din Ţara Românească. Dînd întîlnire . . . lui N. Bălcescu la Focşani, înflăcăratul moldovean vorbeşte de *marea Românie, liberă* şi *independentă*, de a doua zi [4]. Dar ca să se ajungă la ea, fireşte toţi se gîndiseră mai înainte la faza mai uşor de atins. O Românie sub egida uneia din puterile vecine eliberată ea însăşi de jugul regimului despot, care pentru acea dată se putea întrezări în fiinţa confederaţiei germanice revoluţionare.

În Bucovina, unde se duceau toţi moldovenii ca „să erumpă" spre Iaşi [5] spre „întîlnirea de pe Milcov", primul din cei trei care ajunge este Lascăr Rosetti. Bănuim că de la Orşova gîndul stabilirii pe un timp mai îndelungat la Braşov a fost părăsit mai devreme decît timpul necesar sosirii corespondenţei de la Viena; pentru că la 10 iulie (stil nou) e sosit la Cernăuţi [6]. Drumul lui Alecu Russo prin Transilvania a fost deviat, din cauze independente de intenţiile sale. După cinci zile de la plecarea din Sibiu, este arestat la Dej, în împrejurări recent studiate pe bază documentară [7]. Din capetele de acuzaţie care i s-au adus la ancheta ordonată împotriva lui, raportul Comitetului judeţean al Solnocului Inferior reţine că a cutreierat toate „focarele revoluţiei"; a avut legături strînse cu Simion Bărnuţiu, de la care a primit chiar, spre difuzare în Moldova şi Ţara Românească, procesele verbale ale Adunării de la Blaj în 90 de exemplare. A făcut de asemenea propagandă revoluţionară prin-

[1] T. Bălan, *Activitatea refugiaţilor moldoveni*, anexa 22, p. 72—73.
[2] *Ibidem.*
[3] *Ibidem*, p. 73.
[4] Alecu Russo, *Scrieri*, p. 308.
[5] *Anul 1848*, vol. II, p. 137—138 (din scrisoarea lui Const. Roman).
[6] T. Bălan, *op. cit.*, p. 79 (anexa 27).
[7] M. Magyarodi, *Date noi în legătură cu călătoria lui Alecu Russo în Transilvania*, în *Limbă şi literatură*, nr. 11, 1966; Idem, *Contribuţii documentare la cunoaşterea vieţii şi activităţii revoluţionare a lui Alecu Russo în Transilvania anului 1848*, în *Studia Universitatis Babeş-Bolyai*, Philologia, 2/1966.

www.dacoromanica.ro

tre maghiari, iliri şi croaţi, invitîndu-i să participe la adunarea Comitetului moldovean din Cernăuţi, pe data de 22 iulie[1]. Informaţia care apare în textul acuzării, că Russo ar fi făcut propagandă şi printre revoluţionarii maghiari, din propriile sale declaraţii [2] reiese inversă; că, dimpotrivă, i se imputa faptul de a fi făcut parte din „Comitetul croato-slovaco-sîrbo-valaco-saxon format contra Ungariei". Titulatura pe care o invocă Russo, nu fără a încerca o uşoară ironie la adresa acuzatorilor, se aseamănă mai de grabă cu acuzaţiile îndreptate împotriva societăţii *Die Ardelier*, despre care am amintit şi asupra căreia nu avem încă suficiente argumente a ne pronunţa.

Adunarea ce trebuia să aibă loc la Cernăuţi la 22 iulie reprezenta, aşadar, şi termenul scadent pentru întoarcerea emisarilor moldoveni, care rămăseseră în Transilvania după plecarea grupului principal în Bucovina. Pînă la această dată trebuiau executate şi misiunile încredinţate lor. Acesta ar putea să constituie şi explicaţia abaterii lui Manolache Costachi Epureanu pe la Pesta, înainte de a intra în Bucovina. Ajuns la Cernăuţi şi aflînd de arestarea lui Alecu Russo, el adresează—la 26 iulie—ministrului de interne maghiar cererea de punere în libertate a deţinutului român de la Dej. Cererea o semnează „în numele mai multor moldoveni" [3] — adică în numele comitetului revoluţionar moldovean din Bucovina. În aceeaşi zi, împreună cu V. Alecsandri, secretarul Comitetului, şi cu L. Rosetti, vor scrie întemniţatului—strămutat între timp la Cluj—cuvinte de încurajare pentru apropiata „revedere" [4].

Eliberat între 15-17 aug., Alecu Russo va putea părăsi Transilvania plecînd spre Bucovina abia după 5 sept. Cu închisoarea de la Dej şi Cluj plătea o activitate conspirativă dusă pentru cauza unirii naţionale, pe care o începuse de la sfîrşitul lui martie, de cînd plecase de la Iaşi la Viena.

Legătura cu muntenii s-a făcut fără îndoială prin Dumitru Brătianu. Dar informaţia directă nu o putea aduce decît tot un moldovean, care să se întoarcă înapoi de unde era trimis. Aşa trebuie înţeles rostul trecerii lui Nicolae Ionescu în Ţara Românească, în aceeaşi vreme în care cei trei apucaseră drumul spre Banat şi Ungaria. La 11/23 iunie, Nicolae Ionescu descrie prietenului braşovean, Gheorghe Nica, entuziasmul poporului la declanşarea revoluţiei la Cîmpina [5]. Aici venise în ajun dinspre Breaza şi,

[1] M. Magyarodi, *op. cit.* (după „Kossuth Hirlapja" (Pesta), din 23 iulie 1848, nr. 20).

[2] Alecu Russo, *Scrieri, loc. cit.*

[3] M. Magyarodi, *Contribuţii documentare...*, p. 143 (cererea lui M. Costachi Epureanu către Ministerul maghiar, datată 26 iulie st. n.).

[4] Marie Bogdan, *Autrefois et aujourd'hui*, 1920, p. 198—199.

[5] „Steagul albastru, galbin, roşu s-au preumblat astăzi drept triumf pe uliţa Cîmpinei — scrie N. Ionescu. Cîmpineanu este aice bolnav. Ceilalţi miniştri fug de choleră! Patria în ciasul de nevoie şi de durere găsi gata pre tinerime. Bătrînii au ajutat cu nepăsarea lor. Dumnezeu să-i ierte. Tinerimea i-au şi iertat. Aice au dus steagul de l-au salutat şi Cîmpineanu. Oficerul de la Telega au vrut să se strige un vivat lui Bibescu; iar poporul au strigat « Să trăiască ţara românească; să trăiască românii ». Ziceţi aşa şi d-voastră şi Dumnezeul Dreptăţii va fi cu noi!". (*Casina română 1835—1935*, Braşov, 1935, p. XXV—XXVI.)

www.dacoromanica.ro

după cele văzute, se întorcea tot prin Breaza la București, ca să afle ultimele directive și informații sigure și să se poată întoarce în timp util la Cernăuți. Interesant de remarcat că, în drumul său de întoarcere în Bucovina, N. Ionescu trecea de la Brașov pe la Vama Oituzului, la Grozești (Bacău), moșia cneazului D. Cantacuzino și locul unde se intenționase la început să se provoace „erumperea" în Moldova [1].

Consfătuirea proiectată pentru 22 iulie s-a ținut se pare la 18 iulie st. v. Dar nu în condițiile scontate. Revoluția din Țara Românească izbucnise; intrarea trupelor de ocupație era fapt împlinit de o lună de zile aproape. Cît despre legătura dintre moldovenii din afară și cei din țară, ea se menținuse prin intermediul comitetelor revoluționare de la Cernăuți și de la Iași. Plănuiseră să scoată și un ziar — „Daco-România" — drept expresie fidelă a programului politic urmărit; dar nu ajunseseră să-și materializeze intențiile [2]. Reacția revoluționară moldoveană nu se putuse concretiza decît în proteste și memorii și în cîteva acțiuni de antrenare a maselor.

Ce era de făcut ? se întrebau moldovenii, în fața stării de lucruri constatate [3]. Trebuiau ei oare să rămînă pasivi, cînd în Țara Românească se începuse „lupta libertății României" ? Puteau oare să nu-și țină de datorie sfîntă, să se înțeleagă cu frații de peste Milcov pentru ca să „conlucreze împreună cu dînșii la același țăl" ? Puteau să stea în nelucrare — citez direct din apelul trimis din Cernăuți — cînd „declararea românilor din Banat și din Transilvania de a veni în ajutorul Moldovei și a Valahiei" era „o dovadă de duhul ce insufla astăzi pe românii" ? Iată întrebările la care căutau soluții.

Hotărîrea lor e spusă răspicat și tare la 18 iulie : datoria națională îi chema la luptă. Vor protesta prin memorii adresate consulatelor francez, austriac și prusian la Iași și guvernului otoman la Constantinopol, împotriva încălcării hotarelor. Vor trimite deputați cu proteste energice și cereri de sprijin la Dieta din Frankfurt, la guvernul (revoluționar) de la Viena, la stăpînirea Prusiei și la Camera din Paris. Vor face o răsunătoare chemare Puterilor străine care au făgăduit protecție popoarelor ce vor căuta a-și recîștiga neatîrnarea. Și nu vor renunța la ideea de a pregăti o retragere în munți, și la crearea unui centru care, „întemeiîndu-se atît pe puterea adunată în țară, cît și mai vîrtos pe puterile din Transilvania și Banat, ar fi în stare să facă manifestații multe, mai sericase și mai mîntuitoare în înțelegere cu Valahia.

---

[1] *Casina română 1835—1935* (scrisoarea către Gh. Nica, datată „De lîngă Vama Oituzului, 7 iulie 1848) p. XXVI.

[2] B.A.R., ms. rom. 1 002, f. 234—234^{v} (scrisoarea lui G. Sion, datată Cernăuți, 8/20 iulie).

[3] T. Bălan, *op. cit.*, anexa 29, p. 81—83.

www.dacoromanica.ro

Perseverau şi credeau că de vor da semne de viaţă în ochii Europei, puterile liberale le vor da ajutor şi vor putea astfel „*să rămînă în lume, nu un popor, ci o naţie puternică şi de sine stătătoare*" [1].

La 25 iulie, refugiaţii moldoveni trimiteau „*tuturor popoarelor independente*" manifestul „poporului român", în numele Libertăţii sfinte !, pe calea presei franceze (prin ziarele *Le National* şi *La Réforme*) [2]. *România* abia renăscută cerea ajutor pentru a se salva *ca naţiune*. Turciei, prin comisarul Soliman Paşa, i se adresau în numele patriei moldovene [3]. Scopul era însă acelaşi. „*Să trăiască Daco-România*", scria Dimitrie Cantacuzino, de la Baia, lui Lascăr Rosetti la Cernăuţi, adăugînd şi urarea de a vedea cît mai curînd unite toate provinciile româneşti dezlipite silnic de matcă [4].

Primul emisar trimis în străinătate după manifestul de la 18 iulie a fost Iancu Alecsandri. Hotărîrea ca pe fratele poetului să-l trimită în Ţara Românească data de la începutul lunii iulie. La 18 şi 30 iulie figurează încă printre semnatarii manifestului şi ai memoriului sus-citate. Îndată după aceasta îl aflăm la Viena [5]; şi numai ulterior în Ţara Românească. Anticipăm spunînd de pe acum că la Viena va întîlni pe unul din cei mai zeloşi emisari ai cauzei unirii, pe munteanul Alexandru G. Golescu.

3. **Propaganda naţională română şi presa transilvană.** — Confuzia cu privire la intensitatea legăturilor revoluţionare dintre Principate şi Transilvania în ajunul revoluţiei provine în bună parte din carenţa şi din ermetismul izvoarelor. Dar, pe de altă parte, şi ştirile preţioase ca acelea din „Gazeta de Transilvania" [6] (Braşov) sau „Organul luminării" (Blaj), în care este susţinută ideea *României* în toiul frămîntărilor din aprilie-mai 1848 au fost subapreciate. A fost ignorat de asemenea gradul de încordare cu care erau urmărite de opinia publică transilvană evenimentele din ţările surori. „Publicul stă să ne scoată din casă cu sila de a împărtăşi novele din vecinele Principate", scrie „Gazeta de Transilvania" la 19/31 aprilie.

În afară de publicarea poeziilor patriotice care au circulat în zilele Blajului şi care sînt îndeobşte citate, o întreagă campanie de presă în favoarea celor două ţări din dreapta şi din stînga Milcovului a fost prezentă. Sentimentul naţional, îndemnurile la rezistenţă revoluţionară armată şi la unire erau arătate pe faţă şi cu energie : „Fie moldavo-românii uniţi

---

[1] T. Bălan, *op. cit.*, anexa 33, p. 87—89.
[2] *Ibidem.*
[3] *Ibidem*, anexa 40, p. 100—103.
[4] *Ibidem*, anexa 37, p. 98 (scrisoare din 16/28 iulie 1848).
[5] Cf. T. Bălan, *op. cit.*, p. 70, 83 şi 103; *Anul 1848*, vol. III, p. 328 (scrisoarea lui G. Sion, către Iancu Alecsandri, din 10/22 august 1848).
[6] Reproduse în colecţia *Anul 1848*.

www.dacoromanica.ro

între sine, caute boierii a cîștiga simpatiile poporului și ale țăranilor prin formale ușurări, apoi nu se teamă de nimic" [1].

Optimismul național care străbate presa brașoveană și blăjeană din lunile aprile-iunie 1848 reflectă fără îndoială și unele ecouri politice externe.

În primul rînd, politica Turciei față de autonomia Principatelor dunărene — pînă la demisia lui Reșid Pașa — alimentase curajul partidei tineretului cu speranțe în sprijinul ce-l sconta din partea reprezentantului cu vederi liberale al guvernului turc. În *Corespondența* trimisă din București la 16/28 mai și publicată în „Gazeta de Transilvania" la 24 mai/5 iunie — deci înainte de izbucnirea revoluției din Țara Românească — se pretindea chiar că Reșid Pașa ar fi putut convinge și guvernul otoman că Turcia n-avea decît de cîștigat patronînd reformele ce se preconizau în amîndouă Principatele. De aceea, pe linia unei politici care se dovedise posibilă, se sugera acum că Turcia ar face mai bine să declare Principatele *„libere și neatîrnătoare"* în schimbul unei sume de galbeni [2] ce s-ar îndatora patrioții moldo-munteni a depune „drept răscumpărare", decît să procedeze la trimiterea de comisari cu intenții restrictive.

Comentariile bucureștene lăsau să se înțeleagă că retragerea demnitarului turc de la guvern s-ar fi produs și din împotrivirea lui față de politica Curții protectoare în problema Principatelor. Schimbarea din conducerea Turciei coincidea, e drept, cu stabilirea generalului Duhamel la București [3] și cu înăsprirea regimului politic în Principate; între altele și cu prigonirea acelora care trecuseră munții să asiste la Adunarea de la Blaj.

Voind să-și asigure libertatea de acțiune înainte de a începe orice mișcare în țară, partida națională continua politica de cîștigare a Porții. Tineretul înaintează un memoriu lui Talaat Efendi — comisarul turc sosit la București —, asigurînd guvernul de la Constantinopol că reformele ce se preconizau în locul prevederilor Regulamentului Organic erau menite a asigura prosperitatea interioară și că acest fapt nu contravenea drepturilor de suzeranitate otomană [4]. Memoriul atinge problema unirii celor *4 milioane* de români ai Principatelor dunărene. „Prin situația lor geografică — se spune la sfîrșitul textului —, prin omogenitatea populației lor și prin tendințele de a se constitui într-un același stat", aceste două Principate prezintă pentru Imperiul otoman garanția însăși a integrității sale [5].

---

[1] *Anul 1848*, vol. I, p. 333 (din „Gazeta de Transilvania", nr. 32 din 19 aprilie st.v 1848).

[2] *Ibidem*, p. 397. Vezi și p. 480 (*Țeara Românească și Moldova*, articol apărut în „Gazeta de Transilvania", la 3/15 iunie 1848).

[3] *Ibidem*, p. 395.

[4] *Memoriul remis Comisarului Sublimei Porți Talaat-Efendi în numele partidului liberal al Țării Românești*, în *Anul 1848*, vol. I, p. 438 — 442. Vezi și *Mémoire justificatif de la révolution roumaine du 11/23 juin 1848* [Paris, 1849], p. 47—50; C. Göllner, *Memorii premergătoare proclamației de la Islaz*, în „Țara Bîrsei", 1934, nr. 1, p. 32—33.

[5] *Anul 1848*, vol. I, p. 442.

www.dacoromanica.ro

Dar presa română transilvană afişează un ton vehement de apărare a integrităţii şi a intangibilităţii teritoriului moldo-muntean [1], încurajată şi de faptul că presa vieneză liberală lăsase să se înţeleagă împotrivirea Austriei în cazul unei ocupaţii militare a celor două Principate.

V. Cheresteşiu, în *Adunarea de la Blaj*, semnalează apariţia cîtorva articole în oficiosul liberal austriac, „Wiener Zeitung", din aprilie 1848, cu tema Austria şi mişcarea românilor din Principate [2]. În ele se vorbea, şi nu dezaprobant, despre idealul dacic al românilor din Principate, despre partida naţională a tinerilor români care aspira la unirea tuturor teritoriilor româneşti şi la înlăturarea protectoratului ţarist şi a influenţei fanariote. Ideile nu par a fi străine de programul tineretului moldo-muntean publicat în articolul lui Desprez din „Revue des Deux Mondes" şi popularizat de tinerii de la Paris care tocmai trecuseră prin Viena. Ele nu contrazic nici proiectele cu care venise din Moldova Alecu Russo, în metropola austriacă. „Este destul să ne aruncăm o privire asupra hărţii — se scrie într-unul din articolele vieneze — pentru a ne convinge că Austria trebuie să sprijine în interesul propriu şi în cel al Europei întregi, cu toată tăria, năzuinţele de eliberare ale moldavo-românilor". Aceste ţări erau considerate necesare pentru a constitui un stat tampon între cele două imperii expansioniste. Se comentează chiar, în nota din josul articolului, că Ungaria s-a lipsit de un prieten atît de necesar ca românii, procedînd fără cruţare împotriva limbii şi naţionalităţii lor [3].

O broşură — *Lebensfrage für die Osterreichische Monarchie* —, apărută tot în aprilie la Viena, pledînd pentru introducerea regimului burghezo-democrat în Austria, sugera renunţarea Austriei la provinciile italiene în schimbul alipirii Principatelor Române. Autorul articolului — August Zang — pretindea că şi interesul celor două ţări române era să ceară intrarea în statul austriac constituţional, pentru a se bucura de un regim liberal şi de o viaţă economică înfloritoare. Cît despre opoziţia Rusiei ţariste faţă de trecerea Principatelor în sfera austriacă, o vedea anihilată prin victoria lumii libere asupra sclaviei.

Redactorii foilor române transilvane urmăresc cu ochi de argus atitudinea adoptată în presa vieneză şi străină. Cipariu reproduce în „Organul luminării" din 28 aprilie st. v. un similar articol din „Wiener Zeitung" [4], în care se vorbea despre „împărăţirea Austriei peste popoare libere, în libertate frăţeşte împreunate" şi despre perspectiva grupării întregului popor român înăuntrul hotarelor habsburgice. Publicîndu-l şi salutînd posibilitatea înfăptuirii unor astfel de proiecte, redactorul foii

[1] Cf. *Protectoratul rusesc în Moldavo-Romania*, în *Anul 1848*, I, p. 358—359 (reproducere din „Gazeta de Transilvania", nr. 35 şi urm. 29 aprilie 1848), şi *Ţara Românească şi Moldova*, în *Anul 1848*, vol. I, p. 481 (art. din 3 iunie 1848).

[2] V. Cheresteşiu, *op. cit.*, p. 342—343.

[3] *Ibidem.*

[4] *Austria şi Principatele de la Dunăre (după Gazet'a Vienese)*, în „Organul luminării", nr. 70.

www.dacoromanica.ro

blăjene privea departe în timp spre finalitatea statului daco-român independent. Bariţiu — în curent şi el cu demersurile şi intenţiile moldovene — ridicîndu-se împotriva *Terorismului străin din Moldavo-România* — lansa, după spectaculoasa proclamare a „unirii" Transilvaniei cu Ungaria în Dieta maghiară din Cluj, lozinca atît de semnificativă în mesajul său: „Soartea naţiunii române se va hotărî în Bucureşti şi în Iaşi, iar nu în Cluj, nici în Blaj, nici în Buda" [1]. Încurajat fără îndoială, în bună parte, de orientarea presei oficioase liberale vieneze, el vorbeşte pe faţă de ajutorul pe care grănicerii transilvani aşteptau să-l ofere fraţilor de peste munţi. „Mai deună-zi — scrie Bariţiu la 3 iunie st. v. — Wiener Zeitung dechiară că călcarea celor dintîi trupe moldavo-române [!] ar fi privite din partea Austriei ca un manifest de război. Noi la aceasta adăogem şi descoperim cu toată sinceritatea, ca să ştie lumea toată, că la orice încercare de ocupaţie a Principatelor Române, din partea oricui, nu numai regimentele grăniţere române, ci şi toată naţiunea română de dincoace va alerga peste munţi spre a se înfrunta cu moartea ori unde ar întîlni-o" [2]. Declară în continuare că această naţiune română transilvană poate da cu înlesnire *25 000 de ostaşi grăniceri* — din regimentul româno-bănăţean, cu centrul la Caransebeş şi din regimentele române transilvane de la Orlat şi Năsăud — care „aşteaptă cu sete minutele în cari să fie chemate a da noi probe de romana lor bravură", dovedită de atîtea ori pînă în 1815. Mai erau şi regimentele de linie, Rukavina, Carol Ferdinand, husarii imperiali, care, reprezentate în mare parte de români, erau „credincioase monarhului, însă şi naţiunii". Subliniem îndeosebi această ultimă precizare, ca şi adaosul că nicăieri acele regimente „nu s-ar oşti cu foc mai mare ca tocmai spre scăparea Principatelor" [3].

Articolul apărut la 3/15 iunie în „Gazeta" lui Bariţiu este un comentariu la o *corespondenţă* sosită din Bucureşti cu data de 27 mai/8 iunie, care anunţa condiţiile propuse guvernelor din Principate de către generalul Duhamel, în schimbul ajutorului armat oferit de guvernul său pentru cîştigarea independenţei celor două ţări. De aceea respinge cu energie deosebită şi propunerea şi folosul obţinut pe cale diplomatică de pe urma lor. Ţările române nu speră la ajutor străin, subliniază autorul articolului; „voim independenţă perfectă şi o vom avé". Armata naţională de panduri, armata regulată şi gărzile naţionale din ţară vor face de prisos ajutorul străin, ca Principatele să se poată declara independente şi să respingă altă ofertă de ajutor armat. Tot articolul este în fapt o diatribă împotriva oricăror intenţii străine de amestec în treburile Principatelor, concentrată în fraza: „Dunăre liberă sau moarte", care este deviza tuturor românilor [4]. Revendicarea făţişă şi energică a

[1] „Gazeta de Transilvania", nr. 43 din 27 mai 1848.
[2] *Anul 1848*, vol. I, p. 481.
[3] *Ibidem*.
[4] *Anul 1848*, p. 482; v. şi anexa 73 (C. Roman către N Bălcescu).

www.dacoromanica.ro

independenței moldo-muntene răsuna ca o prevestire a independenței complete ce putea să vie.

La 10 iunie, „Gazeta de Transilvania" publica o nouă *corespondență*, trimisă din București de la *5/17 iunie*[1]. Ea proclama sosit momentul „manifestațiilor categorice" pentru independența națională și revendicarea Dunării și a liniei Mării Negre, „cea de către noi sub a noastră pază și stăpînire, în folosul tuturor și spre a nimănui stricare sau primejduire". Se mulțumea Rusiei pentru cît ajutase românilor „a scăpa de asuprelile altora" și se cerea ca împăratul ei, cu puterea ce avea, să mijlocească reconstituirea granițelor etnice moldo-muntene. Se redeschidea totodată problema liniilor de comunicație comercială, care trebuiau să asigure statului român transportul produselor sale în Occidentul și Orientul european, preocupare prevestitoare a marilor discuții ce aveau să se nască în jurul libertății de navigație dunărene.

Manifestul bucureștean se termina adresîndu-se din nou țarului să nu îngăduie a se pune piedici la mijloc în cazul cînd românii vor încerca „a uni România cu Moldavia, cel puțin într-o confederație mai strînsă, carea deși nu mare în sine, să se numească Confederația danubiană" [2].

4. Măsuri pentru organizarea participării voluntare a grănicerilor transilvani. Acțiuni diplomatice paralele. — Cît de cunoscut devenise planul de întrajutorare armată îl probează — un izvor naiv în simplitatea sa, dar cu atît mai convingător — o corespondență a soției lui Eliade-Rădulescu, aflată în primele zile ale revoluției din Țara Românească la Vîlcele (sau Arpătac) de lîngă Brașov : „Acu este vremea — scria Maria Eliade lui G. Barițiu, la 17/29 iunie 1848 — să treacă (după cum îmi ziceai) grănițarii de aci, dincolo, în țară, ca se pue baricade vie rusului. Mi-ai zis că nu așteptați aci decît o mișcare în țară și atunci vor vedea cine a fost și sînt românii. Așadar a sosit minutul, la arme și uniți-vă cu frații voștri, faceți o patrie, o glorie, căci vedeți că nu vă este locul aci, ci dincolo în Țara *Românească*" [3]. După două zile, apelul ei înflăcărat se repetă. Cerea să meargă fie Barițiu, fie doctorul Pavel Vasici în țară să se înțeleagă cu Eliade și cu Nicolae Golescu pentru participarea armată a transilvanilor. „Eu știu ce zic — scrie ea — rușii vin, frații noștri sînt hotărîți să se bată, comuna noastră patrie este în pericol ! Cine trebuie să alerge în ajutorul ei, dacă nu frații români de aci . . . " [4].

De la Orlat, din mijlocul grănicerilor regimentului I, Constantin Roman, interpret al convingerilor celor mai înaintate din mișcarea revoluționară românească, dă la 8/20 iunie lui Nicolae Bălcescu prima confir-

---

[1] „*Corespondență din București către „Gazeta de Transilvania"*, în *Anul 1848*, vol. I p. 482—484 (reproducere din „Gazeta de Transilvania" nr. 47 din 1848).

[2] *Ibidem*, p. 484.

[3] Anexa 74.

[4] Anexa 76.

www.dacoromanica.ro

mare îmbucurătoare a declarațiilor făcute în „Gazeta de Transilvania": „*Grănicerii români sînt pregătiți*" [1].

Ziarul „Nép-elem" din 10 iulie st.n. pretindea a ști chiar din preajma domnitorului Bibescu, refugiat la Brașov după izbucnirea revoluției, că revoluționarii munteni intenționau să facă *o incursiune* în Brașov și Sibiu, și de acolo să pornească atacul înapoi în țară cu ajutorul a 30 000 de grăniceri [2].

Declanșarea revoluției în Țara Românească s-a făcut fără ca colaborarea cu grănicerii să fi fost perfectată. Acțiunea pentru organizarea participărilor voluntare transilvane în cadrul unei armate naționale române însă, o dată începută, rămîne pendinte toată vremea revoluției, cît a stăruit și amenințarea ocupației străine. Ea se desfășoară paralel cu eforturile diplomatice depuse de guvernul revoluționar muntean — în special pentru cointeresarea Cabinetului liberal austriac și a guvernului revoluționar maghiar în existența unui stat moldo-muntean independent.

Misiunea oficială pentru tratative la Sibiu și la Viena a fost încredințată lui Ion Maiorescu și A. G. Golescu; pentru Ungaria, lui Dumitru Brătianu. Numit agent al Țării Românești la Pesta, încă din prima zi a revoluției, fostul participant la Adunarea de la Blaj este însărcinat să negocieze o alianță ofensivă și defensivă cu maghiarii. Direcția în care trebuiau orientate toate discuțiile cu reprezentanții celor două guverne este aceeași care stătea și la baza *Instrucțiunilor* din aprilie. O scrisoare secretă trimisă de Ion Ghica în țară, după ce ajunsese la Constantinopol, revelă în plus permanența consemnului dintre reprezentanții mișcării românești din toate trei țările: „Să ne înțelegem cu toate părțile Rumânii — scrie Ghica lui Bălcescu —, să numim un vicar de imperiu, pentru că și slavii au de gînd să o facă. S-o facem o dată cu ei, proclamînd că nu voim să ne despărțim de staturile respective, dar voim unitate națională" [4]. Sensul nu e departe, așadar, de ceea ce putea să confirme și

[1] Anexa 73.

[2] După M. Magyarodi, *Date noi în legătură cu călătoria lui A. Russo*, p. 231. Atragem atenția asupra pasajului următor reprodus după ziarul maghiar: „Un oarecare Marko a promis un ajutor de 30 000 de oameni înarmați în caz de un atac pornit contra Munteniei". Ne întrebăm, pînă la o viitoare verificare, dacă acel oarecare *Marko* nu este cumva *„zelosul român Ioan Marco"* (Marcu), protopopul Lugojului, remarcat în mod deosebit de „Gazeta de Transilvania", la Adunarea de la 3/15 mai *de la Lugoj*? — Vezi și I. Boroș, *Evenimentele revoluției de libertate din anii 1848/49 desfășurate în Lugoj*, p. 8; I. D. Suciu, *Nicolae Tincu Velia (1816—1867) Viața și opera lui*, București, 1945, p. 25, 271.

[3] *Anul 1848*, vol. I, p. 515.

[4] Scrisoarea a fost publicată în *Anul 1848*, vol. II, p. 193. Dar după confruntarea cu originalul cifrat (B.A.R., S $\frac{16\ (1)}{\text{LXIV}}$) constatăm diferențe de lectură care alterează fundamental conținutul instrucțiunilor date. Astfel, în textul publicat stă scris: *„partidele române"*, în loc de *„părțile Rumânii"*, după cum reiese din descifrarea textului (cuvîntul al doilea |1| |2| |2| |1| |1| |3|, în transcriere literală: *rumani*, dă mai curînd] *Rumani[ii]* = *Rumâniei* decît *rumane* = *române*). A. G. Golescu întrebuințează expresia: *părțile românimei* (vezi în acest volum capitolul următor).

www.dacoromanica.ro

Laurian, din consfătuirile avute la București înainte de a porni la Blaj. De altfel, un rost al acestuia ca reprezentant al intereselor guvernului revoluționar muntean la Sibiu era și acela de a centraliza și a înlesni legăturile dintre București și agenții români trimiși în misiuni diplomatice sau de propagandă secretă revoluționară.

Amănunte despre negocierile purtate de D. Brătianu nu avem pînă acum. O primă întrevedere a lui Ion Maiorescu, avută pe la sfîrșitul lunii iunie st. v.[1] cu comisarul extraordinar pentru Transilvania al guvernului de la Pesta, constituie în acest sens și o primă aplicare — intempestivă însă — a principiilor directoare. În acțiunea încredințată lui de a negocia sprijinirea revoluției române pe plan diplomatic și militar, Maiorescu a vorbit și baronului Vay despre alianța defensivă-ofensivă pe care o propuneau românii. Dar, arătînd unui nobil maghiar că românii revoluționari înțelegeau să trateze cu reprezentanții revoluției maghiare pe baza revendicărilor legitime ale independenței naționale, egalității și fraternității, Ion Maiorescu atingea de la început punctul nevralgic al relațiilor statale româno-maghiare. Cînd, în cursul discuției, a mai lăsat să se întrevadă și țelul suprem al politicii românești, succesul tratativelor putea fi considerat de pe atunci sortit eșecului. „Românilor nu le lipsește cel din urmă mijloc de a emancipa pe întreaga națiune română", ar fi insinuat interlocutorul român, destăinuind reprezentantului maghiar soluții cu totul „iluzorii" la care s-ar fi gîndit vreodată guvernul său; adică „proclamînd pe principele Leuchtenberg, or pe vreun fiu de-al împăratului Nicolae de rege al României, în înțelesul cel mai lat"[2]. Departe de a consolida deci baza de discuții, avertismentul lui neautorizat nu a făcut decît să accentueze exclusivismul întîmpinat de partea maghiară. Măsurile transmise de la Pesta, la 12 iulie, baronului Vay — de a împiedica recrutarea armatei de voluntari pentru Moldova și de a interzice revoluționarilor moldoveni și chiar și boierilor reacționari de a mai rămîne la Brașov sau Sibiu, atît de aproape de frontiera Țării Românești[3] — explică și arestarea lui Alecu Russo.

Intervențiile guvernului revoluționar muntean nu au găsit ecoul dorit nici pe lîngă comandamentul austriac de la Sibiu. Ion Maiorescu nu a putut întîlni pe generalul Puchner și, în lipsa acestuia, a comunicat numai cu suplinitorul său, feldmareșalul Pfersmann.

Opoziția europeană, care credeau românii că se putea declanșa la producerea intervenției armate în Principate, s-a dovedit iluzorie. Echilibrul european nu se putea tulbura dintr-un incident pe care diplomația țaristă se va grăbi să-l justifice ca un gest perfect îndreptățit, înlăturînd astfel orice temeri de agresiune îndreptate asupra Europei. Din punct de vedere

---

[1] N. Bănescu și V. Mihăilescu, *Ioan Maiorescu*, p. 168; *Anul 1848*, vol. II, p. 138.

[2] Scrisoarea lui Maiorescu către guvernul provizoriu, datată Sibiu 1 iulie 1848 (în N. Bănescu și V. Mihăilescu, *op. cit.*, p. 166—167, a fost publicată întîi de Barițiu în „Gazeta de Transilvania", 1877, p. 173—174

[3] S. Dragomir, *Studii și documente*, vol. V, p. 316.

www.dacoromanica.ro

european, Principatele dunărene nu constituiau încă o problemă, decît în măsura în care Turcia — ca putere suzerană — se putea considera atacată și, intervenind ea pentru apărarea drepturilor ei în Principatele Române, ar fi declanșat conflictul militar cu puterea agresoare. Cîtă vreme Europa nu se afla pusă în fața unui război ruso-turc, problema românească nu putea interesa ca un caz desprins din contextul politic general. Interesul unei puteri ca Germania sau ca Austria, de pildă, putea fi trezit cu compensații echivalente, care s-ar fi materializat în final prin încorporarea teritoriului apărat. Despre o astfel de încorporare a vorbit și Pfersmann în cursul discuțiilor purtate cu Maiorescu. Dar pentru români această formulă n-ar fi însemnat decît o schimbare de stăpîn; scop tocmai opus celui urmărit.

Sub amenințarea atîtor obstacole, încercările de colaborare armată între românii transilvani și munteni, ca și recrutarea de voluntari transilvani pentru Moldova păreau a fi pierdut perspectivele de la început. Constantin Roman constata, la sfîrșitul lunii iunie, că față de împrejurările create după proclamarea samavolnică a „uniunii" Transilvaniei cu Ungaria, situația se agravase într-atît, încît emanciparea națională a transilvanilor, precum și izbăvirea tuturor românilor de sub stăpînirea străină, nu se putea aștepta decît de la Principatele de peste munți. Prin scrisoarea lui din 26 iunie, C. Roman informează „frații de peste Carpați" că în Transilvania „s-au încurcat ițele". Dar convingerea sa era „că de nu va lucra tot românul în înțelesul comun", cauza va fi pierdută. Acest „înțeles comun" se conturează perfect în fraza următoare: „Toți ne strigă că voim să formăm o Dacie; pentru ce să mai ascundem pisica în sac? "[1]. De aceea îndemna stăruitor să se continue drumul început și deviza să rămînă „*formarea Daciei*"; să nu se abată nimeni de la cele începute, odată cu capul, ca să „arătăm lumii că sîntem români".

Continuîndu-și gîndurile, C. Roman cerea de la București să i se trimită regulamentul milităresc, care să fie de folos la formarea gărzii naționale. Și mai cerea și „*Marșul românesc*, compus de Strașu", compozitor care nu poate fi altcineva decît celebrul *Strauss-fiul* (1825—1899), ce desfătase publicul bucureștean și ieșean cu valsurile sale și cu improvizațiile pe teme românești, în concertele date în iarna 1847—1848 la București și Iași; identitate neobservată pînă acum [2].

---

[1] *Anul 1848*, vol. II, p. 136.

[2] În legătură cu concertele date în București de orchestra Strauss-fiul în sala Momolo în decembrie 1847—ianuarie 1848, vezi: „Vestitoriul românesc", 1847, p. 406—408; „Albina românească", 1848, p. 14; „Bukurester Deutsche Zeitung", 1847, p. 409. În „Albina românească" se arăta că Strauss-fiul, care „încîntă acum poporele de la obîrșia pînă la gura Dunărei", a încîntat pe bucureșteni cu orchestra sa de 30 de persoane „prin valțuri, contradanse compuse pe teme române"; în același ziar se anunța sosirea apropiată a lui Strauss-fiul la Iași, unde avea să cînte „un hora-valț". Strauss-fiul a dat concerte și la Sibiu și la Brașov în 1847 („Gazeta de Transilvania", 1847, p. 386 și 393). Din program se citează uvertura la „Wilhelm Tell", polca lui Bachus (melodie de dans cu strigături) și Pompa di Festa. Aceasta din urmă o cere și Constantin Roman în scrisoarea amintită (*Anul 1848*, vol. II

www.dacoromanica.ro

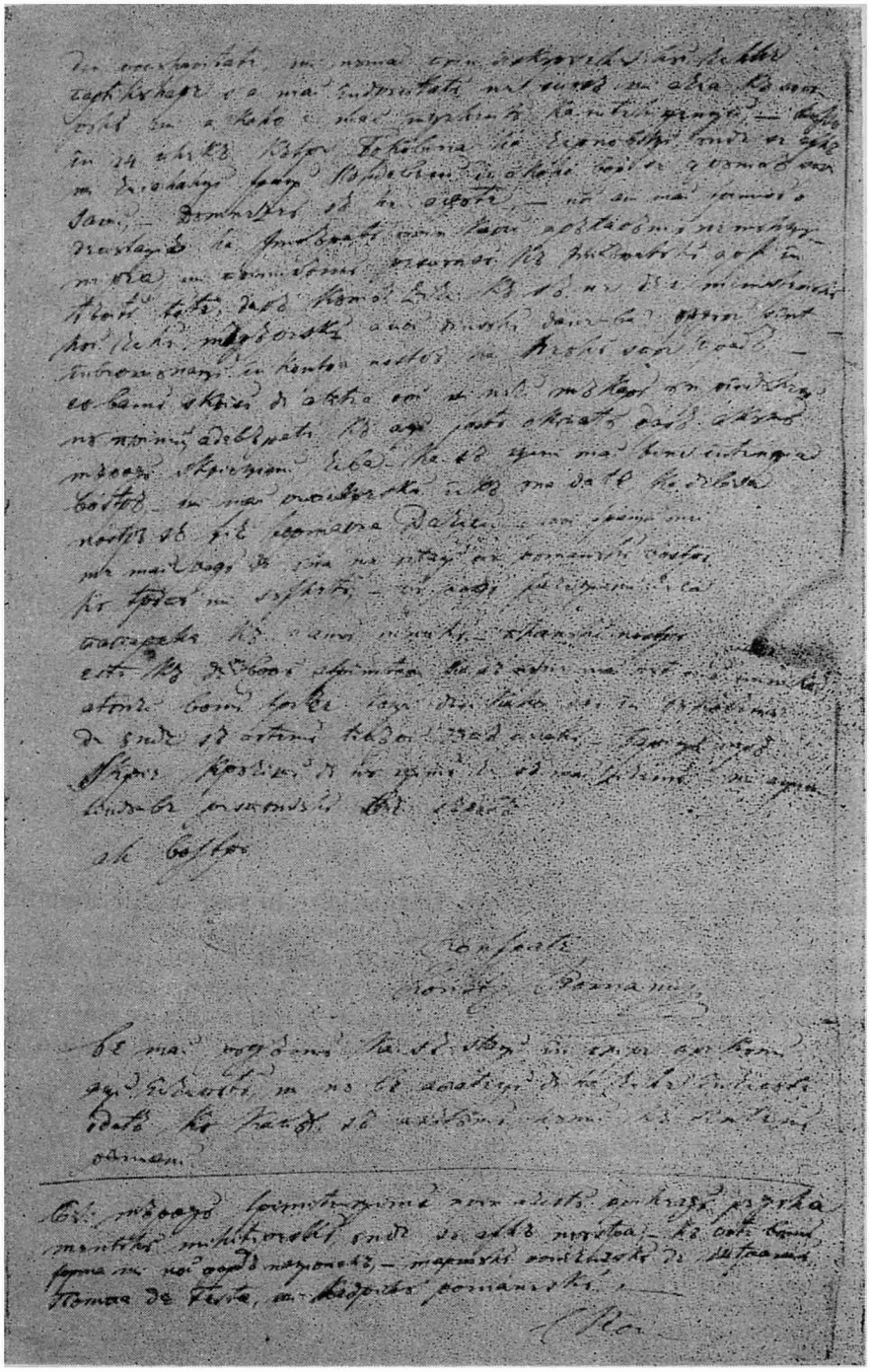

Fig. 15. — Pagină din scrisoarea lui Constantin Roman adresată „fraţilor de peste Carpaţi" prin A. G. Golescu $\left(\text{B. A. R., S } \frac{35}{\text{LXIV}}\right)$.

www.dacoromanica.ro

Mergînd între grănicerii de la Orlat, Ion Maiorescu — și o dată cu el A. G. Golescu — călcau pe un drum bătătorit de C. Roman, recrutînd cu ușurință adeziuni entuziaste. Pentru ca să înlesnească trecerea voluntarilor în țară, amîndoi emisarii români sfătuiau guvernul de la București să se dea ordinele comandanților de pichete de pe linia munților, ca tinerii transilvani care aveau asupra lor bilete cu literele *A.Z.M.K.*, deși nu aveau pașapoarte, să fie primiți în Țara Românească. Acești tineri făceau parte din „batalionul sfînt, ori din ceata Apostolilor"[1].

În aceeași zi cu Ion Maiorescu, A. G. Golescu raporta guvernului provizoriu asupra primelor rezultate obținute, la Brașov cu „toți românii cei cunoscuți de-al lor sentiment național" despre ajutorul ce se putea obține din Transilvania „atît în oameni, cît și în arme"[2]. Cu privire la ajutorul în oameni, Golescu-Negru este mai explicit decît Maiorescu. El precizează că se putea forma un *batalion sfînt* din românii din Ardeal — mai cu seamă din grăniceri —, oferindu-li-se și o plată, mai bună decît cea pe care o aveau, și „un petic de loc", după ce vor intra în țară „și vor sluji Patriei".

Golescu-Negru gîndește mai realist la ceea ce ar antrena după sine recrutarea unui număr prea mare de voluntari. Ea nu s-ar putea face fără înștiințarea Vienei. De aici dubla necesitate de a convinge guvernul austriac liberal să intervină și cu un ajutor eficient în favoarea cauzei naționale române. Se iluziona scontînd pe ajutorul Austriei, interesată în a păstra liberă navigația de-a lungul Dunării. Discuțiile purtate cu comandamentul militar de la Sibiu îl convinseseră că problema procurării de arme depindea exclusiv de posibilitățile sau solicitudinea Vienei. De aceea se hotărî să se ducă acolo.

5. Entuziasmul primilor voluntari. Dezamăgire în negocierile diplomatice. — Înainte de a pleca spre Viena, A.G. Golescu putuse saluta și îmbrățișa frățește, „în numele României", pe primii voluntari transilvani[3] — Nicolae Gătan, Ioan Petcu, Gheorghe Roman, Ioan Petreanu, Irimie Verzea și Vlad Pîrlea, Elisei Armei[4] —, înlesnindu-le și mijloacele ca să ajungă la București. Toți erau absolvenți ai cursurilor de filozofie și de drept la

p. 138). Pentru informațiile din periodicele vremii cf. *Bibliografia analitică a periodicelor românești.*, vol. III, 1967, n-rele : 15812, 19010—017.

[1] Scrisoarea e publicată de G. Barițiu în „Transilvania", *la 1 aug. 1877.*

[2] *Anul 1848*, vol. II, 369 (scrisoarea lui A. G. Golescu, datată 9/21 iulie 1848); G. Fotino, *Boierii Goleşti*, vol. II, p. 384.

[3] *Ibidem.*

[4] Elisei Armei, Eliseu Armat, Iuniu Armatu, Elisei Iuniu Armatu sau I. E. Armatu, sînt variante ale aceluiași nume. Confuzia făcută pînă acum, considerîndu-se două nume distincte corespunzînd la două persoane diferite, provine din împrejurarea că tînărul revoluționar transilvan vine în Țara Românească cu numele neschimbat: *Elisei Armei.* Numele *Iuniu Armatu* îl adoptă ca prefect de legiune la înființarea oastei revoluționare române din Transilvania (oct. 1848). În afară de bibliografia citată la p. 153 n. 1, cf. și „Transilvania", VI, 1873, p. 87—90; ibidem, XVII, 1886, p. 4; și B. A. R., ms. rom. 1013, f. 100—101; *Anul 1848*, vol. II, p. 518.

www.dacoromanica.ro

Cluj [1] — parte din ei la Viena — şi toţi se remarcaseră prin talentul de *tribuni* pe care-l dovediseră cu prilejul Adunării de la Blaj.

O dată cu tinerii braşoveni, venea în ţară şi călugărul Varlaam de la biserica din Şchei, pe care Golescu-Negru îl recomanda guvernului său ca pe unul „din cei mai ferbinţi apostoli ai libertăţii şi ai naţionalităţii româneşti". Varlaam (Bărănescu) [2], pe care Bariţiu îl apreciase ca pe „o adevărată raritate între oamenii de vocaţia sa", fusese întîi călugăr la mănăstirea Romanului. De acolo trecuse apoi la mănăstirea Sinaia. La biserica Sf. Nicolae din Şcheii Braşovului se afla din 1843. Revoluţionar cu puternice influenţe lamennaisienne, Varlaam salutase începutul revoluţiei din Ţara Românească printr-un apel înflăcărat, publicat în „Foaia pentru minte" din 14/26 iunie; îl semnase „un călugăr" şi-l datase „sub Carpaţi". Adresîndu-se călugărilor din Principate, Varlaam îi îndruma să treacă cu totul de partea poporului, în cazul în care boierii şi domnii români nu voiau să garanteze „fericirea viitorului moldo-românilor în spiritul timpului, inspirator de libertate, egalitate şi frăţietate, demăndate de doctrina evanghelică". Pentru ca să convingă clerul român de adevărul şi foloasele sfaturilor lui, călugărul „de la Carpaţi" invoca autoritatea şi perceptele marelui socialist după evanghelie, pe „dl. Lamene, protectorul cel zelos al omenirii apăsate". „Cartea lui către popor" — *Le livre du peuple* — o difuzase tot el în traducere românească [3], în manuscris. La 5 iulie — în zilele prezenţei lui A. G. Golescu în Braşov —, Varlaam publicase şi un articol privind reformarea „din creştet pînă în tălpi" a ordinului monastic. Pleda pentru desfiinţarea rangurilor, pentru pregătirea ştiinţifică a călugărilor, pentru confiscarea averilor mănăstireşti, pentru un tratament egalitar în interiorul ordinului. Golescu propune guvernului să-i încredinţeze misiunea de comisar extraordinar de propagandă, atît prin sate, cît şi prin mănăstiri, antrenînd în propagandă revoluţionară pe toţi călugării cunoscuţi de „apostolul din Şchei" ca fiind „patrioţi buni şi apostoli credincioşi ai libertăţii". Înainte de a-l porni din Braşov, emisarul muntean îi asigurase şi tipărirea unei proclamaţii, ca să poată începe de îndată, încă de la Sinaia, propaganda revoluţionară.

De la Sibiu se oferiseră Aron Pumnul, Ioan Buteanu, Al. Papiu (Ilarian), Ioan Puşcaşiu (Puşcariu)[4]. Cu ei împreună îşi anunţa întoarcerea

---

[1] Cf. *Introducere*, p. XI.

[2] Vezi G. Breazu, *Lamennais la românii din Transilvania la 1848*, în „Studii literare" IV (1948), p. 194—196; G. Fotino, *Boierii Goleşti*, vol. II, p. 384; *Anul 1848*, vol. II, p. 369 şi 373; vol. VI, p. 12.

[3] În legătură cu răspîndirea ideilor lui Lamennais în România, vezi I. Breazu, *Lamennais la românii din Transilvania în 1848*, *loc. cit.*; G. Zane, *L'idéologie révolutionnaire dans les Principautés roumaines et le socialisme prémarxiste à l'époque de 1848*, în „Revue des Sciences Sociales", VI (1962), nr. 2; Cornelia Bodea, *Pagini inedite din opera lui N. Bălcescu*, în ms.

[4] C. Bodea, *op. cit.*; Cf. Al. Papiu-Ilarian, *Istoria românilor din Dacia superioară*, vol. III, ed. Şt Pascu, p. 48—52; *Anul 1848*, vol. III, p. 131; B.A.R., ms. rom. 993, f. 58—59 (scrisoarea lui I. Puşcaşu); Ioan cav. de Puşcariu, *Notiţe despre întîmplări contemporane*.

www.dacoromanica.ro

Constantin Roman, de data aceasta în perfectă legalitate revoluționară. „Bărbați ca aceștia sînt rari în toate părțile României", scrie A.G. Golescu, referindu-se la brașovenii pe care avusese prilejul să-i îmbrățișeze la plecare. Pe cei din Sibiu nu mai avea nevoie să-i prezinte.

Activitatea revoluționară a celor mai mulți e consemnată în listele comisarilor de propagandă de județe, din lunile iulie—august. Aron Pumnul e comisar de propagandă în județul Rîmnicul Sărat; Alexandru Papiu și Nicolae Găetan în județul Dîmbovița; Ion Petcu și Alexandru Bătrîneanu în Dolj; Gheorghe Roman în Vîlcea; Eremie Verzea în Mehedinți; Elisei Armei în Prahova; Ioan Pușcașu (sau Pușcariu) în Argeș; călugărul Varlaam e comisar extraordinar. Alături de profesorii transilvani prezenți de mai mulți ani în Țara Românească — precum David Maniu Almășanu de la Vălenii de Munte, Ioan Ghermaniu Codru sau Codrea (Codru-Drăgușanu de mai tîrziu) profesor la Ploiești și comisar în județul Prahova, Vasile Urzescu profesor la Roșiorii de Vede și comisar la Teleorman, A. Fortunati, profesor în Focșani, Ion Filimon, Petru Suciu și Gavriil Munteanu, profesori în Rîmnicu-Sărat (cel din urmă în timpul revoluției a fost și inspector școlar în Oltenia); Constantin Lecca și Ioan Puianu din Craiova, Vasile Maiorescu de la Radu-Vodă din București, Ștefan Neagoe din București, Zaharia Boerescu din Giurgiu, Dim. Pizu din Brăila, învățatul arhimandrit Dionisie Romano, traducătorul lui Lamennais, fost profesor la Buzău și apoi directorul seminarului din București, etc. —, numele transilvanilor intrați în rîndurile militanților din Țara Românească ilustrează unele din cele mai active roluri din revoluția munteană din 1848 [1]. Banatul era prezent prin elanul neobositului lugojan Vasile Maniu. [2] În fruntea acestui adevărat contingent transilvan, Ioan Axente (Sever) A.T. Laurian, Ioan Maiorescu, Constantin Roman, Florian Aaron, ridică legăturile dintre românii de pe o parte și alta a Carpaților la cea mai curată expresie a luptei comune pentru unitatea politică națională.

Convingerea tinerilor voluntari era că și în Transilvania, cu mai mult curaj, s-ar fi putut face minuni [3], pentru că stăruința pe care o arătase și o arăta poporul stîrnea admirație și încredere. Regretau toți că nu începeau

---

[1] Pentru participarea la revoluția din Țara Românească a celor citați, vezi, între altele: C. D. Aricescu, *Corespondența secretă și acte inedite ale capilor revoluțiunii române de la 1848*, București, 1874, br. I, p. 85—89 (urmare după p. 96); br. II, p. 102—113; G. Barițiu, *Părți alese*, vol. II, p. 535; V. A. Urechiă, *Istoria școalelor*, vol. II, p. 349; *Anul 1848*, vol. III, p. 131, V, p. 158—159; S. Dragomir, *Studii și documente*, vol. II, doc. 117 (p. 144—159); *Documente privind anul revoluționar 1848 în Țara Românească*, București, 1962 (volum întocmit de Mihail Regleanu); M. Popescu, *Dascălii ardeleni din Principate și mișcarea din 1848*, în „Țara Bîrsei", VIII, 1936, p. 153—155; M. Regleanu, *Aaron Florian ca participant în revoluția din 1848 în Țara Românească*, în „Revista arhivelor", s.n. I, 1958, nr. 2, Cornelia Bodea, *Figuri puțin cunoscute din revoluția de la 1848*, *loc. cit.*

[2] I. Vulcan, *Basiliu Maniu*, în „Familia", 1872, nr. 1; V. Maniu, *Unitatea latină séu Causa romană în procesul naționalităților*, Bucuresci, 1867, p. 51—53; *Anul 1848*, vol. II, p. 668.

[3] *Anul 1848*, vol. II, p. 136 (scrisoarea lui Roman); p. 616 (scrisoarea lui A. G. Golescu).

www.dacoromanica.ro

în Transilvania revoluţia pentru unitatea naţională integrală şi se arătau nemulţumiţi de resemnarea adoptată, ca şi de reţinerea de a lua armele drept protest împotriva „uniunii" cu Ungaria. Constatarea cutărui administrator de moşie din Nadeş (Tîrnava-Mică) că „românii şi-au pus în gînd să se unească cu Ţara Românească", sau faptul că acest lucru „îl propovăduia şi un grup de studenţi din Blaj", că îl răspîndea fiul preotului din Almaşul Mare (Hunedoara) nu corespund unor fenomene izolate. Aşa gîndea o lume întreagă de ţărani români [1]. Sărace sînt numai înregistrările documentare. Din satele de grăniceri documentele consemnează nominal numai pe cîţiva dintre reprezentanţi : Iovian Brad, Mihail Novacu, David Ursu, Anton Vestemean, Ioan Moldovanu, Sandrucu Ioan Banciu etc.[2]. Pentru masa poporului vorbeau prezenţa la adunările din luna mai şi mai apoi eroicele lupte revoluţionare pe care le vor susţine.

Starea de spirit şi convingerile politice de care erau însufleţiţi aceşti revoluţionari transilvani — grăniceri sau civili — gata să treacă munţii în slujba idealului naţional, sînt descrise în culori din cele mai autentice de către un alt emisar muntean venit în Transilvania la această dată. Este Vasile Arcescu — semnatar al statutului pentru Insocierea Lazariană [3] —, fratele prefectului de Romanaţi şi prieten bun al Bălcescului. Scopul misiunii sale nu ne este cunoscut. Bănuim, după cum ar reieşi şi din textul la care ne referim, că urmărea tot recrutarea de voluntari sau „prozelitismul secret", cum s-ar fi exprimat Golescu-Negru. Relatarea sa capătă însă valoare documentară deosebită prin posibilitatea pe care o oferă de a cunoaşte un aspect pe cît de puţin consemnat în materiale documentare, pe atît de intens şi general existent la românii transilvani. Iată cu propriile cuvinte ale observatorului impresiile înregistrate din contactul cu membrii comitetului din Sibiu şi cu grănicerii orlăţeni. Scrisoarea este adresată lui N. Bălcescu. „...Aici sîntem — scrie Arcescu — cu d. Lauriani şi alţi mai mulţi fraţi români transilvani, cu cari nu perdem din vedere cînd ne reunim ca să deliberăm asupra celor ce poziţia vremii de astăzi cere. Am cunoscut asemenea şi pe fratele Bărnuţ, care este un român prea bun ; cu mai mulţi tenenţi români m-am cunoscut, cari ard de focul patriotismului şi să ne vadă odată uniţi cu ei, cari zic că acum sînt prea apăsaţi de unguri şi saşi. Cu toate acestea, nădejdea este ca să vedem ţara noastră ferice şi pe fraţii noştri moldoveni, apoi credem că nu va fi cu anevoie ca să facem şi alte pasuri mai gigantice. Tot ce ne silim aici este să insuflăm fratelui român ţăran adevărata idee de ceea ce poate să-l ducă la fericire şi care numai este încorporarea lor cu fraţii lor şi cari după cum îi văd sunt plini de dorinţă şi cel mai mic signal i-ar înfoca..."[4].

[1] V. Cheresteşiu, *Adunarea de la Blaj*, p. 345; Cornelia Bodea, *Lupta pentru unirea revoluţionarilor exilaţi de la 1848*, în *Studii privind unirea Principatelor*, Bucureşti, 1960, p. 128.

[2] Al. Papiu-Ilarian, *Istoria românilor*, vol. III, p. 48, 57 şi 58 ; A. T. Laurian, *Die Romanen der oesterreichischen Monarchie*, vol. II, Viena, 1850, p. 21—25.

[3] Cf. supra, cap. IV, paragraf 4.

[4] *Anul 1848*, vol. II, p. 649 (scrisoare din Sibiu, de la 20 iulie/2 august); *ibidem*, vol. III, p. 601 (scrisoarea lui Ion Arcescu, din 22 august st.v.).

www.dacoromanica.ro

Faptul că regimentul de la Orlat nu fusese dislocat în Apus, pentru nevoile imperiului, ci lăsat pe loc ca „corp observator"[1], prezentase avantaje serioase : Maiorescu fusese în mai multe rînduri la Orlat și se înțelesese cu ofițerii români din companiile regimentului. Comandamentul superior nu era românesc ! De aceea el popularizase ideea de a se cere însăși ostășimea — prin ofițerii români — să vină peste munți în momentul în care avea să fie înștiințată pentru acest lucru [2].

O recrutare bogată de voluntari se prevedea și în Banat, pe drumul început de moldoveni. „Văzui pe Murgu — exclamă A.G. Golescu în scrisoarea de la 19/31 iulie către Bălcescu — și mi se înveseli inima". Vechiul prieten al revoluționarilor munteni vorbea acum despre zece mii de români înarmați, care puteau intra oricînd în Oltenia. Pe lîngă aceștia, promitea aproape trei mii de călăreți înarmați cu suliți, puști și pistoale, în afară de tunuri și de posibilitatea de a confecționa armament. De la modesta făgăduială făcută moldovenilor în iunie, intervenise speranța că acțiunea de înarmare insurecțională a bănățenilor — propusă de Murgu, prin Nicolae Bojincă, drept sprijin autorităților districtuale maghiare [3] — avea să servească unui îndoit scop revoluționar.

Pe de altă parte, D. Brătianu, după infructuoase discuții purtate cu reprezentanții guvernului maghiar la Pesta, fusese întîmpinat la Viena de către tineretul universitar din capitala habsburgică cu tot elanul revoluționar. Legiunea academică vieneză îi promisese să sară în ajutorul revoluției muntene la primul apel [4]. În această legiune studențească erau încadrați cei vreo zece români, despre care vorbise Ioan Maiorescu și care vor aduce multe servicii cauzei românești în cursul revoluției, ca și în timpul emigrației de după înfrîngere [5].

Elementul paralizant în acțiunea începută cu atîta elan l-a constituit problema procurării armelor necesare atît pentru voluntarii care ar fi urmat să vină din Transilvania, cît și pentru forțele interne ale Țării Românești.

Generalul Pfersmann, la Sibiu, oferise lui Ioan Maiorescu armament vechi din depozitul de la Alba-Iulia, dar a cărui reparație ar fi întrecut cu mult costul altuia nou, deși și pentru recondiționarea lui trebuia obținută aprobarea Vienei. De la Sibiu, Maiorescu indicase lui A. G. Golescu, la Viena, o adresă a lui David Specker, pe care o aflase de la grănicerii din Orlat, și-i recomanda să încheie un contract pentru zece mii de puști. Din răspunsul lui Golescu-Negru — de la 19/31 iulie — reiese însă că speranțe prea mari nu avea din ce-și face nici din punct de vedere al cantității și nici al prețului de cost, dar nici al posibilității de transport.

[1] Cf. anexa 80 (scrisoarea lui I. Maiorescu din 12/24 iulie 1848).
[2] Anexa 81 (scrisoarea din 15/27 iulie).
[3] Bogdan Duică, *Eftimie Murgu*, p. 162. S. Dragomir, *Studii și documente*, V, p. 369.
[4] *Anul 1848*, vol. II, p. 614.
[5] *Ibidem*, p. 646 p. 188 și (scrisoarea lui D. Brătianu din 30 iunie/12 iulie).
[6] *Ibidem*, p. 519; M. Bănescu și V. Mihăilescu, *Ioan Maiorescu*, p. 175; anexa 81 (scrisoarea lui Maiorescu din 15/27 iulie).

www.dacoromanica.ro

Convingerea lui A.G. Golescu era că guvernul maghiar nu va îngădui nici măcar tranzitul de armament pentru România. „Ei niciodată nu vor fi cu toată inima pentru o Românie liberă, precum nici pentru o Serbie liberă !". De aceea se pronunţa acum mai degrabă pentru o apropiere de revoluţionarii sîrbi decît de cei maghiari. Tranzitul prin Ungaria se putea face numai în mod clandestin ; grosul armamentului însă numai pe linia Varna [1].

În acelaşi timp, Golescu stăruia să se concentreze la Bucureşti toţi meşterii fabricanţi de puşti din ţară, pe lîngă care să se mai angajeze şi din Transilvania şi Serbia. Pentru lănci propunea „o fabrică" în una din mănăstirile din Carpaţi, ca să fie lîngă graniţă, cu meşteri aduşi din Braşov sau Sibiu. Pe aceştia din urmă îi văzuse dispuşi să confecţioneze la 2 sfanţi şi 20 de creiţari fierul lucrat. În privinţa tunurilor, Eftimie Murgu îl asigurase că Banatul putea da nu numai fierul şi arama sau cositorul necesar, ci şi meşteri din fabrica de tunuri care se afla acolo. Tot Murgu se angaja să trimită în ţară un consilier militar pe lîngă guvernul revoluţionar, un grănicer român, ofiţer de geniu, în afară de alţi ofiţeri de geniu care să-l însoţească. Fabricarea de puşti reclama însă mai multă perfecţionare tehnică şi, de aceea, neputîndu-se satisface producţia internă, s-au depus toate eforturile pentru contractarea cantităţilor suplimentare în afară.

Întîrzierea pronunţării Vienei liberale în privinţa ajutorului militar sau diplomatic solicitat de către revoluţionarii din Ţara Românească, la care se adaugă eşecul tratativelor purtate de D. Brătianu cu guvernul de la Budapesta şi, mai ales, zvonurile de o nouă „contrarevoluţie drăcească", după expresia lui Bariţiu, pe care o puneau la cale reacţionarii la Bucureşti, au determinat întoarcerea în Ţara Românească a lui Ioan Maiorescu. Din Sibiu pornea pe ziua de 20 iulie/1 august, lăsînd apărarea intereselor revoluţiei în seama lui A. T. Laurian. Agentul permanent de legătură al românilor, atît de o parte şi de alta a Carpaţilor, cît şi dinăuntrul şi din afara teritoriului românesc, încercase şi el să trateze cu conducătorii revoluţiei maghiare, în sensul alianţei ofensive-defensive îndreptate împotriva absolutismului habsburgic şi ţarist. Folosise prilejul, în iunie, cînd făcuse parte din delegaţia românilor transilvani ce prezentase împăratului protestul împotriva „uniunii" votate de Dieta maghiară din Cluj. Nu obţinuse nici el nici un rezultat [2].

Răspunsul negativ al cabinetului liberal vienez, care considera căzut guvernul provizoriu din Bucureşti şi prin urmare, o dată cu el, şi propunerile adresate Vienei, a sosit îndată după plecarea lui Ion Maiorescu. A fost comunicat prin generalul Pfersmann direct lui Laurian [3]. El reflectă de această dată mai curînd informaţia tendenţioasă servită

[1] *Anul 1848*, vol. II, p. 371—372, 374, 615 şi 619—620.

[2] *Ibidem*, vol. I, p. 637, 638 şi 693—695 (scrisorile către N. Bălcescu, două din 17/29 iunie, a treia, din 20 iunie/2 iulie 1848).

[3] *Ibidem*, vol. II, p. 647.

www.dacoromanica.ro

de Timoni, agentul austriac de la București, decît efectul, prematur, al notei din 19/31 iulie adresată de Cabinetul de la Petersburg către reprezentanții săi din străinătate [1]; deși indiciile unei înțelegeri ruso-austriece se puteau desluși de pe acum. Răspunsul Austriei se referea, așadar, la înlocuirea guvernului revoluționar prin căimăcămia boierească, instalată prin contrarevoluția de la 27—29 iunie (sau 9—11 iulie st.n.), care ar fi pecetluit înfrîngerea revoluției de la București. De aceea o comunicare directă cu guvernul revoluționar român era considerată depășită de evenimente, apreciindu-se că și cei „doi domni Maiorescu și Laurian", care veniseră în trebile Țării Românești, se întorseseră înapoi la București [2]. Cît despre problema de ordin extern pentru care se solicitase intervenția Austriei, se aprecia în răspunsul dat că Rusia își baza protectoratul pe tratatele cu Turcia, și deci că protestul Austriei nu putea avea loc decît în cazul în care interesele sale în Principate aveau să fie atinse. Răspunsul, evaziv și echivoc, dat de Austria coincidea însă cu ordinul de deplasare al trupelor (miliție și artilerie) la granița cu Principatele. La întrebarea adresată de Laurian, generalul Pfersmann dăduse explicația — de neînțeles pentru interlocutorul român — că măsura era luată anume, ca să se preîntîmpine orice neorînduială ce s-ar provoca „prin venirea oamenilor din Țara Românească, mai ales a proletarilor" (citește, a revoluționarilor țărani) [3].

Tot răspunsul lui Eftimie Murgu rămînea mai optimist în acest prim bilanț al eforturilor comune depuse în cauza revoluției române: „Cea dintîi grijă să vă fie, fraților, arma. Armată cît mai în grabă... Ca să puteți cea dintîi năvală să o preîntîmpinați cu bună ispravă. Apoi de aici înainte va fi grija noastră, și mai pe urmă grija Europei... Nu glumiți, ci vă înarmați!" [4]. Voise un moment să vină pentru o zi la București, pentru o mai amănunțită înțelegere. Încredințează însă legătura dintre el, mai vîrstnicul revoluționar, și foștii săi elevi din Țara Românească, lui Vasile Maniu, care urma, să se întoarcă în curînd în Banat, cu misiuni din București[5].

---

[1] *Ibidem*, p. 609—614.
[2] *Ibidem*, p. 647.
[3] *Ibidem*, p. 648.
[4] Bogdan-Duică, *Eftimie Murgu*, p. 171 (scrisoare din Pesta, la 8/20 iulie 1848, publicată întîi în „Transilvania", 1877, nr. 16, p. 184—185 de către Barițiu. Ca și la scrisoarea lui I. Maiorescu, citată mai sus (p. 152 n. 1), subliniem mesajul național transmis prin rîndurile acestor documente de la 1848 celor ce în 1877 se aflau în *războiul pentru Independență*.
[5] Bogdan-Duică, *op. cit.*; v. și *Anul 1848*, III, p. 131.

www.dacoromanica.ro

VIII IDEEA NAȚIONALĂ ȘI PROPAGANDA REVOLUȚIONARĂ „PESTE TOATE PĂRȚILE ROMÂNIMEI"

1. Reviriment revoluționar cu scopuri de unitate politică. Orientarea către Austria revoluționară. — Situația critică creată conducătorilor români în Transilvania prin ordinul de dizolvare a Comitetului național din Sibiu, sîngeroasele incidente săvîrșite cu concursul autorităților maghiare, începute cu măcelul de la Mihalț din 21 mai/2 iunie și, mai ales, extinderea măsurilor marțiale și a actelor de teroare încurajate de sancționarea imperială a „uniunii" votate de Dieta maghiară din Cluj, înlăturaseră cu totul posibilitățile de conciliere cu autoritățile maghiare. De aceea încă după întoarcerea de la Pesta, la sfîrșitul misiunii nereușite pe lîngă conducătorii revoluționari maghiari, A. T. Laurian se gîndește la *o schimbare de tactică*. „Ar trebui să stăruim — scria el lui N. Bălcescu, la 20 iunie/2 iulie 1848 — ca să facem un congres general dintre toți românii. Înțelegeți-vă cu toți patrioții cei vrednici și să ne scrieți"[1]. Formula preconizată la Paris, din luna martie, de a se conjuga și a se concentra forțele revoluționare în Țara Românească și de a se urmări de acolo, ca dintr-un centru unic al revoluției, țelul final comun, prinde teren larg între transilvani. Aripa radicală (iredentistă) a revoluționarilor din sînul Comitetului național — Ioan Buteanu, Papiu-Ilarian, Ioan Suciu, Ioan Pipoș, Vasile Tămaș, Aron Pumnul, Al. Bătrîneanu, C. Roman și A. T. Laurian[2] — se pronunță pentru continuarea acțiunii naționale românești în Țara Românească; ea preîntîmpină și înlesnește totodată misiunea lui A. G. Golescu în Transilvania pentru recrutarea de voluntari. În acest sens trebuie înțeleasă și propunerea pe care o făcea Ion Maiorescu, la 15/27 iulie, de la Sibiu, guvernului provizoriu din București, ca să cheme în țară pe Simion Bărnuțiu și pe alți tribuni transilvani, a căror existență, dacă rămîneau pe loc, era amenințată prin reacțiile extremiștilor maghiari[3]. Propunerea pare

[1] *Anul 1848*, vol. I, p. 695.
[2] Cf. S. Dragomir, *Avram Iancu*, p. 48.
[3] Anexa 81.

www.dacoromanica.ro

să fi fost adusă la București mai devreme decît scrisoarea lui Maiorescu și prin grai viu de către C. Roman, o dată cu primii voluntari care trecuseră munții. La 17/29 iulie, guvernul provizoriu, și Ștefan Golescu în mod deosebit, transmiteau — prin Constantin Roman — invitația directă lui Bărnuțiu. Îl rugau să vină, măcar pentru o săptămînă, ca să delibereze împreună asupra măsurilor ce trebuiau luate în comun și apoi să poată fi trimis unde vor dicta nevoile sau, cum spunea scrisoarea, „unde va putea lucra în cauza generală a românilor"[1]. Aceeași invitație se comunica și lui Ion Buteanu, Papiu-Ilarian și Aron Pumnul, care se oferiseră voluntari și erau așteptați să sosească. „Politica de aici — precizează C. Roman — e ca acum toți bărbații cu capacitate însemnată să se concentreze aici în Țara Românească și să lucreze de aici".

Guvernul avea să cheme și pe Laurian pentru noi instrucțiuni și noi misiuni în legătură cu politica ce trebuia dusă la Viena[2]. Evenimentele în ceea ce-l privește însă vor da alt curs situației.

Prin convocarea forțelor principale revoluționare în București se urmărea, evident, ceva mai mult decît întărirea revoluției din Țara Românească. Planurile noi se deslușesc mai bine din scrisoarea pe care o adresează Golescu-Negru guvernului său după vizitele și consfătuirile făcute la Brașov, Sibiu, Pesta și Viena. Constatînd însuflețirea generală între români, el se preocupă direct de modalitatea stimulării luptei revoluționare pentru unitatea națională. „*Bălcescule* — scrie Golescu —, *a sosit timpul ca să organisăm o frăție secretă și grandioasă, care să se întindă peste toate părțile Românimei și să aibe cîțiva capi în fiecare provincie, iar centrul ei în Bucuresci, unde este și mai multă libertate de acțiune*"[3].

Practic, Alexandru G. Golescu cerea : 1) subscripții de pretutindeni, oricît de mici, chiar și cu paraua, ca să se constituie o „casă" centrală, care să poată subvenționa lucrările secrete de „prozelitism și armare"; 2) propaganda națională să fie susținută atît pe cale orală, cît și prin întemeierea de reviste și ziare, la Sibiu, Cernăuți și în Banat; prin multiplicarea înmiită a tuturor proclamațiilor revoluționare emise în Țara Românească și difuzarea lor largă în Moldova, Bucovina, Ardeal și Banat. „Ar fi o prostie adevărată — preciza Golescu — din parte-ne a nu ne servi cu libertatea tiparului cînd o avem pretutindeni". Comparația e edificatoare : maghiarii aveau 30 de gazete, în timp ce românii transilvani numai două. Și nici de tonul acelora nu mai era prea mulțumit; 3) promitea o energică impulsionare a presei apusene în favoarea cauzei românești, dar pretindea în schimb funcționarea promptă a unui serviciu de informare și propagandă în țară, mai activ decît se făcuse pînă atunci. Invocă interesul pe care l-au stîrnit evenimentele de la 19/31 iunie din Țara Românească, datorită

---

[1] S. Dragomir, *Corespondența dascălilor ardeleni* (scrisoarea din 17/29 iulie).

[2] *Anul 1848*, vol. IV, p. 399 (scrisoarea lui I. Maiorescu către A. G. Golescu, din 16/28 septembrie).

[3] Scrisoarea citată de atîtea ori pînă acum de la 19/31 iulie; vezi și fig 16.

www.dacoromanica.ro

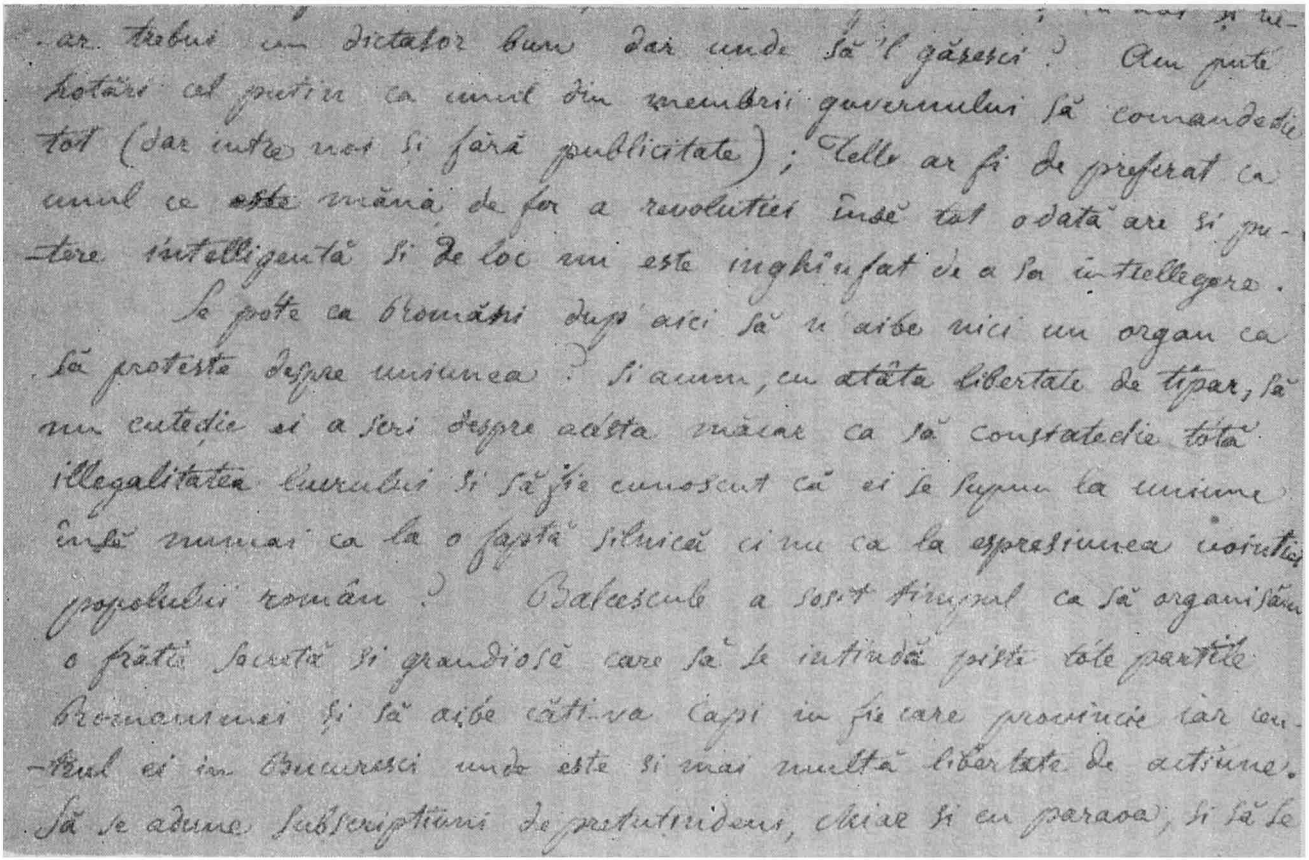

Fig 16. — Fragment din scrisoarea lui A. G. Golescu, trimisă din Viena lui N. Bălcescu la București (B. A. R., S $\frac{17(2)}{LXIV}$).

www.dacoromanica.ro

agitației făcute în presă și prin foi volante, și dă exemplu cît de populară devenise Ana Ipătescu la Viena, pentru că propaganda lucrase operativ și răspîndise vestea faptei ei eroice în 40 000 de foi volante.

În căutarea soluțiilor tactice, care să poată înlesni drumul spre constituirea statului unitar, independent, A. G. Golescu s-a oprit asupra intrării temporare a tuturor românilor într-o confederație austriacă-democratică.

Orientarea către o colaborare cu Austria liberală nu era, firește, o inițiativă sau o descoperire a sa. Avusese tot timpul să afle despre tatonările și demersurile făcute de moldoveni înaintea sa. Pe el însă ideea începuse să-l preocupe pe măsură ce discuțiile purtate cu reprezentanții politici maghiari la Budapesta, ca și apelul adresat Cabinetului austriac pe calea Comandamentului militar de la Sibiu, se dovedeau a fi cu totul sterile. De cînd se afla la Viena, avusese prilejul să asiste aici la o potențare a măsurilor liberale de guvernare, în spiritul constituției austriece din martie. Noile alegeri aduseseră în Parlamentul vienez 383 de reprezentanți ai burgheziei și muncitorimii și, mai ales, ai țărănimii. Din componența socială a noului Reichstag lipsea astfel aristocrația imperială și dominau în schimb reprezentanții provinciali rurali, de opt naționalități diferite: germani, cehi, sîrbo-croați (din Dalmația), sloveni, polonezi, italieni, ruteni și români bucovineni. Principiile politice liberale ale arhiducelui Ioan — delegat de împăratul Ferdinand, care se retrăsese la Innsbruck, să conducă Imperiul habsburgic în locul lui — contribuiseră să dea curaj emisarului revoluționar român în demersurile pe care le încerca. Îndemnuri și încurajări primise și de la D. Brătianu, ca și de la A. T. Laurian și Ion Maiorescu. După comportamentul generalilor imperiali de la Sibiu, era clar că politica Curții era tot conservatoare-reacționară și înclina spre alianța cu Rusia țaristă și că deci pe această linie nu era nimic de așteptat în favoarea cauzei naționale române. „Ruginții Austriei — scria Laurian la 17/29 iulie — se par a vre să rămîe tot în prietenie cu Rusia, și aceasta se pare că o știu generalii, de aceea sînt așa de reci în cauza românilor"[1]. De aceea îl îndemna și el să caute legături cu membrii Adunării și să le recomande „cauza noastră, ca să vorbească în Adunare (Dietă) în favoarea noastră". După trei zile — la 20 iulie /1 august —, cînd generalul Pfersmann îi comunica refuzul Cabinetului vienez de a oferi ajutor militar și diplomatic revoluției din Țara Românească, Laurian se grăbește să relateze colegului său de la Viena conținutul integral al notei transmise și să-i repete recomandarea făcută în ajun[2].

La primirea scrisorii de la Sibiu, hotărîrea agentului român era luată. Fără a părăsi convingerea că, mai presus de orice ajutor străin, singurul ajutor eficient rămînea acela pe care ți-l puteai oferi tu însuți, încerca noua cale. „Ne-am ilusionat foarte... — acuză Golescu-Negru — și n-am înțeles din capul locului să nu vorbim cu reacționari străini, cari nu pot fi decît iarăși în partida reacționarilor români". Para-

[1] *Anul 1848*, vol. II, p. 518 (scrisoarea către A. G. Golescu).
[2] *Ibidem*, p. 647.

www.dacoromanica.ro

lela era elocventă : „Acel porc de cîine" de Latour, cum îl califică pe ministrul de război austriac, era *Odobescul austriacilor*, pentru că nici ei nu aveau cu cine să-l înlocuiască ! Generalii erau și ei oamenii trecutului „*precum Solomon și toate creaturile lui*". Cerea cu atît mai imperios întoarcerea spre forțele interne și propagarea românismului prin regimentele grănicerești ; să se facă „prozelitism secret" cît mai mult, așa cum făcuse Murgu în regimentele bănățene[1].

De la Viena trimite, prin Toma Constantin, scrisori „către agitatorii cei de frunte din Banat și Transilvania" (expresia este a lui Golescu), cu instrucțiuni precise de propagandă în vederea „unirii tuturor românilor"[2]. Despre atașamentul la cauza revoluției a fostului învățător și coleg cu N. Bălcescu la școala ostășească din 1838, nu se îndoia. Pentru organizarea propagandei în Bucovina se adresează lui Vasile Mălinescu, și lui Iancu Alecsandri, abia venit dintr-acolo[3]. De la Paris, unde susținea din răsputeri cauza revoluției române, luptîndu-se cu lipsa de știri din țară, cu lipsa de mijloace financiare și cu indiferența deprimantă a cercurilor guvernamentale franceze, răspunsul lui Mălinescu a fost entuziast și prompt. Pleca din Paris în jurul datei de 9/21 august[4], cu banii dați de A. G. Golescu, lăsînd grija țărilor române pe seama celuilalt moldovean, I. Lecca, a francezilor P. Bataillard și a doctorului Mandl (Mendel), prieteni vechi ai revoluționarilor români[5]. În lista cheltuielilor făcute de Golescu-Negru din banii revoluției figurează 80 de galbeni dați lui Vasile Mălinescu pentru „mergerea sa de la Paris în Bucovina". Iar scopul e spus tot acolo : pentru ca să rămînă să facă propagandă *pentru unirea tuturor românilor* ; să pregătească, împreună cu Ioan Alecsandri, manifestații în favoarea Principatelor și *petiții către dieta Imperiului sau către puterea centrală din Viena*[6]. Sublinierea din prima parte a textului e a lui A. G. Golescu. Indicarea mijloacelor de luptă o subliniem noi acum.

La Viena, studenții români, în special Ioan Ursu (Medvesi), B. Pascu și Salvian Popovici[7], ca și deputații românilor bucovineni din Reichstag, înlesnesc ca primele rezultate ale înțelegerii cu deputații democrați vienezi să se anunțe optimiste. La 24 iulie/5 august, A. G. Golescu scria lui Laurian și guvernului de la București că obținuse sprijinul pentru o moțiune adre-

---

[1] S. Dragomir, *Din corespondența dascălilor ardeleni* (scrisoarea din 24 iulie/5 august către Laurian și Maiorescu).

[2] G. Fotino, *Boierii Goleşti*, vol. II, p. 384—385.

[3] Vezi capitolul VI, p. 143.

[4] Despre prezența sa în Bucovina, împreună cu Iancu Alecsandri și cu Costache Negri, vorbește și N. Ionescu în scrisoarea din Cernăuți 28 noiembrie 1848 către brașoveanul G. Nica-fiul. Cf. A. A. Mureșianu, *Planul „Regatului Daciei"*, anexa X, p. XXVIII.

[5] *Anul 1848*, vol. III, p. 285—287 (scrisoarea lui V. Mălinescu din 8/20 august de la Paris) ; vol. IV, p. 11—14 (I. Lecca către P. Bataillard, din 31 august/12 septembrie de la Paris) și p. 395—397 (A. G. Golescu către P. Bataillard, din 16/28 septembrie de la Paris) vol. IV, p. 26 (doctorul Mandl către A. G. Golescu, din 8/20 august de la Paris).

[6] G. Fotino, *Boierii Goleşti*, vol. II, p. 384.

[7] *Anul 1848*, vol. II, p. 518—519 și 735 ; vol. III, p. 78 ; vol. IV, p. 399 ; vezi și în acest volum, cap. II („Cercul românilor de la Viena").

www.dacoromanica.ro

sată Cabinetului habsburgic pe cale parlamentară. Moțiunea, semnată de către deputații românilor bucovineni[1], urma să fie citită în Reichstag de către un deputat german. A.G. Golescu îi alcătuise argumentația istorică, bazat pe prevederile tratatului de la Adrianopol, pe inviolabilitatea teritoriului românesc și pe dreptul de autonomie al țării. Avea toată grija să proiecteze cît mai multă lumină asupra avantajelor comerciale și politice, care să ispitească guvernul vienez să promită o intervenție diplomatică mai energică apărînd interese egoiste. „Germanii de aici — scrie Golescu — ne sînt foarte amici. Simpatia lor, deși născută de ieri, de cînd adică au început a simți misiunea ce ar putea lua ei în Orient, însă ne va fi spre mare ajutor"[2]. Latura politică a interesului spontan austriac-democratic cu care ne-am mai întîlnit în acest volum a fost surprinsă și de către delegatul muntean, atît pe plan extern, cît și intern. Într-un caz, vechea tendință de expansiune teritorială și economică. În al doilea, preocupări cu ecouri imediate, derivînd din nevoia de contracarare a preponderenței elementelor maghiar și croat în Imperiul habsburgic, prin opunerea unui al treilea element, al românilor.

Ceea ce urmărea deocamdată delegatul român era popularizarea revoluției prin Parlament și presă, ca opinia publică europeană să îmbrățișeze cauza românilor. De aceea argumentarea istorică, politică și economică pe care o pregătise pentru întocmirea moțiunii din Reichstag o difuzează larg și în broșură aparte. Ea apare în traducerea germană a lui Eduard Wolf, chiar în aceeași lună, august[3].

Moțiunea nu știm dacă s-a citit sau nu, dar o interpelare în favoarea Principatelor a avut loc pe ziua de 14/26 august[4]. Pe banca ministerială au fost de față ministrul președinte Wessenberg și ministrul de externe Doblhoff Dier ; lîngă ei Latour, Bach, Krauss, Schwarzer și Hornbostl. Interpelatorul, deputatul austriac Strasser, după un scurt istoric al mișcării din Țara Românească, amintind și situația din Moldova, anunță intrarea

---

[1] Cf. T. Bălan, *Lukian Kobilitza. Ein Beitrag zur Kentnis der politischen Ereignisse der Jahre 1848 und 1849 in der Bukovina*, în „Czernowitzer Allgemeine Zeitung", 18 și 20 aprilie 1926 ; Erich Prokopowitsch, *Die Rumanische Nationalbewegung in der Bukovina und der Dako-Romanismus*, Graz-Köln, 1965.

[2] S. Dragomir, *Corespondența dascălilor ardeleni* (scrisoarea către Laurian și Maiorescu) ; *Anul 1848*, vol. II, p. 733 (către Bălcescu), vol. III, 150—153 (către guvernul Țării Românești).

[3] *Die politische Stellung der Roumainen (Moldo-Walachen) gegenuber der Turkei*, nach dem Französischen von A. G. Golescu, Mitglied der provisorischen Regierung der Walachei, deutsch bearbeitet von Eduard Wolf, Wien im August 1848. Gedruckt in der Franz Edlen von Schmid'schen Buchdruckerei, 23 p. ; reprodusă în *Anul 1848*, vol. IV, p. 48—70. Un alt material, *Histoire du Protectorat russe dans les Principautés et du Règlement Organique*, pregătit de A. G. Golescu în aceeași lună, a avut o circulație mai restrînsă (*Anul 1848*, vol. IV, p. 35—48). În *Darea de seamă asupra banilor publici*, cheltuiți de A. G. Golescu în scop de propagandă, figurează suma de 30 de galbeni plătiți la Viena pentru traducerea și tipărirea broșurii, și alți 20 de galbeni pentru traducerea Proclamației de la Islaz și pentru transportul și difuzarea numitei broșuri și a proclamației „prin toate staturile Germaniei" (G. Fotino, *Boierii Golești*, vol. p. II, p. 384).

[4] *Anul 1848*, vol. III, p. 446—449 (Raportul oficial al ședinței a 31-a a Adunării constituante din Viena).

www.dacoromanica.ro

trupelor otomane în Muntenia în timp ce trupele țarului se aflau în Moldova, și le considera pe amîndouă cu intenții agresive. În consecință, cerea ca poziția germanilor sau a austriecilor să nu fie indiferentă față de ce se petrecea în Principatele situate la Dunărea de Jos, „marea arteră a vieții comerciale și industriale a Austriei și a Germaniei". Strasser considera că politica externă a Austriei, ca monarhie constituțională și democratică, trebuia să se schimbe față de Principate. Nu era compatibil ca o Austrie liberă să privească cu indiferență dubla subjugare a poporului român. Cetățenii austrieci manifestă evidentă simpatie pentru poporul român, afirmă oratorul, și declarația sa e însoțită de aplauze în sală. Dar ei datorează mai mult decît atît „nefericitului popor român", atunci cînd părți însemnate (*nicht geringfügige Bestandtheile*) din neamul lui luptau în armata Austriei pentru cauza Austriei[1].

În răspunsul său prudent, ministrul președinte Wessenberg a avut toată grija să-și exprime credința că guvernul Turciei — reprezentat de cei mai liberali oameni ai Imperiului otoman, ca Reșid, Ali și Rifaat Pașa — era dispus să acorde românilor ușurări esențiale. La întrebarea directă adresată de deputatul Strasser dacă deputația din Țara Românească, venită să ceară ajutor diplomatic, a fost primită de către guvernul vienez, Wessenberg pretindea că nu avea cunoștință de așa ceva ; dar, chiar dacă deputația ar fi fost venită, întrucît guvernul provizoriu muntean a încetat să mai existe, ea nu-și mai avea rostul. Echivocul situației era de prevăzut, după cum bine văzuse și doctorul Ursu. La Viena erau de fapt „două ministere" : unul pe față, cu Doblhoff, care promitea totul[2] ; altul secret, legat de Innsbruck, de care ținea și ministrul războiului, Latour. Refuzul venea din partea celui de-al doilea. Concluzia o trage tot același comentator : „Din toate se vede nedubitat că Rusia și Austria au planuri secrete spre țările noastre românești"[3].

Politica urmată de Alexandru G. Golescu față de reprezentanții Austriei și față de diplomații străini acreditați în capitala hasburgică era evident aceea a momentului. Căuta a obține maximul dintr-o parte și din alta. Pe austrieci îi îndemna să arate simpatia cea mai mare pentru români, dacă voiau să-i cîștige și să-i facă să dorească o confederare austriacă. Pe reprezentantul turc de la Viena îl incita, vorbindu-i despre interesul Austriei față de cele două principate. Credea că, stimulînd astfel ambiția Porții, putea obține promisiuni mai mari. „Aceasta se cheamă diplomație

---

[1] „Es dürfte uns auch aus einem weitern Grunde eine andere Bahn vorgezeichnet sein bezüglich des unglücklichen Rumänischen Volkes, welches gewiss, ich bin es überzeugt, die Sympathien der österreichischen Staatsbürger für sich hat (B e i f a l l), weil eben von diesem Volksstamme in unserer Armee nicht geringfügige Bestandtheile fur die Sache Osterreichs kampfen" (*Anul 1848*, vol. III, p. 447—448).

[2] Vezi și scrisoarea lui A. G. Golescu din august, *Anul 1848*, vol. III, p. 150—153 ; S. Dragomir, *Studii și documente*, vol. II, p. 489—491 (scrisoarea din 5 august st. n., a medicinistului I. Ursu, nu locotenentului Ursu, către un membru al Comitetului, A. T. Laurian).

[3] S. Dragomir, *Studii și documente*, vol. II, p. 490.

www.dacoromanica.ro

după sistema veche — scrie el lui Bălcescu — , dar sînt silit să o întrebuințez de nevoie"[1].

Imperativul de la care știm că nu s-a abătut ori de cîte ori a fost vorba de confederarea cu Austria își găsește expresia în două principii : 1) unitatea națională a tuturor românilor și 2) independența așa cum o prevedeau și tratatele cu turcii. Nu ar fi fost vorba deci de o Austrie stat federal, ci de o confederare de state naționale sub numele de Austria. „Nimic nu le surîde mai mult austriacilor, ce au cugetat oarece despre destinul statului lor, decît înființarea națiunii române și intrarea ei în confederația națiunilor austriace, ca să cumpănească influența preponderentă, ce caută a lua pe de o parte elementul maghiar, iar pe de alta elementul croat"[2]. Dar oricum, negocierile urmau să intre în fază deliberativă numai din momentul în care Turcia răspundea cu dușmănie la dovezile de lealitate arătate de guvernul român. Lupta diplomatică ce trebuia dusă față de comisarii Porții trebuia să constea deci în a convinge pe turci că nu aveau decît de cîștigat avînd ca vecini Principatele prietene, deși democrate, și nu o Austrie care, întocmai ca și Rusia Romanovilor, va căuta mereu spre Constantinopol.

Pe plan transilvan, foloase generale imediate se puteau trage prin declanșarea unui protest armat împotriva „uniunii" forțate cu Ungaria, profitîndu-se de conjunctura creată prin conflictul croato-maghiar. De aceea îndemnurile lui A.G.Golescu la răscoală sînt categorice, cînd scrie : „Chiar fără arme tot trebuie să ne sculăm, pe cînd nu sînt încă împăcați maghiarii cu croații"[3]. Era convins, că, într-un al doilea front creat regimentelor maghiare, împotrivirea față de mișcarea de emancipare a românilor era diminuată prin forța lucrurilor. Pentru reușita mai deplină stăruia, firește, pentru acea unire între români, care numai cu propagandă secretă se putea dobîndi. Preconizează legătura cu Jelačić și cointeresarea sașilor pînă la un punct în secretul transilvanilor.

Alăturînd acestui program din scrisoarea către Laurian și I.Maiorescu pasajul corespunzător din scrisoarea adresată lui Nicolae Bălcescu, mijloacele se explică, țelurile se definesc : „Austriacii numai atîta așteaptă să se desfacă într-un chip cu italienii, pentru ca să ne poată da mîna în contra lor [a maghiarilor], căci mult sînt speriați ei de dînșii, iar de noi nu. Stăruiți dar a vă înfrăți cu sașii, căci sașii ne vor ajuta mult spre a ne realiza unitatea națională sub protecția Vienei, numai ca să scape de maghiari"[4]. Neîndoios, amîndouă gîndurile sale țînteau departe, spre orizonturile statului român unitar și independent. De aceea recomanda colaborarea cu sașii numai într-atît cît secretul scopului final putea rămîne nedestăinuit.

[1] *Anul 1848*, vol. II, p. 733, și vol. III, p. 150—151.
[2] S. Dragomir, *Corespondența dascălilor ardeleni* (scrisoarea către I. Maiorescu și Laurian).
[3] *Ibidem* (scrisoarea din 24 iulie / 5 august către Laurian și Maiorescu).
[4] *Anul 1848*, vol. II, p. 734.

www.dacoromanica.ro

2. Arestarea lui Laurian. Divulgarea baronului Nopcea. — Dar abia apucă să-și închege gîndurile în cele două scrisori, că știrile alarmante din Țara Românească îl fac să trimită pe a treia[1]. În pretențiile Porții de a dizolva guvernul revoluționar și de a reinstala căimăcămia sau Locotenența domnească vedea cu groază sfîrșitul... prăbușirea. Membrii guvernului revoluționar, scrie Golescu, să pună poporul să manifesteze în masă împotriva ordinului turcesc ! În post-scriptum punea în vedere lui Laurian să se grăbească a trimite scrisoarea la București „cu o ocaziune sigură", adresînd-o unuia din membrii guvernului.

Gravitatea recomandărilor și planurilor dezvăluite în toate trei scrisorile a fost înțeleasă de la bun început de către primul lor destinatar. De aceea s-a decis să le comunice personal.

Dar la 6/18 august, cînd era tocmai pe punctul să intre în diligența care să-l ducă la București, Laurian a fost arestat de autoritățile maghiare. Nu însă fără ca Ion Maiorescu — care venise să-l conducă — să fi putut prelua neobservat din mîinile lui Laurian una din scrisori. Dar numai una, cea adresată lui N. Bălcescu, care a reușit astfel să ajungă la destinația ei[2]. Scrisorile din 24 iulie/5 august către Laurian și Maiorescu și din 26 iulie/7 august către guvernul din București au fost confiscate de autoritățile maghiare. Au fost găsite în lada sau cufărul care însoțea pe călătorul român sau, după părerea lui Maiorescu, la percheziția făcută la Nicolae Bălășescu acasă[3] unde locuia și Laurian? Nu interesează. Gravă era situația în sine.

Tonul cominatoriu la adresa guvernului maghiar, din scrisoarea către Laurian și Maiorescu a înverșunat, după cum era de așteptat, relațiile cu românii bănățeni și transilvani, dar și cu conducătorii revoluției din Principate, îngreunînd astfel și mai mult înțelegerea dintre guvernele de la București și Budapesta. După un an, cînd Nicolae Bălcescu, în emigrație fiind, venea să propună din nou revoluționarilor maghiari alianța românilor, L. Kossuth va folosi momentul spre a-i reproșa conținutul scrisorilor lui A. G. Golescu[4]. Intențiile românilor de creare a statului dacic avea să le acuze și John Paget în discuțiile cu Bălcescu din iunie și iulie 1849 la Pesta și Cluj. Cu privire la răspunsul primit atunci din partea interlocutorului său, Paget pretinde că Bălcescu ar fi considerat regatul dacic „un vis al lui

---

[1] S. Dragomir, *Corespondența dascălilor ardeleni*. Scrisoarea din 26 iulie—7 august — e publicată ca fiind adresată tot lui Laurian și I. Maiorescu. Titlul scrisorii : „Mes chers amis", iar apoi un post-scriptum adresat lui Laurian dovedesc că e vorba de prietenii din guvernul de la București, cărora le scrie prin intermediul folosit tot timpul revoluției, A. T. Laurian.

[2] Originalul scrisorii se află în fondul de corespondență N. Bălcescu, B. A. R. (donația N. Mandrea).

[3] Autografele scrisorilor din 24 iulie / 5 august și din 26 iulie / 7 august se găsesc în fondul de corespondență al contelui Mikó (Biblioteca Filialei Academiei din Cluj). Despre împrejurările arestării lui Laurian, cf. — între altele — scrisoarea lui I. Maiorescu din 16 / 28 septembrie, *Anul 1848*, vol. IV, p. 397—399 ; Al. Papiu-Ilarian, *Istoria românilor din Dacia Superioară*, vol. III, p. 50—51.

[4] Cf. S. Dragomir, *N. Bălcescu în Ardeal*, în „Anuarul Inst. de istorie națională", Cluj, V, 1928, și extras.

www.dacoromanica.ro

Laurian și încă a doi sau trei asociați de-ai săi, fără nici o influență în Țara Românească"[1]. Comentariile sînt, bineînțeles, de prisos.

Însprirea bănuielilor reprezentanților maghiari față de conducătorii românilor se reflectă însă, mai ales, în vehementa opoziție a lui Kossuth, în Dietă la 14/26 aug. 1848, împotriva revendicărilor formulate la Lugoj; implicit deci împotriva înarmării insurecționale a românilor bănățeni sub căpitănia lui Murgu[2]. Tot acum are loc și arestarea lui Ion Maiorescu, după sosirea sa la Pesta. Punerea în libertate i-a fost determinată nu de dezavuarea — de circumstanță — a acțiunii lui Golescu[3], ci de calitatea oficială de agent diplomatic al guvernului revoluționar român la Frankfurt.

Divulgarea se petrecuse, înainte, la Viena. A făcut-o baronul, român de origine, Vasile Nopcea. Pe această tristă figură în istoria românilor transilvani[4] A.G.Golescu a vizitat-o la Viena și, solicitîndu-i sprijinul în calitate de român, i-a încredințat și secretele politice pe care le urmărea. I-a mărturisit legătura sa cu Eftimie Murgu. Mai mult chiar, i-a comunicat și intenția Comitetului român de la Sibiu de a trece în Țara Românească și de a acționa de acolo în consecință. Amănuntul din urmă se referea fără îndoială la chemarea adresată în acest sens de guvernul din București capilor revoluției transilvane și la trecerea efectivă a cîtorva din ei peste munți, în „țară".

În loc de ajutor, baronul Felsöszilvási Noptsa László s-a grăbit să transmită tot ce aflase de la delegatul român lui Francisc Pulszki, om politic maghiar, prieten al lui Kossuth și secretar la acea dată al Ministerului de Externe din Viena. Relatarea pe care o face la rîndul său Pulszki lui Kossuth[5], că A.G. Golescu ar fi cerut lui Nopcea să-l ajute „să reînvie vechiul imperiu dacic" nu este prin urmare o înscenare tendențioasă[6] din partea autorităților maghiare. Este un act de trădare națională din partea unui renegat pe care și cercurile guvernamentale maghiare îl desconsiderau în ultimă instanță. Ea mai dovedește însă și o insuficientă orientare și informare din partea emisarului român, de vreme ce a putut avea încredere într-un om care numai cu cîteva săptămîni în urmă fusese în stare să părăsească delegația românilor transilvani, pe care o conducea în calitate de vicepreședinte și care trebuia să prezinte împăratului habsburgic hotărîrile luate la Blaj.

---

[1] B. A. R., ms. englez 13, f. 516; cf. și studiul nostru *Revoluția din Transilvania și Ungaria văzută de John Paget*, în *Studii și materiale de istorie modernă*, vol. II, 1960, p. 187—221;

[2] T. V. Păcățian, *Cartea de aur*, vol. I, 1902, p. 402 — 403. Analiza discursului la S. Dragomir, *Studii și documente*, vol. V, p. 383 — 388.

[3] În scrisoarea lui Szemere către contele Mikó, din 12/24 august — publicată de Déak Imre, *1848 A szabadságharc története* p. 190 — ministrul de interne maghiar relatează că Ion Maiorescu prezentase pe A. G. Golescu ca pe un fantast, pe care și guvernul revoluționar român l-ar fi înlăturat.

[4] V. Cheresteșiu, *Adunarea de la Blaj*, p. 474, îi face un întemeiat rechizitoriu.

[5] H.—H. u. STA, Wien Kabinetsarchiv, Geheimeakten, Nachlaß Schwarzenberg, K. 13, f. 125. Textul scrisorii lui Pulszki e publicat și în Károly A., *Gr. Batthiány L. fobenjárópöre* [Procesul de înaltă trădare a contelui L. Batthyany], vol. I, Budapesta, 1932, p. 331.

[6] S. Dragomir, *Avram Iancu*, p. 262.

www.dacoromanica.ro

3. **„Un pas înapoi", o nouă tactică în afirmarea pentru Unire.** — Descoperirea legăturilor conspirative dintre românii din Principate cu cei din Monarhie — atestate în scrisorile confiscate și confirmate de declarațiile renegatului baron — se petrecea la scurt interval de la acuzația lansată public în răsunătoarea circulară a Cabinetului din Petersburg — 19/31 iulie — cu privire la intențiile românilor din Principate de „a constitui, sub numele de regatul daco-român, un nou stat aparte și independent"[1]. Ea a marcat un moment de cumpănă în considerarea ulterioară a planurilor de colaborare dintre o parte și alta a Carpaților, ca și în atitudinea publică adoptată de revoluționarii români în aprecierea problemei statului dacic[2]. Mulți au reproșat lui A.G. Golescu imprudența comisă. G.Barițiu, crezînd că scrisorile fuseseră interceptate sau confiscate la poștă, îl mustra cu toată indignarea: „Pentru Dumnezeu, domnule, că ce sunteți atît de fatalist! Cum puteai încredința o scrisoare, răsturnătoare de un stat, pe 100 miluri de la Viena-Sibiu, cînd acum și banii se înstrăină de la poștă. Am văzut decopiat din Pesta și aceea ce scriai prietenilor. Lucruri cu totul imposibile, lucruri care pe toată inteligența română din Ardeal ar aduce-o pe eșafod numai în trei zile"[3]. Totodată, îl previne ca, la întoarcere, nu cumva să treacă prin Ungaria, „căci toată junimea ungurească" îi jurase moarte, în toate părțile. Scrisoarea lui Barițiu, considerată însă în întregimea ei, cuprinde o probă netă asupra înțelegerii secrete care a existat tot timpul revoluției între fruntașii celor trei țări române. Ea se desprinde cu ușurință mai ales din prima parte, redactată cu o săptămînă mai devreme, adică la 23 august/4 septembrie. La această dată, cînd nu aflase decît despre arestările lui Laurian, Nicolae Bălășescu și Ioan Maiorescu și nimic despre confiscarea scrisorilor, Barițiu se arată chiar nemulțumit de încetineala și rezultatele obținute de A. G. Golescu în misiunea ce-i fusese încredințată din partea guvernului provizoriu. „Arme! exclamă Barițiu. Zău, în acest punct merserăți rău de tot. Să fiți știut că 30—50 mii arme cad în mîna dușmanilor, tot să le fiți arvunit de mult. Fiți *sinceri* către turci; prin ei veți avea și arme. Dar să fiți *sinceri* către turci; toți ne învoim la aceasta; prin ei veți cîștiga *acuma* pe întreaga Europă". I. Maiorescu — deși în misiunea sa la Frankfurt continua să discute cu toată convingerea problema regatului României — îl admonestează în scrisoarea din 6/18 septembrie. Dar, în scrisoarea următoare din 16/28[4], tonul era din nou cel vechi; aproba și misiunea încredințată lui Toma Constantin în Banat și Transilvania.

Nu e mai puțin adevărat însă că și mersul revoluției în Țara Românească a dovedit a fi prematură temeritatea „visului dacic". Încercările repetate de a pune în practică, chiar și numai parțial, o rezistență armată

---

[1] Textul notei circulare din 19/31 iulie 1848 e reprodus în *Anul 1848*, vol. II, p. 609—614, după „Albina românească" (Iași), 1848, nr. 59 din 25 iulie st. v. În „Journal de St. Petersburg" apăruse la 21 iunie st. v.

[2] Vezi și răspunsul lui N. Bălcescu către J. Paget.

[3] *Anul 1848*, vol. VI, p. 34—35. Pasajul citat poartă data de 29 august/10 septembrie.

[4] *Anul 1848*, vol. IV, p. 229 și 399.

www.dacoromanica.ro

în Principate au întîlnit de fiecare dată condiții necoapte pentru un proiect atît de vast. De aceea acum întreaga campanie de presă desfășurată pentru a protesta împotriva intențiilor de ocupare a Principatelor stăruie în *mod deliberat* asupra inactualității unor astfel de aspirații. Era doar o tactică, impusă de împrejurări, nu o capitulare.

Prima luare de poziție, publică, față de atacurile din „Nota" lui Nesselrode vine din partea lui Mihail Kogălniceanu. În programul pe care îl publica în august 1848 la Cernăuți, cu titlul *Dorințele partidei naționale din Moldova*, recunoaște că Unirea Țării Românești cu Moldova constituia „cheia de boltă fără care s-ar prăbuși tot edificiul național". Cît pentru voința de constituire a statului unitar daco-român din partea Moldovei și a Țării Românești, spiritul său juridic invocă raționamentul de bun simț. Cele două Principate nu erau în stare să-și apere propriul lor pămînt, cum o să facă „nebunia" „de a se pune deodată în război cu Austria, Ungaria și Rusia, numai pentru a reconstitui vechea Dacie !"[1].

Concomitent, la Viena, Nicolae Ghica-Comănești — păstrînd anonimatul sub semnătura *Un moldovean* — sublinia în *Observațiile* sale *cu privire la nota din 19/31 iulie*[2] aceeași nepotrivire între starea prezentă, neputincioasă și apăsată, a poporului din cele două Principate și aspirația „politico-poetică" către o împărăție daco-romană. Releva incompatibilitatea dintre potențialul scăzut al unui popor mic, jefuit în mod sistematic de un guvern corupt — popor care, nefiind liber, a uitat meșteșugul armelor — și iluzia că în același timp și în mijlocul a trei puteri (de data aceasta Turcia, Rusia și Austria) și fără consimțămîntul lor să poată obține, prin puterea armelor, teritorii și independență. Admite că s-ar fi vorbit ici și colo despre așa ceva. Dar pune întrebarea : „un vis" daco-roman și „un zvon" despre o astfel de propagandă pot ele îndreptăți ocuparea militară a Moldovei ?

Ziarul „Popolul suveran" din București publica — în trei numere consecutive, de la 30 august/11 septembrie la 7/19 septembrie — răspunsul oficial al guvernului revoluționar la circulara din 19/31 iulie[3]. În problema unității naționale se adoptă și aici poziția sibilină, printr-un cifru ușor de dezlegat : „Înființarea unui regat daco-român, în care ar veni să sprijine o singură și aceeași coroană tustrele țările unde românii fac fondul de căpetenie, sau unicul, cu seminția lor", constituia „ o fericire la care neamul românesc n-a cutezat a se măguli nici măcar în nădejdile sale cele mai frumoase". Cîteva rînduri mai jos, o precizare... îndeajuns de echivocă : „Regatul daco-român nu era încă o considerație de politică reală și serioasă"[4] !

---

[1] *Anul 1848*, vol. IV, p. 127.

[2] *Bemerkungen uber die russische Note vom 19. (31.) Juli d. J. in Betreff der Intervention in den romanischen Donaufürstenthümern*. Von einem Moldauer, Wien, im August 1848, Gedruckt bei Carol Gerold, 28 p. Reproducere în *Anul 1848*, vol. IV, p. 71—89.

[3] *Anul 1848*, vol. III, p. 759—774.

[4] *Ibidem*, p. 769—770.

www.dacoromanica.ro

Din Transilvania semnalul de alarmă față de implicațiile care erau de așteptat de pe urma acuzațiilor aduse în „Nota" Cabinetului de la Petersburg îl dă G. Bariţiu. El atrage atenţia lui Golescu-Negru asupra imperioasei necesităţi de a combate aserţiunile lui Nesselrode, tocmai pentru a risipi bănuielile cu privire la intenţiile „pandacice" ale românilor. „Pentru D-zeu ! nu suferi să prindă rădăcini. Te rugăm pe tot ce ai sfînt scarmănă-o, bate-o cu artilerie de 24 punţi în vreun jurnal franţuzesc, să o bată şi Maiorescu în vreunul nemţesc, ca nu cumva să demoralizeze opinia publică europeană..."[1]. El, Bariţiu, înfruntă depeşa ţaristă în trei numere din „Gazeta de Transilvania"[2], subliniind aceeaşi idee, comună articolelor citate pînă aici: chiar dacă ar fi avut moldovenii şi muntenii acest plan, „nici filozofia, nici legile nu pedepsesc cugetele", una era intenţia şi alta fapta.

Dar intenţia de unitate a tuturor românilor sub egida habsburgică a avut şi alte laturi. În numele ei s-a acţionat totuşi în comun, pe amîndouă versantele carpatice.

4. **Colaborarea din septembrie 1848 şi Memoriul de la Blaj.** — La 15/27 august, Axente Sever se întorcea în Transilvania, a doua oară în cursul verii lui '48. Înainte de a trece munţii la Sibiu, fusese la Craiova, şi se consultase cu Florian Aaron, atunci prefect al judeţului Dolj[3]. Al. Papiu-Ilarian, cu majoritatea celorlalţi transilvani, pare să fi revenit acasă tot cam în această vreme. Dintre membrii Comitetului revoluţionar transilvan, rămîneau „în ţară" Aron Pumnul şi Constantin Roman. Primul, la intrarea trupelor străine în ţară, va reuşi cu greutate să treacă, prin Moldova, în Bucovina, la fraţii Hurmuzaki[4]. Pe Constantin Roman îl vom găsi la Bucureşti în septembrie 6/18, participînd „cu steagul" în cortegiul care mergea la Palatul Administrativ spre „a cere Regulamentul Organic să se arză"[5]. Numai la începerea luptelor în Transilvania, prefectul Constantin Romanul-Vivul se va prezenta să preia comanda legiunii a XII-a din părţile Reghinului, oferindu-şi şi viaţa drept jertfă supremă la temelia Daco-României libere pe care o visa[6].

E oare de presupus că „exaltaţii şi fanaticii transilvani cu Asenţii săi", cum îi califică mai moderatul Vasile Maiorescu[7], se întorceau acasă după o lună de experienţă revoluţionară în Ţara Românească, fără nici un consemn luat cu cei dintre care plecau ? E de presupus că se duceau acasă, hotărîţi a-şi face dreptatea care li se refuza acum cu şi mai multă îndîrjire decît atunci cînd plecaseră ei din Transilvania, fără să facem vreo legătură

[1] *Anul 1848*, vol. VI, p. 34 (scrisoare din 23 august/4 septembrie).

[2] „Gazeta de Transilvania", nr. 75—77 din 13—20 septembrie st. v. Reproducere în *Anul 1848*, vol. IV, p. 335—341.

[3] *Anul 1848*, vol. III, p. 662; vol. IV, p. 11 (scrisorile lui Vasile Maiorescu).

[4] G. Sion, *Suveniре contimpurane*, p. 288 — 290; *Scrierile lui Ir. Porumbescu*, p. 115 — 119; „Bucovina", I, 1848, supl. nr. 6.

[5] *Anul 1848*, vol. III, p. 79.

[6] Pentru activitatea ca prefect al legiunii a XII-a şi tragicul său sfîrşit, cf. S. Dragomir, *Un precursor al unităţii naţionale — Constantin Romanul Vivul*, *loc. cit.*

[7] *Anul 1848*, vol. IV, p. 10 (scrisoare din 31 august către Ion Maiorescu).

www.dacoromanica.ro

cu capitalul articol — *Ungaria și România* — ce apărea în mod atît de coincident în „Popolul suveran" din 16 august st. v. ? E greu să dăm un răspuns negativ, știind pe deasupra că și autorul — nedestăinuit — al articolului era un bănățean: Vasile Maniu[1]. A socoti că se resemna fiecare să-și poarte gîndurile și aspirațiile circumscrise, capitulînd în fața unui viitor mai depărtat, nu putem crede.

Să încercăm, așadar, să deslușim urme și manifestări ale țelului național unitar în cele ce se petreceau de o parte și de cealaltă a Carpaților, de la sfîrșitul lui iulie și pînă unde — pe căile tăinuite ale mărturiilor istorice — a ieșit la lumina zilei jalonul drumului spre unitatea națională.

În *Țara Românească*, asigurările date de Ion Ghica de la Constantinopol păreau încă a mai amăgi speranța în neintervenția armată din partea Turciei. Înainte de pornirea de la Constantinopol spre țară a lui Suleiman Pașa și Emin Effendi, Ion Ghica transmisese guvernului că severitatea și dezaprobarea celor doi comisari turci puteau fi frînte dacă se menajau susceptibilitățile de putere suzerană ale Porții. Recomandase chiar să se ia legătura cu moldovenii, pentru a organiza împreună o manifestație „demnă și pacifică" trimișilor otomani[2]. În depeșa din 22 iulie/3 august informează din nou că discutase cu Emin Effendi problema unirii celor două Principate și rămăsese cu convingerea că o cerere colectivă a muntenilor și a moldovenilor către Poartă ar avea de întîmpinat „un succes infailibil"[3]. De aceea stăruia acum cu mai multă convingere să nu se piardă ocazia de a putea „opera acea fuziune de atîta timp dorită". Înainte de plecarea deputației române la Constantinopol pentru a obține recunoașterea Constituției, N. Bălcescu susținuse în presă datoria românilor de a-și apăra naționalitatea și drepturile, chiar cu prețul vieții[4].

A urmat și vizita festivă, de cinci zile, între 8/20 și 12/24 august, a lui Suleiman Pașa la București.

La trei zile după această vizită, ziarul condus de Bălcescu, Bolliac și Bolintineanu lua atitudine oficioasă față de problema națională în Transilvania. Discrepanța dintre felul larg și democratic în care înțelegeau revoluționarii români principiile de libertate, egalitate și fraternitate în guvernarea lor, și modul îngust și arbitrar în care se aplicau aceleași principii în Transilvania îi adusese în situația să cheme prin apel public pe conducătorii revoluției maghiare la calea dreaptă a respectului național și la renunțarea la egoismul aristocratic al guvernării.

---

[1] Pentru identificare vezi V. Maniu, *Unitatea latină séu causa română în procesul naționalităților*, p. 51.

[2] *Anul 1848*, vol. II, p. 100—101 (depeșă către ministrul Trebilor din Afară al guvernului provizoriu).

[3] *Ibidem*, vol. II, p. 687 (depeșă către ministrul Trebilor din Afară).

[4] *Drepturile românilor către înalta Poartă*, în „Popolul suveran", I (1848 2/14 august, p. 60, 62—64); articolul a apărut și în broșură fără numele autorului. E reprodus de „Foaie pentru minte", la 25 octombrie, p. 341—344 (cf. G. Zane, *Note și materiale*, în N. Bălcescu, *Opere*, I_2, p. 231—233.

www.dacoromanica.ro

Cu o lună mai devreme — la 16 iulie — tot „Popolul suveran" reprodusese cu nădejdi de bine comentariile elogioase germano-maghiare făcute într-un articol din „Pester Zeitung" la adresa revoluției din Țara Românească. Sub titlul *România și Ungaria liberă*, Budapesta întîmpinase cu prietenie și interes republica română de la București și viitoarea unire a celor două Principate Române, ca și ideea desființării granițelor vamale de la Carpați[1]. După o lună numai de la publicarea acelui articol, care fusese primit ca un apel la înfrățire revoluționară, ziarul bucureștean deplîngea ambiția nemăsurată și exclusivismul negativist, care dezlănțuiseră tragedia cumplită a războiului civil în Transilvania. În politica guvernului revoluționar maghiar față de celelalte naționalități, majoritare ca număr în statul maghiar, supremația aristocratică biruise linia liberală și democratică. În pragul dezastrului care îl prevedeau, revoluționarii bucureșteni întind conducătorilor de la Pesta mîna fraternității revoluționare: „Maghiarilor! România liberă vă salută patria ce este un stat liber și vecin, vă dechiară de nou sentimentele fraterne și crede că voi veți corespunde la dînsele; aprobează eroismul vostru, fiind secură că nu veți puté să denegați fiilor ei un asemenea merit. România compătimează de soartea voastră, văzînd pericolul ce vă amerință; poziția nu o eartă să facă ceva mai mult, frații noștri transilvăneni și bănățeni cunosc că interesele românimei sînt și ale voastre; ei sînt trei milioane, sînt bravi, ei ne iubesc, și urăsc pe inemicii fraților lor; ei v-au oferit amicia, voi ați refusat-o, ei v-au întins mîna de ajutor, singurul mijloc ce poate să vă smulgă din pericol, voi i-ați desprețuit, ați desprețuit pe frații noștri; și acum, cînd sînteți în agonia morții, voi îi persecutați, persecutați și junimea inteligentă a românilor, ce e sufletul popolului; și noi sîntem amicii voștri! Voi, în loc de a cere simpatia compatrioților voștri români, îi alungați, îmbrînciți pe aceia ce au susținut totdeauna causa voastră, cu aceia cu cari ați fost pînă acum tari; faceți și mai mult, împlîntați ura între popolul român și maghiar, cercați toate mijloacele prin care ați puté să-i răsculați asupra voastră, le explicați libertatea prin terorism. Însă românii sînt buni și modești, ei văd disperanța voastră și voi nu vedeți că sînteți isolați, că nu aveți altă simpatie decît a românilor, și cu toate acestea abusați de bunătatea lor; voi desarmați pe frații noștri, și ziceți că sînteți amicii României. Au poate credeți că ei vor întoarce baionetele în contra voastră ca să-și răsbune insultele ce le faceți; sau cugetați a le sugruma naționalitatea? căci vă temeți de armele lor; sînteți amăgiți"[2].

Ceea ce făcea ca la București să se adopte un astfel de ton și o atitudine atît de fermă era speranța în viabilitatea regimului instaurat în țară, credința în ajutorul guvernului otoman, în protecția Europei față de absolutismul care le amenința libertatea. Împotriva acestei primejdii co-

---

[1] „Popolul suveran", nr. 8, din 16 iulie 1848; cf. *Anul 1848*, II, p. 558—560 și V. Maniu, *op. cit.*, p. 51—53

[2] *Anul 1848*, III, p. 486—487

www.dacoromanica.ro

mune, România revoluționară oferea guvernului revoluționar maghiar alianța necesară amîndurora în numele dreptului popoarelor la autodeterminare.

Dar destinul istoriei a purtat pe alte drumuri revoluția de pe cele două versante carpatice. În Principate dovezile concomitente, din ce în ce mai evidente, despre nesinceritatea politicii turcești, zvonurile de rechemare a comisarului turc binevoitor revoluționarilor înnegreau de pe acum orizonturile „României libere".

Dincolo de munți, excesele gărzilor naționale maghiare — ce se comiteau sub privirile împăienjenite de paralizie ale bătrînului Puchner și cu complicitatea întregului său corp de comandă de la Sibiu — împinseseră îndîrjirea românilor mult peste limita răbdării. Se plănuiesc două adunări de proteste împotriva „uniunii" cu Ungaria: una la Orlat, în ținutul regimentului grăniceresc nr. 1; cealaltă la Năsăud, în reședința Regimentului 2.

Întrunirea de la Orlat întîi era să aibă loc la începutul lui august. Pentru ea își amînaseră călătoriile, Laurian la București și Maiorescu la Frankfurt. A doua oară rămăsese fixată pentru 15/27 august, adică la Sf. Mărie după calendarul ortodox. A intervenit prigoana îndreptată împotriva comitetului de la Orlat, arestarea lui Laurian și Bălășescu și furtunoasa demonstrație a grănicerilor orlățeni pentru eliberarea acestora și conducerea lor în triumf de la Sibiu la Orlat[1]. Adunarea nu s-a mai ținut nici la 15 august. La pregătirea ei contribuie acum din plin întregul Comitet național, reîntrunit la Orlat cu grupul celor abia întorși din Țara Românească. Izvoarele documentare menționează în mod deosebit zelul energicului Axente Sever și pe A.T.Laurian. Adunarea s-a ținut la 29 și 30 august st v., sau 10 și 11 septembrie după calendarul nou. Discursul principal la Adunare a fost rostit de Laurian. Aclamat de grănicerii care-l scoseseră din închisoare, cuvîntul său — după cum relatează Papiu-Ilarian — „storsese lacrimi din ochii tuturor celor de față"[2]. Hotărîrile luate la Blaj în 3/15 mai[3] se reînnoiau.

Dar lucrurile nu s-au încheiat ca la Blaj. Participanții nu s-au risipit la casele lor, ci și-au urmat voința îndîrjită de a repeta jurămîntul pe Cîmpie la locul primei adunări. Măcelul din satul Luna (Turda)[4], dezlănțuit la 31 august/12 septembrie împotriva mulțimii adunate acolo din mai multe sate, contribuise a răspîndi ca un suprem apel mobilizarea generală. De la Orlat la Blaj, sub comanda lui Axente și a locotenentului Iovian Brad[5] prin alăturarea satelor avertizate de crainici anume trimiși, coloanele gră-

[1] *Ibidem*, vol. III, p. 662 (scrisoarea lui Vasile Maiorescu); vol. IV, p. 230 și 398 (scrisorile lui Ion Maiorescu).

[2] Al Papiu-Ilarian, *Istoria românilor din Dacia Superioară*, vol. III, p. 57.

[3] Cererea regimentului 1 a fost publicată de A. T. Laurian în *Die Romanen der Oesterreichischen Monarchie*, vol. I, p. 21—25; de N. Popea, *Memorialul arhiepiscopului și mitropolitului Andrei Șaguna*, p. 167—170. În traducere românească de T. V. Păcățian, *Cartea de aur*, vol. I p. 416—419.

[4] G. Barițiu, *Părți alese*, vol. II, p. 240.

[5] Al. Papiu-Ilarian, *Istoria românilor din Dacia Superioară*, vol. III, p. 58.

www.dacoromanica.ro

nicerilor luaseră aspectul unei vijelioase ridicări de gloate. Pe Cîmpia Blajului, de la 2/14 pînă la 16/28 septembrie numărul românilor adunați de pe tot întinsul pămîntului transilvan a atins cifra de 60 000. Avram Iancu singur venise cu o oaste de 6000 de moți. Iar cuvintele sale rostite îndată după sosire (la 9/21 septembrie) concentrează în ele dîrza hotărîre a unui popor întreg de a trece la fapte. Însufleţirea maselor de țărani, îndrăzneala lui Axente[1] învinseseră și prudența și teama. Avram Iancu, proclamînd „pretențiile poporului" său ca sfinte, declară timpul sosit „a le apăra cu orice preț"[2].

S. Dragomir, neîntrecut cunoscător al realităților transilvane din anii revoluției, a văzut, pe drept cuvînt, în a treia adunare de la Blaj amenințarea unui popor hotărît să înfrunte cu viața teroarea feudală și națională, împins să-și caute aliat și scut împotriva despotismului la acela din cei doi asupritori care îi promitea, fie și numai formal, recunoașterea drepturilor naționale. Se va răfui cu autoritatea care, deși revoluționară, nu-i admitea nici măcar existența ca popor. Între temeiurile care au stat la baza alianței atît de nefirești dintre revoluție și reacțiune, autorul monografiei lui Avram Iancu a descifrat cu perspicacitate factorul nou: încrederea exagerată în rolul Parlamentului liberal de la Viena, în posibilitatea sa de a democratiza Austria habsburgică orientînd-o spre formula unei confederații de popoare libere[3]. Această subliniere a sa, menită să aducă lumina în înțelegerea atitudinii politice a românilor transilvani din septembrie 1848, a desprins-o dintr-un document scos pentru prima dată din uitarea care l-a acoperit 12 decenii: *Memoriul „poporului român din Transilvania" adresat Parlamentului liberal de la Viena*, la 14/26 septembrie 1848, în a treia adunare de la Blaj.

Ceea ce nu se putea contura însă în stadiul cercetărilor istorice de la data redactării monografiei despre Avram Iancu sînt împrejurările care au generat acest memoriu și situarea momentului propriu-zis, din septembrie 1848, *în complexul de acțiuni și proiecte revoluționare comune*, transilvane-moldovene-muntene, pe care le cunoaștem astăzi.

Analizat îndeaproape, documentul național din septembrie 1848[4] deschide celelalte drumuri nestrăbătute de cercetarea istorică pînă acum, care-l revelă ca fiind prima revendicare oficială a românilor transilvani și, totodată, prima formulare politică a țelului național de unire a tuturor românilor, ieșită din colaborarea revoluționarilor de pe ambele versante ale Carpaților.

Prin acest memoriu, românii adunați la Blaj au cerut nu numai în numele lor, *ci și în al fraților din Principate*, intrarea tuturor românilor în cadrul Austriei transformată într-o „uniune liberă de popoare libere". O solicitau, firește, nu pentru a rămîne pentru totdeauna în interiorul ei,

[1] S. Dragomir, *Avram Iancu*, p. 75.
[2] Al. Papiu-Ilarian, *op. cit.*, vol. III, p. 59.
[3] S. Dragomir, *Avram Iancu*, p. 67—77.
[4] Anexa 83.

www.dacoromanica.ro

ci în scop tactic. Mișcarea centrifugă inerentă ar fi desprins astfel, de centrul imprimat artificial, un corp unitar, un stat național unitar, statul poporului român.

Mărturia unică găsită pînă acum, dar peremptorie, că ideea memoriului venea din contopirea intereselor transilvane-muntene și moldovene în unul singur, comun tuturor românilor, aparține chiar lui Laurian. În dubla calitate pe care și-a păstrat-o tot timpul revoluției, de personalitate directoare în cadrul revoluției transilvane și de reprezentant al intereselor României unitare, Laurian înștiințează pe Barițiu, la 22 septembrie/2 octombrie, despre hotărîrile luate în recenta Adunare de la Blaj și despre petițiile formulate cu acest prilej. Se redactaseră trei memorii: unul către comandamentul imperial de la Sibiu, altul către împărat și al treilea către Parlamentul liberal din Viena. Laurian scrie textual: „Noi am făcut o petițiune și către Dieta de la Viena, în sensul cum ne-a zis Golescu", exprimîndu-și totodată credința că „glasul a 60 000 de oameni cîți au fost la Blaj se va auzi la Viena"[1].

Nu se poate admite, desigur, ca scrisori sau sfaturi izolate ale unui singur om să fi putut avea atîta ecou în acțiunea întreprinsă de către întregul comitet național transilvan. Un astfel de act presupune cu necesitate dezbatere prealabilă, un asentiment al celor implicați. —Dar și un fapt mărunt petrecut în cursul lunii septembrie ne îndreptățește să credem că la această dată legătura dintre reprezentanții celor două mișcări era mai strînsă decît o lasă documentele să se vadă. Nicolae Bălcescu, întorcîndu-se de la Constantinopol, mai devreme decît restul deputației trimise pentru a obține recunoașterea Constituției muntene, aducea cu sine o scrisoare semnată împreună cu Ion Ghica. În ea amîndoi fruntașii revoluționari propuneau lui Magheru ca, în momentul izbucnirii conflictului cu cele două puteri, el să-și asume puteri extraordinare, dictatoriale, și să încerce rezistența armată în Oltenia. Dacă acest plan nu avea să-i reușească, *să treacă în Transilvania cu oamenii săi și să se unească acolo cu Avram Iancu, cu Roman*[2], *cu Axente sau Buteanu*. Scrisoarea propriu-zis nu o cunoaștem[3]. Dar știm că în noaptea de 8/20 septembrie Barbu Bălcescu — trimis anume cu instrucțiuni secrete la Cîmpul lui Traian[4] — a înmînat lui Magheru două scrisori. Una de la generalul Tell și a doua de la Nicolae Bălcescu; e ușor să presupunem deci că e vorba de una și aceeași misivă. N. Bălcescu și I. Ghica împreună îi mai adresaseră un apel în acest sens de la Constantinopol, prin generalul Tell, îndemnînd să se trimită vorbă lui Eftimie Murgu pentru ajutoare din Banat[5]. Referirea la fruntașii transilvani din a doua scrisoare, către Magheru, însemna că în timpul verii Axente, Roman și Buteanu au dezbătut cu repre-

[1] Anexa 86; cf. și fig. 17 de la p. urm.

[2] De remarcat că Roman la această dată era *încă în București*.

[3] O amintește Ion Ghica, *Amintiri din pribegie după 1848*, vol. I, p. 45; dar vezi și *Anul 1848*, vol. IV, 260—261; Colescu-Vartic, *1848 Zile revoluționare*, București, 1898, p. 373; N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 504.

[4] *Anul 1848*, vol. IV, p. 263—264 (scrisoarea lui Barbu Bălcescu către N. Bălcescu).

[5] N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 106—107.

www.dacoromanica.ro

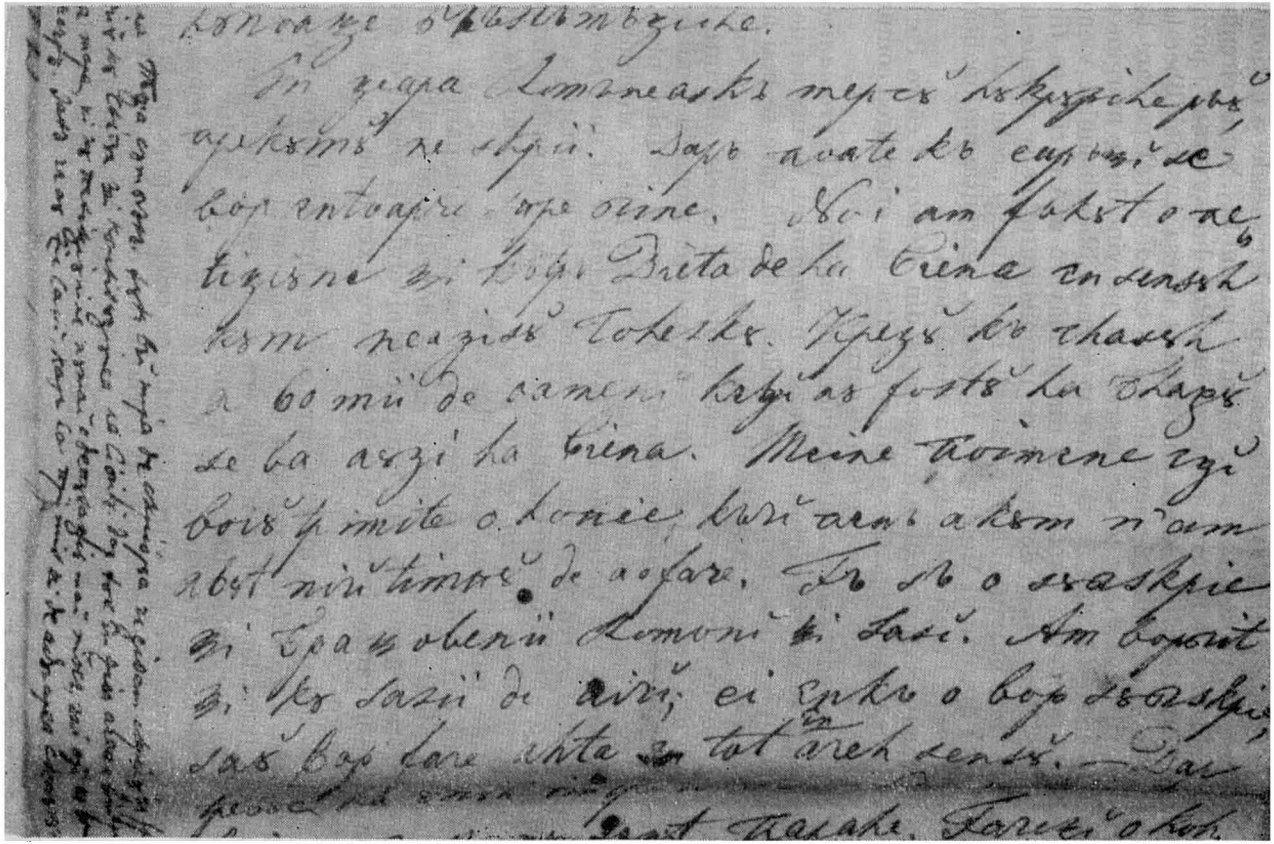

Fig. 17. — Fragment din scrisoarea trimisă de A. T. Laurian, din Sibiu, lui G. Bariţiu la Braşov, 22 sept./2 octombrie 1848 (vezi anexa 86).

www.dacoromanica.ro

zentanții guvernului din București situația transilvănenilor și iminența trecerii lor la acțiune pentru revendicarea drepturilor sociale și naționale.

E de remarcat, pe de altă parte, că, în răspunsul la „Nota" circulară a Cabinetului de la Petersburg, publicat în „Popolul suveran", poziția românilor din Țara Românească era laudativă la adresa Austriei (liberale).[1] Se explica acolo — cu multiple semnificații — că adăpostul pe care l-au găsit moldovenii, după eșecul din martie, în provinciile de margine ale împărăției habsburgice... s-ar fi datorat tocmai liberalismului vienez. Se apreciase de asemenea Constituția din primăvară a Austriei, ca fiind proclamată spre împlinirea „dorințelor de naționalitate" ce se manifestau pretutindeni în sînul provinciilor împărătești. Ea dăduse și „celei mai vechi părți dezbrănată din trupul Moldovei", Bucovina, „garanția naționalității sale" și insuflase în toate popoarele o viață nouă.

Rămîne acum să urmărim argumentația din *Memoriul* către Parlamentul vienez, pentru a desprinde și din conținutul său orientarea comună a fruntașilor de pe cele două versante carpatice.

Preocuparea pentru soarta întregului neam românesc (*Der romanische Volksstamm*) se învederează din prima frază a memoriului. Se invocă de la început tragedia poporului întreg al românilor, singurul care se mai afla asuprit, aservit și batjocorit în mijlocul tendințelor de libertate ale popoarelor Europei, în mijlocul bucuriei care însoțea succesele obținute de acelea. Românii din Austria au fost „rupți din unitatea monarhiei unitare" (*von dem Verbande der Gesammtmonarchie*) și „predați bunului plac al națiunii maghiare, care — sub aparența unor fraze goale, afectînd un oarecare liberalism — nu țintea decît la lustrul ucigător al unei coroane medievale, la satisfacerea îngîmfării sale naționale, la dominația vlăguitoare, teroristă, a unei birocrații maghiare, la aservirea și deznaționalizarea popoarelor care locuiesc în țara ce din păcate se numește Ungaria, deși ungurii constituie minoritatea locuitorilor ei"[2].

Pe românii din Moldova și Țara Românească petiționarii îi arată suferind sub dominația puterii otomane, care se dovedise de mult neputincioasă să-și ocrotească supușii, atît din pricina nivelului ei scăzut de civilizație, cît și din cauza influenței vătămătoare exercitate de puterea țaristă protectoare.

În fața acestei stări de mizerie, care copleșea naționalitatea română (*Die romanische Nationalität*), românii transilvani caută soluții de ieșire din impas. În jurul lor Austria liberală era statul care, „prin hotărîrile drepte ale unui parlament liberal", le oferea cele mai multe garanții de libertate națională. În consecință dorința milioanelor de români din imperiu era să participe pe o treaptă egală cu celelalte popoare la viața politică a țării, să fie reprezentați în Parlamentul central de la Viena. Cu alte cuvinte, să poată spera ceea ce absolutismul național maghiar, exclusivist, nu le îngăduia, fiindcă naționalitatea maghiară nu se lepădase

[1] *Anul 1848*, vol. III, p. 762.
[2] Anexa 83.

www.dacoromanica.ro

de prejudecățile ei medievale. Reprezentanții poporului român din Transilvania arată că ei au adresat împăratului rugămintea să nu-i predea „ca sclavi coroanei maghiare". Or, dacă astăzi ei se adresează Parlamentului, se înțelege de la sine că o fac tocmai pentru că încrederea lor în monarh se zdruncinase. Apelul către Parlamentul liberal înseamnă, așadar, *condamnarea absolutismului din orice parte ar fi venit.* Susținînd principiul egalității naționale cu toate popoarele din imperiu, ei se arătau gata — o dată intrați în *federația frățească* — să uite nedreptățile vechi și orice gînd de răzbunare.

Avînd totuși grijă să risipească bănuielile cu privire la intențiile de desprindere din imperiu și la urmărirea creării unui stat unitar propriu, reprezentanții poporului adunat a treia oară la Blaj fac o circumstanțială dezavuare a ideilor pandacice. „Așa-zisele idei pandacice" ar aparține nu națiunii române, ci calomniatorilor poporului român, care încearcă să-și scuze astfel politica lor de aservire. Ceea ce cereau românii „era uniunea liberă a unor popoare libere, sub conducerea Austriei". Contrastantă cu realitatea, declarația se infirma prin stăruința cu care alăturau cererii lor centripetale pe românii din Principate: „Dar — se stăruie în *Memoriu* — noi nu ne rugăm numai pentru noi, ci și pentru frații noștri din Principatele dunărene". Înseamnă aceasta altceva decît o dorință „pandacică"?

Începînd prin a arăta dezavantajele economice pe care le-ar provoca — Imperiului habsburgic și Transilvaniei în special — ocupația militară țaristă a Moldovei și a Țării Românești, petiționarii de la Blaj afirmă în fapt rolul vital al legăturilor economice indestructibile dintre Transilvania și Principatele Române: „Noi din întreaga monarhie, dar mai ales din Transilvania, sîntem legați de Principate prin legături comerciale. Ocuparea militară a acestora, blocarea lor și apăsarea lor distruge, o dată cu interesele de acolo, și pe ale noastre". În calitate de cetățeni austrieci, așadar, românii transilvani cer ocrotirea intereselor proprii; dar ca români — o spun ei deschis — cereau ocrotirea dezvoltării libere economică, socială și politică a fraților de peste munți. Și, în acest scop, cum legăturile strînse comerciale cu Muntenia și Moldova se vedeau amenințate în existența lor prin ocupația militară, ei cer ca Austria să intervină în favoarea românilor din Principate, creînd acestora înlesnirea de a-și putea alege protecția pe care o credeau de cuviință. Afirmînd că cunosc simpatiile celor de peste Carpați pentru Austria, ca fiind simpatiile naționalității lor, autorii memoriului erau conștienți de ceea ce putea antrena după sine o intervenție militară austriacă în Principate. De aceea nu pretindeau ca Austria să-și strice relațiile prietenești cu alte puteri și nici nu doreau să-și extindă cu forța dominația peste Principatele Române. Acest lucru ar fi însemnat a subjuga libertatea. Dimpotrivă, ei solicită ocrotirea acelei libertăți. Prin intermediul Austriei, „Principatele să se constituie — în primul rînd — pe temeiul legal al tratatelor sale și al dreptului național inalienabil". Și numai pe urmă să se atașeze puterii

www.dacoromanica.ro

în care se încredeau. Cereau cu alte cuvinte Austriei să patroneze libertatea popoarelor, iar nu asuprirea lor.

Actul gata redactat urma să fie trimis la Viena prin emisar special, însoțit de cît mai multe semnături. Laurian dăduse dispoziții lui Barițiu să-l ofere și sașilor din Brașov spre semnare (A. G. Golescu, o spunem în treacăt, recomandase o includere dozată a sașilor în secretele politicii românești). Se pare, după cît reiese din scrisoarea lui Laurian, că sașii din Sibiu se și învoiseră la acest lucru.

Informațiile noastre se opresc deocamdată aici. Nu am putut afla dacă a ajuns și cum a ajuns memoriul la Viena. Un lucru însă este evident : evenimentele care s-au precipitat în Țara Românească, în Transilvania și la Viena au fost acelea care au depășit faza prevăzută în memoriu.

www.dacoromanica.ro

IX DUPĂ PRĂBUŞIREA REVOLUŢIEI DIN ŢARA ROMÂNEASCĂ ŞI DE LA VIENA

1. Revoluţia română reflectată în presa apuseană. — La Bucureşti, revoluţia fusese înfrîntă în preziua redactării *Memoriului* de la Blaj. Lupta din Dealul Spirii se petrecuse la 13/25 septembrie. La Viena, zilele contrarevoluţiei din octombrie au adus, o dată cu reinstalarea puterii contrarevoluţionare în capitala habsburgică, retragerea Parlamentului liberal la Kremsier, pe plan cu totul secundar în viaţa politică a Austriei. Astfel, şi acţiunea românilor alături de Austria liberală a fost condamnată eşecului.

Românii s-au găsit obligaţi să lupte în Transilvania, nu sprijiniţi de forţele revoluţionare române de peste munţi şi nu alături de reprezentanţii Austriei democratice, ci sub ordinele „ruginiţilor ofiţeri" de la comandamentul din Sibiu, în ultimă instanţă sub steagul Habsburgilor reacţionari. S. Dragomir observa pe bună dreptate că, în timp ce românii refuzau supunerea faţă de guvernul maghiar, acesta — care pînă atunci colaborase cu Curtea imperială — se răzvrătea la rîndul său împotriva monarhului ţării[1]. „Răzvrătirea" românilor şi a maghiarilor constituiau două acte revoluţionare simultane. Amîndouă părţile luptau pentru libertate. În faţa opiniei publice progresiste europene, însă, singurii care apăreau în poziţie de revoluţionari erau maghiarii[2].

Dramatica poziţie era de prevăzut, dar nu de ocolit. Ea se reflectă din prima pagină a proclamaţiei noului comitet român (ales la Blaj în septembrie), adresată maghiarilor şi secuilor din Transilvania. „Dacă nu putem să ne unim sub ideea politică a dreptului şi a libertăţii, lăsaţi-ne cel puţin ca împreună să cunoaştem ideea umanităţii"[3]. Apăsarea

---

[1] S. Dragomir, *Avram Iancu*, p. 81.

[2] F. Engels, *Lupta din Ungaria*, articol scris la 8 ianuarie 1849 şi publicat în „Neue Rheinische Zeitung" la 1/13 ianuarie 1849 (Cf. K. Marx şi F. Engels, *Opere*, vol. 6, Bucureşti, Edit. politică, 1959, p. 181—193).

[3] Citat din proclamaţia de la 7/19 octombrie, după Al. Papiu-Ilarian, *Istoria românilor din Dacia superioară*, vol. III, p. 76.

www.dacoromanica.ro

marilor răspunderi e simțită nu numai de cîțiva exponenți principali ai revoluției române, ca N. Bălcescu și Avram Iancu, ci de întreaga generație progresistă fiămîntată de idealurile revoluției naționale. O exprimă și Iancu Lecca, în august, la Paris, punînd față în față felul straniu în care înțelegea guvernul maghiar libertatea și fraternitatea națională, caracterul negativ al promisiunilor de ajutor republican francez și șubreda poziție strategică în care se găsea poporul român în totalitatea lui. „Ceea ce-i mai trist — conchidea tînărul moldovean, părtaș fervent al punctului de vedere exprimat în *Memoriul* de la Blaj — este că românii vor fi obligați să contribuie la reacțiunea europeană, adică vor fi obligați să se alieze Austriei. A cui este greșala? Ce putem noi face altceva, înconjurați cum sîntem de dușmani?"[1]. Diferențierea dintre cele două revoluții în opinia publică apuseană îl izbise din plin pe A. G. Golescu la întoarcerea sa la Paris, în septembrie 1848. Deosebirea dintre entuziasmul pentru cauza *unirii tuturor românilor* pe care îl lăsaseră revoluționarii români la plecarea lor spre țară, în martie 1848, și răceala pe care o găseau la înapoiere, după șase luni de zile, era ca între lumină și amurg.

Ce factori contribuiseră a crea atmosfera apăsătoare față de mișcarea revoluționară română?

Emisarul român învinuește în primul rînd propaganda maghiară. În acest sens el atrăsese la 4/16 septembrie[2] atenția ministrului de externe. al guvernului revoluționar din Țara Românească, Ion Voinescu II, că maghiarii parveniseră să acapareze întreaga presă în profitul „maghiarismului" sau a mișcării revoluționare maghiare. „Este de ajuns — scrie Golescu-Negru — a spune că prin aceasta au făcut-o indiferentă, dacă nu ostilă *cauzei unității române*". În mai puțin de șase luni își asiguraseră popularitatea și lucraseră atît de bine, încît izbutiseră a se prezenta peste tot ca singurii campioni ai libertății în Orient, singurii reprezentanți ai ideilor și ai civilizației franceze în aceste regiuni, singurii puternici, singurii luminați, singurii apărători ai unei cauze drepte. Toate celelalte popoare, pretindeau maghiarii, fiind în greșeală sau în întuneric! Croații erau prezentați ca agenți devotați ai despotismului, românii din Ungaria ca și cum și-ar fi abjurat naționalitatea trecînd de bună voie la maghiarism!

A. G. Golescu nu scutește de imputări nici felul în care înțelesese „republica burgheză" franceză să-și respecte promisiunile făcute în numele libertății popoarelor, prin manifestul din februarie 1848. „Este prea mult — reproșa el cu amară ironie lui P. Bataillard[3] — să ceri Franței să fie credincioasă întîiului său manifest, credinței sale politice; dacă

---

[1] *Anul 1848*, vol. IV, p. 11—14 (scrisoare către [Paul Bataillard] despre mișcările revoluționare ale românilor).

[2] *Ibidem*, vol. IV, p. 197—200 (raport din 4/16 septembrie 1848).

[3] *Ibidem*, p. 395—397 (scrisoare din 16/28 septembrie).

www.dacoromanica.ro

această credinţă există, căci uit că burghezia nu are altă religie decît a intereselor materiale"[1].

Indirect însă reproşurile sale scot la iveală greşeli capitale făcute de propriul său guvern şi, în genere, de toţi reprezentanţii mişcării revoluţionare române din cele trei ţări[2], prin lipsa de interes pe care au arătat-o faţă de puterea infailibilă a presei publice. Ca un stimul pentru ai săi, Golescu subliniază avantajele pe care le realizau maghiarii prin elementul forte al *banilor*. „Nu-şi poate cineva închipui ce sume au cheltuit ei pentru ca să ajungă să pontifice astfel peste tot şi ce număr de agenţi întreţin în diferitele capitale ale Europei".

Nevoia disculpării în faţa opiniei publice de imputarea, nedreaptă, de reacţionari se impunea o dată cu primele ştiri despre mersul războiului împotriva trupelor maghiare. N. Bălcescu o constată la faţa locului fiind, şi nu ca simplu spectator, ci după un minuţios examen făcut întregii situaţii şi deliberat împreună cu fruntaşii revoluţiei transilvane[3]. Ideea fundamentală a contraargumentării sale este aceea care a stat şi la baza *Memoriului* din 14/26 septembrie. Naţionalităţile din Austria nu puteau să se conserve în faţa Rusiei ţariste decît înţelegîndu-se împreună. Ungaria nu a vrut să primească proiectul de confederaţie întemeiat pe egalitatea naţionalităţilor, ce-l propuseseră românii în primăvară. Era firesc deci ca aceste naţiuni să caute a sprijini Imperiul Austriei, ce făgăduia această egalitate[4]. Evident, Bălcescu nu face aluzie directă la considerentele de politică naţională generală cuprinse în *Memoriul* blăjan, dar ele se subînţeleg din tot ce a făcut cît a stat printre transilvani, în toamna anului 1848.

Ca o nedesmînţită profesiune de credinţă în puterea sancrosanctă a principiilor de *Libertate — Egalitate — Frăţietate*, şi nu ca o disculpare, Avram Iancu va declara *Fraţilor maghiari*, în iulie 1849, cu tot prestigiul ce i-l conferise lupta dîrză pe care fusese silit să o ducă pînă la acea dată: „«Libertate, egalitate, frăţietate». Aceste sfinte principii ne treziră din adîncirea în care ne apăsară varvarii sute de ani; pentru aceasta am ridicat cereri la locurile cuvenite; pentru aceasta, ca să ne fie recunoscute, am ridicat arme, ne-am vărsat sîngele, şi a ni-l vărsa pentru libertate sîntem rezoluţi, pînă va curge sînge în vinele noastre. Deie-şi părere Europa, judece popoarele civilizate, noi ne luptăm pentru libertatea noastră, cea asuprită, de-a veacurilor nedreptate". Şi mai departe: „«Libertate, egalitate, frăţietate», aceste principii sînt deviza noastră, acestea tezaurul nostru şi cel mai sfînt obiect, pentru care şi cu care trăind suntem gata a da mîna cu cei mai nedumeriţi vrăjmaşi

---

[1] *Anul 1848*, vol. IV. p. 397.

[2] Reproşul acesta îl va adresa şi românilor transilvani; vezi mai jos: *Conferinţa de la Zlatna*.

[3] N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondenţă*, p. 116—117, 118—119, 120—121, 122—123, 124—126 şi 127—128 (scrisori către Al. G. Golescu şi I. Ghica).

[4] *Ibidem*, p. 117 (scrisoare către A. G. Golescu din 10/22 noiembrie).

www.dacoromanica.ro

ai noștri și a le promite cel mai sincer ajutor ce se poate aștepta de la vrun popor european; iară de aceste principii lipsiți, cu cea mai bărbătească seriozitate suntem hotărîți din început a ne băltui sîngele pînă la cel din urmă român. Însă aceste principii le pretindem de la oricine, garantate pe *temeiul existenței națiunilor*"[1].

2. Colaborarea lui Bălcescu cu revoluționarii bănățeni și ardeleni pentru organizarea Transilvaniei ca o „țară românească". — Nevoia adaptării la noua situație, creată atît de înfrîngerea revoluției muntene și vieneze, cît și de tragedia războiului din Transilvania, a impus părăsirea formulei de unitate națională promovată în *Memoriul* din septembrie. O înlocuiește alta, menită a pregăti unitatea națională pe un drum mai ocolit decît cel dintîi. Ea se va naște în raționamentul tuturor, așa cum o găsim și în gîndurile Bălcescului. O subliniem, pentru a reține mai mult judecata istoriei asupră-i. „*Cînd gloatele s-a mișcat atît de tare, este anevoe a le supune, fără a le mulțămi, de aceia împăratul va fi silit a le acorda mult și prea mult*"[2].

În lumina acestor reflecții, Bălcescu e ispitit să vadă în împrejurarea instaurării administrației românești în județele Făgăraș, Hunedoara, Zarand, Alba inferioară, Cetatea de Baltă[3] — prima chezășie a triumfului de mîine. „Crez că acum soarta românimei va fi mult îmbunătățită și că Transilvaniea și Banatul, dezmădulate de Ungariea, s-a apropiat mult de unirea cu noi"[4]. De altfel și ideea lui fusese ca românii de peste munți să procedeze la organizarea Transilvaniei ca o *țară românească* și a o declara astfel[5].

Bălcescu a mers adînc pe linia pregătirii în colaborare a etapelor noului drum spre unitatea națională. A discutat, atît cu fruntașii români transilvani, cît și cu bănățenii,[6] nevoia ca „*un Congres general al românilor din Transilvania și din celelalte părți române din Ungaria*" să ceară împăratului ca naționalitatea română cîtă se afla în Imperiul Austriei

[1] I. Lupaș, *Avram Iancu*, în „Anuarul Institutului de istorie națională", III, anexa 20 (p. 52—53 și 53—54).

[2] N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 119 (scrisoare către I. Ghica din 16/28 decembrie 1848).

[3] Al. Papiu-Ilarian, *Istoria românilor din Dacia Superioară*, vol. III, p. 92; G. Barițiu, *Părți alese*, vol. II, p. 309. De remarcat că în comitatul Zarandului, predecesor lui Ioan Buteanu la administrația județului a fost David Almășan, profesorul de la Vălenii de Munte, de origine transilvan, venit din Țara Românească anume să participe la revoluție (A. T. Laurian, *Die Romanen der Oesterreichischen Monarchie*, vol., I, p. 100). Mai apoi, David Almășan trece în funcția de vicecăpitan în districtul Făgărașului. Aici au fost aleși și Nicolae Găetan (vice notar), Ioan Codrea [Drăgușan], Ioan Pușcașu [Pușcariu] și Aron Pumnu [în absență], ca asesori. Cf. „Gazeta de Transilvania", XII, nr. 90; „Bucovina", I, 1848, supl. nr. 6, p. 2.

[4] N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 119.

[5] *Ibidem*, p. 118—121.

[6] Dacă convocarea adunărilor de la Blaj și Sibiu pentru ziua de 16/28 decembrie s-a făcut din 9 decembrie st. n. și dacă N. Bălcescu știa de ele așa precum vom vedea că știa și de perspectiva mergerii la Viena a lui Laurian și Popasu, ne face să conchidem că plecarea lui din Transilvania a avut loc în preajma acestei date. Scrisorile din 16/28 decembrie pe care le adresează din Belgrad lui A. G. Golescu și I. Ghica par astfel a fi scrise la puțină vreme după sosirea lui.

www.dacoromanica.ro

să se constituie într-un corp unitar sub administraţie română şi cu dietă deosebită.

Dacă înainte de plecarea din Transilvania, el avusese satisfacţia să constate că românii putuseră instala organizarea românească într-o bună parte a ţării, pentru dezideratul al doilea — Congresul general — împrejurările se schimbă sub ochii săi. Piedicile neloaiale au venit tocmai din partea Comandamentului habsburgic de la Sibiu. „Blestematul de general Comando", cum îi spunea Bălcescu, fiind interesat a nu încuraja consolidarea forţei politice a românilor, a paralizat acţiunea lor unitară, impunînd convocarea a două adunări : una la Sibiu pentru românii ortodocşi şi alta la Blaj pentru uniţi. Se forţa astfel o discriminare paralizantă, care pe plan politic nu s-a aplicat nici în vremea lui Inochentie Micu. Dar factori adiacenţi aveau să favorizeze contopirea — de altfel premeditată, oricum — a celor două adunări în una singură. Înaintarea neaşteptată a contraofensivei revoluţiei maghiare, prin reocuparea Clujului la 25 decembrie şi prin orientarea unei părţi din trupele maghiare spre sud, provoacă şi retragerea românilor din Blaj. La 16/28 decembrie, Comandamentul imperial era pus în faţa faptului împlinit. Conferinţa reunită a românilor avusese loc la Sibiu. Delegaţia română, compusă din A. T. Laurian şi protopopul Popasu, desemnată cu cîteva săptămîni mai devreme a pleca la Viena după închiderea lucrărilor adunării, se putea încumeta acum să încerce şi lărgirea orizontului revendicărilor politice româneşti în demersurile transilvane.

Amănuntul deosebit de important, că N. Bălcescu a cunoscut cu anticipaţie numele celor doi delegaţi dezvăluie scara largă pe care se dezbătuseră toate punctele programului între transilvani, bănăţeni şi revoluţionarul muntean[1]. Conform planului dinainte stabilit, aşadar, Laurian, cînd a plecat la Olmütz, a trecut pe la Lugoj de s-a înţeles cu deputaţia românilor bănăţeni, urmînd ca pe bucovineni să-i întîlnească la Viena sau chiar la Olmütz[2]. Prilejul era binevenit. Schimbarea petrecută pe tronul habsburgic în cursul lunii decembrie conjuga două misiuni : românii aduceau şi „omagiul" protocolar noului monarh.

La Viena, deputaţia română avea să se completeze şi prin alăturarea lui Ion Maiorescu, reprezentantul de pînă atunci al revoluţionarilor moldo-munteni la Frankfurt. Pentru evitarea altor complicaţii, în noua sa misiune Ion Maiorescu se prezenta oficial numai ca român transilvan. Prezenţa lui Mihail Kogălniceanu la acea dată în capitala habsburgică a inspirat lui Maiorescu ideea de a oferi eminentului moldovean rolul de agent al Principatelor Române în Austria, ca el să-şi poată consacra întreaga activitate Transilvaniei.

---

[1] Legăturile bănăţenilor cu Comitetul de Sibiu, ca şi planurile de acţiune comună pentru unitatea naţională a românilor din Monarhie sînt atestate şi în corespondenţa lui Petru Cermena cu doctorul Vasici şi Gh. Bariţiu (cf. scrisoarea către Vasici din 11/23 ianuarie 1849, la S. Dragomir, *Studii şi documente*, vol. II, p. 508—510).

[2] Cf. T. Bălan, *Eudoxiu Hurmuzaki şi memoriul românilor ardeleni din luna februarie 1849*, Cernăuţi, 1943.

www.dacoromanica.ro

Cîte s-ar fi schimbat oare, dacă această rocadă politică s-ar fi realizat sau ce drum ar fi apucat străduințele românilor în lupta pentru unitatea națională, dacă Bălcescu însuși s-ar fi arătat mai hotărît a trece la Viena, așa cum intenționase o clipă[1], decît să apuce drumul Constantinopolului, e greu de prevăzut. Dilema răscrucilor de drumuri începea să preocupe cu atît mai stăruitor cu cît capătul nici unuia din ele nu se zărea în lumini liniștitoare. Speranța tuturor românilor într-o rezolvare favorabilă a doleanțelor naționale transilvane din partea Habsburgilor se întemeia pe reciprocitatea avantajelor pe care le prezenta colaborarea armată românească cu imperialii. Dar mai fuseseră pe drumul acesta și alte momente cînd fidelitatea alianței poporului român transilvan nu fusese recunoscută și răsplătită. Pe de altă parte însă, iminența intervenției trupelor țariste în Transilvania îndemna pe revoluționarii moldomunteni să spere — din nou — în declanșarea conflictului diplomatic și militar european, pe care nu-l putuse determina ocuparea Principatelor. Participînd la acel război european ei se vedeau obținînd eliberarea națională și unirea celor două țări române. De aceea prilejul nu trebuia scăpat și nici una din soluțiile care s-ar fi oferit nu trebuia nesocotită. O acțiune transilvană cu românii emigrați, coordonată prin N. Bălcescu și Mihail Kogălniceanu la Viena, cu A. G. Golescu la Paris, I. Ghica la Constantinopol, Golescu-Albu și I. Ionescu în Transilvania, ar fi dat alte rezultate. Prezențele necesare la Paris, la Viena sau la Constantinopol depășeau însă și posibilitățile și numărul revoluționarilor români.

Multe energii românești s-au risipit fără să se poată asigura o continuitate de acțiune, pentru că nici unitatea deplină de vederi nu exista, dar și pentru că împrejurările obiective au mutat mereu albia lucrurilor. Bălcescu pleacă din Transilvania pentru că prezența însăși a revoluționarilor emigrați din Principate nu era tolerată la marginea Țării Românești. Rațiunile le comunică generalul Duhamel, de la București, contelui Medem, reprezentant extraordinar din Saint-Petersburg la Viena, două săptămîni după reinstalarea guvernului reacționar la București[2]. Comisarul turc nu trimisese în interiorul Imperiului otoman pe cei arestați și blîndețea sa deplasată îngăduise majorității revoluționarilor să treacă liberi peste munți, să trăiască liberi la Semlin, la Sibiu, la Brașov, să poarte corespondență clandestină cu cei de acasă[3], să urzească noi planuri și să întrețină spiritul revoluționar pentru momentul cînd ocazia s-ar prezenta să le pună din nou în executare. De aceea el vedea primejdia amenințînd la marginile Imperiului austriac din mijlocul unei populații majoritare românești, ale cărei simpatii se vădiseră manifest pentru cauza revoluționară română și de unde ieșiseră cei mai înflăcărați

[1] N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 125 (scrisoarea către A. G. Golescu din 25 decembrie/6 ianuarie 1849).
[2] H.- H. u. STA, Wien, St. Kanzlei, Russland III, K 136, f. 162—163.
[3] Vezi și anexa 87 (documentele de la punctul de vamă Clineni).

www.dacoromanica.ro

propagandişti în revoluţia din Ţara Românească. De aceea reprezentantul ordinii ţariste în Principate cere o intervenţie energică pe lîngă guvernul de la Viena, să suspende rămînerea în Transilvania a refugiaţilor care se „compromiseseră" în ultima revoluţie. Şi ca să găsească şi un ţap ispăşitor imediat, generalul Duhamel cere înlăturarea urgentă a doctorului Vasici, românul de la Direcţia carantinelor din Timiş, ca unul care patronase cele mai multe legături revoluţionare de o parte şi de alta a munţilor. Pentru suita de ordine şi depeşe care a urmat vorbesc rezultatele. Generalul Puchner a poftit „politicos" pe emigraţii români să părăsească Transilvania.

2. Conferinţa de la Zlatna. — După plecarea lui N. Bălcescu, colaborarea cu mişcarea transilvanilor se rezumă la grupul restrîns de emigraţi munteni intrat la Landsturm alături de foştii comisari ardeleni din Ţara Românească[1]. Alţii din cei care nu se încadrează în rîndurile lăncierilor transilvani se preocupau să facă propagandă republicană şi antiţaristă[2]. Dintre aceştia, Alexandru C. Golescu (Albu) şi Ion Ionescu de la Brad intenţionaseră să treacă mai departe în Bucovina. Ion Ionescu tocmai terminase de tipărit în „Foaie pentru minte" articolul său despre aspectul social al revoluţiei din Ţara Românească. Neputînd străbate nici unul nici altul pînă în Bucovina, amîndoi se orientează spre taberele revoluţionarilor transilvani[3]. Ideea aceasta nu era nici ea întîmplătoare. N. Bălcescu recomandase lui Golescu-Albu luarea de contact cu fruntaşii transilvani, pentru ca să vadă cu ochii proprii pe ce se putea sconta la momentul oportun cînd se punea problema de a intra „în ţară"[4]. „Noi am văzut — va raporta Ion Ionescu lui N. Bălcescu — toate lagărele românilor din Ardeal şi pe prefecţii Solomon, Dobra, Buteanu şi vestitul Iancu"[5].

Aflîndu-se la Zlatna, punct important în itinerarul străbătut de cei doi emisari români, pe Alexandru Golescu-Albu şi pe Ion Ionescu i-au

---

[1] Despre activitatea emigraţilor din Principate în Tranvilvania, fie în cadrul armatei revoluţionare române, fie alături de trupele revoluţionare maghiare conduse de generalul Bem, vom vorbi în volumul nostru următor acestuia, *Emigraţia română după 1848*.

[2] N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespodenţă*, p. 123 (scrisoarea din 23 decembrie/4 ianuarie 1849 către Ion Ghica).

[3] Cf. scrisoarea lui Ion Ionescu către C. A. Rosetti, trimisă din Semlin la 13/25 februarie 1849 (C.D. Aricescu, *Corespondinţa secretă şi acte inedite ale capilor revoluţiunii române de la 1848*, br. 2, p. 48—53), publicată fără indicaţia destinatarului. Bogdan-Duică în *Viaţa şi opera lui Ion Ionescu de la Brad* o crede adresată lui Aricescu. În realitate este una din scrisorile pomenite în post-scriptumul scrisorii lui Ionescu de la Brad către A. G. Golescu din 14/26 februarie, Semlin (Arhiva B. C. S., fond M. Kogălniceanu, LXXXV/5).

[4] N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespendenţă*, p. 125 (scrisoarea din 6 ian. st. v. către A. G. Golescu).

[5] Scrisoarea din 14/26 februarie din Semlin către N. Bălcescu e publicată de V. Slăvescu, *Ion Ionescu de la Brad-N.Bălcescu-Costache Negri. Două scrisori din 1849 şi 1855*, „Revista Fundaţiilor", X, 1943, nr. 7, p. 146—150.

www.dacoromanica.ro

ajuns din urmă trei scrisori deodată : una de la Bălcescu din Belgrad, alta de la Ion Ghica din Constantinopol și a treia de la A. G. Golescu de la Paris[1]. Instrucțiunile și știrile primite erau bine înțeles de natură a interesa întreaga mișcare revoluționară românească, de aceea Golescu-Albu s-a grăbit să le comunice celor mai de frunte dintre conducătorii de oaste și intelectualii transilvani. Dilemele ridicate au fost împărtășite pe larg, însă numai lui Iancu, în scrisoare secretă, datată 18 ianuarie 1849[2], astfel încît gravitatea situației a determinat venirea imediată a lui Iancu la Zlatna și a prilejuit și convocarea în conferință a fruntașilor transilvani în zilele de 19 și 20 ianuarie. „Prefectul Iancu, Buteanu și Dobrea — scrie Ion Ionescu — s-au adunat și în ființa mai multor români am lucrat cele de cuviință"[3]. Lîngă Iancu, Buteanu, prefectul Zarandului, și Petru Dobra, prefectul rezident, în Zlatna la consfătuire au fost prezenți Axente Sever prefect al legiunii I blăjeană, Simion Balint de la Roșia, Vasile Moldovan prefectul de la Mediaș și N. Vlăduțiu de pe Cîmpie, Vasile Boteanu de la Cluj[4]. Dar în scrisoarea către Bălcescu, Ion Ionescu vorbește de 15 participanți transilvăneni : unii bogați, alții făcînd parte din inteligență[5]. Dintre românii emigrați avem știre numai despre unul din frații Florescu[6], deși ca apropiați ai lui Iancu au putut să participe și Constantin Racoviță sau Vițianu, nepotul Goleștilor, George Andreescu (viitorul George Adrian), sau Barbu Iscovescu pictorul[7].

Starea de alarmă pricinuită de intervenția trupelor țariste în Transilvania, pentru care fusese pusă la cale de generalul Puchner și trimiterea episcopului Șaguna la București[8], conjugată acum cu știrile îngrijorătoare transmise de Bălcescu din Belgrad, cu privire la intensitatea propagandei panslaviste în Balcani[9] și cu invitația guvernului turc adresată prin Ion Ghica emigraților români de a se concentra toți la Constantinopol, au contribuit a da consfătuirilor de la Zlatna caracterul unor deliberări cu rezonanțe și implicații general românești. Ele impu-

---

[1] Corespondența aceasta pusă într-un singur plic i-a parvenit prin curier anume trimis din partea lui Avram Iancu (cf. scrisoarea lui Alex. C. Golescu către Avram Iancu, 18 ianuarie 1849, publicată de I. Lupaș, *Avram Iancu, loc. cit.*, p. 43).

[2] Scrisoarea citată mai sus.

[3] Arhiva B. C. S., Fond. M. Kogălniceanu, vol LXXXV/5 (scrisoarea lui Ionescu către A. G. Golescu, din 14/26 februarie 1849).

[4] *Cf.* scrisoarea lui Ion Ionescu către A. G. Golescu ; S. Dragomir, *Studii și documente*, vol. II, doc. 42—43 ; idem. *Avram Iancu*, p. 99. Vezi de asemenea lista prefecturilor române din Transilvania, B. A. R., ms. rom. 1 061, f. 365.

[5] V. Slăvescu, *loc. cit.*

[6] S. Dragomir, *Studii și documente*, vol. II, doc. 43.

[7] Cf. și Cornelia Bodea, *Corespondența inedită privind activitatea lui N. Bălcescu în anii 1851—1852*, în „Studii", IX, 1956, nr. 4, p. 121 (nota 7).

[8] S. Bărnuțiu a scris lui Ioan Maiorescu la Viena (la 25 ianuarie 1849) că comitetul a dat plenipotență pentru Șaguna contra voinței membrilor lui (I. Ghica, *Amintiri din pribegia după 1848*, vol. I, p. 162—163) ; vezi și G. Barițiu, *Părți alese*, vol. II, p. 400—401.

[9] Conținutul scrisorii lui Bălcescu pare a fi similar cu știrile din scrisorile adresate către Golescu-Negru și Ion Ghica din ianuarie 1849 (N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondență*, p. 127—128 și 129—130).

www.dacoromanica.ro

Fig. 18. — Avram Iancu, tablou în ulei de Barbu Iscovescu (1816—1854). (Muzeul de Artă al Republicii Socialiste România).

neau reexaminarea situaţiei atît din punct de vedere transilvan, cît şi al Principatelor Române şi, în ultimă instanţă, al regrupărilor tactice de viitor. Alimentat de optimismul lui Ion Ghica de la Constantinopol, Golescu-Albu prezenta ca inevitabil conflictul turco-rus şi evacuarea Principatelor. Ion Ghica pretindea că Poarta lăsase să se înţeleagă că era dispusă să acorde Constituţia şi Unirea Moldovei cu Ţara Românească în schimbul ajutorului şi al simpatiei românilor din Principate. Situaţia Imperiului otoman, ca şi a celui habsburgic, ameninţat cu destră-

www.dacoromanica.ro

marea, depindea în parte și de atitudinea românilor. Or, acea șansă trebuia folosită. În interesul, așadar, al populației române întregi, el anunța hotărîrea luată ca emigrații munteni de peste munți să se concentreze în Turcia. „În amestecătura această grozavă — scrie Golescu-Albu lui Iancu — misiunea noastră [a emigraților] este a scăpa românismul, a asigura pe cei 8 000 000 de români; și a ta este a constitua pe cei 4 000 000 de români de sub Austria. Frate Iancule — urma scrisoarea —, în tine punem astăzi speranța ce o avem în Magheru, care în curînd cu persoana sa o să se ivească în Principate cu armata turcească; precum tu vei putea fi aici cu cea austriacă"[1].

În acest sens — tot prin intermediul lui Golescu-Albu — exilații de la Paris mergeau pînă a „reproșa" românilor din Transilvania că n-au întreprins „pasuri destule către Austria" ! Nemulțumit de faptul că transilvanii ar fi pus pe sași să vorbească pentru români, Golescu-Negru stăruise „să nu se primească tutelă", dar să se arate totuși încredere și frăție sașilor. Preocuparea lui era ca perioada de dezvoltare a românismului să nu fie privită cu spaimă și ură de către naționalitățile celelalte ale Transilvaniei. Spre deosebire de politica maghiară, românismul trebuia să se arate tuturor în culori frumoase, nu întunecoase. Românii din monarhie, susțin exilații români, ar fi trebuit să fi trimis cîte un deputat cu mandat, din Ardeal, Banat, Oradea și Bucovina, la Frankfurt și la Viena. Tot așa, la Paris, la Berlin, la Frankfurt, agenții transilvani ar fi fost necesari, ca să poată apăra cauza revoluției românilor din Transilvania. Golescu-Albu indica și cîteva nume dintre românii cu cultură mai vastă și orizonturi politice mai largi: pe Laurian și Cipariu și pe Dimitrie Moldovan din Deva și Gheorghe Anghel din Zlatna. Aceștia doi din urmă, în lista intelectualilor români din Transilvania înaintată Ministerului austriac din 1849, sînt prezentați ca absolvenți ai Academiei de la Schemnitz (Banska-Stiavnics) cunoscători ai limbilor germană, maghiară și latină[2]. Îndemnul lui Golescu-Albu răsună ca o deviză supremă pentru românii din toate trei țările: „Putem face și treaba noastră, făcînd pe aceea a altora !" Pe cît de importante erau deci bravura și eroismul militar al lui Iancu, pe atît de necesară trebuia să fie propaganda prin presă, pentru ca astfel să se poată scoate foloasele faptelor de arme pe cale diplomatică.

Problema acută care se cerea rezolvată cu prioritate era aceea a fondurilor. Banii lipseau și emigraților de la Paris pentru propagandă, bani lipseau și celor de aici pentru ajungerea la Constantinopol; bani trebuiau și pentru a înzestra cu arme acțiunea întreprinsă într-o parte sau într-alta a Carpaților. În ce privește nevoia de subvenționare a propagandei, strigătul îl lansase întîi în septembrie Golescu-Negru de la

[1] I. Lupaș, *Avram Iancu*, loc. cit., p. 44.

[2] *Gheorghe Anghel* e trecut ca născut în Zlatna, de 40 de ani; a fost un excepțional avocat asesor montanistic în Zlatna; *D. Moldovan*, născut în Deva, tot de 40 de ani, bărbat foarte activ, era administrator al județului Hunedoara, la Deva (cf. S. Dragomir, *Studii și documente*, vol. II, p. 145, nr. 30; p. 147, nr. 67).

www.dacoromanica.ro

Paris[1]. Îl repetase şi în scrisoarea sa către N. Bălcescu, trimisă la Belgrad; îl transmitea acum şi transilvanilor prin scrisoarea către Golescu-Albu[2]. Alexandru C. Golescu anunţase pe Iancu că se adresase şi lui Simion Bărnuţiu, rugîndu-l să sprijine strîngerea secretă de fonduri de la ardeleni pentru cauza emigraţilor. Apelul îl făcea mai cu seamă din neputinţa în care se afla de a străbate pînă în Bucovina, unde se puteau găsi aceşti bani. Aşteptînd răspunsul preşedintelui Comitetului român transilvan, Golescu-Albu propunea lui Iancu o colectă secretă prin cotizaţie sau un împrumut prin ipotecare de moşii „în ţară" şi prin garantarea celor 22 de expatriaţi „capi ai revoluţiei şi ai partidei turceşti aflători în Transilvania".

Punctele, în mare, ale discuţiilor desfăşurate în zilele de 19 şi 20 ianuarie la Zlatna reies a fi fost aceleaşi cu conţinutul scrisorii lui Golescu-Albu către Iancu. Hotărîrile şi concluziile adoptate în consfătuirile de la Zlatna le ştim din relatarea pe care o face Ion Ionescu lui A. G. Golescu-Negru, la Paris[3]. Cu toţii constatau că ţarismul săpa atît groapa Imperiului turcesc, cît şi a celui austriac, şi că, o dată cu intrarea armatelor ţariste în statele Austriei, Imperiul Romanovilor urmărea să-şi extindă şi influenţa asupra popoarelor de aici. Se prevedea ciocnirea iminentă cu armatele lui Bem. Se comentase puternica influenţă exercitată asupra românilor din Banat şi Ardeal de propaganda rusească prin intermediul religiei ortodoxe, luîndu-se act cu regret de gestul episcopului Şaguna, care se dusese în Ţara Românească să ceară intrarea armatelor ţariste în Transilvania. Se hotărîse ca directivă imperativă supremă nevoia ca în Ardeal, Bucovina şi Banat „să se lucreze pentru românism, ori existînd Austria, ori nimicindu-se"; aşa precum românismul trebuia sprijinit indiferent dacă avea să existe Turcia sau dacă pierea. Se recunoscuse de asemenea utilitatea trimiterii de deputaţi transilvani la Viena, Frankfurt şi Berlin, ca şi la Paris.

Primele măsuri practice acceptate a se pune de îndată în lucrare au fost colecta şi împrumutul de banii necesari atît pentru nevoile transilvanilor, cît şi ale emigraţilor din Principate şi trimiterea de deputaţi.

Prefectul Zarandului, Ion Buteanu, întors acasă la Buceş, comunică judelui primar al districtului Hunedoara, care era tocmai Dimitrie Moldovan, hotărîrile luate. Într-o primă scrisoare, din 21 ianuarie 1849[4], îi vorbeşte de „politica blestemată" a imperialilor, despre importanţa trimiterii de deputaţi, care să facă cunoscută cauza revoluţiei române în Europa liberală, de nevoia de a se procura armament de la Hamburg, ca şi despre alte măsuri necesare pentru a se apăra la rigoare singuri în faţa duşmanului. Buteanu cere lui Dimitrie Moldovan să informeze pe prefectul Nicolae Solomon despre cele relatate şi să răspundă de îndată

[1] Vezi mai sus, p. 161.
[2] N. Bălcescu, *Opere*, vol. IV, *Corespondenţă*, p. 123—125.
[3] Arhiva B. C. S., scrisoarea citată.
[4] S. Dragomir, *Studii şi documente*, vol. II, doc. 42, p. 62—63.

www.dacoromanica.ro

„ pentru proiectul primit de toți ceilalți". A doua zi, la 22 ianuarie[1], îi propune direct să primească misiunea de a merge la Frankfurt. Textul acestei scrisori e revelator pentru amănuntele discutate la Zlatna în legătură cu obligațiile ce reveneau unui asemenea emisar, dar și pentru starea de spirit provocată de perifidia habsburgică: „Cu fratele Golescu și cu Florescu — scrie Buteanu — pentru cauza noastră mult am vorbit[2], și precum eu de mult, așa și acum am aflat de trebuință ca pentru apărarea cauzei noastre în univers să trimitem un bărbat la Frankfurt, că Europa nu știe nimic de noi ce facem, pentru ce ne luptăm, și nici nu știu ce vom dobîndi la timpul său, că nimenea de noi nu face mențiune. Așa, acela are de a arăta acolo trecutul nostru din punct istoric, prezentul nostru în privința politică, statistică, geografică și ce importanță ar rezulta din consolidarea naționalității noastre pentru echilibrul politic al Europei. Scrie-mi ce simțești"[3].

Pe linia consfătuirilor comune între reprezentanții mișcării din toate trei țările române, Conferința de la Zlatna din ianuarie 1849 se apropie de importanța discuțiilor care avuseseră loc în primăvară la Blaj.

Rezultatele conferinței, practic vorbind însă, au fost inferioare avîntului de la început, pentru că materializarea lor nu au mai permis-o împrejurările.

Nici atitudinea lui Simion Bărnuțiu în calitate de președinte al Comitetului național român transilvan nu fusese de data aceasta mobilizatoare. Refuzul prudent, ponderat și rece la apelul adresat de către reprezentanții moldo-munteni pentru ajutorarea cu fonduri contribuise la paralizarea acțiunii începute[4]. Profesiunea sa de credință, dacică, o împărtășise lui Ion Maiorescu la 12/24 ianuarie 1849[5]. Între opoziția sa de a semna delegația pentru episcopul Șaguna ca să cheme armatele țariste în ajutorul transilvanilor și poziția rezervată adoptată în scrisoarea de răspuns către emigrații români, la distanță de numai cîteva săptămîni, trebuie să așezăm intrarea trupelor țariste în Transilvania, ecourile negative care parveniseră de la Viena în legătură cu demersurile delegaților români, ca și imputările vehement repetate de infidelitate habsburgică și de tendințe dacice. Dar și disensiunile cunoscute din sînul emigraților au contribuit la marcarea acestui desnodămînt.

---

[1] S. Dragomir, *Studii și documente*, vol. II, doc. 43, p. 63.

[2] În scrisoarea precedentă, din 21 ianuarie, Buteanu amintise și pe Ion Ionescu.

[3] S. Dragomir, *Studii și documente*, vol. II, p. 63.

[4] B. C. S., scrisoarea citată.

[5] „Cînd am dat plenipotența încă numai cu acea mîngăere am dat-o — scrie Bărnuțiu — că am crezut toată întreprinderea aceasta a nu fi decît o Spiegelfechterei (iluziune). Dar, de ar fi un lucru serios, ar fi de tot periculos pentru români: ca spesele resbelului *numai cu Moldavia și România s-ar plăti*! Mai bine să murim decît să ne vindem noi pe noi, ori pe frații noștri. Însă și acum sîntem plecați a crede că nu e lucru serios" (I. Ghica, *Amintiri din pribegie după 1848*, vol. I, p. 162—163).

www.dacoromanica.ro

Încheiere

1. Constituţia habsburgică din martie 1849 şi nesocotirea drepturilor legitime ale poporului român din imperiu. — La Viena, ostenelile deputaţilor transilvani, bănăţeni şi bucovineni de a obţine recunoaşterea autonomiei naţionale pentru întregul teritoriu românesc din imperiu se soldau la începutul lunii martie cu un surprinzător eşec. Constituţia imperială „octroiată" la 4 martie 1849 — care anulează tendinţele forţelor naţionale centrifuge — legifera refuzul de a ţine seama de drepturile naţionale ale numerosului popor român de sub stăpînirea austriacă.

Delegaţii acţionaseră poate prea tîrziu, cînd lucrările premergătoare Constituţiei erau mult prea avansate şi opiniile Cabinetului formate din alte surse asupra situaţiei românilor. Lipsiseră din centrul acţiunii tocmai în toiul campaniei de propagandă desfăşurate de toţi cei interesaţi a obţine maximul de avantaje în noua conjunctură. De la sfîrşitul anului de cînd Laurian şi Popasu fuseseră desemnaţi oficial să meargă la Viena trecuseră două luni pînă cînd a putut avea loc istorica audienţă a *delegaţiei române* unite la Olmütz[1]. Abia la 13/25 februarie 1849 putuseră susţine în faţa împăratului — prin memoriul citit de episcopul Andrei Şaguna — legitimitatea constituirii *naţiunii române* într-un corp statal unitar în cadrul monarhiei, solicitînd împăratului să consfinţească acest act şi în titulatura sa monarhică, adăugîndu-şi titlul de duce al românilor. Ceruseră, în numele egalei îndreptăţiri naţionale, administraţie românească în domeniul politic şi bisericesc, convocarea unui congres pentru organizarea naţiunii, limba proprie în toate problemele ce îi priveau, adunare naţională anuală, reprezentanţă proporţională în Parlamentul imperial[2]. Într-un apel explicativ al memoriului, destinat

[1] *Dintr-un diariu a lui Laurian*, publicat de G. Bogdan-Duică, împreună cu *Notes-ul de însemnări al lui Simeon Bărnuţiu 1849—1863*, în *Anuarul Institutului de istorie naţională* vol. II, 1923, p. 206—209, reiese că plecarea din Sibiu a avut loc la 2/14 ianuarie, întîlnirea la. Lugoj cu Mocioni şi protopopul Patriciu Popescu la 9/21, plecarea din Semlin la 16/28 ianuarie şi ajungerea la Viena la 31 ianuarie/11 februarie etc. Vezi şi anexa 89 (scrisoarea lui I. Maiorescu către Eliade-Rădulescu).

[2] Memoriul a fost publicat întîi în „Bucovina" fraţilor Hurmuzaki de la Cernăuţi, nr. 3 din 9 martie 1849, p. 13; apoi de Laurian, în *Die Romanen der Österreichischen Monarchie*, vol. III; N. Popea, *Memorialul arhiepiscopului şi mitropolitului Andrei baron de Şaguna*, vol. I, 1889; T. V. Păcăţian, *Cartea de aur sau luptele politice naţionale ale românilor de sub coroana ungară*,

www.dacoromanica.ro

să circule printre românii din întregul imperiu[1], deputații expuseseră cu mai multă precizie și mai direct sensul și rațiunea „României austriece" pe care o preconizau în consens cu reprezentanții revoluționari din Principate. România din Dacia superioară „să aibă capul său național român, politic și bisericesc, senatul și administrația sa națională română și politică și bisericească în limba națională, adunările sale naționale, instituțiile sale naționale". Întemeindu-se pe argumentarea istorică a episcopului Inochentie Micu, preluată de petiționarii din 1791 și dusă mai departe în 1834 și în toate petițiile anului 1848, revendicările de la 13/25 februarie 1849 căpătaseră r ezonanțe speciale, care treceau peste granițele politice formulate în memoriu. Se învederau atît foloasele românilor uniți sub o singură conducere pe plan social, cultural, moral-religios și material (economic), cît și interesele Austriei și ale umanității de a sprijini unitatea românilor, prin argumente care se regăsesc în petiția de la a treia adunare de la Blaj. Ca și în septembrie '48, se afirma și acum necesitatea unirii politice și religioase, care să garanteze dezvoltarea economică, culturală și socială a românilor; și tot așa se afirma rolul care trebuia să-l îndeplinească prin existența sa blocul unitar românesc, constituit politicește pentru menținerea echilibrului stabil între celelalte naționalități ale monarhiei[2].

Memoriul prezentat în numele românilor „din statele Austriei" a fost semnat de către episcopul Andrei Șaguna, A. T. Laurian, protopopul Popasu, Iosif Pop, Vasile Ciupe, Iacob Bologa și I. Stoica, în numele românilor din Transilvania; de Eudoxiu Hurmuzaki și deputatul Mihai Botnariu în numele românilor bucovineni; pentru românii bănățeni semnau Ion și Lucian Mocioni și Ioan Dobran, iar în numele românilor din Crișana și Maramureș doctorul Constantin Pomuțiu. Ion Maiorescu — deși prim coautor al textului prezentat — nu semnează. A semnat în schimb alte adrese și a participat la celelalte audiențe. A redactat și memoriul suplimentar explicativ al punctelor de la 25 februarie. „În acesta — scrie Maiorescu — am băgat toate motivele ce nu intraseră în petițiune"[3].

Răsunetul în opinia publică românească reflectă fără îndoială același gînd mai depărtat, „pan-dacic", care a stat și la baza redactării documentului. Semnificația sa istorică o redăm aici cu cuvintele cu care o găsim exprimată de frații Hurmuzaki, stegari ai ideii daco-românești în Bucovina. „Vom fi mulțumitori — scria Alexandru Hurmuzaki fratelui său Eudoxiu — întregii delegații și ție, cu care se mîndresc toți bărbații care

---

ed. a 2-a, vol. I. Pentru alte informații, vezi de asemenea T. Bălan, *Eudoxiu Hurmuzaki și memoriul românilor ardeleni din februarie 1849*, Cernăuți; I. Moga, *Luttes des Roumains de Transylvanie pour l'émancipation nationale*, București, 1938 (extras din *La Transylvanie*); precum și recenta monografie a lui S. Dragomir, *Avram Iancu*, p. 238—246 (unde se citează și bibliografia străină privind ansamblul tratativelor duse la Viena de delegația română în cursul anului 1849).

[1] Anexa 88.

[2] *Ibidem*.

[3] Anexa 89 (scrisoarea către Eliade Rădulescu).

www.dacoromanica.ro

se interesează de binele poporului nostru... Iar noi, membrii familiei Hurmuzaki, îţi mulţumim ţie în special, fiindcă aliindu-te cu deputaţia de importanţă epocală în istoria poporului nostru... aţi dat expresie gîndurilor intime, pe care fiecare adevărat român trebuie să le nutrească, adeca ideea de unire". „Voi aţi formulat ţinta pe care o urmărim cu toţii şi pe care trebuie s-o urmărim, pentru ajungerea căreia lucrăm cu toţii. De aceea vă binecuvîntăm !". „Unirea — scrie la rîndul său George Hurmuzaki —, organizaţia naţională şi concentrarea tuturor românilor din Austria într-un mănunchi, este atît de frumoasă, atît de mare, atît de grandioasă, încît curajoşii bărbaţi care pentru prima dată au exprimat-o în faţa tronului şi se străduiesc s-o înfăptuiască vor trece în istoria poporului nostru drept cei mai mari binefăcători"[1].

Dacă împăratul în politica sa abilă a dat un răspuns favorabil deputaţilor români, vizitele care s-au succedat pe la diferiţii reprezentanţi ai guvernului, la Olmütz şi la Viena, au coborît de a doua zi încrederea în eficienţa celor promise de monarh. I. Maiorescu vorbeşte în mai multe rînduri despre răceala cu care au fost primiţi de către ministrul Schwarzenberg. Dar numai într-o singură scrisoare — către Eliade-Rădulescu[2] — dezvăluie un amănunt care arată că poliţia secretă imperială era informată din mai multe direcţii, şi nu întotdeauna fără evidentă înverşunare, despre mişcările românilor din amîndouă părţile carpatice. În una din audienţe, principele Schwarzenberg i-a primit cu imputarea că „între români în Transilvania exista o facţiune în relaţiune cu propaganda franceză !" Între timp şi presa conservatoare declanşase o campanie vehementă împotriva tendinţelor româneşti de emancipare naţională. „Lloyd", foaie ministerială, fulmina împotriva fostului Comitet revoluţionar din Ţara Românească, acuzîndu-l că ar fi fost constituit din emisari francezi şi că, după înfrîngere, ar fi trecut peste munţi în Transilvania, cu scopul precis de a uni pe toţi românii la un loc, sub protecţia Franţei şi Angliei. Articolele din „Lloyd" şi „Wanderer" vor abunda de acum înainte în imputări şi atacuri înverşunate împotriva românilor. Alte articole de inspiraţie aristocratică maghiară şi săsească le vor ţine isonul.

Publicarea Constituţiei din Martie 1849 făcuse evidente principiile de guvernare şi orientarea internă a politicii conservatoare habsburgice. Concurentul era temut şi prin urmare cultivat, şi aliatul era nesocotit şi, ca atare, oprimat. Din punct de vedere naţional, Curtea de la Viena recursese la formula tactică de guvernare centrală prin intermediul autonomiilor acordate provinciilor istorice, în opoziţie cu autonomia popoarelor sau a naţiunilor, tocmai spre a preîntîmpina primejdii centrifugale, de desprindere din imperiu.

---

[1] T. Bălan, *Eudoxiu Hurmuzaki şi memoriul românilor ardeleni din februarie 1849*, anexele 4 şi 5.

[2] Anexa 89.

www.dacoromanica.ro

2. În căutarea noilor forme și mijloace de luptă pentru unitatea națională. În fața perspectivelor sumbre ale viitoarei guvernări absolutiste habsburgice — văzute prin prisma raportului Viena și românii — tineretul revoluționar din Principate părăsește cu totul speranța în sprijinul habsburgic. Dîndu-și seama de direcția despotică spre care se îndrepta guvernul de la Viena, el va tinde din nou spre cooperare cu revoluționarii maghiari. Le va oferi din nou colaborarea, căutînd să le arate că conjunctura de moment pe care o crease ofensiva glorioasă a generalului Bem avea nevoie de eforturi susținute comune pentru a se putea menține favorabilă. Pe de altă parte, că procesul firesc de emancipare a naționalităților trebuia să-i convingă și pe ei să renunțe la formula vechiului stat medieval al coroanei Sfîntului Ștefan. Propunerile românești subliniau și de data aceasta necesitatea respectării principiului egalității în drepturi a naționalităților. Conducătorii revoluției moderne maghiare se vor arăta însă neclintiți în a menține statului național maghiar forma sa desuetă medievală, în dauna aspirațiilor naționale ale celorlalte popoare.

Aripa activă a emigrației române, reprezentată mai ales de către Bălcescu, Ghica, Golescu-Negru și Magheru, va desfășura marea acțiune de a trata prin multiple căi cu reprezentanții guvernului maghiar. De la Paris, Golescu-Negru va ajunge la un punct destul de apropiat în tratativele cu Ladislau Teleki, agentul Ungariei revoluționare în Franța, dar va întîmpina opoziția netă a lui Kossuth. De la Viena, unde urmărise îndeaproape politica echivocă a Habsburgilor, generalul Magheru va încerca zadarnic să convingă personal pe Kossuth de necesitatea colaborării armate româno-maghiare. Pe de altă parte, de la Constantinopol, I. Ghica va trimite la Pesta pe cel mai înzestrat dintre reprezentanții revoluției muntene, cunoscător deopotrivă a stărilor de o parte și alta a Carpaților, pe Nicolae Bălcescu. Dar numai tîrziu — prea tîrziu —, în pragul prăbușirii rezistenței maghiare, se va putea crea o bază de legătură între o parte și alta.

Împrejurările istorice în care s-a desfășurat revoluția din toate trei țările române la 1848 și 1849 nu au favorizat o punere în practică a planului de unitate națională, gîndit și elaborat în liniile lui mari în perioada premergătoare și în timpul evenimentelor de la 1848; nici măcar unirea Moldovei și Țării Românești prevăzută ca primă etapă a statului unitar național român. Mișcarea națională, care prin însăși natura sa impune legătura organică dintre *națiune* și *stat unitar*, cunoaște în procesul de realizare a statului național român un moment de răscruce, un impas în acțiunea centripetală a tuturor forțelor românești, dar nu o capitulare.

Fără a părăsi încrederea în viitorul României întregi: „liberă, una și nedespărțită"[1], lupta între 1849 și 1859 se va da pentru realizarea primei etape, pentru Unirea Principatelor.

---

[1] *Manifestul Comitetului revoluționar de la 1848*, de la 1 iunie 1851, semnat de N. Bălcescu, N. Golescu și C. A. Rosetti. (B.A.R., Foi vol. 1079).

www.dacoromanica.ro

Fig. 19. — „România rupîndu-şi cătuşele pe Cîmpia Libertăţii", tablou în ulei de C. D. Rosenthal (1820—1851) (Muzeul de artă al Republicii Socialiste România).

www.dacoromanica.ro

Documente

www.dacoromanica.ro

Lista documentelor

1838

			Pag.
1.	Mihăileni, 19 april/1 mai 1838	I. Mălinescu către G. Bariţiu	205
2.	[Bucureşti,] 5/17 august [1838]	I. Cîmpineanu către N. Creţulescu şi Ion Ghica	207
3.	[octombrie 1838]	A. C. Golescu către Ion Ghica şi alţii	208
4.	Bucureşti, 1/13 noiembrie 1838	*Act de unire şi independenţă*	216
5.	<Bucureşti, 5/17 noiembrie 1838>	*Osibitul act de numirea suveranului românilor*	219

1839

6.	Paris, 3/15 aprilie 1839	N. Creţulescu către fraţii R. şi Al. C. Golescu	227
7.	Paris, 20 mai/1 iunie 1839	Ion Ghica către I. Cîmpineanu	229
8.	[Londra,] 13/25 octombrie [1839]	I. Cîmpineanu către Ion Ghica	228
9.	[Londra, octombrie 1839]	I. Cîmpineanu către I. Ghica şi N. Creţulescu	229
10.	[Bucureşti, octombrie 1839]	I. Voinescu II către I. Cîmpineanu	226
11.	Paris, 22 oct./3 nov. 1839	A. G. Golescu către N. Creţulescu	225
12.	Bucureşti, 30 oct./11 nov. 1839	I. Voinescu II către I. Cîmpineanu	234
13.	Paris, 6/18 noiembrie 1839	Félix Colson către consulul francez Huber	231
14.	Lugoj, 10/22 decembrie [1839]	I. Cîmpineanu către Ion Ghica	232

1840

15.	[Paris], 29 dec./10 ian. 1840	M. Czajkovski către Ion Ghica	234

1841

16.	Paris, 25 mart./6 april 1841	Un moldovean către Ion Ghica	235

1842

17.	Văleni, 1/13 mai 1842	I. Mălinescu către G. Bariţiu	236
18.	Văleni, 8/20 iunie 1842	I. Mălinescu către G. Bariţiu	237
19.	Bucureşti, 28 oct./8 nov. 1842	I. Voinescu II către Ion Ghica	239
20.	[Paris,] 9/21 decembrie 1842	M. Czajkovski către Ion Ghica	240
21.	Iaşi, 17/29 decembrie 1842	I. Mălinescu către G. Bariţiu	242

www.dacoromanica.ro

		Pag.
1843		
22. Viena, 13/25 martie 1843	I. Ursu (Medvesi) către A. Fătu	244
23. [Paris,] 10/22 martie 1843	M. Czajkovski către Ion Ghica	246
24. Viena, 31 mai/12 iunie 1843	J. A. Vaillant către Ion Ghica	247
25. Iași, 2/14 iunie 1843	N. Istrati către G. Bariţiu	249
26. [iulie 1843]	C. A. Rosetti către Ion Ghica	252
1844		
27. Pesta, 6/18 ianuarie 1844	Ioan Thomici către G. Bariţiu	253
28. Văleni, 15/27 februarie 1844	I. Mălinescu către G. Bariţiu	254
29. Iași, 1/13 mai 1844	I. Ionescu (de la Brad) către G. Bariţiu	255
30. Constantinopol, 26 iul./6 aug. 1844	M. Czajkovski către Ion Ghica	256
31. Viena, 3/15 august 1844	I. Ursu (Medvesi) către A. Fătu	259
32. Văleni, 17/29 decembrie 1844	I. Mălinescu către G. Bariţiu	261
1845		
33. [Iași, 5/17 ianuarie 1845]	M. Kogălniceanu către Ion Ghica	263
34. Bucureşti, 12/24 ianuarie 1845	A. T. Laurian [şi N. Bălcescu] către G. Bariţiu	264
35. Pesta, 25 ian./6 febr. 1845	Tinerimea română universitară către G. Bariţiu	265
36. Paris, 28 ian./9 febr. 1845	N. N. Rucăreanu către G. Bariţiu	266
37. Iași, 7/19 februarie [1845]	P. Balş către Ion Ghica	267
38. Iași, 10/22 februarie 1845	C. N. Filipescu către Ion Ghica	269
39. Bucureşti, 18/30 martie 1845	Eliade Rădulescu către G. Bariţiu	270
40. Filipeşti, 12/24 martie 1845	C. N. Filipescu către Ion Ghica	271
41. Iași, 12/24 aprilie 1845	M. Kogălniceanu către Ion Ghica	272
42. Idrici, 31 mai/12 iunie 1845	I. Mălinescu către G. Săulescu	276
43. Paris, 12/24 octombrie 1845	N. N. Rucăreanu către G. Bariţiu	277
1846		
44. Bucureşti, 1/13 februarie 1846	A. T. Laurian către G. Bariţiu	278
45. Viena, 4/16 februarie 1846	V. Gherasim către G. Bariţiu	280
46. Bucureşti, 29 mart./10 april 1846	A. T. Laurian către G. Bariţiu	282
47. [Dijon, iunie 1846]	D. Brătianu către C. A. Rosetti	284
48. Bucureşti, 21 iunie/3 iulie	A. T. Laurian către G. Bariţiu	285
49. Paris, 4/16 august [1846]	M. Kogălniceanu către I. Ghica	286
50. Paris, 6/18 august 1846	N. Ionescu către A. Fătu	287
51. Paris, 17/29 august 1846	Comitetul Soc. stud. român către G. Bariţiu	288
52. Bucureşti, 29 aug./10 sept. 1846	A. T. Laurian către G. Bariţiu	290
53. Constantinopol, 8/20 sept. 1846	M. Czajkovski către Ion Ghica	291
54. Iași, 13/25 noiembrie 1846	I. Ionescu (de la Brad) către A. Fătu	292
55. Bucureşti, 14/28 noiembrie 1846	A. T. Laurian către Dr. P. Vasici	293
56. Deda (Bihor), 26 nov./8 dec. 1846	I. Munteanu către G. Bariţiu	294
57. Paris, 6/18 decembrie 1846	Scarlat Vîrnav: Invitaţie	297
58. [Paris,] 16/28 decembrie [1846]	C. A. Rosetti către Ion Ghica	298
59. Cluj, 17/29 decembrie 1846	Tinerimea română către G. Bariţiu	300
1847		
60. M-rea Slatina, 15/27 febr. 1847	N. Istrati către G. Bariţiu	303
61. [Paris,] 17 febr./1 mart. 1847	C. A. Rosetti către Ion Ghica	304

www.dacoromanica.ro

		Pag.
62. Iaşi, 12/24 martie 1847	P. Balş către Ion Ghica	306
63. Constantinopol, 15/27 martie	Lucien Rouet către Ion Ghica	307
64. Paris, 23 oct./4 nov. 1847	Sc. Vîrnav către Al. Kogălniceanu	309
65. Bucureşti, 23 oct./4 nov. 1847	A. T. Laurian către G. Bariţiu	310
66. Bucureşti, 24 oct./5 nov. 1847	A. T. Laurian către G. Magheru	312

1848

67. Bucureşti, 12/24 ianuarie 1848	A. T. Laurian către Dr. Vasici	313
68. Cluj, 16/28 februarie 1848	Iosif Hodoş către G. Bariţiu	314
69. Paris, 29 febr./11 martie 1848	Comitetul românilor: Invitaţie la banchet	315
70. Sibiu, 14/26 martie 1848	I. Puscasiu (Puşcariu) către G. Bariţiu	315
71. Bucureşti, 8/20 aprilie 1848	A. T. Laurian către G. Bariţiu	317
72. Cîmpulung, 1/13 mai 1848	N. N. Rucăreanu către G. Bariţiu	318
73. Orlat, 8/20 iunie 1848	C. Roman către N. Bălcescu	319
74. Vîlcele, 17/29 iunie 1848	Maria Eliade-Rădulescu către G. Bariţiu	321
75. Sibiu, iunie 1848	<I. Puşcariu> către G. Bariţiu	322
76. Vîlcele, 19 iun. /1 iulie 1848	Maria Eliade-Rădulescu către G. Bariţiu	325
77. Sibiu, 27 iun./9 iulie 1848	A. T. Laurian către G. Bariţiu	326
78. Pesta, 2/14 iulie 1848	D. Brătianu către P. Bataillard	328
79. Cernăuţi, 2/14 iulie 1848	G. Sion către G. Bariţiu	328
80. Sibiu, 12/24 iulie 1848	I. Maiorescu către Guvernul provizoriu al Ţării Româneşti	330
81. Sibiu, 15/27 iulie 1848	I. Maiorescu către Guvernul provizoriu al Ţării Româneşti	331
82. Bucureşti, 16/28 iulie 1848	Eliade Rădulescu către G. Bariţiu	334
83. Ortaköy, 3/15 august 1848	M. Czajkovski către Ion Ghica	335
84. Frankfurt, 10/22 septembrie 1848	I. Maiorescu către Locotenenţa Ţării Româneşti	335
85. Blaj, 16/28 septembrie 1848	*Memoriul românilor transilvani*	336
86. Sibiu, 22 sept./2 oct. 1848	A. T. Laurian către G. Bariţiu	340

1849

87. Clineni, 12/24 februarie 1849	Comandantul punctului către Dejurstva Ţării Româneşti	341
88. [Viena, februarie-martie 1849]	*Apelul deputaţilor români din Monarhia habsburgică*	343
89. [Viena, martie 1849]	Ion Maiorescu către Eliade-Rădulescu	346

www.dacoromanica.ro

1 **Mihăileni, 19 april/1 mai 1838**

Iordache Mălinescu către **G. Barițiu:** Cere ca pe viitor să i se trimită gazetele pe adresa din Mihăileni, nu la Iași. Îl roagă să publice un anunț, anonim, pentru reducerea de preț pe care o face la volumul „Istoria pentru începutul românilor în Dacia" de P. Maior — tipărit pe cheltuiala sa.

Mihăileni în Moldova
1838 april 19

Domnule redactor!

În luna trecută februar, aflîndu-mă în capitalia Eșul m-am abonat prin d. pahr. Bojinca la Foaia dom-tale, plătind și banii cuveniți; apoi acum găsînd doi abonați și aici în tîrgul Mihăilenii unde mă aflu cu lăcuința și anume d. d. paharnicul Gheorghii Degeratul și sulgeriul Gheorghii Brahă, de la carii priimind și plata, pe un an întreg, vă rog ca să binevoiți a le triimeti Foile, de la no. 1 și înainte, regulat supt adresurile domnilor sale. Dar pentru că posta din Austria treci la Eși chiar prin tîrgul nostru, apoi binevoești dom-ta a pune în lucrare ca foile noastre să nu se mai preumble zădarnic pe la Eși, ce dregătoria postii Siretiului din Bucovina să le ecspeduiască la *Rastel Amt* din Sănăuți, prin care punt de graniță nu numai că treci posta, dar și de lăcuința me abie este în depărtare de 300 stînjăni. Tot odată veți ave bună-voință a pune la cale cu dregătoria numitei poste ca să priimască de la mine banii abonaților acestor de acum și acelor ce să vor abona de acum înainte spre a se ecspedui către redacția foi acestia.

Către aceste adaog a vă face cunoscut că lăzile cu „Istoria pentru începutul românilor în Dachia" de P. Maior, despre care s-au făcut tînguire prin o foaie a dom-tale că s-ar fi văzut în Brașov încă nevîndute, nu pot fi din ediția întăi, ce din ce al doile, tipărită cu cheltuiala me la anul 1834. — De aceia eu rog pe dom-ta ca să binevoești a treci următoare înștiințare în Foia literală însă *anonim*, căci eu nici decum nu doresc să se treacă numele mieu prin foi publice.

„Istoria pentru începutul românilor în Dachia de P. Maior, tipărindu-se în Buda la anul 1834 a doaă oară tot în Buda, cu adăogirea la svîrșitul ei a unor desputații și un dialog ce n-au fost trecute în ace dintăi ediție, s-au vîndut pînă acum cîte cu 10 $^1/_2$ și 9 țvanțigi argint. Și fiindcă dorința proprietariului acestii clasice cărți este ca și cei săraci cetitori să o poată ave, să face știut că prețul unui ecsemplari s-au statornicit numai pe cinci țvanțigi argint, aflîndu-se de vîndut în libreriile din orașile Eși și București".

www.dacoromanica.ro

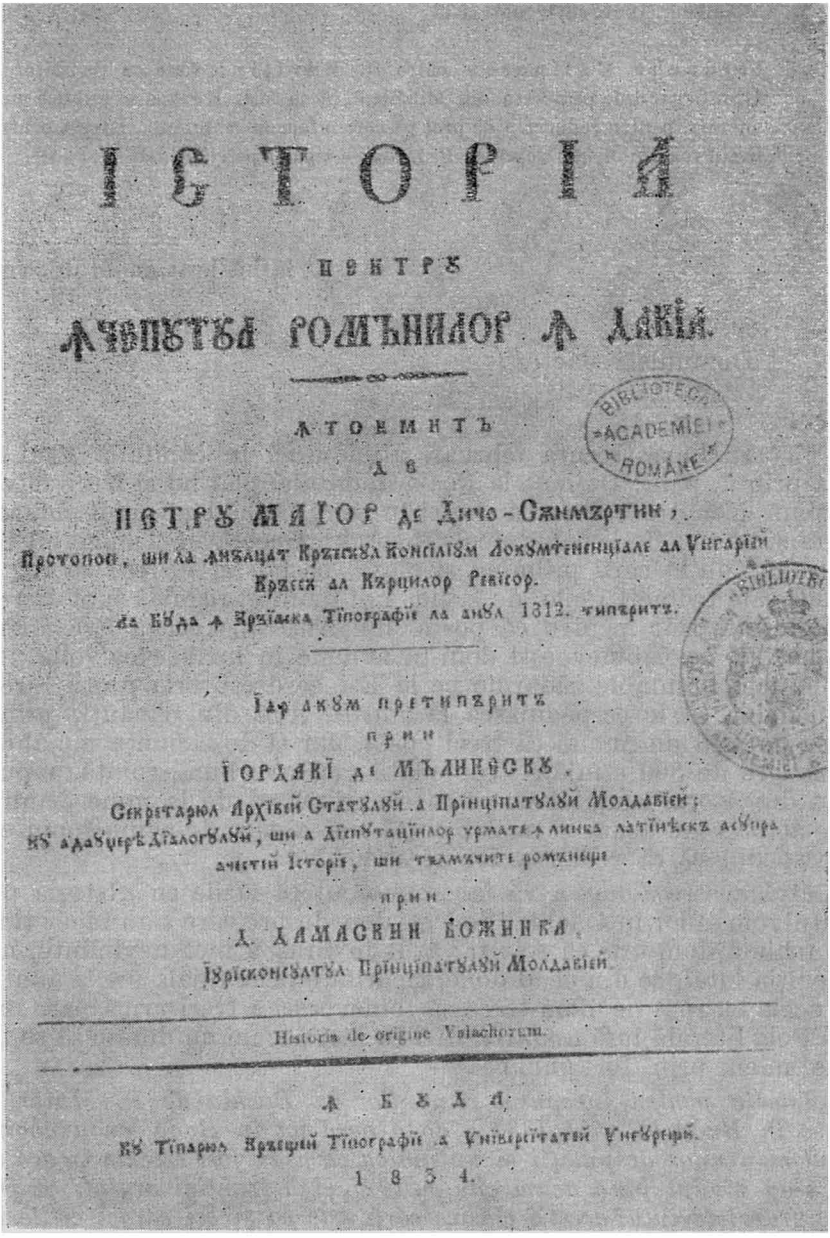

ІСТОРІА

ПЕНТРЪ

НЧЕПЪТЪЦА РОМЪНИЛОР Ѧ ДАКІА.

АТОМЕНТЪ

Д Е

ПЕТРЪ МАІОР де Дичо-Сѫнмѫртин,

Протопоп, шй ла дрѫцат Крѫческъ Консіліѫм Докѫмѣнцїале ла Ѵнгарїа

Крѫческ ла Кѫрцилор Ревїзор.

ла БѪда Ѧ Крѫїмка Тїпографїе ла анѪл 1812. тїпѣрїтъ.

Іар акѫм претїпѣрїтъ

прїн

ІОРДАКІ де МЪЛИНЕСКЪ,

Секретарюл Архївей Статѫлѫй а Прїнцїпатѫлѫй Молдавїей;

кѫ адаѫгерѣ Дїалогѫлѫй, шй а Дїенѫтацїлор ѹрмата Ѧлинка латїнѣскъ асѪпра

ачестїй Історїй, шй тълмъчїтъ ромънеще

прїн

Д. ДАМАСКІН ЕОЖНИКА,

Ѵрїконсѫлатѫл Прїнцїпатѫлѫй Молдавїей.

Historia de origine Vlachorum.

Ѧ БѪДА

Кѫ Тїпарюл Крѫчїй Тїпографїе а Ѵнївєрсїтатей Ѵнгѫрїй.

1 8 3 4.

Fig. 20. — Coperta ediției a II-a a cărții lui Petru Maior, *Istoria pentru începutul românilor în Dachia*, tipărită la Buda în 1834, cu cheltuiala lui Iordache Mălinescu.

www.dacoromanica.ro

Recomendîndu-mă dom-tale, domnule redactor, vă rog ca să-mi poronciţi să vă slujesc şi eu la ce mă veţi socoti de vrednic, avînd cinste a fi a domnii tale plecată slugă

Iordachi Mălinescu camenari

N. B. Nu cumva, domnule, să-mi treciţi numele prin Foi pentru aşa bagate[lă] înştiinţare!

B.A.R., ms. rom. 878, f. 32—33.

2 **[Bucureşti,] 5/17 august [1838]**

I. Cîmpineanu către **Nicolae Creţulescu** şi **Ion Ghica**: Preocupat de interesele ţării; crede că va putea veni la Paris, spre sfîrşitul lunii octombrie, pentru întîlnirea propusă [cu Czartoryski], după care va trece şi la Londra. — Căsătoria sa. — Cere ample instrucţiuni cu privire la: sistemul de pavare a trotuarelor cu gudron, întrucît experimentarea sa nu a reuşit; luminatul cu gudron purificat şi drumurile cu bitum.

Ce 5/17 août

Mes très chers amis et neveux,

Je me dispense de vous parler de ce qui me regarde personnellement, malgré l'intérêt que vous me portez, j'en suis bien persuadé, à fin de pouvoir vous entretenir plus longuement sur notre pays auquel ce serait vous faire injustice pour ne pas croire que vous avez attaché votre existence.

Toute fois en voici un peu pour moi : malgré les persécutions qu'on m'a faites, on n'a pas pu encore me réduire à l'état où l'on voulait me voir. Je me suis marié et je crois que j'ai motif de m'en louer, puisque, outre les autres considérations, celle de pouvoir être entièrement à mon devoir selon que je suis tenu envers mon pays me flatte beaucoup plus que toutes les autres. Je viendrai vous voir vers la fin d'8-bre en cas que l'ouverture de la session prochaine ne soit pas très proche, ou bien si je saurai qu'on n'y traitera pas de questions graves. En cas que je viendrai, nous nous concerterons ensemble et avec vos connaissances[1] sur ce qu'il y aurait à faire et ensuite je passerai à Londres. Je ne compte pas faire beaucoup, mais, du moins, j'espère que je parviendrai à dissiper les couleurs foncées dont quelques diplomates inférieurs auront voulu rembrunir la peinture qu'ils ont faite de nous, sans d'ailleurs nous connaître assez.

[1] Citeşte: Mihail Czajkovski şi principele Czartoryski.

www.dacoromanica.ro

En attendant, comme je ne sais pas au juste si je serai assez heureux pour vous venir joindre, j'ose vous causer une petite distraction en vous priant de bien vous informer, pour ne pas dire étudier, à fond, ce qui suit : 1°) j'ai lu dans plusieurs journaux qu'on fait à Paris des trotoirs. Ces trotoirs pourraient-ils résister aux voitures ou bien il est trop couteux avec du goudron? J'ai même lu la recette de toute la manipulation et fait des essais avec des hommes du métier, mais cela ne m'a pas réussi. Je voudrais bien savoir en outre si c'est du goudron de bois, c'est-à-dire du goudron extrait des arbres ou bien du goudron de la terre, comme celui des puits de Cîmpina ; 2°) j'ai lu également qu'on éclaire un pont à Londres avec du goudron purifié ; quelle espèce de goudron est encore celui-ci et le procédé pour le purifier ; 3°) pour des chemins de bitume qu'on dit être élastique et dont l'inventeur est Mr. Colonceau. Toutes ces choses veuillez bien me les faire parvenir le tout le plus tôt possible avec des amples instructions, et payez pour vous les procurer et je ne manquerai pas de vous en envoyer le montant.

Votre très sincère ami et affectionné oncle.

I. Campineanu

[Adresa :]
A Monsieur
Monsieur Nicolas [Cretzoulesco]*
et Monsieur Jean [Ghica]*
Rue Hautefeuille
à Paris

B.A.R., Coresp. inv. 80561.

3 [Octombrie 1838]

Alexandru C. Golescu către **I. Ghica** și un grup de prieteni[1] de la Paris : Le împărtășește impresiile culese în țară, în cele trei luni de la sosirea de la Paris. La București, „capitala viitoarei Dacii mari" : vizite la rude, prieteni și la părinții prietenilor de la Paris ; vizita la Alexandru Ghica Vodă. — La Goleşti : primele constatări dureroase cu privire la nedreptățile sociale, asprimea cenzurii și starea mizeră a țărănimii. Despre necesitatea imperioasă a împroprietăririi țăranilor, modalitatea atingerii acestui scop și condiția de serf legat de glie a țăranului. Apel la sentimentele patriotice ale tineretului de la Paris. Opoziția întîmpinată față de ideea instituirii impozitului (funciar). — Zvonuri despre un protest al boierilor, adresat țarului, împotriva domnului. Desmințirea dată de Ion Cîmpineanu. Un autor al zvonurilor, Al. Filipescu-Vulpe. Critică la adresa atitudinii

* Text rupt.

[1] *N. Creţulescu, A.G.Golescu* (= Alexandre le batard, Marot) și *D. Brătianu* (=La plumette).

www.dacoromanica.ro

societăţii boiereşti faţă de Rusia ; balul de la principesa Trubetzkoi, spectacolul de la teatru şi prezenţa consulului Rückmann. Părerile lui Constantin Brăiloiu. — Despre Alexandru Ghica vodă şi miniştrii săi. (Scurtă întrerupere, pentru a răspunde scrisorii primite de la prietenii din Paris.) Guvernul şi măsurile arbitrare luate ; cauzele desfiinţării Soc. Filarmonice şi a teatrului naţional, deturnările de fonduri şi corupţia ; exemple. Critică aspru prevederile incluse în Regulamentul Organic cu privire la înrăutăţirea situaţiei ţărănimii.

Chers amis,

Après trois mois de silence[1] vous pouvez vous imaginer si j'ai peu de choses à vous dire ; aussi un désordre effroyable règne dans ma tête et je ne sais réellement par où commencer et par où finir. Pourtant j'espère, qu'à force de rouler les mêmes idées dans ma tête, je parviendrai au bout du compte à les coordonner et à vous écrire une lettre si non bonne du moins suportable. En commençant celle-ci, je devais tout naturellement commencer par justifier notre silence de trois mois ; mais c'est peine inutile et vous même vous nous absoudrez, lorsque je vous aurais raconté comment les choses se sont passées depuis notre arrivée à Bukarest.

Sitôt arrivés dans la capitale future de la grande Dacie, sitôt nous nous mîmes à faire des visites à nos parents et aux vôtres chers amis, ce que nous fîmes avec le plus grand plaisir. Il fallait voir avec quelle joie melée d'impatience nous attendaient vos parents ; ta mère, surtout, Ghyka, était si impatiente d'avoir de tes nouvelles que dès le second jour de notre arrivée elle vint nous rendre une visite. Aux questions qu'elle nous posait, nous répondîmes la vérité, ainsi nous lui dîmes que tu avais une santé délabrée, que tu étais un mauvais sujet, que tu perdais ton temps... etc. etc. En voyant vos parents je croyais ne voir que les miens propres. Aussi je suis sûr que nos manières, nos propos, nos gestes devaient participer de cette illusion et je ne doute pas que cette trop grande intimité ne les aie un peu frappé. Mais un jour lorsque nous serons tous réunis, qu'ils auront vu à quel degré va notre amitié, alors nous pardonneront-ils cette familliarité spontanée. Pour les satisfaire davantage nous sommes allés au devant de leurs désirs secrets et nous leur avons raconté quelques traits de notre vie parisienne ; à tout ils nous répondaient par des sourirs joyeux qui exprimaient l'état de leur âme. Ah ! qu'y a-t-il de plus tendre au monde qu'une bonne mère et un bon père. Malheureusement le temps qu'on consacre à une visite était trop court pour pouvoir entrer dans tous les détails de notre vie, et d'un autre coté nous n'avons pu leur faire qu'une seule visite pendant

[1] Pentru datarea scrisorii — octombrie 1838 — ne-am călăuzit după prima scrisoare trimisă de Al. C. Golescu vărului său Al. G. Golescu şi prietenilor rămaşi la Paris, de la *Geneva la 15 iulie 1838*, din primul său popas în drumul de la Paris spre ţară. (B.A.R. Coresp. inv. 81 758).

www.dacoromanica.ro

les quinze jours que nous sommes restés à Bukarest. — Crezoulesco, j'ai vu plusieurs fois ton frère ainé ; entre autres, je l'ai vu une fois à la métropole où tandis que le monde fashionable se promenait lentement au clair de la lune, nous, échauffés par la discussion, nous courrions et nous bousculions la foule aristocratique. Il s'agissait de Diamant et du Fourialisme[1] et du partage de terre, mais pour ne pas anticiper sur ce que j'aurai à vous dire plus bas et plus au long, je m'arrête et je reviens à ton frère ; à part la taille, il te ressemble on ne peut plus et si les stupides règles de la convenance n'existaient pas, je me serais jetté sur lui et je l'aurais embrassé avec la plus grande [ef]fusion de coeur. — Puisqu'il s'agit de ressemblance, je dirai à Alexandre le batard qu'il ressemble comme deux gouttes d'eau à son père, et de plus je lui prédis qu'il restera toute sa vie crapaud, car son père est très petit et si petit que toutes les fois qu'il m'embrasse je suis forcé de me courber à faire craquer pantalon, gillet, redingotte. A propos, Marot, savez-vous que je vous fais un honneur dont aucun fils de boyard ne voit de pareille : c'est que toutes les fois que je vais chez mon oncle, ma mère me force d'aller embrasser sa main ; heureusement pour nous qu'il n'en veut pas de cela ; alors s'engage une lutte terrible, lui me la refusant et moi la cherchant à droite ou à gauche jusqu'à ce qu'il m'ait embrassé à la joue — ainsi termine la lutte. — Vous, la plumette, vous ressemblez beaucoup à votre frère ainé et à votre père. Pendant notre séjour à Goleşti il vint faire une visite à maman et comme ce jour là nous devions nous rendre à Piteşti pour assister au bal que donnait l'administrateur en l'honneur du nom du prince, il nous prit avec lui et nous conduisit à sa maison où nous fîmes connaissance avec votre maman et votre frère qui, en paranthèse, est un charmant garçon plein de douceur et de bonté. Pendant ce trajet votre père nous fit une tirade en nous engageant à persister dans nos sentiments et à ne point faire comme les autres. Il approuve l'intention que nous avons de passer une partie de l'année à la campagne en disant qu'il fallait d'abord payer nos dettes de 5000 ducats, pour pouvoir plus tard être de quelque utilité à notre pays. – Quant à toi, Ghyka, l'enfant gâté, tu ressembles beaucoup à ta mère, surtout les yeux sont tout-à-fait les siens, et si je ne me trompe pas, je crois qu'elle louche un petit peu comme toi, ce qui devait ajouter à sa beauté lorsque jeune encore elle fuyait les hommages empressés d'une foule inconstante.

En voici assez avec les ressemblances ; après les visites de sympathie, vinrent les visites de convenance qui, comme vous pensez bien, n'ont pas fini et ne finiront je crois jamais. Parmis celles-ci appartient celle que nous avons faite au prince. Il nous reçût très froidement ; nous y répondîmes de même et je n'ai qu'à me féliciter d'un pareil résultat.

Comme je vous ai dit plus tôt, les quinze jours que nous avons passés à Bukarest ne furent employés qu'aux visites, aprés quoi nous partîmes pour Goleşti avec neneca et leliza Anica. Ici, tout naturellement je devais

[1] Citeşte : fouriérisme.

www.dacoromanica.ro

vous parler du véritable bonheur que nous avons éprouvé pendant les trente jours que nous avons passés à la campagne. Mais croyez-moi, chers amis, je suis si triste, si mécontent, qu'il me serait impossible de vous décrire ce que moi-même j'ai éprouvé il y a quelques jours. N'ayant habité que des pays étrangers où les hommes, les moeurs, les habitudes, les objets, les idées sont tout autres qu'ici, nous n'éprouvons pour tout ce qui nous entoure, pour tout ce que nous entendons, pour tout ce que nous voyons qu'étonnement, que dégoût, que répulsion. Mais il ne s'agit pas ici d'impression, il s'agit de quelque chose de plus grave encore ; c'est qu'il ne passe pas un jour sans que nous n'apprenions une action qui dégrade ou nos hommes, ou nos familles, ou notre gouvernement, ou toute notre société. Heureusement pour nous que notre esprit domine sur nos coeurs ; sans cela, l'autre soir je me serais déjà brullé la cervelle et je ne plaisante pas. Voilà trois nuits consécutifs que je me mets au lit, le désespoir et la douleur dans le coeur. Que vous m'avez trompé, chers amis. J'arrivais ici avec l'idée que je trouverai au moins un groupe d'hommes de coeur, d'idées, quelque peu de patriotisme, et je n'ai trouvé que faiblesse, lâcheté, intrigue et absence de tou moyen pour arriver à la réalisation de nos plus tendres voeux, du plus beau rêve. Tous les chemins, directs ou indirects, qui pourraient nous conduire à notre but, tous nous sont fermés.

Voulez-vous éclairer l'opinion publique, lui parler de ses véritables intérêts, relever son patriotisme, lui indiquer ses ennemis, la Russie, le gouvernement, l'aristocratie — la censure est là qui vous borne le chemin. Mais supposant que cet obstacle ne fut pas là, alors ce sont les hommes, les moyens qui vous manquent, car ce ne sont ni 2 ni 4 personnes, toutes pauvres, qui pouront accomplir une pareille oeuvre.

Voulez-vous améliorer le sort du paysan, le rendre plus actif, ou [en] faire un défenseur du pays, il faut pour cela le rendre propriétaire. Et pour cela il faut de l'argent, pour acheter des terres, les vendre aux paysans à meilleur marché, en acheter avec ce nouvel argent d'autres terres, les revendre encore et ainsi de suite, et poursuivre cette mesure aussi loin que possible. Mais l'argent nous manque encore.

Eh bien, cela ne fait rien ; en voici quelques hommes patriotes mais endettés ; ils ont des terres dont le quart seulement est cultivé à cause du manque de bras, et, pour attirer les paysans sur leurs terres, ils imaginent d'accorder certains avantages à ceux-ci ; puis, après avoir payé leurs dettes, fait une route, une école, une mairie dans le village, après avoir, pendant 3 ou 4 ans, surveillé les paysans de près, les avoir secoués un petit peu, alors ils vendraient[1] a terre ainsi morcelée aux paysans pour qu'avec cet argent ils en achètent d'autres et les vendent de nouveau... N'est-ce pas que ce projet est beau puisqu' il concilie si bien les intérêts du pays avec ceux du patriote !

He bien, non ! Ce projet est inexécutable encore, parce que le paysan valaque, que nous considérions à Paris comme libre, est serf en Valachie, et c'est la plus grande vérité qu'on puisse dire au monde : parce que

[1] citeşte vendront.

www.dacoromanica.ro

le paysan, à moins de raison valable, ne peut quitter une terre qu'avec le consentement du propriétaire et que jamais propriétaire ne donnera son consentement, puisque toutes nos terres n'ont pas assez de bras ; parce que ces raisons valables se réduisent à prouver qu'il n'a pas eu assez ou de l'eau, ou de bois, ou de terre, ce que, comme vous le savez bien, ne manque sur aucun point de la Valachie. Voilà donc é quoi se réduit la liberté du Valaque.

Ah ! lorsque j'appris cette nouvelle, toutes mes idàes sur mon pays, toutes mes espérances s'évanouirent et un rire ironique circulait sur mes levres en pensant aux distinctions que nous faisions à Paris entre les paysans valaques et les paysans polonais et hongrois. Si vous saviez comme nous sommes misérables et combien nous mériterions le mépris de toutes les nations ; peut-être qu'alors ne mettriez-vous plus le pied dans votre pays. Mais non ! Venez, venez, car une souffrance volontaire est aussi un sacrifice, et vous n'aurez pas à vous reprocher plus tard une indifférence coupable au sort de notre pays. D'ailleurs, votre présence consolera quelques amis honnêtes et les illusioneront peut-être au point de leur faire espérer là ou il n'y a plus rien à attendre que honte et malheur.

Vous venez d'apprendre l'état du paysan ; soudain cette nouvelle vous attristera et vous enlèvera le sommeil de bien des nuits, comme cela m'est arrivé aussi.

Voici maintenant la nouvelle désillusion que nous avons eprouvée le second jour. Ce jour là nous avions invité à dîner un jeune homme qui a été à Paris aussi et qui, de plus, y a fait son éducation. Après la table nous nous mîmes à causer différentes choses. Je dois vous dire d'abord que souvent nous avions eu l'occasion de parler sur notre pays et toujours il s'etait plaint de la conduite et de l'administration de notre gouvernement qui, en effet, est détestable au dernier degré. Nous pensions, tout naturellement, que ce jeune homme qui raisonnait si bien et qui avait été à l'étranger devait être aussi un peu progressif. Quel n'a été notre étonnement lorsque, en parlant ce soir d'impôt, il nous dit que c'était juste que l'aristocratie n'en paye point, puisque sans cela on ne pourrait pas le distinguer du paysan. A ces mots, je tombais des nues et ne sus que répondre. Plein d'indignation et de colère, je parcourais le salon en tout sens et me frappais la tête de mes mains, car si c'était là les paroles d'un jeune homme qui avait fait son éducation à Paris, quelles ne devaient être celles des jeunes gens qui n'ont jamais quité leur pays. Et pourtant faut-il avouer, à notre honte, il y a plus de ceux-ci qui sont pour l'impôt, que de ceux qui sont sortis ; mais encore leur nombre est bien restreint, peut-être 10, et voilà tout.

Enfin j'appris, le troisième jour, que des boyards s'étaient réunis pour signer une protestation contre l'administration du prince et pour l'envoyer à l'empereur Nicolas. Je ne pouvais comprendre comment des hommes avec un peu de bon sens qui tous détestent le gouvernement russe, tout en le caressant, comment, dis-je, pouvaient[-ils] commettre une action si imprudente et si basse, lorsque la conduite du boyard de toute sa vie avait

www.dacoromanica.ro

été blamée par toutes les presses du monde. Cette nuit donc fut aussi mauvaise que les deux autres. Mais le jour suivant nous avons été rassurés là-dessus par Campiniano, qui nous assura que rien de pareil n'a été fait. Ce qui donnait de la vraissemblance à ce bruit, c'était d'abord le départ du prince pour les bains de Carlsbad et cela dans une époque très avancée, le 15 octobre, et ensuite, un autre bruit qu'on avait répandu dans la ville, à savoir qu'une comission russe devait se rendre à Bukarest pour juger le différend entre le prince et les boyards, bruit répandu à plaisir par monsieur Voulpea Philipesco pour se venger contre le prince. Car dans ce pays-ci tous les moyens sont bons, pourvu qu'on arrive à son but; veut-on s'enrichir, on vend la justice, l'honneur, sa femme, son pays. J'ai dit plus haut que tous détestent le gouvernement russe, mais tous le flattent et le cajolent. Jusqu'à présent j'ai cru que nos hauts fonctionnaires et nos gouvernants tout en flattant et tout en se rabaissant désiraient en même temps les Russes; il parait que je me suis tout-à-fait trompé là-dessus, car Campineano et les autres, qui ont eu le temps et l'occasion d'étudier leur caractère, m'ont assuré le contraire et je commence à être de leur opinion. D'ailleurs c'est là la conduite d'un esclave qui cajolle tout en haïssant, méprise tout en flatant, jusqu'à ce qu'il se défait un jour de son maître; alors il regagne son naturel et redevient l'homme de la nature, le vrai homme.

Et puisque je suis à l'article de bassesse, je vais vous donner un échantillon du nôtre. L'autre jour mon frére Roudolph a été au bal de m-me Troubezkoï; il se trouvait là la plupart des jeunes jens qui ont été à Paris, plusieurs hauts fonctionnaires, le prince aussi. Monsieur Rukmann entre et aussitôt toute cette valetaille se trouve debout, faisant de courbettes dont les courbures individuelles étaient en raison directe de la bassesse de chaque individu. Je vous prie de faire parvenir à la connaissance de l'Accadémie des sciences morales et politiques ma découverte sur les courbettes; en général on se trompe lorsqu'on dit qu'il n'y a de loi positive que dans le monde physique; il y a aussi dans le monde moral, et pour exemple c'est la loi sur les courbettes. Celui qui parmi vous a mieux compris les propositions, se chargera d'expliquer aux autres ma découverte.

En voici un autre échantillon qui c'est passé au theâtre où j'y étais aussi. On donnait un concert. Vers la fin, Mr. Rukmann part, mais pour sortir il doit faire le tour des loges et toutes les dames, entendez-vous bien, toutes les dames et tous les messieurs qui se trouvaient sur son passage se lèvent; le plus curieux de tout ceci c'est que tous nos jeunes gens qui ont été à Paris en font de même.

J'ai eu même dernièrement une discussion avec un de ceux-ci, Mr. Constantin Braïloi. Il voulait me convaincre que j'avais tort de ne pas aller chez Mr. Rukman et de ne pas faire comme lui, c.-à-d. des courbettes. Comme vous le comprenez bien, j'ai eu le dessous dans cette discussion, ne pouvant pas tout dire, car j'aurais dû le traîter de lâche et de vil; pourtant je lui ai fait sentir cela un petit peu. Depuis lors il me fait la mine

www.dacoromanica.ro

et je m'en moque. Quoique jusqu'à présent j'ai toujours évité les salons que fréquente Mr. Rukman, pourtant il se pourra bien un jour que je les visitasse et cela dans le seul but de montrer aux autres ce que c'est que [la] dignité, car croyez-moi, ceux-mêmes qui ont de nobles sentiments craignent d'avoir tête haute devant Mr. Rukmann et cela, disent-ils, parce qu'il a tant d'influence qu'il les rendrait malheureux. Et nous leurs avons répondu que cette faiblesse et pusilanimité venait de ce qu'ils étaient désunis, épars, tandis que réunis et associés, chacun compterait sur les autres et aurait plus de courage.

Je vous ai entretenu jusqu'à présent sur le compte du paysan et de notre société. Il me reste à vous parler de notre gouvernement et d'abord du prince, qui n'a ni caractère ni tête, qui, dit-on, a un bon coeur, mais qui, à cause de ses deux défauts, fait tout de travers, donne aux riches et aux voleurs et oublie les pauvres et honnêtes. Les ministres ne vallent pas plus que la tête; d'ailleurs c'est un ministère imposé; il est de notoriété publique que le ministre du culte, Mr. Balachiano est grand voleur; aussi, malgré tous les efforts qu'on a fait en Valachie depuis quatre ans pour se débarasser des voleurs, ceux qui appartiennent à la catégorie des décorés, des fonctionnaires, des haut placés, échappent à la vigilence des gendarmes. Aussi nous approchons de plus en plus de l'état primitif où tout était vendable et achetable. Quant aux autres ministres on est plus près de la vérité en disant qu'ils volent, qu'en disant qu'ils ne volent pas.

En ce moment-ci je viens de recevoir votre dernière lettre; quels tourments n'ai-je pas éprouvé en la lisant; oui, chers amis, je suis coupable et bien coupable, mais de paresse seulement et non d'oubli; car les Golesco sont toujours pour vous et pour la Patrie ce qu'ils étaient à Paris. Ils vous aiment, ils l'aiment. Ils n'ont pas changé d'une virgule sous aucun point de vue. Quelle paresse! Mais aussi si vous saviez quel tracas, quel ennuit, quels obstacles. Je vais changer de régime, épargnez-moi les reproches, je m'en suis fait assez moi-même. Mais revenons à la partie sérieuse, de crainte qu'Alexandre le batard ne déchire ma lettre. Je me rappelle encore de sa phrase mathématique: pas du sentiment, pas du tendre; des faits, du positif. Barbares que vous êtes, j'aurais voulu en ce moment-ci vous faire partager ma mélancolie, dans laquelle votre lettre m'a jetté; mon coeur voudrait vous parler à vous et aux autres. [...]*

Le souvenir que votre lettre a réveillé en moi, voudrait vous en entretenir. Enfin tout mon être plein de tristesse de vous, de Paris, ah [. . .]* Paris [. . .]* mais n'ont courage*. Je me, je t'impose silence coeur, et vous, l'homme de glace, contentez-vous. En voici des faits:

Les hommes qui depuis quatre ans nous gouvernent ont fait aussi peu de bien et autant de mal que possible; ceux qui avaient du caractère et de l'honnêteté et qui défendaient les intérêts du pays ont été peu-à-peu

* Text deteriorat.

www.dacoromanica.ro

éloignés des affaires de gouvernement ; soit qu'on leur ait donné leur démission, soit que par dégoût ils ont été eux-mêmes forcés de la donner. Aux hommes qui voulaient éclairer l'opinion publique et développer le patriotisme dans les coeurs valaques on leur a opposé la censure mille fois plus tyranique que celle du temps des Russes ; la Société Philarmonique, le théâtre n'ont succombé que par l'intrigue, le mauvais vouloir, l'absence de tout encouragement de la part du gouvernement et c'est le plus grand mal qu'il ait [. . .]* faire, puisque ce théâtre entretenait l'esprit publique et encourageait beaucoup de jeunes gens qui maintenant végètent. Le gouvernement est lâche et pussilanime puisque le prince est intéressé qu'il reçoit des appointements de la Russie et qu'il a encore plus de deux millions de dette. Il fait un mauvais emploi des fonds publiques en faisant des gratifications de 2 000 à 3 000 ducats à des gens qui mériteraient tout au moins les travaux forcés à vie. Exemple, Georges Philipesco qui avait accompagné le prince jusqu'aux frontières reçoit pour prix de ses trâhisons 2 000 ducats de gratification et cela des fonds publiques. L'ancien aga, au contraire, qui avait mérité de l'estime publique, non seulement est destitué, mais de plus ne reçoit aucune gratification, comme le prince fait pour ses sbires. Le gouvernement vole en affermant les terres des monastères, la viande, le pain etc. etc. à ses accolytes qui lui donnent plus de l'argent, avec la condition que le prix de la ferme sera moindre.

Enfin, le gouvernement a fait le [plus] grand mal qu'il puisse faire au pays, en empirant l'état du paysan, c.-à.d. en le réduisant à celui de serf. Avant le Règlement, le paysan était libre, en ce sens qu'il pouvait quitter une terre quand il lui plaisait ; le Règlement réduit cette liberté et ne permet aux paysans de quitter les terres des boyards que tous les sept années. Aujourd'hui, comme je vous l'ai dit plus haut, le paysan ne peut quitter une terre qu'avec le consentement du propriétaire . . . prouvant qu'il lui manque les trois éléments : l'eau, le feu, la terre, ou enfin, et c'est dernièrement que j'ai appris cela, en devenant propriétaire, ce qui arrivera rarement, puisque le paysan est trop pauvre. D'ailleurs notre beau-frère, Racovitza[1], qui est presque à la tête de la Justice, m'a assuré que le plus souvent la chose n'aura pas lieu, puisque les boyards ont mille moyens d'éluder la loi.

Ainsi, soit qu'on ne considère que l'homme, ou la famille, ou la société, ou le gouvernement, partout on ne voit que dégradation, que lâcheté, que bassesse.

Pourtant il me reste à vous entretenir sur deux bonnes choses . . . [2].

B.A.R., Coresp. inv. 81760.

---

* Text deteriorat.

[1] Alexandru Racoviță.

[2] Sfîrșitul lipsește.

www.dacoromanica.ro

4 București, 1/13 noiembrie 1838

Textul bilingv[1] al declarației de principii a Partidei naționale din Țara Românească, bazată pe ideea unității și independenței naționale a tuturor românilor.

Act de unire și independență

Subtiscăliții rumâni ai Prințipatului Valahii, mădulari ai Adunării naționale, adunați ca să proclame drepturile locului [2] lor și a ecspune plîngerile, declară dă față a toată lumea că nesfiiala cu care În[alta] Poartă și Rusia au siluit dă sînt veacuri și încă siluesc pă toate zilele cele mai sfinte libertăți, le pune datoria dă a mîntui suverenitatea română, dă a întoarce [3] o patrie slobodă și independentă către toate mădulările răspîndite ale neamului lor și a întrebuința toate drepturile păstrate atît prin tractaturile părinților lor cu În[alta] Poartă cît și prin legile politice ale locului[2]. Roagă pă Dumnezeu ca rumânii Moldavii care suferă asemenea rele și toți acei frați ai lor care gem acum supt un giug dîn cele mai despotice și cele mai barbare să fie despozați a-i agiuta, a să însoți la al lor cuget și a face împreună cu ei unul și singur norod oblăduit dă către unul și acelaș șef și stăpînit dă aceleași legi.

Chemați dă către constituția locului a cerceta daca legile să urmează, daca tractaturile sînt respectate, daca prințul național este ales dă nație, daca scopul constituției este agiuns, daca orînduiala, dreptatea și economia domnesc în toate rămurile administrației, daca magistrații au socotința publică, daca sumile statului sînt întrebuințate pentru binele statului, într-un cuvînt daca rumânii sînt fericiți.

Jos iscăliții dăclară, [1°] că dă un an dă zile mai ales, suverenetatea și libertățile locului sînt în primejdie, că Adunarea națională nu mai subsistă în faptă, pentrucă deliberațiile ei sînt nelegiuit strîmtorate dă firmanuri, că puterea legiuitoare cu care ea este îmbrăcată s-au entamat, că o putere streină nu numai că au deșchis-o și a închis-o după a ei, bună plăcere, ce încă printr-un ucaz au și îndrăznit a porunci [ ][4] pune bir, că nu-i mai mult nici siguranță nici chezășie pentru nimenea, că daca abuzurile administrației ține clasele cele mai sărace întru tică-

---

[1] Deoarece textul francez al documentului de față a mai fost publicat în două variante pînă acum, și anume : o dată în *Documente Hurmuzaki*, vol. XVII, p. 727—728 (text incomplet), și a doua oară în P. P. Panaitescu, *Planurile lui Ioan Câmpineanu*, anexa 4 p. 87—89 (sub titlul *Declarația de principii a partidului național*) — considerăm piesă inedită *numai textul românesc*. Din comparația versiunii românești cu versiunile franceze cunoscute pînă acum reies și deosebirile față de această nouă versiune, completă.

[2] În versiunea franceză : *pays*.

[3] În versiunea franceză : *rendre* (a reda).

[4] Rupt.

www.dacoromanica.ro

loşie, abuzurile giudecătoriilor aduce desnădăjduirea şi stingerea în toate familiile.

2° Că Curţile protectriţă şi garantă care în tractatul dă la Adrianopol au recunoscut netăgăduitul drept al rumânilor dă a-şi alege şeful lor nu avea puterea dă a să abate dă dînsul prin tractatul dă la Petersburg şi încă mai puţin cu prelegiul aflării oştirilor ruseşti în Prinţipat, dă o orîndui un prinţ cu firman, că aşa dar acest prinţ nu să poate cunoaşte drept voivod legiuit şi naţional.

3° Că şi daca regulamenturile dăspre cea ce să atinge dă legile fundamentale şi constituţia nu ar fi fost nule fiindcă s-au alcătuit în vremea unii ocupaţii militare ruseşti, dă o adunare alcătuită arbitrar, iar nu dă toate mădulările care avea drept a o compune, fiindcă întrînsele să află o concluzie şi articole dărăpănătoare a suverenetăţii naţii, trebuie să să desfiinţeze ori şi cum numai pentru căci nişte regulamenturi fie oricît dă bune sînt orînduite printr-a lor natură numai la o stare dă lucruri vremelnică. Supt iscăliţii sînt bine încredinţaţi:

Că relele dîn lăuntru dă carele este îngreoiată Valahia vor înceta îndată ce un rumân, ce s-ar bucura dă încredinţarea publică, cunoscut printr-ale sale virtuţi şi patriotism, va fi chemat la tron ca să izbăvească locul; declară cu toate acestea că o groaznică experienţă şi dreptul dă a sineşi conservaţie le porunceşte a pune viitorul la adăpostire despre orice fel dă catastrofă, a răforma instituţiile cele vitioaze dîntr-a cărora pricină a şi agiuns dajnic a statornici prin ereditate tronul, cea dîntîia putere a unei naţii slobode, şi într-acest chip a pune un sfîrşit sfezilor şi influenţii streine, a face dîn ambicioşi concetăţeni şi dîn concheranţi prieteni şi aliaţi.

Ei cunosc cu toate acestea că, cu un loc împărţit ca al lor şi aşa răsipiţi cum sînt, va fi peste putinţă rumânilor a să împotrivi dă sineşi puternicilor imperiuri care îi încungioară, stăruesc încă asupra împreunării cei neapărate a populaţiilor române supt un singur schiptru, în sfîrşit:

Luînd în băgare dă seamă că în starea dă opresie streină şi dă anarhie înlăuntru întru care să află locul, este peste putinţă rumânilor a împlini cele mai prinţipale datorii a unei naţii către sineşi, că nu poate mai mult nici priveghia a să conserva, nici a să perfecţiona şi că cu toate acestea, ca toate naţiile, au îndatorirea a fugi de orice poate pricinui dărăpănarea lor şi dă orice este împotrivitor perfecţiei lor;

Luînd în băgare dă seamă, dăosebit dă aceasta că, cînd desfiinţarea statului este neapărată, cînd fiecare zi dăscoperă prăpădenii noò, cînd trebuinţa este straşnică, cetăţenii nu mai sînt datori a respecta legile aşăzate, ci că împotrivă au datorie sfîntă dă a lua iniciativa, dă a să apăra împotriva tiranii, dă a izbăvi patria, căci *izbăvirea norodului este cea dîntîia lege.* Tari dă al lor cuget, suptiscăliţii hotărăsc cele următoare:

www.dacoromanica.ro

Art. 1-iu Prin siluirea cea dă curînd a articolelor trei şi patru dîn tractatul dă la 1460, legătura care era între rumâni şi Poartă să află ruptă; cu toate acestea pentru ca să păstreze prietenia ei să va negocia lîngă dînsa răscumpărarea birului şi dajdia ce să va prerădica la acest prilegiu, va fi în sarcina tutulor rumânilor fără dă osăbire, după starea şi puterea fiecăruia.

Art. 2-lea Un nou trup dă legi politice publice şi civile să va alcătui pentru populu roman slobod şi independent.

Art. 3-lea Ereditatea va rămînea în familia ce va fi chemată la tron şi să va coborî într-însa dîn fiu în fiu.

Art. 4-lea Îndată ce acel rumân care va fi ales a să urca pă tron va giura nu numai a păzi condiţiile acestui act şi acelea ce să vor înscrie în dăosibitul act al numirii, ce încă dă a face [ferici]rea rumânilor, a dobîndi îndepen[denţa], a face aliaţi şi prieteni lo[culuj][1].

Art. 5-lea Acest act, în cel mai scurt soroc, să va aduce la cunoştiinţa celor mai întîi rumâni ai tutulor locurilor şi mai ales la ai Moldavii şi suptiscăliţii să îndatorează a lucra şi a lupta dîn toate puterile lor spre a dobîndi împotrivă din parte-le acturi dă aderenţă.

Art. 6-lea Acest act însoţit dă o bucată giustificativă, asupra drepturilor locului şi dă actul numirii suveranului, să va face în patru originaluri dăosebite dîntre care: unul va fi în păstrarea celui chemat la tron; cel dă al doilea într-a unui mădular al clerului; cel dă al 3-lea într-a unui mădular a Adunării Naţionale; cel dă al 4-lea să va trimite pecetluit în străinătate şi va fi depus spre păstrare. Către aceasta să va da cîte o copie fiecăruia loc rumânesc care va da a sa aderenţă.

Art. 7-lea Suptiscăliţii fiecare în parte giură pă sfînta evanghelie şi faţă cu un episcop dă religia lor, că vor fi supuşi şi credincioşi la acela dîntre rumâni care va fi chemat la tron, că dă astăzi vor jărtfi viaţa şi starea lor la independenţa naţii lor; să îndatorează prin giurămînt asupra capului lor că pînă va sosi ceasul izbăvirii nu vor descoperi nici odată nimic dîn ceia ce s-a zis şi făcut în această adunare, nici dîn ceia ce să coprinde în aceste acturi.

Suptiscăliţii încredinţează că toate acestea sînt adăvărate şi că le-au socotit şi scris slobod spre încredinţarea cărora au pus peceţile şi iscăliturile lor.

Făcut la Bucureşti la întîi dă noemvrie anul una mie opt sute treizeci şi opt *.

Arhiva B.C.S., Fond St. Georges, CCI/15.

---

[1] Textul fiind rupt, dăm continuarea după versiunea franceză: *De îndată ce va fi depus giurămîntul, va fi recunoscut dă către subtiscăliţii ca suveranul rumânilor.*

* Îndreptările şi ştersăturile ce să află în acest ecsemplar: faţa întîiu rînd al patrulea vorba (*plîngeiile*) îndreptată; [*rîndul*] şaisprezecelea vorba (*un*) adăogită; rîndul al şaptesprez[ecelea] şterse şi în locul lor vorba (*d'în*) adăogită; faţa [a doilea] trei vorbe şterse; rîndul al dollea doo vorbe [şterse]; vorba (*nimenea*) adăogită; rînd al treilea doo [vorbe şterse şi în locu] lor vorba (*săraci*) scrisă.

www.dacoromanica.ro

5 [Bucureşti, 5/17 noiembrie 1838]

Actul separat încheiat de Partida naţională din Ţara Românească în vederea [a]tribuirii de puteri dictatoriale *suveranului românilor*, destinat a declara războiul de independenţă şi a domni peste două sau toate ţările române. — Textul *Constituţiei* noului stat românesc aplicabilă după expirarea a şase luni de la recunoaşterea independenţei românilor de către toate Puterile străine.

Osibitul act de numirea suveranului rumânilor

Rumânii iscăliţi în actul de unire şi de independenţă de la întîiu noemvrie o mie optsute treizeci şi opt, declarînd în articolele patru şi şase că se va redija un osibit act de numire şi că asupra condiţiilor ce s-ar înscrie într-însul să jure cel care va fi chemat la tron, hotărîm cele următoare:

art. 1. Din zioa de astăzi şi toată vremea ce va ţinea războiul independenţii, şi în cîtă vreme ţara nu va avea[1] întărită şi întemeiată prin alianţe şi cetăţi, puterea suveranului va fi dictatorială.

art. 2. Tot rumânul în stare d-a purta arme va fi ostaş.

art. 3. Dăjdiile să vor mărgini numai de către trebuinţele statului şi cheltuielile războiului.

art. 4. Orice om bănuit de vînzare să va cerceta de către o comisie alcătuită de trei mădulare; de să va dovedi şi să va înfiinţa a lui vină, va fi împuşcat în doăzeci şi patru de ceasuri; lipsa întru diciplină, nesupunerea, neîngrijirea la ale sale datorii, constituază vînzare.

[1] citeşte: nu va fi

Acte séparé de nomination du souverain des Valaques

Les Valaques signataires de l'acte d'u[nion] et d'indépendance du premier novembre mil huit cent trente huit, ayant declaré [par les] articles quatre et six, qu'un acte séparé de nomination serat rédi[gé et que sur les] conditions qui y seraient [ ][1] jurées par celui des Valaques [ ][1] appellé au trône; arrêtent:

Art. 1er. Dès aujourd'hui et tout le temps que durera la guerre de l'indépendance et aussi longtemps que le pays ne sera fortifié ni par des alliances ni par des plateaux de guerre, le pouvoir du Souverain des Valaques sera dictatorial.

Art. 2. Tout individu en état de porter les armes sera soldat.

Art. 3. Les impôts seront limités seulement par les besoins de l'état et les frais de la guerre.

Art. 4. Tout individu suspect de trahison passera devant une commission composée de trois membres; s'il est atteint et convaincu il sera fusillé dans les vingt quatre heures. Manquer à la discipline, commettre une désobéissance, negliger ses devoirs constituent une trahison.

[1] Rupt.

www.dacoromanica.ro

art. 5. Suveranul dictator va avea dreptul d-a micșora pedepsile și d-a ierta.

art. 6. Șase luni după recunoașterea independenții rumânilor de către toate curțile streine, și puterea dictatorială cu care este îmbrăcat suveranul rumânilor, legiuit încetează, și suveranul va fi dator a promulga Constituția rumânilor așa după cum să află hotărîtă aci la vale:

art. 7. **Constituția rumânilor**

a. Țara rumânească este un loc slobod pentru cîți în ea lăcuiesc, pămîntul ei nu să va putea înstreina.

b. Toți rumânii sînt deopotrivă înaîntea pravilii, toți priimiți în posturile civile și militare și toți contribuiesc la trebuințele statului, precum se va hotărî de către Adunarea nații.

c. Slobozenia individuală este chiezășuită; nimeni nu va putea fi pîrît și arestuit decît în întîmplările prevăzute de legi, și după formele ce ele hotărăsc; nimeni nu va putea fi pedepsit făr d-a fi mai întîi judecat.

d. Toți rumânii au dreptul de a publica și a tipări ale lor păreri; sînt toți fără osibire răspunzători pentru scriierile lor de ale lor cuvinte și fapte, după pravilă.

e. Persoana suveranului este nesiluită și sfîntă; a suveranului este puterea săvîrșitoare; suveranul este șeful cel mai înalt al statului și comandă puterile de uscat și de apă, declară războiul, încheie pacea, tractaturile de alianță și de comerț, numește întru toate locurile

Art. 5. Le Souverain Dictateur aura le droit de commuer les peines et de faire grâces.

Art. 6. Six mois après la reconnaissance de l'indépendance des Valaques par toutes les Cours étrangères, les pouvoirs dictatoriaux dont est revêtu le souverain cessent de droit, et le souverain est tenu de promulguer la Constitution des Valaques telle qu'elle est écrite cy après.

Art. 7. **Constitution des Valaques**

A. Le sol des Valaques est une terre de liberté pour tous ceux qui l'habitent; le territoire est inaliénable.

B. Tous les Valaques sont égaux devant la loi, tous admissibles aux emplois civils et militaires et tous ils contribuent aux charges de l'état selon qu'il sera arrêté par l'Assemblée de la nation.

C. La liberté individuelle est garantie; personne ne peut être poursuivie ni arrêtée que dans les cas prévus par la loi et dans les formes qu'elle prescrit; personne ne peut être puni s'il n'a été jugé.

D. Tous les Valaques ont le droit de publier et de faire imprimer leurs opinions, ils [s]ont tous indistinctement responsables de leurs écrits, de leurs paroles et de leurs actions en se conformant aux lois.

E. La personne du souverain est inviolable et sacrée; au souverain appartient le pouvoir éxécutif. Le souverain est le chef suprême de l'état, il commande les forces de terre et les forces navales, il déclare la guerre, fait la paix, les

www.dacoromanica.ro

administrații publice, face reglementurile și ordonanțele trebuincioase pentru săvîrșirea legilor.

f. Suveranul nu poate întrebuința puterea legiuitoare fără priimirea reprezentații naționale.

g. Suveranul singur obștește și întărește legile.

h. Puterea judecătorească purcede de la suveran. Dreptatea să dă întru al lui nume prin maghistrați neschimbați pe viață; hotărîrile tribunalurilor să vor iscăli numai de către judecătorii ce le vor da; forfetura sau vinele judecătorilor să vor pedepsi strașnic și să va regula printr-o întradins lege.

i. În vreme de război puterea suveranului va fi apururea dictatorială.

j. Moștenitorii suveranului rumânilor la suirea lor pe tron vor jura față cu reprezentanții[1] nații că vor păzi cu credință constituțiile rumânilor.

k. Se va înfățișa un ordin de cinste civil și militar.

l. Miniștrii și toți aghenții suveranului sînt răspunzători de toate acturile administrații lor și a slujbii lor. Numai reprezentanților nații singuri să dă dreptul de a aduce pîră asupra miniștrilor și a-i trage înnaintea tribunalurilor țării.

m. În vreme de pace nici o dajdie nu să va putea lua dacă nu să va priimi de reprezentanții nații

traités d'alliance [et de] commerce, nomme [ ][1] de l'administration [ ][1] les Réglements et les Ordonnances nécessaires pour l'exécution des lois.

F. Le souverain ne peut faire usage du pouvoir législatif sans le consentement de la Représentation nationale.

G. Le souverain seul promulgue et sanctionne les lois.

H. Le pouvoir judiciaire émane du souverain, la justice est rendue en son nom par les magistrats inamovibles. Les sentences des Tribunaux ne seront signées que par les juges seuls qui les auront rendues. La forfaiture encoure les peines les plus sévères qui seront réglées par une loi. Le souverain a le droit de grâce et de commuer les peines.

I. En temps de guerre le pouvoir du souverain sera toujours dictatorial.

J. Les héritiers du souverain des Valaques jureront à leur avènement au trône en présence des Représentants de la nation, d'observer fidélement la Constitution des Valaques.

K. Un ordre d'honneur civil et militaire sera crée.

L. Les ministres et tous les agens du souverain sont responsables de tous les actes de leur administration et de leur gestion. Les Représentants de la nation auront seuls le droit d'accuser les ministres et de les traduire devant les tribunaux du pays.

M. En temps de paix nul impôt ne peut être levé s'il n'a été

[1] În tot textul: *reprezentații nații* folosit pentru reprezentanții nații; ca și *Reprezentația națională* pentru Reprezentanța națională.

[1] Rupt.

www.dacoromanica.ro

asupra cererii suveranului.

n. Deosibit de armia cea statornică să va înființa o gardă națională; o putere de apă să va ținea cu cheltuiala statului.

o. Șase luni după ce să va recunoaște independența, suveranul rumânilor să îndatorează a publica un trup complect de legi publice țivile și criminale. Aceste condici de legi întru putere prin singura promulgare a suveranului să vor revizui la fie ce zece ani potrivit cu § f.

p. Suveranul și moștenitorul său să vor bucura de o listă civilă votată de reprezentanții nații.

q. Reprezentația națională. Toți rumânii fără osibire sînt reprezentați. Reprezentația națională cercetează toate actele din lăuntru și din afară ale miniștrilor răspunzători, hotărăște bugetul ce i să înfățișază pe tot anul, revizează cheltuielile hotărîte de dînsa, are dreptul a face raporturi suveranului asupra cîtor să ating de enteresul obștesc, priimește jălbi de la particolari, mădularele ei sînt nesiluite și nu pot fi dați supt judecată de cît după ce adunarea volnicește a lor arestuire.

r. Șase luni după recunoașterea independenții rumânilor, toți rumânii vor avea după cum să întărește prin § *t.* a să chibzui și a dez-

accordé par les Représentants de la nation, sur la demande du souverain.

N. Une garde nationale sera crée nonobstant l'armée permanente, une marine sera élevée aux frais de l'état.

O. Six mois après la reconnaissance de l'indépendance, le souverain des Valaques s'engage à publier un corps complet de lois publiques, civiles, commerciales, administratives et militaires. Ces codes en vigueur par la seule promulgation du souverain seront revues tous les dix ans, conformément au paragraphe F.

P. Le souverain et l'héritier présomptif jouiront d'une liste civile votée par les Représentants de la nation.

Q. Représentation Nationale. Tous les Valaques indistinctement sont représentés. La Représentation Nationale connait de tous les [actes] intérieurs et extérieurs des ministres responsables, elle vote le Budget qui lui est présenté annuellement et elle revise les dépenses votées par Elle; Elle a le droit de faire des rapports au souverain sur tout ce qui touche à l'intérêt général, elle reçoit les pétitions des particuliers. Ses membres sont inviolables et peuvent être mis sous jugement seulement après que l'assemblée ait autorisée leur arrestation.

R. Six mois après la reconnaissance de l'indépendance des Valaques tous les Valaques auront, comme il est dit dans le paragraphe

www.dacoromanica.ro

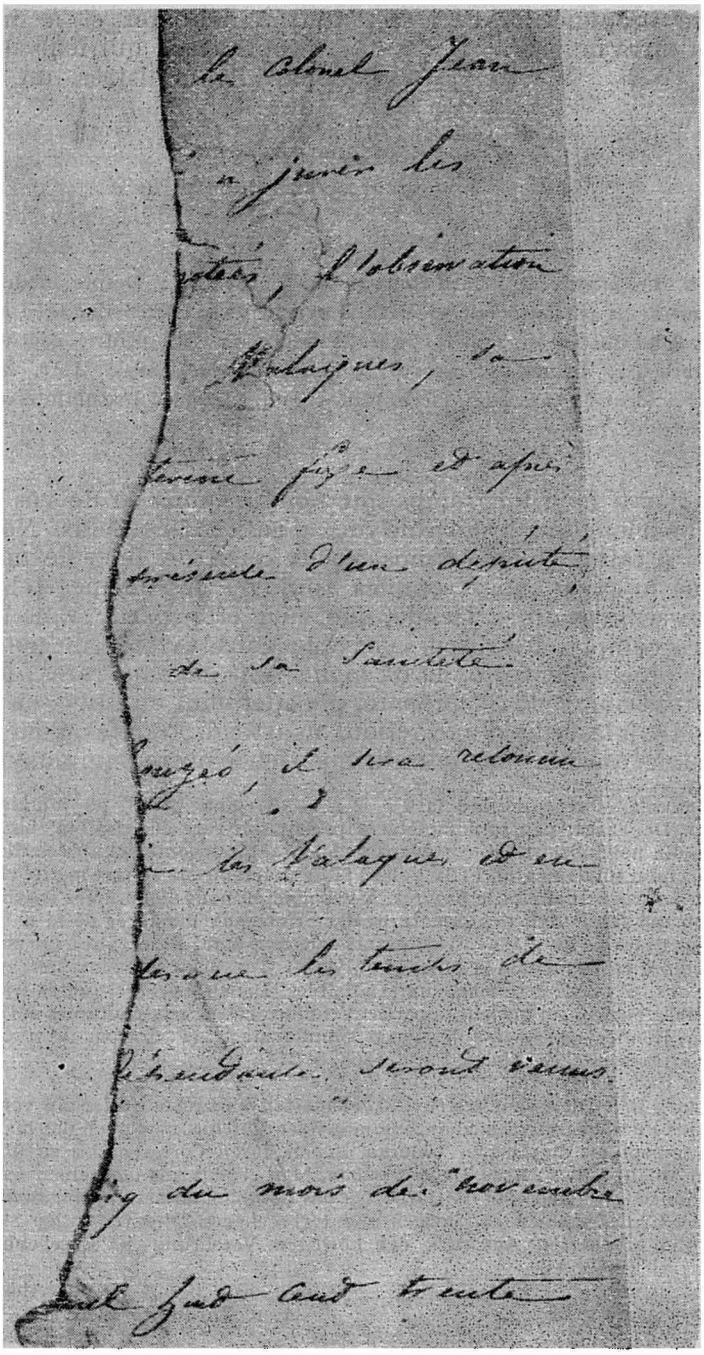

Fig. 21. — Fragmentul final, deteriorat, din „Osibitul act de numirea suveranului românilor". Atestă numele colonelului Ioan (Cîmpineanu) şi *data* documentului.

www.dacoromanica.ro

bate asupra propunerilor ce i să vor face de cătră miniștri [1]

T, à délibérer et à discuter des propositions qui leur seront faites par les ministres du souverain de[1]

Arhiva B.C.S., Fond St. Georges CCI/15.

6 **Paris, 3/15 aprilie 1839**

N. Creţulescu către fraţii **Radu** şi **Al. C. Golescu**: Despre intensitatea sentimentelor patriotice ale tineretului român de la Paris. Cu toţii aşteaptă sosirea lui Cîmpineanu. Apel şi încurajări celor din ţară pentru continuarea luptei începute. În notă [2]: raportul confidentului habsburgic *A. v. Zaramba* către *Prezidentul Poliţiei din Viena*, prin care îi comunică textul interceptat al scrisorii de faţă.

Il y a bien longtemps que nous n'avons eu de vos nouvelles; il y a aussi bien longtemps que je ne vous ai pas écrit non plus. Nous sommes ici toujours à faire seulement nos voeux pour le bien de notre patrie, comme vous le savez, nous sommes toujours les mêmes tels que vous nous connaissez, vos amis. Depuis que vous êtes parti, sans savoir trop m'en rendre compte, les discussions que nous avions sur notre pays et sur d'autres objets ont cessé, ou du moins sont devenus rares; il paraîtrait que tout est résolu, tout est préparé, plus de point en litige, en un mot on semblerait être à la veille d'une action, on attend. En effet, pour le moment nous attendons avec la plus grande impatience notre Campiniano. D'après

[1] Continuarea — reprezentînd faţa a 3-a în întregime şi 3^{v} pe jumătate (vezi fig. 21) — lipseşte. De aceea, pentru completarea principiilor care au stat la baza proiectului de Constituţie din noiembrie 1838, considerăm util să reproducem aici aprecierile unuia dintre coredactorii textului fundamental, Félix Colson: „Campiniano eut un rare mérite chez un homme qui aspirait au pouvoir. Il aimait le progrès. À l'époque où nous élaborâmes ensemble le projet de constitution qui fût revêtu des signatures des principaux membres de la nation roumaine, nous pûmes constater ce qu'il y avait de grand dans son âme. Il accepta avec enthousiasme la pensée d'introduire en Roumanie le suffrage universel. Tous les Roumains, sans exception, agés de vingt-cinq ans, devaient être électeurs et éligibles. Dans sa pensée, toutes les communes étaient dotées de la partdu sol quileur appartient conformément aux coutumes antiques. Tous les paysans étaient libres et posseseurs des terres communales". (F. Colson, *Jean Campiniano*, în F. Colson, *De la Pologne et des Slaves*, Paris, 1863, p. 214).

[2] Euerr Excellenz

Zum neuen Beleg der schnellesten und genauesten Vollziehung aller mir von Seiten Seiner Durchlaucht des Fürsten Staatskanzlers zukommenden Befehle, mag auch das hier ehrerbietigst beygelegte Intercept an die Brüder Galesko dienen, ihren Correspondez zu überwachen mir E. Ex. gestern Mittags ihn Auftrag ertheilt haben. Man erhielt aus demselben dass die in Paris studierenden jungen Wallachen in die Intriguen das Campiniano bereits eingeweiht seyen.

Geruhen E. Ex. meinen *32* jährigen ununterbrochenen Diensteifer bey S. D. geltend zu machen und ihn erneuerten Ausdruck der höchsten Verehrung u. Ergebenheit zu genehmigen,...

unterthänigste Dienner

Wien den 23ten April 1839 *A. v. Zaramba*

www.dacoromanica.ro

ce qu'il nous écrit de Constantinople nous l'aurons ici les premiers jours du mois de mai.

Ecrivez-nous ce que vous faites, où vous êtes? Avez vous essayé de mettre en pratique quelques uns des innombrables projets que nous faisions? Nous voyons avec le plus grand regret, que des jeunes gens ne viennent pas remplacer ceux qui s'en vont. Ne vous découragez et surtout ne désespérez pas aussi facilement au point d'aller se bruler la cervelle comme nous écrivait Alexandre; il est vrai que vous avez trouvé les choses telles que vous ne vous attendiez pas, mais à plus forte raison il faut doubler d'efforts.

Nous apprenons aussi maintenant par les compatriotes les plus récemment arrivés, que le pays depuis *4* ou *5* ans a fait beaucoup de progrès; grâce à nos protecteurs l'immoralité, l'injustice et la corruption touchent au point culminant; mais je crois de leur côté, la vérité, les idées justes et saines, la justice qui doivent gouverner l'hummanité, ont fait aussi leur progrès rapide, les ésprits se sont réveillés, et c'est à ceux qui voulaient les endormir et les forcer même à dormir, qu'ils le doivent *.

H. — H. u. STA, Wien, Informationsbüro, K. 13 1831, *Liasse Campiniano*; xerocopie la Arh. St. Buc. Achiziții noi.

7 Paris, 20 mai/1 iunie 1839

Ion Ghica către **I. Cîmpineanu**: Îi adresează scrisoarea pe adresa lui George Bell, la Londra. — Îi trimite o scrisoare a Goleștilor cu veşti din țară, pe care le comentează şi Ghica în presa pariziană. — Despre activitatea publicistică şi propagandistică a lui Félix Colson în sprijinul cauzei româneşti. — Interesul lui Cîmpineanu pentru fabricarea cherestelii — Caută locuință pentru Cîmpineanu la Paris.

Mon très cher oncle,

J'ai appris trop tard le départ de monsieur Zamoyski, pour pouvoir vous faire parvenir cette lettre par lui; mais en l'adressant a monsieur Bell je suis tout aussi sûr qu'elle vous parvienne.

Depuis votre départ nous n'avons reçu d'autres lettres que celle des Golesko que je me permets de vous l'envoyer, car il est important que vous sachiez comment on foule aux pieds le peu de garantie qu'offrent nos lois aux citoyens. Nous avons taché d'en faire un article que nous donnerons

* Copie după original, executată de către organele poliției habsburgice.

www.dacoromanica.ro

au „National", au „Constitutionnel" et au „Temps". J'ai vu hier à ce sujet monsieur Maillefer qui m'a chargé de vous écrire bien de choses de sa part.

J'ai eu l'occasion de voir monsieur Colson ; celui-ci a écrit un très bon article qu'il a donné au „National" et qui y sera inséré ces jours-ci comme variété ; c'est un extrait de son livre sur notre pays. Il vient d'écrire un autre, qui est également très bon et qu'il donnera à un autre journal. C'est à propos de la nouvelle que les troupes russes approchent de nos frontières ; il y traite de la force matérielle qu'aurait pu avoir la Turquie en s'apuyant sur les Principautés, la Servie etc., tandis que maintenant tout ce profit passe entre les mains de la Russie. Il est bon de chauffer un peu maintenant qu'à la Chambre on va discuter le crédit supplémentaire pour les dépenses de la marine en Orient. Colson a envoyé de ses brochures à la Chambre des députés. Il a été impossible de lui faire envoyer de celles que vous trouviez les meilleures, disant qu'il y a une erreur très grave car on a mis au traité de Kaïnardgi le titre de traité de Iassy. Du reste, je ne pense pas qu'il y ait d'inconvénient, car les journaux anglais même ont commencé à voir que le traité de commerce ne peut être appliqué à notre pays.

J'ai trouvé la liste des objets de scierie que vous ne trouviez pas en partant.

Je me suis informé d'un appartement dans l'hôtel que vous avez habité ; il y en a deux qui pourraient vous convenir, l'un au 2-ème étage, avec 250 fr. par mois, l'autre au 3-ème avec 220 par mois ; il faudrait avertir huit jours d'avance ; ils ont chaque un salon, une chambre à coucher et un cabinet. En cas que vous les trouvez, comme moi, trop cher, nous vous en chercherons un autre. Si cela vous convient écrivez-le huit jours d'avance.

Votre neveu

Ghyka

Paris 1-er juin 1839
Rue Hautefeuille 1

[Adresa :]
A Monsieur
Monsieur le colonel Campiniano
aux soins de monsieur George Bell
à Londres
81 Quildford street
Russel Square

B.A.R., Coresp. inv. 81416.

8 **[Londra], 13/25 octombrie [1839]**

I. Cîmpineanu către I. Ghica: Din nou despre neliniştea pe care i-o pricinuieşte lipsa veşti de la Paris. Îi indică viitoarea adresă. — Actul litografiat din nou, să-l păstreze. — Despre progresele maşinismului şi ale comerţului englez ; despre lămpile cu petrol. — Lui Wl. Zamoyski îi transmite aceleaşi ştiri ca în scrisoarea precedentă.

www.dacoromanica.ro

Iubite prietine şi nepoate,

Alaltăeri am scris d-le, arătîndu-ţi neodihna pentru neştiinţa întru care mă aflu dă starea sănătăţii dumitale. Această neodihnă este acum şi mai mare, pentru că neştiinţa să prelungi şi pînă astăzi. Deci această ştiinţă grăbeşte a mi-o da cît mai curînd şi în minutul ce vei priimi aceasta; iar pentru orice alt vei avea să-mi scriii îmi vei scri la Brucsel în Belghia, poste-restante, şi de acolo îţi voi răspunde şi eu. Dar ştiinţa pentru starea sănătăţii d-le şi a celorlalţi prieteni, Brătiano, Flor[escu] şi Goles[cu] căruia i-am luat basmaoa dă nas fără a socoti că fac o călcare drepturilor unei amoreze, nu poci să-i dau altă mulţumire dăcît vestindu-i că, alăturîndu-o pă lîngă şlafrocul mieu, o voiu arunca noaptea în uliţă spre folosul vreunei irlandeze chiffonière.

Inscrisul care îm scrii că după ce s-o litografia dă iznoavă îi să mi-l trimiţi, opreşte-l dumn. ca să te slujăşti cu dînsul la vreme.

Am fost la Şefild, Birmingam şi Liverpul. Maşinile să află pîn toate uliţile, nici un meşter nu e care să nu aibă, sau a sa chear, sau că i să împrumută putere dă la a vecinului. Ceia ce am văzut asupra înnaintării meşteşugurilor tient du miracle. Şi asupra acestui punt, cum şi asupra comerţului, franţozii către englezi mi să par ca prăvăliaşii dă la Urziceni către cei mari ai Bucureştilor. Peste cinci ani socotesc că puţină parte a Englii nu o să fie împreunată cu drumurile dă fer. Am văzut lampele cele cu huile du petrol. Sînt dă minune — cînd însă ar fi mijlocu ca să să poată curăţi dă fum, căci cu toate că lampa e făcută cu chipu dă să strînge feştila în bec, dar tot ese cîte puţin fum. Şi această necuviinţă dă s-ar rîdica ar putea sluji prea bine pentru uliţe şi întrările caselor pentru mirosul ce [ ][1]

Dă vei întîlni pă Zamoischi vorbeşte-i tot în chipul scrisoarei cei dîntii.

I.C.

Octv. 25 — vineri.
Adresul mieu de acum este:
Greek str. no. 15

[*Adresa*:]

A Monsieur Jean Ghuika
rue Hautefeuille [2]
à Paris

London
25
Oct
1839

B.A.R., Coresp. inv. 80539.

[1] Lipsă foaia din mijloc.

[2] Din pricina schimbării de adresă, scrisoarea a fost purtată întîi „rue Racine nr. 20" şi de acolo în „rue d'Enfer 17". Scrisoarea poartă data poştei din Londra.

www.dacoromanica.ro

9 [Londra, oct. 1839][1]

Ion Cîmpineanu către **Ion Ghica** și **Nicolae Crețulescu**: La Londra: boala sa, scurte impresii asupra orașului. Cercurile politice recomandă așteptare. — Despre Félix Colson. — Despre scrisoarea primită de la București. — Știri private.

Scumpi prieteni,

Am priimit o scrisoare a dv.; nu v-am scris nici mai nainte, nici v-am răspuns dă loc. M-ați erta și pentru una și pentru alta, că d-ați fi în locul mieu — am fost cam bolnav dă gît, dar am preapucat pînă a nu să face lucru serios, pînă la doctor. D. Bel[2] cu ai săi mi-a înlesnit dă toate spre odihnă-mi, cum spre a mă orienta într-această capitală dă 1700000 lăcuitori, după catagrafia cea din urmă și cam veche. M-am familiarizat cu ulițile de aici prea mult.

Enteres au luat îndăstul toți pă cîți am cunoscut la pricina noastră, dar toți iarăș mă sfătuesc să mai adăst; poate să mai adăst. Dar poate să mai adăst la Paris și iarăș să mă întorc. Mi s-a cerut în scris ecspunerea pricinei și a cererilor — am făcut-o. Și vă voiu arăta-o cînd ne-om întîlni.

Am văzut cele dăspre d. Colson; bine ar face să lase beata țară în pace. Dar ce să facem! Mai bine să-l ținem dă aproape, ca să facă încai mai puțin rău. Scrieți-mi fără zăbavă, și cît să va putea mai curînd, dă are dă gînd să plătească sau ce răspuns vă dă, că a trecut și doăsprezece zile și nimic n-am văzut.

N-am vreme să vă spuiu ce reflecții m-a făcut să fac scrisoarea cea dă la București; vă rog să-mi însemnați numele autorului ei.

După la București n-am luat nici o scrisoare și sînt cam îngrijat dă nevastă, dă copil și dă soră-mea Săftica, că era tot bolnavă la scrisoarea cea din urmă.

Al dv. după cum nădăjduesc că știți

I. C.

D-lui Brătianul, Florescul, Golescul și d-lui Maillefer multe complimenturi.

Mes amitiés pour Mr. Colson.

B. A. R., Coresp. inv. 80563.

---

[1] De fapt, 11/23 octombrie—v. scrisoarea precedentă, nr. 8.

[2] George Bell, nume conspirativ sub care se ascundea un emigrat polon la Londra (cf. P. P. Panaitescu, *Planurile lui Ioan Câmpineanu*, p. 67, 101—102).

www.dacoromanica.ro

10 **[Bucureşti, octombrie 1839]**

Ion Voinescu II către **I. Cîmpineanu**: Îl înştiinţează că, în ţară, i se atribue articolele din presa franceză asupra Ţării Româneşti. Nicolae Creţulescu e de părere să dezavueze articolul din 22 septembrie. Îl sfătueşte să publice o scrisoare-deschisă către „prietenii din Bucureşti" despre „scopurile industriale", pe care le urmăreşte. Îi cere să-i prevină înainte de a pleca spre casă.

Je n'ai pas de nouvelles à vous donner du pays; tout ce que je pourrais vous en dire, c'est qu'on vous attribue tous les articles qu'ont paru sur les affaires de Valachie, ce qui du reste ne peut que vous faire du tort, bien qu'on ne puisse porter atteinte ni à votre caractère, ni à votre belle âme; mais il est toujours bien pénible, du moins pour vos amis, de voir qu'on vous attribuait des sottises, telles que le numéro du 22 septembre en contient. Nicolas est d'avis que vous désavouiez cet article; mais il me semble qu'après la lettre de Jean Ghika tout désaveu serait déplacé.

Savez-vous quelle est mon opinion? Continuez à voyager, rassemblez autant de notes sur les manufactures, et les fabriques, tâchez même de mettre quelques spéculants en relation avec notre pays, et alors, mais seulement alors, écrivez une lettre pour vos amis de Bucharest; faites-la insérer dans un journal quelconque, faites-la reproduire même dans toutes les feuilles, et rendez compte de ce que vous êtes parvenu à faire pour l'industrie de notre pays.

En tout cas, voulez-vous, êtes-vous pressé de revenir? ne le faites pas avant que vous nous en ayez prévenus d'avance et que vous ayez reçu une réponse de nous. Je me charge avec plaisir de toutes vos affaires ici, de vos intérêts.

H.—H. u. STA, Wien, Informationsbüro, K 13/1839, *Liasse Campiniano;* xerocopie la Arh. St. Buc., Achiziţii noi. (Voynesco à Campineano à Londres)[1].

11 **Paris, 22 octombrie/3 noiembrie 1839**

Alexandru G. Golescu către **Nicolae Creţulescu**: Despre dificultăţile expedierii articolului de presă cerut. — D. Creţulescu şi I. Cîmpineanu sînt încă la Londra. — Aprecieri despre grupul de moldoveni nou venit la Paris, menţiuni speciale pentru [A.] Mavrocordat, C. Ghenadie. Despre I. Ionescu [de la Brad] şi George Philites. Colaborare moldo-munteană la Paris. — Despre articolele din presa franceză, în special din „Le National".

[1] Identificarea emitentului şi destinatarului aparţin documentului; pentru datare v. scrisoarea aceluiaşi, din 30 octombrie 1839, anexa 12.

www.dacoromanica.ro

Paris le 3 No-bre 1839

Le journal que tu m'as demandé est déja expedié ; comme l'article se trouvait dans le feuilleton, j'ai été obligé d'envoyer le journal aussi, car le feuilleton n'est pas timbré et pour le faire timbrer il aurait fallu payer une amende d'une 20-ne de francs. — Ainsi tu payera un poste double de ce que tu payerais ordinairement ; au reste, tes calculs seront inutiles je crois, d'abord parce que je ne crois pas que l'A u t r i c h e s'arrange de ce marché, cela lui fait un déficit dans ses usures, et ensuite parce qu'elle pourra arrêter toutes les feuilles qu'elle voudrait censurer ; du reste nous verrons le résultat. On s'est occupé précisement de cette question à Paris, et rien ne s'est décidé encore sur les moyens d'abonnement pour les journaux français ; nous essayerons par Marseille, nous reviendrons peut-être par Strasbourg et si tout échoue, il faudra bien se résigner à s'abonner à Vienne.

Ton frère est encore à Londres ainsi que Campiniano. Comme nouvelles je te donnerai celle de l'arrivée à Paris de plusieurs Moldaves, dont un, mais un seul, s'est trouvé tel que nous le désirons, c'est Mavrocordato. Le dirait-on ou non? Et pourtant non seulement c'est le meilleur Moldave, mais c'est un sincère démocrate. Enfin on ne peut pas demander mieux ; celui avec lequel il est venu, Genadio, est aussi très bon Moldave, et deviendra vrai démocrate. Il y a un Moldave qui était en France depuis longtemps, mais que nous ne connaissions pas ; il a étudié l'agriculture dans une école de je ne sais quel département, il est créature de Sturdza, mais on le dit très studieux, c'est ce qu'on en dit car je ne le connais pas. Le cadet des deux Philitis que les Golesco ont rencontré à Genève, est à Paris ; je n'ai pas assez d'espace pour en dire quelque chose.

L'événement le plus heureux que j'ai à t'annoncer, c'est notre rapprochement des Moldaves ; oh, s'ils étaient plusieurs comme Mavrocordato, ou seulement s'il en manquait plusieurs de ceux que tu connais, quel bonheur pour nous !

Depuis ton départ tu a dû être étonné de voir un article dans le „National" et plusieurs dans d'autres journaux, articles qui nous feront beaucoup de tort ; si tu ne l'a devinée, c'est le temps qui te débrouillera la source.

Sois exacte pour tes lettres, comme tu l'as été jusqu'à présent, et n'imite sur ce point ni ces Savoyards que je voudrais pouvoir éplumer, ni ce Sardanapale de Braïloï.

H.—H. u. STA, Wien, Informationsbüro, K 13/1839, *Liasse Campiniano ;* xerocopie la Arh. St. Buc., Achiziții noi.

www.dacoromanica.ro

12 **Bucureşti, 30 octombrie/11 noiembrie 1839**

Ion Voinescu II către **I. Cîmpineanu**: Scrisoare suplimentară celei precedente. Îl previne despre sosirea firmanului de exilare la Filipopole. Îl asigură de tot devotamentul şi sprijinul pentru ai săi de acasă. Repetă sfaturile din scrisoarea anterioară; îi cere să protesteze public împotriva firmanului. Solidarizarea totală cu cauza pe care o apără Cîmpineanu.

Bucharest le 30 octobre 1839

La lettre ci-incluse et sans date est écrite quelques semaines avant celle-ci. Aujourd'hui le prince vient de convoquer une assemblée des boyards; il leur a déclaré officiellement qu'un firman du Sultan lui donnait plein-pouvoir de sévir contre tout membre de l'assemblée nationale, qui par sa conduite et ses propos aurait mérité cette peine. Après la lecture de ce firman motivé sur l'inconduite de quelques membres, qu'il s'est abstenu toutefois de nommer, il déclare qu'à son grand regret il avait reçu aussi le firman par lequel S.M. le sultan vous condamnait à un exil à Philippopolis indéterminé. La lecture de ce firman n'a pas été toutefois faite.

Je vous écrivais dans la lettre ci-incluse que je m'offrais volontiers à servir vos intérêts et à soigner vos affaires d'ici. Je le répète encore, votre frère, madame votre épouse et votre petit seront mes frères à moi; disposez de votre ami comme vous voudrez, vous me trouverez toujours prêt.

Quant à votre conduite, je m'en rapporte à votre prudence et à votre esprit; cependant je ne puis m'empêcher de vous donner encore le conseil de continuer votre séjour à Paris ou à Londres. Désavouez les articles qui ont paru dans „le National" et protestez à présent contre l'illégalité de ce firman, qui viole non seulement tous les droits, mais jusqu'à ce malheureux Règlement qui abolit la peine de déportation hors du pays, jusqu'à l'exil dans l'intérieur sans un jugement préalable.

Je soutiendrai toujours et j'espère en la divine providence que votre sort ne pourra être plus mauvais, ou, pour mieux m'exprimer encore, moins beau que celui de notre prélat qui, par la force de sa vertu, est mort dans son siège épiscopal — même après une déportation en Russie. Je serai la consolation de M-me Campiniano, car pour vous, vous n'avez besoin pour toute consolation que de vous rappeler que vous avez agi toujours dans l'intérêt de votre malheureux pays au détriment de vos propres intérêts. Si vous trouvez même qu'il pourrait nous être de quelqu'utilité de faire imprimer ma lettre autographe, faites-le, il n'est pas de sacrifice que je ne sois en état de faire pour vous.

Adieu mon excellent ami, écrivez-moi et dites-moi ce que je puis faire pour vous.

H.—H. u. STA, Wien, Informationsbüro, K 13/1839, *Liasse Campiniano;* xerocopie la Arh. St. Buc., Achiziţii noi.

www.dacoromanica.ro

13 **Paris, 6/18 noiembrie 1839**

Félix Colson către **Huber**, consulul Franței la Iași: Explicații în legătură cu scrisoarea severă pe care i-o trimisese Huber. Despre pamfletul, venit din Iași la redacția ziarului „Le National", contra lui M. Sturdza și a stării de lucruri din Moldova. Despre banii cheltuiți pentru crearea unei opinii publice favorabilă Principatelor. Cere patrioților moldo-munteni să-l ajute în campania de presă pe care o susține în ziarele franceze și engleze.

Monsieur et cher ami,

J'ai eu l'honneur de voir hier Mr Fleury Hérard; votre lettre est sévère, trop sévère; j'espère bien que vous l'auriez écrite sans avoir eu connaissance de l'ouvrage complet que j'ai publié dernièrement sur l'état présent et sur l'avenir des Principautés de Moldavie et de Valachie. Là sans me limiter, j'ai traité à fond toutes les questions administratives, commerciales, littéraires et d'union, d'alliances maritimes et politiques, en un mot j'ai pris à tâche de ne rien omettre; j'ai parlé au long, très au long des Princes, n'en déplaise à Mr. Béllecocq, j'ai traité Ghika en vaurien, je fais connaître aux hommes politiques abusés, quel fond on pouvait faire sur cette médiocrité de mauvaise foi. Quant au Prince Stourdza, tout en me permettant de n'être pas de son avis sur tous les points, et même de m'élever contre quelques abus, j'ai rendu justice à ses efforts et à ses intentions, et bien m'a pris d'en agir ainsi. Voici un fait qui s'est passé pas plus tard qu'hier, Lundi 17 novembre, dans les bureaux du *National*. Un pamphlet d'une insigne mauvaise foi venu de Jassy avait été remis au rédacteur de la partie étrangère, Mr. Martin Maillefer. On traînait le Prince dans la cohue, on lui prodiguait les épithètes les plus viles, on lui reprochait de n'être qu'un instrument de la Russie, d'avoir ruiné toutes les forteresses et de s'être enrichi aux dépens de tous, on le menaçait d'une nouvelle adresse à Petersbourg, on s'élevait surtout contre les mauvaises routes, la misère des paysans, et la nomination de Mr. Nicolas Canta en Ministre de la Justice.

Vous pensez bien qu'il m'a été facile de persuader Mr. Maillefer qu'il n'y avait là qu'un tissu de mensonges; je lui ai aussi fait voir combien la publication d'une telle pièce serait funeste aujourd'hui. Mr. Maillefer qui me connait trop, pour n'avoir pas de suite ajouté foi à mes paroles, a consenti à annuler cette lettre infâme. C'est donc dans l'intention de fixer à tout jamais nos journalistes et nos députés sur le compte des hommes et sur l'état des choses, que j'ai publié mon nouveau livre. Je crois avoir rendu un aussi grand service à la France qu'à la Moldo-Valachie. Si j'ai nui à quelqu'un ce n'est qu'à moi, car j'aurais bien pu par cette publication entraver ma carrière. Mais entre mon devoir et mon intérêt je n'ai jamais

www.dacoromanica.ro

balancé. Au reste, mon libraire vous a adressé un ballot de ce nouvel ouvrage. Vous le jugerez bientôt et vous rendrez justice à mes intentions.

Je vais vous dire en confidence, que lors de l'adresse à la chambre des députés la question moldo-valaque sera agitée des députés Monsieur Manguin, Mr. de Corcelles, le petit fils de Lafayette s'y est même engagé par lettre. Il devenait donc très important de mettre notre chambre sur la voie et de lui donner un guide sûr.

Le traité de 1513 paraîtra demain dans les journaux ; j'ai employé, pour le faire insérer, une partie des 1 000 francs que j'ai reçu hier de Mr. Fleury. Je réserve l'autre partie pour faire faire des articles en faveur des Principautés. Cette somme m'est arrivée bien à propos. J'ai déjà dépensé presque 4 500 francs de mon argent depuis mon arrivée, tout en reclames, annonces, imprimeurs et diners aux journalistes. Malgré mon bon vouloir, sans cette indemnité, je me serais vu forcé de ne rien faire insérer dans les journaux au moment des chambres. Puisque l'argent est le seul moyen de faire réussir une affaire politique surtout lorsqu'on a besoin de capter l'opinion publique, dites bien à qui a eu l'heureuse idée de s'adjoindre déja à moi pour mener à bien nos travaux, que, quoique je ne sois pas très riche, je continuerai toujours à faire ce que je pourrai pour une cause que je considère comme la mienne propre. Engagez donc les bons moldo-valaques à s'associer, se cotiser, et à m'aider de tous leur moyens ; bien assuré qu'on doit être, que je ne serai jamais d'humeur à rien prendre pour moi.

Les fonds seraient d'autant plus nécessaires aujourd'hui que nous devons essayer de fixer la presse anglaise et de rester en faveur auprès celle de France. Nous disposons déjà du *Sémaphore* d'Orient qui se publie à Marseille ; cette feuille anti-russe est l'antagoniste du journal de Smyrne. *Le National* est pour nous par Mr. Maillefer, *Le Temps*, *Le Méssager*, *La Gazette de France* et même les *Débats* nous donneront encore des articles. Les *Débats* en publieront un dans quelques jours un peu dans le sens de l'Autriche, -- mais peu importe ; on y parle des Principautés. *Le Siècle* avec ses 25 000 abonnés, *Le Constitutionnel*, le *Journal Général*, l'*Univers*, sourtout ces deux derniers ont déjà écrit plusieurs articles sur les Principautés. Il ne reste plus qu'à aborder les *Revues*. Si nous sommes plus riches, nous l'essayerons.

Telle est notre situation par la presse. Vous pouvez voir tout ce que j'ai essayé de faire sans parler de mes livres. Je regrette de ne pouvoir vous envoyer les journaux qui ont écrit sur ces pays jusqu'aujourd'hui ; je saisirai la prochaine occasion sûre.

Adieu mon bon Monsieur et ami. Veuillez accepter l'hommage d'un exemplaire de mon nouvel ouvrage. Je vous prierai seulement de le prendre dans le ballot. Colqhome (!) doit être peu content ; les brochures qu'il a retenu sont arrivés dans le pays par une meilleure voie. [Verso : *rezoluţie*].

Ad acta Moldau-Wallachei Regeneration. Am 9 X-ber 839.

AVA, Wien, Fasc. 2376, f. 98—100, 101v.

www.dacoromanica.ro

14 **Lugoj, 10/22 decembrie [1839]**

I. Cîmpineanu către **I. Ghica:** Aducătorul acestei scrisori îi va spune mai multe. Îi comunică hotărîrea sa de a pleca spre București. Scrie în grabă, pregătindu-se să plece la Timișoara. — Chestiuni private. — Salutări compatrioților și prietenilor francezi.

Mon très cher neveu,

Monsieur Juvilles, qui vous remettra la présente, me dispense de vous donner des nouvelles de ma santé, il vous entretiendra également des bruits qui courent à Bukarest sur mon compte. Je veux vous dire un mot sur ma décision à rentrer dans le pays, qui quoique non entièrement arrêtée, me paraît pourtant la seule à prendre. Je vous prie seulement de croire que plus je réflechis mûrement, et plus je trouve qu'il n'y a pas d'autre partie à prendre. Je suis vivement contrarié de ce qu'étant sur le point de partir pour Temesvar, et monsieur Juvilles lui-même pour Vienne, je ne puis pas être avec vous aussi long que je le désire, pour vous détailler les motifs que j'ai de juger ainsi ; au reste j'attends à l'endroit susmentionné des lettres de Bukarest et je serai encore à penser.

Vous m'avez écrit sans me dire un mot des objets à envoyer à Bukarest. Je crois que l'inquiétude où la nouvelle du firman vous avait jeté, vous a fait oublier cet objet qui pourtant m'intéresse beaucoup, vu qu'il s'y trouve quelque chose pour ma femme et mon enfant.

Votre très affectionné ami

le 10/10-bre Logosch *J. Campineano*

Mes hommages à Mr. Maillefer ainsi que mes amitiés à mes compatriotes et amis français.

[Adresa :]
A Mr. Jean Guika
rue Hautefeuille nr. 1

B. A. R. Coresp. inv. 80555.

15 **[Paris,] 30 decembrie 1839/10 ianuarie 1840**

Mihail Czajkosvki către **Ion Ghica:** Cere memoriul redactat de Ghica cu privire la Țara Românească. Îl invită la principele Czartoryski. Îl asigură de sentimentele de prietenie și de solicitudinea prințului față de Ion Cîmpineanu. Salutări Goleștilor și lui [N.] Crețulescu.

www.dacoromanica.ro

Mon cher Ghyka !

Le Prince Czartoryski fait des démarches auprès des députés, afin qu'ils parlent de la Moldo-Valachie. Il m'a chargé de passer à quelques députés votre mémoire sur la Valachie. Je n'en ai aucun exemplaire. Veuillez bien m'en envoyer. Je désirerais beaucoup vous voir, mais j'ai tant à travailler qu'il m'est impossible de m'eloigner de chez moi. Si vous venez demain, Samedi, chez le prince, nous nous verrons. Si non, je vous écris encore une autre affaire dont je suis chargé.

Si vous écrivez à monsieur le colonel Campineano, veuillez lui dire que malgré le refroidissement du quel le Prince s'est aperçu de sa part dans les derniers moments de son séjour à Paris ; malgré qu'à Vienne il n'a pas voulu voir sa connaissance, ni remettre les lettres qu'il avait pour quelques personnes, le Prince fera tout ce qui est en son pouvoir, pour servir la Cause Moldo-Valaque, et même tout ce qui serait utile pour Mr Campineano personnellement. En même temps veuillez lui présenter mes respects et embrassez les Golesko et Cretzulesko.

Au plaisir de vous voir, votre tout dévoué

Michel Czajkovski

10 Janvier 1840
15 Rue des Mathurins

[Adresa:]

Monsieur Monsieur Ghyka Valaque
Rue d'Enfer, maison au coin de la rue Dominique d'Enfer.
Quartier de Luxembourg
en ville.

B. A. R., Coresp. inv. 80922.

16 Paris, 25 martie/6 aprilie 1841

Un tînăr moldovean[1] către I. Ghica : Îi răspunde la reproşul că ar fi fost uitat de prietenii români de la Paris. — Comparaţie între Moldova şi Ţara Românească ; despre ideea de progres şi aspiraţiile de unitate teritorială ale românilor.

[1] Pentru identificarea lui cu Al. Mavrocordat-fiul, vezi în corpul lucrării, p. 26 şi 33.

www.dacoromanica.ro

Paris le 6 avril 1841

Mon cher Ghika,

Ta lettre, quoique fort succinte, m'a procuré un plaisir infini. Tu te plains, mon cher, de ce que personne ne t'a écrit d'ici. Mais combien de fois j'en ai eu le désir, et ne sachant où t'adresser ma lettre je quittais la plume me promettant un lendemain plus heureux.

Je suis vraiment fort curieux de savoir en quoi tu préfères la Moldavie à la Valachie. Moi, ne connaissant d'ailleurs la Vala[chie] que par certains écrits assez incomplets et pour en avoir entendu parler, je n'ai pu remarquer qu'une chose : notre aristocratie est plus riche, et voila tout. J'appelle cela un fatal avantage. Du reste n'entrons pas dans les détails d'une comparaison quelconque ; car l'idée du véritable progrès n'admet plus ni frontière, ni catégorie entre les peuples d'une seule et même origine et si malheureusement le passé en a mises, il est de notre devoir de tout employer à les détruire et à nous ranger sous la bannière de la fraternité.

Adieu, mon cher Jean, donne-moi de temps en temps de tes nouvelles et pense à ton sincère ami

Alexandre

[Adresa :]

Monsieur Monsieur Jean Ghika
par Vienne à Bukarest
Valachie

fiul Domnului Dimitrie Ghika

B.A.R., Coresp. inv. 80680.

17 **Văleni, 1/13 mai 1842**

Iordache Mălinescu către **G. Barițiu** : Se bucură că a apărut articolul său *Doina*. Îl felicită pentru *Românii și maghiarismul*. — Cere 10 exemplare din nr. 15 („Foaie pentru minte") în care s-a publicat articolul său *despre neamul Costăche*. — Va trimite și alte documente spre publicare. — Despre chiselele de tutun cerute.

Văleni 1842 maiu 1

Scumpule mieu prietine !

Eu în nr. 13 și 15 am văzut articurile mele și anume în cel întâiu despre „Doina", iar în cel al doilea despre neamul Costăchesc — nădăj-

www.dacoromanica.ro

duesc că nu vei întîrzia şi cu spiţa acestui neam; numai te rog doar n-ar intra greşele. După eşirea la lumină şi a spiţei, socotesc că voi putea stoarce de la neamul Costăchesc vr-un dar pentru redacţia dm-voastră. Atîta numai să nu uiţi a-mi triimite vr-o 10 ecsemplare atît din nr. 15, de au eşit, precum şi din nr. pe lîngă care va eşi Spiţa în supliment. Aceasta-i de neapărat, spre a le împărţi printre neamul Costăchesc.

Fără a te linguşi, domnule, trebui să mărturisesc adevărul, că articulul dm-tale despre „Românii şi maghiarismul"[1] îţi face mare cinste între bieţii români, atît în privirea frumoasei alcătuiri şi a curajului, cît şi în pătrunderea politicei de astăzi a patrielor noastre. Cătră acestea mă bucur din suflet că articuluţul mieu despre „Doina" au eşit afară după părerea mè oarecum chiar tocmai în mijlocul gîlcevii românilor cu ungurii. Peste puţin voi căuta vreme a-ţi mai trimeti nişte documenti cu oareşcare note a mele.

Nr. 12 din semestru curgătoriu nu l-am priimit. Te rugasem prin un răvaş de mai înainte ca să-mi cumperi trei chisele (jaşcău); ia găsăşti acel răvaş pe care cetindu-l încă odată, bine voieşte a urma după dînsul.

Întru altile sînt
a dm-tale prietin

Mălinescu

B. A. R., ms. rom. 878, f. 44 — 44v[2].

18 Văleni 8/20 iunie 1842

Iordache Mălinescu către **G. Barițiu**: A primit 10 ex. din *Spița mitropolitului Veniamin*, dar: e nemulțumit de felul cum s-a tipărit și se plînge că i s-a prescurtat „corespondența" din Huși. Îl îndeamnă să fie mai curajos în articolele sale pentru a inspira curaj românilor. — Din nou despre *Românii și maghiarismul*. Despre *Unul din doi are dreptul*. Aprobă apropierea față de sași „acum". Despre „hora" ce ar putea începe! — Din nou despre chiselele de tutun.

Văleni 1842 iuni 8

Scumpule meu prietin!

Afară de doaă răvăşele a dm-tale de mai nainte, eu am priimit şi acel din 11 a trecutei luni maiu, în alăturare şi cu 10 ecsemplare din Spiţa pr. proin mi. Veniamin.

[1] *Românii şi maghiarismul* a apărut în „Foaie p. minte", V (1842), p. 65 — 69, 73 — 77, 81—86. Cf. şi G. Bariţ, *Scrieri social-politice*, Bucureşti, 1962, p. 63—71.

[2] La această scrisoare adaugă şi două notiţe despre întîmplări din Moldova: 1) Moartea prin înec a trei membri din familia lui Nic. Cantacuzino (Horodniceni-Suceava); 2) Lista deputaţilor aleşi la 25 aprilie 1842.

www.dacoromanica.ro

Domnul mieu ! Eu sînt un om foarte adevărat şi încă într-atîta de adevărat încît, vrînd ne vrînd, trebui să petrec la ţară. De aceea dar îmi vei erta însemnările ce le voi face aicea cu oareşcare bănat şi anume : a) că spiţa numită de sus au eşit greşită de la tipografie, căci ramurile pogorîtoare nu s-au deosebit şi prin liniele perpendiculare ş.c.l., precum era în manuscris, cenumai prin cele paralele ; din care pricină numai generaţiile neamului să pot înţălegi. De aceea fă bine, domnul mieu, ca cît mai în grabă să desvinovăţăşti prin aceiaş foae pe tipografie pentru o asemenea greşală. Aceasta aşi prea dori-o ca nu cumva publicul, iar mai cu samă neamul Costache să socotească că greşala să va fi făcut din neghiobia mè. b) Că nu mi-ai triimes şi vr-o 10 ecsemplare din foaea nr. 15, ca una ce într-însa să află articolul atingătoriu de spiţă. c) Di ce să vedi (în „Gazeta" nr. 20) aşa mult prescurtat articulul mieu de Huşi? şi d) pentru ce te-ai arătat aşa de fricos în tendenţia dm-tale din nr. 19? Au doar şi în veacul 19-a trebui să ne temem de fie ce, mai vîrtos dm-voastră acolo supt apărarea înţăleptei Austriei? Cu cît vă veţi arăta mai dămoli, cu atîta mai mult vor lua ungurii vîntu, iar românii să vor descurăja[1]. Dar apoi, ce-i drept fără a te linguşi, domnule, (după părerea mea) articulul dm-tale despre Românii şi maghiarismul ţi-au făcut cel întăi loc între politicii români. Nu mai puţin şi articulul Unul din doi are drept (din „Gazeta" nr. 20), mai vîrtos adăogirea pentru cei doi episcopi din Ardeal, ai ales-o bine, la vremi şi chear la locul ei. După cît socotesc, dm-ta faci foarte bine că cînţi în struna saşilor, căci lăsînd a zice că gazeta esă în Braşov, dar şi fără de aceea, este de neapărat ca acum să se înţăleagă aceştia cu românii. Oare la ce capăt vor eşi ungurii cu nebunia lor? Tare mă tem, domnule, să nu facă românii de acolo vr-o Horă în care să tragă la joc şi vr-o Cloşcă. — Dumnezeu să vă ajute la cele bune şi să vă ferească de cele rele ! Interesul vostru este şi al nostru.

Iermarocul va fi trecut? Aşadar chisele ! Însă ca să nu-ţi răpesc vremea cu căutatul răvaşului mieu de mai înainte în acest comision, eu însemnez şi aicea că acele trei chisele să le dai la neguţitoriul de acolo d. Ioan Gheorghi Iuga spre a le espedui la d. Gheorghi Ciupescu din Bîrlad în a căruia mînă voi răspunde şi banii ce să vor fi plătit pe dînsele.

Nu uita, domnule ! a-mi trimiti cît mai în grabă zeci ecsemplare din nr. 15 ai Foei, adecă în care să atinge ceva de spiţă.

Triimite-mi mă rog şi nr. 12 căci nu l-am priimit. Eu [2]

B.A.R. ms. rom. 878, f. 46—46v.

---

[1] Aluzie la articolul *Desluşire,* publicată în „Gazeta de Transilvania" din 11 mai, în legătură cu *Privire scurtă peste disputele lingvistice de astăzi* ce apăruse tot acolo în nr. 13.

[2] Sfîrşitul lipseşte.

www.dacoromanica.ro

19 [Bucureşti,] 28 octombrie/9 noiembrie 1842

Ion Voinescu II către **I. Ghica**: Salută cu tot entuziasmul apropiata apariţie, la Iaşi, a unei gazete sub redacţia lui I. Ghica, V. Alecsandri şi M. Kogălniceanu. — Articolul său despre Farcaş. — Situaţia subscripţiilor. — Comentarii politice în legătură cu viitoarele alegeri de domn şi candidaţii la domnie.

Mon cher Jean,

J'ai reçu avec infiniment de plaisir votre lettre qui m'apprend que vous vous portez bien et que vous me gardez encore une petite place dans votre précieux souvenir. J'ai été charmé d'apprendre, en même temps, que le projet de fonder un journal tel que nous nous le proposions avant votre départ, va enfin être mis à execution. Entrepris par vous, et avec la coopération de MM. Alexandri et Gogolnitschean, je ne doute point qu'il n'ait un plein et entier succès.

Je vous avais prié de m'envoyer Farkasch, je comptais sur votre promesse; mais quel a été mon étonnement de vous entendre me menacer de son impression. Ce petit article mérite si peu l'honeur que vous voulez lui faire. Ajoutez à cette raison, celle encore qu'il a été dénaturé dans plus d'un endroit et furieusement tronqué par le copiste, qu'il a été si attendu par toutes les personnes auxquelles Alexandresco l'avait annoncé presque avant sa naissance, que le livrer en cet état à l'impression ce serait vouloir me procurer la gloire de la montagne accouchant d'un souris; et je vous crois trop bon ami, pour que vous vouliez me donner ce ridicule. D'ailleurs je vous promets sans faute pour le 2 ou plus tard pour le 3-me numéro de votre revue. Et pour m'acquitter avec plus de libéralité de cette dette, je m'engage à vous l'envoyer accompagné d'une autre pièce nouvelle qui sera, j'espère, moins indigne que celle-ci d'occuper un rang parmi les articles de votre feuille.

Pour ce qui est des souscriptions, n'ayez aucun doute que j'emploierai mon petit crédit sur mes amis, camarades de régiment, pour vous en obtenir le plus que je pourrai.

Je n'ai point de nouvelles politiques à vous communiquer. L'intermitence qui a succédée à la fièvre politique qui nous a travaillés jusqu'à la fin du règne de Ghyka, dure et durera probablement jusqu'à l'époque, d'ailleurs très prochaine, des éléctions; autre fièvre non moins violente, non moins pernicieuse, car, imaginez-vous que déjà les listes des éligibles sont dréssées, que plus d'une trentaine de barbes y sont portées et ont toutes assez d'amour de soi, j'oserai dire assez de patriotisme, pour se disputer le hospodarat. Et figurez-vous que justement les plus capables, les plus dignes ne sont point compris au nombre des aspirants, car on a eu

www.dacoromanica.ro

soin de rejeter l'amendement ajouté à la fin de la loi sur l'éléction du prince, sous le prétexte qu'il n'a point reçu sa sanction du cabinet. Quant à la loi-même, je crois n'avoir pas besoin de vous dire combien elle est bonne. Lisez-là et rappelez-vous par quelle classe de la société elle a été rédigée, discutée et adoptée pour vous convaincre, en faveur de quels hommes elle a été faite.

Adieu, mon cher, remerciez-moi, si vous le pouvez, pour mon bavardage qui a le mérite de vous avoir dérobé quelques instants que vous auriez pu mieux employer.

Votre très dévoué ami

Ce 28 octobre 1842 *Voynesco*

B.A.R., Coresp. inv. 84198.

20 [Paris,] 9/21 decembrie 1842

Mihail Czajkovski către **Ion Ghica**: Confirmă primirea scrisorii, la întoarcerea sa din călătorie. Elogiază calitățile lui I. Ghica, exprimîndu-și dezamăgirea față de ceilalți prieteni. Îi repetă vechea dorință a emigraților poloni de a sta în ajutorul cauzei românilor. — Aprecieri favorabile pentru o broșură recent apărută la Paris. — În capitala Franței se așteaptă sfîrșitul crizei politice din Țara Românească. Sfaturi de înțelepciune politică.

21 Décembre 1842

Mon cher ami!

Au retour d'un long voyage j'ai trouvé votre lettre et par elle je fis la connaissance de Mr. Szwejkowski [1]. Je me suis mis à sa disposition; tout ce qui vient de vous est le bienvenu pour moi et pour nous, car il nous apporte de vos nouvelles, que nous désirons avoir le plus souvent. Vos amis savent vous apprécier et vous rendre justice — ces mots ne sont pas l'expression d'une pure politesse, mais le résultat d'une expérience bien méritoire pour vous et cependant assez triste pour nous, que parmi les vôtres, vous êtes le seul, qui n'a pas oublié ses amis, qui n'a pas changé de sentiment à leur égard ... Vous savez certainement d'où vient mon jugement et malgré cela, je vous assure que je cherche à rejeter tout sur

[1] Pe L. Szwejkowski îl găsim printre primii membri — subscriptori — ai Societății studenților români de la Paris. *Anul 1848*, I, p. 81.

www.dacoromanica.ro

les circonstances et les erreurs dans lesquelles on les a enduit. Telle est l'opinion de vos vrais amis. Vous deviez connaître, vous connaissez leur...[1] : d'être lents à condamner et prompts à rendre service à ses amis, même malgré eux. Nous avons voulu et nous voulons vous rendre service. Et si on voulait nous écouter avec cette amitié, avec cette confiance à laquelle nous croyons avoir droit, peut-être aurions nous été bien utiles aux vôtres. Je pense que notre position s'est ammélioré de beaucoup et pour cela je répète, nous voulons vous être utiles. Revenez à nous avec les mêmes sentiments que vous aviez, et vous nous trouverez toujours les mêmes.

Pour vous écrire en quelques mots, j'ai profité du prétexte que me présentait l'envie de vous envoyer une petite brochure publiée récemment à Paris [2], sur les affaires du votre pays. J'avoue que j'accorde peu de valeur politique à cette publication, mais il y a tant de bonnes intentions, tant d'amitié pour les vôtres et la mention d'un nom que nous affectionnons [3], que j'ai cru nécessaire à vous l'envoyer. Peut-être, en ferez vous un emploi de cela.

Il parait qu'ici même on voudrait s'occuper plus chaudement de vous, mais on attend le dénouement de votre crise[4] pour prendre l'attitude. Si vous montrez de la résistance aux intrigues, si vous manifestez par des faits la connaissance de vos intérêts, en montrant la force morale et la sagesse politique, vous obtiendrez des appuis à la Chambre et même ailleurs. Si non, on craindra de vous soutenir, comme on le fait aujourd'hui ; c'est une chose tout naturelle, c'est une de ces voies tracées dans la politique, à laquelle un état constitué ne doit et ne peut manquer impunément. Pour avoir un appui, une alliance, si on ne peut pas offrir des avantages dans une force matérielle, au moins il faut donner des garanties par l'intelligence de la fermeté politique. Et lorsqu'on est dans ses droits et dans sa sagesse, les plus puissants et les plus injustes n'oseront que menacer et intriguer, ils reculeront à deux fois avant de venir à l'acte de violence.

Lorsque le patriotisme et l'amour de l'ordre guidaient les hommes éminents d'une nation, toujors elle vient à bout de maîtriser l'intrigue et de faire peu de cas des menaces.

Au milieu des événements qui se passent chez vous, chacun de vous peut rendre de grands services à son pays. Nous sommes persuadés que vous ne serez pas le dernier et nous vous y accompagnons de nos voeux. Elles [!] sont sincères et ardentes, comme si nous étions de votre patrie.

---

[1] Cuvînt şters în text : *qualité* [?]

[2] [J. A. Vaillant], *Episode de la question d'Orient, Russie, Valachie, Moldavie*, Paris, 17 nov. 1842, 40 p.

[3] I. Cîmpineanu, în broşura citată p. 25, 28, 30, este prezentat ca „Omul care rezuma în el virtuţile şi sentimentele naţiunii moldovalahe".

[4] Gheorghe-Bibescu e ales domn la 20 decembrie 1842/1 ianuarie 1843.

www.dacoromanica.ro

Vos amis me chargent à vous saluer et prier de nous écrire le plus souvent. Nous ferons bon usage de tout ce qui pourrait être utile pour vous.

Ma famille vous remercie pour le souvenir et vous salue amicalement et moi je vous embrasse de tout mon coeur.

Votre dévoué

Michel Czajkovski

A mes anciennes connaissances, je dirais à mes anciens amis, je vous prie faites mes saluts.

B. A. R., Coresp. inv. 80916.

21 **Iași, 17/29 decembrie 1842**

Iordache Mălinescu către **G. Barițiu**: Confirmă primirea a trei scrisori, succesive. — Despre difuzarea foilor în Moldova. — Știrile zilei: neînțelegerile dintre domn și boieri pentru readucerea mitropolitului Veniamin în scaun; intervenirea Rusiei în favoarea mitropolitului. — Despre o broșură ce se tipărește de către I[strati?]. — Trimite spre publicare două note: despre preocupările de istoria patriei în Moldova (Kogălniceanu, Asachi, Mălinescu și Săulescu) și despre deschiderea Obștești Adunări de la Iași etc.

Iași 1842 dechem. 17

Iubite prietine!

Din trei răvașe ce mi-ai triimes, unul din 17, al 2-le din 23, iar al 3-le din 30 noemv., eu mai întîi am priimit pe cel din urmă, în care pomenindu-se și de cele doaă de mai înainte, nu știi cîtă nevoe am dus în doaă zile cu triimetirea în coace și în colo pînă ce le-am putut afla. De n-ai fi Bariț, eu după cele cuprinse în cea întîi scrisoare a dm-tale m-așĭ înșela a credi că sînt complimente. Așĭ mai zice ceva dar îngrijindu-mă ca să nu cad însuși în așa prepus trec cătră treabă.

Deși în privirea expediției foilor dm-tale prin țănuturile de aicea s-au pus prin d. Nica la cale, însе pentru că mă întrebași cum să priimesc jurnalile cele streine, și Albina pe afară, apoi vei ști că acele franțuzești și nemțești (dar din aceste din urmă mai, numai ce universală de A.)[1] — fiindcă să țin numai de cătră cei bogați — apoi aceștea îșĭ au curierii

[1] „Allgemeine Zeitung" din Augsburg.

www.dacoromanica.ro

săi, din spatile statului plătiţi, adecă din lăcuitorii birnici ce să scutesc prin sate, fiind hotărîţi pentru slujbeli proprietarilor, încît unii şi cîte 100—150 de acestea au. Iar Albina să triimeti prin mijlocirea Vesteriei cătră isprăvniciile ţinuturilor, fiind aşa pus la cale de cătră ocîrmuire, ba şi prin profesorii de prin ţănuturi ca unii ce atîrnă de redactorul etc. În scurt, dm-ta nu trebui să te mieri de toate aceste, ba putem încă prepune că foile dm-tale vor fi avînd şi vr-un duşman ascuns.

Frăţioare, sîntem foarte întristaţi. Intrigile urmate în Serbia şi apoi Ţara Românească au agiuns pînă şi în ţara noastră. Deşi moldovenii sînt totdeauna mai flegmatici, mai statornici decît muntenii, deşi domnul nostru îi cu capaţità[1], totuşi încă n-am putut scăpa de o asemenea plată. Pricina s-au aţîţat la noi din bietul părintele mitropolitul Veniamin. O partidă de boieri, dorind ca să se aducă acesta iarăşi în scaunul său, au făcut cunoscută vroinţa lor la curtea Rosiei, care ca protectoră (mai ales a religiei pravoslavnice din orient) au şi hotărît a împlini dorinţa acestora. Iată materie bună pentru că fiind firul prieteşugului precurmat de mai înainte între aceşti doi bărbaţi, de sine să înţălege că prinţul din toate puterile sale să împrotiveşte hotărîrii. Acturile toate atingătoare de aceasta (precum să zice) s-au triimes de la S. Petersburg la Constantinopol — de este aşa apoi îi rău. Tot în aceastaşi pricină consulul rosienesc, după o conferenţie serioază ce au avut cu prinţul, s-au dus fără de veste la Bucureşti, spre a se povăţui de gheneral consulul de acolo, de unde, precum aud, s-ar fi şi întornat alaltă sară. Dar ce-i mai mult, că în public să vorbeşte: cum că prinţul s-ar fi tînguit către consulul şi asupra cei de a dreptul amesticări a Rosiei în trebile ţării... De este adevărat, apoi giudecă ce va eşi din toate aceste? Nici odată (în zilele noastre) nu s-au aflat Prinţipaturile de pe Dunăre mai în mare critică ca acum. Dumnezeu să-şi facă milă de noi.

Despre întrebarea ce-mi faci pentru o brojură ce ai fi auzit că să tipăreşti supt titlu „...” am idei, căci între d. I. şi între mine nu-i secret. M-am îngrozit cînd am cetit-o, am lăcrămat, am rădicat mîinile cătră ceriu şi am zis: Doamne miluieşte-ne pre noi păcătoşii!

De trebile din Bucureşti nemică nu ştiu, nici de zioa deschiderii Opşteştii Adunări de aicea — unii însă încredinţează că pe la 8 a veitoarei luni ghenari; pe cît prepun, opoziţia în veitoare adunare va fi mai mare decît ori şi cînd, cu toate că tocmai acum n-ar fi de trebuinţă. D. I. au pornit astăzi la ţănutul Cîrligăturii, nădăjduind că să va pute alege deputat.

Eu încă voi mai zăbovi pe aicea vr-o 20 de zile, aşa dar aşi dori ca să-mi mai scri. Nu ştiu de ai priimit o scrisorică ce ţ-am triimes-o de la mănăstirea Suceviţa din Bucovina?

---

[1] capatiţà = capacitate.

www.dacoromanica.ro

De socoteşti a fi cu cale poblicarisăşte în vr-o foae de a dum-tale articolul gios trecut [1].

Al dm-tale ca un frate

Mălinescu

B. A. R., ms. 878, f. 42—43 v.

22 Viena, 13/25 martie 1843

Ioan Ursu (Medvesi) către **A. Fătu**: Îi relatează despre investigaţiile făcute cu privire la dorinţa exprimată de tinerii de la Paris de a primi gazetele (româneşti) prin poşta austriacă. — Aşteaptă răspuns în chestiunea lui Feldman. — Despre vînzarea obiectelor lăsate de Fătu la Viena. — Îi trimite o scrisoare primită „retur". — Despre intenţia junimii române de la Viena de a felicita pe Félix Colson.

Prea bune amice!

Cu acceperea cărţii domniei tale din 5[a] a.a. simţii o îndoită bucurie, înştiinţîndu-mă din cuprinsul aceştiia atît de mai favorîtoarea stare a d-ei tale cît şi despre dorinţa naţională împrejurul gazetelor, de simpatiia mea atît interesătoare. Întru adevăr, amice, o determinare ca aceasta a domniilor voastre, nu din alt oarecare interes, decît din amoare adevărat patriotică eşită, e foarte vrednică de laudă; şi eu îmi ţîu o datorie plăcută de a putea, pofta d-ei tale în treaba aceasta, după putinţă, a o sprijîni.

---

[1] *Moldova*

Iaşi 1842 dechemv. 18 — Aicea în ţară din privaţi mai ales, numai patru sînt care prin deosăbită sîrguinţă de mai mulţi ani ş-au făcut foarte însemnate adunări de anticvităţi şi alte materialuri atingătoare şi mai cu samă de istoria patriei şi anume d. d. maiorul M. Kogălniceanul, căm. I. Mălinescu, aga G. Asachi şi păh. G. Săulescu. Din aceştia cel al doilea, adică d. Mălinescu, să înturnă de cîteva zile dintr-o călătorie ce au făcut-o mai pe la toate mănăstirile şi bisericile vechi din Bucovina. Să zice că între alte rarităţi, d-lui descoperiră inscripţiile mormintelor a cîţiva prinţi domnitori în Moldova, pe care noi pînă acum abie de pe numi îi cunoaştem. — Ar fi foarte de neapărat: ca d. Mălinescu să le facă acestea şi publicului cunoscute.

Iaşi dec. 17

În minutul acesta publicul de la noi să arată cu mare interes pentru cele ce sînt a se face în Bucureşti. Obştească Adunare ordinară a Moldaviei, cum auzim, se va deschide numai către 8 ianuarie 1843. După alegerea ciea noaă a deputaţilor făcută în anul acesta, pe cinci ani înainte, au intrat cîţiva deputaţi noi în Adunare. Dea ceriul ca ideile cu care vin ei să fie toate fiice vechi a vecinicului adevăr şi a înţelepciunei!

www.dacoromanica.ro

Eu numadecît aci mă înştiinţai despre lucru căriia îndată urmă scrisoarea mea către redactorul. Încît de la poştă am înţeles, Gazeta va putea trece într-acolo, numa că, zise ofiţiariul, va costa „foarte mult", deoarece va trebui să se trimeată pe calea cărţilor (nu a gazetelor !), şi atuncea fieştecare trimitere să va luoa numa ca cartie, tribuindu-se a să plăti fieştecare port (porto) ca pe aseamenea ! Aceasta totuş, după cît am cercetat eu, poate că să va putea schimba, adecă ca să se trimeată pe calea gazetelor, fiindcă şi alte nuvéle ce de acolo încoace şi viceversa vin, în acest modru să spezesc.

Deci o îndreptare mai de aproape aştept de la Redactorul. Eu sper că acesta îmi va da o informăciune îndestulată în privinţa acestora: care eu şi în dată d-le voi face cunoscut. Şi aceasta e şi causa că tomna acuma nimic sigur a-ţi scrie nu poci, neştiind însumi încă nemic sigur. Eu despre gazetele de la 1 iulie (după cum scrii d-ta) pînă la 1 a lunei viitoare nimic Redactorului n-am memorat, fiindcă eu acealea le capăt şi aici de la ai noştri cu cari am şi vorbit despre dînsele şi fiindcă le voi avea şi ceva mai eftin decît de la gazetariul (carele poate că nici le-ar avea !). Aşa cugetai a face în acest modru o îndoită economie. Eu aş putea numadecît să ţi le trimit avîndu-le la mînă ; însă fiindcă îmi adăoaseşi : „quae exemplaria quum sint res obsoletae, non esset opus, ut tam cito mittantur, sed quadam alia occasione privata", nu cutezai îndată a le trimite, ci mai bine vrui întîi a-ţi da de ştire ş-a aştepta îndreptariu de la d-ta. Fii dară cu cerţime, frate, cum că eu ce va fi cu putinţă de făcut, cu bună seamă voi face. Totuşi despre ceale de pre urmă deacă voeşti curînd a ţi să trimite, numadecît să-mi scrii.

Frate ! În scrisoarea mea de pre urmă te rugasem despre o osteneală în privinţa d-ului Feldman ; îţi aduc şi astă dată aminte : fă-mi plăcerea aceasta, te rog, cercetează cît poţi mai deamăruntul, deoarece peste 2 000 fl. c.m. stau în treaba lui în şah ! şi jumătate din aceştea a cîştiga n-ar strica la foale ! ! Eu aştept şi despre aceasta cît mai curînd cea mai sigură răspundere !

D. Felder mi-aduse, în 12 (st.nou) a.a., 25 fl. de pre scrisorile d-le, şi încă 4 fl. c.m., zise, că mai are de a căpăta. Despre cărţile îndărăpt rămase, puţînă speranţă spune a avea ca să se vînză, fiindcă unele sînt cam rupte iară altele nu să prea caută ; şi poate că vor rămînea feate mari ca şi mai multe din ceale de la mine ! Zisul domn îţi trimite şi o cartie pre carea aici o alătur. Aci îţi învăluiesc încă şi o cărticică, prin mine încă din septemvrie către d-ta scrisă şi în zilele aceastea, pre lîngă multă minunarea mea, mie retour venită. Cuprinsul ei, precum vei vedea, nu e tomna aşa momîntos, totuşi mi pare rău că nu o ai căpătat, pentrucă lîngă dînsa fură alăturată şi de la d. Heldritt ceva. Rătăcirea aceştiia să făcu, precum vei luoa seama de pre adressa (care spre mai mare convingere încă ţi-o trimiţ) pentru aceaia că nu pusesem numărul lăcuinţei d-le, care totuşi nu din uitare să întîmplă, ci pentru că eu cu mutarea şăderii îţi perdusem adresa, pre carea numa mai tîrziu prin d-ta către D. Felder scrisă, iarăşi o aflai.

www.dacoromanica.ro

Încă ceva : fraţii noştri de aici ar avea multă dorinţă de a şti unde s-ar afla lăcuinţa d-lui *Felix Colson* la Paris, fiind determinaţi, în urmarea multelor şi marilor merite ce-şi făcu acesta pentru români, pre lîngă o scrisoare de mulţămire, în semnul recunoştinţei şi reverinţei, a-i trimite un esemplariu din Gramatica lui Lauriani, care lucru, poate, strălucitului domn nu i-ar fi cu neplăceare !

Vezi dară de poţi, şi de vroi, scrie-ne ! !

Al domniei tale sencer amic

Urs

Viena
25 martie (s.n.) 1843.

B. A. R., 6/MCLIX.

23 [Paris,] 10/22 martie 1843

Mihail Czajkovski către **Ion Ghica**: Se arată îngrijorat de rătăcirea corespondenţei expediată de Ion Ghica. Subliniază solicitudinea constantă arătată de emigraţia polonă şi abandonarea idealurilor de luptă pe care ar dovedi-o tineretul român. Îşi exprimă totuşi încrederea în reluarea vechilor proiecte. „Sîntem gata a vă ajuta, pentru a ne ajuta".

Paris 1843, le 22 Mars

Mon cher ami,

Mr. Szw[ejkowski] m'a apporté une lettre de votre part. Je suis bien sensible à ce témoignage d'une vieille amitié, mais en même temps je me plains qu'outre cette lettre aucune autre ne nous est arrivée. Vous m'écrivez avoir adressé plusieurs lettres à Mr. le Comte par l'entremise de Mr. Strungways. Rien n'est parvenu de cette correspondance — et nous sommes bien inquiets de ce qu'elle put devenir.

De mon côté, vous avez reçu mes lettres, et de mes nouvelles. Vous avez pu voir combien nous sommes *les mêmes*, combien notre amitié est sincère et constante. Sitôt que nous avons pu, nous sommes venus à l'instant vous dire—recevez nos avis, peut-être vous pourront-ils servir à quelque chose, disposez de nous. Vous savez que nous avons trouvé de grands changements parmi ceux que nous croyions être, non seulement nos amis,

www.dacoromanica.ro

mais les amis de leur pays, de leur intérêt, dans cette jeune cohorte qui semblait s'organiser ici pour être un jour le soutien de leur nationalité et des vues généreuses et raisonnables. On a trouvé à peine les traces du souvenir. Nous avons été bien attristés de ces données, mais nous ne nous sommes pas laissés abattre, nous espérions et nous espérons toujours. La déception des espérances mal fondées de plusieurs d'entre eux, la nouvelle conviction que par de fausses voies on n'arrive pas à la vérité, peut-être vous a-t-elle uni de nouveau, peut-être vous vous rangez de nouveau sous un drapeau comme celui que vous désiriez planter précédemment. Nous ne savons rien, informez-nous, écrivez par la personne qui vous remettra la mienne. Vous le pouvez faire avec toute la sécurité, donnez-nous les détails les plus minutieux, c'est sur eux que nous pourrons nous régler, car j'aime à le répéter maintes et maintes fois, que nous sommes toujours les mêmes, toujours disposés à vous servir pour nous servir, nous envisageons nos intérêts parfaitement unis et ne pouvant être séparés que lorsque les uns ou les autres de nous prendront une fausse voie, c'est-à-dire qu'ils s'écarteront du véritable but, à force des intrigues de nos ennemis.

Nous ne savons rien de ce qui se passe chez vous, mais nous sommes persuadés que vous persisterez dans vos anciens projets ; ne perdez ni énergie, ni espérance. Vos voisins[1] vous doivent servir d'exemple que lorsqu'on veut, on peut. Écrivez-nous et croyez à la bonne volonté de mes supérieurs, ainsi qu'à ma sincère amitié avec laquelle je suis tout à vous.

Rappelez-moi au souvenir de nos anciens amis.

M. Cz.

[Adresa :]
Monsieur
Mr. Jean Ghyka
Professeur au Lycée de Yassy
Yassy

B. A. R. Coresp. inv. 80917.

24 Viena, 31 mai/12 iunie 1843

J. A. Vaillant către **I. Ghica**: Anunţîndu-l despre intenţia de a-şi publica manuscrisele privind *La Romanie*, îl roagă să deschidă o listă de subscripţie între moldoveni. Îi indică adresa, asigurîndu-l de toată discreţia. Adaogă o listă cu costul tiparului pe capitole.

[1] Sîrbii.

www.dacoromanica.ro

Vienne 12 juin 1843

Mon cher ami,

Votre ancien maître, le seul étranger qui peut être ait sincèrement aimé votre pays, abandonné par son gouvernement, abandonné par ceux qu'il croyait ses amis, abandonné par tout ce qu'il a de plus cher (car tous ont peur des Russes excepté lui), se rend de nouveau à Paris.

Vous n'ignorez pas qu'il a sur votre pays des manuscrits qui ne sont pas sans quelqu'intérêt; peut-être même aurez-vous vu à Jassy le prospectus de son ouvrage. Eh bien ! Si vous lui avez conservé cet amour dont vous lui avez donné une preuve éclatante en honte aux Jassiens, ouvrez vous-même une souscription et l'impression se fera par partie, au fur et à mesure que vous lui ferez passer les fonds.

Vous lui adresseriez vos lettres : no. 6 rue Clément, Marché St. Germain à Monsieur Alex. de L'Ile Adam. Tout se ferait sur ce nom, même l'envoi des fonds, et ce n'est que pour vous seul que je continuerais d'être remis sous le nouveau nom.

Votre ancien maître et ami *Vaillant*

Aurez-vous ce courage? Je le crois. Vous êtes d'ailleurs persuasif et je ne doute pas que vous ne soyez assez adroit pour agir sans vous compromettre, car chez vous tout compromet, le bien surtout. Courage donc et silence !

L'ouvrage se compose	*— frais d'impression*
1° de l'histoire avec ses prolégom.	1 500 fr
2° " la langue	600
3° " la géographie ancienne	300
4° " la littérature et des poésies	600
5° " l'orographie ou description des m-ts Carpathes	800
6° " statistique	600
	Total 4 400

D'où vous voyez qu'en m'envoyant par somme de 600 francs je puis faire paraître des ouvrages complets.

Si vous le voulez même, commencez par la plus petite somme de 300. Je ne doute pas que ce court article n'intéresse assez vos compatriotes pour qu'ils ne se hâtent de me venir en aide.

www.dacoromanica.ro

Adieu, bonheur et santé

[Adresa :]
Monsieur
Monsieur Jean Ghyka
profess. de Mathématiques
Jassy
Moldavie

B. A. R., Coresp. inv. 84067.

25 Iaşi, 2/16 iunie 1843

N. Istrati către **G. Bariţiu**: Îi mulţumeşte pentru posibilitatea ce o dă moldovenilor de a-i arăta gratitudinea şi admiraţia lor. Elogii pentru munca lui Bariţ, în comparaţie cu jurnaliştii din Moldova. Invidiază pe fraţii de peste Milcov, unde Bibescu a desfiinţat cenzura. — Intervenţia lui A. Mavrocordat în favoarea foilor transilvane. — Despre starea lucrurilor în Moldova. „Rusificarea" sau „franţuzirea" învăţămîntului; opoziţia mitropolitului Veniamin Costachi, exilarea lui. — Vizita lui Kotzebue la Petersburg; misiunea generalului Sturdza, din Odesa, în Moldova. Despre proiectul pentru alegerea deputaţilor.

Joi, Eşii 2 iunie 843 c.v.

Domnul mieu !

Scrisorile amîndoî le-am priimit, şi eu, asemine în vreme. Am pătruns cuprinsul celei din 10 maiu şi m-am mulţemit foarte că te-ai înduplicat a îngădui se-ş mărturisască fraţii de aice adevărata recunoştinţă izvorîtă şi dictată de însuş inimile lor, cătră acela carile nu numai au voit, dar au *făcut* atît cît şi prezentul şi viitorul mulţemindu-i nu vor resplăti pe deplin foloasele ce naţie întreagă au supt din ostenelile sale. Numeşti-o senceritate nu slăbiciune, mărturisire din 10 maiu, asfel dupre cum o giudecăm noi şi dupre cum este în adivăr.

Datorinţele jurnalistelor nostri de sînt a se sirgui pentru renaştirea naţiei, nu se întind însă pînă unde un jurnalist se vie numai decît pe margine prepăstiei, gata în tot minutul cu ai sei şi ale sale a se primejdui şi a se jărtfi. De este să ne întindem pretenţie pînă acolo, atunce se ceri cu toţii împreună se simţim, se facem, se lucrăm conform pretenţiei noastre, şi n-am ave nimic de temut pentru că-n unire ar sta tărie. Fie chear datorinţe,

www.dacoromanica.ro

isprevile dumitale totuș merită recunoștința ce să cuvine acelue care-ș înplinești datorințele sale, mai cu samă cînd surorile Foei de Transilvania, mult mai vîrstnice, făr de epitropi streini și împregiurări poncișă, nu-ș plătesc datorințele lor și nici vor, cred, a se convinge ca sînt datoare. Adresa, ca să fie bine văzută, nesmintit va cuprinde în sine tresături cinstitoare guvernului local; și pentru că ea o se fie subscrisă de către cei întăi dintre magnați și de către toți literații și profesorii noștri, apoi se va întîrzia puțin pregătire, fiindcă unii din acei trebuitori mai ne apărat a se subscrie lipsesc chear acum din capitală.

Spune-m, domnule, n-ar fi oare de neapărat ca să să publice? Și pentru ca dumniata, publicînd la vremi, să scapi de ceva calomnie sau clevetire, n-ar trebui oare la închiere adresăi să se adaogă pretenție de a-l publica, priivind aceasta mai mult către îndemnare și încurajare tuturor barbaților veacului nostru?

Domnul Bibescu așa-i că luminează? Așa-i că frații noștri de piste Milcov sînt fericiți? Învoind a se redica censura, M. Sa au făcut cît n-am fi nădăjduit. Lungească-i-se zilile înțelepciunei și patriotismului de care se arată cuprins.

Uitasem a te întreba de au avut vr-un rezultat scrisoare d. A. Mavrocordat; dupre cum m-am fost uitat a te vesti cînd d. Mavrocordat se-nvoi să roage pe strălucitul său ginere în favorul foilor domniei tale. D. Nica sînt sigur că de atunce încă au păzit se te-nștiințeze; aș ave curiozitate să aflu cum s-au sfetit în sfîrșit.

Îți va cădea curînd la mînă oarecare relație de cursul trebilor noastre. Domnule, domnule! Sîntem de jălit, aproape de peire, ne acufundăm în toată minuta pe negîndite, încît este peste putință a remîne mult în stare de față — și drumul pe care cercăm să ne scoată, duce, privind cu ochii, drept în noeanurile de gheață!

Mare greșală a se crede că s-au ispitit macar cineva a ne franțuzi shoalile, ce din protivă — cu totul din potrivă — a ne muscăli s-au ispitit, și au și pus chear formal ispita în lucrare. Domnul de la care atîrnă materialurile shoalei, pe dioparte aredica hulă împrotiva celor ce scămuea bugetul, cari de ar fi fost ascultați multe condei cheltuite făr de cuviință nu s-ar fi îmbunătățit — ear pe de altă parte pentru a-ș acoperi rușine samînă vorbi cum că ținta Adunării ar fi fost a întroduce limba franțeză prin shoalile publice. Dar d-ta cunoști cum că Adunarea noastră nu votarisaște nimic care nu i s-ar proecta de către ministrii prințului. Apoi te îndoești că guvernul nostru ar cuteza se proecteze așa ceva? Zic guvernul de față.

Încă pe la anul 838-39, dupre intriga lui Mezonabl, fostul director al Academiei: cîrmuire într-o unire cu Adunarea au vroit a întroduce științile în franțuzește. Mitropolitul Veniamin fu singurul bărbat carile au împotrivit cu mare energhie reforma aceasta și ne-au scăpat atunci de toată primejdie. Nu ajung cuvinte a descrie cît de zelos patriot este omul acela și cît de mult au făptuit el pentru fericire nației. Dar eată resplătire — gonit din scaun, închis la marginile țerii, nu e lăsat nici o minută în odihnă

www.dacoromanica.ro

de acei chear cari au tras mai multe foloase din umanitate lui. Dar se vedi pînă în ce mai înaltă vechime că aceasta au fost soarta tutulor acelor pe cari meritile e-au deosebit din mulţime.

Dumnezeu ştie cît m-au bucurat arătare ce-mi faci *că eşti* mai sănătos şi cît m-aş bucura încă aflînd că-ţi cumpătezi ostinelile spre a nu-ţi asupri constituţia ce-mi pare a fi îndestul de gingaşă. Ştiem bine că eşti jucan de lîngă Cluj — pentru că mai nici se putea almintrilea. În punctul acista avem de vorbit.

Al domniei tale sînt

N. Istratti

P.S. — Domnul Coţebue au pornit cu familie sa la Corlandie dupre învoire M. Sale împaratului, spre a-ş căuta de sănătate, unde, lăsîndu-şi familie, treci la Petersburg, chiemat la oarecare conferinţă în privire politicei Moldovei. Locul de consul, în lipsa lui Coţebue, îl îndeplineşti domnul Tomanschi. Pînă pe la septemvrie se va prelungi întoarcire sa şi atunci, se zice că, nu pentru ca să poarte pe mai mult sarcina de consul în Moldova, decît a împlini dupre instrucţiile ce i să va da începuturile făcute în consulie sa.

Gheneralu Alicsandru Sturdza sosi în Eaş de la Odesa şi, însoţit de M. Sa prinţul, o să vi zitezi mănăstirile; totul pentru ca să vadă, mi se pare, Slatina (?). Eu încă pornesc acolo dinadins să fiu martur la scenile ce vor urma şi apoi vom vorbi. N-am a zebovi decît trei-patru zile.

Proectu dat în forma alegirei diputaţilor şi'ncuviinţat de adunare, fiind protestuit cătră curte proteguitoare, s-au oprit a se pune în lucrare, disfiinţîndu-se leguire această lovitoare atît de mult în toate stările. Sensul proectului este însămnat, mi să pare, în scrisoare me din 16 april.

N.

B. A. R. ms. rom. 878, f. 61—62 v.*

* 1843 iunie 2 Iaşi, Nic. Istrate.
Ilusiuni despre noul domn al Munteniei. — Frica de russificarea scoalelor în Moldova. — Mitropolitul Veniamin ecsilat. — Kotzebue, consulu rusesc. Planurile rusesci. — Generalu Alexandru Sturdza vine de la Odesa în Moldova cu missiune specială p. scoale şi monastiri etc. [Nota lui G. Barițiu]

www.dacoromanica.ro

26 [iulie 1843 ?]

C. A. Rosetti către Ion Ghica[1]: Exprimîndu-şi admiraţia pentru însuşirile de adevărat patriot ale lui Ion Ghica, C. A. Rosetti îl asigură de tot devotamentul său, oricînd şi la orice nevoie.

Domnul meu

Ţi-aduci aminte că acum un an eream pe o uliţă în momentul în care ne-am luat zioa bună. Plecai dumneata[2]. Ti-am zis atunci cîteva vorbe. Dă-mi voe să ţi le mai zic încă o dată. Din nenorocire nu am putut încă să-ţi dau dovezi asigurătoare despre simtimentele mele. Îţi zic însă cum că cred foarte mult că nu este nici o putere să mă facă să mă abat din drumul cel mai sublim al bunului. Cînd mă vei vedea abătut cere-mi cuvînt, şi de va fi aşa loviţi-mă în faţă cu acest bilet.

Nu te cunosc, dar am văzut în Dumneata o mulţime de talente, din care dooă numai ar fi destule ca să fii un om carele să fericească pe român. Le admir acele talente şi le iubesc de cîte ori gîndesc că nu le vei întrebuinţa decît pentru adevărata glorie a rumânului şi a dumitale. Căci mare este numai acela ce ştie să iubească şi să caute aceea ce în adevăr este mare. Mare este numai acela ce voeşte să fie peste ceilalţi oameni, să fie semi zeu ca să-i facă şi pe ei aşa. Pe cîtă vreme vei fi acela ce te văd astăzi, fii sigur că la orice apel vei avea în mine un frate, un prieten, un instrument *tare*. Iartă-mi astă mîndrie. Cu dumneata este lesne să fii *tare*. Încearcă-mă şi nu te vei căi.

Primeşte acest condei spre aducere aminte de la cela ce doreşte să fie al dumitale adevărat frate

C.A. Rosetti

P.S.: trimite-mi cărţile ce am la dumneata şi priimeşte şi albumul pentru d.[3]

Sîmbătă

B. A. R., Coresp. inv. 83€04.

---

[1] Destinatarul acestei scrisori e de presupus că nu poate fi altul decit Ion Ghica, de vreme ce scrisoarea figurează în corespondenţa C. A. Rosetti — Ion Ghica.

[2] Despărţirea de Ion Ghica la care face aluzie C. A. Rosetti a putut avea loc numai în vara 1842 — înainte de întoarcerea lui Ion Ghica la Iaşi, după vacanţa petrecută în Oltenia, în tovărăşia lui Gr. Alexandrescu. C. A. Rosetti scrie rîndurile de faţă — credem — în ajunul plecării sale în Franţa, şi care are loc la mijlocul lunii *iulie 1843*. După întoarcerea sa, în *octombrie 1844*, relaţiile dintre el şi Ion Ghica au fost mult mai apropiate decît să se mai intituleze cu „domnul meu", sau să-i spună: „nu te cunosc...".

[3] Indescifrabil.

www.dacoromanica.ro

27 Pesta, 6/18 ianuarie 1844

Ioan Thomici către **G. Bariţiu**: Anunţă întemeierea unei societăţi „pentru mişcarea literaturii româneşti", de către studenţimea română din Pesta, după exemplul dat de studenţimea română din Oradea. Roagă pe Bariţiu să lanseze un apel prin presă pentru sprijinirea societăţii.

Mult onorate domnule redactor,

Simţirile de bucurie, prin alcătuiria unei Soţietăţi pentru mişcaria literaturii româneşti întră tinerii academici de aicia, în inima mea revărsate, m-au silit a astrînge toate puterile sufleteşti, spre întocmirea acestor versuri sub titula *Răpirea în Parnas, şi taina cu musa romană*, ca făcîndu-să publicare prin rînduiala şi învoirea domniei tale despre aciasta, noi tinerii de aicia, a cărora număr la 20 să sue — să putem căpăta mînă de ajutori pentru cîştigaria mijlocirelor spre săvîrşiria scopului nostru de lipsă.

Faimă nenădăită sosi deunăzi din Oradia Mare de la tinerii româneşti de acolo, cari aşijderea în[toc]mind o soţietate, să învredniciră de patronimia preastrăluciţilor domni Lemenyi şi Moga.

Deci, fiind că românii de aicia cu mai mare număr decît pînă acuma sînt adunaţi, şi gata a jărtvi toate puterile sale pentru bunul de obşte — de lipsă ar fi o mică înştiinţare a face, rugînd publicumul românesc pentru primiria grijii acestia — ca aflîndu-să cineva cu rîvnă către naţia sa să ne sprijiniască puterile şi luîndu-ne subt aripile sale să ne manuducă la scopul cel dorit.

Opusul mieu, neajungîndu-mi-să puterile meale, încredinţez domniei tale[1] rugîndu-vă ca ceva privinţă spre dînsul făcînd, smintelele a le îndrepta şi lipsile, unde să găsesc, a le împlini, să binevoiţi. Pentru care dragoste şi ostănire, cu mai multe opusuri (de cumva prea mult făgăduesc) vrednică mulţămire a aduce mă voi trudi.

Rămîn gata spre slujbă

Peşta în 18 ianuarie 844

I. Thomici
fisic

B. A. R., ms. rom. 987, f. 279–280^{v}.

[1] Urmează 43 de strofe de versuri greoaie — semnate de „Ioan Thomici filosof în al 2-lea an" şi datate 1 ianuarie 1844 — din care reţinem numai următoarele:

... Nepoţii romanilor
De sfaturi cereşti mînaţi
Acum prin un vînt uşor
Sînt în Pesta adunaţi

Ce oltar au rădicat
Pentru niamul românesc
Şi ce lucru minunat
Pentru viitor zidesc...

www.dacoromanica.ro

28 Văleni, 15/27 februarie 1844

Iordache Mălinescu către **G. Barițiu**: Trimite 100 exemplare din *Istoria* lui Maior pentru premii la școlarii din Banat și Transilvania, pentru bibliotecile românești de acolo. — Despre ajutorul bănesc oferit de Nic. Carp. — Știri din Moldova: discuțiile iscate la alegerea mitropolitului. — Banii pentru abonament.

Văleni 1844 februar 15

Scumpule mieu domn!

Nu știu încă de ai priimit o scrisoare a me cu data din Iași de pe la sfîrșitul a trecutei luni ghenari, ca răspuns asupra cei mai de pre urmă scrisori a dm-tale? Totodată acum am încredințat în mîna d. Gheorghi Cepescu din Bîrlad atît o ladă cu acele 100 ecsemplare din Maior, cît și cuviinciosul adres din partea me cătră „Dreißigst Amt"[1] de acolo ca să le espedeze cu ce întăi ocazie către ace vamă. Așa dar din acestea cărți, poftindu-te ca să priimești pentru dm-ta 10 sau și 20 ecsemplare, celelalte vei binevoi a le împărți gratis, drept premii între sholarii români din Transilvania și Bănat, neuitînd însă a da cîteva și pentru bibliotecile românești publice din acele țări, precum și pentru o bibliotecuță de care aud că s-ar fi început a să urzi supt direcția d. Macedon, catehet a shoalilor normale de la al II regiment românesc în Năsăud.

În întoarcerea mea de la Iași, m-am abătut pe mas la un prietin anume Spatariu Neculai Carp, ce să afla atuncea la moșia sa Țăbănești. Din vorbă în vorbă, spuindu-i eu și despre o carte ce are să o dei piste puțină vreme la lumină un G. Juc. și că numai din lipsa cheltuielilor au întîrziet pînă acum, Dm-lui avu bunătate a-mi și da doaăzeci și opt țvanțigi spre a-i mijloci în agiutoriul tipărirei acei cărți, pe care bani eu tot acum i-am dat în mîna numitului de sus d. Cepescu ca să-i triimată la dm-ta, de a cărora priimire binevoind a da rețepisă chear pe numele d. Carp. Cred că nu vei uita după eșirea cărții a triimeti (prin mine) și pentru dm-lui vr-o doaă ecsemplare? Acele 10 sau 20 ecsemplare din Maior pomenite mai sus pentru dm-ta, vînzîndu-se, poate că s-ar întrebuința tot în tipărirea acei cărți, dacă să atinge de a dm-tale înteres.

De nou nu avem nemică. Despre alegirea mitropolitului și a episcopului cred că vei fi priimit pînă acum înștiințări din Iași. În ceasurile alegerilor mitrp. și a epis. D.N.I.[2] avură cu d. hatmanu N. Mavrocordat o atingere necumpătată, cel întăi au avut dreptate și chiemără pe acesta la duel; însă d. hatmanul ș-au cerut ertăciune înscris etc.

Al dm-tale credincios

Mălinescu

[1] Vama, trigesima, 30. Amt, Dreißigster Amt.
[2] d. Nicolae Istrati.

www.dacoromanica.ro

N.B. Priimit-ai de la d. Demitri... ca[1] plata gazetilor meli pe.... întregul anul trecut? căci eu am plătit.

[Adresa :]

Domniei Sale
Domnului Gheorghi Bariţ
profesor
în Braşov

B. A. R. ms. 878, f. 50—51v.

29 Iaşi, 1/3 mai 1844

Ion Ionescu (de la Brad) către **G. Bariţiu**: Îi mulţumeşte pentru publicarea articolului său şi-i trimite continuarea. Despre indignarea stîrnită de apariţia primei părţi a articolului, în „Propăşirea". — Adversităţi îndurate personal. Pregăteşte un nou articol despre şcoli. Trimite, în manuscris, partea finală, cenzurată, a articolului apărut în „Propăşirea".

Iaşi mai 1 Armindina (1844)

Domnul meu,

Vă mulţămesc de buna vroinţă ce aţi arătat, publicînd fără întîrziere aceia ce v-am trimis. După socoteala ce mi-au făcut D. Neculai Istrati, apoi tocmai eri duminică trebuè să easă ; şi aşa s-au şi tîmplat. Iată vă alăturez urmare ; pe poşta viitoare voi trimite şi sfîrşitul[2].

Să vă spun Domnule. Întîiul articul ce trăta despre cele ce s-au făcut în Moldova pentru agricultură, mi-au aprins pae pe cap[3]. Şcoala s-au rădicat asupra mea şi mi-au tipărit şi un pamflet cu totul insultător. Răspunsul meu trebue să-l fac cu atît mai curînd, cu cît trebuesc a nu suferi a să încărca de nişte neghiobi, nişte prinţipii de care nice un om luminat nu se îndoeşte. Dar şi am de gînd să-i şi arăt publicului ce fel de patrioţi şi învăţaţi sînt. S-au unit nişte mediocrităţi ca să împedice intrare în învă-

[1] Doc. rupt. Lectură probabilă : *Demitrie Ghica.*

[2] I. Ionescu, *Îmbunătăţiri în agricultura noastră*, în „Propăşirea" (1844), p. 81—85 (19 martie) ; p. 105—109 (16 aprilie) ; p. 113—116 (23 aprilie) ; p. 121—123 (30 aprilie). „Foaie pentru minte", VII, (1844) p. 127—128 (17 aprilie) ; p. 129—133 (24 aprilie).

[3] Secretariatul de Stat face cunoscut că a scris Epitropiei Şcoalelor să facă cuvenita dojană sărdarului Ioan Ionescu pentru articolul său publicat în „Foaia ştiinţifică şi literară" nr. 11, p. 84 — în care critică „Comisia centrală de agronomie şi iconomie rurală". (Buletin, „Foaie Oficială", XII (1844), p. 117 (Cf. *Bibliografia analitică periodicelor romîneşti*, vol. I, nr. 17892.)

www.dacoromanica.ro

țătura publică a adevăraților bărbați luminați și români. Așa, după Murgul, ne lăsară și Maiorescul. Aice nu vor a să agiuta cu cărțile românești tipărite pentru scoală pe aiure, ca să ție ii monopolul de cărți, vînzînd unui biet copil sărăiman, cu 8 lei o carte ce cité 2. I-am desprețuit, iară acum m-au silit ca să arăt lumii toată mahevelitatea lor. Am dat dimisionul cînd s-au silit să-mi pue încă un frîu al școalei pe lîngă acel al țenzurei. Nu mi l-au priimit. Așa dar acum, sau să vor îndrepta, și vor chema români învățați la școli și vor face cărți eftine, sau vor lua pe cele făcute de la ceilalți frați români; sau mai mult între dînșii nu voi mai fi. Așa va fi răspunsul meu, el va cuprinde toată istoria shoalelor de aice, ca să o vadă și publicul. Peste 6 milioane de lei s-au cheltuit pînă acum și nice un folos nu să vede. În atîța ani nu s-ar fi putut face ceva pentru literatura română și pentru luminarea moldovanilor cu atîta amar de bani?

D-voastre nu v-am trimis acel articul ce au stîrnit această mîntuitoare dezbatere, pentru că socoteam a nu ave nice un interes pentru alții, decît numai pentru moldoveni. Însă poate îl veți fi priimit, căci știu că priimiți „Foae științifică" de la Iași. Articolul meu s-au sfîrșit; iar sfîrșitul[1] vi l-oi trimite manuscris, căci țenzura au șters îndemnul ce făceam românilor de a să sili să se lumineze; nu i-au plăcut să scriu că în Moldova nice în tîrgurile toate nu sînt scoale; iar în Valahia le întemeiază și prin sate.

Vă rog, Domnule, priimește mărturisire adîncei prețuiri

Ionescul

B. A. R., Coresp. inv. 33.531.

30 Constantinopol, 26 iulie/6 august 1844

Mihail Czajkovski către **Ion Ghica**: Bucuros de știrile auzite din Principate. Reacția diplomației europene față de firmanul (de prorogare a Obștești Adunări). Poziția Turciei. Datoria notabililor din Principate este de a se sprijini pe Turcia și nu pe Austria sau Rusia; invocă exemplul de urmat al partidei Vucici și Petronievici din Serbia. Paralelă între situația trecută a Serbiei și cea actuală a Țării Românești, interesele Austriei și Rusiei în Principate. Sfaturi de angajarea în luptă alături de Turcia. Îndemnuri de a urma „calea legală", moderată. — Se oferă să susțină cauza românilor pe lîngă cercurile politice și diplomatice din Constantinopol.

[1] Sfîrșitul de fapt nu mai apare în „Foaie pentru minte". Cf. „Propășirea", p. 115—116, 121, 123.

www.dacoromanica.ro

le 6 août 1844 Constantinople

Mr. Adolphe[1] m'a écrit beaucoup sur votre compte, il m'a annoncé même votre lettre que j'attends avec impatience; mais en attendant je m'empresse de vous témoigner combien je suis sensible à votre souvenir, et de vous dire combien je suis heureux de tout ce qu'on m'écrit sur vous. Je ne doutais jamais de vous, parce que des hommes comme vous il n'est pas permis de douter. Je crois que la voie par laquelle j'adresse cette lettre est sûre et pour cette raison je m'exprime assez librement.

Votre pays, c'est à dire les deux principautés, commencent de nouveau à attirer sur elles l'attention de l'Europe. Le firman[2], estorqué pour ainsi dire à la Porte par l'exigence de la Russie, a éveillé l'assoupissement de la diplomatie européenne. On commence à s'inquiéter. L'Angleterre a témoigné son inquiétude à la Porte; elle n'a pas du tout approuvé l'envoi du Firman. La Porte, qui ne pèche souvent que par son ignorance et par son peu de confiance dans les Cabinets européens amis, parait aussi voir le vrai sur le firman. Croyez-moi qu'elle a la meilleure volonté de faire le bien de toutes les trois principautés. Mais que voulez-vous, lorsqu'on est exposé à une intrigue puissante et menaçante, lorsqu' on n'est pas appuyé par les Cabinets amis, qu'au contraire on est tracassé par ces Cabinets, et lorsqu' enfin on n'est pas peut-être compris dans les Principautés comme on devrait l'être. Les notables des Principautés doivent comprendre et le prouver par une démonstration palpable, qu'ils comprennent qu'en s'appuyant sur la Porte, et appuyant la Porte, ils travaillent pour le bien-être de leur pays et qu'au contraire, se livrant à la Russie ou à l'Autriche, ils ne travaillent qu'à leur esclavage et aux infortunes de leur avenir. La Serbie doit leur servir d'exemple; la politique de Voutchitch et Petronievitch, si favorable aux intérêts de la Porte, a été aussi favorable pour les intérêts de la Serbie, c'est vrai que les deux hommes d'État sont victimes de l'arbitraire et de la vengeance de l'Autocrate, mais ils ont placé bien haut la prospérité de leur patrie. Qu'on regarde cette Serbie qui bénit les noms de Voutchitch et Petronievitch et qu'on imite l'exemple de ces deux hommes qui, persécutés, persistent dans leur politique, parce qu'ils savent que c'est le bien de la Serbie. La despotique vengeance de l'Empereur de Russie, la lâche dénonciation de l'Autriche ne les a pas effrayé, ils restent fidèles à la Sublime Porte, à leur devoir, au bien-être de leur patrie et il faut espérer que quoique abandonnés par ceux qui devraient les appuyer, ils triompheront.

Aujourd'hui la même phase s'annonce pour la Valachie. Le prince Bibesko, comme le prince Michel, poussé par la Russie, cherche à léser la liberté constitutionnelle du pays et à mettre en place l'arbitraire. L'Autriche se disant amie de la Porte, envoie le général Kauer en Transylvanie, ce même général qui est connu par ses sentiments anti-russes en apparence, le général qui était à Semlin au moment de la révolution serbe de 1842, qui a

[1] Adolphe Reiner sau Anton Rieth, sosit în țară cu o recomandare a lui M. Czajkovski (cf. Scrisoarea datată 8 juillet 1844, către I. Ghica. B. A. R., Coresp. inv. 80926).

[2] Firmanul de prorogare a sesiunii Obștești Adunări emis în 20 iunie/2 iulie 1844 la intervenția Rusiei.

www.dacoromanica.ro

encouragé et aidé les révolutionnaires. L'Autriche envoie M. Mayerhoffer, cet homme simple, jadis espion de M. de Metternich, aujourd'hui consul à Belgrade; elle l'envoie à Buckarest, elle agit en Moldo-Valachie, elle se montrera probablement anti-russe, elle le dira ainsi à la Porte, à l'Europe et à vous pour gagner plus de confiance, pour avoir plus de liberté, plus d'approbation à son action.... et une fois lorsqu'elle vous poussera au mouvement elle vous tournera le dos, comme à la Serbie, et elle tombera sur vous avec la Russie, comme elle est tombée avec la Serbie. Elle vous décrira devant l'Europe pour révolutionnaires incorrigibles, elle décrira la faiblesse et la débonnaireté de la Porte. Cette tactique mène au démembrement de l'Empire Ottoman, à l'anéantissement de vos existences nationales, c'est le but de la Russie et de l'Autriche; elles ont éprouvé de la résistance en Serbie, elles se rejettent sur la Moldo-Valachie. L'Autriche a besoin des Bosniaques, des Albanais pour tenir en brides les populations civilisées, car malheureusement ses antiques pandoures de la Croatie se sont civilisés et ne présentent plus assez de matière brutale pour opprimer les Italiens, etc.. etc.. Elle veut donc avoir ces provinces, elle veut le démembrement de la Turquie. La Russie veut Constantinople, etc.. etc..; toutes les deux travaillent donc aujourd'hui de concert, elles s'inquiètent peu de l'avenir, d'une lutte possible entre elles; ils savent que le vol commis, le brigandage consommé est le meilleur lien entre les voleurs et les brigands. La Pologne est devant eux pour attester la vérité de cet axiome défini de leur politique.

Je vous transmet ma manière de penser, si vous la trouvez juste, prévenez ceux qu'il faut prévenir; à mon avis la lutte s'engage et l'arène peut être favorable pour vous si vous savez vous y prendre à temps, venir à la Porte, faire franchement la politique en sa faveur, (elle est votre cour suzeraine, son intérêt est de vous faire le bien), imitant les Serbes, exposer nettement votre politique, votre tendance, et en même temps éclairer l'Europe sur le mal qui vous dévore. Pour cela vous avez les Cabinets et la presse du gouvernement ou, comme on l'appelle, ministérielle, évitez et les hommes de l'opposition et la presse d'opposition. Si vous pouvez ramener les hospodars aux intérêts de la patrie, au bon accord — ce serait une chose bien désirable, car le premier garant de votre réussite, c'est-à-dire de la réussite de votre politique est de suivre la voie légale, de chercher à établir la légalité dans toutes vos actions. Vous entreprendriez une campagne diplomatique qu'il faut gagner, ou au moins qu'il ne faut pas perdre avant d'entreprendre toute autre — la légalité est le ressort de la diplomatie, la diplomatie dans l'injustice même cherche de la légalité et vous aurez la justice pour vous, et vous trouverez partout la légalité, seulement soyez modérés, prudents, circonspects. Ajoutez confiance à vos amis et ne vous fiez pas aux ennemis, qui prennent même souvent l'apparence des amis. Je termine mes longs bavardages; si j'avais de vous une réponse, je continuerais avec plaisir la correspondance.

www.dacoromanica.ro

Maintenant je vous propose un service que je peux rendre : Écrivez-moi de Yassy et de Buckarest et je me charge d'éclairer certaines personnes d'ici, d'ont l'utilité serait bien incontestable et bien grande, je tâcherais aussi placer dans les journaux gouvernamentals tout ce que vous désirerez. De Yassy, vous pouvez en toute sécurité m'écrire par la voie que vous a indiqué Mr. Adolphe. De Buckarest, vous pouvez m'écrire ou me faire écrire, dans une enveloppe à Mr. Lucien Rouet directeur du „Moniteur Ottoman" à Constantinople et rendez ou faites rendre la lettre à M. le Consul de France de Buckarest, il enverra dans le paquet de l'ambassade. Vous pouvez compter sur la sûreté de cette communication. Indiquez-moi aussi l'adresse sous laquelle je dois vous écrire. Mes saluts aux amis qui veulent se rappeler de moi. Je suis tout à vous et tout à votre disposition et à la disposition des vôtres.

Je vous prie ajoutez l'adresse à Mr. Adolphe.

B. A. R., Coresp. inv. 80919 (scrisoare nesemnată).

31 Viena, 3/15 august 1844

Ioan Ursu (Medvesi) către **A. Fătu**: Îi anunţă prelungirea bursei pe un an întreg, datorită intervenţiei directe a pictorului Barbu Iscovescu pe lîngă Alecu Ghica, ministrul de Interne al Moldovei. Îl sfătueşte să adreseze o cerere către noul director al Şcoalelor din Moldova, C. Balş, precum şi o scrisoare de mulţumire lui Alecu Ghica. Lauda ce se cuvine lui Barbu Iscovescu. — Impresii despre C. A. Villara.

Viena în 15. 8. 844

Prea preţuite amice !

Foarte mă grăbesc de a te înştiinţa despre o novitate care atît pentru mine, însă mai mult pentru dumniata cuget a fi de nu puţină importanţă.

Tocma acum vin de la amicul nostru Iczkovicz[1], carele, pe lîngă aceea că ţi să închină de sănătate, îmi lăsă a-ţi scrie cum că eri ar fi avut aceea groasă. . . norocire că să ia portretul domnului ministru din Lăuntru al Moldovei, Iorgu Ghika[2], carele numa pentru aceea să umili a-i şădea amicu-

[1] În privinţa locuinţei lui Barbu Iscovescu la Viena, într-o scrisoare din 1. 3. 1843, I. Ursu scrie : „Închinăciune am a-ţi spune şi de la Itzkovicz, carele cu mine lăcuieşte..." (B.A.R.,doc. 5/MCLIX).

[2] De fapt, Alecu Ghica.

www.dacoromanica.ro

lui nostru, fiind că au auzit că s-ar afla aici și un artist rumân, și pentru aceea în faptă vru a-și arăta naționalismul și binevoința către connaționaliștii săi!

Uite dară bine treaba...

Lăudatul domn, continuă d. Iczkovicz, după ce acesta cu dumnealui ar fi vorbit mai multe despre rumânii scolastici de aici, și mai pe urmă ar fi venit vorba și despre d-ta se declară: că va scrie numadecît la Moldova către ginere său, domnul Costache Baluș[1], directorul Școalelor de acolo (pe Asache l-au dat afară!), ca să ți să sloboază leafa încă pe un an! și cum că să-ți scrie sau să lase a ți să scrie (pretinul nostru), ca să fii asicurat că-ți vei căpăta încă pe un an leafa! Mai adăogă încă domnul ministru: ca să binevoiești și d-ta din parte-ți a face puțină rugăminte către noul director al Școalelor, d. Costache Baluș[1], arătîndu-i scopul ducerii d-tale la Paris, și aducîndu-i înainte dezvinovățirea-ți, ca cu atît mai secur să fie lucru, și că de bună seamă vei căpăta! Așa dară amice spes (=alit et fallit...) totuși crez eu (deși domnilor celor mari rar îi de crezut!) astădată, cum că această rostire de un ministru nu va fi glumă. Ți poftim dară cît mai iutea realizare a espresiei domnului ministru, pentru ca să poți odată înceta de a mai fi neliniștit din partea Mamonii...!

Noi din parte-ne-i vom da strălucitului domn vr-o cîteva din Dissertațiile d-tale spre a să convinge că d-ta deregătoria în Viena perfect ți-ai înplinit (fiindcă cum spune Iczkovicz, oamenii aceia sînt de tot peregrini în Izrail... puțin știind marele oaspăt, ce ai făcut d-ta aicea și cum ți-ai umplut chemarea....!). Da oare de lipsă ar fi, amice, ca să faci și atinsului subiect ministerial oarecare speție de mulțămită pentru această a sa oferire în interesul d-niei-tale (mulțămindu-i pentru patriotismul ce binevoi a arăta către tinerimea română, muzelor dedată, și mai vîrtos către d-tale (că aceasta, zice Iczkovicz, mult îl gidila....!). Dumniata vei fi în stare mai bine decît mine să judeci...

Nu poci a nu te încredința, amice, despre lauda ce i să cuvine lui Iczkovicz în înprejurarea aceasta, apărînd cu o așa mare desteritate întreprinderea d-tale către Paris, înaintea d-lui Ghika, încît acesta, deși își dădu la vedere mai înainte neplăcerea pentru că te-ai dus de aicea fără știrea guvernului Moldovei, totuși pe urmă să resolvă de a-și da făgăduința mai sus însemnată.

Sîmbătă (adecă poimîne) iarăși va să-i șază, și atunci va să vorbesc și eu cu numitul domn în treaba d-tale. Vezi dar frate și întrebuințează cît mai curînd această ocasie.

Îți mulțămesc pentru recomendația d-lui Vilara[2], am vorbit mult cu dînsul, să vede fecior bun. Numai de ar fi —rumân... S-au dus mai cînd era la Italia.

Nu de mult ț-am vîndut scheletul, a cărui preț, împreună cu residuul celalalt acuș ți-l voi trimite.

---

[1] Inițial scris: *Balșu*.

[2] C. A. Villara — viitorul ginere al lui Barbu Știrbei, înecat în Dunăre (1849).

www.dacoromanica.ro

Mă grăbesc, frate, ca să nu rămînă cartea de azi, ergo vale et fave!

Sincerul d-tale amic

I. Urs

B. A. R., doc. 8/MCLIX.

32 **Văleni, 17/29 decembrie 1844**

Iordache Mălinescu către **G. Bariţiu**: Strîngerea relaţiilor lui Bariţiu cu moldovenii. — În legătură cu articolele privind înfiinţarea şcoalelor româneşti în Bucovina, şi literatura bulgară. — Date privind populaţia din Circazia. — Întreabă dacă îi poate comanda o braşovancă. — Trimite bani pentru abonament. — Exilarea lui Kogălniceanu, Negruţi, Pisoţchi, Voinescu. Despre o eventuală refugiere a lui Barıţiu în Moldova. — „Foaia ştiinţifică" a fost suspendată. — Mălinescu se mută la moşia Idriciul. — In legătură cu exemplarele din *Istoria* lui P. Maior.

Văleni 1844 dechemv. 17

Domnul mieu!

Asupra scrisorii dm-tale încă din 29 a trecutei luni iunie, tocmai astăzi îţi răspund. Vezi aşa? Pe deoparte ca să fac să simţi şi dm-ta cîtu-i de greu a răbda cînd nu-ţi răspunde cineva la vreme sau nici ca cum; iar pe de alta, ştiind că ai acum îndestui corespondenţi în Moldavia, nu voi să mă înfig şi eu. Alta era pe la începutul Foei dm-tale.

Cu toate acestea despre doaă articule publicate şi prin gazeta dm-tale nu pot tăce, adecă cel întăi pentru înfiinţarea shoalilor româneşti în Bucovina etc., iar cel al doilea pentru literatura etc. a bulgarilor dat ca din Galaţi. Domnul mieu! Nemică n-aş dori mai mult decît ca să ne putem vede undeva amîndoi spre a-ţi putea descoperi chipul întrebuinţat de către mine pentru înfiinţarea shoalelor româneşti în Bucovina. Am găsit un prilej bun şi l-am ştiut întrebuinţa în folosul neamului. Din acestaş prilej m-am încredinţat tot odată că fieşcare om poate face ceva, ba uniori şi mai mult decît au gîndit. Rău zic dar cei mai mulţi că „ce pot faci eu singur", — „mult, domnule, mult"! Lăsînd a zice: că din picături să nasc puhoae.

Literatura bulgarilor? Aflîndu-mă în iastă toamnă în Galaţi, am mers la un bancheri de acolo, Avramovici, unde din întîmplare găsind nişte brojuri, jurnale etc. în limba bulgărească am şi luat cîte un ecsemplari. După aceea veind la mine (acasă) d. G. S., căruia cetindu-i cîte ceva

www.dacoromanica.ro

dintr-însele, ne-am zăbovit mult despre cuprinderea și scoposul lor. Eram hotărît a-ți triimeti un articul mai lunguț despre acele, însă d. G. S. (carele adesăoară să întîlnește cu †) m-au apucat pe dinainte — dm-ta vei fi priceput de mult că pe D † ar fi fost mai bine să-l fi însemnat în gazeta dm-tale cu [1] decît cu semnul sf. †. El mi-au făcut pozna și în aceasta.

Aicea trebui să las pana pentru cîteva minute ca să vorbesc cu un morari pe care voesc a-l alcătui ca să-mi prefacă o moară. Interesant morari ! L-am văzut întieșdată acum. El este un neam venit de vr-o patru ani — cu familia sa — din Caucaz. Acolo au trăit la băile calde din Petigorsca, unde să afla mulți nemți, pînă ce gheneralul Grabe le-au făcut cunoscut ca spre siguranția lor să se depărtezi de acolo. Vrăjmășiile s-ar fi început din pricina gheneralului sas carile slujind fără nici o leafă (?!) trăia din prăzile ce facè adesăoară cu un corp de cazaci în părțile Cercaziei. Ce întăi bătae ar fi urmat la Sulak, a doaă în Vladacapcai, amîndoaă dincolo de rîul Teric, în care ar fi pierdut rușii 15000 de soldați, afară de ofițeri. Greșala ar fi urmat aducerea leșilor în armia rusască carii ce mai mare parte ar fi trecut la cercheji. Semințiile lui cunoscute în Cerkazia sînt : a) ceceini ce sînt și mai viteji ; b) lesghinei-păgîni ; v) abazinei ; g) cerchejii ; d) cabardinei și e) truhmanii. Dm-ta le citești acestea știri ca de la un morari — dar să vezi că pe cît l-am înțăles apoi nu-[i] prost.

Deși de la priimirea acestie din urmă scrisori a dm-tale eu nu m-am întîlnit cu d. spat. Carp, dar pe temeiul prieteșugului ce urmează între mine cu dm-lui, apoi acei 28 doaăzeceri îi poți întrebuința drept premie pentru cele mai bune poiezii populare etc. Despre care cu mergeri me (piste căteva zile) la Iași îi voi spune și dm-sale. Alaltăeri am triimes la d. Cepescu din Bîrlad 12 doaăzeceri plata Foilor dm-tale pe semestru 1-iu a anului veitor 1845.

Oare dacă ț-așI triimite banii înainte, te-ai putea însărcina dm-ta ca să poroncești a mi se faci acolo o trăsură acoperită de drum, numită pe aicea *brașovenci* ? Vezi dm-ta că însuși numele le dovedește că acolo le face mai bune decît ori și unde. De sine să înțălegi că eu de aicea ț-aș faci o prescriere lămurită de mărimea și calitaoa ce ar ave a se faci. Binevoești a-mi răspunde cît s-ar pute mai îngrabă întru aceasta. Eu mai am făcut una pe acolo, dar s-au învechit și mergi spre peire.

Despre esilarea lui Kogălniceanu, Negruți, Pisoțchi, Voinescu, știi. Ce să facim. Să vedi că încă anii blestemului nu s-au împlinit. Ai dreptate a te îngrija de a trece munții ; firește că ca supus austricesc n-ai pătimi altele, dar a-ți găsi pricini și a te da piste graniță înapoi mai că o cred.

Sînt prenumerat la Foaia științifică, dar de cîteva săptămîni nu mi-am priimit n-ele ; aud că s-ar fi oprit.

Să vedem poate că la vară mă voi putea răpezi măcar pînă la graniță ca să te văd. Anii posesiei de 6 ani mi-am împlinit aicea și pe la sf. Gheorghe

[1] În text desenat dracul.

www.dacoromanica.ro

veitori am a mă strămuta la o altă megieşită moşie anume *Idriciul*; dar vai! mă cutremur de mulţimea trebilor pe care abie le-am început; căci, lăsînd a zice că o strămutare gospodarească de cîmp îi un lucru straşnic de supăratori, dar apoi acolo unde mă duc trebuie să fac mai toate acareturile proprietăţii din pajişte.

Cred că cărţile (P. Maior) îţi vor fi venit înainte din Cluj. De vei vroi ca să publici ceva despre dînsele, apoi cam aşa precum vei vedea mai gios însemnez...[1].

B. A. R., ms. rom. 878, f. 49—49 v.

33 [Iaşi, 5/17 ianuarie 1845][2]

M. Kogălniceanu către **Ion Ghica**: Răspunde la scrisoarea adresată lui V. Alecsandri cu privire la proiectul de a continua „Propăşirea" la Bucureşti. — Primeşte colaborarea sa chiar şi în străinătate fiind. — Despre intenţia sa de a veni la Bucureşti. — Roagă pe N. Bălcescu să-i înlesnească copierea *Cronicii* lui Axente Uricarul. Cere şi o copie de pe manuscrisul lui Poenaru.

Mon cher Ghica,

Je viens à l'instant de lire la lettre que tu as écrite à Basile au sujet de la „Propăşirea"[3]. Tes propositions me vont ainsi qu'à Basile; à nous deux nous avons décidé qu'il faut commencer cette feuille aussi vite que possible, entièrement et après les dispositions que tu nous as communiquées, et bien entendu que M. M. Alexandresco et Balcesco en seront co-rédacteurs.

Quoique ce printemps je suis fermement décidé à quitter le pays, je ne t'enverrai pas moins des articles et pendant tout le temps que je séjournerai à Paris, et pendant mon absence à l'étranger. Pendant ma captivité à Riscka, j'ai fait un assez bon travail sur les caisses d'épargne; je suis prêt à t'envoyer ainsi que d'autres articles aussitôt que tu m'auras annoncé que la feuille est mise en train. Mets le titre „Propăşirea" en grosses lettres,

[1] Sfîrşitul lipseşte.

[2] Pentru datare v. scrisoarea [nr. 1] din 15/17 ian. (B.A.R., coresp. inv. 82.324), la care se referă şi următoarea frază din textul prezentei: „Astăzi dimineaţă ţi-am scris o scrisoare lungă, ca răspuns la aceea pe care mi-ai trimis-o tu".

[3] Vezi scrisoarea răspuns V. Alecsandri — I. Ghica, publicată de M. Anineanu în V. Alecsandri, *Documente literare inedite*, p. 52—57.

www.dacoromanica.ro

ainsi que le premier prospectus (non paru). Ce sera un soufflet pour ceux qui craignent même le nom de Progrès.

Ce matin je t'ai écrit une longue lettre en réponse à celle que tu m'as envoyé. En vérité tâchez tous de mettre en train cette pauvre feuille ; tous ses anciens abonnés s'abonneront de nouveau, je m'en charge.

Adieu cher Ghica, il est très possible que je vienne cet hiver à Bucarest. Mais ce sera dans le mois de février. Je tiens d'abord à achever quelques travaux typographiques. Adieu, présente mes compliments à Alexandresco, dis à M. Balcesco que je lui serais très reconnaissant s'il veut bien me faire copier la chronique de Moldavie d'Auxinti Uricarul ; tu voudras bien payer le travail. Tâche aussi de me faire copier le manuscrit de Poënaro, dont je t'ai déjà parlé, et qui concerne Charles XII de Suède.

B. A. R., Coresp. inv. 82321.

34 București, 12/24 ianuarie 1845

A. T. Laurian [și N. **Bălcescu**] către **G. Barițiu**: Trimite spre tipărire și multiplicare *Înștiințarea* pentru „Magazinu istoric pentru Dacia". Îl roagă să anexeze un exemplar fiecărui abonat la Gazet., să trimită restul exemplarelor la București, și să insereze anunțul și în „Gazetă". — Despre primirea neregulată a foilor și severitatea cenzurii muntene.

Domnule Profesor !

Eu și prietinul meu Bălcescu am făcut o întreprindere care d-voastră puteți să o cunoașteți din aici alăturata înștiințare, și pentru ca să se poată aduce la cunoștința și celorlalți români din părțile Transilvaniei și ale Ungariei, vă rugăm să aveți bunătate să ne tipăriți *această înștiințare* în tipografia Gazetei d-voastră, după chipul următor :

Hîrtiea să fie de scris. Mărimea o jumătate de coală, așa ca pe un cuart să vie textul înștiințării, iar pe celalalt rubricile (cele însemnate cu blaiștift pe *aceasta*) pentru subscrierile prenumeranților.

Esemplare să se tipărească atîtea cîte esemplare de Gazetă obicinuesc a se tipări, și trei sute (300) mai mult peste acestea.

Acelea să binevoiți a le trimite cu Gazeta dimpreună la D. D. abonați, iar aceste trei sute din urmă să ni le trimiteți noă la București. Cheltuiala tiparului să binevoiți a ni-o face cunoscută totdeodată cu trimiterea esemplarelor, și a o ridica prin o poliță adresată la o casă cunoscută d-voastră din București.

www.dacoromanica.ro

Domnul Eliade ne-a tipărit-o şi în „Curierul românesc" precum puteţi vedea din n-rul 3 al acestui an. Daca socotiţi şi d-voastră de cuviincios, puneţi-o şi în Foaia literară. Şi ne veţi îndatora prea mult daca veţi adăuga şi părerea d-voastră, care ştim că nu poate să fie decît numai în favoarea acestei întreprinderi[1].

Nădăjduim în bunătatea d-voastră, rugîndu-ne, ca, daca se poate, să nu întîrzieze tipărirea.

Al d-voastră prietin

A. T. Laurianu
pentru amîndoi

Bucureşti, 845 Ian. 12

P. S. Eu mă mir că încă n-am priimit Gazeta d-voastră. Poate că părintele Bălăşescu încă nu v-a înştiinţat. De cumva s-ar fi întîmplat aceasta, mă rog să nu mă uitaţi.

— Noi pătimim prea mult cu rigoarea censurei care ne face să perdem pînă la 6. 7. 8. numere pe an. Apoi şi purtătoriul poştii e foarte neregulat.

Erratele cele însemnate pe foaie să se îndrepteze pe ceea ce se va tipări.

Adieu !

B. A. R., ms. rom. 996, f. 136—137 v.

35 Pesta, 25 ianuarie/6 februarie 1845

Tinerimea română universitară din Pesta către **G. Barițiu**: Se plînge de modul întîmplător în care îi sosesc abonamentele la „Foaie pentru minte" şi „Gazeta de Transilvania", şi de neînţelegerea survenită cu privire la plata abonamentelor. Cere să se continue cu expedierea pe tot semestrul întîi 1845. Se interesează de modalitatea abonării „Curierului românesc" de la Bucureşti. Întreabă dacă se mai găsesc exemplare din *Istoria pentru începutul românilor* a lui P. Maior.

Domnule redactor !

În anul 1844 — însă cam tîrziu — prenumărîndu-să Tinărimea românească din Universitatea peştană, pe jumătate de an la 2 exemplare ale Gazetei de Transilvania ; pre lîngă toată dorinţa sa nu fu aşa de norocoasă, ca să poată primi foile de la începutul anului, din pricină că, după înştiinţarea C. redacţiei prin Gazetă făcută, exemplarele trecusără! Aşadară numai

[1] Despre textul *Prospectului*, v. N. Bălcescu, *Opere*, vol I_1, p. 99—104 şi vol. I_2, p. 186—188 (G. Zane, *Note şi materiale*).

www.dacoromanica.ro

de la începutul pătrariului al doilea, adecă de la 1 aprilie primirăm Gazeta cu Foaia, însă numai într-un exemplariu. La sfîrşitul semestrului dintîi încetă de a ne mai veni Gazeta şi noi atuncea ne aflarăm siliţi a cerca prin o scrisoare către C. redacţie trimisă, pricina lucrului, de la carea prin mult onoratul domn Andrei Murăşan căpătarăm răspuns că d. redactor nu au primit de la Tinerimea Română din U.P[1]. nici măcar o pără frîntă, preţul de abonaţie, şi că C. redacţie ne-au trimis Foile gratis ! — Aci noi ne aflam întru o poziţie şoadă a primi Foile gratis — cînd noi ne-am prenumărat — ; a primi numai un exemplariu şi numai pe un pătrariu cînd noi ne-am prenumărat la 2 exemplare şi pe 2 pătrare. Deci, ducîndu-ne cu Quitta la poştă întrebarăm că oare trimis-au preţul abonaţiei noastre ? Unde fusărăm înştiinţaţi că banii îndată după prenumăraţie s-au trimis la locul cuviincios ! Tot cu aceia ocazie poşta ne făgădui că va trimite cursăr spre cercetarea lucrului ; şi-aşa la începutul pătrariului din urmă şi căpătarăm deodată numerii Foilor de pe pătrariul al treilea, precum şi pînă la sfîrşitul anului 1844 primirăm regulat Gazetele, însă numai întru un exemplariu.

Şi acuma iarăşi încetă de a ne mai veni Gazeta ! Unde noi am trebui să căpătăm Foile şi pe pătrariul cel dintîi a anului 1845 deoarece noi ne-am fost prenumerat pe jumătate de an la 2 exemplare şi totuşi Foile le am primit numai de la 1 aprilie a anului 1844 şi numai întru un exemplariu.

Deci rugăm C. redacţie ca să binevoiască a face cuviincioasă orînduială ca să primim Foile pînă la timpul său, adecă pînă la 1 aprilie a anului 1845. Cînd iarăşi ne vom prenumăra mai departe !

Aşişderea rugăm C. redacţie ca să binevoiască prin o scrisoare a ne înştiinţa că cum ne-am putea prenumăra şi la „Curieul de ambe sexele" căci noi voind a ne prenumăra la aceiaşi Foaie, poşta nu au primit abonaţia !

În sfîrşit, ne rugăm ca să binevoiţi a publica prin Gazetă că mai află-să exemplare din Istoria lui Petru Maior ? Căci mulţi sînt care le caută ! — Întru altele pre lîngă o adîncă închinăciune rămîne a domnului redactor

de bine voitoare
Tinerimea românească
din Universitatea pestană

în 6 febr. 1845

B. A. R., ms. rom. 1 004, f. 77—78 v.

36 Paris, 28 ianuarie/9 februarie 1845

N. N. **Rucăreanu** către **G. Barițiu**: Îl roagă din partea tuturor românilor de la Paris să trimită „Gazeta de Transilvania" pe adresa Salonului de lectură Montpensier. Preţul îl va primi din Bucureşti.

---

[1] U[niversitatea] P[estană].

www.dacoromanica.ro

Paris, 9 febr. 28 ian. 1845

Domnul meu !

Din scrisoarea alăturată te vei informa despre dorința giunimii române din Paris. Am isbutit în sfîrșit ca să putem avea și noi aici una sau doă din foile române. S-a scris și d. Eliade pentru *Curieru de ambe secse.* Te rog, domnule, atît din parte-mi cît și din partea tutulor românilor d-aci d-a nu întîrzia trimiterea frumoasei dt. gazete cît se va putea mai regulat. Prețul îl vei priimi din București de la unul din corespondenții românilor din Paris. Aceasta însă se va mai întîrzia puțin, fii însă sigur ; astăzi încă vom pune la cale ca să se scrie acolo de vreunul din noi.

Iartă-mă că-ți vorbesc așa puțin, fiindcă trebue să es numaidecît ca să mă întîlnesc cu ai noștri și să dau aceasta la acel *Cabinet de lectură.* Românul zice : *Bate ferul pînă e cald.*

Adio domnul și amicul meu. Altădată vom vorbi mai mult. Să ne vedem sănătoși, iată ce aș dori...

Adio !

Al dt. ca totdauna *N. N. Rucăreanu*

Ce este pricina de nu mai priimește Zenid gazeta ? De cînd am plecat d-acasă [1] nu am primit nici doă rînduri cel puțin, de părinți, frați sau amici. Ce este pricina nu poci înțelege.

Iată adresa Cabinetului :

Madame de Marcol Salon Montpensier
Palais Royal nr. 230 Paris

[Adresa :]

Monsieur Mr. George Baritz
redacteur de la *Gazette de Transilvanie*
à Cronstat.
(Transilvanie)

B.A.R., ms. rom. 1001, f. 298, 299 v.

37 Iași, 7/19 februarie [1845]

P. B a l ș către **I. G h i c a**: Despre nemulțumiri personale de ordin administrativ și politic. — Despre prezența lui Costăchiță N. Filipescu la Iași, masa oferită în cinstea lui, însemnătatea discursurilor. — Despre lucrările Obștești Adunări. — Carnavalul la Iași.

[1] N. N. Rucăreanu a plecat la Paris în octombrie 1844 (cf. scrisoarea lui către Barițiu din 20 oct. st. v. 1844 din Cîmpulung, B. A. R., ms. rom. 1001, f. 297).

www.dacoromanica.ro

Jassy 1844 Février 7

Mon cher Jean,

Je ne vous ai pas répondu de sitôt, d'abord parce que j'ai été absent, en second lieu, je suis tellement occupé que je vous assure que je n'ai pas un moment libre à moi. J'ai tellement compliqué mes relations avec la jeunesse, les gens d'affaires, les députés, que je rentre ordinairement à deux heures après minuit. Aussi, je serai bien aise de rentrer dans la vie privée, c'est à cela que je travaille, mais je voudrais me mettre dans une position indépendante pour agir d'une autre manière. C'est l'opposition que je dois choisir, c'est là mon rôle et je ne dois jamais sortir de là. Il est vrai que mon frère se retire des affaires, vu que le prince n'est pas de bonne foi avec lui. Le metropolitain a porté plainte au prince en disant que le département des Cultes empiète sur le spirituel, et le prince, sans examen préalable, met une apostile qu'il y aurait de quoi sauter de cinq pouces.

Quant à moi, je ne sais ce que je ferai, je mène le département en attendant le nouveau ministre. Je ne sais si vous savez qu'il s'agissait d'un mariage entre moi et la fille de Michel Pascano. Je ne sais si la chose réussira, mais la belle-mère de la demoiselle me fait, dit-on, des intrigues.

Constantin Philippesco est depuis quelques jours ici. Nous lui avons donné un dîner au casino où Negri a porté la parole et lui a répondu en parlant de la sympathie qui devrait exister entre les deux pays. C'était un meeting à l'exemple de ceux d'Irlande.

Notre Assemblée travaille depuis le 10 Janvier, elle a vendu les douanes et c'est Aleco Stourdza qui les a achetées, moyennant 37 000 #. Alexandri a été planté, les postes ont été aussi vendues. On a adopté l'union des deux divans en un seul, on a organisé une Commission de tutelle permanente. On doit présenter prochainement un projet sur les faillites. Je vous en informerai au fur et à mesure qu'ils seront présentés.

Jamais carnaval n'a été aussi amusant que cette année-ci. Lundi, soirée chez Kotzebue, Mardi chez Jean Ghyka, Mercredi chez Georges Soutzo, Jeudi chez Lascar Pascano, Vendredi chez le prince, Samedi chez mon beau frère. Outre cela des bals et des dîners. Mais à quoi bon, il n'y a pas de variété. Croupenski, le colonel, s'est marié, il a épousé la fille de Jora que Basile Rosetti devait épouser dans le temps. Vernav, le docteur, doit aussi se marier à la fille de Georgech Stourdza. Le fils cadet du prince a été nommé remplaçant [de] mon frère aux écoles.

Il est plus que probable que je viendrai à Bucharest pour la semaine sainte avec Negri et Constantin Morouzzi. Dites à Zoé que je lui fais mes compliments.

Adieu, votre ami

P. Balch

B. A. R., Coresp. inv. 80203.

www.dacoromanica.ro

38 **Iaşi, 10/22 februarie 1845**

Costăchiţă N. Filipescu către **I. Ghica**: Mulţumeşte pentru cunoştinţele făcute prin el, la Iaşi. Îi anunţă venirea lui V. Alecsandri la Bucureşti şi-l roagă să fie primit de munteni cu acelaşi elan cu care l-au înconjurat pe el tinerii moldoveni. — Salutări din partea ieşenilor.

Iaş 10 februarie 1845

Iubite Iancule,

Am ajuns aici într-o epocă, cea mai bogată dă petreceri încît doritor precum mă cunoşti dă dînsele, am trăbuit să cheltuiesc toată vremea, dă care materialiceşte puteam dispoza, ca să coprinz aceste plăcute petreceri, care pămîntenii găsesc că sînt mai presus estimp dăcît în toţi anii trecuţi.

Aceasta au fost şi pricina pentru care nu ţ-am scris pînă acum ca să-ţi mulţumesc dă bunele cunoştinţe ce mi-ai făcut aici. Oricum însă nu puteam găsi un prilej mai nemerit ca să-ţi scriu dăcît venirea acolo [a] lui Alecsandri[1].

Despre mine nu-ţi însemnez nimic fiindcă Alecsandri, care mă vedea pretutindeni, poate să-ţi spuie îndăstule. Dar te rog ca pă un prietin să plăteşti, şi însuşi şi prin soţietatea noastră, în persoana d-lui Alecsandri toate datoriile dă recunoştinţă ce am eu către tinerii moldoveni. Şi în orice vreme ţi le voi ţine în socoteală.

Alecsandri îţi va povesti istoria lui bezdadé Chiulafolu, care este cea mai proaspătă noutate aici.

Adieu, iubite Iancule, toţi tinerii moldoveni te doreşte şi te îmbrăţişază. Multe şi dame mi-au vorbit cu mare tandreţă dă tine, dar fiind mai ascunse n-am putut cunoaşte pînă unde să întinde. Iar daca în a lor tandreţă va fi pă măsura sintimentelor ce-ţi poartă tinerii, ferice dă tine.

Iarăşi adieu,

Al tău prietin

C. Filipescu

[Adresa:]

A Monsieur Mr. Jean Ghyka
Bucarest

B. A. R., Coresp. inv. 81169.

[1] Vizita lui V. Alecsandri nu a mai avut loc în acest an.

www.dacoromanica.ro

39 București, 18/30 martie 1845

I. Eliade Rădulescu către **G. Bariţiu.** Îi împărtăşeşte planul de a publica în traducere românească mai mulţi autori clasici străini. Îl roagă să reproducă şi în gazetele sale anunţul, privind începerea planului său. — În notă : aprecierile lui G. Bariţiu despre greutăţile întîmpinate pentru realizarea unei astfel de întreprinderi.

Iubitul meu domn,

Mai mult de cît ori cine poţi să şti foloasele ce pot eşi din întreprinderea rumânirii autorilor însemnaţi în alăturata tablă. Planul e mare şi gigantic ; punerea lui în lucrare şi săvîrşire atîrnă de la simţirea românilor şi alergarea lor la mîntuire. Cutez, domnul meu, a te ruga şi sunt sigur că vei priimi ca să reproduci alăturata chiemare în preţioasa d-tale Foaie şi ca să faci ca împreună să se împarţă şi tablele ce le însoţesc. Te rog asemenea să faci şi din partea d-tale un îndemn şi să faci a se da de ştire că abonamentul pentru părţile acestea se face la redacţia dumneavoastră.

Pusei a le trimite mai nainte cu cuget ca să easă şi la d. v. tot în zioa de Bună-vestire la 25 martie şi mă rog ferbinte ca să nu rămîie de această zi. Cu religiositate am credinţă în acea zi în care s-a vestit lumii mîntuirea.

Priimeşte, mă rog, a arăta închinăciunile mele respectabilei doamne şi a priimi încredinţarea stimei şi dragostei mele cu care sînt al domniei tale

frate şi serv

1845 mart. 18
Bucureşti

I. Eliade

[Adresa :]
La Braşov
Domnului
domn redactorului Bariţ

B. A. R., coresp. inv. 33521*.

---

* Ioan Eliad. Aceasta veni cu anunţul relativ la întreprinderea sa cea mare de a traduce şi tipări mai mulţi autori clasici din cîteva limbi. Eliade numesce el însuşi planul său mare şi gigantic. Aşa şi era în adever, mai vîrtos din considcratiune că publicul nostru cititor nu era nici aşa de numeros şi nici aşa de înaintat în sciinţe, pentru ca — afara de cîteva escepţiuni — se înţeleagă tendenţa lui Eliade. Eu m-am încercat a propaga idea după putinţă ; dara după cîteva luni m-am convins de mărimea greutăţilor şi mulţimea

www.dacoromanica.ro

40 Filipeşti, 12/24 martie 1845

Costăchiţă N. Filipescu către **I. Ghica**: Îi relatează plecarea de la Iaşi şi popasul la Buhotin, Mînjina, Blînzi şi Galaţi. Despre nevoia unei întîlniri între moldoveni şi munteni. Elogii aduse de moldoveni lui Ion Ghica.

Filipeşti 12 martie 1845

Iubite Iancule,

Daca, potrivind data scrisorilor ce-ţi alătur, cu aceea a priimirii lor, vei găsi o întîrziere foarte mare, nu te grăbi a mă osîndi pentru lene sau pentru neîngrijire. Pricina acestii întîrzieri este foarte întîmplătoare şi neatîrnată de a mea voinţă, precum voinţa noastră este slobodă în lume.

Sînt astăzi 13 zile dă cînd am plecat din Iaş. Poţi socoti că nici proasta stare a drumului, nici aceea mai proastă a cailor dă poştie, nici dăpărtarea distanţii, nu poate încuviinţa cheltuirea acestor 13 zile. Dar toate au o tălmăcire cu atît mai înţeleasă pentru tine, cu cît cunoşti mai bine pă moldoveni, şi chiar însuşi te-ai aflat supt dulcele suferinţe a prieteneştilor lor înfăţişări.

În ajunul plecării mele din Iaş, au plecat Roseţii Lascar şi Mitică, cu Costachi Negri şi Vasilică Alecsandri la Buhotin, unde m-au poftit şi pă mine. În zadar am cercat să mă apăr de această abatere din călătorie-m. Am stăruit, am făgăduit, şi plecînd a doa zi pă drumul cel mare, la al 3-lea poştie am găsit poştalionu Roseţilor care mă aştepta să mă ducă peste munţi şi văi la Buhotin.

Sosind acolo, în loc dă a fi precum îmi făgăduisă, m-au oprit doo, şi abia a treia zi am putut porni în tovărăşie cu Negri şi Alecsandri, care şi ei să ducea la Mînjina.

Cunoşti pă Negri şi poţi judeca daca este în putinţă unui adevărat rumân să-l cunoască fără să-l iubească, să treacă pă la dînsul fără să să poprească. M-am oprit dar la Mînjina.

Am făcut şi mai mult. Ne-am întors cu toţi înapoi la Blînzi, unde, dă doo zile numai, sosise cc. Elenna cu Emilina Remon. La Blînzi am petrecut doo zile, după care am venit iarăşi la Mînjina, şi de acolo la Galaţi, unde am mai petrecut o zi la Alecu Moruz, care dinpreună cu Negri au avut bunătatea să mă petreacă pînă la Vădeni.

---

pedecılor. Ce mai voim? Cîteva auctori din cei destinaţi ca să fie traduşi, în imperiul Habsburgic erau *opriţi* chiar în textul lor original. În vara aceluiaşi an 1845, Eliade venind la Brasiovu, în trei zile cît a stat aici, am discutat mai multe cestiuni; dupa aceea pleca la Viena şi lipsia cu scopu ca să-şi reformeze şi înavuţească tipografia. Toamna s-a întors tot pe aici. [G. Bariţiu]

www.dacoromanica.ro

În sfîrșit, după multe, nu necazuri, căci n-am avut vreme să le simț — dar după multe felurite mulțumiri, am ajuns eri la moșie dă unde îți scriu.

Citește scrisoarea lui Negri și hotărăște cînd să ne întîlnim, ca să-ți tălmăcesc cele ce în puțin îți însemnează. Este dă neapărată trebuință să ne întîlnim. Am să-ți spui multe, și socotesc că ai face bine să te repezi pînă aici. Mai cu seamă că ai putea să isprăvești ceva și cu Ciocile daca nu te-ai lăsat dă proectu ce aveai și care era foarte bun și folositor în tot chipul.

Răspunde-mi, te rog, cît mai în grab, înscriindu-mi și hotărîrea ce vei lua, ca să știu ce să scriu lui Negri care așteaptă cu nerăbdare.

C. C. Elenna și Costache Negri, Alecsandri, Roseții, Rola, în sfîrșit toți moldovenii, bărbați și femei, m-au însărcinat cu cantaruri dă complimenturi și îmbrățișări pentru tine. Puțini streini (daca noi putem fi streini pentru moldoveni) sînt iubiți și prețuiți în Moldova precum ești tu.

Priimește un baston care l-ai uitat la Negri și un pachet alăturat pă lîngă scrisoarea lui Panaiot Balș.

Binevoiește, te rog, a da și alăturatele încă doo scrisori după adres.

Răspunde-mi cît mai fără zăbavă.

Al tău bun prietin

C. Filipescu

Am uitat să-ți arăt multe și dulci complimenturi de la madame Dimaky.

B. A. R., Coresp. inv. 81170.

41 Iași, 12/24 aprilie 1845

M. Kogălniceanu către **Ion Ghica**: Răspunde la atacurile îndreptate împotriva sa de Eliade Rădulescu — sub numele de Ioan Gott — după recenta vizită la București. Ele se referă la: 1, raporturile dintre M. Kogălniceanu și Costache Negruzzi, 2, poziția adoptată de M. Kogălniceanu în chestiunea introducerii alfabetului latin în locul slovelor chirilice și 3, atitudinea aceluiași față de ideile susținute de Petru Maior în *Despre începuturile românilor în Dacia*. — Se arată decis să înceapă și o polemică în presă. — Mulțumește prietenilor bucureșteni pentru calda primire făcută; mențiune specială pentru „românul" N. Bălcescu.

www.dacoromanica.ro

Iaşi 12 april 1845

Iubite Ghico,

De-abia sosit în Iaşi, după întoarcerea mea din Bucureşti, am găsit împlut tot oraşul nostru cu nişte scrisori sosite din capitala voastră şi iscălite *Ioan Gott, profesor public la biserica Amsii.* În aceste scrisori — a căror stil şi idei lesne le-am înţeles a cui sînt — cuvintele mele cele mai nevinovate sînt desfigurate, judecăţile nepărtinitoare, ce în petrecerea mea între voi făţiş şi fără ură am putut face asupra vieţii publice a unora şi altora din moldovenii noştri, sînt prefăcute în atacuri şi înjurări personale ; în sfîrşit toate răsuflă acel sentiment de ură şi de răzbunare, care caracterisează pre un oareşcare de care Nic. Bălcescu ne-au vorbit într-o dimineaţă, ţie şi mie, zicîndu-ne să-l lăsăm într-o parte, fiindcă este în stare de a se întinde pînă la cea mai mare ecstremitate, numai ca să ne poată face rău. Negreşit că spre a-mi face acest rău s-au scris şi aceste bileturi. Scopul d-sale însă n-au avut o bună ispravă, pentru că eu avînd norocire de a fi destul de cunoscut în ţara mea, precum şi simtimentele mele destul de preţuite, toţi acei ce au primit asemine scrisori au venit şi mi le-au dat îndată în mînă, întrebîndu-mă ce duşman atît de mîrşav şi de ticălos mi-am făcut în Bucureşti.

Una din asemine scrisori, acea adresată către Negruzzi, pre care dl. Gott nici nu-l cunoaşte, ţi-o trimit în original. Citeşte şi judecă şi de om şi de caracterul său.

Ea cuprinde trei puncturi :

1°. La scriitoriul (cum zice d-lui) domnului Eliad am vorbit despre caracterul personal al lui Negruzzi şi l-am numit *brînză bună* etc. La aceasta nu voi răspunde nimică, fiind treaba mea particulară, între Negruzzi şi mine. Voi zice numai atîta că să ei seama la răspunsul frumos şi sententios ce autorul scrisorii atribuie domnului Eliad. Nimic din aceste nu s-au zis, şi ca marturi îmi place a arăta pre D.D. Voinescu, Bălcescu, Bolintineanu, Aaron şi chiar pre domnul Boleac, carele, deşi prietin cu domnul Eliad, va fi, cred, mai mult prietin cu adevărul. În acea seară, pre cît îmi aduc aminte, nici n-am văzut pre d. profesor de la biserica Amsea, da încă să-l aud vorbind, cum pretinde d-lui. Aceasta, aceişi domni o pot mărturisi. Atîta îmi aduc aminte că într-un colţ am găsit un fel de slugă carele asculta ce zicea ceilalţi, fără a fi deschis gura măcar odată într-această seară, o postură vrednică în adevăr de un spion şi purtarea d-sale în adevăr nici nu-i merită un alt nume.

2°. Al doilea punct învenitor asupra mea este că, fără a cunoaşte, hulesc începutul primirii litterilor, şi prin urmare profan naţionalitatea. În privirea ignoranţiei mele, voi răspunde că eu cunosc sistema litterilor adoptate de domnul Eliad, chiar încă înaintea d-sale, şi spre dovadă slujească prefaţa *Istoriei Ţerii Româneşti* ce am tipărit-o la 1837, şi în care prefaţă dau sistema transcripţiei literilor latine, cu ceva mai multă consecvenţie poate decît chiar dl. Eliad. Cartea este publicată. Prin urmare,

www.dacoromanica.ro

FOAIE

пентрѫ

МИНТЕ, ІШИМѪ ШІ ЛІТЕРАТѬРѪ.

№. 11. *Luni, 13. Martie.* 1844.

КѪВѢНТ*)

пентрѫ дескіdереа кѫрсѫлѹі de історіе націоналѫ дѧ академіа міхѫйлеанѫ.

Ростіт дѧ 24. Ноемвріе 1843 de М. Когѫлніческ.

Domnilor!

Dѧнъ прівеліщеа лѫмеі, dѧнъ мінѫнеа патрії, німікъ нѫ есте маі інтересант, маі мъреț, маі вредніk de лѫареа поастрѫ аминте decът Історіа.

Історіа, Domnilor меі, dѧпре зічереа історіілор челор маі вестіці, есте адевърата повестіре ші дрептъцопаре а дятъмплърілор неатърнаті отенеск; еа есте рездтатъл врѫстелор ші а експеріенцій. Се поате dар нѫ dрепт квънът нъмі гласъ съмінціілор че нѫ фост, ші коапа времії трекъте. Карактіне дѧ алте квінте о пъмеще тестаментъл лъсат de кътрѫ стрънепоціілор, ка съ ле слѫжеаскѫ de тълмъчіре времії de фаць, ші de повъцуіре времії вітоаре.

Дѧ ачеастѫ прінціре атът de інтортантъ, історіа, dѧнъ вівліе требае съ фіе, ші аѹ фост totdeaунa, картеа de къпъцінеі а попоарелор, ші а фіеще-кърѹі от дѧ deосеві; пентрѫ-кѫ фіеще-каре старе, фіеще-каре професіе афлъ дѧ еа регълі de пъртаре, сфат ла дндоіріле сале, дндемн ла лъвдъторъ ла нещіінца са, дндемн ла слъвъ ші ла фапта вънъ.

Domniторѹл прін історіе се дещеаптъ ла повіла амвіціе de а фаче лъкрърі маріі ші дрепте, ші прін ъртаре de а врѣ дѧ віторіме. Дѧвда нещеарсъ ші петърірея кѫ каре сълт дндеснаці окърмъторіі чеі вѣні, деспъпъреа ші хѫда каре сълт тот деавна партеа челор реі, дѹ маі къ пепатінцъ ка съ нѫ ле дпсемне дѧ іпіма dоріоцъ спре вине ші спре вірtъте, dакъ іпіма лор нѫ ле есте тъкъ стрікатъ прін капрічеа лінгушірій. Челе маі дпалте ізвъдзі, челе маі слъвіте фапте пѫ ведем оаре къ сѫѳ дндемнат прін історіе? Спре шілдъ вірзінца Ачіеі, dѧнъ мъртърісіреа тятълор історічілор векі, с'аѳ прічінзіт прін деаса четіре а Ілиадеі de кътрѫ Александрѫ чел маре. Чіне пѫ ціне къ ачест фел

*) Dакъ ачест квънът інтересант не веніа ла мънъ маі de мълт, дл пъвлікам ші маі кърънd; dѧнъ че dнсъ дл прімірѣм пътаі а лалтъіері, ноі грѣвім а'л ретінърі ка атът маі авъроші, ка кът конвінцереа поастрѫ тот маі мълт се дптемеіе, къ центрѫ ноі Ромънії фърѫ історіа націоналѫ нѫ е мънтінѫ; конвінцере, че нѫ ачеаста вію дескоперім а треіа ші а трейзечеа оарѫ.

Редакціа.

Fig. 22. — Discursul lui M. Kogălniceanu din 24 noiembrie 1843, publicat de G. Barițiu în martie 1844.

www.dacoromanica.ro

ignoranța mea se poate judica de ori și cine. Adaog însă și aceasta că nu socot că cineva ar merita numele de profanator a naționalității pentru că nu este de aceeași opinie cu d. Eliad despre ortografia ce trebuim să adoptăm. Profanator a nației este acela — după socotința mea — carele se face delatorul și clevetitorul cuvintelor și ziselor ce aude prin case, carele este prietin cu sbirii și spionii plătiți, carele ca scorpia își aruncă veninul asupra tutulor acelor ce au nenorocire de a se apropia de el; și în această privire, cît voi trăi mă voi căi că m-am primit a intra în scriitorul d-lui Eliad, carele primește asemine scorpii și nu-i isgonește.

3°. Acestași Gott mă învinovățește că într-o casă la prînz am batjocorit pre Maior și alții, ce vor să tragă vița românilor drept din linie dreaptă de la Romul.

La aceasta eu răspund că despre o asemine pretenție mi-am spus părerea mea nu numai într-o casă particulară, da chiar în catedra de istorie națională a Academiei din Iași, și iată ce am zis: „Petru Maior, de fericită aducere aminte, prin cartea sa *Despre începutul românilor*, publicată la 1812, ca un nou Mois, au deșteptat duhul național, mort de mai mult de un veac. etc.[1] Pe de altă parte însă au avut și nevinovata nenorocire să producă o școală, destul de numeroasă, de români noi, cari fără a-și sprijini zisele cu faptele, socot că trag respectul lumii asupră-le, și cînd strigă că sînt romani, că se trag din romani, și prin urmare cel întîi popor din lume. Această manie s-au întins pînă acolo, încît unii își însușesc chiar și faptele și istoria bătrînilor romani de la Romulus și pînă la Romulus Augustul". (Dl. Gott va avea, cred, modestie să nu se puie în numărul acestora. Chiar penele d-sale, vreu să zic chiar numele d-sale de Gott, care rimează cu un cuvînt franțuzesc destul de potrivit[2], chiar numele d-sale dovedește că nu se poate numi nepot lui Cesar și strănepot lui Traian).

„Să ne ferim, domnilor mei — am adaos a zice — de această manie care trage asupra noastră rîsul străinilor. În posiția noastră de față, cea întîi datorie, cea întîi însușire trebuie să ne fie modestia; [...]

La aceste trii puncturi de căpitenie am răspuns; sfîrșitului răvașului nu adaog nimică, el cuprinde numai niște invective groase și proaste, care dovedesc că autorul lor n-au frecventat niciodată buna societate, și dar ele singure se tălmăcesc de sineși, fără ca eu să mai zic ceva, și cred că și tu nu vei găsi cu cale ca să mă întrec în înjurări cu d. Gott.

Dacă ți-am scris așa de mult, este că însfîrșit sînt obosit de intrigile ascunse a Domnului... etc., că însfîrșit sînt hotărît a lasa deo-

---

[1] Textul omis de M. Kogălniceanu în scrisoare urmează așa: „și lui îi sîntem datori ca o mare parte a impulsului patriotic ce de atuncea s-a pornit în tustrele provincii a Vechii Dacii". (cf. *Cuvinte pentru deschiderea cursului de istorie națională în Academia mihăileană, rostit în 24 noemvrie 1843*, în Mihail Kogălniceanu, *Opere*, tom. I, *Scrieri istorice*, ediție critică de A. Oțetea, București, 1946, p. 646).

[2] Cuvîntul *sot* = prost.

www.dacoromanica.ro

parte tăcerea și disprețul cu care pînă acum am plătit bîrfiturile de anticameră, care le-au povestit în petrecerea mea în București, și că mă simt hotărît a lua condeiul publicității. Tu mă cunoști, și mulți din iașeni iar mă cunosc! De aceea iată îți trimit originalul domnului Gott; fă cu dînsul ori ce vei voi, eu voi fi gata a sprijini zisele tale. Arată-l prietinilor mei, acelora care mă cunosc; arată-l domnului Poenaru ca să vadă ce profesor cinstit are la biserica Amsii, și ce nădejdi pot să-i dee niște școlari formați de un asemine om! Arată mai ales aceasta, și destul de tare, că cînd mă voi hotărî a deschide glasul publicității, atunce eu nu mă voi apuca de d. Gott, un individuu care pînă astăzi nu s-au făcut cunoscut prin nici un merit literar, și de a căruia nume (mărturisesc ignoranța mea), deabia astăzi am auzit. Dar lăsînd deoparte un asemine *pauvre sire*, mă voi apuca de acel ticălos și mișel, carele n-are măcar curajul de a lovi fățiș, și-și îndreptează atacurile subt masca altuia!

Răspunde-mi ce ai făcut.

Arată prietinești le mele urări tuturor prietinilor, pre cari îi doresc și îi iubesc. Cît voi trăi îmi voi aduce aminte de bunătatea lor pentru mine și pururea m-așî socoti norocit cînd așî putea a le arăta recunoștința mea prin primirea ce le-așî face și eu în țara mea[1]. Îți trimit opt călindare. Te rog să le împarți între dînșii. Cu poșta viitoare îți voi mai trimete, fiindcă acum numai atîta sînt legate.

Repeze-te și pe la noi, măcar la Hilița; toți doresc să te vadă.

Arată românului (nu romanului) Bălcescu că m-am apucat de a-i copia cele cerute. El însă să-mi trimită numai decît copia litopisiților ce i-am cerut; să facă însă toate chipurile, dacă va putea, să-mi scoată originalele de la Olteniceanu, cu orice preț.

Adio Ghica, cu posta viitoare mai mult

M. Kogălniceanu

B.A.R., Coresp. inv. 82325.

42 Idrici, 31 mai/12 iunie 1845

Iordache Mălineseu către **G. Săuleseu**: Îl roagă să comunice lui G. Barițiu că, venind în Moldova, îl așteaptă neapărat și la moșia sa, Idrici.

---

[1] Invitația de a veni la București îi fusese adresată prin Ion Ghica. Răspunsul de acceptare îl dăduse prin scrisoarea către I. Ghica din 5/17 ian. 1845: „Îmi scrii să vin la București [...] fii sigur că nu voi lipsi" (B. A. R., Coresp. inv. 82 324).

www.dacoromanica.ro

Idrici 1845 mai 31

Săulică, puiul mieu!

Eri am auzit că d. Bariț piste cîteva zile va veni la Iași. Tu vei fi știind mai bine aceasta. De este așa, apoi te rog ca cît s-ar puté mai în grabă să-i scrii ca să nu mă încungiure. Să-i lămurești așa: a) De va veni prin Țara Românească trebui să treacă prin Bîrlad și poșta Docolina; b) de va veni prin Iași ca să treacă la Țara Românească, tot pe la poșta Docolina caută să treacă; prin urmare Docolina este un punct cu care să hotărești capătul moșiei Idriciul ce să posesuești de către mine și de unde numai giumătate de ceas mai spre răsărit să află satul Idriciul (ce-i zic și Boghenii, în care ședi prietinul lui și al tău, Mălinescu). Acest marș-rout va sluji și pentru tine cînd va fi să treci în gios.

Eu cred că prietinul Bariț și la întîmplare de a nu-i fi trecirea prin Țara de Gios, tot nu va eși din Moldova pînă nu va vizita și pe Mălinescu. Ferească Dumnezeu să nu o facă aceasta căci mă îndrăcesc.

De vei fi avînd nescai răvașe pe numele mieu, fă bine a le da în mîna aducătoriului acestuea.

Al dm-tale prietin

Mălinescu

B. A. R., ms. rom. 878, f. 52—52 v. (între scrisorile către Barițiu).

43 Paris, 12/24 octombrie 1845.

N. N. **Rucăreanu** către G. **Bariț iu**: Întorcîndu-se din călătorie, află cu surprindere că, pe adresa Cabinetului de lectură indicată de el, nu mai sosesc ziarele din țară. Se interesează de motivele suspendării expeditici.

Paris 12/24 octombr. 1845.

Domnul meu,

Mai mult de doă luni am fost în voiagiu; întorcîndu-mă, abia după o altă lună m-am reașezat. Îndată după aceasta am voit să mut jurnalele române de unde era, la un alt cabinet de lectură mai aproape de junimea română. Cu mare mirare am aflat însă, de la Cabinetul

www.dacoromanica.ro

dintîi, că sînt trei luni de cînd nu mai priimește acolo nici un jurnal român. Nu știu de ce au încetat cel din București și cel din Iași.

Ghicesc însă de ce nu mai urmează al d-tale. Fără îndoială, pentru că încă nu s-a răspuns plata lui. Ascultă-mă, domnul meu, un minut. Eu după toată punerea la cale ce făcusem, țineam acest lucru desfăcut; tocmai acum îmi spun că nici un bancher d-aici n-a priimit a să însărcina cu o sumă așa mică, și așa, rămăsese pînă a se afla o ocasie. Mi-a căzut cerul de ciudă, și m-am gîndit să scriu acasă la frații mei a-ți răspunde suma, atît pe anul următor cît și pe cel viitor. Gîndirea am și pus-o în lucrare tot cu postea de astăzi, și pe d-ta te rog a urma cu trimiterea gazetei de la numărul ce știi că ai încetat pînă la cel din urmă[1]. Prea curînd vei priimi și chiar scrisoarea cabinetarului. Deocamdată însă, însemnez aci numai adresa lui, spre a ști unde să îndreptezi foaia.

Adio, domnul meu și amice, încrede-te în mine și fii sigur. Adio,

al dt. pe totdauna

N. N. Rucăreanu

Iată adresa:

Monsieur Blosse
Cour du Commerce, 7.
Entre les rues de l'Ecole de Médecine et Saint-André des Arts.

Iată și adresa mea
Place Cambrai 4.
Paris

[*Adresa scrisorii*:]

Monsieur Mr. George Baritz
rédacteur en chef de la „Gazeta de Transilvania"
à Cronstadt Transilvanie
(par l'Autriche)

B. A. R., ms. rom. 1001, f. 304.

44 București, 1/13 februarie 1846

A. T. Laurian către **G. Barițiu**: Confirmă primirea scrisorii. Trimite lista abonaților prin intermediul său. Situația expedierilor din „Magazinu" (nr. 1—6, tom I și nr. 1—2, tom II). — Anunță plecarea lui N. Bălcescu la Iași. — Scurte știri. — Cere „Magazinul" german al lui Kurz și pe cel maghiar al lui Kemény.

[1] La 28 oct./9 nov. 1845, Rucăreanu îi trimite cererea de abonament pentru „Gazetă", din partea „Salonului de lectură *Blosse*". (B. A. R., ms. rom. 1001, f. 302, 303).

www.dacoromanica.ro

Bucureşti 1 febr. 846

Domnule Bariţ,

Scrisoarea dle din 21 ian. o am priimit numai astăzi. Lucrurile merg încet şi pe un drum şi pe altul. Cele ce mi-ai scris, notavi diligenter ca să vorbesc ca papa Inocenţ. De! păcălitură. Să treacă!

Ascultă, abonaţii sînt aceştia la Gazetă:

1. Ştefan Golescu
2. Maioru Voinescu
3. Arhim. Eufrosin Pot[eca]
4. Arh. Gavril Bistriceanu
5. Prof. Munteanu
6. Prof. Bălăşescu
7. Prof. Laurianu
8. Dl. N. Bălcescu
9. Procuror Predescu
10. Căpitan Cozacovici
11. Marele log. Cost. Cantacozino
12. Maior Costache Filipescu
13. Căpitanu Pleşoianu
14. Parucicu Hristofi
15. Cluceru Ioan Vlădoianu
16. Dl. Grigore Arghiropolo
17. Aga Scarlat Bărcănescu
18. } fără adres
19. }
20. }

Acum d-ta regulează-le adresele. Fă care însă nu sînt făcute. N. B. toţi la Bucureşti, afară de prof. Munteanu care e la Rîmnic. Dară a Munteanului pune-o în plicul cel adresat către „Învăţătorul satului". Nu-ţi uita!

Nu-mi scrii dacă ai priimit şi nr. 1, tom II din „Magazinu". L-ai priimit? Scrie-mi. Zici că nu ştii cîte ţi-am trimis din nr. 1, tom I. Ţi-am trimis din nr. 1, tom I numai 40, iară din 2, 3, 4, 5 şi 6 cîte 101 dintre care unul gratis d-lui dr. Vasici. M-ai înţeles? Acum vezi dacă le ai pe toate. Tot 101 ţi-am trimis şi din nr. 1, tom II, împreună cu un pachet către Sibii. Tocmai astăzi am isprăvit şi nr. 2, tom II, şi îţi voi trimite în scurt şi pachetul. Aici însă deocamdată îţi trimit un esemplar în [Kreuzband pentru pregustare. Dta grăbeşte.—Coredactorul Bălcescu pleacă mîne la Iaşi[1]. Multe complimente de la dînsul.

Ei, eram să-mi uit. A Nyiltlevél[2], cumu-l numeşti d-ta, încă nu ţi-l trimiţ, dară nu-l voi ţine mult. Încă una! Din Filosofie am tipărit un tomuleţ, *Manualul* lui De la Vigne[3].

De altă dată mai multe.

D-lui dr. Vasici multe complimente, dară mai întîi rugare' de iertăciune!

Valete et favete

Laurianu

---

[1] Într-o scrisoare imediat următoare acesteia, nedatată, A. T. Laurian adaogă: „Bălcescu e acum la Iaşi. Era să o păţim şi noi cu mişelul de Nica" (ibidem. f. 158 v.). Este o aluzie la încurcăturile financiare provocate de negustorul Gh. Nica de la Iaşi, prin intermediul căruia obţinea şi G. Bariţiu plata abonamentelor sale.

[2] Scrisoare deschisă

[3] *Manual de filozofie* lucrat după programa Universităţii de la Paris, din 1840, de *A. Delavigne*. Tradus de A. T. Laurian, prof. de filozofie în Colegiul Naţional.

www.dacoromanica.ro

P. S. La un abonat n-a venit nr. 3 din Gazetă și nr. 2 din Foaie. Trimite-mi-le ca să le completez. Trimite-mi și IV. Heft din *Magazinul* lui Kurz, și apoi cel unguresc al lui Kémeny încă nu l-am priimit. Lăcuiește Kurz la Brașov?

Cu nru 1 din tom I nu mai este glumă, luni îl pui supt tipar să-l retipăresc. Încă puțină pațiență și o să-l aveți.

Adieu

B. A. R., ms. rom. 996, f. 140—141v.

45 Viena, 4/16 februarie 1846

V. **Gherasim** către G. **Barițiu**: Îl înștiințează despre piedicile întîmpinate în legalizarea donației doctorului Simion Ramonțai pentru sprijinirea studenților români la învățătură. Date statistice ilustrînd slaba beneficiere a studenților români de înlesniri și burse, în raport cu celelalte naționalități din Transilvania. — Știri despre cîțiva studenți români la Viena: [Ioan] Iuga, [Radu] Orghidan, Nicolae Popea, Nicolae Gaetan, [Gheorghe] Pantazi.

Viena 16 februarie 846

Onorate Domnule!

Mărturisesc că foarte tîrziu îmi împlinesc făcuta făgăduință, însă, cercîndu-mă o stare cam neplăcută, am fost silit de a mîna lucrul din zi în zi; fiindcă modul vieții noastre nu e pre firesc, firea cea aspră ne răsplătește pentru neascultare. N-am zăcut, dar slăbiciunea ce-mi cuprinsă trupul mă sili totuși a mă ține acasă; și așa n-am putut să cerc ca să-ți pot scrie ceva despre știutele objete.

Ce s-au făcut suplica? La Căncelărie prin calea oficială n-au trecut, căci nu știi nime nimic despre dînsa. Părerea mea este că numai via praesidiali" se va fi luat înainte, cu atîta mai tare că de altă parte am înțeles că s-ar fi trimis la Guberniu. Dacă se va fi întîmplat așa, nu rămîne altă îndărăpt, decît să se facă prin vre un încredințat cuvenita umblare.

La Căncelărie e opinia comună că Fișcul, de nu va întări Maiestatea sa opinia lui în privința Testamentelor Romonțai[1], atunci voește a porni proțes, ce, vezi bine, după legile patriei Curtea îl va îngădui. Dar ce vor face ai noștri? Căci de vom perde acum, atunci ei n-or începe

[1] Dr. Simion Ramonțai, n. în Transilvania, lîngă Cluj, a profesat medicina în Moldova, unde a făcut o avere frumoasă. În ultimii ani ai vieții se stabilise la Viena. Moare în decembrie 1844. Întreaga avere a lăsat-o ca fundație, pentru studenții români, fără deosebire de confesiune, de la Viena, Pesta, Schemnitz. Bursele erau administrate de consistoriul din Blaj.

www.dacoromanica.ro

proţes, pentru că „Exitus causae est dubius", şi starea odihnei e mai plăcută decît aceea a frămîntării. Energie caută unde vei voi, numai la noi nu, pare că nu ne-au suflat D-zeu nici pic de spirit.

De va începe Fişcul proţes, de bună samă perdem, căci judecătorii îs interesaţi de objetul nestimat. Una numai rămîne: „în capăt pocneşte zbiciul". Judecata cea mai înaltă poate fi dreaptă, şi aşa poate fi nimicitoare pentru cele de desupt. Însă la aceasta se poftesc multe, şi la ai noştri nu le place a umbla. Dacă Maiestatea sa nu va fi mişcată de adevărul causei, atunci putem pune oala la foc. Însă de a puté străbate, se pofteşte jărtfire şi ai noştri se gată cîte trei ani pînă să vie la Viena. Aceea ce vorbeşte un voitor de bine, într-un numar al Gazetei, despre unirea Fundăţiilor diverse, nu ştiu cum se va întîmpla şi de s-ar înfiinţa aceasta, atunci eu nu văd totuşi nici un folos pentru noi. Sînt şi acum Fundăţii comune destule într-amîndoă convicturile în Cluj, însă să cercăm cîţi români se află în Fundaţie: la 10 ani de abia capătă cîte unul vreuna, cînd din contră, din cîte 80 de tineri săcui se fericesc cîte 50, şi din cîte 70—80 de maghiari, cîte 25, şi din 70—90 de români cîte 5 — 6 (dar aceştia sînt în Fundăţii româneşti). — Eu însumi de patru ori am recurat, şi mă doare că nu mai ţiu resoluţiile ce le-am căpătat, dintre cari una o am arătat a fi falsă şi episcopului Kovats, care mi-au zis: „da n-ai recurat la episcopul Lemeny". Şi atunci am înţeles cîte au bătut orologiul, nelipsind răspunsul cuvenit, căci cum aşi fi putut atunci fi umilit?

Juga se gată acum pe esamene; eri au fost la mine şi-mi spuse că ar fi pus din Mate[mat]eci şi din Psihologie. Precum ştiu, Pantazy scrie adeseori la tatăl lui Juga şi cît de curînd îl va înştiinţa şi despre alte împrejurări. Pentru aceea dară m-oi restrînge în descrierea stării lui.

Popia au căpătat recomăndaţie de la d. vicariu, însă cerînd tatăl său ca să-l primească şi în convict, au răspuns că nu ştie să aibă neuniţii Fundaţie în convict. Popia au trimis de nou cerere; nu ştiu ce-i va veni acum. Mi se pare că vicariului nu-i place să înveţe neuniţii aici teologia.

Gaitan s-au rugat acum de Căncelărie ca să-i mijlocească primirea de la Studiorum H. Com. în al 3-lea an al Drepturilor; pîn-acum nu căpătă nimic. În epistola trecută ţi-am fost scris d-nule că voeşte a merge acasă; dînsul o şi făcé aceasta, dar o scrisoare din Transilvania-i sfătui să rămîie.

Cum că vicarului Şuluţ i s-au îmbunătăţit plata, sînt convins că ştii; d. episcop cere îmbunătăţirea plăţii şi a celorlalţi trei vicari. Cererea i s-au trimis la Guberniu spre informare.

Ivirea Foilor din Blaj ne-au căşunat multă plăcere, dar pînă acum nu le-am putut încă căpăta precum şi alţi doritori de a le ceti, căci respectiva redacţie nu înştiinţă Deregătoria postală.

www.dacoromanica.ro

În 12—15 avurăm frig aspru; eri și astăzi s-au domolit de tot, vîntul însă furiază. Dunărea, care au fost înghețată numitele zile, s-au umflat acum și e temere mare că n-om scăpa de esundare.

Poftindu-ți din adîncul inimii cea mai dorită stare, rămîiu al d-tale sencer onorătoriu

V. Gherasim

B. A. R., ms. rom. 1004, f. 110—111v. *

46 **București, 29 martie/10 aprilie 1846**

A. T. Laurian către **G. Barițiu**: Repetă specificarea numărului exemplarelor trimise cu expediția trecută și destinația lor. — Întîlnirea cu baronul Geringer și elogiile aduse lui Barițiu. — Despre ședința Asociației literare. Condamnă zvonurile tendențioase lansate pe socoteala Asociației. — Legături cu librarul Tilsch de la Cluj. — Intenția lui Gr. Alexandrescu de a fonda un ziar. — Situația abonamentelor la foile lui Barițiu. — Bursele oferite de Eufrosin Poteca. Alte știri școlare.

Domnule Bariț!

În săptămîna trecută am espedit de aici doă pachete cătră obrazul numit de dta, unul cu 150 esemplare din „Magazin" nru 2, tom II, și altul cu 100 esemplare de Manuale de Filosofie. Poate că le-ați și priimit pînă acum. Mai înainte însă vă rugasem să puneți în Gazetă titlul Manualului, așa precum este tipărit pe scoarță, prețul 3 zwanziger. Daca nu l-ați făcut pînă acum, vă rog să nu uitați. Din aceste 100 manuale să trimiteți 20 la popa Munteanu la Deda, 20 la prof. Gavra la Arad, 10 la prof. Miescu cel recomandat de dv. la Logoj, 10 la prot. Man la Sibiiu, 30 la canonicu Țipariu sau la altcineva la Blaj.

Acum au eșit de supt tipariu și nr. 3, tom II și pînă la Paști ese și nr. 1 tom. I. Cu espedirea nu voi întîrzia.

Marți a trecut pe aici Hofrath baron Geringer cătră noul său post, precum știți, la Constantinopoli. Aici a tras la consulul austriac; întrebarea cea dintîi i-a fost de „Magazinul istoric" și de editor. El vrea să vie la mine pour me surprendre, dară eu, auzind de aceasta, m-am grăbit a-l preîntîmpina. Se vede foarte zelos pentru literatura română

* Despre testamentul lui dr. Ramonțai, combătat de Gubern (G. B.)

www.dacoromanica.ro

În scurta petrecere ce am avut, am vorbit multe şi de alţii şi de d-ta. Te laudă şi te stimă. Mi-a adus şi un esemplar din „Magazinul" lui Kurz, dară nu l-am putut priimi, fiindcă priimisăm pe cel de la d-ta. A propos! eu te rugasăm numai pentru broschura 4-a din Kurz, căci aveam cele 3 dinainte. Acum fie!

Eri am avut o adunare literară la Şt. Golescu, unde Comitetul şi-a dat socoteala din cele ce a făcut în anul trecut. Dl Voinescu a lucrat un compte-rendu, cumu-i zicem noi pe româneşte, foarte bine, şi o să-l trimitem să-l publicaţi in gazeta d-voastră. Cele ce-mi scrieţi dv. în causa aceasta sînt secături goale. Soţietatea n-are nici un scop decît să tipărească cu un preţ mai scăzut cărţile de care avem trebuinţă, adecă cărţi elementare, ştiinţifice, morale, religioase, de rugăciune. Că v-ar fi compromis cineva, e vorbă goală. Poate că aţi văzut şi programa de Bibliotecă a d-lui Eliade, foarte bună. Păcat că nici cei ce vor binele nu se învoesc toţi împreună.

Dăunăzi vă întrebai daca staţi în relăciune cu librariul Tilsch de la Cluj. Causa a fost că am scris la Wiena, ca, cînd vor trimite la d-ta 50 esemplare din *Tentamen criticum*, să trimiţă şi la Cluj vro 25 şi nu ştieam la cine să le adresez. Deci vă rog să-i îndreptaţi vreo cîteva rînduri, căci eu nu voi să încep corespondenţa din certe cause. Puteţi să-i scrieţi cam aşa: Herr Lauriani schikt Ihnen in Commission 25 Exemplarien von seinem Werke *Tentamen Criticum in linguam Romanicam*, à 2 fl. k.M. Die Rechnung über den Verkauf, werden sie mit dem Herrn Verfasser am Ende dieses Jahres machen. Das Werk muss in kurzer Zeit von Wien ankommen, haben Sie die Güte es zu übernehmen, und die etwaigen Frachtspesen, welche Ihnen beim Beschlusse abgerechnet werden, zu zahlen.

Vă rog nu întîrziaţi, că într-adevăr cărţile trebuie să fie pe drum.

Gazeta domnului Alexandrescu cea politică s-a schimbat în gazetă literară, dup-aceea s-a schimbat în nimica şi nu va eşi.

La mine ai d-ta să-ţi răspunz pentru 21 ecsemplare de gazetă. Părintele Bistriţeanu e abonat la mine şi eu am să răspunz şi pentru dînsul. Părintele Poteca a dăruit pensionatului colegial 1200 galbeni, ca din venitul lor să se ţie totdeauna 2 tineri în pensionat şi la şcoală. Dea Dzeu şi la alţi călugări acest cuget dzeesc. La colegiu s-a mai înfiinţat un clas de latineşte, la Craiova încă are să se mai înfiinţeze unul; pentru acesta din urmă se va face concurs.

Valete et favete!

Laurianu

Bucureşti 29 martie 846.

B. A. R., ms. rom. 996, f. 142—143.

www.dacoromanica.ro

47 [Dijon, iunie 1846][1]

D. Brătianu către **C. A. Rosetti**: Critică, necunoscînd numele autorului, *Apelul* făcut în numele Societății studenților români.

Miercuri

Vă blagoslovesc cu ochi plini de lacrămi de cîte ați făcut și de cîte faceți, și cel dintîi pahar de vin (acuma beau apă) o să-l beau în sănătatea voastră. Cînd nu putem face bine, să ne ferim cel puțin de a face rău.

Mă grăbesc dar să-ți întorc chiar astăseară hîrtia ce mi-ai trimis. Eu n-o găsesc serioasă. Mă esplic, ca să nu-mi zici barbar! Voi să zic că nu e nicidecum potrivită cu sfîrșitul ce v-ați propus; partea întîi este o odă și partea a doa o predică. Nu cunosc lucrurile care v-au adus la un asemenea rezultat ca să vă poci prescri o redacție potrivită cu împrejurările în care vă aflați. Dar poci zice că Apelul trebue să se facă și să se poată face într-un stil mai simplu, mai pozitiv. Sentimentele autorului acestii scrieri sînt și ale mele, mărturisesc însă că n-așî fi găsit niciodată în mine, nici poezia ca să le exprim într-o limbă așa de frumoasă, nici poezia ca să am credința lui în sentimentele cocoanelor române. Ar fi păcat să se piarză o asemenea scriere. Partea întîi mai cu seamă. Ar fi bine și te angaj mult ca s-o faci, să se prefacă în strofe de tine, și să se tipărească în almanahul tău. Așa ar putea fi un stimul pentru inimile priimitoare de sentimente nobile și prin urmare un sprijin puternic pentru apelul ce veți face. Ideile, sentimentele acestii scrieri, natura și veșmintele lor sînt așa de delicate, încît nu avui curaj să le ating, nici măcar ca să însămnez curăturile ce s-ar putea face întrînsa; creatorul lor, numai, va ști să le curățe de cîte un galicism prea îndrăsneț și să le plivească ici și colo fără a le aduce vătămare. În strofele tale negreșit, diplomatica n-o să aibă loc și bietile mărirerele /!/lor o să scape de cursile ce li-au întins șiretlicul autorului apelului. Deși e șiret, așî vrea să fii tu autorul! Poezia e frumoasă, și observațiile mele ar fi priimite cu dragoste.

Al tău frate

Brătianu

B. A. R., Coresp. inv. 80366

[1] Pentru identificarea localității, cf. Al. Gretzianu, *Din arhiva lui D. Brătianu*, vol. I, p. 116, 118, 120; pentru dată și destinatar, cf. scrisoarea lui C. A. Rosetti către I. Ghica, B. A. R., corsp. inv. 83 605.

www.dacoromanica.ro

48 Bucureşti, 21 iunie/3 iulie 1846

A. T. Laurian către **G. Bariţiu**: Comunică lista abonamentelor făcute prin intermediul său. Se interesează de situaţia expediţiilor poştale din Ţara Românească în Transilvania. — Plecarea lui N. Bălcescu, Costăchiţă Filipescu şi C. Negri la Paris. Scurte ştiri despre V. şi I. Alecsandri; tineri care pleacă la Paris, soţia lui Eliade, Gh. Bibescu, schimbări eventuale în guvern. — Cere cîteva publicaţii săseşti. — Se interesează de mersul lucrurilor în Transilvania. — Despre trecerea lui N. Bălăşescu pe la Braşov. — Promite pe curînd nr. 5 (t. 2) din „Magazinul istoric".

Bucureşti, 21 iunie 1846

Domnule Bariţ!

Apropiindu-se al doilea semestru de abonament la Gazetă, mă grăbesc a vă scrie, ca lucrurile fără nici o zăbavă să poată merge pe drumul cel cuvinit. Aşa dar aceştia sînt abonaţii, cari continuă şi pe al doilea semestru:

1. Postelnicu Ştefan Golescu
2. Maiorul Ioan II Voinescu
3. Arhimandritu Eufrosin Motreanu
4. Arhim. Gavriil Bistriţeanu
5. Profesor G. Munteanu
6. Prof. Nic Bălăşescu*
7. Profesor A. Treb. Laurianu
8. D. Nicolae Bălcescu
9. Procuror Evghenie Predescu
10. Procuror Cesar Boliac
11. D. Căpitan Cozacovici
12. D. Grigore Arghiropulo
13. Clucerul Ioan Vlădoianu
14. Maior Costache Filipescu
15. Aga Scarlat Bărcănescu
16. Căpitan Pleşoianu
17. Parucicu Hristofi
18. Marele log. Cost. Cantacozino
19. Pitarul Ioan George Florescu
20. Pitaru Costache Robescu

Urmaţi aşa dar cu adresele lor neîntrerupt.

Încă nu m-aţi înştiinţat despre priimirea n-rului 4 tom. II, despre nru 1 tom I şi despre broşurile franţozeşti. Le-aţi primit? Au trecut prin censură? Aţi mulţumit pe toţi cu nru 1 tom I? Să ştiţi că pachetul cu Gazeta nr. 47 s-a perdut de curier, şi toţi românii au rămas făr de dînsul. Mă rog trimite-mi încai mie un esemplar, dimpreună cu Foaia pentru minte etc. cea alăturată (care fireşte s-a perdut dimpreună cu gazeta).

Bălcescu m-a lăsat iarăşi singur[1]. Duminecă au fost 3 săptămîni de cînd a plecat la Paris, dimpreună cu maioru Filipescu şi cu Cost.

---

* Şters.

[1] În scrisoarea din 3 august st. v. către Bariţiu, Laurian precizează: „D. Bălcescu o să zăbovească iarna aceasta la Paris, aşa dară eu am dat essemplarul Bălcesculuі la d. Urzescu" (ms. rom. 996, f. 148—149v.).

www.dacoromanica.ro

Negri de la Iași. Alecsandri (moldoveanul) a plecat în Persia, fratesău cu tată-său la Paris.

O mulțime de tineri, încă alții și în vîrstă foarte înaintată, parte pregătiți, parte nepregătiți, au plecat de aici în anul acesta la Paris, spre a-și face un curs de învățătură sau spre a cheltui banii părinților. Madame Eliade a sosit din Italia. Domnul (Prințul) în scurt timp va merge la Breaza și de acolo la Comarnic. Se vorbește mult despre schimbarea ministrilor; alții zic că vor rămîne tot aceștia pînă la deschiderea Obșteștii adunări ce are negreșit să se facă în toamna aceasta, după ce se vor alege noii deputați.

Trimite-mi și tomul II din Magazinul lui Kurz (adecă broșura V) precum și broșura V din „Archiv des Vereines" (cele patru dintîi le am), apoi și „Denkblätter der Siebenbürger Deutschen" von J. Trausch.

Ce mai fac Blăjenii noștri? Se strînge soborul? Sibienii au dobîndit vicariu? Cînd se sperează alegerea de episcop?

Domnul Bălășescu o să facă o călătorie prin Brașov pînă la Pești pentru tipărirea Dicționariului.

Aveți bunătatea de păziți regularitatea întru împărțirea „Magazinului istoric", căci se plîng mulți că o dată le vin mai multe, altă dată mai puține.

Al d-tale plecat

Laurianu

Tocmai acum ne curg esamenile, ertați-mă că nu poci să vă scriu mai lămurit. În săptămîna viitoare trimiț și nru 5 tom II. Notele care d-voastre vi le-a îngăduit censura, nu ni le îngădue noă.

[Adresa:]
An Herrn Herrn Georg Baritz
Redacteur der Gazetta de Transilvania
Wohlgeborenzu Kronstadt

B. A. R., ms. rom. 996, f. 146—147.

49 Paris, 4/16 august [1846]

M. Kogălniceanu către **I. Ghica**: Îi trimite o scrisoare personală sosită de la Brașov, trecută prin cenzură. — La Paris nimic nou. C. Negri e încă la Londra. — Îl roagă să se intereseze despre posibilitatea stabilirii sale la București; ar prefera un loc în învățămînt. În caz afirmativ ar renunța la călătoria în Spania.

www.dacoromanica.ro

Paris 4/16 août[1]

Mon cher Ghica,

Voici une lettre qui est arrivée de Cronstadt pour toi. D'après le cachet, tu verras qu'elle a passé par les griffes de ...

A Paris il n'y a rien de nouveau dans notre colonie qui puisse t'intéresser. Negry est encore à Londres, mais nous l'attendons de jour en jour.

Par la prochaine poste je t'enverrai les lettres dont je t'ai parlé. En attendant, commence à tâter le terrain, car je tiens plus que jamais à y aller, et écris-moi aussitôt sur les probabilités du résultat, car dans ce cas je renoncerais à mon voyage en Espagne. Tu conçois que je ne saurais guère faire de grandes prétentions, mais après tout il me faudrait vivre. Je tiendrais beaucoup à l'enseignement, mais je crains que je ne sois trop en vue.

Enfin arrange pour le mieux et tout ce que tu feras sera bien fait.

Adieu cher Ghica, réponds-moi bien vite.

M. Kogalniceanu

B.A.R., Coresp. inv. 82326.

50 Paris, 6/18 august 1846

Nicolae Ionescu către **A. Fătu**: Ca nou venit la Paris, îl roagă să prezinte tineretului patriot român de aici.

18 august 1846
Hôtel des 4 fils Aymon
Rue de Grenelle St. Honoré 38

Domnule,

Un compatriot al d-tale sosind în Paris, nu socoate de trebuinţă a-ţi spune că te stimează pentru ca să îndrăznească a-ţi cere o rugă-

[1] Pentru datarea scrisorii : *1846*, şi nu 1845 (cf. *Catalogul corespondenţei lui Mihail Kogălniceanu*, Bucureşti, Ed. Acad. R. P. R., 1959, p. 51), ne-am călăuzit după faptul că din vara lui 1845 şi pînă în august 1846, Ion Ghica nu e în Bucureşti. În prima parte a intervalului este călător prin Italia, Anglia ; în martie 1846 ajunge la Paris ; şi de aici pleacă spre ţară abia la 28—29 iulie/9—10 august 1846 (cf. scrisoarea lui D. Pilette către I. Ghica, din 9 august 1846 — B.A.R., Coresp. inv. 83160).

La rîndul său, C. Negri plecase din ţară spre Paris odată cu N. Bălcescu şi C. N. Filipescu, la începutul lui *iunie 1846*. De altfel, însuşi M. Kogălniceanu ajunge la Paris abia în februarie 1846.

www.dacoromanica.ro

minte. Acela-s eu, collega fratelui d-tale Iacob, și românul care nădăjduiește a ți se asămălui în frumoasele simtiminte ce știe că le ai pentru a face bine. Frate-meu mi-au trămes adresa d-tale ca să-i poci scrie și cît o fi în călătorie. Însă împrejurările au adus lucrurile așa ca să nu mă poci folosi de obligența aceasta care d-ta ai făgăduit-o unui prietin.

Acum eu, fratele acelui prietin al d-tale, aflîndu-mă în împrejurarea de a-ți cere însumi o îndatorire, nu știu cum să fac ca să fiu așa de norocit ca să o capăt. Îndatorirea asta este aceia de a binevoi d-ta să recomăndezi Junimei române înfățișătoare de bunele simtimente către țeară, pe junele Ionesco, care sosind ieri seara aice, este în cea mai mare nerăbdare a da sărutările de bună venire, cuvin[i]te compatrioților săi. Vezi domnule că eu nu am alte drepturi la obligența d-tale, decît însuși acele care le-ar ave orice român ar fi jaluz să meriteză de numele acesta. Cu toate aceste nu sunt la îndoială de a fi norocos în demarșa asta a mea, chiar și cînd m-așĭ însemna numai al d-tale frate întru cele bune.

N. Ionescu

18 august 1846
Hôtel des 4 fils Aymon
Rue de Grenelle St. Honoré 38.

[*Adresa*:]

Monsieur, Monsieur le Docteur Iacob[1] Fĕtul
8 Place St. Michel
en Paris.

B. A. R., Coresp. inv. 78661.

51 Paris, 17/29 august 1846

Comitetul din Paris al Societății Studenților Români către **G. Barițiu**: Îi trimite Apelul și Regulamentul Societății, rugîndu-l să primească: a reprezenta Societatea în Transilvania; a recomanda pe cel mai bun tînăr transilvan pentru studii la Paris pe banii Societății; a strînge fonduri pentru Socictate, și a publica în „Gazeta de Transilvania" dări de seamă privind activitatea Societății.

[1] Confuzie de nume: Iacob Fătu este *fratele* de care amintește în textul lucrării. Doctorul căruia i se adresează Nicolae Ionescu este Anastasie Fătu.

www.dacoromanica.ro

Comitetul din Paris al Soţietăţii
studenţilor români.

Domnului Bariţi Redactorul Foaei din Transilvania

Dumneata ai plîns starea rumânilor, ai lucrat şi lucrezi neîncetat pentru dînşii; cunoşti ranele şi ştii plantele al cărora suc ne poate tămădui. Ce dar am avea noi să-ţi zicem ce dumneata nu ţi le-ai zis în meditaţiile dumitale? Nimic, domnule, decît să te asigurăm că te înţelegem dîndu-ţi şi dovadă prin alăturatul aci apel şi regulament al Soţietăţii Studenţilor Români, pe care vei binevoi a-l publica în foaea dumitale în socoteala soţietăţii.

Te rugăm, domnule, ca să priimeşti asupră-ţi aceste sarcine vrednice de dumneata, şi ca unul ce cunoşti pe toţi de acolo să ne recomînzi pe cel mai bun tînăr carele făgăduieşte că va fi nenorociţilor rumâni un om precum ne trebuiesc aşa de mult vreo cîţiva, pentru ca Soţietatea, îndată ce va dobîndi ceva fonduri, să poată să-l cheme în sînul ei. Te mai rugăm încă, ca atît banii ce vei strînge cît şi numele d[omnilor] prenumeranţi să ni-i trimiţi la una din mai jos însemnatele adrese, ca să putem la sfîrşitu anului să împlinim ordinia articolului 16 din regulament. Tot atunci un compte-rendu se va publica şi în foile rumâneşti.

Priimeşte, domnule, încredinţarea cinstirei noastre.

C. A. Rosetti, rue de l'Ouest 94 bis
Sc. V. Varnav, 2 rue de Valois — Palais-Royal

Paris 17/29 august 1846.

[*Adresa*:]
Monsieur, monsieur Baritz Rédacteur en chef
de la Gazette de Transilvanie
Kronstadt
Transilvanie

B. A. R., Coresp. inv. 33558*

* Comitetul studenţilor români din Paris. 29 aug. 1846.

Subscrişi: C. A. Rosetti, Sc. Vârnav. — Membrii Societaţei nu ştiau că înainte de 1848 comunicaţiunea popoarelor din acest imperiu cu Parisul era supusă la o controlă strictă, care o făcea aproape imposibilă. Dintre ziarele din Paris, abia erau permise 6—7 şi chiar atîtea numai din graţie.

În acelaşi an 1846 februarie 16/28 îmi scrisese şi d. Cogalniceanu din însărcinarea Academiei des Inscriptions, adeca în o cestiune pur scientifică, însă cu mare părere de rău nu i s-a putut împlini dorinţia. [G. B.]

www.dacoromanica.ro

52 București, 29 august/10 septembrie 1846

A. T. Laurian către **G. Barițiu**: Despre modificări de abonamente, procurări de exemplare din „Magazinul" lui Kurz, și lucrările lui P. Maior. — Se plînge de proasta funcționare a difuzării „Magazinului istoric" în Transilvania și Ungaria, și despre altele în același domeniu. — Despre anunțul cu privire la *Istoria românilor*. — Cenzura.

București 29 august 846

Domnule Bariț!

Eu nu mai cutez a vă scrie prin ocasiuni particulare, că mi se pare că nu-mi priimiți scrisorile, precum cea din urmă trimisă la 3 august[1] prin dascălul militar din Veștem. Prin acea scrisoare vă rugasăm [1] să-mi mai trimiteți un esemplar de Gazetă și de Foaie de la 1 iulie începînd; 2) adresa Bălcescului să o schimbați în a d-lui Vasile Urzescu, pentru că Bălcescu o să rămîie în anul acesta pînă la primăvară la Paris; 3) vă rugasăm să-mi trimiteți Magazinul lui Kurz ce a eșit din tomul II, adecă broșura a 5-a etc., apoi broșura a 5-a etc. din „Archiv des Vereines"; 4) să-mi trimiteți Istoria lui P. Major *pentru începutul românilor* și cea *bisericească*. La acestea mai adaug 5) să-mi trimiteți Sylloge Tractatuum Transilvaniae de la Szász Károly. Dară cît se poate mai în grabă că am mare trebuință de dînsele.

Îmi pare rău că trebile „Magazinului" nostru merg așa slab. Abonații se plîng din toate părțile Ungariei și ale Transilvaniei că sau nu priimesc broșurile, sau nu le priimesc regulat unul după altul. La Arad se plînge Gavra că nu i s-au trimis nici Manualele de filosofie. Pentru beiușani am scris lui Gavra. Pentru poștă sperez că pe anul viitor ne vor trece în tarif. Aveți bunătatea de îngrijiți pînă atunci și d-voastră mai cu căldură. Vă rugasăm să dați vreo cîteva esemplare la librării. Acum, Nemet scrie aici la Winterhalder să-i trimiță atîtea esemplare din Magazin, din Manual de fil., din Tentamen criticum etc. Nu mă poci destul mira cum el nu știe că la d-ta se află acele cărți! Puteați să depuneți la dînsul vr-o 10 ecsemplare din fiecare operă.

Vă rugasăm să puneți în gazetă că la București a eșit de supt tiparu și se află de vînzare și în Brașov Coup d'oeil sur l'histoire des Roumains par A. T. L. etc., precum se află pe scoarța titlului — și acum mă pomenesc că d-ta pui anunța din dosul acestei broșuri. Aveți bunătate de o puneți acum, și mai tîrziu puneți și: *Schneller Ueberblick der Geschichte.*

[1] Primită totuși, cf. B. A. R., ms. rom. 996, f. 148—149 v.

www.dacoromanica.ro

der Romänen von A. T. L. etc., iarăşi precum e scris pe scoarţă. Preţul pentru fiecare e 2 Zwanz. Pentru Maniu vă rog faceţi un pachet de 16 ecsemplare no. 4, 5 şi 6 tom I şi 10 ecsem. de Manuale şi să i-l trimiteţi la Sibiiu. D-lui Gheorghe Dragomir Grădinţa daţi-i n-rii 3, 4, 5 şi 6 tom II (pe Zwanziger gata).

Al d-tale plecat
Laurian

Censura de aici a oprit n-rile 64, 65 şi 66 din Gazetă. Aceasta desgustează mult pe abonaţi.

B. A. R., ms. rom. 996, f. 151—152 v.

53 Stambul, 8/20 septembrie 1846

[Mihail Czajkovski] Michel Jean de Canneaux către I. Ghica: Îl invită să colaboreze la „Journal de Constantinople", semi-oficiosul guvernului turc, la *Corespondenţa* din Ţara Românească. Indicaţii speciale pentru păstrarea secretului. — Salutări lui Konradi şi Vinkler.

8/20 7-bre 1846 Stamboul

Mon cher Ami,

Malgré votre silence obstiné ou obligé, je ne cesse de vous importuner de mes lettres. Cette fois-ci je vous transmet une proposition qui vous conviendra peut-être. *Le Journal de Constantinople*, journal en langue française et semi-officiel du gouvernement ottoman, est rédigé par un de mes amis[1], homme de bonnes intentions et sur lequel on peut compter. Il désire avoir des correspondances de votre pays et servir les intérêts de la civilisation et de la liberté des Principautés. Si vous voulez, vous pouvez le mieux remplir cette tâche, et dans notre siècle de publicité ce serait un service utile pour votre cause, d'autant plus que vous arriverez aux journaux de l'Europe, par un journal semi-officiel de la Cour Suzeraine, c'est un avantage.

Si vous acceptez la proposition et si vous désirez, le secret de votre nom et de votre coopération sera gardé bien strictement. Alors écrivez en m'adressant à Michel Jean de Canneaux, mettez la lettre dans une seconde enveloppe adressée à Mr. Auguste Pelletier secrétaire Dragoman de l'Ambassade de France à Constantinople, et confiez[-la] au con-

[1] Lucien Rouet. Vezi în acest volum scrisoarea 63, p. 307.

www.dacoromanica.ro

sulat de France. Les lettres de cette manière nous parviendront intactes.

Si vous vous rencontrez avec Mr. Konradi ou avec un négociant, Mr. Vinkler, que je vous ai recommandés dans le temps, faites leurs mes compliments et dites-leur qu'ils peuvent m'écrire par la même voie que je vous ai indiqué.

J'ajoute à ma lettre une petite pièce bien intéressante pour prouver qu'il vaut mieux de rester aujourd'hui sujet ou vassal de la Turquie, que sujet de l'Autriche ou de la Russie.

Je voudrai vous voir aussi souvent que je vous voyais dans la rue d'Amsterdam et vous embrasse de tout mon coeur.

Tout à vous

M. J. de Canneaux

B. A. R., Coresp. inv. 80920.

54 Iași, 13/25 noiembrie 1846

Ion Ionescu [de la Brad] către dr. **A. Fătu**: Îi relatează o întîlnire cu Grigore Cuza, faimosul patriot. Cere veşti despre Alexandru I. Cuza şi Sc. Vîrnav. Elogiile lui Nicolae Ionescu despre A. Fătu ; transmite ştiri pentru fratele său. Scurte ştiri despre Martino, Lemine, Sion, M. Sturdza, Malgouverné.

Jassi în 25 noiembrie 1846

Sănătate bună doritul meu amic !

Să nu gîndeşti că doar te-aş fi uitat nescriindu-ţi pînă acum ; eu totdeauna îmi aduc aminte cu plăcere de dragostea şi amiciţia domniei tale. Alaltăeri m-am întîlnit cu d. Cuza, faimosul nostru patriot şi, întrebîndu-mă despre vieţuirea d-tale, am răspuns bine la toate, adăogînd că te sileşti a duce la bun sfîrşit misiunea ce ţ-au dat. Aceasta foarte mult l-au bucurat, spunîndu-mi că în toate celelalte d-lui ar fi foarte supărat şi că i-ar fi lehamite acum şi de patrie. Poate să aive dreptate, însă eu nu pot să-l judec.

Doresc să ştiu ce mai faci şi cum vieţueşti şi cum merge şi tînărul Cuza căruie spune-i închinăciuni. Asemine şi d-lui Varnav.

Frati-meu mi-au scris că nu se poate sătura de dragoste ce i-ai inspirat cu amorul d-tale de studie şi cu acel ce i l-ai arătat. Eram sigur despre asta. Te rog continuază a i le da aceste şi pe viitorime.

www.dacoromanica.ro

Te rog spune-i că eu i-am şi adunat cărţile ce mi-au cerut şi acum umblu dupe ocasion de a i le trimite. Iar dicţionarul latin-român, poate chiar astăzi să i-l şi trimit prin poşte, dacă portul nu mă va costa prea mult. Vom vide. Eu îi voi trimite tot ce mi-au cerut, numai ca să poată învăţa.

Adio amice şi să auzim de bine

I. Ioneskou

Martino au ajuns eri în Iaşi, asemine şi Lemine de la Roma. Sion este bolnav de gălbenare .....[1] mea este sănătoase şi Paşa se aşteaptă să vină ca să cerceteze pe Princip. Spune d. Varnav că dl. Dassaque au trimis scrisoare d. Malgouverné pentru cărţile ce au cerut şi în curînd va trimite răspuns.

[Adresa :]
Monsieur Monsieur le Docteur Fetoul
8 Place St. Michel
Paris

B. A. R., Coresp. inv. 78659.

55 Bucureşti, 14/28 noiembrie 1846

A. T. Laurian către doctorul **Vasici**, directorul carantinei Timiş: Îi aduce elogii pentru rîvna cu care ocroteşte şi înlesneşte legăturile românilor de pe cele două părţi ale Carpaţilor. Greutăţile întîmpinate prin vama de la Turnu Roşu. Îi solicită, în continuare, ajutorul pentru noi numere din „Magazinu istoric".

Domnule doctor !

Deşi n-am avut pînă acum norocirea a vă cunoaşte în persoană, cu toate acestea marea încredere în deosebita d-voastră bunătate, care o am cîştigat mai ales din spusele amicul[ui] nostru Bariţ, m-a îndemnat a vă supăra în deosebite rînduri cu însărcinări care poate că abia aşi fi putut aştepta de la un amic cunoscut şi încercat, ca să mi le împlinească. Iertaţi-mi, domnule doctor, această îndrăzneală şi binevoiţi a priimi a mea mulţumire, ca de la un adevărat estimator al laudabilului caracter al d-voastră. Noi avem puţini români adevăraţi, şi către aceia pe carii îi cunoaştem de adevăraţi îndrăznim poate mai mult decît ar cere buna-cuviinţă. Ştiu, domnule doctor, cîte greutăţi v-au

[1] Indescifrabil. Lecturi probabile : maica, Maria, mîna.

www.dacoromanica.ro

causat însărcinările mele în anul trecut și în acesta și aș vrea să nu abusez de bunătatea d-voastră, dară împrejurările pentru folosul românilor nu mă iartă să fac altminterea. Lucrurile care le trimiț în Transilvania nu poci să le espeduesc pe la Turnu Roșu, că de acolo mi le trimit înapoi sau le confiscă și n-am acolo o persoană care să știe desvolta lucrul înaintea pedanților de amploiați. Așa dară nu poci face altminterea decît să vă rog iarăși pe d-voastră, ca pînă puteți, fără a fi compromis în dregătoria d-voastră, să aveți deosebita bunătate a ne sta într-ajutor. Aici trimiț domnului Bariți vreo cîteva coale îmbroșate di tomul III al „Magaz." mai înainte de ce va putea să priimească tot tomul censurat de la guvern. Aveți bunătatea de i le dați.

În zilele acestea voi espedui și două pachete cu broșurile n-rile 1, 2, 3 și 4. Le-am dat la espeditorul Visarion, poate că le-a și espeduit. Aveți bunătatea de le priimiți și le treceți prin formele cuvinite ca să nu causeze vreo compromitere din partea niciunuia. Cînd ași ști că nu se poate fără aceasta, atunci mai bine le-aș lăsa să stea, cu toate că socotesc tomul acesta de mai mult interes pentru transilvani decît pentru românii de aici.

Iertați pe îndrăznitorul și-l numerați între ai d-voastră adevărați stimatori

A. T. Laurianu

București, 14 noemv. 846.

Aducătorul acestora e d. Sükei fiul preotului reformat de aici, un tînăr foarte amabil și de multă speranță.

[*Adresa*:]

Dumnealui Domnului
Doctor Pavel Vasici
Director de Carantină
la Timiș

B. A. R., ms. rom. 996, f. 153—153 v.

56 Deda (Bihor), 26 noiembrie/8 decembrie 1846

I. Munteanu către **G. Barițiu**: Efuziuni patriotice prilejuite de citirea în Gazetă a anunțului de punere în vînzare a reproducerilor după *„Bătălia de la Călugăreni"*. Comparație între posibilitățile de manifestare națională a românilor din Transilvania, a moldo-muntenilor, și a maghiarilor. Deplînge lipsa de entuziasm patriotic constatată în jurul său; greutăți întîmpinate la strîngerea abonamentelor pentru „Magazinu istoric" și *Cronica* lui Șincai. Cere lui Barițiu să-i rețină exem-

www.dacoromanica.ro

plare din „cadra bătăliei de la Călugăreni", din *Geschichte der Romanen*, „Învăţătorul satului" etc., precum şi alte tablouri sau portrete istorice de alc românilor.

Deda[1] 8-a Xbrie 846

Domnul meu!

D-zeu, doară pentru ca cu atîta mai preţuite să fie emblemele naţionale, nu m-au dat modru ca în gradul ce le doresc, să le şi posed! Cu cît dor se luptă sufletul meu de cînd în Gazeta nr. 87 citiu publicarea *Cadrei Călugăriane*[2], nu pot să-ţi descriu. Fericiţi moldoromâni! cari în Patria voastră în tot pasul aflaţi stîmpărare dorului naţional: aci într-o cadră înfăţişetoare de fapte a eroilor naţii noastre; ici răsonînd o elegie naţională din geniul unui Văcărescu; mai întonînd o arie însuflătoare de amor către libertate patriotică naţională, de mii de ori mai preţioasă de cît mii de vieţi fizice, animalie brutale! Şi numai aceasta e viaţă! de carea vai! noi dulcii vostri fraţi în patrie proprie prin elementuri stranee sîntem desposaţi! Cînd un maghiar, îngîmfat de simţimîntul că el esclusive ar fi proprietariul (?) unei patrii aşa superbe, pînă la îmbetare se răpesce cîntînd faptele unui Arpad — ode populare — şi peptîndu-se cu sute de frupte literale: mai din cîmpul poesii, mai din a istorii, mai din sfera artelor formose, desfătîndu-se în tipurile[3] celor mai preţuiţi părinţi apărători şi susţiitori a patrii sale, trecute şi presente; noi, ca nisce nemernici, rătăcitori în pămênt straneu (?), încă cu despect încărcaţi, de toate aceste nutrimente de suflet înălţătoare despoeţi, pînă ii se desfătează cîntînd, noi suspinăm, apoi şi cînd am voi să ne desfătăm, melodiile cîntărilor noastre încă sînt însuflate de condorere a cărora natură fatalităţilor protopărinţilor nostri o mulţămim; şi aşa plîngem, fără de a sci cauza!

Pardon dl meu! Epistola aceasta o scriseiu într-un ceas dintre celea multe a vieţii mele, în care mă năpădesc celea mai grele doreri pentru că mă văd straneu în Patria mea! şi zicala „quod mutari nequit, fer pacienter" e pentru mine un medicamînt carele tocmai quia „mutari nequit" mai tare-mi venineză morbul. Mă văd înconjurat de români de un sînge cu mine: însă atîta corupţi, cît cuvintele naţionale române, pre unii îi pleacă a rîde, pre alţii îi aţiţă spre mînie asupră-mi, iară în unii

[1] „*Deda* nu e către Sătmar, ci e în marginea comitatului Bihor, în vecinătate cu Salaj-Şomlăul, într-o distanţă de 2 1/2 ore!" (Dintr-o scrisoare a aceluiaşi, datată 25 dec. 1846, B.A.R., ms. rom. 999, f. 410 v).

[2] În *Gazeta de Transilvania* din 28 octombrie 1846 (nr. 87) se poate citi următorul anunţ: „În libreria d-lui Wilhelm Nemeth, la Braşov, se află de vînzare în cîteva exemplare o cadră mare înfăţişătoare de bătălia de la Călugăreni în aug. 1595". — Urmează explicaţia cadrei „lucrată de d. prof. Wallstein", indicîndu-se şi preţul „4 fl. arg.".

[3] Chipuri, portrete.

www.dacoromanica.ro

stîrnesc o compătimire, ce ne-am îndătinat a o simți cînd videm ver o față cu însușiri plăcute, însă între acelea videm și oarece aceii fețe spre stricare, ce am voi să nu fie în ea!

Din așa oameni am eu d-l meu! 30 de subscrișî la *Magazinul Istoric* (dintre cari 6 s-au și lăpădat cu deplină ură declarînd că „mai mult nu voesc a da bani pentru cărți turcesci (!!!) pre care nici le pot citi, nici înțelege"). Dintre acestia am alți 30 la nefericita *Hronică Șincaiană* cărora împărțindu-le cărțile, sînt primite, însă bani? O, asceaptă! mulțemesce și mai tîrziu de-i vei căpăta! Apoi cîte căli[1] de cîte 3, 4 zile fac pînă pot aduce la postă 10—20 fl. c. m.? Însă Pavel în entusiasmul religii strigă că „e nebun pentru Hr<istos>"! Apoi eu încă voiu bucuros „*pentru iubita mea nație*!" — Că domnul meu! Nu e merit a avea „*prenumeranți*" din bărbați cari cu dor asteaptă cărțile și se împărtășesc bucuros încă și de spesele transponerii lor, ci e merit a le sci vinde acolo unde nime le doresce — că dacă e merit a le vinde la doritori, de bună seamă e îndoit merit a le sci adpropria la „*postnumeranți*" cari încă le urăsc; că prin acestea de cumva ei nu, încai următorii lor, poate se vor discepta către naționalitate!

Ci eu totuși pre departe m-am răpit cu cogitele!

Scopul epistolei presente e: (de cumva se poate?) reține pentru mine 10 esemplare din „*Cadra bătălii de la Călugăreni*" că peste ver 2 septimîni întrînd în Oradie îți voi transpone prețul în 40 fl. c. m. că sum miser, însumi n-am, și numai în Oradie m-i îndemînă a împrumuta; apoi Oradia nu-i așa aproape să poci alerga cînd vreu într-însa!

Din „*Geschichte der Romänen*" v. *Laureani* publicată în Foaea nr. 43, 5 esemplare.

Din „*Învățitoriul satului*" 2 esemplare și din „*Coup d'oeil sur l'histoire des Roumains*" *par Lauriani* un esemplariu, rog să-mi transponi prin Carul-iute.— La „Istoria bisericească" a lui Meletie arhi-episcopu Athenelor, de Lesviodax, publicată în Foae no.45 însciințez 10 subscrișî. Mai departe, de cumva vei avea bonitate procură-mi încă și alte: cadre naționale și portrete ale bărbaților în Moldoromânia notabili, cari acolo dau ton și povățuesc opinia publică, cîte în 5 esemplare. Că prin așa fenomene fizice disceptîndu-se sensualitatea esternă, doară se va descepta și simțimintul interior cel mai nobil al naționalității.

În înțelesul mult prețuitei d-nii tale epistolă d-to .....[2] în 19 noembrie, căutai în Oradie; însă nemic căpătai din „*Magazinul Istoric*"! Dar „*Curierul de ambe sexe*"??

Domnul meu! Ți se va videa o încumătare mare de la mine cînd, fără de a fi făcut destul pentru celea căpătate; de nov doresc a încărca alt greomînt de datorie! Această circonstanță în ochii unui om carele de aproape nu me cunoasce, ponderază ceva și poate da ocasie de judicăți și nefavorabile în parte-mi. Însă, domnul meu! Cine-mi cunoasce strapația,

[1] Căi.
[2] Deteriorat.

www.dacoromanica.ro

curat numai din zelul naţional făcută şi făcîndă, acela (propria laus sordea, totuşi adevărul unde e de lipsă trebue mărturisit) cu totului altă judicată are. Cu un cuvînt: fii încredinţat, domnul meu! că de cumva unii cu suflet îngheţat m-ar şi păgubi, bucuros voi jertvi ex proprio, pînă şi fileriu cel mai de pre urmă. Că cererea mea se nasce din un sentimînt sînt[1], iară nu din spurcata speculaţie!

Fie destule astădată, că posta pleacă.

Gazeta o căpătai pînă la no. 91 cu defectul nr. 66.

Mult preţuitelor naţionale afecturi comîndat sum al înalt preţuit d-nii tale adeverat onorătoriu

Muntean

B. A. R., ms. rom. 999, f. 407—408 v.

57 Paris, 6/18 decembrie 1846

Invitaţie lansată de **Scarlat Vîrnav** pentru deschiderea festivă a localului Bibliotecii române de la Paris.

Centru Societatei este la Paris
Residenţa sa
Piaţa Sorbona 3

18 dec. st. n. 1846

Societatea Studenţilor Români

Domnul meu!

Iau îndrăsneala a te ruga să binevoeşti a face bucurie compatrioţilor nostri aflîndu-te şi dta faţă la deschiderea localului ce am mulţămire a-l hărăzi românimei din Paris.

---

[1] Pentru exemplificarea sentimentelor de care era animat pr. Munteanu, citäm şi următorul pasaj din scrisoarea de la 25 dec. 1846 (*loc. cit.*): „Mai o rogare: fiind gazeta noastră şi cu Dieta transilvană ocupată, nu va putea şi Dieta României a o împărtăşi după dorul multora; deci fiindu-ţi cunoscute jurnalele de România, pojectează-mi unul carele ar fi cel mai adevărat organ al Dietei României; că domnul meu! şi seara cînd mă culc şi dimineaţa cînd mă scol tot spre răsărit... preste Carpaţi îmi trămit oftările cătră zeul naţiunar! şi numai din depărtare mă împărtăşesc de ceva dulceaţă naţională întru aceste părţi, pentru naţia noastră cu totului barbare!"

www.dacoromanica.ro

Local ce este destinat a cuprinde:
1. Biblioteca cu cabinetul de studie
2. Residința Societății Studenților Români
3. Un salon de întîlnire pentru românimea aflătoare în Paris.

Adunarea se va face Dumineca viitoare (20 dec.) la $7^1/_2$ ore seara.

Cu aceste-mi va fi totdeauna de priință a mă însemna

Al dtale rîvnitor compatriot

Sc. V. Varnav

B. A. R., F. vol. XLIX/20 (fost ms. 3266).

58 [Paris,] 16/28 decembrie [1846]

C. A. **Rosetti** către I. **Ghica**: Se plînge că Ghica l-a uitat și pe el și Societatea. Cere veşti, întreabă dacă și-a început cursul. Cere 200 galbeni împrumut de la Ghica sau Caracaș. Românii din Paris au dat o reprezentație pentru ajutorul inundaților. — „O veste tristă": boala lui N. Bălcescu.

Tu carele stai acolo unde este viața; acolo unde creatorul nu stă într-o odihnă leneșă și contemplativă, ci pe tot minutul o creație nouă, o lege nouă vine să lege viața ta, planurile și dorințele tale cele *ante*-secularii; acolo unde totul este într-o mișcare, într-o fierbere, într-o colcăire și într-un marș repede ca al unui arbore surpat de crivățe din vîrful unui munte în jos spre prăpastie; acolo unde creația și rotirea este atît de mare încît un om cu *puține mijloace* ca mine nu ar mai ști ce să facă, unde să fugă să să ascunză pînă ce ar trece această creație ce lui i-ar părea o revoluție a fiilor *omenești*. Tu, zic, carele trăești într-un asemenea vîrtej, fiind totul în luptă, sudoare și acție precum ereau pietrile în momentul ce ferbea pămîntul cînd s-au creat șărpii și toate dobitoacele, ai toate drepturile să mă uiți pe mine ce stau aci în odaea mea ocolit de 12 grămătici, și vorbesc cu Decart, cu Baïron, cu Mișele și alți asemenea oameni de nimic, ce nu sînt nici conțipiști și prin urmare nedestoinici a sta la concurs cu D. Zădăriceanu, cu D. Poroineanu și συντροφίας.

Încă daca m-ai uitat pe mine, nu crez că ar fi trebuit să uiți și Soțietatea, cu toate că, cum am zis, îți crez, că multe or fi și pe tine.

Aș dori din suflet daca vei putea să furi un minut, nu din acelea ce le dai femeilor frumoase, ci din acelea ce îți smulg vizitele unui logofăt sau vornic, și să mi-l dai mie; să îmi spui ce mai faci, ce mai gîndești, ce mai nădăjduiești și daca o să deschizi cursul, și daca o să-mi trimiți îndată uvertura.

www.dacoromanica.ro

Şi fiindcă mă aflu în paragraful rugăciunilor, te rog cu denadinsul să-mi găseşti vreo 200 de galbeni (de se va putea cu 12 la sute) pe soroc de doi ani (fie şi pe unul), şi să mi-i repezi cît mai în grab, căci toată starea mea este în acest minut de 5 franci — adică de o bucată de argint cu chipul lui Filip pe dînsa. Filip este împărat, Filip este escamator, judecă dar tu în ce stare trebue să se afle un *creştin* ce n-are nici împăraţi, nici escamatori mulţi cu dînsul. Aşadar, fă vreun mijloc şi trimite-mi aceşti bani, şi îndată îţi voi trimite zapisul meu făcut după coprinderea ce iudeii dup-acolo îţi vor cere. Daca cumva nu prea vei putea, zi şi lui Caracaş din partea mea să-mi facă el acest matrapazlîc, fiindcă am sărăcit cu totul şi sînteţi amerinţaţi să mă perdeţi... şi ar fi ruşine pentru voi să afle lumea că eu, marele neguţător, eu actor, eu militar, eu poliţai, eu procuror, eu poet, am murit de foame. În sfîrşit, sfîrşesc acest paragraf, adăstînd de astăzi în 49 de zile banii de la voi, şi spre mîngăere de sarcina ce vă dau, vă zic χειρκεῖρα νύπτει, δάκτυλός τε δάκτυλον[1].

Ciudat lucru! Pe cînd vorbeam de bani, mă simţeam într-o elocuenţă şi putere atît de mare, încît eream capabil să gust plăcerea de a vorbi cu tine un ceas necontenit. Ş-acum nu mai ştiu ce să zic. O! acum văz că a fost mare om acela ce a zis: gîlceav a fost şi este ca plapăma să-mi ea.

Eri, unii din rumânii nostri au dat o reprezentaţie istrioană la un circ în favorul inundaţilor. Mai zică acum cineva că sîntem oameni fără inimă, fără amor şi fără filantropie, căci iată că dovedirăm că avem de toate şi pe d-asupra încă *cavalantropie*. Iartă-mi această vorbă fabricată în acest minut — sîntem în veacul fabricilor.

O veste tristă. Nu-mi place sănătatea Bălcescului. L-am silit să vază un doctor, ş-abea eri izbutirăm; l-a luat Brătianu şi l-a dus la Louis[2]. Însă nu voeşte să se caute. Clima Parisului este rea pentru asemenea patimi sau înclinări. Bani nu are, distracţii nu are... şi sînt îngrijat foarte de dînsul. Eu iarăşi nu sînt în stare a face nimic pentru dînsul, ba încă nici a-l vizita. Aşi dori şi eu, şi el o doreşte mult, să se ducă în Italia. Acolo este şi madame Negri, care şi ea pătimeşte, însă ea este cam rău dupe cum am văzut-o, şi mă tem îndoit de dînsu, fiindcă este un blestem pe noi să perdem ce avem mai bun. Ia vezi daca se va putea să i să trimiţă ceva bani, de la Soţietatea noastră de acolo, pentru scrierea aceea. I-oi mai da şi eu din cei ce-mi vei trimite, căci îţi spui că este de neapărat să să ducă în Italia sau de nu, cheamă-l şi tu şi ne vom sili şi noi să-l trimitem acolo.

Trebue să sfîrşesc fiindcă sînt silit să mă duc la un curs. La revedere dar.

Pomeneşte-mă şi pe mine cînd vei fi lîngă frumuseţea ta, sau cel puţin cînd vei fi lîngă alte frumuseţi ce nu te enteresează. Iartă-mă

[1] Mînă pe mînă spală şi deget pe deget.
[2] Doctorul P.-Ch.-Alexandre Louis (1787—1872).

www.dacoromanica.ro

daca fusei atît de prost, încît să crez că poate fi vreo frumuseță care să nu te entereseze. Enfin, mes respects à toutes les femmes et à madame Campiniano.

Ton dévoué ami

Rosetti

B. A. R., Coresp. inv. 83607.

59 Cluj, 17/29 decembrie 1846

Tinerimea română de la liceul regesc (academic) către **G. Barițiu:** Îl roagă să-i trimită în continuare foile românești de la Brașov, în mod gratuit, fiindu-i de real folos atît în perioada dezbaterilor din Dieta clujană, cît și pentru cultivarea limbii naționale.

Mult prețuite domnule!

Tinerimea românească de aici de la începutul anului scolastic, așa zicînd, mai nici una litera românească încă n-a cetit, așa cît ar sta tocma în Cluș peste puțin mai a se îndoi despre frumusețile limbei românești. — Deci umilit ne rugăm ca domnia tea după zelul național și nemăsurata iubire ce de atîtea ori o ai vedit cătră noi, să binevoesci și acum a ni mai trimite gazetele, a cărora cetire nu se poate spune cît folos aduce pentru noi; mai ales auditorii de Drepturi cu prilegiul Dietei foarte mult pot învăța. Apoi cercările limbistice, ce se vor începe cu începutul anului viitoriu, pe mulți tineri iubitori de limba și cultura limbei naționale foarte-i interesează. Adevărat că noi aceasta mare bunătate nu suntem în stare a o răsplăti de cît cu una adevărata recunoscința ce pururea ți-o vom fi detori[1].

[1] O similară rugăminte e reînnoită și în anul școlar următor, 1847—1848. Scrisoarea trimisă lui Barițiu în acest sens e datată 2/14 octombrie 1847 și e semnată de către: Iosiv și Zacheu Hodoș, Vasile Axente, Dimitrie Măcelariu, Simeon Marosi, Pavel Dragoș, Ioan Șipotariu, Theofil Hossu, Solomon Kaba, Ioan Daraban, Ioan Petrovici, Irimie Verza, Alexandru Tordășian, Vasile Ghețe, Vasile Oltean, Francisc Molnar, Ioan Pop, Petru Galgoți, Oprean Moroianu, Oprean Verza, Pavel Moldvai, Ioan Romanu, Ioan Racz, Nicolae Șuluțiu, Grațian Munkacs, Francisc Ianki, Ioan Mețianu, Nicolae Pop, Alesandru Boer, Ioan Alpini, Alisandru Suluțiu, Benedict Gruber, Ioan Catona „tineri școlari în reg. Lyc. Clusiului" (B. A. R., ms. rom. 1004, f. 177—178 v, autograf I. Hodoș).

www.dacoromanica.ro

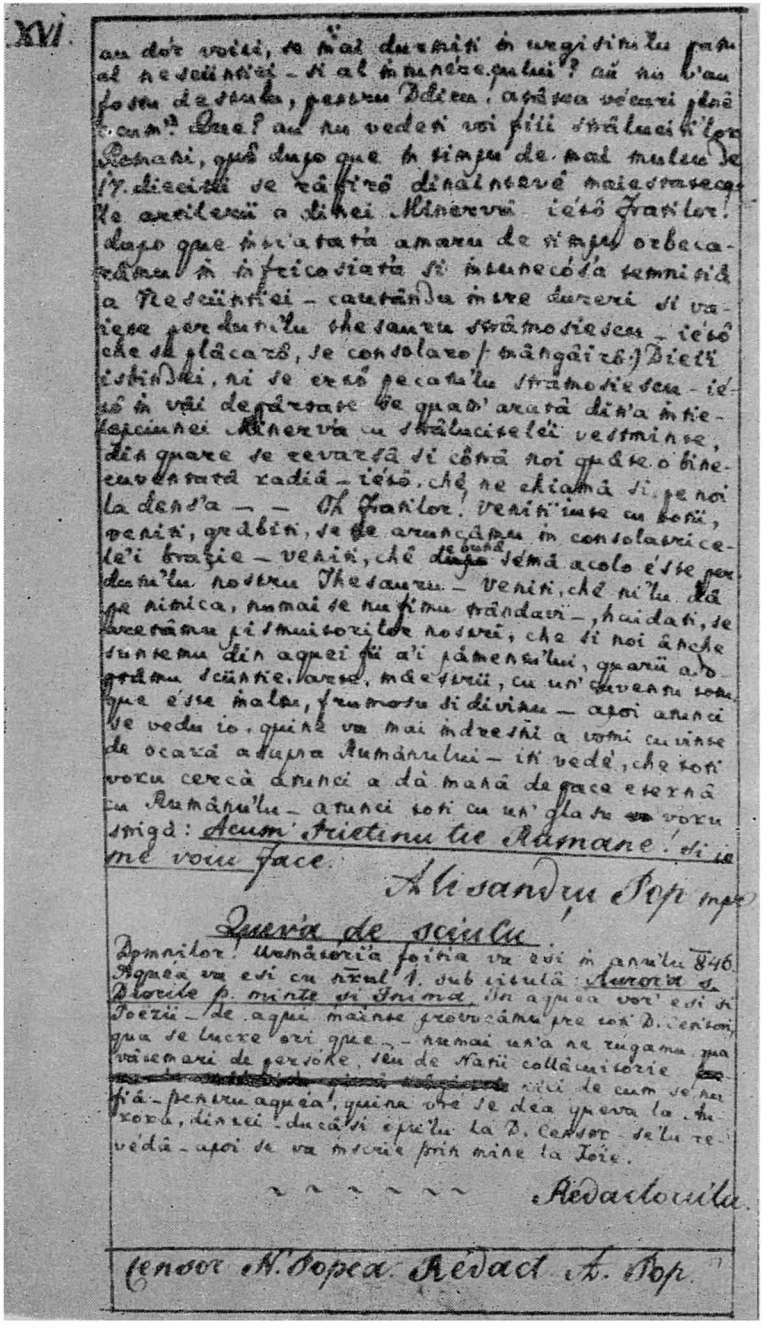

XVI

au dor voiti, se mai durmiti in vrajitorulu somnu
al nescientiei – si al imbuneco[ș]arei? au nu v'au
fostu destule, pestrue Dilcea, asteptarea vecuri pene
cand? Ore? au nu vedeti voi fiii intunecimei lor
Romani, cum dupo que in timpu de mai multe se
ly. decenii se rapiro dinaintea maiestatei ce
le areilerii a Dinei Minervii ieșio fraților!
dupo que inviatata amaru de timpu orbeca-
tarea in infricosiata si intunecoș'a temnitia
a nescientiei – cautandu in intre durerii si va-
riese perdutulu thesauru strămosiescu – ieșio
che si plăcarș, se consolaro (mângâiarș) Dieti
istinderi, ni se ersio pecatulu strămosiescu – ie-
șio in vai de lacrimate se quad' arata dins'a intie-
leptiunei Minervii cu intunecatele vestminte,
din quare se revarsa si cătro noi quase o bine-
cuventata radia – ieșio, che ne chiama si pe noi
la dens'a – – Oh fraților! veniti'inse cu toții,
veniti, grabiti, se ne aruncăm in consolatrice-
lei brație – veniti, che [deasupra] sema acolo e'ste per
dutulu nostru Thesauru – veniti, che ni'lu dă
se nimica, numai se nu fimu trândavi –, haidati, se
luerătamu si mostenitorii nostri, che si noi anche
suntemu din aquei fii a'i pămentului, quarii a-
grutu scientie, bucurii, măestrii, cu un' cuventu toto
que e'sse malte, frumose si divine – apoi atunci
se vedu io, quine va mai indreshi a vorbi cu vinse
de ocară asupra Românului – iti vedi, che toți
vorru cercă atunci a dă mână de face eterna
cu Românulu – atunci toți cu un' glasu vorru
strigă: Acum frietinu tue Românule! si ce
ne vomu face.

Alexandru Pop mpr

Epistola de scimbu

Domnilor! Următoriulu foiu va esi in anulu 846.
Acesta va esi cu numerul 1. sub titulă: Aurora s.
Diorile p. minte si Inima. In acesta vor esi si
Poezii – de aquei maine provocămu pre toți D. Cen-
qua se lucre ori que – numai un'a ne rugamu qua
vătemari de gersoke, seu de Nații colăuitorie
[illegible] vrei de cum se nu
fiă – pentru aquea', quine che se dea ypera la tu-
rora, dinsei ducăți opiulu la D. Censor se'lu re-
vedă – apoi se va inscrie prin mine la Tote.

Redactorulu.

Censor N. Popea. Redact. A. Pop.

a

Fig. 23 a și b. — Pagini din revista „Diorile pentru minte si anima", Cluj 1845—1846 (B. A. R., ms. rom. 553).

www.dacoromanica.ro

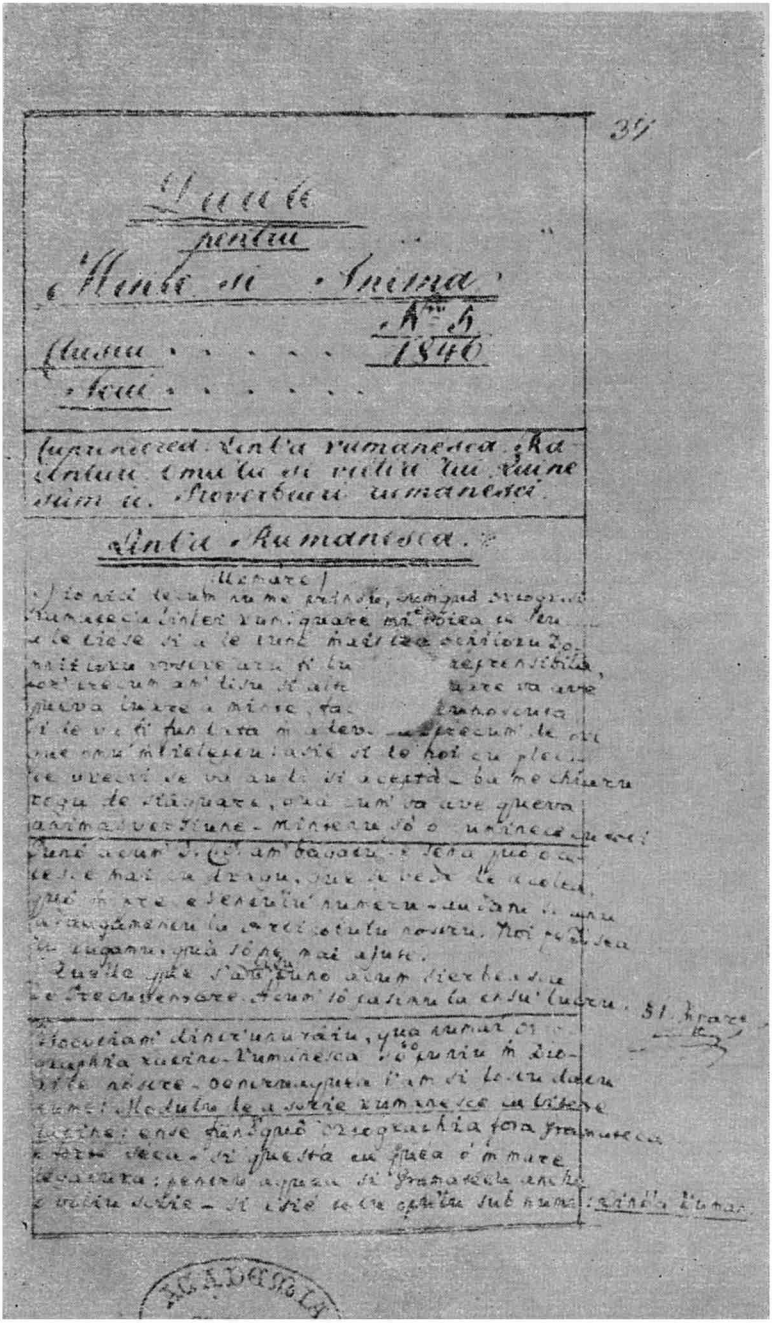

b

Repeţindu-ne rugarea, nobilelor afecte naţionale recomendaţi, rămânem ai domniei teale umiliţi şerbi

Clusiu 846 $\frac{29}{17}$ decemvrie

Alesandru Pop

Gavril Manu	*Samuil Ratz*	*Grigoriu Olariu*
Rudolf Popia	*Ioan Moga*	*Constantin Pantiu*
Vasile Axente	*Iosiv Hodosiu*	*Zacheiu Hodosiu*
Pavel Dragoş	*Dimitrie Fleischer*	*Ironim Moga*
	Ioan Sipotariu	*Georgie Romanu*

şi alţi tineri auditori de Drepturi şi Filosofie în liceul de aici[1].

B.A.R., ms. rom. 1004, f. 146 — 146 v. Autograf Alesandru Pop=(Papiu-Ilarian).

60 Mănăstirea Slatina, 15/27 februarie 1847

N. Istrati către **G. Barţiu**: În exil la m-rea Slatina. — Zvonul despre propunerea vizirului Reşid-Paşa, făcută Înaltei Porţi, privind suzeranitatea asupra Principatelor Române. Neplăcerile îndurate de popa Scriban şi riscurile la care se expune şi Istrati dacă nu-şi va schimba atitudinea politică.

M. Slatina, 15 februar 1847

Domnul mieu!

Împrejurări destul de fatale me-au stat piedecă de n-am putut — foarte îndelungat timp — se vă cercetez.

Nu întreb ce faceţi, căci aceasta o cunosc din foile anului nou ce meau căzut acum la mînă; dar despre sănătatea d-tale mă interesez ca fiecare adevărat român.

După învoirea ce mi s-au dat, peste doî zile călătoresc la Iaşi, unde sînt răspîndite ştiri private că Reşid Paşa vizirul ar fi propus Î. Porţi să hărăzască suzerenitatea ce ţine asupra Prinţipatelor, Franţiei şi Angliei. Poate că detailurile aceştii importante ştiri le veţi fi avînd de aiurea.

Pe capul popei Scriban, odată cu confrontaţiile din Foae, au căzut şi alte pricini grele, însă protecsiea sa îl va ocroti. Să nu fiţi de idee că omul

[1] Pentru elevii români de la liceul regesc al piariştilor de la Cluj vezi între altele : Axente Banciu, *Studenţii academiei din Cluj de acum un veac*/1842—43/, în „Anuarul Institutului de istorie naţională" — Cluj, IX, 1943, p. 447—449; M. N. Sulică, *Alexandru Papiu Ilarian ca student la liceul academic din Cluj*, în „Anuarul liceului Al. P. Ilarian din Tg. Mureş", 1930—1931; N. Popea, *Memorialul arhiepiscopului şi mitropolitului Andrei baron de Şaguna* (de mai multe ori citat în această lucrare); S. Dragomir, *Avram Iancu*, p. 25—30; etc.

www.dacoromanica.ro

cugetă cum scrie, dar la noi s-au deslegat acum că nu să poate cineva păstra almintrilea, și eu însumi dacă va trebui să mai rămîn în patrie, cu rușine în față vă mărturisesc c-o se fiu *nevoit* a înbrățoșa sau această primejduioasă politică, în contra principurilor mele, sau să mă fac jărtfă prigonirilor.

Imi eu libertate, domnul mieu, a vă întreba dacă aveți prisosuri materiale?

Al domniei tale ca totdeauna

N. Istratti

B. A. R. ms. rom. 878, f. 71—72 v.*

61 [Paris,] 17 februarie/1 martie [1847]

C. A. Rosetti către **I. Ghica**: Confirmă primirea banilor. — Sentimentalisme în legătură cu căsătoria lui I. Ghica. — Chestiuni politice: ultimele evenimente din Principate comentate în „Journal des Débats"; Rosetti propune lui Ghica să meargă la Constantinopol și să arate vizirului Reșid Pașa adevăratul sens al lucrurilor, și obligațiile ce revin Porții suzerane.

Martie 1

Sunt bolnav; și ca să uit durerile fizice nu poate fi alt mijloc mai sigur decît vorbind cu tine.

Am priimit mai alaltăeri scrisoarea ta de la 15 ghenarie și am priimit și banii ce mi-ai trimis; nu mi-ai spus însă cîtă dobîndă și soroc, ca să alcătuesc un zapis și să ți-l pornesc. Socot că o vei face-o într-un post-scriptum.

Spune-mi tu mie. Tot omul oare este egoist sau eu numai sunt atît de mic, atît de pătat încît fericirea ta chiar am pismuit-o? Așa, te-am pismuit te pismuiam de mult, pismuiam știința ta, puterea ce ai pe tine și pe dorințele tale, și pe sufletu tău, însă mă mîngîeam zicîndu-mi: „le voi dobîndi și eu acestea!" Dar cînd am aflat că nu mai ești *singur* [. . .][1]. Aș fi voit să nu fiu astfel. Dar pentru că sunt, trebuie cel puțin să ți-o spui [. . .][1].

Îmi pare rău, sufer că nu o cunosc; sufer de ce nu am venit cu tine într-o duminecă, cînd ai voit să mă duci acolo, dar cu toate acestea o cunosc îndestul. Mad. Grant mi-a spus de multe ori numele ei, și apoi daca tu ai iubit-o, eu nu o cunosc oare? Iartă-mă, daca un minut mintea mea te-a osîndit iar. Iartă-mă, pentru că trebuia să fie așa daca cerul m-a osîndit să fiu *în veci singur*.

---

* 15 febr. 1847 (din ecsil). Planul lui Reșid ¸Pașa privitor la Principatele Române. Ieromonahul Scriban, certele sale. Nic. Istrate aproape desperat. [nota lui G. Barițiu].

[1] Sentimentalisme.

www.dacoromanica.ro

Coresp. de Constantinople („*Le Journal des Débats*" d'aujourd'hui) : „On a reçu ici le texte du discours prononcé par le hospodar de Valachie à l'ouverture de l'Assemblée Générale. Le prince, tout dévoué à la Russie, met la Cour suzeraine absolument sur le même rang que la Cour de St. Petersbourg qui n'est qu'une protectrice de son coté, la réponse de l'Assembleé en s'adressant au prince se sert de l'expression „sous votre règne"—absolument comme si le hospodar était un suverain indépendent de la Porte. D'un autre coté, le hospodar de Moldavie, à la demande de la Russie, déclare que les jeunes moldaves qui voudront aller compléter leurs études en Europe devront exclussivement se rendre à Vienne, à St. Petersbourg et à Berlin. Le travail de la Russie pour détacher ces deux provinces de la Porte et incessament et parfaitement secondé par les deux princes, Bibesco et Stourdza. Il savent que leurs Principautés auront le sort de Cracovie et ils veulent avant tout se ménager, le cas échéant, les bonnes grâces de l'empereur".

(În zilele acestea va eşi un articol mai lung. Ţi-l voi trimite, precum pe toate de acum nainte).

Am avut ocazie a vorbi cu mai mulţi oameni politici, atît francezi cît şi englezi. Aşadar, şi ei îmi ziseră, şi eu m-am gîndit şi am găsit-o de neapărată trebuinţă a face de aproape cunoştinţa cu Reshid Pacha şi a vorbi atît cu el, cît şi cu alţi dupe acolo, cele de cuviinţă. Însă de unde bani deocamdată, şi pe cine să trimitem? Ştiu bine că sînt aci vreo patru rumâni cari ar fi ca noi, şi negreşit vom găsi şi acolo alţi 4—5. Aşadar, daca tu crezi că împrejurările tale momentane nu te opresc; daca crezi că fără să te compromiţi (căci a ta comprometare este şi a noastră) te poţi duce la Constantinopol şi poţi să găseşti şi acolo vreo cîţiva cari să plătească ceva din neapăratele cheltueli ce vor trebui (1000 # trebue neapărat) şi daca eşti şi tu de părere că trebue negreşit să trimitem pe unul de-ai noştri în Constantinopol, carele să arate cu dovezi că noi numai putem, să sprijinim Imperiul, şi că ei să nu mai dea la firmanuri poruncite de Rusia şi că să oprească pe prinţi de a opri mersul tinerilor în Paris, şi Soţietatea noastră, şi uşile Camerei etc., etc., atunci scrie-mi te rog, mai în grab daca poţi să mergi tu, sau de nu, pe cine şi cum să trimitem. Zic cum, din pricina banilor, căci scrisori de recomandaţie am găsi şi *de-aci* şi de-acolo, însă noi am voi ca tu să mergi dac-ai putea, căci îl cunoşti chiar pe dînsul, şi etc. etc. care mă opresc de a ţi le zice, fiindcă eşti *cam* modest.

Ascept dar cu nerăbdare un răspuns de la tine.

Alt nu mai poci zice nimic astăseară, căci sufer în toate felurile şi nu voesc să umbresc fericirea ta. Crede iară că vei avea totdauna în mine, atît tu cît şi acel om pe care îl iubesc atît de mult, veţi avea, zic, în mine un adevărat *prieten*.

Rosetti

B. A. R., Coresp. inv. 83603.

www.dacoromanica.ro

62 Iași, 12/24 martie 1847

P. Balș către **I. Ghica**: Confirmă primirea n-relor 1—2 din „Album științific și literar", pe care le va distribui în Tecuci. — Anunță moartea fratelui său Alexandru Balș. — Întreabă dacă „Albumul" a fost suspendat. — Îi împărtășește intenția de a cheltui o sumă de bani în interesul Cauzei, la București.

Eșii 1847 mart 12

Mon cher Ami,

J'ai reçu votre lettre ainsi que les vingt cinq exemplaires de l'Album scientifique et littéraire du no. 1 et 2. Je les ai reçus avant hier, car je passe l'hiver à la campagne, je ne viens en ville, que pour affaires. C'est la raison pour laquelle je ne vous ai pas répondu de sitôt. Vous serez bien peine d'apprendre la raison qui m'a conduit en ville, et bien, mon pauvre frère Alexandre vient de mourir à la suite d'une phtysie pulmonaire.

Quant à notre album je me réserve de vous placer des numéros à Técoutch, puisqu'à Jassy tout le monde est abonné. Je viens d'apprendre, par Euphrosine Ghyka, que la censure a défendu à l'Album de paraître. Je ne sais à quoi m'en tenir. Ecrivez-moi, puisque je vous enverrais des articles.

A propos de notre silence; il serait temps de nous voir. J'ai tant de choses à vous dire, tant de choses à faire, mais je voudrais me consulter avec un ami sincère, loyale et instruit. Je vous dirais, mon cher Jean, que j'ai quelque argent à dépenser et je voudrais le dépenser pour l'utilité de notre cause. Je pense que l'impression des livres est un excellent moyen de répendre l'instruction, mais du reste je compte venir à Bucharest, car c'est encore à Bucharest où l'on peut s'entendre et faire quelque chose. Vous êtes des gens de progrès, au lieu que nous sommes arriérés.

Je vous envoie cette lettre par Euphrosine Ghyka qui part pour Bucharest et je l'ai écrite chez ma soeur où se trouve ma belle-soeur. Cléopatra et ma soeur qui vous félicitent et vous font leurs compliments. Je crois que jusqu'à mon arrivée à Bucharest, il serait bien de nous tenir au courant de ce qui se fait à Jassy et Bucharest. Mon adresse est : P. Balsch à Jassy. On me fera parvenir vos lettres exactement.

On me presse de finir la lettre.

Adieu cher Ami,

P. Balsch

B. A. R., Coresp. inv. 80218.

www.dacoromanica.ro

63 Constantinopol, 15/27 martie 1847

L. Rouet către **Ion Ghica**: Confirmă primirea scrisorii din 1/13 martie, Comentarii pe marginea conţinutului scrisorii; despre inoportunitatea discutării unui proiect de Unire a Principatelor; despre situaţia Moldovei şi Ţării Româneşti faţă de Rusia şi faţă de Turcia; interesele românilor. — Despre mijloacele de a-i parveni ştirile lui Ion Ghica. — Ştiri din Constantinopol: chestiunea greacă la ordinea zilei; scrisoarea deschisă a ambasadorului Angliei împotriva anexării Cracoviei; despre relaţiile franco-engleze; darul sultanului pentru irlandezi.

Constantinople le 27 mars 1847

Monsieur,

J'ai reçu avec beaucoup de plaisir votre lettre du 1/13 mars et je l'ai lue avec un vif intérêt. Je craignais, je l'avoue, que la forme tout à fait inusitée que j'avais dû employer pour entrer en correspondance avec vous[1] ne vous parut pas convenable et la franchise avec laquelle vous m'avez répondu me donne les meilleurs assurances pour l'avenir de nos relations.

J'accepte tout ce que vous me dites sur les Principautés Danubiennes; vous êtes entré complétement dans mes opinions à ce sujet, mais je suis bien étranger à ces deux Principautés pour voir le côté pratique du projet de réunion dont vous parlez, et il serait peut-être imprudent de l'emettre trop explicitement à l'heure qu'il est. Un fait certain c'est que ces Principautés appartienent beaucoup plus à la Russie qu'à la Porte à l'heure qu'il est; elles ont donc un intérêt évident pour la conservation de leurs institutions, de leurs privilèges, de leur administration, séparée et indépendante à se rejeter du côté de la Porte — c'est là un point incontestable. Ceci une fois obtenu, il sera temps de songer à prendre des garanties de ce côté-là. La Moldavie et la Valachie ont sous les yeux l'exemple de la Servie; là, depuis quelques années le sentiment national a grandi à l'abri de la Porte et malgré l'action de la Russie, et il y a tout à espérer que cet état de chose se consolidera et prendra plus de développement. Aujourd'hui les affaires de la Turquie sont entre des mains très intelligentes. Les conseillers actuels de la couronne sont à même de comprendre toutes les questions et tout porte à croire qu'ils resteront assez longtemps aux affaires pour les élaborer et les résoudre. Vous savez qu'il y a ici de grandes préventions contre le Prince Bibesco; je crois quant à moi qu'on l'a peut-être jugé trop défavorablement. Il a ces idées de fusion, mais il a tort à mon avis d'y comprendre la Servie et surtout de vouloir rapprocher la Servie de la Valachie et de la

[1] Prima scrisoare adresată lui Ion Ghica poartă data de 16/28 februarie 1847, solicitîndu-i colaborarea. (B. A. R., Coresp. inv. 83587).

www.dacoromanica.ro

Moldavie; ce sont ces deux dernières provinces qui doivent marcher vers une assimilation avec la Servie, sur laquelle la Russie pèse beaucoup moins. Du reste, je vous le répète, nous nous entendons sur le plan général, quant aux détails vous les connaissez mieux. Ce terrain est le vôtre, il vous est beaucoup plus familier et je suis persuadé que nous nous entendrons toujours.

Votre correspondance a été insérée dans le no. du 26 mars de notre journal, qui vous sera envoyé régulièrement. Quant aux moyens de me faire parvenir vos lettres, vous pouvez, si vous le voulez, les adresser à Mr. Jean Latreille, négociant à Ibrahila, ou bien me les adresser directement, ou bien sous le couvert de Mr. Alléon à Constantinople, ou bien, si vous voulez, les remettre au Consulat de France à Bucharest. Je pourrai, je pense, faire écrire d'ici par l'ambassade à Mr. de Nyon pour qu'il s'en charge, ou bien vous pouvez les mettre à la poste de Russie pour moi — tous les moyens sont bons; je suis journaliste, employé de la Porte, tout le monde connait ici ma position, mes opinions, rien ne peut me compromettre vis-à-vis de qui que ce soit; c'est à vous de choisir ce qui vous conviendra le mieux.

Quant à moi, je vous écrirai le plus souvent possible si vous désirez être tenu au courant de ce qui se passe ici.

En ce moment c'est la question grecque qui préocupe tout le monde. La Porte maintient son ultimatum et elle était décidée à le maintenir envers et contre tous, il ne reste alors à la Grèce que trois jours de délai. Evidemment d'ici là la Grèce n'aura accordé la satisfaction réclamée par le Divan et les relations seront rompues. Mr Argyropoulo recevra ses passeports. Mais la Porte ne fera aucun acte d'agression, j'en ai pour garant les instructions envoyées au commandant en chef de l'armée de Roumélie. La France est tellement dans l'intimité de Mr Coletti que cette querelle est presque la sienne. Cependant son langage ici a été très réservé et très modéré. La Russie appuie franchement les prétentions de la Porte. L'Autriche n'a pas une position aussi tranche, le langage de Mr Weiss à Athènes ne ressemble en rien à celui de Mr de Sturmer à Constantinople et lundi dernier la Porte a expedié un courrier extraordinaire à Vienne prédisant pour peser sur le Cabinet autrichien. Quant à l'Angleterre, elle saisira avec empressement cette occasion de renverser Mr Coletti. Mr Wellesley a reçu cette fois des dépêches extrêmement fortes de lord Palmerston, et l'escadre anglaise de Malte va être envoyée au Pyrée. L'Angleterre renouvelle ses reclamations aupres du Cabinet grec pour obtenir le remboursement des sommes qui lui sont dues.

Vous verrez dans notre no. du 26 mars une lettre de Mr Canning, l'embassadeur ici; cette lettre qui attaque d'une manière très énergique l'annexion de Cracovie et implique une espèce de blâme pour le Cabinet anglais, a indisposé, à ce qu'il parait, lord Palmerston et selon toute probabilité Mr Canning ne reviendra pas à Constantinople. L'affaire grecque pourrait bien encore être une pomme de discorde entre la France et, l'Angleterre et

www.dacoromanica.ro

sans doute lord Palmerston aura jugé que le moment était mal choisi pour attaquer les puissances du nord, surtout lorsqu'il poursuit son projet de les amener à adhérer à son interprétation du traité d'Utrech.

Le sultan vient de donner 1000 livres sterling pour soulager les souffrances de l'Irlande.

Je termine ici cette lettre que vous trouverez peut-être bien longue et je vous prie d'agréer l'assurance sincère des sentiments de haute considération de votre très humble et dévoué serviteur.

Lucien Rouet

B. A. R., Coresp. inv. 83588.

64 Paris, 23 octombrie/4 noiembrie 1847

Sc. Vîrnav către **Al. Kogălniceanu**: Invitaţia de participare la serile literare care au loc la sediul Bibliotecii române. Anunţă totodată programul zilnic de funcţionare al Bibliotecii.

Biblioteca Română
din Paris
Piaţa Sorbona nr. 3

4 noemvrie 1847 s. n.

Domnule,

Mă honorez a te înştiinţa că vacanţiile fiind trecute, iarăşi vor începe soarelele literale, regulat în fiecare sîmbătă la $7^1/_2$ ore seara ; unde se vor face deosebite lecturi din cărţile cele mai însămnate, de pildă, *Istoriea pentru începutul românilor* de Petru Maior, *cronicile*, *poezii* & &, asupra cărora, îndată după fiecare lectură, va urma şi conferenţie în limba română.

Prin urmare eşti poftit a ne honora cu a dtale egzactitudă la aceste frăţăşti şi pacinice adunări ce să încep din sîmbăta viitoare, 6 noemvrie.

Deosebit de aceste adunări, Biblioteca este deschisă la tot românul şi filo-românul, în toate zilele de cum să revarsă zorii, pînă la $10^1/_2$ ore seara fără precurmare.

Al dtale compatriot şi serv

S. V. Varnav

[*Adresa* :]
Monsieur Monsieur
A. Cogalnicean
Paris
36 rue de l'Odéon

B. A. R., Coresp. inv. 96560 (fost ms. 1166, f. 308)

www.dacoromanica.ro

65 București, 23 octombrie/4 noiembrie 1847

A. T. Laurian către **G. Barițiu**: Confirmă primirea cărților cerute. Despre comisioanele de cărți și tipăriri pentru Găctan și Sora Noac. — Despre apatia societății bucureștene și articolul lui N. Bălcescu din „Magazinu istoric", t. IV. — Despre articolul lui I. Ghica din „Foaie pentru minte". Plata abonamentelor. Greutăți în difuzarca cărților în Transilvania. — Știri din Țara Românească: rcorganizarca învățămîntului, revizoratele școlare, colegiul francez. — Despre un nou ziar în București? — Difcrite chestiuni redacționale.

București 23 octombrie 1847

Frate Bariț,

Am priimit toate scrisorile cîte mi-ai trimis în deosebite rînduri. Am priimit acum mai în urmă, prin Romanov, și tom. II, broșura 4-a din „Magazinu" lui Kurz și *Geschichte von Siebenb*[1]. de Schuller. Bine ai făcut că mi le-ai trimis. Eu am tot întîrziat a-ți răspunde pînă acum din causa că nu puteam să-ți dau răspunsuri îndestulătoare. Acum, văzînd că ești în neodihnă, nu voi să te supăr mai multă vreme cu tăcerea, dacă nu poci să-ți aduc vreo mulțumire positivă cu scrierea.

Pentru Găitan n-am putut să fac pînă acum nimica, din causa că Economul n-a venit pe aicea, și să i le trimiț numai așa, la Buzeu, n-o să facă nici un efect. Așa dară, aștept ca să mă duc eu pe acolo și să i le dau cu mîna mea. Cu hirurgul lui Sora Noac încă n-am putut să mă întîlnesc, ca să-i vorbesc pentru cărticele. D. Sora își închipuiește că a făcut un lucru mare cu acele cărticele, și așteaptă o sensațiune deosebită asupra mai marilor Țării Românești, și nu știe că ei nu se mișcă la alte lucruri de mii de ori mai mari și mai însemnate. De făcut, n-o să facem cu ele nimica; de dăruit, putem să le dăruim cui vrea d-lui. Daca poftește un schimb cu mine, eu poci să-i dau *Manuale* de *Filosofie* sau *Tentamine critice*, insă Magazinele nu sînt numai în dispusăciunea mea. Ca să le aducă iară înapoi, nu l-ași sfătui. O să-l custe greutăți și cheltuieli mai multe decît ar prețui ele. Pentru Virgiliu nu știu ce să zic. Soțietatea pentru tipărirea cărților folositoare nu o să-l priimească, dacă nu din altă causă, dară pentru că e scris cu litere latine și în dialect *unguresc*, cum zic ei. Poate că-l va priimi Eliade cînd va începe „Biblioteca". Pentru asta om mai vorbi. Librari n-avem aici care să întreprinză tipărire cu spezele lor. D-ta mă întrebi ce efect a făcut estractul din Cronica Fuhiană[2]. Îmi pare rău să vă repetesc tot ceia ce zisesem mai sus: că oamenii nostri sînt groși la pele și nu se sperie așa lesne. Dacă

[1] J. K. Schuller, *Umrisse und kritische Geschichte von Siebenbürgen*, I. Heft, 1840.

[2] *Chronicon Fuchsio-Lupino Ottardinum sive Annales Hungarici et Transsilvanici*, pars I, 1847, editată de J. Trausch.

www.dacoromanica.ro

vrei să te încrezi, cetește articlul Bălcescului[1] din tomul IV „Magazin", care e cu mult mai tare decît cele ce scriu cronicarii sași, și cu toate acestea abia l-au cetit vro cîțiva tineri. Regis ad exemplum totus componitur orbis. Apatie, apatie, în toți.

Dar alta ! Ghica s-a supărat di ce nu-i tipărești tot articlul. Zice că dacă nu vrei să i-l tipărești, să i-l trimiți înapoi. Secătura de Boliac. Cînd mai deunăzile am trimis pe feciorul meu să-i ceară prețul gazetilor d-tale (pe tot anul acesta), îmi răspunsă că el ț-a plătit gazeta d-tale. Rogu-te adevărat este? Nu poci să crez pe un astfel de om. Dacă nu ț-a plătit înfruntă-l cum îndrăsnește să mintă astfel, și-i scrie să plătească. Eu am trimis la el mai mult de doăzeci de ori pentru prețul gazetei, și o dată s-a escusat cu o minciună, o dată cu alta ; acum zice că ți-o a plătit d-tale. Mi pare imposibile. Secul de Conțescu încă mă poartă de nas din luna mai. Scrie-i și lui o poliță, adecă așa ca să-i depue la mine.

Îmi pare prea mult rău cînd văz că și d-ta ai cam tot asemenea năcazuri cu „Magazinele" mele. Ce să facem cu ele? Tilsch se desvinuește și nu vrea să se mai însarcine. Ei bine ! Nu se mai află altul? La Cluj sînt atîția români. Ocasiuni vin și se duc atîtea. Ce dracu ! Așa de rău să meargă comerțul într-o țară ca Transilvania ! Ați căpătat alt censor la Cluj? Scriemi cum și ce să facem. D-ta numai îmi tot arăți greutăți, dar nu-mi spui chipul cum să le biruim. Dară ce mă plîng ! Eu ți făgăduisem să-ți trimiț broșurile următoare la un mod ușor ; și pînă acum tot nu l-am aflat. Pachetele zac la mine. Dară trebue să-l aflu. Patiență. D. Karkaleki îmi spuse dăunăzi că a dat la Vinterhalder vro 17 # (nu știu bine) ca să ți-i trimiță. I-ai priimit? Vrea s-o știe și el.

Poate că mă întrebi de noutăți. Nu știm nimica. Pentru școală încă nu e ce să-ți scriu. La județe s-au pus cîte doi profesori la fieștecare școală ținutală. Toată țara s-a împărțit în trei Revisorate. Maiorescu are Oltenia, Aron și suptînsemnatul județele dincoace de Olt. Mie îmi veniră : Prahova, Rîmnicul, Buzeu, Brăila, Ialomița și Vlașca. Peste puțin o să începem să ne facem visitațiunile canonice. Așteptăm pe Poenaru ca să se întoarcă de la Craiova. Clasele cele vechi (cinci la număr) din Umanioare s-au mutat la Radu Vodă, și au început lecțiile la 1 octomvrie. Acolo au rămas : Ioniță Pop, Marcovici, Vasile Maiorescu, Iordache Pop și Pavlidi cu Hill, cu alți doi nemți și cu doi francezi (dintre care Théot ș-a dat demisionea). La St. Sava încă nu s-a început nimica ; și nici nu va începe pînă la venirea francezilor (poate pe la anul nou). Aici nici boambă n-o să se mai auză românește. Precum vedeți din Programă o să se învețe mai mult limbi, științe aproape nimica.

Se vorbește că Voinescu, cu nu știu cine, o să înceapă eară un journal.

N.B. D-ta care ai ochi pătrunzători în trebile politice, gîcește ce vor să zică întocmirile noastre, că noi nu le putem gîci. Cum că latet anguis in herba,

---

[1] N. Bălcescu, *Campania românilor în contra turcilor de la anul 1595*, p. 3—20.

www.dacoromanica.ro

nu e nici o îndoială; dar *unde* și *ce fel*? Asta nu o știm. Mai lesni de iertat ar fi un capriț, rezultat *din niște principe greșite*. Dară nu mi se pare.

Vale. Al D-tale plecat

Laurian

P.S. Nu te înțelegem bine în „Foaia" trecută. Acum candidează episcopul? Unde?

P.S. Di ce nu publici în Gazetă că au eșit Manual de filosofie de Krug à 2 fl. c.m. Fă-o cît mai iute.

B. A. R., ms. rom., 996, f. 172—173 v.

66 București, 24 octombrie/5 noiembrie 1847

A. T. Laurian către **Gh. Magheru**: Făcînd apel la calitățile sale de bun român și de activ sprijinitor al culturii românești, îi cere să sprijine difuzarea „Magazinului istoric pentru Dacia" în județul pe care-l cîrmuiește. Îi expune situația abonamentelor din județul Romanați și orașul Caracal.

Domnule Paharnic,

Cunoscînd zelul Dumneavoastră pentru înaintarea literaturii române, îmi iau îndrăzneala a vă supăra cu această scrisoare într-o cauză care trebue să vă intereseze și din alte puncte de vedere.

Nu e pentru ce să vă mai înșir aicea de nou că istoria face una dintre ramurile principale ale literaturii, nici să vă mai repetez că Magazinul istoric are acest scop înalt, cu care mai uneaște încă unul de o importanță și mai însemnată, adecă să facă pe român să fie român, să-și iubească patria, să-și iubească națiia, să învețe a se prețui pe sine și a îngriji pentru viitorul său. Despre toate acestea am vorbit mai de multe ori cînd aveam norocirea a vă întîlni în capitală și Dv. ați simțit această trebuință mai mult decît oricare român.

Dară această întreprindere are trebuință de sprijin din partea patrioților. Mulți ne-au deschis brațele la începutul dar mai mulți ne-au părăsit la mijlocul drumului. Nu îndrăsnim a număra între aceștia și pe caracaleni, pentru că nu-i cunoaștem destul de aproape. Poate că numai indiferența colectantului nostru e de vină. Acesta e profesorul Truțescu, pe care-l rugaserăm prietenește ca să binevoiască a împărți exemplarele la cei 20 de abonați din acel oraș și județ și a strînge prețul lor. De la începutul tomului nici nu ne-a mai scris, nici nu ne-a mai trimis nici o para; poate că tomul II și III zac la D-lui încă tot neîmpărțite.

www.dacoromanica.ro

Deci vă rog, domnul meu, cu autoritatea care o aveţi ca ocîrmuitor al judeţului, binevoiţi a-l îndupleca ca să ne stea şi d-lui într-ajutor cu puţină osteneală la această întreprindere naţională şi dacă vreunii dintre abonaţi sînt nesimţitori la această lucrare de folos public, binevoiţi a le insufla spiritul care învăpăiază pieptul Dv.

Am scris în causa aceasta şi la amîndoi profesorii. Trimit aici şi tomul IV, în 20 exemplare, fieştecare de cîte 6 numere sau broşuri. Lista de prenumeranţi se află la profesorul Truţescu.

Nădăjduind în bunătatea şi zelul Dv. care fac de prisos orice retorică, rămîi cu tot respectul

Al D-voastră plecat serv

A. Laurianu

Bucureşti, 24 octombrie 1847

[*Adresa* :]
Dumnealui marelui Paharnic
Gheorghe Magheru
Ocîrmuitor al judeţului Romanaţi la Caracal
Cu un pachet

Colecţia particulară dr. Alice Magheru.

67 Bucarest, 12/24 ianuarie 1848

A. T. Laurian către doctorul **Vasici-Ungureanu**: îl roagă să transmită lui Rudolf Orghidan pachetul adresat lui, fiind vorba de cărţi destinate să ajungă lui N. Bălcescu la Paris.

Bucureşti, 1848 Ianuarie 12

Domnule Doctor,

Corredactoriul meu de la Paris, Nic. Bălcescu, mi-a scris să-i trimiţ trei exemplare *Magazinu istoric* tomu I-IV şi 3 broşuri din tomul III şi un tom al IV. Afară de acestea, 3 exemplare de filosofie după Krug, 6 *Coup d'oeil sur l'histoire des Roumains*, 1 *Scriptores Rerum hung. et trans.* şi 1 *Tentamen criticum in linguam Romanicam.*

Eu am făcut toate aceste cărţi un pachet supt marca N.B. şi l-am plumbuit la vama de aici. Dară fiindcă n-am alt drum, îl adresez la D-voastră, ca să aveţi bunătate a-l face să treacă prin vamă, să se dea la D.Rudolf Orghidan, care să-l adreseze la vrun corespondent de ai săi la Pesta.

www.dacoromanica.ro

sau la Viena, și de acolo apoi să se espedueasc㠠la Paris, la *Nic. Bălcescu*, nr. 94 rue de l'Université. Aveți bunătate a face ce vă va sta prin putință, și mă îndatorați foarte mult.

Al D-voastră plecat serv

Laurianu

Dacă vor fi să se facă ceva cheltueli, le va acoperi D. Bariț[1].

B. A. R., ms. rom. 996, f. 175.

68 Cluj, 16/28 februarie 1848

Iosif Hodoș către **G. Barițiu**: Relatează despre cărțile sosite, prin vamă, din Țara Românească și despre difuzarea lor.

Domnule Redactor!

A mea era datorința mai curund a vă însciința despre cea ce am făcut, și cum stăm cu cărțile? Scosu-le-am de la 30-tura sau ba?

Însă ocupările scholastice, care în luna lui februarie sunt totdeauna mai critice, mă împedeca a face destul și a răspunde numai în cîtva pe epistolele mie trimise; acum scăpînd în parte de învățăturile scholare, și prin urmare avînd timp mai mult, vreu ca acesta să-l consecresc spre facerea destul demandarei dvoastre.

Și ce vă pot scrie acum întei e aceasta:

Cărțile de la vamă sunt scoase, și depuse la d. transl<ator> Ioan Babb. Vama pentru *Magazin*[2], *Phylosophia*[3], *Suv. și impresii*[4] (aceasta sosi la 30-tura mai tîrziu de cum primesc epistolele d-voastre) este 10 (zece) fiorini în mon. conv. Boletele sunt la susnumitul d. translator. Pachetele pînă a le face, îmi ieu voie a vă face în curund cunoscut că din *Magazin* avem n-rii 1. 3. 4. 5. 6., cînd în lista trimisă mie despre n-ru 1 nu e comemorare, numai de n-ri 2 (care nu-l avem), 3, 4, 5, 6. Așa dar n-ru 2 s-au înschimbat cu n-ru 1.

Din *Prietenul tinerimei*[5] nu ajung 12 exemplare. *Suv. și impresiile* le vom trimite cîte nu s-ar putea vinde, precum și celelalte cum primim

[1] În aceeași zi Laurian prevenea și pe Barițiu despre pachetul destinat a ajunge la Paris, lui N. Bălcescu. *Ibidem*, f. 176.

[2] „Magazinu istoricu pentru Dacia".

[3] Trebuie să fie vorba mai curînd de *Manualul de filosofie și literatură filosofică*, tradus de A. T. Laurian în 1847, după W. T. Krug, decît de *Manualul de filosofie* al lui A. Delavigne, tradus, tot de Laurian, în 1846.

[4] Gr. Alexandrescu, *Suvenire și impresii, epistole și fabule*, București, 1847.

[5] *Prietenul Tinerimii*, manual pentru clasele primare, tradus în 1846.

www.dacoromanica.ro

una însciinţare, cum şi ce să facem cu încîlciţii numeri? Cum să suplinim cele 12 exemp. din *Prieten*? care nu se ajung, şi aceasta mă rog cît mai curund. De altmintrenea şi pînă atunci, comendîndu-mă, sum cu cel mai adunc respect

Al dvoastre umilit şerb
Iosiv Hodosiu
Iurist în a. II.

Clusiu 28/16 februar 1848

[*Adresa:*]
Spectabili Domino
Georgio Barizz
Redactori Gazetae de Transilvania
Domino mihi singulariter colendo
Coronae

B. A. R., ms. rom., 995, f. 198—199.

69 Paris, 29 februarie/11 martie 1848

Comitetul român de la Paris către **Al. Kogălniceanu**: Invitaţie de a participa la banchetul românilor.

Comitetul însărcinat cu orînduirea banchetului românilor invită pe dl Cogalniciano să binevoiască a lua parte la dînsul, mîine 12 martie, 4 oare, la Biblioteca Română.

11 martie 1848
Place Sorbonne 3
Cotisaţiea e de 3 fr. 10 soldii.

[*Adresa:*]
Monsieur Cogalniciano
Place du Panthéon 9
en ville

B. A. R., Coresp. inv. 95995 (fost ms. 1162, f. 152, 153^{v}).

70 Sibiu, 14/26 martie 1848

I. Puscasiu (Puşcariu) către **G. Barițiu**: Îi mulţumeşte pentru sprijinul acordat de a obtine bursa Ramonţai. — Despre starea de spirit şi atmosfera politică între români şi saşi faţă de ultimele evenimente, faţă de revoluţia maghiară. Poziţia sa personală.

www.dacoromanica.ro

Sibiu die 26/14 martie 1848

Mult prețuite domnul meu !

Aşi comite o crimă dacă aşi trece cu vederea prilejul acesta direct către d-ta, neadresîndu-mă măcar cu vr-o cîteva rînduri cu toate că şi acestea-ţi va răpi vr-o cîteva minute din scumpu-ţi timp. Însă eu îndrăznesc aceasta cu atîta mai vîrtos căci nu poci să mai amîn cu descoperirea bucurii mele şi a recunoştiinţii către d-ta, ce provine din aceea. Din aci alăturata foaiă vei cunoaşte ce vreu să zic. Eu n-am uitat domnule ! că d-ta ai fost acela care mai întîiu m-ai descoperit această fîntînă de ajutoriu — atuncea cînd îmblam desperat în sus şi în jos pe uliţile Braşovului. Şi iată acum mă împărtăşesc din fundaţia bunului Ramonţai — măcar că tocmai acuma cînd absolvez cursul scoalelor — însă cu promisiune de a-mi pute rennoi dorirele, care pentru mine nu ar fi altele decît să mi să continueze pînă cînd voiu censura la Tabla regească. Vezi bine că un stipendiu în afară, ca să fac esperienţă la o universitate germană pe vreo 2 ani pentru ştiinţele iuridice, ar fi pentru mine un tesaur. Cu toate acestea eu nu m-aşi depărta nici de cum de braşoveni care m-a întreţinut în aceşti doi ani — eu aşi vrea ca să fiu al lor. Braşovenii sînt buni şi sperez că prin mijlocirea d-tale îşi va continua binevoinţa către mine şi în futur.

P-aicea pe la noi în toată zioa să schimbă atmosfera politicii — ca şi pe la d-voastră. Saşii noştri sînt reîmpinşi în estremitatea cea mai confusă. Aci dă românilor toate drepturile, aci le reneagă iară şi de nu ar fi înteţiţi, mişcaţi, ba poate şi conminaţi din partea braşovenilor, ei ar mai ezita mult în şlendrianul lor. Însă acestea toate ţi le va înşira domnii noştri ce se întorc iară la Braşov. Însemnez numai atîta că nu cred că în toată ţara Ardealului să fie români aşa de nepăsători ca pe aici. Unul zice că de ce să cerem de la saşi, că ni le va da ungurii fără voia saşilor, alţii zic că de ce să ceară, apoi să se laude saşii că ne-au dat de voie bună. Alţii conduşi ; alţii atîrnaţi ; alţii cu speranţe în propriile interese etc., aşa politici. Alţii zic că să aşteptăm uniunea cu Ungaria, unde voiesc a vedea izvorul binelui ce va veni pentru noi ; unde totuşi alţii văd numai periclu pentru români, şi întru adevăr ! Că românii au stătut pînă în zioa de astăzi numai cu biserica şi cu aceea că ei au fost scoşi de sub legi. Acuma supuindu-le amîndoă legilor ungureşti, i va desnaţionaliza aşa precum desnaţionaliza romanii toată lumea, supuind-o mai întîi apoi dîndu-i dreptul cetăţenesc, apoi ce urmează — limba. Ei a văzut că cu răul nu-şi ajung scopul, acuma negreşit că cu dreptul cetăţenimei ungureşti imitează pe frîncul care a amalgamizat atîtea popoară sub conceptul citoyen.—Nu ! de român va fi tot mai rău ! Pînă acuma nu-i putea să-i scoată din bîrloagele Carpaţilor, dar acuma i va orbi cu splendoarea Buda-Peştei. Pînă acuma nemeşuţul şi negustoriul braşovan avea curaju a se înfăţişa şi a-şi face preţu

www.dacoromanica.ro

înaintea magnatului transilvan, dară acuma evaneşte pe lîngă Esterhazi, Veseleni, Szecseni etc.

Dintre saşii noştri mai ales profesorul de iură — *Hann* (care şi pe studenţi îi informează bine pentru români) apoi procur. *Schmidt*, canţ. comiţial *Hintz* şi prof. *Benigni* stau pe lîngă aceea ca românii să capete toate drepturile asemenea ca saşii. Ci Benigni (după natura lui) în public s-a declarat că românilor se poate da drepturile fără de nice o frică că (auzi !) plebeii romanilor după ce striga în gura mare şi amerinţa patriţii lor (! !) ca să-i împărtăşească de drepturi şi aceştia la urmă le-ar fi şi dat — apoi a mai trecut cîte o sută de ani pînă a văzut un consul din plasa lor ! Alţii mai ruginiţi nu vreu să ştie de concesii, între care învăţatul profesor de drepturile positive *Zimermann* (cel cu capul plin de Decrete şi Rescripte) — strigă gros că : nice o concesie.

Eu nu sînt sas, nice ungur ! De aceea nu sperez nici în ceia, nici în ceştia, de cît în *Naţionalitate Română*, în *Congresu Naţional* de unde şi noi să tractăm ca români pentru uniunea cu Ungaria. Pînă atuncea voi numi uniunea pentru români numai silită — numai o robie — numai o schimbare a jugului din Aprobate cu un ham nou.

În celelalte sperez că nu te îndoeşti de recunoştinţa şi reverinţa cu care sînt detoriu

Puscasiu

B.A.R., Ms. rom. 1000, f. 251—252 v.

71 Bucureşti, 8/20 aprilie 1848

A. T. Laurian către **G. Bariţiu**: După cîteva informaţii în legătură cu abonamentele la Gazetă, îndeamnă să se ceară cu energie : independenţă naţională, independenţă şi unitate religioasă pentru toţi românii din Monarhie, reînfiinţarea Mitropoliei, şcoli româneşti, înarmare, ştergerea iobăgiei fără despăgubire. Stăruie pentru o afirmare mai curajoasă a voinţei naţionale. Lui Bariţiu îi cere mai mult curaj în foile sale. — Situaţia în Principate.

Bucureşti 8 aprilie 848

Frate Bariţ,

Am priimit gazetele cu nr. 28 şi pe lîngă cele obişnuite încă 2 exemplare de la nr. 20 încoace. Pentru viitor mai faceţi o adresă cu 2 exemplare la d-l prof. Ioan Codrea la Ploeşti (însă cu 2 exemplare), alta la d. serdar

www.dacoromanica.ro

Costache Cernovodeanu cu 1 exemplar, la București. Mie îmi trimiteți tot cîte 6 exemplare.

Ce mai faceți? Au început lucrurile a se încurca și pe acolo. Frate, aveți libertatea d-a vorbi, a scrie și de a vă aduna, vedeți de vă înțelegeți! Vorbiți, scrieți, cereți!!

Publicați și cu gura și prin tipariu cererile românilor. Mie mi se par cele de căpetenie acestea: 1. — Independență națională; românii să figureze în numele lor, să-și aibă reprezentanții lor, să se servească cu limba lor în toate trebile lor. 2. — Independență religioasă; românii să-și aibă religiunea lor română, fără desbinare în uniți și neuniți. (Așa numita unire cu ungurii catolici să se desființeze). Toți românii să fie numai de o lege românească. 3. — Restabilirea Mitropoliei române în Transilvania supt care să fie episcopii români de la Vîrșeț, Temișoara, Arad, Oradie, Maramureș și Bucovina; pe tot anul să se strîngă un sinod general la Mitropolie, din toate episcopiile române. 4. — Școale române în toate satele și orașele dotate din fundurile alodiale. 5. — Întrarmare generală a românilor. 6. — Ștergerea obagismului fără vreo despăgubire.

Publicați acestea și prin scris și prin grai ca să cunoască românii în general ce le lipsește. Fiți mai curajoși. E slobod fiecăruia a-și declara părerile sale. Nimene nu vrea revoltă. Mulți se miră de ce d-ta cu foaia d-tale ești acum mai timid decît cînd era censura. Arată că ești român. Cei de aici te pîrăsc de vîndut străinilor. Dovedește că nu, prin faptă.

Aici toate în liniște însă și în temere, fără să știe pentru ce. De la Iași se aud vești rele. Sturza a făcut o mare neghiobie cu închiderea celor 13 boiari. Astăzi veni vestea că cei ce au scăpat de la Brăila (din cei 13) ar fi aținat răscoală și ar fi omorît pe Sturza. Atunci rău lucru. Mă tem tare să nu ia străinii prilej de a ne călca. Nu pot să-ți scriu mai multe.

Laurian

B.A.R., ms. rom. 996, f. 181—181 v.

72 Cîmpulung, 1/13 mai 1848

N. N. Rucăreanu către **G. Barițiu**: Îi trimite spre publicare un articol scris în grabă. Reproșurile lui Barițiu și conducătorii revoluției muntene. Declarație de frățietate munteano-transilvană.

www.dacoromanica.ro

Cîmpulung 1-iu mai 1848

Domnul meu,

Iată un articol în fel de scrisoare către dt. De meritează a fi publicat, de poţi a te împăca cu censura, atunci, te rog, pune-l întreg pe cum se află. Aveam de gînd a zice mult mai mult. Nu putu eşi însă după placul meu, căci abia astă seară îl terminai de scris. N-am apucat nici să-l recitesc şi mîine pînă în zioă plec la Giurgiu pentru o trebuinţă neapărată. Poate să am şi multe greşeli într-însul care, din iuţeală, îmi vor fi scăpat din vedere; dt. însă fii bun şi le îndreptează.

Îmi zici că nu s-au preparat capete la noi. Ai cuvînt, însă pe cît a ertat poziţia politică pe bieţii români, ei tot s-au format. Ţineţi-vă bine şi credeţi că sîntem fraţii vostri cu corp şi cu suflet.

Adio, al dt. cel mai sincer

N. N. Rucăreanu

B.A.R., ms. rom. 1001, f. 309–309 v.

73 Orlat, 8/20 iunie 1848

Constantin Roman către **N. Bălcescu**: După adunarea de la Blaj: deputaţia română a plecat, de la Viena, la Innsbruck; ungurii au proclamat uniunea; ororile de la Mihalţ; comitetul român de la Sibiu; starea de spirit a grănicerilor români; „nici un român adevărat" nu doreşte „unia cu Ungaria"; poziţia saşilor. — Critică aspră la adresa guvernului reacţionar de la Bucureşti: „vom trece noi graniţa..." şi „va fi războinare pentru proscrierea noastră". Apel la unire împotriva duşmanului intern şi extern. Comparaţie între stările din Transilvania şi Ţara Românească. Libertatea trebue cîştigată cu jertfe. — Despre suspendarea „Magazinului istoric pentru Dacia". Despre Alecu Golescu. — Îndemn de stăruire în lucrul început.

Orlat, 8 iunie 848

Domnul meu!

Ştiu că vă interesează mişcările românilor[1] din toate părţile, precum şi trebue să intereseze pre tot românul adevărat. Pentru aceea îmi luai îndrăsneală a te înştiinţa despre acelea ce se mai fac la noi. La Blaj ce

[1] C. Roman scrie la început romîn, şi continuă cu roman. Am transcris român.

www.dacoromanica.ro

făcurăm vei ști din alte părți. Deputația care a mers la Vienna, în care e și fratele Laurianu, s-a dus la Inspruk unde e împăratul; de acolo încă nu știm nimic, numai că a ajuns acolo, de unde așteptăm răspuns. Într-această așteptare, ungurii proclamară unia cu țara ungurească; secuii, conduși de ocîrmuitori și suptocîrmuitori, batjocoriră mai multe sate, și anume într-un sat Mihalț omorîră vr-o 15, răniră 50 din care acum mor pe rînd, strică fetele române, batjocoresc muerile românilor. Barbaria lor nu se poate descrie, că în seclul cel întunecat nu s-a pomenit asemenea crudelități. Cu toate aceste terorismuri românii rămîn români. Și ce s-a întîmplat, vina e a noastră, că noi am comîndat pace poporului român, cugetînd că acum sîntem în seclul libertății și că doară și în veneticii de unguri și secui va fi întrat spiritul european. Dară ne-am înșelat, și ne-au dovedit cu fapta că ei sînt tot aceia carii veniră din Mongolia. Cu atît mai rău pentru dînșii, că noi vom trăi încă politicește, iară ei vor peri. Se află și un Comitet român cu ședința la Sibiu; în sîmbăta Rusalelor veniră niște comisari de la guvern ca să cerceteze faptele și adunările Comitetului român, care ne sili ca să ne împrăștiem în toate părțile pînă vom căpăta răspuns de la împăratul, că pînă atunci nu știm ce să facem. — Grănițerii români sînt pregătiți. Nici un român adevărat nu se află care să voiască unia cu Ungaria; între sași e partită. Sibienii nu o vor și au dat mîna cu noi, acum vom vede de vor avea caracter; pentru noi e tot una, că nu o recunoaștem nici cum.

Am auzit și cetit în gazete proscrierea noastră, dară nu înțeleg cu ce drept și pentru ce? Numai pentru că furăm la Blaj? — Și ce cugetă tiranii? Pînă cînd vor să mai domnească peste cei asemenea lor? Noi din parte-ne vom arăta dumnealor că aceea e țara românilor și ca pre un român n-au avut drept a ne opri granița. Vom trece noi granița, dară atunci nu le va fi moale. Vom veni spre ajutoriu, frații mei, și vom doborî pre tiranie și tiran, de vor vrea să ne vînză țara. Să știe dară tiranii că va fi răsbunare pentru proscrierea noastră și că nu vor mai putea pune granță între român și român. Și să știe și aceea că românii își vor da mîna unii cu alții, se vor iubi și se vor apăra de vrășmașii interni și ecsterni cu bărbăție și cu virtute română, care încă pe lîngă toate tîlhăriile, apăsările și mîncătoriile lor, nu s-a stins ci cu atît mai tare va arăta că e român. Fie-i rușine guvernului de asemenea porunci. Obștească adunare să bage bine de seamă ce face, că noi urmărim toate lucrările lor, și să nu ne vînză țara, că vor umbla rău. Frații mei, unire numai, că sînt perduți, puțin ne pasă de Rusia; a trecut puterea baionetelor căzăcești, nu ne mai speriem. De ar crăpa dracului și tot ne unim. Lucrați, nu vă speriați de sperieturile și minciunile lor; acum sau niciodată! Alungați afară pre Duhamel, ce caută? Pentru ce a venit, ce vrea? Răscumpărare să nu să facă, că e numai o cursă; și pentru ce? E datoare draga noastră Românie? de cînd? Cînd v-ați uni, ați scăpa de toate — dară precum la noi așa și la voi se află vînzători, carii ne strică mai mult decît cei străini — jos cu ei! Piară-le numele! Noi avem a spînzura mai întăi pe vlădica de la Blaj, apoi pe protopopi. Voi știți bine pre cine,

www.dacoromanica.ro

de nu se vor îndrepta, că ori cum tot la luptă va eşi treaba, că ei nu vor să înţăleagă de pace, şi să ne fie şi ruşine de libertate fără jărtfă, ca să nu se laude că ne-au făcut graţie, pentru aceea trebue siliţi.

Acestea ţi le-am scris că înţelesei că guvernul cel despot ne opresc scrisorile şi aşi vrea prea mult ca să prinză această scrisoare, ca să ştie că nu durmim şi să ştie simţimintele noastre şi din scrisori, ca să tremure, că li se apropie ceasul de nu se vor îndrepta.

Vă trimit un ecsemplar din lucrările noastre de la Blaj, mai multe nu vă poci trimite prin postă. Mă rog şi iarăşi mă rog, nu lăsaţi despoţii să ne vînză ţara şi puneţi tinerimea în picioare, că noi, numai vreo cîţiva tineri, ţinem tot poporul în mînă, gata spre orice întîmplare.

Am auzit că „Magazinul" s-a oprit. Rău ne pare.—Eu m-am fost rugat de ceva de d. Alecu Golescu, şi iarăşi mă rog, faceţi ceva pentru mine, că mă aflu în asemenea împrejurări. Mai scrieţi-ne şi noă ce faceţi, ca să ştim, că numai pre gazete nu ne mulţămim. Şi aşi dori ca îndată după primirea aceştia să mă înştiinţaţi ca să fiu sigur despre primirea ei. Adresa mea să fie îndreptată la Sibiu prin adresa d. *Pătru Man conţepist*. De altmintrelea, noi sîntem în aşteptare pînă va veni de la Vienna — şi apoi să ne luăm îndreptări.

Închinăciuni la toţi fraţii munteni, pre carii îi doresc prea mult. Nu vă înmuiaţi, că noi stăm precum am început.

Şi sînt al dvoastră confrate

Const. Romanu

B.A.R., Coresp. S. $\frac{34\ (1)}{LXIV}$

74 Vilcele, 17/29 iunie 1848

Maria Eliade Răduleseu către **G. Bariţiu**: Se miră că Bariţiu vorbeşte de „români pătaţi". Aşteaptă cu înfrigurare veşti din ţară. Apel entuziast către transilvani să intre în lupta pentru o singură patrie românească. „Acu este vremea să treacă grănicerii de aci, dincolo, în ţară".

Eulpatca 848 iun. 17/29

Domnul meu !

În minutul acesta am priimit scrisoarea domnii tale de la 14, cu părere de rău am văzut că îmi vorbeşti de români pătaţi. Nu înţeleg nimic.

www.dacoromanica.ro

Pînă acu ori cîte am auzit de dînșii, i-am văzut bravi, înțelepți și creștini ; dar poate că nu am aflat decît cele bune. Mă rog, domnule, pentru divinul amor, nu mă lăsa victima atîtor minciuni ce se deșert acilea pe tot minutul. Te rog scrie-mi ori cîte vei ști positiv de patria mea, de frații noștri și de familia mea. Te rog cu lacrima în ochi nu mă lăsa la nici o întîmplare fără novele de la domnia ta.

Acu este vremea să treacă (dupe cum îmi ziceai) granițarii de aci, dincolo, în țară, ca se pue baricadă vie rusului*. Mi-ai zis că nu așteptați aci de cît o mișcare în țară și atunci vor vedea cine a fost și sînt românii. Așa dar a sosit minutul, la arme și uniți-vă cu frații voștri, faceți o patrie, o glorie, căci vedeți că nu vă este locul aci, ci dincolo în țara *Românească*. Nu pierdeți nici un minut.

Da, domnule, te rog ca și copii mei să facă parte din familia domnii tale la orice vor avea trebuințe. Doamnei, închinăciunile mele.

A domnii tale amică

Maria Eliade

Te rog nu mă lăsa fără novele și cercetează la poștie *des* pentru scrisori de acasă, fără întîrziere fă să le am. Cum me grăbește ocazia. Ah, dece nu faci se vii aci pentru o oră.

[Adresa :]
Domnului domn Bariți
redactorul
gazetelor române

B.A.R., coresp. inv. 33529**

75 Sibiu, iunie 1848

(I. **Pușcariu**) către **G. Barițiu**: În așteptarea rezoluției imperiale cu privire la Uniunea Transilvaniei proclamată de Dieta maghiară. Articol polemic reflectînd poziția *Comitetului național român* din Sibiu față de problema Uniunii și față de apropiatele alegeri pentru Dieta maghiară. „Tot patriotul adevărat trebue acum să se înarmeze".

---

* Pre cînd în Ungaria curgea sîngele, granițiarii trebueau aici. [nota G. B.]

** Maria I. Eliad. Vâlcele (Elòpatak) 17/29 iun. 1848. Entusiasmul uneia din cele multe. După intrarea rusilor în Brașov, pe la începutul anului 1849, dna Maria I. Eliade fu condamnată la un arest de casă, pentrucă a insultat pe un general rus. [nota G. Barițiu]

www.dacoromanica.ro

Domnule redactor!

În Foea d-tale no. 23 cetirăm un articlu cu totul curios întitulat: *Cum stau românii din Ardeal şi ce au a face ca să-şi fericească naţia.* Articlul acesta credem că nu e român bine simţitor pe care să nu-l fi mişcat pînă la ficaţi şi care să nu fi suspinat din adîncul inimei, cetindu-l, cu atîta mai vîrtos că dedesuptul lui vedem subscris: mai mulţi români.

În articlul numit, mai întîiu stilistul (ştim că tot articlul a eşit din condeiul unui renegat vînător prin linguşiri de deregătorii înalte) după ce recitează pe scurt istoria prochiemării unionii zice: (bine să însemnaţi) Publicul Sibiiului cu această otărîre a deputaţilor nu e mulţumit; după aceea vrea şi d-lui să politizeze; dară ca insectele cînd şi-au ales de împărat pe rac; şi mai în urmă se aruncă cu toată furia asupra tinerilor români, cari se află în Sibiu şi zice că agitează în contra uniunii, strigă şi întărîtă pe poporul sas şi român în contra ungurilor şi a secuilor, cum s-a întîmplat la 6 şi 7 iunie anului c.

Vedeţi d-lor ce logică bună au d-lor! (căci stilistul provoacă tot la mintea cea sănătoasă). D-lor adecă zic mai întîiu: publicul Sibiiului nu e mulţumit cu această otărîre a deputaţilor (adecă pentru uniune); şi cu toate acestea mai în urmă adaugă că tinerii români la 6 şi 7 iuniu agita în contra uniunii, striga şi întărîta pe poporul sas în contra ungurilor şi a secuilor.

Acum judece onoratul public ce minte sănătoasă au domnii calumnianţi şi combine, dacă poate, ideile d-lor; au mai trebuia cineva să agiteze pe poporul sas la 6 şi 7 iuniu în contra uniunii cînd el mai nainte era agitat? Încît, pentru a doao, întrebăm pe d-l stilist: fost-a d-lui de faţă cînd striga şi întărîta mădularii Comitetului pe saşi în contra secuilor şi a ungurilor; şi dacă n-a fost, păstrează-şi condeiul şi hîrtia şi nu mai întărîte pe alţii asupră-ne prin vorbe culese de pre drumuri! Iară dacă a fost, să-şi fi lăpădat urechile lui Midas ca să auză mai bine ce s-a vorbit în 6 şi 7 iuniu şi să nu compromită mădularii Comitetului. Auziţi, fraţilor români, ce oameni aveţi voi! Voi puseserăţi pe Iuda între mădularii Comitetului (ca Isus între cei 12 apostoli) şi cu aceasta dădurăţi ocasiune ca să vînză prin minciuni pe aceia cărora le încredinţaserăţi mîntuinţa voastră. O ticălosule Iudo! Striga Isus.

Domnii politici (căci d-lor tot cu politica stau înainte) vor să ghicească că împăratul va întări negreşit uniunea.

Noi am vrea să ştim ce înţeleg d-lor prin uniune? Dacă ar şti d-lor ce va să zică uniune, credem că n-ar vorbi aşa nărozeşte. Prin uniune se poate înţelege sau o unire (confederăciune) a puterilor morale şi fisice pe lîngă o egalitate perfectă de drepturi; sau contopirea unui stat într-altul, şi prin consecinţă a elementelor eterogene într-unul şi acelaş element. În sensul dintîi, uniunea se poate face atunci cînd toţi sînt mulţumiţi cu dînsa şi vor să se confedereze; din contră dacă e silită mai mult nu se poate zice unire, ci mai bine desunire.

www.dacoromanica.ro

Acum dacă magiarii transilvani vor a face cu cei din Ungaria o astfeliu de unire, vă întrebăm pe d-voastră oare nu trebuia să întrebe și pe români (ca pe unii cari fac partea cea mai mare a împoporăciunii transilvane) dacă sînt mulțumiți cu dînsa sau nu, și dacă o vor? Astfel așa dară magiarii transilvani pot să se uniască cu cei din Ungaria, însă desbinați de români; pentrucă de ei nu vor să știe.

În sensul al doilea, vine întrebarea dacă românii transilvani cu celelalte națiuni conlăcuitoare vor a se face magiari sau cel puțin a figura ca magiari? Noi credem că aceasta nici nu se poate cugeta de o națiune ce se amă pe sine. Așa dară dacă pe lîngă toate acestea împăratul ar întări uniunea — precum o numiți d-voastră — n-ar întări unirea ci desunirea. Vedeți d-lor pînă unde se întinde logica d-voastră!

Mai încolo dumnealor numesc pe tinerii nostri turburători, călcători de jurămîntul pus în Blaj și demni de pedeapsă. Auziți fraților români și judecați, cari sînt turburători? Aceia cari vă spun că împăratul [e] părintele tuturor și al vostru și să așteptați în pace și liniște, că el vă va ferici și pe voi ca pe ceilalți fii credincioși ai lui; sau aceia cari vă încurcă cu feliu de feliu de vorbe? Care e călcătoriu de jurămîntul pus pe Cîmpul Libertății? Aceia cari se țin strîns de cele otărîte la Blaj? Cari vor a vă apăra limba și naționalitatea precum am jurat ca toți așa să facem? Sau aceia cari, înainte de a veni înalta întărire de la maiestate, vă îndeamnă la uniune și prin aceasta vă aduce în turburare, vă vînd pe frații vostri, ba chiar și pe voi, numai pentru oarecare interes timpurariu; dar și acela numai imaginat? Carii sînt mai vrednici de pedeapsă nu numai înaintea românilor, ci chiar și înaintea tuturor compatrioților? Aceia cari vă sfătuesc ca în timpurile acestea atît de turburate să vă într-armați și voi ca să vă apărați și pe voi și patria voastră în contra vrăjmașilor, fie armele de la sas, fie de la ungur, tot atîta? Sau aceia cari vă spun să nu primiți arme de la sași, că românilor nu le trebue arme, că nu e nici un periclu pentru dînșii, adecă cari vor să vă ducă la jungiere ca pe niște oi fără prihană?

Domnilor, încetați odată cu politica d-voastră; cunoașteți odată aceea că tot patriotul adevărat trebue acum să se înarmeze; că primejdia ne amenință pe toți, nu numai pe magiari sau sași, și spuneți românului să se uite la sași și magiari ce fac — aceia să facă și dînsul (să se într-armeze).

În urmă de toate, d-lor vor să indigiteze fundamentul fericirii românului, apoi îl îndreaptă la modalitatea alegerii deputaților pentru dieta Ungarii din 2 iuliu și spun românilor ca să aleagă dicasterialisti și preoți români. Va să zică d-lor, cari calumniază pe frații noștri și compromit în public pe mădularii Comitetului, sînt dicasterialisti, preoți și poate protopopi (cu toții sînt cam 7—8), și vor să se aleagă de deputați la Dieta Ungariei sau să meargă cu episcopii români la Ministeriul maghiar să se recomînde. Fraților români! feriți-vă de astfeliu de lupi îmbrăcați în pele de miel, ca să vă poată sfășia cu atîta mai ușor! Feriți-vă, zicem, deci, pentru că precum se vede înaintea d-lor naționalitatea e interesul propriu!

www.dacoromanica.ro

Fericirea românilor în genere o aplică numai la sine! Unii oameni ca acestia, numai dacă li s-ar plăti bine, ar vinde poate şi pe taică-său şi pe maică-sa.

Dacă cu toate acestea ar face trebuinţa ca să alegeţi şi voi deputaţi, aveţi voi bărbaţi harnici, naţionalişti zeloşi şi oameni cu caracter, care numai atunci cînd vă văd pe voi fericiţi, se socotesc şi pe sine; cari nu se închină aurului sau dregătoriilor celor înalte, ci se jertfesc pentru binele vostru. Aceştia sînt oamenii voştri, asupra acestora să aruncaţi toată privirea voastră, aceştia vă vor ajuta din toate puterile, într-aceştia să vă puneţi toată încrederea.

Mai mulţi români[1]

B.A.R., ms. rom. 1000, f. 253—254 v.

76 Vilcele, 19 iuuie/1 iulie 1848

Maria Eliade Răduleseu către **G. Bariţiu**: După primirea scrisorii, îl cheamă să vină pentru a se sfătui împreună. Cere să meargă în ţară sau Bariţiu sau d-rul Vasici, să se înţeleagă cu Eliade şi N. Golescu pentru participarea armată a transilvanilor. „Patria este în pericol". — Chestiuni băneşti private.

Eulpatac, 848 iun. 19

Domnul meu!

Am priimit scrisoare de ieri. Am văzut că este de trebuinţă să ne întîlnim şi să-ţi comunic cele ce ştiu şi cele ce trebue să facem cît mai în grab. Prin urmare este de neapărată necesitate să vii mîne aci în Eulpatac. Bani sînt, statul nostru nu este dator şi prin urmare ori domnia ta, ori domnul Vaşiţi trebue să meargă unul în ţară, să se înţeleagă cu Eliade şi cu Golesco, să priimască bani şi să sboare de unde poate să inveze* armată în ajutorul fraţilor.

Eu ştiu ce zic, ruşii vin, fraţii noştri sînt hotărîţi să se bată, comuna noastră patrie este în pericol! Cine trebue să alerge în ajutorul ei, daca nu fraţii români de aci, cari numai în pămîntul nostru vor afla fericirea şi glorie. Domnia ta domnule trebue se te încarci cu această misiune, domnia ta care în toate Foile domnii tale ai vestit românilor ajutoarele

[1] Polemica juristului Ioanu Puşcariu din iuniu 1848 de la Sibiu, pre cînd se aştepta resoluţiunea monarhului despre Uniune. [Nota lui G. Bariţiu]

* Lecturi probabile: inve[nte]ze, înv[i]eze.

www.dacoromanica.ro

transilvanilor. Dar, domnule, nu pierde vreme, vino să-ți descoper niște intrigi ce am aflat, să alerg[i] la București, pînă mai este timp.

Spune, mă rog, domnului Ciupesco să zică d. N. Pano că eu nu mai am bani și prin urmare să mă întîmpine cu acei 36 # ce i s-a trimis de la Eliade sau d. Daniilopulo, dar fără întîrziere. Mă ‹rog, dom›nule, caută-mi astăzi ‹scrisorile› la poștie și mi le trimite ‹la› doamna Mariţa Beleţ. .[?].

Mă rog, și iar mă rog, ‹să› nu fie copiliţile mele ‹fă›ră învețător român.

Inchinăciunile mele la doamna Bariț și rog pe domnul se vie cît mai îngrab la eterna amică

Maria Eliade

[Adresa:]

Domnului
domn G. Bariț
redactorul Foaei române
s.c.l.t.

B.A.R., Coresp. inv. 33528 *

77 Sibiu, 27 iunie/9 iulie 1848

A. T. Laurian către **G. Bariţiu**: Despre deputația a doua de la Innsbruck și despre acțiunea lui Șaguna, Dunca și Lemeni la Pesta. Stăruie pentru susținerea hotărîrilor de la Blaj. Anunță că redactează, în înțelegere cu Bărnuțiu și alți români, un comentariu al punctelor de la Blaj. Condamnă pe aceia care pierd din vedere interesele naționale. Nemulțumit de întîrzierea formării gărzilor naționale române. — Diferite, în legătură cu difuzarea publicațiilor.

Sibiiu 27 iunie/9 iulie 848

Frate Bariț!

Este o săptămînă de cînd ț-am trimis o scrisoare și eu încă n-am priimit răspunsu de la d-ta. Precum înțeleg din gazete, d-ta știi urmările deputăciunii a doua la Insbruck[1]. Știi că episcopul Șaguna cu suita

* Maria I. Eliad, Vîlcele (Elópatak) 19 iunie 184[8]. Torturată precum era de nesciința celor viitoare și chiar a celor presente, cerea tot lucruri imposibile. [Notă tîrzie a lui G. Bariţiu]

[1] Textul memoriului (din 4/16 iunie) prezentat de delegația a doua condusă de episcopul Șaguna, împreună cu răspunsul împăratului (din 11/23 iunie) sînt publicate de S. Dragomir, *Studii și documente*, III, p. 10—12, 13. Pentru comentariile în legătură cu textul publicat de A. T. Laurian în *Die Romanen der Österreichischen Monarchie*, vezi S. Dragomir, *loc. cit.*, vol. V, p. 232—233.

www.dacoromanica.ro

sa, întorcîndu-se la Pesta, s-a dus pe la ministrii şi a intrat cu dînşii în tractate de condiţiuni pentru unirea românilor transilvani. Ştii că Dunca încă s-a dus la Pesta cu propuneri secrete din partea consistoriului neunit. Ştii că şi Lemeni s-a dus la Pesta la deputăciunea Regnicolară. Ştii că Şaguna şi-a mai ales noaă soţi români la deputăciunea regnicolară, carii (precum se zice) s-au şi primit de Palatinul. Ştii că Branu a rămas între aceştia. Mi-ar fi plăcut dacă ai fi fost şi d-ta între dînşii şi încă vreo alţi doi trei români cu înţelegere ca să nu se facă vreo dandana şi să-i poarte ungurii de nas. Dacă a ajuns lucrul acolo, adecă ca să tractăm despre condiţiuni prin care să ne asigurăm drepturile, acum ar fi bine ca să ne pătrundem bine interesele, să ni le înţelegem, să ni le espunem cum se cade şi să ni le apărăm cu toate puterile, dară pentru aceasta să avem acolo la comisiune nişte oameni cu cap şi cu inimă.

Noi ne-am înţeles aici cu Bărnuţ şi cu Maniu şi cu alţi români fierbinţi ca să scriem d-lor la Pesta să se ţie strîns de hotărîrile de la Blaj şi de cererile formulate în cele două petiţiuni, una la Împăratul şi alta la Dietă. Pentru înţelegerea acelor puncte să lucrăm un fel de comentariu în care să espunem cum înţelegem noi naţionalitatea şi să specificăm înţelesul cererilor noastre pînă la cele mai din urmă părţi. Noi am şi început a lucra la aceasta. În doauă-trei zile ţi-o vom trimite şi d-tale, parte ca să o vezi şi să o analizezi mai încolo, parte ca să o publici prin gazete, ca să se lumineze tot românul asupra acestei materii. Pînă atunci gîndeşte-te şi d-ta. Dar pînă cînd se va pertracta causa noastră şi se va lămuri deplin, să ne rămînem consecvenţi, şi să nu ni-o stricăm prin abateri nebune.

Îmi pare tare rău că cei mai mulţi perd din vedere interesele generale ale naţiunii şi tratează despre căcării. Nu ştiu de ce românii noştri nu-şi formează guardia naţională după concesiuni repetite de atîtea ori? Mi-e frică că toată stricăciunea în privinţa aceasta vine de la mai marii noştri, carii i-au admonit tot mereu să nu ia arme. Mai publică prin gazete încă vreo cîţiva articuli îndemnători la aceasta.

Acum particulare. Ce ai făcut cu tomul V din „Magazinul istoric" — dacă l-ai priimit tot, trimite aici la d-l Protopop Maniu 30 exemplare. Ai trimis pachetul cu litera T la protopopul Bercianu la Logoj? Dacă nu l-ai trimis, te rog grăbeşte a-l trimite. Trimite-mi aici la d. Maniu toate broşurile nemţeşti şi franţuzeşti şi toate exemplarele din „Universu" cîte ţi-au mai rămas, căci aici socotesc că le voiu putea desface — însă cît mai curînd. Trimite-mi şi un exemplar din gazeta d-tale. Acum crez că gazetele

[Sfîrşitul lipseşte]

B.A.R., Ms. rom. 996, f. 182—182 v.

www.dacoromanica.ro

78 Pesta, 2/14 iulie 1848

D. Brătianu către **P. Bataillard**: Trimite alte două numere din „Gazeta de Transilvania" cu știri despre evenimentele revoluționare din Țara Românească.

Le 14 julliet

Mon cher ami,

Voici deux autres n-ros de la Gazette de Transylvanie[1]. Nous avons eu nous aussi notre contrerevolution. La révolution a été de nouveau victorieuse. Communiquez à vos journaux tout ce qui est relatif aux Principautés.

À vous de coeur

Bratianu

Arhiva B. C. S., fond Brătianu, dos. XL/3.[2]

79 Cernăuți, 2/14 iulie 1848

G. Sion către **G. Barițiu**: Planurile moldovenilor de a trece în țară paralizate de intrarea trupelor țariste și otomane. Comentarii în legătură cu situația creată; exilații moldoveni și idea unei „*Românii*" și a unui „popor cu prințipuri democratice". — Holera în Moldova. — Principele [G. Bibescu] la Brașov. — Apropierea trupelor țariste de Bucovina. Cere sfatul revoluționarilor transilvani.

---

[1] Cu data de 30 iunie/12 iulie îi trimisese trei numere din aceeași gazetă, rugîndu-l (și pe Gambon și pe Pilette) să se adreseze unui român de la Biblioteca română de la Paris pentru traducerea exactă a textului, pe care apoi să-l difuzeze cît se va putea mai larg în presa franceză. În entuziasmul său, D. Brătianu cuprinde în viziunea viitoarei Republici a *Daciei* 10 milioane de români: „*Si vous êtes nos frères, la République Française aura bientôt une soeur en la Roumanie. Les Roumains, en comptant ceux qui se trouvent sur la rive droite du Danube, sont au nombre de dix millions, et la Terre Roumane (l'ancienne Dacie) pourrait nourrir une population trois fois plus nombreuse*" (Din *Anul 1848*, II, p. 188—189).

[2] În același dosar se găsesc și banderole de pachete expediate din Pesta, împreună cu alte mici însemnări atestînd o corespondență susținută în acest scop.

www.dacoromanica.ro

Cernăuți, 1848, iulie 14

Domnul meu!

Pe cînd Constituțiea Valahiei ne aducea în deliruri de bucurie și ne hotăriam cu planuri positive a intra în țară, de odată primim nuvela că la 11 a curgătoarei în deseară, rușii în număr de 5 mii și zece tunuri au intrat în Moldova pe la Sculeni și au intrat în Iași. Asta e positiv, ne-au spus oameni care i-au văzut cu ochii. Uniea scriu că pe la Leova au intrat 25 mii pentru Valahiea. Uniea scriu că au intrat și turcii pe la Galați pentru ca să opriască venirea rușilor în Valahiea.

Dv. aceste le veți fi știind mai de sigur, fiindcă Valahiea e aproape. Ce vor face românii din Valahiea nu știu; sîntem foarte îngrijiți de jertvele care trebue să urmeză. Cît pentru Moldova noastră sîntem foarte dezolați, că nu știm cînd vom putea face o mișcare națională care tot românul trebue să o gîndească. Mare criză! Peste noi rușii și turcii! Peste voi maghiarii, slavonii și nemții! Vai și amar! Singura nădejde ce o avem este la mișcările Poloniei și la cele din lăuntru a Rusiei, unde se aude că sînt mari comploturi: vreo 50 ofițeri s-au spînzurat din porunca împăratului.

Ne spui cum că rușii intrînd în țară ar fi manifestat că ei ne vin ca prieteni, pentru ca să depărteză pe domn și să stea pînă se va alege alt domn. Nu rămîne decît după aceea să mai facem ceva, cu toate că mintea omului amețește cînd gîndește la elementele care sînt în țară, nevrednice pentru simpatiile altor popoară; dar vei zice, cum? Știi foarte bine că la noi nu sînt mai mult de cît ca 50 tineri (ce astăzi sînt ecsilați) care gîndesc că ar trebui să facă o Românie din țara lor și un popor cu prințipii democratice — iar încolo nu sînt decît niște bătrîni orbi care se închină la cavaleriile rusești și se tem să nu se închine la cel mai de pe urmă muscal. Pe popor cine poate să-l numere între elementele lumei; el geme de mult în robie și s-a deprins cu patimile încît nu știe ce să mai gîndiască, cu cît să mai facă o demonstrație națională.

Holera în Moldova face mari pustiiri; numai în Iași se numără ca 14 mii morți, iar încolo pe la sate și tîrguri nu se mai știe; ea s-a apropiat de Cernăuți cale de doă oare; aceste o să ne facă să venim iar la Brașov.

Aud că aveți un domn la Brașov, adevăr e? Ce hulă pentru el! Să-și lasă țara pentru că poporul și-a cerut drepturile! El, care putea să fie domn României întregi!

Imp.: Muscalu e la Varsovia, unde are 250 mii soldați.

Acuma primim veste cum că rușii ar fi venit chiar pe la granițele Bucovinei și că granița de pe Prut s-ar fi redicat.

www.dacoromanica.ro

Ce este de făcut? Povățuiți-ne, mîngîeți-ne cumva!
Fraților Murășăni, salutări!

al d-tale frate și serv

G. Sion

[*Adresa*:]
Herrn Herrn v. Baritz
Redakteur der Gazeta
in Kronstadt

B.A.R., ms. rom. 1002, f. 232—232 v.

80 Sibiu, 12/24 iulie 1848

Ion Maiorescu către **Guvernul provizoriu al Țării Românești**: Se plînge că, neavînd știri oficiale din țară, nu poate contracara insinuările răuvoitoare din rapoartele lui Timoni, agentul Austriei la București. — Problema procurării de arme; așteaptă răspunsul Vienei. Din nou despre Timoni. Reacționari craioveni la Sibiu. Despre Filișanu și Kinezu. Svonuri în legătură cu retragerea guvernului revoluționar din București. — Situația regimentului grăniceresc de la Orlat. — Cere plecarea fostului domn Gh. Bibescu din Brașov.

Dreptate, frăție

Gubernului provizoriu al României,

Nu primii nici un ordin cu poșta de astăzi de la Gubernul meu ca să știu dacă se cuvine să mai aștept aici răspunsul Cabinetului vienes, care nici pînă acum n-a sosit. Crez însă că este greu a fi agent ori representant al unui stat, care nu te provede cu știri oficiale ca să-i poți apăra interesele. Eu o simt aceasta aici cu atît mai greu, cu cît agentul Austriei din București mă încurcă cu rapoartele sale. Pe cînd eu făceam cunoscut feldmareșal-locotenentului că Poarta Otomană a recunoscut Constituțiunea noastră, d. Timoni raportează că o scrisoare a fratelui Iancu Ghika dă *numai* speranța că sultanul va primi de bună Constituțiunea; iar un *colonel* — nu-mi știe spune numele — arată din contra, că sultanul nu va să știe de aceste! Eu n-am cu ce sta contra, decît cu scrisori *particulare* ce vin de la București aici. E de mare necesitate ca Gubernul meu pe de o parte să comunice cu agenții Puterilor Străine toate știrile oficiale ce vin de la Poartă, mai vîrtos cu agentul Austriei, iar pe de alta să înștiințeze necontenit pe agenții ce-i are însuși la alte puteri.

www.dacoromanica.ro

După lipsa ce o văz eu aici de arme, chiar de va veni de la Viena un răspuns favorabil, eu nu crez că ne vor da în împrumut, ori de tot, armele ce zice feldmareşal-locotenentul că s-ar fi aflînd la Alba-Iulia sau Belgradul de aici; apoi, pe cît am aflat, puştile acelea sunt aşa de rele încît cu dresura lor se vor face speze mai mari decît cînd le-ar face din nou. Cu toate aceste nu pot zice nimica sigur pînă nu va veni răspunsul. Eu mai aştept pînă joi sau vineri, adecă pînă în 15—16 iulie, şi apoi las aci pe Laurianu. În zilele acele va fi şi fratele A. G. Golescu în Viena, şi atunci răspunsele Cabinetului vor veni deadreptul prin el. Ştiu însă că şi vienesii şi peştanii sunt entusiasmaţi pentru Constituţiunea noastră şi vorbesc de ajutoriul ce ar fi să ne dea; numai curteniţi pe d. Timoni ca să nu ne strice. Oare acest om nu e cumpărat? Noi lucrăm să-l depărtăm din Bucureşti şi să vină altul în loc; dar pînă atunci luaţi-vă bine cu el.

Reacţionari craioveni vin pe zi ce merge tot mai mulţi aici. Asta m-a şi ţinut pe mine aici pînă acum. Unii vorbesc că sînt determinaţi a-şi vărsa sîngele şi a nu da nimic. E necesar ca să fie priveghiaţi.

Despre d. Filişeanu spun liberalii că e bun; dar se plîngea că n-are ordine şi împuteriri de a înfrîna pe turburători!! De Cnezu îmi spun că turbură mai mult decît toţi. Gubernul să privegheze asupra acestui om!

Pe cînd mă întorceam eu în 2 iulie la Braşov, d. Nicolae Bibescu scrise aici lui Nicolae Mihail că, la retragerea Guvernului meu din capitală, d. Magheru ar fi luat Casa Statului cu 3 milioane lei şi că scrie oficiului de la punctul despre Turnul Roşu ca să-l prinză cînd va ajunge aici. Nicolae Mihail a trimis acea scrisoare la oficierul comandant.

Din regimentul român cordonariu,[1] ce e despre Ţara Românească, nu se duce nici un soldat în Ungaria; rămîn de Corp Observator împreună cu alţii.

I. Maiorescu

Sibiu, 12 iulie 1848

P.S. Ar fi bine ca Gubernul să se adreseze către General-comando de aici, ca să mute pe domnul Bibescu şi alţi reacţionari de la margini mai înlăuntru ţării; căci ne-a şi promis. Însă şi pînă acum i s-a scris că de va intriga ceva va fi lipsit de orice azil.

B.C.S., Achiziţii 135/1949.

81 **Sibiu, 15/27 iulie 1848**

I. Maiorescu către **Guvernul provizoriu al Ţării Româneşti:** În legătură cu plecarea lui A. G. Golescu la Viena. — Despre înţelegerea cu ofiţerii

[1] Despre vizitele sale la Orlat, centrul regimentului I grănicerese, aminteşte în treacăt şi în scrisoarea către [Ştefan Golescu] din 16/28 iulie 1848 (B. C. S., aceeaşi cotă)

www.dacoromanica.ro

români grăniceri de la Orlat. — Amănunte în legătură cu procurarea de arme de la fabricantul David Specker din Viena și modalitatea transportării lor. — Despre informațiile denaturate transmise de Timoni și organizarea unor proteste împotriva lui. Aaron, din regimentul de la Orlat, propus secretar al Agenției de la București. — Comentarii pe marginea eventualității retragerii trupelor țariste din Moldova. — Reglementări de fonduri pentru A. G. Golescu, I. Maiorescu și Laurian. — Propune chemarea lui S. Bărnuțiu și a altor tribuni, în Țara Românească. — Primirea scrisorilor.

Dreptate, frăție!

Gubernului provizoriu al României,

Din scrisorile ce am trimis prin junele Armei, și care duminecă în 11 ale curgătoarei vor fi ajuns la gubernul meu, se va fi văzut că fratele A. G. Golescu a plecat la Viena. Eram să plec eu; dar după ce am văzut că în cartea ce i s-a dat la mînă se zice „că gubernul trimite chiar pe unul din membrii săi", crezînd că prin aceasta se dă fratelui Golescu un caracter mai ponderos, ni s-a părut că e mai bine să meargă dumnealui acolo. Ci fiindcă nu cunoaște limba germană, eu și Laurian îi dederăm recomendăciuni la mai mulți amici, ca să-i fie de ajutor.

În 12 și 13 ale acesteia am fost la Orlat, comanda regimentului român cordonariu, despre România. O dată ce ofițirii cei mari nu sunt români, nu putem lucra altfel decît popularizînd ideea de a se cere însăși ostășimea prin ofițirii români, ca să i se dea voie de a veni în ajutoriul nostru, în minutul în care se va înștiința. În modul acesta am vorbit cu ofițiri de la multe companii. Tot pentru acest scop mă mai duc mîine la Orlat, și după înturnarea mea la Săbiiu plec înapoi la București prin Brașov, lăsînd aici pe fratele Laurian.

Aflîndu-mă în Orlat, am făcut cunoștință cu directorul fabricii de tors și acesta mi-a dat adresa lui David Specker, locuitor în Viena la *Tabor*, și mașinist renumit, care în fabricele sele face și puști. *O pușcă*, cu *baionet*, cu *percusiune*, țeava lungă de *36 țoluri*, greutatea ei numai de *7 punzi* sau *funți*, custă — din fabrică — fiorini argint 15, adecă *cincisprezece*, care fac 45 *dozeceri*. Poate produce pe săptămînă de la 300 pînă la 400—500. Se fac în acea fabrică și săbii. Puștile aceste sunt cele mai bune pentru guardie. Astăzi scriu fratelui Golescu[1], ca îndată să închee contract pentru 10 000 puști și, pe de o parte, să se înțeleagă cu ministeriul vienez, pe de alta, cu *Esterházi*, ministrul Ungariei lîngă curtea Vienei, ca să se dea

[1] Scrisoarea din 15/27 iulie e publicată în *Anul 1848*, II, p. 519—520.

www.dacoromanica.ro

voie a se putea transporta aceste puşti rînduri, rînduri, prin Ungaria şi Giurgiu. Fiindcă D. Specker, printr-o scrisoare a sa către directorul fabricii din Orlat, se recomînda şi cere comisiuni anume şi pentru Principate, numai e îndoială că el a împlinit lipsa de arme la Viena şi poate lucra pentru Principate. Scriu fratelui Golescu, că cum se vor face 500—1000 puşti, să înceapă transportul lor.

Pînă cînd d. Timoni îşi va mai bate joc de revoluţiunea noastră? M-am mirat de sistema perfidă a acestui om! Despre reacţiunea din urmă a mai scris că toată revoluţiunea este fantasma unor puţini tineri ce s-au spoit la Paris şi că populul n-arată [nici] cea mai mică simpatie, şi că nu e nici o stabilitate etc. Văzînd coloanele gazetei germane de aici pline de minciuni, m-am dus cu Laurian la proprietarii jurnalului, şi aci aflarăm că izvorul acestor ştiri sunt rapoartele d-lui Timoni. Aşa dar începurăm a da articuli, prin care refutam rapoartele d-lui Timoni, şi totodată comunicam ştirile cele adevărate. Acum pricep eu de ce Cabinetul vienez n-a mai răspuns pînă astăzi la scrisoarea gubernului meu. Astăzi scriu fratelui Golescu, ca prin junii români, ce sînt ca la 10 în legiunea academică din Viena, să producă o mişcăciune energică şi să ceară rechemarea acestui meternichist de Timoni. Vom reeşi cu aceasta: căci toată junimea academică e entusiasmată pentru revoluţiunea noastră. Totodată lucrăm ca, în locul reposatului Schweiger, să se trimită cancelariu sau secretariu al Agenţiei d. Aaron, auditorul regimentului român de la Orlat, român bun. De la Curte i s-a şi făcut întrebare dacă primeşte. Şi a răspuns că primeşte. Recomand însă gubernului meu retăcere despre nemulţumirea noastră cu d. Timoni, ca să nu meargă la auzul tinerimii din Bucureşti şi să nu causeze vreo demonstraciune publică.

Dacă ruşii se trag din Moldavia, noi suntem mîntuiţi de dinafară, deocamdată; căci atunci e posibil numai un resbel între Rusia şi Poartă şi atunci Europa e pentru noi. Acest resbel Rusia nu-l poate întreprinde acum. Dar lăsa-şi-va ea aşa de uşor un cîmp, în care seamănă de la anul 1710—1711? Ea acum se va retrage, dar „*manet alte mente repostum*"! Ea se retrage; dar aurul ei, şi spionii ei vor furnica în ţară! De aceea îndoită priveghiere! Reacţionarii încep a se întoarce, dar *tac* profund. Trupe credincioase la Capitală; frunte senină cutezătoare; populul luminat; energie, activitate, şi peste tot unire între membrii gubernului: aceste să ne fie armele.

Nu ştiu ce să fac cu ordinul pentru bani, căci mie acum nu-mi trebuesc. Din Braşov am destinat cu d. Golescu 500 dozeceri sau sfanţi pentru drumul de acolo încoace, ţinerea noastră în Sibiu şi, după plecarea dumnealui, ţinerea mea şi a lui Laurian aici. Din aceştia o să am să mă şi întorc. Poate să las vreo zece # lui Laurian, pînă îi va veni leafa.-

Eu propui gubernului meu ca să cheme pe amicul meu *Simion Bărnuţiu*, inima şi sufletul Congresului de la Blaş. Esistinţa lui aici tot e amerinţată de *magiari*. El ne va fi de mare folos în legislaţiunea noastră în toate ramurile. Rog dar pe gubernul meu ca să scrie lui Laurian aici

www.dacoromanica.ro

ca să-l pornească. Poate că din suta de galbini voi lăsa lui Laurian o sumă mai mare ca să espediască pe Bărnuțiu și alți cîțiva tribuni de la *Blaj*. — Să nu mi se mai scrie, decît lui Laurian tot prin fratele Aaron Florian.

Salutare — frăție

I. Maiorescu

Sibiiu 15 iulie 1848

Arhiva B.C.S., Achiziții 135/1949.

82 București, 16/28 iulie 1848

I. Eliade Rădulescu către **G. Barițiu**: Apreciază că prin sosirea trimișilor turci (Soliman Pașa, Emin Efendi și Omer Pașa) primejdia intervenției armate țariste a fost înlăturată. Poziția românilor va depinde de intențiile turcești. — C. A. Rosetti însărcinat să informeze pe Barițiu despre mersul lucrurilor în țară. — Trimite și o scrisoare către soția sa (Maria Eliade).

Iubitul meu domn

Îți trimiț cîteva hîrtii din care poți vedea lucrurile noastre. Temerea de ruși este desființată. Soliman Pașa din preună cu Emin efendi și Omer Pașa au și sosit la Rușciuc. Cei dintîi doi sînt comiseri trimiși din partea Porții spre [a] face cele de cuviință, potrivit în interesul ambelor părți. Cel din urmă este capul oștirilor de observație atît pentru Bulgaria cît parte și pentru noi. Înaintea lor s-a trimis D. Voinescul ministru celor din afară din preună c-un dragoman spre a felicita și a < > cugetele românilor. Turcii < > mă foarte amical și în favorul <româ>nilor. Aș-teaptă <răspuns > Poarta dacă tr<imite > cu oștiri < > arcuri de triumf, sărbători, și toate cîte am fi datori către amici. De vor fi însă să vie cu oștire, atunci ... atunci vom spune că n-avem bătaie cu nimeni, dar nici drepturile nu ni le lăsăm.

D. Rosetti este însărcinat a-ți trimite totdeauna hîrtii și altele.

Te rog, iubitul meu domn, fă cum să se dea această scrisoare cât<r>e soția mea.

Salutare și frăție

I. Eliade

1848 iul. 16
București

B.A.R. Coresp. inv. 33/525. Text deteriorat.

www.dacoromanica.ro

83 **Ortaköy, 3/15 august 1848**

M. Czajkovsky către Ion Ghica: Îl previne despre demersurile lui Aristarki, vechiul agent al Ţării Româneşti, pe lîngă Reşid Paşa şi-i cere să acţioneze degrab pentru a contracara influenţa acestuia defavorabilă revoluţiei.

Cher Ami,

Aristarki s'empare de Rechid Pacha; tâchez de pouvoir vous présenter comme Kapou-Kiaja de la Caimacamie, autrement Rechid subira l'influence du grecaillon qu'il a subi déjà plus d'une fois. Si vous n-avez pas de pleins-pouvoirs, allez chez Rechid et chez Aali avec les communications de vos dépêches, si ce n'est à autre titre, c'est à celui du simple vassal de la Porte.

Chaque minute perdue ne pourra pas être ratrapée. Nouredin Bey a pris l'argent de Aristarki.

Tout à vous

M. Cz.

Ce 15 Août 1848
Ortakeuy

[Adresa :]

Monsieur
Monsieur Ghyka

Hôtel d'Angleterre

B.A.R., Coresp. inv. 80921.

84 **Frankfurt, 10/22 septembrie 1848**

Ion Maiorescu către Locotenenţa Ţării Româneşti: Despre cauzele care reţin Germania să se pronunţe deschis în problema Principatelor. — E nemulţumit de atitudinea Turciei, ca şi de lipsa de ştiri oficiale din ţară. Speră ca realitatea să fie favorabilă revoluţiei. — Despre Pascal Duprat ca agent al Franţei la Pesta şi vizita sa în Transilvania şi Principate. — Corespondenţa cu A. G. Golescu (de la Paris). — Din nou despre stăruinţele sale pe lîngă guvernul din Frankfurt

www.dacoromanica.ro

Dreptate — Frăție

Gubernului Locotenential al României.

Revolta de la 6/18 septembrie întîmplată aici în Francfort, care a produs o fierbere în toată Germania, precum și critica stare a gubernului vienes către Ungaria, nu lasă pe Puterea Centrală a Germaniei ca să decidă ceva positiv și efectiv în causa Principatelor noastre. Dealmintrilea și aseară m-a încredințat d. Schmerling, care ține interimal și portofoiul celor esterne, că precum în Parlament așa și în ministeriu este numai o părere ca Germania să intrevină în causa noastră. După ce am preparat tot Parlamentul în favoarea noastră, acum nu încetez a-i convinge că după cum Turcia e debilă în negoțiațiunile sale cu Rusia, mijlocirea Germaniei e neaparată acum îndată. Eu văz bine că ministeriul și Parlamentul din causa celor din urmă evenimente este foarte ocupat. Se mai adaugă la aceasta ca încă nu s-a putut forma un ministeriu definitiv.

Scirile ce văz în gazete din Constantinopol de 4 zile me turbură foarte. Sultanul se vede că de frica Rusiei ear și-a tras cuvîntul înapoi și că deputaciunea noastră nu va fi făcut nimic. La aceasta mă apasă și lipsa de sciri oficiale de la Gubernul meu. Aseara am fost chiemat la d. Schmerling anume ca să-i spun, dacă sunt adevărate scirile cele nefavorabile din Constantinopol, sau nu? Și i-am spus că eu n-am nici o scire oficială de acasă. Ori ce va fi, numai doă luni să ne mai putem ține și apoi cred că suntem scăpați; ear la întîmplare de vreo fatalitate, trebuesce o deputăciune la Anglia, alta la Francia și alta aici.

Pascal Duprat este determinat de gubernul frances ca legat la Pesta, cu însărcinare de a visita Transilvania și Principatele noastre; acum văz că venirea lui în părțile acele s-a amînat. Eu sunt în neîntreruptă corespundință cu fratele Golescu, dar nu-l poci mulțumi cu sciri din patrie, neavînd nici eu, și cu toate aceste, sciri oficiale ne sunt necesarii la amîndoi. Să nu piardă Gubernul aceasta din vedere.

Acum văz că o dechiarăciune din partea ministeriului și a Parlamentului de aici nu ajunge; eu stau să intrevină prin om trimis în adins.

Salutare — frăție

I. Maiorescu

Francfort 10/22 septemb. 1848

B.A.R., Coresp. inv. 14070.

85 **Blaj, 16/28 septembrie 1848**

Memoriul românilor transilvani adresat Parlamentului Austriei: Se invocă situația critică în care se aflau atît românii din Transilvania, „predați" de Austria bunului plac al coroanei maghiare, cît

www.dacoromanica.ro

și Moldova și Țara Românească, aflate sub stăpînire turcă, în care progresul economic, social și politic era zădărnicit de stăpînirea turcă și protectoratul țarist. — Se declară că dorința națională a românilor transilvani este să iasă de sub sclavia statului maghiar și să facă parte dintr-o „uniune liberă a unor popoare libere sub conducerea Austriei". Ei au rugat pe împărat „să nu-i predea ca sclavi coroanei maghiare"; acum se adresează Înaltului Parlament, ca să-i „preia în brațele sale frățești". — Românii transilvani doresc totodată și ocrotirea progresului economic, social și politic al fraților lor din Principatele Dunărene, a căror bunăstare influențează însăși prosperitatea economică a Austriei, dar mai ales a Transilvaniei. De aceea, cum legăturile strînse comerciale cu Principatele se văd amenințate în existența lor prin ocupația militară țaristă, românii transilvani cer ca Austria să intervină în favoarea românilor din Principate, pentru ca aceștia să-și poată alege liber „protectorul în care vor avea încredere" și care nu va putea fi desigur altul decît Austria. În încheiere se subliniază semnificația și importanța istorică a intervenției Austriei.

Hoher Reichstag den Österreichischen Monarchie!

Mitten unter den Freiheitsbestrebungen der Völker Europas, mitten unter dem Jubel der ihre Errungenschaften begleitet, steht der romanische Volksstamm unterdrückt, geknechtet, gehöhnt.

Man hat uns, die wir zu Österreich gehören, die diesem Österreich seit Jahrhunderten mit unerschütterlicher Treue anhängen, losgerissen von dem Verbande der Gesammtmonarchie und der Willkühr der magyarischen Nation überliefert, welche unter dem Scheine einiger Freisinnigkeit affektierender Floskeln nichts als den ertödtenden Glanz einer mitteralterlichen Kronne und die Befriedigung ihres National Hochmuthes, nichts als die terroristische aussaugende Herrschaft einer magyarischen Burokratie, nichts als die Knechtung und Entnationalisirung der in dem Lande — das man leider Ungarn nennt, wenngleich die Ungarn die Minderzahl seiner Bewohner sind — wohnenden verschiedenen Völkerschaften erstrebt!

Unsere Brüder in den Fürstenthümern Moldau und Walachei stehen unter einer Macht, der sie durch frühere Verhältnisse entfremdet sind, die selbst noch nicht auf dem Stufe europaischer Bildung steht, die zu ohnmächtig ist, ihre Unterthanen, Bürger und Staatsangehörigen zu schützen, doch könnten sie ihren Souzerain noch am meisten vertrauen, aber sie stehen unter einer Schutzmacht welche bisher ihren Einfluss aufboth ihre Schützlinge zu verderben, die Verbesserung ihrer materielen, socialen, politischen Lage zu vereiteln.

Wir fragen uns betaubt durch unsere Elend, muss das so seyn? Ist für uns nirgends Hilfe und Schutz? soll die romanische Nationalität die Knechtung tragen?

Der Frage tönnt aus unserm Innern die Sympathie für Österreich, die Bewunderung von dessen Errungenschaften der Neuzeit, vor dem

www.dacoromanica.ro

Freiheitssinne der Gerechtigkeitsliebe, der Weisheit seines Reichstages und seines Ministeriums, die Liebe und Verehrung für unsern, für Österreichs Kaiser, den Vater seiner Völker zurück.

In keinem Staate haben alle Nationalitäten so viele Garantien ihrer Freiheit und Nationalität erlangt, als in Österreich, durch die gerechten freisinnigen Beschlüsse Eines hohen Reichstages.

Welcher Macht, welcher Konstitution könnten wir mehr vertrauen als jenes Österreichs! Für uns keiner; wir [haben] nur einen Wunsch, nur ein Bestreben, und zwar unmittelbar zu Österreich zu gehören, auf dessen Reichstag vertretten zu werden unter der Regierung von dessen Ministerium zu stehen.

Das ist Nationalwunsch! Millionen der Romanen hangen ihn frei, vom gemeinen Manne bis in die höchsten Schichten der Gesellschaft, er entspringt aus dem Herze unsers Herzens, keine Emissaire, keine Kamarilla hat daran Antheil, was auch der fanatische Magyar für Lügen erdichten möge.

Wir haben keine andern Nationalitäten, feindliche sogenannte pandacische Ideen eine verläumderische Lüge, mit der man unsere Knechtung entschuldigen will.

Wir wollen die freie Vereinigung freier Völkerschaften unter Österreichs Macht, frei im Innern, stark nach Aussen, eine kräftige Regierung, energische Unterdrückung einer bestochenen Agitation und Anarchie.

Unser Vortheil fällt mit jenem aller andern Völkerschaften zusammen, darum verachten, darum hassen wir die magyarischen Separations-Gelüste.

Wollte Ungarn die wahre Freiheit, warum schliesst es sich dem gleichen Bestreben der übrigen Völkerschaften Österreichs nicht an?

Alle im Wechselbunde, in der Einheit könnten doch diese Freiheit leichter erringen und schützen, als eine Nationalität, und zwar eine solche, die sich den mittelalterlichen Vorurtheilen von nationaler Grösse, von nationalen Privilegien noch am wenigsten losgerungen hat.

Wir haben unsern Kaiser gebetten uns seine treue Nation nicht aus seinem Staate zu verstossen, uns nicht als Sklaven der ungarischen Kronne, diesem Deckmantel alles Elends jeder Knechtung zu überliefern.

Wir bitten einen hohen Reichstag uns in ihre brüderlichen Arme aufzunehmen. Sie werden an uns Brüder finden deren das Wohl ihrer Nationalität nicht heiliger am Herzen liegt, als jenes der deutschen, slawischen, italienischen, ja auch magyarischen Nationalität.

Der Bruderbund wird unser Herz erweitern, und alles Unrecht vergessend, jeden Rachegedanken bannend, jede Nationalität aufzunehmen.

Aber nicht nur für uns, auch für unsere Brüder in den Donaufürstenthümer bitten wir.

Sie sind von russischen Invasion theils besetzt, theils bedroht, damit wäre ihr materieler Wohlstand vernichtet, aber auch uns, ja vielen österreichen Staatsbürgern ohne Unterschied der Nationalität droht daraus

www.dacoromanica.ro

Gefahr; wir sind aus der ganzen Monarchie besonders aber aus dem Grossfürstenthum Siebenbürgen in Handelsverbindungen mit den Fürstenthümer verknüpft. Deren militairische Besetzung, Sperrung, deren Unterdrückung richtet mit den dortigen Interessen auch die unsere zu Gründe.

Wir haben das traurige Beispiel in den vorigen Decennien erlebt, wodurch die russische Okupation die Industrie und der Handel Österreichs in den Fürstenthümern ernichtet, aller Kredit augehoben, viele siebenbürgische Familien zu Bettlern gemacht wurden.

Wir bitten also als Österreichische Staatsbürger um den Schutz unserer eigenen Interessen; als Romanen bitten wir um jenen für die freie, materiele, sociale und politische Entwicklung, in den Donaufürstenthümern; wir bitten einen hohen Reichstag um die Auswirkung der Interwention bei den Höfen von Konstantinopel und Petersburg damit jene Fürstenthümer die gegen keine Macht militairisch geknechtet und feindselig behandelt werden.

Die Romanen wollen der Pforte und Russland ihre Rechte nicht schmälern, nicht entweigern, doch wollen sie auch die Anerkennung, die Achtung ihrer Rechte auf eine freie innere Verfassung und Verwaltung; das heilige Recht jeder Nation auf Fortschritt, das von jenen Mächten der romanischen Nation auch vertragsmässig zugesichert wurde soll nicht verletzt werden, damit hängt auch der äussere Wohlstand, damit hängt unser komerzieles, politisches und nationales Interesse zusamnıen.

Wir feinden Russland nicht an, wünschen aber dass es grossherzig den Begriff einer Schutzmacht erfasse, der Schutz, soll wohl das Interesse des Geschützten nicht des Schützers im Auge behalten, sonst wird er zur eigennützigen Spekulation, das Schutzrecht setzt den Willen des Geschützten voraus sonst wird es zum Sklavenverhältnisse.

Diese Begriffe des natürlichen Staatenrechtes sollen mit ihren Consequenzen in den Donaufürstenthümern verwirklicht werden, wonach es diesen möglich seyn wird, sich unter jenen Schutz zu stellen, in den sie Vertrauen haben werden; — wir verhehlen es nicht dieser Schutz wird der kaiserlich Österreichische seyn; — wir können die dortigen Sympathien für Österreich, es sind ja die Sympathien unserer Nationalität.

Wir bitten nicht, dass Österreich die diplomatischen freundschaftlichen Verhältnisse mit andern Mächten stören, dass es gewaltsam seine Herrschaft in die Fürstenthümer trage, — nein, das hiesse ja die Freiheit knechten. Wir bitten um den Schutz dieser Freiheit, dass sich die Fürstenthümer auf den Rechtsboden ihrer Verträge und der unveräusserlichen National-Rechte konstituiren, und jener Macht anschliessen können, welcher sie vertrauen.

Mit dieser Intervention würde Österreich die Freiheit der Völker vertretten, den Schwachen in seinem Rechte schützen, unsere Interessen fördern, und sich die Achtung, Dankbarkeit und Sympathie der Fürsten-

www.dacoromanica.ro

thümer der romanischen Nationalität ja aller vorurtheils freyen Regierungen und Völker erwerben.

Um die Interwention in diesem Sinne bitten wir.

Das romanische Volk in Siebenbürgen durch seine erwählten Bevollmächtigten

Blasendorf den 26sten September 1848.

B.A.R., ms. rom. 970, f. 132—135. Autograf A. T. Laurian (?).

86 Sibiu, 22 septembrie/2 octombrie 1848

A. T. Laurian către **G. Barițiu**: Îi relatează despre hotărîrile luate la adunarea de la Blaj, din 3/15—16/28 septembrie. Cele trei memorii formulate: 1. către General Comando (Sibiu), 2. către împărat, 3. către Parlamentul de la Viena. Acest al treilea memoriu, întocmit după sugestiile lui Al. G. Golescu, propune să fie semnat și de sași. — Despre cărțile sosite la vamă pe numele său. — Alte știri despre mersul revoluției. — Anunță sosirea lui Dunca de la Pesta. — Intenția românilor de a demonstra „cu multe zeci de mii" venind de la Blaj la Sibiu, dejucată de generalul Schurter.

Sibiu 22 sept./2 oct. 848

Frate Bariț

Adunarea de la Blaj a ținut din 3 pînă în 16 septembrie cînd a sosit și fratele Micaș.

Eu îți trimiț aici protocolul adunării; să aibi bunătatea a-l tipări cît mai iute în foile d-tale. L-am format și în petițiune. Mîne o vom da cu o deputațiune la Înaltul General Comando. Am mai formulat una și către majestatea sa. Crez că ne vom duce cu ea în sus cît mai curînd. Generalii ne făgăduesc toate. Sașii încă ni s-au făcut frați. Toți se bucură de pașii noștri. Și ei au prochemat Constituțiunea austriacă. Veți citi în gazete. S-au rupt lanțurile terorismului! Palatinul a abdicat. *B. Vay* este chemat a forma un minister nou unguresc. În locul lui se zice că ar fi sosit la Cluj *Palfi*. Nu știu cum o va duce. Mi se pare că nu va îndrăzni a se arăta între români. Duminecă a plecat de aici *Pfersmann* la Cluj. Ungurii o s-o pățească urît. Se zice desigur că lui Puhner i-au venit nasuri groase de la Curte pentru ținerea cu ungurii*. El e acum bolnav. Gvardia română s-a format în toată țara. Avem peste 200 mii de români înarmați. Formați-o și acolo. Folosiți-vă de acest drept mare. La Brașov vor veni patru companii de grănițeri români. Acum poți să tipărești ce-ți place! Lucrurile pe față! Românii țin cu toată credința cu Împăratul. Nimene nu va mai putea să-i apese. S-au

*) Cum te mai înșeli! [G. B.]

www.dacoromanica.ro

deşteptat cum se cade. — Dară auzi! se zice că Micloş (Penş)[1] cu vro cîţiva unguri cu .....[2] şi unii români ungurizaţi (Pintea, Mezei, Dunca, Fulea, Moga, Pa...)[2] vor mâne să ţie o adunare la *Mohu* în favoarea uniunii şi a Ministeriului unguresc. Nu ştiu cum vor izbuti căci acea canalie ş-a perdut tot creditul înaintea poporului. Pe *Fulea* l-au scos eri răşinărenii cu hohot din sat, oamenii au deschis ochii şi au început a-i cunoaşte blăstămăţiile.

În Ţeara Românească merg lucrurile rău precum ne scrii. Dară poate că iarăşi se vor întoarce spre bine.

Noi am făcut o petiţiune şi către Dieta de la Viena în sensul cum ne-a zis Golescu. Crez că glasul a 60 mii de oameni cîţi au fost la Blaj se va auzi la Viena. Mîine, poimîne îţi voi trimite o copie, căci pînă acum n-am avut nici timp de o a face. Fă să o subscrie şi braşovenii români şi saşi. Am vorbit şi cu saşii de aici, ei încă o vor subscrie, sau vor face alta tot în acel sens. Dar trebue ca unul dintre noi să se ducă cu ea la Viena, însă nu sînt parale. Faceţi o colectă la Braşov.

Tocmai cu doă zile înainte de ce m-au prins, dedesem o instanţă la Tesaurariat spre a-mi slobozi cărţile din vamă. Nu ştiu încă ce va fi făcut tezaurariatul. Poate că va sta la îndoială din pricina că sînt ăle mele. Să mai rămîe în vamă încă cîtăva vreme.

În Temişoara s-a sculat poporul din cauza recrutării. Dumnezeu să dea minte ungurilor! Urban a conscris supt steagul împăratului peste 100 000. Toţi românii de prin prejur aleargă la dînsul. Vale!

Laurian

Frate! Dunca veni de la Pesta sîmbătă. Tu te vei mira de scrisoarea ce ţi o am scris pe frate-to. Aşa era să fie. Eram cu multe zeci de mii să venim de la Blaj spre Sibiu cu steagul şi constituţiunea la Sibiu. Dar tot în zioa aceea, vineri, se repezi generalul *Şurter* însuşi la Blaj să ne spue ca să nu venim în număr aşa de mare, ci cu petiţiunile numai o deputaţie mai mică şi orice vom cere ni se va da. Aşa am făcut, l-am ascultat căci Comendirtul şi saşii se spărieseră. Iată ce au zis saşii, care s-a primit şi de adunarea Scaunului. Îndeamnă să facă şi alte Scaune aşa.

B.A.R., Ms. rom. 996, f. 185—185v.

87 **Ciineni, 12/24 februarie 1849**

Comandantul punctului de vamă Ciineni raportează **Dejnrstvei oştirii Ţării Româneşti** că la tîrgul de vite de la Rîul Vadului negustorii sibieni „poartă tainice corespondenţi de peste graniţă în Principat, condusă numai cu vorba". Cere deslegare să poată supraveghia îndeaproape pe cei bănuiţi.

[1] Penciu Avram Nicolae (=Micloş).
[2] Text deteriorat

www.dacoromanica.ro

Copie[1] după raportul comandirului punctului Cîineni cu nr. 83 anul 1849 luna februarie 12.

Rînduiala tîrgului de vite de la Rîul Vadului cum și puținele mărfuri cîte prin comisionarii de la Sibiiu să aduc acolea în priimirea unor neguțătorași care vin după la Rîmnic, Curtea de Argeș și de la Pitești, unii cu răvașe de poliție, iar alții fără a veni singuri, trimit numai chirigii cu scrisorile lor către comisioneri să încarce marfă de la Rîul Vadului. Apoi cu aceste împrejurări punctul au cam bănuit că dintre numiții zișI poartă tainice corespondenți de peste graniță în Principat condusă numai cu vorba, lucru care strejuirea unei granițe nu poate să-l prinză sau a le opri fără măsuri foarte strajnice.

De aceea dar punctul în această împrejurare, plecat rugîndu-se, încunoștințează că dacă va găsi de cuviință Înaltele stări de unde privește a să porunci, să binevoiască a pune îndatorire ca asemenea neguțători, vrînd să-și mai aducă mărfuri, întîi să fie supuși a da chezășie chiar anume pentru bănuiala zisă. Tot așa și pentru cei cu rîmători, părerea punctului e ca cîți va vrea încă să trateze negoțul acesta să fie și ei tot asemenea supuși, și pă lîngă care pentru viitor voi priveghea încă ca la fiecare tîrg de rîmători să mă duc eu singur, stăruind la Rîul Vadului pînă să va isprăvi desfacerea lor. Asemenea și pentru mărfuri, precît voi fi îngăduit de împrejurările rezidenții punctului, voi urma asemenea. Aceasta plecat cu cinste fac cunoscut[2].

Parucic Gărdescu

Conform cu orighinalul.

Arh. St. Buc., M.A.I. Rural-Comunal, dos. 159/1849, f. 8.

---

[1] Documentul este trimis în copie Departamentului din Năuntru de către Departamentul Vistieriei, cu următoarea adresă (nr. 591 din 22 febr. 1849) :

Cinstitului Departament din Năuntru

Cu cinste să alătură pe lîngă aceasta, în copie, adresul Cinstitei Dejurstve cu no. 573 dimpreună cu însoțitul pă lîngă dînsul raport al comandirului punctului Căineni cu no. 83, atingatori de neguțători ce vin cu mărfuri la Rîul Vadului din distanța acelui punct, dın care să bănuește că poate să poarte tainice corispondeți de peste graniță într-acest prințipat. A căruia împrejurări regularisire fiindcă să atinge de competența acelui cinstit departament, vistieria cu cinste îl roagă ca potrivit măsurilor ce după trebuință sînt luate în privința părerii însemnată să binevoiască a chibzui cele ce va găsi cu cale asupra măsurii ce arată că trebuința cere a să lua, și rezultatul să-l împărtășească departamentului spre a să comunica C. Dejurstve sau și cinovnicului respectiv i Derecții vămilor spre știință, de va cunoaște că cere trebuința.

Șeful Departamentului,

Alexandru Ghica

Arh. St. Buc., M. A. I. Rural Comunal, dos. 159/1849, f. 4.

[2] În răspunsul Departamenului din Năuntru cu nr. 2286 din 4 martie (st. v.) se recomandă împiedicarea înțelegerilor tainice, fără să se stînjenească însă negoțul, Ibidem, f. 7.

www.dacoromanica.ro

88 **[Viena, februarie-martie 1849]**

Apelul deputaților români din Monarhia habsburgică adresat românilor (din Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș și Bucovina) ca să ceară cu toții și necurmat unirea lor în „una și aceeași națiune de sine stătătoare" sub sceptrul Austriei. Apelul conține argumentarea memoriului adresat împăratului în acest sens; despre foloasele naționale ale unirii, pe plan social, cultural, moral-religios și material și despre interesele Austriei și ale umanității de a sprijini unirea românilor.

Apel către Românii din Imperiul Austriac

Românilor!

Eată înainte vă este petițiunea care noi trămișii și împuterniciții voștri a tuturor românilor din Imperiul austriac : din Transilvania, Banat, Părțile Ungariei, și Bucovina — în împreună înțelegere — în numele vostru, o am așternut Maestatei sale Împăratului nostru.

Cu nespusă nerăbdare și totdeodată mare speranță așteptăm pre tot minutul mîngăitoarea resoluțiune a Maestatei Sale.

Românilor! În petițiunea noastră, cererea cea mai de căpetenie — care știm că tot românul din Imperiul austriac o dorește mai presus de toate, după ce trebue să plîngă tot românul de cîte ori caută în istoria sa națiunală — este : *unirea tuturor românilor din Imperiul austriac la una și aceeași națiune de sine stătătoare, supt sciptrul Austriei, ca parte întregitoare a monarhiei întregi.* Așadar, cerem o Românie austriacă, care să aibă capul său națiunal român și politic și bisericesc, senatul și administrațiunea sa națiunală română și politică și biserecească în limba națiunală, adunările sale naționale, institutele sale naționale.

Și aceasta o cerem atît în spre folosul tronului, cît și chiar spre al națiunei însăși.

Bine știa aceasta vrășmașii Impăratului și ai noștri, pentru aceea din veacuri au lucrat tot într-aceea ca pre români să-i taie în cît mai multe părți, ca așa mai pre lesne să-i poată ține în robie.

Pre noi, cari odinioară eram uniți și făceam numai un trup națiunal, nu numai în privința politică ne-au dereburit așa, precum ne aflăm și pînă astăzi : vrășmașii noștri și bisericește s-au străduit a ne desbina.

Nu de mult românii toți erau de relegiunea română răsăriteană — fără nici o osebire de rit, cu episcopii săi națiunali supuși toți aceluiași cap bisericesc român — mitropolitul —, care ședea în Transilvania în Alba Iulia, dar vrășmașii Romei au mișcat toată peatra ca să-i taie pre români în

www.dacoromanica.ro

uniți cu biserica Romana și neuniți; mulți s-au făcut și calvini. Prin acestea, românii, ca prin ori ce desbinare, au slăbit și politiceşte și bisericeşte; pe lîngă că și-au pierdut drepturile politice, și-au pierdut tocma și capul bisericesc.

Prin acestea, românul, în priv[ință] politică deveni robul ungurului și sasului, în priv[ință] bisericească pre uniți-i schitîră la Strigoniu, eară pre neuniți-i supuseră la Carlovicz.

Aceste desbinări politice și bisericești, căşunate tot prin duşmanii noştri, l-au ținut pre român în robie.

Din aceasta robie politică și bisericească numai acea stare-l poate scăpa pre român, din care au căzut în acea robie.

Au căzut prin desbinare: numai și numai Unirea-l poate scăpa.

Orice drepturi date românilor în parte — numai la părere-l fericesc, eară într-adevăr-l țin tot în robia trecută.

O țeară, o națiune, tare numai atuncia este și poate fi, cînd e unită într-un trup: desbinarea o slăbeşte.

Uniunea tuturor românilor, din Imperiul austriac, într-un trup națiunal, la care este chiamat românul din tot Imp[eriul] Austr[iac] prin comunele suferințe, ce asemine au răbdat din veacuri, prin conștiința a aceleiași origini, prin identitatea religiunei, eară mai cu seamă a limbei sale, prin identitatea aceloraşi de la străbunii săi eredite moravuri și datine, ce veacuri nu le-au putut șterge, Unirea tuturor românilor, zic, este puntul cel dintîi, cel mai dorit, a căruia împlinire o pofteşte românul de la tronul împerătesc drept răsplătire pentru înfiorătoariele jertfe, ce au arătat pentru acela.

Aceasta Unire o pofteşte românul mai presus de toate, atît în interesul său național, cît și în interesul tronului, ba chiar și interesul umanitatei.

Românii din Monarhia austriacă au mari interese naționale de a fi uniți laolaltă, atît de mari, cît fără aceasta unire dînşii nu pot năzui la nici o însemnătate politică, nu numai, dar dînşii despărțiți nu vor putea înainta nici în priv[ința] intelectuală, nici în priv[ința] morală, nici în priv[ința] materială.

Am zis că nu vor putea năzui la nici o însemnătate politică. Bucovinenii cu nemții și rutenii, ba chiar și cu polonii, cari-și fac pretensiuni juridice la acest ducat românesc, vor avea de lucru; toți ceilalți români vor a avea de a face cu maghiarii, cari pre lîngă toată decadența lor prin rezbelul civil, tot vor fi, respective, de o preponderanță materială, morală și politică; și în specie, bănățianii vor da de încercări de asuprire din partea serbilor cari, afară de asuprirea bisericească, vor să-i tragă și în Voivodina lor — eară ardelenii din partea saşilor, ba doară tocma și din partea maghiarilor, cărora iară poate să le mai vină în minte de vechia lor uniune cu saşii asupra românilor.

Toate aceste asupriri naționale numai o unire, o concentrare a tuturor românilor austriaci poate să le remedie.

Și aceasta în respect politic.

www.dacoromanica.ro

Folosurile uniunei în privinţa intelectuală, morală etc. sunt nespuse. Tot despărţirea românilor, şi de aci urmata asuprire, este causa cea mai de frunte a puţinătăţii inteligenţei, literaturei române, lipsei şcolelor etc.

Românilor ! Pîn-atunci, pînă cînd românii din Imperiul austriac nu vor fi uniţi: pîn-atunci voi şcoale, pîn-atunci voi bărbaţi învăţaţi cari să nu vă mai lase a cădea în robia, din care vă scoaseră est an, nu veţi avea.

Limba voastră cea frumoasă numai într-o uniune a românilor poate să capete o cultivire uniformă, literatura română numai în această unire poate înainta cu paşi răpezi. Românii uniţi laolaltă, cu un cuvînt, vor fi harnici să rădice institute, şcoli, societăţi literare etc., pentru înaintarea intelectuală.

Mari sunt folosurile Uniunei şi în privinţa morală-bisericească. În uniunea românilor, independenţa şi împreunarea biserecească, care ni se răpi prin vitregia timpurilor, eară o vom dobîndi. Noi vom avea capul nostru bisericesc român, preste toată românimea din Imperiul austriac. În o astfel de neatîrnare şi concentrare bisericească va să crească moralitatea poporului nostru nespus, vor să înceteze toate secile desbinări dogmatice bisericeşti.

Mulţămită lui D-zeu, că românii acum toţi cunosc că toţi sunt de una şi aceeaşi lege *rom[ână] creştinească* şi nu vor să mai ştie de seaca osebire între unit şi neunit, care o au făcut străinii numai ca şi mai tare să-i desbine pre români.

Dea D-zeu să facă toţi românii din România austriacă ca românii din Transilvania, cari în adunarea naţională din 15 mai a. tr. au fulgerat blestemu naţiunal asupra acelora, cari numai vorba vor mai face de aci înainte de unit şi neunit în Transilvania.

Noi toţi suntem români, strigă poporul. Noi toţi suntem de o lege, numai străinii au vrut să ne desbine ca să ne poată mai lesne robi.

Uniunea românilor din Imperiul austriac cuprinde în sine în urmă şi folosuri materiale, cari altmintre greu, sau tocma nici de cum nu se pot ajunge.

Românilor ! Voi pînea voastră cea de toate zilele vi-o aţi cîştigat totdeauna cu sudoarea feţii şi mînilor voastre în agonisirea pămîntului, care este munca cea mai dreaptă. Lucraţi voi şi de aci înainte pămîntul. Pămîntul face Patria. Pămîntul vă leagă de Patrie şi vă face patrioţi adevăraţi, şi pămîntul este factorul cel dintîi şi al bogăţiei naţiunale. Dar pămîntul, care voi-l lucraţi, de aci înainte poate să vă aducă înzecit mai multă roadă ca pînă acum şi aşa toată economia voastră de aci înainte poate să înainte cu paşi gigantici, precum şi bogăţia voastră privată şi naţională. . . . . Şi cum? Societăţi economice, şcoli economice, drumuri bune înlesnitoare de comunicaţiune — sunt tot atîtea institutiuni înaintătoare de binele material al românilor, dar totdeodată tot atîtea instituţiuni, cari numai o românime unită le poate îndeplini !

www.dacoromanica.ro

Acestea sunt interesele politice, morale și materiale, pentru care românul, aceasta cauză sîntă a Uniunei cu atîta căldură o îmbrățioșează, cît fericirea sa națională numai în Uniunea aceasta și-o află.

Dar mari sunt și interesele Austriei, cari o vor sili-o în urmă ca aceasta causă a Unirii românilor, care românii o propun nu numai în interesul său național, dar tocma și interesul tronului, să o aducă la ființă. Numai o Românie austriacă poate să țină trebuincioasul echilibru între celelalte naționalități austriace. O Unire a românilor, o Românie austriacă putea s-o scape pre Austria de acest rezbel prăpăditor.

În urmă, adăugăm necesitatea unirei românilor tocma și în interesul umanitatii. Românii sunt avantgarda civilisațiunei occidentale în Oriente.

Așa dar, o Românie austriacă în Imperiul austriac în interesul Austriei și al umanității s-au făcut o trebuință neapărată.

Românilor ! Patimile voastre din veacuri și mai cu seamă grozavele jertfe, ce ați făcut în cruntul resbel civil pentru tron și pentru monarhie, sunt cunoscute înaintea Maestatei sale.

Purtați-vă cum v-ați purtat pîn-acum, ascultați de bărbații poporului, bateți cu bărbăție pe vrășmașul Impăratului și al vostru, care vrea să vă calce în picioare drepturile voastre cele mai sînte ; eară de altă parte — precum v-ați ridicat în anul trecut cu atîta zel pentru sînta causă a națiunalitatei, fără care nu este viață, fără care un popor e mort și glasul vostru a pătruns la înaltul tron și națiunalitatea voastră acum se garantește și peste puțin se va pune în lucrare—așa acum vă ridicați glasul vostru din nou către Impăratul pentru România austriacă, pentru unirea tuturor fraților noștri români supt un cap român, credincios împăratului. Cereți zic necurmat, dacă deodată nu vi se dă, cereți a dooa și a treia oară, cereți pîn-atunci pîn vi se va da, că Maestatea Sa, în urmă, văzînd credința voastră cea nemărginită, care o ați dovedit în faptă, și sîngele vostru vărsat pentru tron ce cere unirea românilor drept răsplătire, văzînd și interesul tronului — de bună seamă și aceasta cerere ni o va împlini. Așa dar, care este român — credincios împăratului și românilor — să strige :

Să trăiască România austriacă ! !

Să trăiască Uniunea Română ! !

B.A.R., ms. rom. 1060, f 238—241. Autograf I. Maiorescu (?).

89 **[Viena, martie 1849]**

Ion Maiorescu către **Eliade Rădulescu**: Relatează cîteva din împrejurările în care s-a desfășurat activitatea deputaților românilor din Monarhie, în primele luni ale anului 1849 : momentul propice din decembrie 1848, relațiile dintre Comitetul de la Sibiu și I. Maiorescu, sosirea cu întîrziere a delegaților A. T. Lau-

www.dacoromanica.ro

rian şi I. Popasu la Viena. Aprecieri cu privire la rolul său în redactarea memoriilor şi a petiţiilor. Audienţele de la Olmütz şi de la Viena. Imputările principelui Schwarzemberg. Atacurile din gazeta „Lloyd" împotriva membrilor Comitetului şi a exilaţilor români ; replica lui I. Maiorescu în „Die Presse". Protestele românilor după publicarea Constituţiei din 4 martie 1849. — Divergenţe pe tema răspunderii chemării armatelor ţariste în Transilvania. — Campania de presă purtată de I. Maiorescu în favoarea „Românimei întregi".

. . . . . [1]

Încă din Francfort cerusem plenipotinţă de la Comitet : căci aflasem cum sapă pe români şi maghiarii aristocraţi şi saşii. Comitetul, pentru că am fost la Francfort, n-avea încredere în mine ; nu mi-a trimis plenipotinţa, şi aşa s-a perdut minutul cel mai favorabil din decembrie, în care dupe cum vorbiserăm cu ministri, căpătam toate cîte ceream : pentru că tocmai atunci se afla Transilvania ocupată de Landsturm-ul român. Comitetul, care de la început n-a ştiut ce să facă şi cum să se poarte, abia la 14 ianuarie ne porneşte pe Lauriani şi Popasu spre Viena, şi acestia abia vin aici la 10 fevruarie. Eu întru aceea dedesem un memorial încă la 18 ianuarie ministeriului de aici în contra altui memorial al saşilor ; dar vedeam că în măsura în care se perdură în Transilvania foloasele cîştigate de români, se înmulţesc inimicii lor. Ce am putut am lucrat pînă la venirea lor. După ce au venit trimişii, am văzut chiar în cumnatul meu şi în Lauriani frica de a se înfăţişa cu mine la ministri. Ce era să fac? Le-am lucrat eu toate adresele la împăratul, la părinţii împăratului, şi la Ferdinand ; am făcut şi petiţiunea în numele românimei întregi (din statele Austriei).

Ei în loc să se unească cu motivele petiţiunei erau, în timpul acesta, de altă opinie. Speriaţi de saşi de acasă, se fereau de a politiza în petiţiune. Deci, din petiţiunea mea a rămas numai puntele şi ceva motive, ear coloare i-a dat Lauriani cu Popp banchierul, alta. Eu nu m-am subscris în nici una din aceste. Am plecat la Kremsir să iau pe deputaţii din Bucovina să-i duc la Olmuţ ; cei din Viena se înfăţişară la d. ministrul Stadion şi fură primiţi rece. Ce puteam eu cînd ei se fereau de mine? Cu mine nu putea să vorbească ministrii aşa, pentru că eu desbătusem cu ei toate puntele mai nainte. La imperatorul m-am înfăţişat şi eu ; am fost prea bine primit, dar ministrii erau la Viena ; veniră în urmă şi ei. Eu, Lauriani şi episcopul Şaguna ne duserăm la principele Schwarzenberg. Ne primi cu imputăciuni. A zis că între români în Transilvania este o facţiune care stă în relaţiune cu propaganda *francesă* ! Principele era cam aprins ; aşa l-am lăsat, şi a doua zi m-am dus singur ; i-am vorbit provocînd la lucrările mele din Francfort, pe care se vede că ori le uitase ori nu le citise bine niciodată. L-am liniştit şi am eşit mîngăiat şi am mai mîngăiat şi pe deputaţi.

---

[1] Lipseşte începutul scrisorii.

www.dacoromanica.ro

Eu mă apucasem să fac un memorial ca să sprijinesc petiţiunea. În acesta am băgat toate motivele ce nu intraseră în petiţiune. Deputăţiunea a primit memorialul; l-a dat ministeriului numai cu două zile înaintea publicării Constituţiei *octroyée*. În această lucrare a eşit şi numele meu care pînă aici n-a figurat în nici o lucrare. Într-aceea eşi în Loyld — foaie ministerială — un articol în care membrii Comitetului se pîresc, că sunt acei oameni cari *ca emisari francezi au organisat revoluţiunea în România*, şi esilaţii de acolo au venit în Transilvania unde au scopul de a uni pe Transilvania cu Principatele sub protecţiunea Franciei şi Engliterii. Trimişii din Transilvania se disperară; eu iar mă apucai şi trîntii un articul energic, apărînd pe Comitet şi chiar revoluţiunea Ţării. Articulul a eşit în *Presse* de aici; cu aceasta a mai însufleţit deputăţiunea şi chiar inimicul care a defăimat pe Comitet se dă *învins* în articolul [?]

La 7 martie ese Constituţiunea *octroyée*. Deputăţiunea iar se disperă; eu mă apuc şi fac altă petiţiune cu un fel de protest către Maiestate. S-a dus şi aceasta la Imperatorul. De acolo, dupe ce am tipărit petiţiunea cea dintîi şi memorialul, am plecat aici la Viena la Ministeriu. Aici m-am înfăţişat împreună cu deputaţii toţi la ministrii, şi am desbătut cu mare energie ca să dau curagiu şi celorlalţi; şi în adevăr a vorbit şi episcopul Şaguna şi Lauriani cu putere.

Văzînd alatăeri că ministrii tot au rele idei despre relaţiunile între români şi saşi, m-am apucat iar eu, eri, şi am făcut altă hîrtie către Ministeriu, pe lîngă care pe de o parte alătur a doua petiţiune dată imperatorului; pe de altă parte refutez cu documinte ideile ministrilor despre saşii şi populaţiunea lor; le-am dat şi pe acele. Azi mîne o să iasă un răspuns la petiţiune. Ceea ce am cerut nu vom dobîndi pe deplin; dar de mă vor asculta deputaţii, am determinat în capul meu o remonstraţiune foarte energică către Maiestate, în care să plîng cu amar soartea românului în tonul cel mai pătrunzător; să vedem.

De altă parte am lucrat în foile publice şi luînd de temei o scrisoare a lui Bărnuţiu, 2 ale frate-meu şi una a Munteanului, am făcut 2 scrisori pentru un jurnal liberal de aici ca să curăţ pe românime de maculu chemării ruşilor, aruncîndu-o pe saşi, precum şi este. Scrisorile au plăcut în Germania, au trecut în Gazeta universală şi de acolo au circulat în toată Germania. Saşii s-au făcut foc şi au repezit în foile lor un articol fulgerat, fără însă a refuta măcar un punt din scrisorile mele. Comitetul din Sibiu, debil ca totdeauna, se sperie şi dechiară oficialminte că nu cunoaşte nici pe autorul scrisorilor nici se uneşte cu ideile de acolo, adică din acei articuli!! Mi se rumpe inima dar ce să fac. Tocmai lucrările mele de la Francfort m-au pus în stare a combate[?] prepusurile ce inimicii ridicară asupra Comitetului; şi am făcut-o de am astupat gurile duşmanilor. Acum cauza chemării ruşilor o tractez iară cu documinte, spre a întări ceea ce am scris în

www.dacoromanica.ro

scrisori, că adică ideea aceasta s-a născut la saşi, nu la români. Aici venii la puntul de a mustra pe Comitet, şi sunt nevoit a o face. Poate aceasta o să-l încurajeze mai tare.

O foaie de aici va să se ocupe tare cu românimea în general; aici mă voi pune dar să tractez cestiunea românimei întregi, cît voi mai putea şedea pe aici. Mă doare, unde văz că mă lupt pentru idee mîntuitoare şi chiar acei ce se spală prin mine, mi se pun pedică.

B.C.S., Fond. St. Georges, CCVI/8. Copie, autograf A. G. Golescu.

www.dacoromanica.ro

Indice

www.dacoromanica.ro

Mulţumesc călduros colegilor care m-au ajutat la alcătuirea indicelui: P. CERNOVODEANU, MARGARETA DOLINESCU, ELENA DUMITRESCU, şi în special SAŞEI CARACAŞ şi lui ION DONAT, precum şi redactorului de carte Al. D. VASILE.

C. B.

www.dacoromanica.ro

A

Aali Paşa Mohamed Eddin (Ali) 165, 335.

Aaron din Orlat 332, 333.

Aaron Florian 331; activitate revoluţionară în Ţara Românească X 26, 27, 130, 154, 171, 334; membru al „Frăţiei" 129; redactor şi literat 12, 76, 311;
legături şi corespondenţă: cu Axente Sever 171; cu G. Bariţiu 26, 27, 34, 48, 52, 130; cu N. Bălcescu şi Bolintineanu 273; cu M. Kogălniceanu 34, 273; cu A. T. Laurian 334.

Abrud, oraş, revoluţionari moldoveni la ~ 137.

Academia Mihăileană 54, 60, 68, 81, 250, 275.

Academia de drept din Sibiu 316, 317.

Académie des Inscriptions <Paris> 81, 289.

„**Act de unire şi independenţă**" 17, 216—218.

„**Acte séparé de nomminations du souverain des Valaques**" 219—224.

Adam, Alex de l'Ile, v. **Vaillant**.

Adrian George (Andreescu G.) 188.

Adrianopol, oraş, tratatul de la ~ 164, 217.

Adunarea Naţională a Ţării Româneşti 216, 218, 231; Adunarea Naţiei, în Constituţia (de la 1838) 220.

Adunarea Naţională de la 15 mai, vezi **Blaj**.

a g e n ţ i (diplomatici): agenţii prevăzute în Constituţia (din 1838) 221; agenţi ai guvernului revoluţionar de la 1848 v. **D. Brătianu I. Ghica, A. G. Golescu, A. T. Laurian, I. Maioreseu**.

Agram v. **Zagreb**.

Aiud, oraş 129.

Alba inferioară, comitat 184.

Alba Iulia (Belgrad), oraş 99, 156, 184, 331; mitropolie 343; misiunea lui Gr. Grădişteanu la ~ 58.

a l b a n e z i 103, 258.

„*Albina românească*", redactor G. Asachi, Iaşi 23, 150, 169, 242, 243.

Albini Septimiu 135.

Albu N. 7.

„*Album ştiinţific literar*", Iaşi 34.

„*Album ştiinţific şi literar*", Bucureşti, redactor C. N. Brăiloiu 75, 76, 306; distribuit în Tecuci 306.

Alecsandri Ion (Iancu), fratele poetului 67, 120; la Viena 42, 113, 119, 143; activitate revoluţionară la Paris 79, 107, 108, 112, 285; în drum spre ţară 112, 119, 134; la Braşov 137; în Ţara Românească, în Bucovina 143, 163;
legături şi corespondenţă: cu C. Negri 119, 134; cu A. G. Golescu 143.

Alecsandri Vasile,
protagonist al luptei pentru unitatea naţională 12, 25, 60, 61, 62, 105, 119, 121; în mişcarea de la Iaşi 121; la Blaj şi Braşov 134, 135, 137; în Bucovina 134, 141; la Bucureşti, în cadrul Asociaţiei literare VIII, 62, 73, 76, 269; la Viena 42; la Paris 285, 286;
redactor şi publicist 34, 59, 75, 239;
literatură revoluţionară 66, 135;
legături şi corespondenţă: cu N. Bălcescu 108, 120; cu H. Desprez 99;

www.dacoromanica.ro

191, 192. cu C. N. Filipescu 60, 271; cu Ion Ghica 263, 272; cu C. Negri 61, 62; cu Elena Negri 67, 68;
scrieri 59, 60, 62, 63, 73, 105, 121, 134.
Alecsandri V., tatăl poetului 37, 67, 268, 286.
Alexandrescu Grigore, în societatea secretă a lui Tavernier 23; activitate în cadrul Asociaţiei literare 57, 73; activitate publicistică şi redacţională 59, 74, 75, 263, 282, 283, 314;
legături şi corespondenţă: cu I. Ghica 252; cu Kogălniceanu 34, 264; C. Negruzzi 34; cu I. Voinescu II 239.
Alexandru I, ţarul Rusiei 48, 49.
Alléon, bancher la Constantinopol 308.
„Allgemeine Zeitung" (Gazetă universală) din Augsburg 242, 348.
„Almanah", editat de C. A. Rosetti 284.
Almaşul mare (Hunedoara) 155.
Almăşanu David Manlu, prof. la Vălenii de Munte, activitate revoluţionară în Transilvania 132, 154, 184.
Alpini Ioan, student la Cluj 300.
ambasade, ambasadori v. consuli, ambasadori, agenţi.
„Amicii poporului", societate secretă 3.
„Amicul familiei" Gherla 30.
Anagnosti M. 50.
„Analele Academiei R.P.R." X.
„Analele Academiei Române" 21, 131.
Andreescu George v. **Adrian George**.
Anghel Gheorghe din Zlatna 190.
Anglia 20;
politică externă, în orient XV, 104, 257, 307, 308;
politică faţă de Principate 90, 127, 195, 303, 336, 348;
prezenţe româneşti în ~ 85, 227, 287; drumurile şi industria descrise de I. Cîmpineanu 208, 227, 229.
Anineanu Marta 60.
„Anuarul Institutului de istorie", Cluj, X.
„Anuarul Institutului de istorie naţională", Cluj 6, 12, 37, 39, 167, 184, 193, 303.
„Anuarul liceului A. P. Ilarian din Tg. Mureş" 303.
„Anuarul Societăţii pentru fond de teatru român" X.
„Apelul" Societăţii studenţilor români de la Paris 284, 288, 289; alte apeluri v. programe revoluţionare...
Appony G., conte, ambasadorul Austriei la Paris 110.
Arad, oraş, difuzarea cărţilor din Ţara Românească 282, 290; episcopie 318.
Areescu Vasile, membru fondator al Însocierei lazariene 93; emisar muntean în Transilvania 155.
Ardeal 82, 129, 190, 191.
Ardelier (Die ~), societate secretă 82, 83, 98, 141.
Argeş, judeţ 11; comisar de propagandă transilvan în ~ 154.
Arghiropol Gr., membru fondator al Însocierei lazariene 93; abonat la „Gazeta de Transilvania" 279, 285.
Argyropulo 308.
„Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde" 286, 290.
Archiv der Universitat Wien 39.
Arhiva Bibliotecii Centrale de Stat din Bucureşti (citat B.C.S.) 123, 127, 187, 188, 218, 224, 328, 331, 334, 349.
„Arhiva românească" Iaşi, redactor M. Kogălniceanu 34, 59.
„Arhiva românească" <1941> 26.
„Arhiva someşană" (Năsăud) 39.
Arhivele de Stat din Viena: Haus-Hof und Staatsarchiv (citat *H-H.u.STA*) 3, 21, 30, 82, 95, 110, 119, 126, 128, 131, 168, 186, 229, 230, 231; Allgemeine Verwaltungsarchiv (citat *A.V.A.*) 4, 233.
Arhivele Statului Bucureşti 52, 55, 230, 231, 342.
Aricescu C. D. 154, 187.
Aristarchi <Miltiade> agent al Ţării Româneşti la Constantinopol 335.
Armei Elisei (Armatu Elisei, Armatu Iuniu, Armatu Juniu Elisei) transilvan, comisar de propagandă în Ţara Românească 152, 154, 332.
Arndt Ernest Moritz 135.
aromâni (cuţovlahi) 102.
Arpătac v. **Vîlcele**.
Arsaki G., student la Viena 37.
„Artiste (l')", ziar francez 22.
Asachi G., preocupări istorice 242, 243.
Asociaţii v. societăţi.
„Asociaţia patriotică" 66, 67; legături cu „Frăţia" 67.
„Asociaţie de moldoveni, valahi, sîrbi şi bulgari" 81; v. şi **Ardelier**.
Atena, oraş 308.
Aţintiş, sat în comitatul Turda 40.
Austria (Imperiul habsburgic, Cabinetul de la Viena, Curtea de la Viena):
popoarele de sub stăpînirea habsburgică XI, XIII, 20, 53, 54, 81, 96, 104, 110, 124, 137, 166, 194, 347; românii din imperiu IX, XV, 4, 30, 104, 137, 182, 183, 185, 186, 193, 194, 238, 319,

www.dacoromanica.ro

320; poliţia secretă şi mişcările revoluţionare 5, 7, 21, 25, 28, 29, 30, 31, 32, 43, 49, 82, 95, 98, 112, 127, 128, 224;
revoluţie şi contrarevoluţie la Viena XV, 107, 181, 193, 195; Constituţia din martie 1848, regimul constituţional 162, 175;
politica habsburgică faţă de unitatea naţională, Regatul dacic XI, 37, 70, 82, 83, 88, 115, 170, 176, 195, 196, 271; politica faţă de Principate 9, 30, 32, 89, 126, 148, 150, 158, 233, 256, 257, 258, 330, 331; relaţii austro-ruse în problema românească 9, 69, 146, 158, 162, 187, 191; Constituţia din martie 1849, 193, 195;
Austria liberală faţă de Principate 113, 139, 140, 145, 146, 157, 165, 178, 179, 338—340, 343—346; faţă de unitatea naţională XV, 129, 140, 142, 152, 159, 163, 164, 175, 176, 179, 190; memoriul de la Blaj XIV, 175, 176 178—180, 186, 336—341; Confederarea în cadrul Austriei liberale 145, 152, 162, 165, 166, 175, 179; unirea românilor din monarhie 185, 192, 193, 343—346;
perspectiva desmembrării monarhiei 95, 175, 176;
passim.

Avramovici, bancher din Galaţi 261.

Axente Sever Ion (Axente Ion) X, XIII; la adunarea de la Blaj 131, 132; în revoluţia din Ţara Românească 154, 171; a doua oară în Transilvania 171, 174, 175, 188; proiecte de luptă transilvane-muntene 176; caracterizări XIII.

Axente Uricarul, cronicar 263, 264.

Axente Vasile, student în Cluj 300, 303.

B

Babb Ioan <Bob>, translator din Cluj 314.

Bacău, oraş 48; ţinut 66.

Bach Al., baron, în Cabinetul vienez 164.

Baia, tîrg (ţ. Suceava) 143.

Baiculescu G. 75.

Balcani, românii din ~ 87; acţiuni panslaviste în ~ 53, 114, 188.

Balint Simion, prefect de legiune, la conferinţa de la Zlatna 188.

Balş Alex. 306.

Balş C. (Baluş), directorul Şcoalelor din Moldova 259, 260, 268.

Balş Grigore, la Blaj 134; la Braşov 137.

Balş Panaiot 120, 121; redactor la „Propăşirea" 34, 59; legături cu I. Ghica 267, 268, 272, 306.

Banat 96, 190, 191, 343, 344; ideea statului naţional (dacic) 5, 9, 48, 87, 102, 113, 138, 163, 173; propagandă pentru republica română unită VII, XI, 3, 5, 7; activitatea lui Bălcescu în ~ VIII, 27, 29—31, 123, 184; revoluţionari moldoveni în ~ 141, 138, 134; voluntari şi arme pentru revoluţionarii din Principate 142, 156, 157, 176; mişcări revoluţionare 3, 6, 7, 49, 63, 64, 168, 185; memoriu 194;
regiune minieră, fabrici 6, 157;
biblioteci româneşti, reviste 161, 254.

Banatul Craiovei 99.

Banciu Axente 39.

Baritiu Gh. 251, 326, 341; promotor al cauzei naţionale; activitate editorială, publicistică IX—XI, XIII, 26, 37, 45, 47, 51, 52, 59, 68—71, 85, 92, 128, 146, 153, 236—238, 242—245, 249, 250, 267, 270, 274, 282, 285, 300—303, 311, 314, 323——327;
în comitetul Asociaţiei literare din Bucureşti 62; colaborare cu revoluţionarii din Bucureşti şi Iaşi VIII, 3, 11, 29, 30, 47, 48, 52, 63, 69, 146, 147, 277, 319, 322, 325, 326; la Viena 42, 69;
legături şi corespondenţă: cu Florian Aaron 26, 34, 48, 130; cu N. Bălăşescu 48, 52; cu Costache Bălcescu 55; cu N. Bălcescu 52, 55, 264, 265, 279, 285; cu G. Bibescu 128; cu C. Bolliac 55; cu I. Cîmpineanu 55; cu Ion Eliade Rădulescu 270, 271, 334; cu Maria Eliade 147, 321, 322, 325, 326; cu V. Gherasim 280—282; cu I. Ghica 52; cu A. G. Golescu 169, 171; cu I. Hodoş 314, 315 cu Ionescu de la Brad 255, 256; cu Istrati 47, 48, 89, 90, 249—251, 303—304; cu Laurian 48, 75, 176, 177, 180, 264, 265, 278—280, 282, 283, 285, 286, 290, 291 293, 294, 310—312, 326—328, 340, 341; cu Maiorescu 48, 77; cu Mălinescu 46, 205—207, 236—237, 242—244, 254, 255, 261—263; 276; cu I. Munteanu 294—297; cu Puşcariu 315—317, 322—325; cu N. N. Rucăreanu 266, 267, 277, 278, 318, 319; cu G. Sion 328, 330; cu studenţii din Paris 79—81, 288, 289; cu tinerimea română din Pesta 253, 265—266; cu tinerimea română de la Cluj 299—303;
clogii şi caractcrizări 30, 37, 46, 47, 68, 249, 250;

www.dacoromanica.ro

v. şi „*Foaia pentru minte*" şi „*Gazeta de Transilvania*".
Părţi alese din Istoria Transilvaniei XI, 131, 134, 152, 154, 174, 184, 188;
Bataillard Paul, filoromân 84, 163, 328;
corespondenţă: cu D. Brătianu 328; cu I. Lecca 182.
„Batalionul sfînt" al grănicerilor transilvani 151, 152; vezi şi g r ă n i c e r i.
Batard v. **Goleseu A. G.**
Batthiány K. conte, ministru maghiar 129.
Bălan T. 113, 140, 142, 143, 164, 185, 194, 195.
Bălăceanu Const., ministru 214.
Bălăceanu Ioan, fiul precedentului 79, 80.
Bălăşescu Isaia, episcop al Bucovinei 7, 49.
Bălăşescu Nicolae (părintele Nifon) 265; profesor la Bucureşti
legături cu Bariţiu 48, 52, 132, 279, 285, 286; cu N. Bălcescu 50; în societate conspirativă 128; arestat 169, 174.
Bălceseu, fraţii 50.
Bălcescu Barbu, frate cu Nicolae 50; misiune secretă 176.
Bălceseu Costache, frate cu Nicolae 51, 55.
Bălcescu Nicolae
scrieri VI, VII, 12, 28, 29, 36, 42, 50—52, 59, 65, 67, 74, 83, 87, 89, 92, 101, 105, 107, 108, 111, 115, 119, 136, 172, 176, 183, 184, 186—188, 191, 313;
iuncăr, învăţător 29, 30, 38;
ideolog al revoluţiei, vizionar al unităţii naţionale XIV, 85, 86, 87, 101, 105, 106, 115, 136, 137; redactor şi scriitor VI, VII 58, 59, 67, 74, 102, 172, 263, 310, 313; în Asociaţie literară 56, 57, 62, 74; istoric 74, 263, 264, 273, 276;
activitate revoluţionară: în Ţara Românească 12, 28, 49, 50, 51, 52, 88, 123, 125, 131, 134, 176, 186, 187; în Moldova VII, IX, 62, 66, 67, 73, 278; în Transilvania 29, 52, 55, 184, 185, 188; în Banat VIII, XV, 27—31, 184; la Viena 42, 111; la Paris 67, 79, 80, 83, 93, 100, 106, 107, 108, 119, 120 285—287, 298, 299, 313, 314; tratative româno-maghiare XVI, 167, 182, 196;
legături şi corespondenţă: cu V. Alecsandri 108, 119; cu V. Arcescu 155; cu G. Bariţiu 52, 55, 264, 265, 279, 285; cu N. Bălăşescu 52; cu Ion Cîmpineanu 28; cu A. Czartoryski 110, 111; cu Desprez 101, 102, 105; cu Eliade 77, 273; cu Costăchiţă Filipescu 62, 67, 89; cu Ion Ghica 36, 51, 52, 83, 92, 115, 148; cu A. G. Golescu 156, 160, 161, 166, 167; 191; cu E. Hurmuzaki 40; cu I. Ionescu de la Brad 187; cu M. Kogălniceanu 60, 66, 263, 264, 273, 276; cu A. T. Laurian 137, 159; cu Eftimie Murgu 29; cu N. Nenovici 76; cu C. Roman 132, 147, 319—321; cu C. A. Rosetti 85, 299; cu Alecu Russo 113, 140; cu Constantin Toma 163; cu V. Urzescu 290; cu Vaillant 36;
caracterizări VIII, 52, 272, 276.
Bănescu N. 6, 23, 36, 47, 48, 55, 63, 77, 92, 149, 156.
Bărcănescu Scarlat, agă, abonat la Gazeta de Transilvania 279, 285.
Bărnuţiu Simeon, în Adunarea de la Blaj 131, 132, 135, 140, 326, 327, 333; preşedintele Comitetului naţional 191, 192, 348; articol protest 46; în societate secretă (1849) 128;
legături cu revoluţionarii din Principate 30, 140, 161, 188, 159, 191, 192, 332—334;
caracterizări 135, 155, 192, 332, 333.
Bătălia de la Călugăreni, tablou 71, 294—296; reproducere 72.
Bătrîneanu Alexandru, transilvan, comisar de propagandă în Ţara Românească 154, 159.
Beiuş, oraş, legături culturale cu Ţara Românească 290.
Belgia, Cîmpineanu în ~ 227.
Belgrad oraş 53, 96; Bălcescu la ~ 188, 191; consulat austriac la ~ 82, 95, 258.
Belgrad v. **Alba Iulia**.
Bell G., legături cu Cîmpineanu 225, 226, 228.
Beloff Max VI.
Bem Josef, general, comandant al armatei revoluţionare maghiare 187, 191, 196.
Bengescu George 39.
Bengescu-Samureaş Grigore, tatăl precedentului, student la Viena 39.
Benigni, <von Mildenberg> profesor sas la Sibiu 317.
Benkendorf, conte, diplomat rus la Viena 9.
Bereeanu Şt. (Bercianu), protopop din Lugoj, la Adunarea de la Blaj 134; colectant pentru „Magazinul istoric" 327.
Berindei Dan XII, 92, 107.
Berlin, oraş 110; studenţi români la ~ 26, 305; Congresul de la ~ 99, 190, 191.
Bethlen Lajos (~ cel bătrîn) din Beclean 49.
Bianu I. 47.
Bibescu Gheorghe, domn al Ţării Româneşti (1842—1848) 15, 141, 285, 286; măsuri interne 38, 53, 77, 89, 92, 101, 102, 125, 157, 249, 250; apropiere de partida

www.dacoromanica.ro

- tineretului, „regatul dacic" 54, 80, 82, 89, 91, 103, 124, 126—129, 329;
relaţii cu Poarta şi Rusia 52, 53, 89, 305, 307; refugiat la Braşov 128, 148, 328—330;
caracterizări 33, 129.
Bibescu George, fiul domnitorului 92, 129.
Bibescu Nicolae 331.
Bibliografia analitică a periodicelor româneşti VIII, 23, 151, 255.
Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România, Secţia Manuscrise (citat *B.A.R.*) *passim*.
„Biblioteca Românească", redactor Z. Carcalechi 6.
biblioteci româneşti, organizare, rosturi: în Banat şi Transilvania 254; la Paris 79, 81, 83, 107, 108, 309, 315.
Bichiş comitat 37.
Bihor, comitat 294, 295.
Billecocq Adolphe, consul francez la Bucureşti 127, 232.
Birmingham, oraş, I. Cîmpineanu la ~ 227.
„Biserica ortodoxă română" 79.
biserica română, organizare 153, 254; independenţă şi unitate în ~ transilvană 317, 318, 343—345; mitropolit moldovean caterisit 243, 250; preoţi în societăţi conspirative 6, 128, 167, 169, 174; călugăr revoluţionar 153, 154; *passim*.
Bistriţa, m-re <j. Vîlcea> 279, 283, 285.
Bistriţa, oraş 96.
Bîrlad, oraş 254, 262, 277.
Blaj oraş 146, 185, 286;
centru cultural XIV, 40, 43, 45, 63, 111, 143, 155, 281, 282,
Adunarea de la ~ (3/15 mai 1848) XIV, 64, 109, 112, 123, 131, 135, 136, 153, 324, 333, 334; participanţii la Adunare 125, 131—134, 136, 137, 144, 148; hotărîrile adunării, difuzarea lor 140, 168, 321, 326, 327;
adunarea din septembrie XIV, 174, 176, 181, 194, 319, 336—340; numărul participanţilor 176, 341; memoriul adresat Parlamentului de la Viena XIV, 171, 175—182, 337—341.
Blanc Louis, socialist francez 84.
Blînzi, sat <ţ. Tecuci>, Bălcescu şi Costăchiţă Filipescu la ~ 60, 67, 271.
Bloomington, oraş (S.U.A.) XII.
Blosse, cabinet de lectură la Paris, 79, 278.
Bob v. şi **Babb**.
Bob Fabian, activitate în Principate X.
Bodea Cornelia X, XII—XIV, 7, 12, 16, 28, 29, 38, 52, 65, 101, 125, 153—155, 168, 188.
Bodnărescu Leonida 106.
Boer Alexandru, student la Cluj 300.
Boeresciu Zaharia, transilvan, profesor la Giurgiu 154.
Bogdan Ion 43.
Bogdan Maria, fiica lui Alecsandri 141.
Bogdan-Duică XI, 6, 27, 30, 34, 46, 48, 59, 63, 64, 109, 112, 134, 136, 138, 139, 156, 158, 187, 193.
Bogheni, sat moldovean 277.
Bohotin (Buhotin), sat <ţ. Fălciu>, C. Filipescu la ~ 60, 271.
Bois le Comte, diplomat francez 16.
Boiţoş O. 42, 84, 85, 102, 105, 107, 109, 114.
Bojincă Damaschin, în mişcarea revoluţionară bănăţeană X, 9, 48, 205; scrieri 6.
Bojincă Nicolae, militant pentru înarmarea insurecţională a bănăţenilor 156.
Boldan Em. 25.
Bolintineanu D. (Tache), bursier şi membru al Societăţii literare 51, 57, 62, 73, 79, 107; al „Frăţiei" 50, 51; la Paris şi Viena 73, 107, 113; legături: cu Bariţiu 52, 55; cu Kogălniceanu 273.
Bolliac Cezar 12; membru în societăţi culturale şi secrete 22, 23, 30, 50, 51, 57, 62, 73; legături: cu Bariţiu 52, 53, 285, 311; cu Eliade şi Kogălniceanu 273.
Bologa Iacob semnatar al memoriului din februarie (1849) 194.
Bologa L. Valeriu 37.
Bologna, oraş, mişcări revoluţionare 106.
Boränescu C., revoluţionar 49.
Bordan Ioan din Sibiu, student la Viena 40.
Boroş I. 63, 148.
Borsec, băi, Al. C. Golescu la ~ 42.
Bosnia 96, 258.
Botcanu Vasile la conferinţa de la Zlatna 188.
Botnariu Mihai, deputat bucovinean la Viena 194.
Botoşani oraş 113.
Brad Iovian, grănicer, la Adunarea din septembrie de la Blaj 155, 174.
Brahă Gh., din Mihăileni, sulger 205.
Bran, trecătoare 109.
Bran Ioan, avocat transilvan 327, în societate conspirativă 128.
Branisce V. X.
Braşov (Kronstadt), oraş 147, 287, 316, 331, 332, 340; braşoveni studenţi la Viena şi Paris 39, 81, 316;
centru cultural al tuturor românilor, tipărituri X, 12, 23, 37, 45, 46, 59, 68, 69, 138, 143, 177, 180, 205, 238, 255, 267, 270, 278, 280, 286, 289, 290, 300; v. şi *„Foaie pentru minte"*, *„Gazeta de*

www.dacoromanica.ro

Transilvania"; librărie 290, 295; revoluţionari din Moldova şi Ţara Românească la ~ 58, 112, 114, 132, 134, 136, 137, 139, 153, 161, 186, 271, 285, 333; societate conspirativă 128, reacţionari 149; Bibescu refugiat la ~ 128, 148, 329, 330; poliţie 126, 128, 131, 132, 134. centru industrial şi comercial 141, 163, 157, 237, 238, 261, 262; concerte Strauss 150.
Bratislava v. **Pressburg**.
Brăila (Ibraila) oraş şi judeţ 89, 134, 308, 318; transilvani profesori la ~ 154, 311; difuzarea cărţilor 76.
Brăiloiu C. N. 209; membru al Asociaţiei literare 73, 75; caracterizare 212—214, 230.
<Brătianu Const.>, tatăl lui Teodor, Dim. şi Ioan Brătianu 210.
Brătianu D. (La Plumette, Regnault) 12, 111, 208, 210; activitate revoluţionară, fondator de societăţi culturale 22,—23, 50, 55, 57, 62, 72, 79, 84, 93, 94, 106, 125; participă la Revoluţia franceză 107; în Transilvania, la Adunarea de la Blaj 125, 132, 141; misiune diplomatică la Pesta şi Viena 148, 149, 156, 157, 162, 328; legături şi corespondenţă: cu Bataillard 328; cu N. Bălcescu 299; cu I. Cîmpineanu 22, 227, 228; cu Michelet 84; cu C. A. Rosetti 284; publicistică 50, 84, 106; caracterizări 93, 94, 328.
Brătianu I. C., fratele precedentului, activitatea revoluţionar-culturală 62, 79, 93, 125; participă la Revoluţia franceză 107; la Viena 111; *erată*: la p. 107, în loc de C. A. Rosetti citeşte *I. C. Brătianu*.
<Brătianu Teodor>, fratele mai mare al lui D. şi I. Brătianu 210.
Buceş, sat <comit. Hunedoara> 191.
Bucovina 75, 96, 191, 243, 343, 344; daco-românismul în ~ 102, 103; organizarea propagandei revoluţionare 161, 163, 190; colaborări naţionale la Viena cu revoluţionarii munteni 162, 164; cu transilvanii 178, 185, 194, 343, 347; revoluţionari moldoveni în ~ 112—114, 120, 133, 134, 137, 138, 140, 142, 143, 328, 329; rolul fraţilor Hurmuzaki 29, 113, 171, 190; munteni şi transilvani în ~ 11, 171, 187; studenţi, şcoli româneşti 37, 39, 261; episcopie 7, 318.
„Bucovina", gazetă, redactori G. şi A. Hurmuzaki 171, 184, 193.
Bucureşti, oraş 21, 31, 54, 66, 67, 90, 93, 96, 109, 207—227, 228, 229, 231, 234, 236, 239, 265, 270, 334. „capitala viitoarei Dacii Mari" 15, 99, 146, 208, 209; moldoveni la ~ VIII, 23, 25, 34, 58—60, 73, 75, 77, 112, 142, 263, 264, 268, 269, 272, 273, 276, 286, 306; transilvani şi bănăţeni la ~ 6, 7, 11, 27, 55, 129—132, 137, 161, 167, 176, 188, 264, 278, 282, 285, 290, 291, 293, 294, 310—313, 317; centru conspirativ şi revoluţionar VII, XIII, 9, 17, 29, 31, 99, 123—125, 129, 134, 146, 147, 149, 150—154, 157, 161, 163, 164, 170, 171—174, 181, 207——210, 216—224, 234, 264, 319, 320, 325, 333; consuli şi emisari străini la ~ 9, 16, 25, 53, 77, 82, 83, 89, 91, 99, 102, 111, 126, 127, 144, 158, 186, 232, 243, 258, 308; şcoli, colegii 29, 34, 38, 132, 152, 154, 163, 273, 283, 310, 311; societăţi culturale IX, X, 22, 23, 50, 51, 54—60, 62, 63, 73, 74, 76, 209, 215, 310; cărţi şi reviste 12, 37, 263, 265, 267, 276, 287, 294, 310; primite şi trimise în Transilvania şi Moldova 264, 265, 279, 282, 283, 285, 290, 306, 312, 313, 318; librării 81, 205; tipografie 75, 310; artă 71, 151; teatru 209, 215; societatea bucureşteană 150, 209, 211, 310; călători despre ~ 6, 99.
Buda, oraş 146; cărţi editate la ~ 6, 7, 205.
Budapesta (Buda-Pesta), oraş XI, 9, 157, 162, 167, 173, 316; v. şi **Pesta, Ungaria**.
Buhotin v. **Bohotin**.
„Bukuresterer Deutsche Zeitung" 150.
Buletin „Foaie Oficială" 255.
Bulgaria, legături revoluţionare şi culturale cu Transilvania, Ţara Românească şi Moldova 82, 261.
„Bull. International de l'Académie polonaise des Sciences et des Lettres" 14, 53.
Bunea Titus 11.
Bureli S., membru fondator al Însocierii lazariene 93.
b u r s e acordate studenţilor transilvani 280, 281, 289.
Buteanu Ioan, prefectul Zarandului 184; colaborare cu revoluţionarii din Ţara Românească 153, 159, 161, 176, 187; la conferinţa de la Zlatna 188; corespondenţă cu D. Moldovan 191, 192.

www.dacoromanica.ro

Butkiewicz P., agent revoluţionar polon, în Moldova 113.
Buzău, oraş şi judeţ, propagandă 310; profesori transilvani 154, 311.
Byron (Bairon), lord 298.

C

„Calendarul românesc de la Buda", editat de St. P. Niagoe 7; facsimil 8.
Camariano N. VIII.
Canneaux Michel Jean v. **Czajkovski Mihail.**
Canning <lord Stratford>, ambasador englez 308.
Canta Nicolae, ministru de justiţie în Moldova 232.
Canta Vasile (Cantacuzino Vasile), revoluţionar moldovean, asistă la Adunarea de la Blaj, semnează Apelul de la Braşov 134, 137.
Cantacuzino Const., mare log. în Ţara Românească, abonat la „Gazeta de Transilvania" 279, 285.
Cantacuzino D., cneazul, corespondenţă cu Lascăr Rosetti 142, 143.
Cantacuzino George, la Blaj şi Braşov 134, 137.
Cantacuzino Vasile v. **Canta V.**
Cantemir Ignat, student moldovean la Viena 37.
Capşa Ştefan din Braşov, student la Viena 39.
Caracal, oraş 312: N. Bălcescu şi A. G. Golescu la ~ 123; Magheru la ~ 312, 313.
Caraeaş Gr. 298, 299; membru fondator al Societăţii studenţilor de la Paris 79.
Caracaş Remus 107.
Carausebeş, oraş 6; conspiraţie 9; grăniceri 146; Cîmpineanu închis la ~ 24.
Carcalechi Z., editează cărţi româneşti 6, 9, 311; călătorie la Bucureşti 6.
Cardaş G. 60, 121.
Carloviez, (Sremski Karlovci), mitropolie 344.
Carlsbad (Karlsbad), oraş balnear <Karlovy Vary> 213.
Carol-Ferdinand, regiment din Transilvania 146.
Carol XII, regele Suediei 264.
Carp Nic., spătar, prieten cu Mălinescu 254, 262.
Carpaţi, munţii: *passim*; ~ în lucrarea lui Vaillant 248.
Carţojan N., 37.
Casina română 1835—1935, 141, 142.
Caşin, m-re, Alecu Russo exilat la ~ 66.
Catina <Ioan>, autor al romanului „Dan" 76.
Catona Ioan, student la Cluj 300.
Caţa, sat lîngă Sighişoara 39.
Caucaz 262.
cazaci 262.
Cazimir Costachi, ~ **Mihai**, ~ **Petrache**, fraţi, membri ai Soc. studenţilor din Paris 79; la Blaj şi Braşov 134, 137.
Călăuza bibliotecarului X.
Căliman-Branisce Valeria X.
Călinescu Ioan, iuncăr 30.
Călugăreni v. *Bătălia de la ~*
Cămărăşescu C. 49.
Cîndea R. 39.
cehi, în Parlamentul liberal de la Viena 162.
cenzură 16, 22, 59, 76, 211, 256, 264, 265, 306; cenzura austriacă şi maghiară 21, 26, 46, 69, 230, 287, 289, 291, 319; desfiinţarea cenzurii 103, 161, 249, 250, 318.
Cepescu Gheorghe (Ciupescu), negustor din Bîrlad 238, 254, 262.
Cermena Petru, în corespondenţă cu dr. Vasici şi G. Bariţiu 185.
Cernăuţi, oraş 49; revoluţionari moldoveni refugiaţi la ~ 121, 137, 140—143, 170, 328, 329; reviste, propagandă naţională 161.
Cerneţi, oraş 76; profesor transilvan la ~ 38.
Cernovodeanu Costache, serdar 318.
Cernovodeanu P. 29, 38, 52, 101.
Cesar 275.
Cetatea de Baltă, instaurarea administraţiei româneşti 184.
Chendi Ilarie 59.
Cherbulieu J. 70.
Cheresteşiu V. X, XII, 46, 47, 63, 69, 82, 112, 126, 127, 129, 131, 136, 145, 155, 168.
Chestiunea orientală 27; Franţa şi Anglia faţă de ~ 104, 307—309; criză XV.
Chinezu N. 134; participant la acţiunile studenţeşti din Paris 79, 93, 114.
Chiraleşul Beceleanului 49.
Chiulafolu < Agamemnon Chiulafoglu>, personaj literar 269.
Cichindeal Dimitrie VI.
Ciocile, sat <j. R. Sărat>, moşia lui Ion Ghica 272.
Cipariu Timotei, redactor la Blaj 145; în conducerea Asociaţiei literare 62; legături culturale: cu Bolliac 22; cu Eliade 63; cu Laurian 282; în Ţara Românească

www.dacoromanica.ro

VIII, 3, 11; emisar revoluţionar în Apus 190.
Circazia (Cerkazia), populaţii din ~ 261, 262.
Ciupe Vasile, semnează memoriul din februarie (1849), 194.
Ciupescu 326; v. şi C e p e s c u.
Ciineni, trecătoare, vamă 341, 342.
Cîmpia Libertăţii la Blaj 123.
Cîmpie, în Transilvania, prefect de ~ 188.
Cîmpina, oraş, păcură 208; revoluţionari 141.
Cîmpineanu <Ecaterina>, născută Dudescu, soţia lui Ion ~ 207, 208, 231, 300.
Cîmpineanu I., 11, 28, 30, 114, 241; familie 207, 208, 231;
activitate politică 14, 15, 16, 19, 22, 24, 31, 34, 208, 213, 229, 231, 234; planuri de constituire a statului român unitar VII, 18, 27, 29, 31, 32, 223; la Constantinopol 20, 225; la Paris 20, 21, 23, 224, 225; la Londra 20, 21, 229, 230; la Lugoj 18, 234; la Viena, „Dosarul Cîmpineanu" 20, 21, 32, 42, 224, 225, 229, 230, 231;
în societăţi culturale şi secrete 22, 23; program social, economic 207, 208, 224, 225;
legături şi corespondenţă: 28,31,207, 208, 231, 234; cu emigraţia polonă 13—16, 20, 207, 208, 226, 227, 234, 235; cu G. Bariţiu 55; cu N. Bălcescu 28; cu G. Bell 228; cu C. Bolliac 30; cu D. Brătianu 22, 228; cu T. Cipariu 22; cu R. G. Colquhoun 21; cu F. Colson 16, 21, 224, 226, 228; cu fraţii Creţulescu 15, 21, 207, 208, 228, 235; cu Eliade Rădulescu 77; cu I. E. Florescu 227, 228; cu I. Ghica 22, 25, 207, 208, 225—228, 234; cu Al. şi R. C. Golescu 15, 21, 213, 224; cu A. G. Golescu 22; cu M. Maillefer 228, 234; cu I. Voinescu II 229, 231; cu Wesselényi 20, 127;
caracterizări 12, 14, 25; portret 19.
v. şi **„Act de unire şi independenţă"**, **„Osibitul act de numirea suveranului rumânilor"**.
Cîmpineanu Săftica, sora lui Ion ~ 228.
Cîmpul lui Traian, lîngă Rîureni, j. Vîlcea, lagărul lui Magheru 176.
Cîmpulung <Muscel>, oraş 319.
c î n t e c e r e v o l u ţ i o n a r e VII, 7, 37, 46, 48, 49, 51, 121, 135, 150.
„Cîntecul revoluţionar transilvan din 1843", 37, 48, 49.
Cîrligătura, ţinut, alegeri 243.
c l a s e ş i c a t e g o r i i s o c i a l e 338,
ţărănime (iobăgime) VI, VII, 62, 158; exploatarea ei, starea de mizerie 63, 132, 208, 215, 232; raporturile cu stăpînii de pămînt, statutul ţărănimii din Principate sub Regulamentul Organic 16, 63, 69, 123, 209, 211, 212, 215; împroprietărirea ţăranilor, desfiinţarea iobăgiei fără despăgubiri 5, 210, 224, 317, 318, 338; ţărănimea în mişcările revoluţionare VI, 6, 65, 66, 120, 121, 123, 158; problema ţărănimii în literatura revoluţionară 16, 69, 99, 108, 144; ţăranii şi ideea unirii 64, 155;
boierime (nemeşi, nobilime maghiară, patriciat săsesc, ciocoi) 99, 127, 144, 153; starea economică 236; exploatarea ţărănimii v. mai sus; reacţionarism, interese antagonice între categoriile clasei 32, 121, 211, 316; agitaţie politică 208, 209, 212, 213; rezistenţa faţă de impozite şi de lucrările catagraficeşti 66, 208; atitudine faţă de revoluţie şi de ideea unirii 16, 127;
orăşeni şi negustori 32, 316, 317, 341;
intelectuali (jurişti, profesori, învăţători, preoţi, studenţi) 6, 40, 75, 136, 153, 190.
Cloşca <I o a n O a r g ă> 71; evocat de Mălinescu 238.
Cluj, oraş 96, 99, 188, 251;
sediul Dietei şi al Guvernatorului Transilvaniei 4, 45, 46, 49, 125, 146, 157, 159, 300;
reviste maghiare 49;
ecouri revoluţionare 49, 125, 185, 340; cercuri secrete, Adolf David 3—5,7; Russo arestat la ~ 141; întîlnire Bălcescu-Paget 167;
studenţime română 40, 112, 153, 281, 300—303, 314, 315; societate de lectură IX; revista „Diorile" IX, 301, 302; legături culturale cu Bucureştii 283, 311, 314, 315; librăria Tilsch 282, 283, 311; cenzură, vama cărţilor 263; 311.
Codrea Ioan (Codru-Drăguşanu, Germaniu Codru) 314; comisar transilvan de propagandă în Prahova 154.
Codreanu C. 76.
Cojocaru I, 38
Colescu-Vartic C. 176.
Coletti, 308.
Collège de France, tribună a democraţiei revoluţionare 84, 95.
Coloneeau, introduce luminarea cu gaz 208.
Colonia v. **Köln**.

www.dacoromanica.ro

Colquhoun R.G., consul britanic în Bucureşti 233; *"Jurnalul lui ~"* 127; corespondenţă cu Cîmpineanu 21.
Colson Félix, agent consular francez la Bucureşti 16, 20, 36;
legături politice, colaborări: cu I. Cîmpineanu 224, 228; cu M. Sturdza 20, 32, 232; cu R. G. Colquhoun 233; cu I. Ghica 226; cu Fleury şi Huber 24, 232, 233;
activitate publicistică, scrieri filoromâne 16, 18, 21, 24, 26, 27, 28, 30, 38, 225, 226, 232;
cauza unităţii naţionale în cartea lui ~ despre Principate: 16, 26, 27, 232; răspîndirea ei la Bucureşti 26, 27; între studenţii români de la Viena 43, 244, 246; tradusă de Aron Pumnul 43; Bariţiu în cartea lui ~ 30.
Comarnic, sat <j. Prahova>, G. Bibescu la ~ 286.
Comerţ şi industrie V, 341, 342, 345;
revoluţionarii români despre importanţa legăturilor economice între cele trei ţări 147, 157, 179, 337, 339;
comerţul şi industria din Anglia apreciate de I. Cîmpineanu 226, 227, 229;
passim.
„Commerce (le)", ziar francez cu circulaţie în ţară 22.
Comunicări ale Institutului A. D. Xenopol, Iaşi 52.
Confederaţii v. Statul naţional unitar.
„Confederaţia danubiană", în manifestul de la Bucureşti 147.
congrese:
Congres naţional 317;
Congres general al românilor din Transilvania şi din celelalte părţi române din Ungaria, proiectat de Bălcescu 184, 185;
Congres general dintre toţi românii, propus de A.T. Laurian 159.
Constantinescu Miron XII.
Constantinescu N.N. XII.
Constantinescu-Iaşi P. XII.
Constantinopol, oraş 70, 142, 144, 166, 190, 243, 282, 336, 339;
români la ~: V. Alecsandri 68; N. Bălcescu 176, 186; I. Cîmpineanu 20, 225; I. Ghica 90, 108, 148, 172, 186, 188, 189, 196, 304, 315; Elena Negri 68;
M. Czajkovski la ~ 14, 53, 111, 256—259, 291, 292, 307—309.
„Constituţia", societate secretă de la Lugoj 3.
constituţii: „Constituţia românilor" (din 1838) 32, 219—224; constituţia de la 1848 din Ţara Românească 17, 172, 176, 329, 330, 331; constituţia Austriei din martie (1848) 178; constituţia „octroiată" din martie 1849 XV, 195, 347.
„Constitutionnel (le)", ziar francez cu preocupări româneşti 23, 24, 70, 129, 226, 233.
consuli, ambasadori, agenţi:
ai Angliei la Bucureşti 126; v. şi **Colquhoun**; la Constantinopol 70;
ai Austriei la Bucureşti şi Iaşi 9, 82, 88, 127, 142, 158, 258, v. şi **Timoni**; la Belgrad 82, 95, 258;
ai Franţei la Bucureşti şi Iaşi 16, 89, 91, 99, 102, 111, 127, 142, 232, 259, 308; la Constantinopol 124, 291, 292; la Viena 111, 308, 335, 336;
al Prusiei la Iaşi 142;
ai Rusiei la Bucureşti 9, 25, 77, 83, 126, 144, 186, 243, 251;
comisar turc la Bucureşti 144, 172; ambasador turc la Paris 91; la Viena 165.
Conţescu, abonat la foile lui Bariţiu 311.
„Convorbiri literare" 34, 37, 43, 47, 60, 61.
Corcelles (de), deputat francez 233.
Cornea P. 34, 48.
Cornereva, localitate lîngă Caransebeş 7.
Corona v. **Braşov**.
Corradini M. membru fondator al Însocierii lazariene 93.
Corvin v. **Ianeu de Hunedoara**.
Cosma Nicolae 135.
Costache, familie din Moldova 236—238; v. şi **Veniamin** mitropolit.
Costache Epureanu Manolache (Costachi) 68; revoluţionar moldovean arestat, evadează la Brăila 134; misiuni în Banat şi la Pesta 137—139; în Bucovina 141; legături cu E. Hurmuzaki 139; Ef. Murgu 138; A. Russo 141.
Costaforu Gh., membru fondator al Soc. studenţilor de la Paris 79.
Costandachi N. din Iaşi, student la Viena 40.
Costinescu Al., student moldovean la Viena 37, 38.
Coţebue v. **Kotzebue**.
„Courrier français (le)" 89.
Covasna, localitate balneară <comit. Trei Scaune>, fruntaşi politici moldoveni şi munteni la ~ 52.
Cozacovici, căpitan din Ţara Românească, abonat la „Gazeta de Transilvania" 279, 285.
Cozadini Gr., student moldovean la Paris

www.dacoromanica.ro

79, 114; în Transilvania 134.
Cracovia, oraş, 17; societăţi secrete 3; răscoală, anexare 66, 84, 305, 307, 308.
Craiova, oraş 123, 311; craiovean studiază la Viena 39; reviste 23; şcoli, profesori transilvani 27, 154, 171, 283; memorandul „dacic" trimis lui Gh. Bibescu 128, 129.
Creta, insulă, 99.
Creţulescu <Constantin>, fratele mai mare al lui Nicolae 210.
Creţulescu D., în societate secretă 23; la Paris 79; la Londra 229, 230.
Creţulescu N. (Crezoulesco), studiază medicina la Paris, în mişcarea pentru unitatea naţională condusă de Cîmpineanu 14, 15, 21—25, 229; membru al Societăţii pentru învăţătura poporului român 24, 25;
legături şi corespondenţă: cu D. Brătianu 12, 22, 24; cu I. Cîmpineanu 15, 207, 208, 228—230; cu M. Czajkovski 14, 15, 234; cu I. Ghica 12, 22, 207, 208; cu R. şi Al. C. Golescu 12, 208, 210, 224; cu A. G. Golescu 12, 25, 229, 230.
Cretzianu Al. 26, 78, 84, 85, 91—93, 107, 284.
Cretzianu N. C., membru fondator al Însocierii lazariene 93.
Crişana, ideea naţională în ~ 87, 102; în memoriul şi apelul de la Viena 194, 343.
Croaţia, anexată Ungariei 96, 98, 166, 182; panduri 258; propagandă revoluţionară 106, 141.
Cronstad v. **Braşov**.
Crupenski, colonel 268.
Csetri A. 4.
Cuciureanu Gheorghe, student la Buda, colaborează la „Biblioteca românească" 6.
Cudalbu Slușanschi O. 37.
„Cultura Creştină" 4.
„Curierul Banatului" 63.
„Curierul de ambe sexele", jurnal literar, redactor Eliade; răspîndire 266, 267, 296.
„Curierul românesc", redactori Eliade şi C. Moroiu 23, 59, 265, 278.
Curius Ioan T., semnează apelul din Braşov 137.
Curlanda (Corlandie) 251.
Curtea de Argeş, oraş 342.
Curticăpeanu V. XII.
Cutzopol Leonida din Bucureşti, student la Viena 40.
Cuţovlahi v. a r o m â n i.
Cuza Al. Ioan 12, 292; arestat la Iaşi, participă la Adunarea de la Blaj 134; semnează apelul de la Braşov 137.
Cuza Grigore, patriot moldovean 292.
Czajkovski M. (Jean de Canneaux, Czaika), secretar al lui Czartoryski la Paris, agent al emigraţiei polone la Constantinopol 14, 235; promotor al colaborării revoluţionare româno-polone 13, 14, 53, 54, 111, 207, 234, 235, 247, 256—259;
legături şi corespondenţă: cu I. Cîmpineanu 14, 15, 207, 234, 235; cu N. Creţulescu 14, 15, 234, 235; cu I. Ghica, 234, 235, 240—242, 246, 247, 256—259, 291, 292, 335; cu fraţii Goleşti 14, 15, 234, 235; cu Konrádi 291, 292; cu A. Reiner (A. Rieth) 257, 259; cu L. Rouet 259, 291; cu Szwejkowski 240, 246; cu Vinkler 291, 292;
v. şi **Polonia**.
Czartoryski Adam, principe, conducătorul emigraţiei polone monarhiste 13, 53, 96; sprijină tendinţele de formare a statului unitar român 13, 14, 16, 20, 53, 207, 208, 235; colaborează cu revoluţionarii români (la 1848) 102, 110, 111;
legături politice şi corespondenţă: cu N. Bălcescu 102, 110, 111; cu I. Cîmpineanu 14, 15, 207, 234, 235; cu M. Czajkovski 13, 124, 207, 234, 235, 246; cu H. Desprez 96, 98, 111; cu I. Ghica 234, 235, 246; cu A.G. Golescu 102, 110, 111; cu fraţii R. şi A.C. Golescu şi grupul tinerilor români de la Paris 14, 15, 207; cu Woronicz (Werner) 16, 20, 53.
"Czernowitzer Allgemeine Zeitung" 164.
Czetz J. 112.

D

Dacia v. S t a t u l n a ţ i o n a l u n i t a r.
„Dacia literară", Iaşi, redactor M. Kogălniceanu 23, 34, 59, 77; colaboratori din Ţara Românească 35; fascimil 35.
Dacia superioară (Transilvania) 194.
„Dacia veche şi nouă", redactor Alex. Popovici inginer 23.
Daco-România v. S t a t u l n a ţ i o n a l u n i t a r.
Daicoviciu C. XII.
Dairnvaell Georges 66.
Dalmaţia 96, 98, reprezentată în Parlamentul liberal de la Viena 162.
Daniilopulo 326.
Daraban Ioan, student la Cluj 300.
Dassaque, din Paris 293.
Daşcov I.A., consul rus la Bucureşti 82.

www.dacoromanica.ro

David Adolf, revoluţionar polon democrat, în Transilvania 3, 4, 9, arestat la Sibiu 5, 6.
Deák Imre 126, 129, 134, 168.
Dealul Spirii, lupta din ~ 34, 181.
Deda (~ Bihorului), sat <comit. Bihor>, legături culturale cu Ţara Românească 71, 282, 294, 295.
Degeratul Gh. din Bîrlad, paharnic, abonat la foile lui Bariţiu 205.
Deivos Ion, în societate conspirativă din Iaşi, luptă în Dealul Spirei 34.
Dej, oraş, A. Russo arestat la ~ 140, 141
Delavigne A., manualul său de filozofie tradus în româneşte de A.T. Laurian 279, 282.
Descartes R. 298.
Desprez Hippolyte, ziarist francez 93, 99; susţinător al cauzei unităţii naţionale româneşti, interpret al programului tineretului român XIV 98, 101, 102, 104—106, 111, 137, 145; călătorie în „România ideală" 98—102, 105;
emisar al emigraţiei polone 96, 98, 101, 111;
Bălcescu despre ~ 105, 119.
Deva, oraş 190.
Diamant Teodor, în soc. secretă 23, 210.
Dicţionarul biografic (de istorie-naţională) proiectat de Bălcescu şi Kogălniceanu 74.
d i e t e:
de la Cluj 4, 45, 46, 49, 146, 157, 159, 297, 300; de la Frankfurt 142; de la Pesta 168, 324; de la Pressburg 106; „dieta" României 297.
Dima Al. 113.
Dimache (Dimaky) „Madame ~" 272.
Din Istoria Transilvaniei XII.
Dionisie Romano, arhimandrit, profesor transilvan în Ţara Românească, traduce din Lamennais X, 154.
„Diorile pentru minte şi inimă, revista manuscrisă din Cluj, redactori Al. Pop (Papiu Ilarian) şi N. Popea IX, X, *facsimil* 301, 302.
Dîmboviţa, judeţ, comisari transilvani de propagandă 154.
Doblhoff Dier (Anton, baron), om politic austriac 164, 165.
Dobra Petru (Dobrea), prefect de legiune la conferinţa de la Zlatna 187, 188.
Dobran Ioan, semnează memoriul de la Viena 194.
Docan Ion, moldovean, activitate la Paris 25.
Docan Nicolae la Paris 23.
Docolina, staţie de poştă (Albeşti ţ. Vaslui) 277.
Documente Hurmuzaki VII, 16, 18, 19, 21, 25, 37, 50, 75, 89, 91, 92.
Documente privind anul revoluţionar 1848 în Ţara Românească 154.
Documente privind Unirea Principatelor 16.
Documente privitoare la anul revoluţionar 1848, în Moldova, 66, 67, 68, 136.
Dogneceа, centru minier (în Banat) 7.
Dolj, judeţ, comisari transilvani de propagandă 154; Florian Aaron prefect 171.
d o m n i a, în ţările române:
domnul (suveranul) românilor, în proiectul de Constituţie din 1838, 219—223; alegere de domn în Ţara Românească 239, 240.
Dorinţele partidei naţionale din Moldova 170.
Dormuz Th., participă la mişcarea revoluţionară (1846) 68.
Dragomir Silviu XI, XII, 20, 37, 39, 63, 102, 112, 126, 127, 131, 132, 134, 138, 149, 154, 156, 159, 161, 163—168, 171, 175, 181, 185, 188, 190—192, 194.
Dragoş Pavel, student român la Cluj 300.
Drăgan Petru din Gherla, student la Viena 39.
Drouyn de Lhuys Ed., diplomat francez la conferinţa de la Viena 99.
Duhamel Al. O., general, comisar rus în Principate 128, 144, 146, 186, 187, 320.
Dumitrescu I., membru al Însocierei lazariene 93.
Dunăre, fluviu XV 85, 100, 102, 134, 150, 243, 328;
revendicarea libertăţii de navigaţie 146, 152; ~ *de Jos* 165.
Dunca, deputat transilvan la Pesta 326, 327, 340, 341.
Duprat Pascal, diplomat francez 335, 336.

E

„Ecoles (les)", ziar 84.
Egipt XV.
Egyed A. XII.
Eisenbach A. von, consul austriac la Iaşi 82, 83.
Eliade Rădulescu I. (Gott Ioan) 326;
activitate şi propagandă culturală 50, 265, 267, 283, 310; „Măceşul şi florile" 51; atitudine faţă de revoluţie 6, 9, 24, 50, 77, 134, 147, 325; călătorie în Transilvania 63, 271;

www.dacoromanica.ro

legături şi corespondenţă : cu Bariţiu 147, 270, 271, 325, 334 ; cu T. Cipariu 63 ; cu I. Ghica şi A.G. Golescu 24, 77 ; cu M. Kogălniceanu 77, 272—276 ; cu A.T. Laurian 283, 310 ; cu I. Maiorescu 77, 346—349.
Eliade-Rădulescu Maria, 285, 286, 334 ; corespondenţă cu Bariţiu, îndemn pentru ajutor armat 147, 321, 322, 325, 326, 334 ;
Elöpatak v. **Vîlcele**.
emigraţia română XV—XVI, 196 ; la Paris 39, 156, 190, 191, 195 ; în Transilvania XVI, 186—188.
emigraţia polonă v. **Polonia**.
Emin (Muhlis) Effendi, comisar turc 172, 334.
Engels Fr. 84, 105, 181.
„Erdély Hiradó", ziar 49.
Eszterházy (Esterhazi), ministrul Ungariei la Viena 332.
Eteria 49.
Eulpatac v. **Vîlcele**.
Europa, democrată şi revoluţionară VI, XIII, 4, 84, 92, 94, 102, 104, 191 ;
Europa faţă de problema românească XIII, 18, 53, 54, 114, 142, 143, 145, 150, 158, 169, 173, 178, 183, 191, 219, 220, 257, 258, 291, 305, 330, 333 ; *passim*.

F

fabrica „lagăr de libertate" 106 ; „veacul fabricilor" 299 ; v. şi comerţ şi industrie.
Facultatea imperială de drept de la Petersburg 88.
falansterul de la Scăieni 38.
„Familia" revistă, redactor I. Vulcan 10, 41, 133, 154.
Fanarioţi 102, 104 ; Desprez despre ~ 99 ; influenţă fanariotă în Principate 145.
"Farcaş", articol de I. Voinescu II 239.
F<arge> L<ouis> 99.
Făgăraş 58 ; administraţie românească 184.
Fălciu, judeţ 42.
Fătu Anastasie, doctor 293 ; student la Viena 37, 244, 245 ; la Paris 38 ; legături şi corespondenţă : cu N. Ionescu 287, 288 ; cu I. Ionescu de la Brad 292, 293 ; cu studenţii români de la Viena 43 ; cu I. Ursu 44, 45, 244—246, 259—261 ; cu A. Velini 38.
Fătu Iacob, fratele precedentului 287, 288.
Felder, legături cu A. Fătu la Viena 245.
Feldman, legături cu A. Fătu la Viena 244, 245.
Ferdinand I (al V-lea), împărat al Austriei, rege al Ungariei şi Boemiei 111, 113, 162, 337, 338, 347.
Ferechide Ştefan, membru al Asociaţiei literare 76.
Fiii coloniei lui Traian, societate secretă moldoveană 34.
Filimon Ion, profesor transilvan în Rîmnicul Sărat 154.
Filipescu C.G., semnatar al procesului verbal de constituire a Asociaţiei literare 57.
Filipescu C.N. (Costăchiţă), maior 89 ;
membru al „Frăţiei" şi al Asociaţiei literare 51, 59, 73 ; deputat în Obştească adunare a Ţării Româneşti 51 ; în Moldova VIII, 59, 267, 268, 269 ; la Mînjina IX, 60, 62, 271, 272 ; la Viena 42 ; la Paris, 67, 287.
legături şi corespondenţă : cu V. Alecsandri 62, 269 ; cu P. Balş 272 ; cu G. Bariţiu 279, 285 ; cu N. Bălcescu 62, 67, 89 ; cu I. Ghica 269, 271, 272 ; cu A.T. Laurian 279, 285 ; cu C. Negri 60, 67, 71, 271, 272 ; cu C. Rolla 272 ; cu fraţii Lascar şi D. Rosetti 271, 272.
Filipescu Gh. (Philipesco) 215.
Filipescu I.A., membru al Asociaţiei literare 57, 76.
Filipescu Leon, student moldovean în Austria 37, 38.
Filipescu Mitiţă, şeful mişcării de la 1840 28, 49.
Filipescu Vulpe, Al. (Vulpea Philipesco) 208, 213.
Filipeşti, sat <j. Prahova> 271.
Filipopoli, oraş <Plovdiv>, loc de exil pentru I. Cîmpineanu 231.
Filişanu Dimitrie, cîrmuitor de Dolj 330, 331.
Filiti v. **Philitis**.
Filitti Grigore, participant la şedinţele Societăţii literale 50.
Filitti I.C. 21, 24, 25, 28, 30, 50, 51, 66, 92, 127.
Fiume, oraş 96.
Fleischer Dimitrie, student la Cluj 303.
Fleury Herard, legături cu F. Colson 24, 232, 233.
„Floarea darurilor" 42, 107.
„Floarea soarelui" 60, 121.
Florenţa, oraş 106.
Florescu <I.E.>, legături cu Cîmpineanu 227, 228 ; membru fondator al Asociaţiei literare 57.

www.dacoromanica.ro

Florescu <C.G.>, revoluţionar muntean, la conferinţa de la Zlatna 188, 192.
Florescu, George D. 26.
Florescu, Ioan George, pitar, abonat la Gazeta de Transilvania 285.
Florescu, Radu R. 12.
F l o t ă („putere de apă") prevăzută în proiectul de Constituţie din 1838 222.
Fluture Ch. 102.
„Foaea Societăţii pentru literatura şi cultura română în Bucovina" 39.
„Foaia ştiinţifică şi literară" v. *„Propăşirea"*.
„Foaie pentru minte, inimă şi literatură", Braşov 23, 45—47, 51, 68, 69—70, 85, 153, 187, 205, 236, 237, 238, 250, 255, 261, 265, 266, 270, 289, 296, 303, 310, 312; apariţie şi întemeietor 12; difuzare 262, 265, 280, 285, 290; v. şi **G. Bariţiu.**
Foeşani, oraş 76, 112, 133, 134; întîlnire moldo-munteană 140.
Fortunati A. (Fortunato), profesor transilvan la Focşani 76, 154.
Fotino G. 42, 73, 77, 78, 89, 93, 151, 152, 153, 163, 164.
f o u r i e r i s m, curent socialist utopic 210.
„France industrielle (la)", ziar trimis în ţară 22.
Francisc I, împăratul Austriei 30.
Frankfurt, oraş 168; delegat transilvan la 190—192; I. Maiorescu în misiune diplomatică la ~ 169, 174, 335, 336, 347, 348.
Franţa XIV, 16, 25, 58, 129, 196, 259, 291, 292;
politică externă XV, 91, 104, 111, 124, 232, 259, 291, 292, 307, 308; v. şi c o n s u l i;
Franţa revoluţionară şi democrată XIV, 36, 83, 84, 102, 105, 107, 110, 119, 123, 124, 316; v. şi **L. Blanc, Lamennais, Ledru-Rollin.**
Franţa şi românii 83, 89, 90, 91, 92, 104, 107, 114, 119, 123, 124, 195, 226, 232, 233, 235, 240, 303, 328, 336, 348;
tineri români la studii în ~ ; v. *Paris.*
francezi filo-români 99, 100, 234; v. şi **P. Bataillard, F. Colson, H. Desprez, A. de Lamartine, M. Maillefer, dr. Mandl, J.A. Vaillant, Ubicini.**
„Frăţia", societate secretă VII, 49, 50, 59, 67; membri 50, 51, 67, 108, 123, 129; *Dreptate-Frăţie* 67, 87.
Frumuşanu D.C. profesor din Cerneţi 76.
Fulea <Moise> 341.
f u n d a ţ i i pentru sprijinul studenţilor 281; Fundaţia Ramonţai 282.

G

G. („doi G") v. **Golescu Al.C.** (Albu) şi **Goleseu R.C.**
Galaţi, oraş 11; revoluţionari moldoveni şi munteni la ~ 6, 261, 271.
Galgoti Petru, student român la Cluj 300.
Galiţia 4; emigraţie polonă, stare revoluţionară 5, 7, 9, 20, 54, 96, 103, 111.
Gambon Ch.F., publicist democrat francez 84, 328.
Gavra <Al.,> profesor din Arad, legături cu Laurian 282, 290.
Gavril (Bistriceanu), egumen, abonat la „Gazeta de Transilvania" 279, 283, 285.
„Gazela de Transilvania", redactor G. Bariţiu 40, 46, 47, 68, 70—72, 74, 79, 85, 107, 132, 143, 144—149, 171, 184, 261, 264, 267, 278, 281, 286, 294, 295, 312, 315; apariţie 12; difuzare 81, 245, 265—267, 279, 280, 283, 285, 288—290, 295—297, 300—303; cenzurată 291; caracterizare 46; v. şi **Bariţiu.**
„Gazette de France (la)" 24, 233.
Găetan Nicolae din Şapte Sate 310; student la Viena 40, 280, 281; comisar de propagandă în Ţara Românească 152, 154.
Gărdeseu, parucic 342.
g ă r z i n a ţ i o n a l e, în ţările române 150, 326, 327, 340; prevăzute în constituţie 222; în Italia 106.
Genella Iuliu din Iaşi, student la Viena 40.
Geneva, oraş 209, 230.
Genua, oraş, mişcări revoluţionare 106.
Georgante Anton <Gheorgache?> din Bucureşti, student la Viena 40.
Georgescu-Buzău Gh., 102, 129.
Gérando, A. de ~, autor al volumului „La Transylvanie et ses habitants" 69—72, 98.
Geranu Sotir, participant la mişcarea din 1840, 49.
Geringer <K.G. von>, baron, consilier imperial 282.
Germania 75, 165; politică externă 135, 140, 162; români în ~ XIV, 29, 348; ~ faţă de revoluţionarii români XIV, 150, 164, 165, 335, 336.
Ghenadie C., student moldovean la Paris şi Berlin 25, 26, 78; caracterizări 229, 230.
Gherasim Vasile din Aţintiş, teolog la Viena 40; scrisoare către Bariţiu 280—282.
Gherla, oraş, studenţi la Viena 37, 39.
Gheţe Vasile, student român la Cluj 300.

www.dacoromanica.ro

Ghica Al. D., domn al Ţării Româneşti <1834—1842> 15, 33, 38, 213, 239, 242; legături cu fraţii Golescu 28, 210; caracterizări 23, 209, 214.
Ghica Aleeu (eroare: Iorgu), ministru de Interne al Moldovei 259.
Ghica Costache D., spătar, fratele fostului domnitor 14, 15, 29.
Ghica D., tatăl scriitorului 236.
Ghica Eufrosina 306.
Ghica Ioan (Jean) din Iaşi 268.
Ghica Ion 26, 42, 196; date biografice 209, 210, 304; activitate culturală, diplomatică, revoluţionară: la Paris 11, 12, 14, 15, 22, 23, 79, 82, 84, 207—210, 225—228, 234, 235, 287; în Bucureşti 54, 57, 59, 74—77, 85, 109, 124, 131, 137, 287, 307, 310; în Transilvania 3, 28; în Moldova IX, 34, 50, 60, 239, 247, 249; misiune la Constantinopol 108, 124, 172, 186, 188, 189, 330, 335; despre planurile dacice 115, 148. legături şi corespondenţă: cu P. Balş 267, 268, 306; cu G. Bariţiu 311; cu N. Bălcescu 50—52, 83, 115, 148; cu I. Cîmpineanu 207, 208, 225, 226, 228, 234; cu F. Colson 232; cu M. Czajkovski 54, 234, 235, 240—242, 246, 247, 256—259, 291, 292, 335; cu Eliade Rădulescu 24; cu C.N. Filipescu 62, 269, 271, 272; cu Al. C. Golescu 208—215; cu I. Ionescu de la Brad 96; cu M. Kogălniceanu 60, 263, 264, 272, 273, 275, 276, 286, 287; cu G. Magheru 176; cu Al. Mavrocordat 26, 235, 236; cu J. Michelet 84; cu C. Negri 25; cu Reşid Paşa 90; cu C.A. Rosetti 50, 252, 298—300, 304, 305; cu L. Rouet 307—309; cu Vaillant 36, 247, 249; cu I. Voinescu II 229, 239, 240; caracterizări 33, 137, 240, 248, 271; scrieri, amintiri 11, 23, 25, 51, 57, 66, 77, 92, 107—109, 112, 115, 124, 125, 176, 188, 192; pseudonim Chainoi 92, 107.
Ghica I.S., membru fondator al Însocierii lazariene 93.
Ghica Comăneşti N. 82, 170.
Ghişe D., X.
Giurgiu, oraş şi port 125, 319; moldoveni şi transilvăneni la ~ 134, 154; arme aduse prin ~ 333.
Gîrleanu Em. 67.
Golescu, Goleşti, familie, caracterizare 39, 188, 214.
Golescu, fraţii, 225, 234; activitate revoluţionară 12, 13, 15, 124.
Golescu Alexandru G. (Golescu-Negru, Arăpilă) 12, 210, 214; protagonist al luptei pentru „unitatea dacică" <160>, 161—163, 182; inspirator al memoriului de la Blaj 176, 340, 341; activitate revoluţionară şi diplomatică: la Paris 22, 25, 50, 58, 62, 77, 79, 93, 114, 182, 186, 191, 227, 228, 235, 335, 336; în Ţara Românească 51, 55, 57, 59, 62, 123, 319, 321; în Transilvania 148, 151—155, 159, 163; colaborare cu Murgu şi bănăţenii 138, 156, 163; la Viena 143, 148, 156, 162—169, 331, 332; legături cu emigraţia polonă 110—111; cu revoluţionarii sîrbi 156; cu saşii 120, 180; cu maghiarii 162, 196; legături şi corespondenţă: cu N. Bălcescu 160, 165; cu G. Bariţiu 169, 171; cu S. Bărnuţiu 191; cu P. Bataillard 182; cu Eliade Rădulescu 77; cu A.C.Golescu 188, 191; cu Ştefan Golescu 77; cu Avram Iancu 191; cu I. Ionescu de la Brad 191; cu N. Creţulescu 25, 229, 230; cu A.T. Laurian 176; cu I. Maiorescu 156, 334—336; cu C. Roman 137, 151; cu C. Toma 163; cu I. Voinescu II, 182.
Golescu Alexandru C. (Albu, unul din cei „doi G.") 15, 24; protagonist al mişcării pentru unitate naţională: în Ţara Românească 14, 16, 21, 208—215, 225; la Paris 15, 73, 78, 79; la Viena 42; în Transilvania, la Zlatna 186—189, 192; în Bucovina 187; legături şi corespondenţă: cu Axente Sever 188; cu N. Bălcescu 187; cu S. Bărnuţiu 192; cu C.N. Brăiloiu 213; cu D. Brătianu 208—210; cu I. Buteanu 188, 192; cu I. Cîmpineanu 213, 225; cu N. Creţulescu 21, 208, 210; cu P. Dobra 188; cu C. Florescu 192; cu Alex. Ghica 210; cu I. Ghica 187, 208—215, 225, 226; cu Al. G. Golescu 190; cu Avram Iancu 190, 191; cu I. Ionescu de la Brad 186, 187, cu Gh. Magheru 191; legături cu emigraţia polonă 14, 15; principii social-politice, caracterizări 16, 17, 42, 209—212.
Golescu Dinicu (Const. Radovici din Goleşti), tatăl fraţilor Alexandru, Nicolae, Radu, Ştefan Golescu 42.
<Golescu Iordache>, tatăl lui Alexandru şi Radu Golescu 210.
Golescu Nicolae 147, 325.
Golescu Radu (Roudolphe, un „Golescu", unul dintre cei „doi G."), în mişcarea

www.dacoromanica.ro

pentru unitatea națională (din 1838) 13—15, 21, 210, 213, 224;
legături: cu emigrația polonă 13, 15: cu D. Brătianu 208, 210; cu N. Crețulescu 21, 224; cu I. Ghica 208—210.
Golescu Ștefan 89, 279, 285, 331; membru fondator și casier al Asociației literare 57, 62, 73, 77, 283; legături cu S. Bărnuțiu 161; cu Al. G. Golescu 93.
Goleşti, sat <j. Muscel>, moșia familiei Golescu 208, 210.
Gollner C. 4, 5, 7, 9, 144.
Gorj, județ, în legătură cu minerii bănățeni 29.
Gott Ioan v. **Eliade Rădulescu I.**
Gött Johann, tipograf, editor al foilor lui Barițiu 69.
Grabbe <P.H.>, general rus 262.
Gräfenberg, stațiune balneară <Austria> 127.
Grama Aron, student la Viena 37.
Grama Dumitru, student la Viena 37.
Grant Maria 304.
Grădiță Dragomir Gh., legături cu Laurian 291.
Grădișteanu Gr., misiune în Transilvania, Pesta și Viena VIII, 58, 63, 81.
g r ă n i c i e r i, regimente:
de la Orlat 126, 147, 152, 155, 174, 330—332; de la Năsăud 48, 49, 146, 174, 254; din Banat 7, 64, 137, 138, 146, 157, 163;
stare de spirit, propagandă, sprijin armat pentru revoluționarii români, 7, 71, 120, 129, 146—148, 155, 163, 319, 320, 322, 325, 326, 340;
"Batalionul sfînt", "Ceata apostolilor" 152.
Grecia, relații cu Turcia, cabotajul vapoarelor grecești 76, 307, 308.
Grozești, trecătoare <ț. Bacău>, în planurile revoluționarilor moldoveni 114, 120, 134, 142.
Gruber Benedict, student la Cluj 300.
Guizot Fr., om de stat și istoric francez 99, 127.
Gyula, oraș în comitatul Bichiș 37.

H

Haac Oscar A. 84.
Habsburgi v. **Austria.**
Hagi Pop Constantin 37.
Hamburg, oraș 191.
Handelsman M., istoric polon 13, 14, 53, 96, 102, 110.
Haneș P.V. 11, 42, 51, 57, 102.
Hann, Fr., profesor de drept din Sibiu 317.
Hannia Ioan, student la Viena 40.
Hanovra, oraș, întîlnire între revoluționarii români și poloni 110.
Hațeg, oraș 99.
Hayes C. VI.
Heldrit 245.
Henry Paul VI, 110.
Hilița, moșie <ț. Iași> a lui Kogălniceanu 276.
Hill Gh., profesor 311; editează ziarul "România" 12.
Hintz, canț. comițial din Sibiu 317.
Hodoș Iosif, jurist la Cluj, colaborator la "Diorile" IX; corespondență cu Barițiu 300, 303, 314, 315.
Hodoș Zacheu, student la Cluj 300, 303.
Hohenheim, oraș în Würtenberg, student român la ~ 38.
Holban Th. 96.
h o l e r a, în Moldova 328, 329.
„Hón és Kulföld" 49.
Horia 71, 100; evocat de Bălcescu VII; evocat de I. Mălinescu 237, 238.
Hornbostl, ministru austriac 164.
Hossu Theofil, student la Cluj 300.
Hôtel Lambert, sediul emigrației polone la Paris 13, 14, 97.
Hristofi <Al.>, parucic 279, 285.
Huber, consul francez la Iași 24, 232.
Hunedoara, district 155, 190, 191; administrație românească 184.
Hurmuzaki, familia 194; frații 39, 112, 171; "frații Goleşti ai Bucovinei" 39.
Hurmuzaki Alexandru, student la Viena 39; corespondență cu Eudoxiu 113, 194; legături: cu Aron Pumnul 43; cu A. Russo 113.
Hurmuzaki Constantin, student la Viena 37, 39.
Hurmuzaki Eudoxiu (Doksache) 40; student la Viena 37, 40;
luptător pentru unitatea națională 111, 113, 139; semnatar al memoriului din februarie (1849), 194, 195;
corespondență: cu Al și G. Hurmuzaki 113, 194; cu Lazăr Rosetti și Costachi Epureanu 139;
portret 139.
Hurmuzaki George 195; student la Viena 37; corespondență cu Al. și G. Hurmuzaki 113.
Hurmuzaki Nicolae 39.
Huși, oraș 237, 238.

www.dacoromanica.ro

I

Ialomiţa, judeţ, Laurian revizor în ~ 311.
Ianeu Avram IX, XIV; la Adunarea de la Blaj 175;
legături cu fruntaşii emigraţiei române 176, 187, 190; convoacă consfătuirea de la Zlatna 188, 191; poziţie faţă de revoluţia maghiară şi problema naţională 182, 183;
caracterizare 190; portret 189.
Ianeu de Hunedoara (Ion Corvin) 106.
Ianki Francise, student la Cluj 300.
Iaşi 11, 23, 58, 146;
consuli şi emisari străini la ~ 20, 53, 54, 82, 232; mitropolie 242, 254; Obştească Adunare 242, 243, 267, 268;
acţiuni şi tulburări revoluţionare 66 110, 112, 119, 120, 123, 140, 142, 232, 252, 259, 318;
învăţământ, şcoli, profesori 37, 38, 40, 68, 81, 89, 92, 96, 247, 250, 255, 256, 272, 273, 275; viaţa culturală, presa, abonaţi 23, 34, 58, 81, 136, 205, 239, 248, 250, 254, 255, 256, 274, 275, 278, 306; spectacole, concerte, carnaval 66, 150, 267, 268, 269;
prezenţe culturale şi revoluţionare: G. Bariţiu 63, 277; N. Bălcescu 66, 278; Damaschin Bojincă 48; C. Filipescu 60, 73, 267, 269, 271; I. Ghica 36, 52, 247; I. Maiorescu 256; Ef. Murgu 257; Daniel Roth 135;
corespondenţă de la: P. Balş 267, 268, 306; Costăchiţă N. Filipescu 269; I. Ionescu (de la Brad) 255, 256, 292, 293; N. Istrati 249, 251; M. Kogălniceanu 242—244, 263, 264, 272—276; I. Mălinescu 254, 255.
Idriciu, moşie, I. Mălinescu la ~ 261, 263, 276, 277.
Imrefi (Vahot Imre), publicist maghiar 95, 109.
Imreh Ştefan XII.
Independenţa naţională X, XI, XV, 5, 27, 113, 140, 148, 158, 196;
în programul partidei naţionale (la 1838), 17, 18, 216—218, 219—224; v. şi **Act de unire şi independenţă**;
revendicare a revoluţionarilor (la 1848), 104, 106, 115, 144, 146—149, 166, 318.
Innsbruck, oraş <Austria> 162, 165, 319, 320, 326, 327.
Inochentie Micu, episcop VI, 185, 194.
Institutul politehnic din Viena 38, 40; ilustraţie 41.
Ioan, arhiduce 162.
Ionescu Nicolae, revoluţionar moldovean 114, 119; student la Paris 93; în Transilvania, semnatar al programului şi apelului moldovenilor la Braşov 114, 134, 136, 137; în Ţara Românească 141, 142;
legături şi corespondenţă cu A. Fătu 287, 288, 292.
Ionescu (de la Brad) I. 67, 186; studii în Franţa, membru în societăţi culturale române 25, 78, 229, 230;
activitate propagandistică şi revoluţionară în Transilvania 188, 191; colaborează la „Propăşirea" şi „Foaia pentru minte" 187, 255, 256;
legături şi corespondenţă: cu G. Bariţiu 255, 256; cu N. Bălcescu 67, 187; cu A. Fătu 292, 293; cu I. Ghica 96, 187; cu A.G. Golescu, N. Istrati, C.A. Rosetti 187.
Iorga Nicolae VIII, 12, 23, 36, 46, 57, 70, 75, 79, 92, 107.
Iorgovici Paul VI.
Ipătescu Ana 162.
Irlanda, irlandezi 268, 307, 309.
Isăcescu Theodor, student la Viena 39.
Iscovescu Barbu (Itzkovitz Eduard), pictor revoluţionar 189; studii la Viena 38, 39, 58; în Transilvania 188;
legături şi corespondenţă: cu A. Fătu 259, 260; cu Alecu Ghica 260; cu Gr. Grădişteanu 58; cu Ioan Ursu 244—246, 259—261.
Islaz, Proclamaţia de la ~ 164; N. Bălcescu şi A.G. Golescu la ~ 123.
Istoria României XIII.
Istrati N., militant pentru unire, colaborator la foile lui Bariţiu 47, 48, 89, 90, 249—251, 303, 304; atitudine politică 303, 304; surghiunit la m-rea Slatina 89;
legături cu I. Mălinescu 242, 243, 255.
Italia, revoluţionară 95, 106; provinciile italiene ale Austriei 145, 258;
români în Italia: V. Alecsandri 67; N. Bălcescu 85, 299; Maria Eliade Rădulescu 286; I. Ghica 287; C. Negri 25; Elena Negri 67, 299; C. Toma 38.
Itzkovitz Eduard, v. **Iscovescu**.
Iuga Ioan, student braşovean la Viena 40, <111>, 112, 280, 281.
Iuga Ioan Gheorghi, negustător din Braşov 238.
Izeseu <Alexandru> 77.
Izvoranu C., membru fondator al Însocierii lazariene 93.

www.dacoromanica.ro

Î

Înarmare insurecţională, rezistenţă armată: 5, 110, 125, 126, 147, 155, 157, 161, 188, 190, 196, 219, 317, 318, 322, 324, 332, 333;
gardă naţională 150, 222, 326, 327, 340; ridicarea gloatelor 58, 142, 155, 168, 174, 184, 187; spiritul revoluţionar în armată 123, 146, 148, 340, 341;
ajutorare armată între ţările române 108, 125, 129, 137, 142, 146, 171, 176; arme şi specialişti din Transilvania şi Banat pentru revoluţionarii din Ţara Românească şi Moldova 110, 126, 138, 147, 151, 156—158, 330; voluntari, regimente grănicereşti 7, 71, 120, 129, 137, 146—148, 155, 163, 319, 320, 322—326, 340; „Batalionul sfînt", „Ceata apostolilor" 152. v. şi grăniceri.
Însocierea lazariană, societate culturală 155;
înfiinţare, scopuri IX, 92, 93, 94, 105.
Învăţămîntul în ţările române
organizare, reforme 250, 255, 268, 310, 311; burse 38, 40, 92, 256, 280—282, 289, 315, 316; manuale şcolare 27, 74—76, 254, 279, 282—283, 290—291, 310;
. şcoli: săteşti 256; comunale, orăşeneşti, primare 75, 76, 256; ostăşeşti 29, 38, 163; normale 254; economice 345; colegii, clase umanioare IX, XI, 34, 49, 92, 154, 300, 303, 310, 311; seminarii 154; academii 54, 60, 68, 81, 250, 275, 316, 317;
limbă de predare 92, 94, 108, 136, 248—250, 261, 310, 311, 317, 318;
mijloc de propagandă naţională 6, 91, 103, 254; v. şi **Însocierea lazariană, P. Maior.**
profesori transilvani în Principate 6, 27, 129, 132, 154, 243, 250, 279, 311.
„Învăţătorul satului" (Bucureşti), foaie difuzată în Bihor 295, 296.

J

Jakab Elek 126, 132.
Jelačić Iosef, general, ban al Croaţiei, 166.
Jora, boier moldovean 268.
„Journal de Constantinople (le)" 90, 291.
„Journal de Smyrne (le)" 233.
„Journal de St. Petersbourg (le)" 169.
„Journal des Débats (le)" 26, 233, 304, 305.
„Journal général (le)" 24, 233.
„Junimea Literară" 79.
Juvilles, în legătură cu Cîmpineanu 234.

K

Kaba <Caba> Solomon, student român la Cluj 300.
Karagheorghevici Alexandru, principe sîrb 53, 54.
Kardos Samu 20, 127.
Károly, conte 9.
Károly A. 168.
Kauer, general austriac 257.
Kecskés I. X.
Kemény J., editează „Magazinul" de la Cluj 278, 280.
Kinezu (Cnezu), craiovean 330, 331.
Kogălniceanu Alexandru, fratele lui Mihail 66; la Paris în Societatea Studenţilor Români 92, 108, 315; membru al Însocieri lazariene 93, 94; legături şi corespondenţă: cu M. Kogălniceanu 66; cu Scarlat Vîrnav 309.
Kogălniceanu Mihail 39, 66;
protagonist al ideii de unitate naţională VIII, X, 12, 36, 68, 87; istoric XIV, 37, 68, 242, 273, 274, 276; activitate politică şi culturală: la Iaşi 21—23, 34, 36, 54, 239, 261, 262; la Bucureşti 34, 58—60, 287; la Paris 66, 74, 75, 78, 273; la Viena 37, 42, 43, 185, 186; la Cernăuţi 170; în surghiun la m-rea Rîşca 37, 59, 261, 262;
legături şi corespondenţă: cu Fl. Aaron 34, 273; cu V. Alecsandri 263; cu Gr. Alexandrescu 34, 263, 264; cu G. Bariţiu 81, 289; cu N. Bălcescu 74, 263, 264, 272, 273, 276; cu D. Bolintineanu 273; cu I. Eliade Rădulescu 77, 272—276; cu I. Ghica 263, 264, 272—276, 286, 287; cu C. Negri 287; cu C. Negruzzi 272, 273; cu J.A. Vaillant 37; cu I. Voinescu II 273;
caracterizare 34.
Köln (Colonia), întîlnire între A. Czartoryski, Bălcescu şi A. Golescu la ~ 110.
Konradi, în corespondenţa lui M. Czajkovsky 291, 292.
Kopitar Bartolomeu, filolog 42.
Kossuth Lajos, conducător al revoluţiei maghiare 138; poziţie faţă de revendicările revoluţionare româneşti 168; faţă de emigraţie XVI, 196; v. şi **Ungaria.**

www.dacoromanica.ro

„*Kossuth Hirlapja*", ziar, Budapesta 141.
Kotzebue, Carol de, consul al Rusiei la Bucureşti 249, 251, 268.
Kovács Endre 3—5, 7, 11, 53, 54, 96, 98, 105.
Kovács I. X.
Kováts, episcop 281.
Krauss, membru al Cabinetului liberal vienez 164.
Kremsier, oraş <R.S. Cehoslovacia>, refugiu al Parlamentului liberal de la Viena 181, 347.
Kretzulescu, v. **Creţuleseu.**
Kronstadt, v. **Braşov.**
Krug T.W., manualul său de filozofie tradus de A.T. Laurian 312—314.
Kuciuk-Kainargi, sat <R.P. Bulgaria>, tratatul de pace de la ~ 226.
Kurz Anton, „Magazinul" lui ~ 278, 280, 283, 286, 290, 310.
Kutaieh, localitate <Kutahja, Asia Mică>, tratatul de la ~ XV.

L

Lafayette 233.
Lamartine A. de, membru în guvernul revoluţionar francez, în legătură cu românii 102, 110, 111; patronul Societăţii Studenţilor Români din Paris 83, 85, 91, 123; întrevedere cu emisari poloni 110.
Lamennais (Lamene), abate, „socialist după evanghelie" 16; influenţa ideilor sale, traduceri XVI, 16, 45, 153, 154; legături cu emigraţia polonă 110.
Lapaty Al., membru al Însoceriî Lazariene 93.
Latour, general austriac 163—165.
Latreille Jean, negustor din Brăila 308.
Laurian A.T.
reprezentant al întregii mişcări revoluţionare române 128, 137, 162, 163, 166, 168, 176, 180, 190, 194, 317, 318, 334; coautor al Memoriului de la Blaj 340, 341;
agent al guvernului provizoriu din Ţara Românească, membru al Comitetului naţional român (transilvan) 131, 132, 137, 148, 155, 157, 158, 167, 169, 174, 327, 331, 333; misiuni diplomatice 159, 161, 185, 193, 320, 332, 333, 346—348;
acţiuni culturale cu scop naţional X, 50, 57—59, 62, 73, 75, 76, 87, 154, 278, 279, 285, 290, 317;
legături şi corespondenţă: cu N. Bălcescu 131, 137, 264, 265, 278, 279, 285, 286, 290, 291, 310, 312, 313, 314; cu G. Bariţiu 48, 75, 176, 177, 180, 264, 265, 278—280, 282, 283, 285, 286, 290, 291, 310—312, 317, 318, 326, 327, 340, 341; cu I. Ghica 131, 137; cu A.G. Golescu 162, 166, 167, 176, 340, 341; cu Gh. Magheru 312—313; cu I. Maiorescu 331—334, 347—349; cu P. Vasici-Ungureanu 293, 294, 313, 314;
scrieri 38, 43, 246, 283, 290, 291, 296, 310, 313;
portret 133.
Lazăr Gheorghe VI, 93; v. şi „**Însoeierea lazariană**".
Lăpădatu Al. 42.
Lecca Constantin, profesor şi pictor 10, 154.
Lecca I. (Enache, Iancu), revoluţionar moldovean 78, 114; în Transilvania 134, 136; în emigraţie 163, 182; legături şi corespondenţă cu P. Bataillard 182.
Ledru Rollin, revoluţionar francez 114.
Legiunea academică din Viena 42, 333.
Leipzig (Lipsca), oraş 69, 95; G. Bariţiu la ~ 271.
Lemberg, oraş, societăţi secrete 3.
Lemeni (Lemeny), episcop IX; activitate politică 4, 320, 326, 327; activitate culturală IX, 111, 253, 281.
Lemine (?) 292, 293.
Leuchtenberg, principe 149.
Lesviodax Al. Geanoglu 296.
Lipsca, v. **Leipzig.**
„*Literatură şi artă română*" 59.
Liverpool (Liverpul), oraş, I. Cîmpineanu la ~ 227.
Livorno, oraş, mişcări revoluţionare 106.
„*Lloyd*", ziar austriac 195, 347, 348.
Londra 15, 207, 208, 225, 226, 286; prezenţe româneşti 20—22, 26, 229, 230, 235, 287; impresiile lui I. Cîmpineanu despre ~ 227, 228.
Louis P.Ch.-Alexandre, medic francez 299.
Lovinescu E. 47.
Lugoj, oraş XI, 63; societatea conspirativă 3; I. Cîmpineanu la ~ 18, 234;
adunările de la ~ 138, 148, 168; revoluţionari moldoveni la ~ 134, 139; întîlnirea deputaţilor bănăţeni şi transilvăneni 185, 193; legături culturale cu Bucureştii şi Braşovul 63, 282, 327.
Lukasik Stanislas, istoric polon 13, 14, 53.
Luna, sat <comit. Turda> 174.
Lungu Tr. XII.
Lupaş I. 6, 45—47, 184, 188, 190.
Lupu Ion VIII.

www.dacoromanica.ro

M

Macedon <Pop>, catihet din Năsăud 254.
Macedonia 102.
Maciu Vasile X, XII, 66, 67, 78.
„Magazin" <fur Geschichte, Literatur und alle Denk-...>", Braşov, sub redacţia lui Anton Kurz 278, 280, 285, 286, 290, 310.
„Magazinu istoricu pentru Dacia", Bucureşti, sub redacţia lui A. Treboniu Laurian şi N. Bălcescu : înfiinţare, semnificaţie 58, 59, 73, 87, 102, 264, 293, 294, 310, 312; difuzare 278, 279, 282, 285, 286, 290, 296, 311—314, 327; suspendare 319, 320; *facsimil* 35.
„Magazinul" lui J. Kemény <"Erdélyország történeti tára">, editat la Cluj 278, 280.
Magdeburg, oraş 110.
Magheru Alice, dr., colecţie particulară 313.
Maghern Gheorghe 331; preocupări de colaborare armată cu transilvanii 125, 127, 129, 176; legături cu N. Bălcescu 123, 176; cu A.G. Golescu 123; cu I. Ghica 176; cu A.T. Laurian 312, 313; cu Chr. Tell 125, 127, 129; tratative cu Kossuth XVI, 196; caracterizare 190.
Magyarodi M. 140, 141, 148.
Maillefer Martin, filo-român, redactor la „le National" 114, 226, 228, 232—234.
Mainz, oraş 81.
Maior Petru, opera sa istorică :
semnificaţia ei naţională VI, 272, 275; răspîndită : în cercurile române de la Paris şi Pesta 106, 265, 266,309; în Moldova, Banat şi Transilvania 254, 261, 272; la Bucureşti 290; editată de I. Mălinescu 47, 205, 254;
Istoria pentru începutul românilor în Dacia, întocmită de Petru Maior, ed. a II-a, Buda, 1834, *facsimil* 206.
Maioreseu Ion (Trifu) 154; teolog la Buda 6; profesor în Oltenia şi Moldova 256, 311; colaborator la foile lui Bariţiu 48;
activitate revoluţionară : în Ţara Românească şi Transilvania X, 52, 152, 154, 156—159, 162, 167, 171, 174, 194, 195, 331, 347, 348; presupus autor al memorandului de la Craiova 128, 129; misiuni diplomatice la Sibiu, Pesta, Frankfurt, Viena 148—150, 168, 169, 185, 332, 333, 335, 336; arestat 168, 169;
corespondenţă : cu G. Bariţiu 36, 48, 52, 77; cu S. Bărnuţiu 88, 192; cu I. Eliade Rădulescu 77, 346—349; cu A.G. Golescu 162, 166, 169; cu Guvernul provizoriu 161, 330—334; cu Locotenenţa Ţării Româneşti 335, 336.
Maioreseu Vasile, fratele precedentului, profesor la Bucureşti 154, 171, 348; la Adunarea de la Blaj 132, 134.
Maisonnabe (Mezonabl), profesor la Academia Mihăileană 250.
Malgouverné, pensıon din Iaşi 92, 292, 293.
Manguin, deputat francez 233.
Malta, insulă 308.
Man Pătru, conţopist 321.
Mandl (Mendel), medic francez, filo-român 163.
Maniu (Man ?), protopop din Sibiu 327; legături culturale cu A.T. Laurian 282, 291.
Maniu Vasile, bănăţean, cu susţinută activitate publicistică revoluţionară în Ţara Românească 154, 158, 172, 173.
Manu Gavril, student la Cluj, colaborator la revista "Diorile" IX, 303.
Many Iosif, profesor din Blaj, traduce pe Lamennais XIV, 45.
Maramureş, 87, 102, 194, 343; episcopie 318.
Maran, învăţător din Caransebeş, conspirator 6, 7, 9.
Marcol, (d-na de ~), cabinetul ei de lectură la Paris 79, 267.
Marcovici, profesor din Bucureşti 311.
Marcu Ion (Marko), protopop din Lugoj 148.
Marea Neagră, hotar al Principatelor independente 147.
Marica G.M. X, 11, 42, 46.
Marin A.C., membru fondator al Însocierii lazariene 93.
Marienescu Athanasie 7.
Marosi Simeon, student român la Cluj 300.
Marot, v. **Golescu Al. G.**
Marseillaise (la) în traducere românească 7, 48.
Marsilia, oraş 24, 230.
Martino 290, 293.
Marx K. 84, 105, 181.
Mavrocordat Al., democrat moldovean 25, 26, 33, 229, 230, 235, 236, 249, 250.
Mavrocordat N., hatman 254.
Mavrocordat Ursu 23.
Mavrodin C., membru în Societatea Studenţilor de la Paris 79.
Mayerhofer <von Grünbühl>, Ferdinand, baron, consul austriac 258.
Măcelarin Dimitrie, student la Cluj 300.
Măcin, tîrg 134.

www.dacoromanica.ro

Mălinescu Iordache (Gheorghe) 47, 66, 207, 236—238, 242, 244, 277; editor al lui Petru Maior 6, 205, 254, 261, 262; corespondenţă: cu G. Bariţiu 46, 205—207, 236—238, 242—244, 254, 255, 261—263; cu G. Săulescu 276; testament politic 67.
Mălinescu Vasile, fiul precedentului 47, 93, 114, 120; activitate revoluţionară: în Moldova 66; în Transilvania 134; în Bucovina 163; la Paris 107, 163.
Medem, conte, diplomat rus 186.
Mediaş, oraş 188.
Medvesi, v. **Ursu Ioan.**
Mehadia, băi, N. Bălcescu la ~ 29.
Mehedinţi, judeţ, comisar de propagandă transilvan în ~ 154.
„Mélanges de l'Ecole Roumaine en France" 37, 85.
Meletie, arhiepiscop al Athenelor 296.
„Messager (le)", ziar 24, 233.
Metternich Kl. W., conte, cancelar al Austriei 9, 21, 31, 32, 45, 82, 110, 258.
Meţianu Ioan, student la Cluj 300.
Mezei 341.
Micaş Florian 340.
Michelet Jules (Mişele) 298; prelegerile sale de la Sorbona 84; tradus în foile lui Bariţiu 85.
Mickiewicz Adam, prelegerile sale la Paris 84.
Micloş, v. **Penciu Avram Nicolae**
Miclescul Sandulache 23.
Miescu, învăţător din Lugoj 282; corespondenţă cu Bariţiu 63.
Mihai Viteazul V, 6, 87, 100, 107, 113.
Mihail Nicolae 331.
Mihalţ, sat <comit. Alba> 159, 319, 320.
Mihăileni, tîrg <ţ. Dorohoi>, I. Mălinescu scrie din ~ 205, 207.
Mihăilescu V, 6, 23, 36, 47, 48, 55, 63, 77, 92, 149, 156.
Mileov, riu VII, VIII, 123, 140, 142, 143, 249, 250.
Minea I. 52.
Mircea cel Bătrîn V, 100.
Mînjina, moşia lui C. Negri <ţ. Covurlui> IX, 54, 67, 271; întîlnirea politică de la ~ 60—62.
Moeioni Ioan, ~ Lucian, deputaţi bănăţeni 193, 194.
Moga 341.
Moga I. 194.
Moga Ioan, student la Cluj 303.
Moga Ironim, student la Cluj 303.
Moga <V.>, episcop IX, 4, 253.
Mohu sat <comit. Sibiu> adunarea de la ~ 341.
Moisil I. 39.
Moldoromania 296.
Moldova, *passim.*
Moldovau Dimitrie, jude primar de Hunedoara 190, 191.
Moldovan Ioan, teolog din Oradea Mare 40.
Moldovan Vasile, prefect de Mediaş 188.
Moldovanu Ioan, grănicer 155.
Moldovanu Zaharia, 134, 137.
Moldvai Pavel, student la Cluj 300.
Molnar Fraucisc, student la Cluj 300.
Mongolia 320.
„Moniteur Ottoman (le)" 90, 259.
„Moniteur Universel (le)" 100.
Montpensier, salon de lectură din Paris 79.
Moraru Tiberiu XII.
Moroianu Oprean, student la Cluj 300.
Moroiu Costache, membru în Asociaţia literară 76.
Moruzi Alecu 134, 271.
Moruzi Constantin 120, 268.
moţii, la Adunarea de la Blaj 275.
Müller H., revoluţionar polonez 6, 7.
„Mult és Jelen" 49.
Munkacs Graţian, student român la Cluj 300.
München, oraş 42.
Münchengrätz, înţelegerea de la ~ XV.
Munteanu, corespondenţă 348.
Munteanu Gavril, profesor X, 48, 154, 279, 285.
Munteann Ioan, preot 71, 282, 294—297.
Mureşan C. X, XII, 46.
Mureşan Iacob, membru în Societatea secretă 128.
Mureşann Andrei 266; autorul imnului revoluţionar 135.
Mureşanu, fraţii 330.
Mureşeanu A.A. 131, 134, 163.
Murgu Eftimie
activitate revoluţionară: în Ţara Românească X, 27—29; în Banat XI, 63, 64; propagandă naţională între grăniceri 163; sprijin armat revoluţionarilor din Principate 137, 138, 156—158, 168, 176;
legături şi corespondenţă: cu N. Bălcescu 29; cu A.G. Golescu 138; cu Vasile Maniu 158; cu C.A. Rosetti 75; cu J. Vaillant 37;
atitudini şi carcterizări 28, 134, 138, 158, 163, 168, 175.

www.dacoromanica.ro

N

Nadeş, sat <comit. Tîrnava Mică> 155.
Napoleon I 135.
„Naţional (le)", ziar favorabil cauzei românilor 22—24, 114, 115, 143, 226, 229—233.
n a v i g a ţ i e, libertatea de ~ pe Dunăre 147, 152.
Năsăud (Nosod), regiune grănicerească 48; sediul regimentului de grăniceri 146, 174; şcoală normală 254.
Neagos, v. **Niagoe P. Ştefan.**
Neamţu Al. XII.
„Neamul românesc", ziar 12.
Neapole 106.
n e c r a s o v ţ i, populaţie 13.
Negri Costache 60, 67, 73;
activitate revoluţionară 25, 79, 134, 163; întîlnirea de la Mînjina IX, 60—62; în Banat şi Transilvania 137; în Bucovina 163; la Viena 42, 113; la Paris 79, 93, 107, 119, 120, 285, 286; la Londra 287; în Asociaţia literară 62;
legături şi corespondenţă: cu N. Bălcescu 67; cu Cost. N. Filipescu 60, 61, 73, 268, 271; cu I. Ghica 272;
caracterizare 62; portret 61.
Negri Elena <61>, 67, 271, 272, 299.
Negri Zulnia 67.
Negruzzi Costache 12;
activitate politică şi culturală unionistă 30, 47, 54, 261, 262; în Asociaţia literară 62;
autorul Marşului lui Iancu 46;
legături şi corespondenţă: cu Gr. Alexandrescu 34; cu G. Bariţiu 46, 47; cu I. Eliade Rădulescu 273; cu M. Kogălniceanu 272, 273.
Negruzzi Iacob 34.
Negulici I.D. 50, 73.
Németh Wilhelm (Nemet), librar din Braşov 290, 295.
Nenovici Nicolae 76.
„Nép-elem", ziar 148.
Nesselrode K.V., vicecancelar rus 25, 170, 171, 178.
Netea V. X.
Niagoe Ştefan P. (Neagos, Ştefan Popovici Neagoe) 7; în conspiraţia bănăţeană VIII, 27; în revoluţia din Ţara Românească 154; editorul Calendarelor de la Buda 8.
Nica Gheorghe, negustor din Braşov 141, 163.
Nica Gh., negustor din Iaşi 242, 250, 279.
Nicolae I, ţarul Rusiei 48, 49, 54, 149, 212, 251.
Nicolescu G. C. 121.
Nion (Nyon), consul al Franţei la Bucureşti 75, 91, 308.
Nopcea Vasile (Felsöszilvási Noptsa László) 168.
Nosod v. **Năsăud.**
Note scrise sub dictarea lui Bălcescu în 1852 (citate *Notele din 1852*) 102, 108, 109, 110, 111, 123, 125, 131, 137.
Nouredin Bey 335.
„Nouvelles Etudes d'Histoire" X, XIV.
Novaeu Mihail, grănicer 155.
Nuţu Constantin XII.

O

Obrenovici Mihail, ~ Milan, ~ Miloş, principi ai Serbiei 53.
O b ş t e a s c a A d u n a r e din Moldova 242, 243, 267, 268, din Ţara Românească 14, 17, 18, 51, 52, 60, 231, 285, 305.
Oceanul Atlantic XIII.
Ocna v. **Tîrgul Ocna.**
Odessa 249, 251.
Odobescu Ioan, polcovnic 29; caracterizare 163.
Oituz, post de graniţă şi vamă 114, 142.
Olariu Grigoriu, student la Cluj 303.
Olmütz, localitate în Moravia (Cehoslovacia) 185; delegaţia română la ~ 193, 194, 195, 347.
Olt, rîu 311.
Oltean Vasile, student la Cluj 303.
Oltenia 154, 156, 252, 311; proiect de rezistenţă armată revoluţionară în ~ 176; **Banatul Craiovei** 99.
Olteniceanu <Constantin>, căpitan 276.
Omer Paşa la Rusciuc 334.
Oprescu Gh. 7.
Oradea Mare 40, 99, 190, 296; episcopie 318; societate literară IX, 253.
„Organul luminării" redactor T. Cipariu, colaboratori-editori I. I. Many şi A. Many şi A. Pumnul 143, 145.
Orghidan Radu, student braşovean la Viena 40, 280—281.
Orghidan Rudolf, negustor 313.
Orlat centru grănicerilor din regimentul I de grăniceri 126, 146, 147, 155, 332, 333; adunarea de la ~ 174; Comitetul naţional român la ~ 174; A. G. Golescu

www.dacoromanica.ro

la ~ 152; I. Maiorescu la ~ 152, 330—333; C. Roman la ~ 147, 319—320.
Ornea Z. 38.
Orşova, revoluţionar moldovean la ~ 139.
Ortaköy (Ortakeuy), localitate pe malul Bosforului 335.
„Osibitul act de numirea suveranului rumânilor" (1838) XIV, 219.
Oţetea A. VII.

P

Paget John, întîlnire cu N. Bălcescu 167.
Palermo, oraş 106.
Palfi, conte 340.
Palmerston H. J. Temple, lord, ministru de externe al Angliei 308, 309.
Pamfile Nicolae, student la Viena 40.
Panaitescu P.P. 12, 15, 16, 20, 26, 29, 33, 103, 113.
Pangal V. membru fondator al Însocierii lazariene 93.
Pano N. 326.
„Panromania", societate secretă 129.
Pantazi Gheorghe, student la Viena 40, 280, 281.
Panţu Constantin, student la Cluj IX, 303.
Papadima O. VIII.
Papiu Ilarian Al. (Alexandru Pop, ~ Papiu): student la Cluj 298—303; în Comitetul naţional român de la Sibiu 159, 171, 174; participant la revoluţia din Ţ. Românească 153, 154, 161; redactor al revistei „Ḑiorile" IX, 301, 302; scrieri 4, 63, 112, 132, 134, 153, 155, 167, 174, 175, 181, 184; caracterizare IX, 159.
Parashivesen Gheorghe 38.
Paris
instituţii culturale: Académie des Inscriptions 81, 289; Collège de France 83, 84, 95; Universitatea 24, 79, 83; tineretul român la ~ 1, 2, 3, 4, 38, 43, 45, 50, 55, 57, 62, 67, 74, 75, 77, 87, 111, 113, 114, 119, 123, 129, 159, 244, 286, 287, 288, 313, 333; grupul de la 1835 şi Societatea pentru învăţătura poporului român 3, 11, 12, 13, 21—26, 28, 33, 37, 50; misiunea lui Cîmpineanu 15, 20, 22, 225, 231; activitate politică în jurul Societăţii studenţilor români 78—94, 81, 83, 84, 85, 90, 92, 94, 252, 284, 286—289, 290, 297, 304, 305, 309, 315; discursul-manifest al lui Bălcescu XIV, 85—88; legăturile tineretului român cu revoluţionari şi filoromâni francezi 83—85, 95, 96, 100—102, 105, <106>, 111, 114, 115, 119, 127, 142, 143, 163, 182, 183, 241, 244, 246, 248, 328; cu emigraţia polonă de la ~ 13, 20, 97, 98, 103, 105, 106, 110, 111, 240—242, 246, 247; Hôtel Lambert sediul emigraţiei la ~ 97; participare românească la revoluţia din februarie 107, 108, 114, 119, 123; activitatea emigraţilor moldoveni (142), 163, 182, 186, 190; misiunea lui A.G. Golescu 182, 183, 186, 188, 191, 196; cabinete de lectură 79, 83, 266, 267, 277, 278; Biblioteca română din Paris, organizare, scopuri IX, X, 50, 79, 81, 83, 107, 108, 297—298, 315; seri literare 79, 85, (93), 94, 309; v. şi **Societatea studenţilor români de la Paris**, societăţi. corespondenţă de la I. Alecsandri 107; de la N. Bălcescu 83, 92, (115); de la F. Colson 232, 233; de la Comitetul Societăţii studenţilor 80, 288, 289, 315; de la N. Creţulescu 224, 225; de la M. Czajkovski 234, 235, 240—242, 246, 247; de la I. Ghica 224, 226; de la A.G. Golescu 229, 230; de la N. Ionescu 287, 288; de la Al. Kogălniceanu 92, 94; de la M. Kogălniceanu 286, 287; de la Al. Mavrocordat 235, 236; de la C.A. Rosetti 74, 90, 298—300, 304—305; de la N.N. Rucăreanu 266, 267, 277, 278; de la Scarlat Vîrnav 297, 298, 309; v. şi **Franţa**, presă şi propagandă; *passim*.
partide, grupări politice: Bălcescu despre partidele politice româneşti 65, 101; partida naţională din Principate (grupări: tineri, bătrîni) XIV, 23, 102, 219, 229; caracterizare 65; orientare politică 17—19, 26—28, 86, 216—224; desprinderea tinerilor de bătrîni 12, 65, 89, 100, 101, 103, 104, 115, 124, 128, 129, 136, 138, 144, 145, 147; partida bătrînilor boieri 65, 101, 121, 162; partida fanariotă 76, 101—104; caracterizare 100; grupare conspirativă bănăţeană 5, 63; partida română din jurul Gazetei de Transilvania 70; întreita colaborare naţională, legături conspirative între ţările române: *passim*; comitete revoluţionare: din Bucureşti 124, 125, 129, 348; din Moldova şi Buco-

www.dacoromanica.ro

vina 113, 120, 121, 137, 138, 140—143; Comitetul național român din Transilvania 155, 171, 174, 176, 181, 185, 190—192, 319, 320, 346, 348; aripa radicală 159, 168;
v. și programe..., statul național unitar.
Pascu Nicolae, student la Viena 39; probabil același: **Pascu B.** 163.
Pascu Ștefan XII, 153.
Pașcanu Lascăr de la Iași 268.
Pașcanu Mihai de la Iași 268.
„Patria", Cluj 11, 101.
Pavlidi profesor în București 311.
Păcățian T.V. 168, 174, 193.
Păcuraru D. 107.
Pătrașcu N. 59.
Păunel Eugen O. 79.
Pelletier Auguste din Ambasada franceză la Constantinopol 291.
Penciu Avram Nicolae (Micloș, Pcns) în adunarea de la Mohu 341.
Peretz Al. membru al Societății studenților de la Paris 79.
Peretz G.P. membru al Însocierii lazariene 93.
Pervain I. X.
Pesta (Buda-Pesta) 53, 96, 99, 129, 162, 173, 335—336;
centru cultural: studențime română la ~ IX 7, 38, 112, 253, 265, 266, 282, 286; v. și societăți;
prezențe și misiuni politice române: N. Bălcescu 167, 196; D. Brătianu 148, 156, 157, 328; Z. Carcalechi 9; Costachi Epureanu 140, 141; deputația română din Blaj 159, 326, 327, 340, 341; A.G. Golescu 161, 169; Gr. Grădișteanu 58, Nic. Ionescu 114; A.T. Laurian 159; I. Maiorescu 168; Ef. Murgu XI, 63, 134, 168; A. Russo (137); C.A. Rosetti 74;
caracterizare 316.
v. și **Ungaria**
„Pester Zeitung" 173.
„Pesti Hirlap" 138, 139.
Petersburg(St.), oraș 249, 251; studenți români la Facultatea imperială de drept 88, 89; tratat 217.
Peteu Ioan, comisar de propagandă transilvan în Dolj 152, 154.
Petreanu Ioan, voluntar din Transilvania în Țara Românească 152.
Petrino Alex. student bucovinean la Viena 39.
Petronievici, om politic sîrb 256, 257.
Petrovici Ioan, student la Cluj 300.
„Peuple (le)" 22.
Pfersmann, general, comandantul trupelor austriace de la Sibiu 149, 150, 156—158, 162, 340.
Philipesco v. **Filipescu.**
Philipopolis (Plovdiv), oraș 231.
Philitès G. 25, 26, 229, 230.
Piemont, mișcări revoluționare în ~ 106.
Pilette D. coredactor la „Les Ecoles" 84, 328.
Pintea, în adunarea de la Mohu 341.
Pipoș Ioan, revoluționar radical din Transilvania 159.
Pireu, flota engleză la ~ 308.
Piru Al. 47.
Pisa, mișcări revoluționare în ~ 106.
Pisoțchi N., surghiunit la mănăstire 261, 262.
Pitești, oraș 132, 210, 342.
Pițu Dim., profesor transilvan la Brăila 154.
Pîrlea Vlad, voluntar din Transilvania în Țara Românească 152.
Platon C., prof. din Bacău, colaborator la foile lui Barițiu 48.
Platon G. IX, 34, 121.
Pleșoianu B., Însemnările lui ~ despre începutul revoluției în Ț. Românească 123, 125; abonat la foile lui Barițiu 279, 285.
Ploiești, oraș, profesor transilvan la ~ 154, 317.
Plumbuita, mănăstire, arest 7.
Plumette (la) v. **Brătianu D.**
Pocitan Veniamin 79.
Poenaru Petrache, directorul Școlilor naționale 75, 259, 311; membru al Asociației literare 76; legături cu Kogălniceanu 276.
Polonia, poloni:
cauza polonă 84, 110, 119, 162, 260; colaborare conspirativă româno-polonă pentru „Republica română unită", 3—6, 9; emigrația polonă și planurile lui Cîmpineanu 13—16, 20, 207, 208, 226, 227, 234, 235; colaborare (la 1848), 96, 110, 124, 329;
emisari poloni, legături cu românii XI, 11, 15, 16, 20, 27, 29, 53, 54, 96, 113, 207, 234, 235, 240—242, 246—247, 256—259, 291, 292; v. și **Butkiewicz, F. Colson, A. David, M. Czajkovski, A. Czartoryski, H. Desprez, Potocki, Woroniez.** și **Galiția.**
Pomuțiu Constantin, medic student la Viena 37; semnează memoriul din februarie (1849), 194.
Pop (Popp), bancher 347.
Pop Alexandru v. **Papiu Ilarian.**

www.dacoromanica.ro

Pop D., bibliotecarul Academiei Mihăilene 81.
Pop Ioan, student la Cluj 300.
Pop Ioniță, profesor la București 311.
Pop Iordache, profesor la București 311.
Pop Iosif, semncază memoriul din februarie (1849) 194.
Pop Nicolae, student la Cluj 300.
Popasu I., protopop în delegație la Viena 185, 193, 194, 347.
Popea Nicolae (Neagoe Popia, Popea) X, 40, 174, 193; student la Cluj și Viena 40, 280, 281, (301); redactor la revista „Diorile" IX, 301, 302; legături cu D. și I. Brătianu 111.
Popescu Mihail 132, 154.
Popescu Patriciu protopop, în delegația bănățeană de la Viena 193.
Popia Rudolf, student la Cluj 303.
„Popolul suveran", București 170, 172, 173, 178.
Popovici Alexandru inginer 23, 40.
Popovici Carol (Scarlat), student la Viena 40.
Popovici Dimitrie student bucovinean la Viena 39.
Popovici Salvian, student la Vicna 163.
Popovici Servian, în legătură cu Societatea studenților de la Paris 81.
Popovici Ștefan v. **Niagoe**.
Popovici Valerian 136.
Poroineanu 298.
Porumbescu Iraclie 106—108, 114, 171.
Poteca Eufrosin, arhimandrit, abonat la foile lui Barițiu 279, 282, 285; întreține bursieri 283.
Potigorsca, stațiune balneară în Caucaz 262.
Potocki (Alfred), revoluționar polonez 111.
Praga, oraș, N. Ionescu la ~ 114.
Prahova, județ 311; emisar de propagandă transilvan 154.
Predescu Evghenie, procuror, abonat la foile lui Barițiu 279, 285; membru în societăți literare 50, 73.
presă și propagandă:
propagandă pentru românism și revoluție IX, XIV, 3, 9, 23, 24, 26, 33, 36, 37, 43, 45—47, 52, 59, 68, 74, 81, 82, 84, 85, 87, 88, 90, 91, 92, 94, 98, 99, 101—103, 111, 114, 115, 121, 127, 138, 143—147, 161, 163, 164, 169, 170, 183, 187, 190, 191, 195, 205, 232, 233, 239—241, 243, 248, 249, 250, 261, 270, 272, 281, 283, 291, 306, 310, 317—319, 325, 326, 328, 333, 348; propagandă ostilă 126, 127, 170, 181—183, 195, 226, 230, 232, 333;
difuzarea publicațiilor, circulație între țările române XIV, 5, 6, 12, 26, 43, 45—49, 51, 59, 68, 69, 74—76, 81, 83, 85, 101, 111, 135, 143, 145, 150, 161, 164, 173, 187, 205—207, 225, 230, 233, 236—239, 242—246, 249—251, 253—256, 261—267, 270, 277—283, 285, 286, 288—291, 293—297, 300, 303, 304, 306, 310, 311, 313, 314, 317, 318, 326, 327, 328, 340, 341;
propagandiști ai ideii naționale, comisari de propagandă în țările române VIII, 24, 29, 42, 52, 55, 58, 60, 61, 63, 67, 73, 131—143, 147—149, 152—156; v. și **Franța, Paris, Viena**; *passim*.
Pressburg, (Bratislava) 96; dieta 106.
Prietenul tinerimii, manual școlar 75, 76, 314, 315.
Principatele române *passim*.
Prodan D. X.
programe revoluționare, apeluri, manifeste, XIV, 4, 9, 95, 101, 103—105, 108, 111—112, 121, 124, 136—138, 142, 144, 145, 163, 183, 194, 233, 234—235, 317—318, 326, 327;
programul republicei române unite (1834) 5; Act de unire și independență și Osibitul act (nov. 1838) 17, 18, 25—27, 31, 216—218, 219—224; apelul studenților români de la Paris (în 1846) 284, 288—289; discursul-manifest al lui Bălcescu (1 ian. 1847) 86—88; memorandul din Craiova (mart. 1848), 128, 129; proclamația de la Islaz (iun. 1848) 164; apelul revoluționarilor moldoveni din Bucovina (iul. 1848) 143; memoriul de la Blaj (sept. 1848) XIV, 171, 175, 180—182, 337—341; apelul și memoriul deputaților români din monarhia habsburgică (febr. 1849), 37—38, 194, 343—346.
Prokopowitsch Erich 37—39, 164.
„Propășirea" (Foaia științifică și literară) Iași, 35, 37, 50, 73, 75, 256; înființarea 34; colaboratori 60, 120, 255; suprimare 54; planuri de reapariție la București 59, 263.
Pruncul Avram, ~ Mihail, studenți la Viena 39.
„Pruncul român" 93, 124.
Prusia 142; moldoveni la studii în ~ 89.
Prut, rîu 329.
Puchner, Anton, baron de ~, general austriac, comandantul trupelor imperiale de la Sibiu 125, 126, 149, 179, 185, 187, 188, 340.

www.dacoromanica.ro

Pulanu Ioan, profesor transilvan la Craiova 154.
Pulszki Francisc (Ferenc), om politic maghiar 168.
Pumnul Aron, promotor al luptei pentru unitatea naţională X, 43, 45;
student la Viena 39; întemeiază Societatea de lectură a teologilor români 45; traduce cartea lui Colson 43;
membru în Comitetul naţional transilvan, aripa radicală 159; comisar de propagandă în Ţ. Românească, refugiat în Bucovina 171; ales asesor în Făgăraş 184.
Puşcariu Ioan (Puscasiu), cavaler de ~ 153, 154; bursier 316; autorul unei poezii închinate Adunării de la Blaj 135; comisar de propagandă în Ţ. Românească 153, 154; corespondenţă cu Bariţiu 315, 317, 322—325;
concepţii 315—317, 322, 324.
Putna, ţinut, răscoale ţărăneşti 66.

Q

Quinet Edgar, prelegerile sale la Paris 84.
Quinet (*Mme Edgar* ~) 85.

R

Racoviţă Alexandru, cumnatul fraţilor Goleşti 215.
<Racoviţă> Ana (Ielita Anica) 210.
Racoviţă Constantin (Viţianu), apropiat al lui Avram Iancu 188.
Raez Ioan (Raţiu), student la Cluj 300.
Radu Iorgu moldovean semnează Apelul de la Braşov 137.
Radu-Vodă, m-re în Bucureşti, şcoala de la ~ 154, 311.
Rallet Dimitrie, în legături conspirative cu polonii 113.
Ralletti Mihail, student la Viena 37.
Ramonţai S., fundaţia sa, burse şcolare 280—282.
Rastel Amt, oficiu vamal din Sinăuţi 205.
Ratz Samuil, student la Cluj 303.
Raymond Emmeline (Remon Emelina) 271.
Răducăneul, sat <ţ. Fălciu>, fraţii Rosetti la ~ 42.
Răşinari sat, <comit. Sibiu> 341.
Răşcanu T., activitate revoluţionară conspirativă în Moldova 66-68; membru al Societăţii studenţilor români 79; legături şi corespondenţă cu Bariţiu 47.
„Réforme (la)", publicaţie favorabilă cauzei româneşti 114, 127, 143.
Reghin, oraş, regiune, legiunea XII-a din ~ 171.
regimente transilvane 146; v. şi grăniceri.
Regleanu M. 154.
Regnault v. **Brătianu D.**
Regnault Elias 15.
„Regulamentul Organic" 17, 144, 171, 209, 215, 217, 231.
Reiner Adolphe (Rieth Anton), emisar polon în Moldova 257, 259.
Remon Emilina v. **Raymond Emmeline.**
Renouvin Pierre VI, XII, XIV.
„Republica dunăreană daco-română" 127.
„Republica federativă română" 70; v. şi **Urqnhart.**
„Republica română unită" XI, 3, 7.
„Republica unitară română" 5.
Reşid Paşa, Mustafa, om politic turc, mare vizir 165, 303; atitudine favorabilă faţă de revoluţia românească 144, 304, 305, 335; legături cu I. Ghica 90, 304.
Retegan S. X.
„Revista arhivelor" 154.
„Revista Fundaţiilor" 187.
„Revista istorică" 4, 57, 79, 96.
„Revista istorică română" 13, 27, 53, 92.
„Revista română" 60, 134.
„Revue critique des livres nouveaux" 70.
„Revue de l'Orient" 70.
„Revue de Transylvanie" 85.
„Revue des deux mondes" 98; articolul lui Desprez publicat în ~ 99, 101, 102, 111, 119, 145.
„Revue des sciences sociales" 153.
„Revue du progrès (la)" 22.
„Revue historique", Paris, 110.
„Revue indépendante (la)", articole despre români în ~ 50, 102.
„Revue roumaine d'histoire" IX, X.
Rieth Anton v. **Reiner Adolphe.**
Rifaat Paşa, om de stat cu vederi liberale 165.
Rizo (Nerulo, Constantin), consul grec la Bucureşti 76.
Rîmnicul Sărat, oraş şi judeţ 134; A. Pumnul comisar de propagandă în ~ 154; A. T. Laurian revizor 311; D. Roth medic la ~ 135.
Rîmnicul Vilcea oraş 11, 76; negustoraşi de la ~ 312.
Rişca (Riscka) m-re <ţ. Suceava>, M. Kogălniceanu surghiunit la ~ 37, 59, 263.

www.dacoromanica.ro

Rîul Vadului, tîrgul de la ~ 341, 342.
Robert Cyprien, profesor la Collège de France 95, 96.
Robescu Costache, pitar, abonat la Gazeta de Transilvania 285.
Rodin, poreclă dată de Eliade lui I. Ghica 24.
Rolla C. în grupul tinerilor (de la 1837) 12; legături cu C. N. Filipescu şi I. Ghica 60, 272.
Roma, oraş 343; mişcări revoluţionare 106.
Romalo G. G., student la Paris 78.
Roman, oraş, episcopie 153.
Roman Constantin (Roman-Vivul);
protagonist transilvan al luptei pentru unitatea „dacică" IX, X, 159, 171, 176 (178); la Bucureşti 131, 153, 154, 161, 171; la Adunarea de la Blaj, membru în Comitetul naţional de la Sibiu 131, 132, 321; între grănicerii de la Orlat 147, 148, 150;
legături şi corespondenţă: cu Axente Sever 131, 176; cu N. Bălcescu 131, 132, 147, 319—321, cu A. G. Golescu 150, 137, cu Ştefan Golescu 151;
scrisoare către „fraţii de peste Carpaţi", *facsimil* 151.
Roman George IX, 152; student la Cluj 303; comisar de propagandă transilvan în j. Vîlcea 154.
Romanu Ioan, student la Cluj 300.
Romanaţi, judeţ 155, 313; abonamente la Magazinul istoric 312.
„Romanischer Studenten Verein" 82, 83; v. şi **Societatea studenţilor români de la Paris**.
Romano Dionisie v. **Dionisie Romano**.
Romanov <Iosif> 310.
Romanovi, imperiul lor v. **Rusia**.
România v. Statul naţional unitar.
„*România*", ziar, redactori: F. Aaron şi G. Hill 12; facsimil 35.
„*România literară*" 99.
„*România ruptndu-şi cătuşele pe Cimpia Libertăţii*", tablou de C. D. Rosenthal 197.
„*Românul*" 81.
„*Românul literar*" 55, 57, 76.
Romulus Augustul 275.
Rosenthal C. D., pictor revoluţionar 197.
Rosetti, fraţii: Alexandru, Dimitrie (Mitică), Lascăr din Răducăneni 42, 271, 272.
Rosetti Alexandru, frate cu Lascăr Rosetti 40.
Rosetti C. A. 42, 55, 62, 81, 85, 93;
profesie de credinţă revoluţionară 74, 252, 305;
acţiuni politice, culturale: la Paris 50, 51, 55, 84, 114; secretar al Societăţii studenţilor români 58, 79, 81, 82, 90, 289, 304, 305; la Budapesta 74, 75; la Bucureşti 74, 75, 334; membru fondator al Asociaţiei literare 57, 75, 289; în comitetul revoluţionar (1848) 124;
legături şi corespondenţă: cu Bărnuţiu 209, 334; cu grupările radicale franceze 84, 114; cu N. Bălcescu 85, 299; cu D. Brătianu 284; cu I. Ghica 90, 252, 298—300, 304, 305; cu Ef. Murgu 75;
librar 81; tipograf-editor 75; publicaţii, memorii 75, 78, 84, 85, 93;
caracterizare 79; *eroată*: la p. 107 în loc de C. A. Rosetti citeşte *I. C. Brătianu*.
Rosetti Dimitrie (Mitică) 42; legături cu C. N. Filipescu 60, 271.
Rosetti Lascăr (Lascarache) 42; activitate revoluţionară: în Moldova 134; în Transilvania şi Banat 134, 137—139; în Bucovina 139, 141, 143;
legături şi corespondenţă: cu D. Cantacuzino 143; cu C. N. Filipescu 60, 271; cu E. Hurmuzaki 139; cu Ef. Murgu 138; cu Al. Russo 141.
Rosetti Radu, moderat în Asociaţia literară 73.
Rosetti Vasile, moldovean 268.
Rosetti Vintilă C. A. 55, 74.
„Rosetti & Winterhalder", tipografie Bucureşti 75.
Roşia, sat <comit. Alba>, Simion Balint de la ~ 188.
Roşiorii de Vede, oraş, profesor transilvan la ~ 154.
Roth Daniel, medic, pastor sas, filo-român 135.
Roth Ştefan Ludwig, despre „ideea unui imperiu român" 136.
Rouet Lucien, ziarist la Constantinopol în serviciul Turciei 90, 259, 308; legături şi corespondenţă cu I. Ghica 90, 307—309; cu M. Czajkovski, 259, 291.
Roznovanu Roxanda 80.
Rucăreanu, fraţii 52.
Rucăreanu N. N., membru al Societăţii studenţilor români de la Paris 79; în corespondenţă cu G. Bariţiu 79, 266, 267, 277, 278, 318, 319.
Rukavina, regiment de linie, compus în majoritate din români 146.

www.dacoromanica.ro

Rückmann P., consul general al Rusiei la Bucureşti 209, 213, 214.
Rumelia 308.
Rusca, centru minier în Banat, focar conspirativ 3, 6, 29, 31.
Ruscіuc, oraş, port 134, 334.
Rusia (Imperiul ţarist, Cabinetul de la Petersburg, Curtea protectoare) 25, 49, 54, 70, 96, 124, 216, 256, 262, 329; români în politica şi cultura rusă 108; politică externă: cu Austria 69, 158, 162, 183, 186; cu Turcia 9, 53, 150, 191, 308, 333, 336; cu Anglia XV; politică faţă de Principate XI, XV, 32, 52, 53, 83, 88, 89, 91, 95; 100, 102, 104, 115, 124, 126—128, 144—147, 158, 165, 166, 169—171, 178, 208, 211—215, 217, 226, 231, 232, 242, 243, 251, 257, 258, 305, 307, 337, 339; intervenţii armate în Principate şi în Transilvania 138, 148, 149, 165, 171, 179, 186, 188, 191, 192, 217, 226, 248, 322, 328, 329, 332, 333, 348.
Russo Alecu 141; promotor al cauzei unităţii naţionale, vizionar al statului unitar independent: 113, 136, 140; în Moldova 62, 66, 145; în Bucovina 112, 113; în Transilvania şi Banat 136—138, 140, 141; misiune la Viena 112—114, 134, 145; în Ungaria 137, 138, 140; surghiunit la m-re 66; închis la Dej şi Cluj 140, 141, 149; legături şi corespondenţă cu I. Alecsandri 113, 134; V. Alecsandri 62, 141; cu N. Bălcescu 62, 113, 134; cu S. Bărnuţiu 140; cu Bolintineanu 113; cu M. Costache Epureanu şi L. Rosetti 138, 141; cu C. N. Filipescu 62; cu fraţii Hurmuzaki 113; cu Ef. Murgu 137, 138; cu C. Negri 62, 113, 134. scrieri, memorii 66, 113, 134, 136, 140, 141.
rutenii din Bucovina 344; în Parlamentul vienez 162.

S

Sadu, sat <comit. Sibiu> 40.
Sadyk Paşa, nume de mai tîrziu al lui M. Czajkovski 54.
Saint-Martin, despre unirea Principatelor 102.
Salvatorelli Luiggi VI.
Samos, insulă 107.
saşi, drepturi XV; legături: cu românii 135, 155, 166, 180, 190, 237, 238, 315, 317, 340, 341, 347, 348; cu ungurii 49, 316; atitudine faţă de uniunea cu Ungaria 319, 320; apel la ruşi 348, 349; cronicari, publicaţii 285, 311.
Săcele, sat <comit. Trei Scaune> 40.
Sălaj-Şomlău 295.
Săliştе, sat <comit. Trei Scaune> 40.
„Săptămîna", ziar în proiect la Iaşi 59.
Sătmar, comitat 295.
Săuleseu G. (Săulică), istoric din Iaşi 242; colaborator la foile lui Bariţiu 47, 48; corespondenţă cu I. Mălinescu 276, 277,
Sbiera G. 39.
Scăieni, sat <j. Prahova>, falansterul de la ~ 38.
Schemnitz, oraş <Banška-Stiavnica>, studenţi români la Academia din ~ 190, 282.
Schiller Fr., influenţă 43.
Schmerling, Anton von, ministru-prezident al Germaniei, la Frankfurt 336.
Schnabel Fr. VI.
Schott Arthur und Albert 70.
Schuller, J. K., istoric sas 310.
Schurter, general austriac 340, 341.
Schwarzenberg Felix, principe, ministru-prezident al Austriei <urmaş al lui Wessenberg>, 195, 347.
Schwarzer, ministru vienez în guvernul liberal 164.
Schweiger, secretar al agenţiei austriace la Bucureşti 333.
Scriban, preot 303, 304.
Secăreanu Constantin, braşovean, luptător pe ambele versante ale Carpaţilor IX.
secui în revoluţie 181, 320.
Sedlnitzky Joseph, conte, preşedintele poliţiei imperiale din Viena (1817—1848), 9, 21, 81, 82.
„Sémaphore d'Orient (le)", ziar francez, articole despre Principate. 24, 233.
Semlin v. **Zemun**.
Serbia, sîrbi XV, 53; politica faţă de Turcia, Austria şi Rusia 53, 54, 90, 157, 226, 243, 247, 256—258, 307; mişcarea ilirică 103, 106, 141; sîrbo-croaţi în Parlamentul de la Viena 162; legături cu românii 82, 157, 307, 308, 344.
Serghiescu Marin, participant la mişcarea de la 1840 p. 49.
Serurie Grigore, despre colaborarea revoluţionară transilvano-munteană 125.

www.dacoromanica.ro

Severin (Oraşul nou) 23.
Seybt J. B. 69.
Sheffield (Şefild), oraş industrial <Anglia>, I. Cîmpineanu la ~ 227.
Sibiu: 96, 151, 171, 177, 286;
Comandamentul cezaro-crăiesc din ~ 126, 149, 152, 162, 176, 181—185, 331, 340, 341; revoluţionari români şi străini arestaţi la ~ 5, 37, 167, 174;
Comitetul naţional român 155, 159, 168, 174, 185, 319, 320; A. T. Laurian, agent al guvernului provizoriu din Ţara Românească, membru al Comitetului naţional român 132, 149, 155, 157, <158>, 167, 169, 174, 177, 193, 326, 327, 331—334, 340, 341;
misiunea lui A. G. Golescu şi I. Maiorescu la ~ 148, 156, 157, 161, 168, 169, 330—334;
revoluţionari din Moldova şi Ţara Românească la ~ 135, 140, 155, 186; voluntari transilvani din ~ în Ţara Românească 100, 153, 154; negustori sibieni, emisari ai cauzei revoluţionare 341, 342;
relaţii între români şi saşi 135, 180, 315—317, 340, 341, 347, 348; străini filo-români la ~ 5, 37, 99;
viaţa culturală 58; studenţi bursieri 40, 315, 317, 322—325; circulaţia cărţilor 81, 161, 279, 282, 291; concerte Strauss 150.
„Siècle (le)", ziar francez, articole despre Principate 24, 233.
Sighişoara, oraş 39.
Sinaia, m-re, Varlaam Bărănescu la ~ 153.
Sinăuţi, (Sănăuţi), punct de vamă în Moldova 205.
Sion G., activitate revoluţionară în Moldova 134; în Transilvania: la Adunarea de la Blaj 134, 136; semnatar al Apelului şi Programului de la Braşov 137; în Bucovina 328, 329;
legături şi corespondenţă: cu G. Bariţiu 121, 123, 127, 328—330; cu S. Bărnuţiu 135;
scrieri, memorii 112, 114, 132, 134, 135, 137, 171.
Sion Th., revoluţionar moldovean, participant la răscoala din 1846, 68; semnatar al Apelului din Braşov (în 1848) 136.
sîrbi v. Serbia, sîrbi.
Slatina, m-re <ţ. Suceava> 251; N. Istrati surghiunit la ~ 89, 90, 303, 304.
Slatina, oraş <j. Olt>, difuzarea cărţilor în 76.
slavi (slavoni, slovaci, sloveni) de sub dominaţia maghiară 16, 98, 101, 137; slavii din sud 98.
„Slavonic and East European Review (The)" XIII, 12.
Slăvescu Victor, 96, 187, 188.
Smyrna v. *„Journal de Smyrne"*.
socialism, răspîndirea doctrinelor socialiste 127.
„Societatea studenţilor români de la Paris" IX, X, 58, 67, 92, 113, 114, 119, 129;
organizare, program activitate 58, 71, 72, 73, 74, 78, 80, 81, 91, 106, 284, 288, 289, 297, 298;
ţeluri revoluţionare, de unitate naţională XIV, 58, 80, 83, 84, 88, 95, 100—102, 105—109, 112, 124, 125, 133, 159, 305;
legături şi corespondenţă: 80, 85, 105, 107, 266, 277, 278, 284, 286—289, 297, 299, 304, 309; v. şi **„Însocierea lazariană"**.
Societăţi literare şi culturale: IX, X, 22, 45;
Asociaţia literară a României (Asociaţia pentru înaintarea literaturii româneşti, Asociaţia literară), IX, X; înfiinţare, program, ţeluri 54—60, 62, 63, 78; statute 74; organizare, activitate 73—77, 282; participări moldovene 58, 59, 60, 62, 73, 76, 283; participări transilvane 58, 62, 63, (76); prefigurarea României unitare X, 72;
Societatea Filarmonica (Bucureşti) 23, 209, 215; Societatea literală (Bucureşti) 50, 51, 63; Societatea pentru tipărirea cărţilor folositoare (Bucureşti) 310;
Societatea de lectură (Cluj) IX, 300—303;
Societatea literară a studenţilor români (Oradea Mare) IX, 253;
Societatea pentru învăţătura poporului român (Paris) IX, X, 21—26, 33, 50, 55, v. şi **„Însocierea lazariană"**;
Societatea pentru mişcarea literaturii româneşti (Pesta) IX, 253, 265, 266;
Societatea naţionară română (Pesta) IX;
Societatea de lectură a teologilor români (Viena) IX, 45.
Societăţi secrete IX, XIV, 3, 5, 23, 49, 51, 66, 67, 82, 95, 98, 128, 129, 141; v. şi **„Die Ardelier"**; **„Constituţia"**; **„Fiii Coloniei lui Traian"**; **„Frăţia"**; **David Adolf**; **„Panromânia"**; **„Societatea studenţilor români de la Paris"**; **„Tînăra Daco-Românie"**; **„Tînăra Românie"**.

www.dacoromanica.ro

Soliman Paşa, comisar în Principate 143, 334.
Solnocul Inferior, comitat 140.
Solomon Ion, general contrarevoluţionar 163.
Solomon Nicolae, prefect de legiune <Hunedoara> 187, 191.
Sora Noae, legături cu Bariţiu şi Laurian 310.
Sorbona, Universitatea din Paris 83.
Soveja, m-re, <ţ. Putna>, Al. Russo surghiunit la ~ 66.
Spania, M. Kogălniceanu în ~ 75, 286, 287.
Specker David, fabrica sa din Viena 156, 332, 333.
Stadion <Fr. S.>, ministru de interne austriac 347.
Stamaty Th., student moldovean la Viena 37.
Stanciovici C., învăţător din Slatina 76.
Statul naţional unitar:
Dacia (Dacia mare, Dacia nouă, Tînăra Dacie, Regatul dacic, graniţe dacice) XI, XIV, 13, 15, 23, 47, 53, 87, 95, 104, 109, 132, 135, 145, 167, 171, 179, 192, 328; **Daco-România** (Tînăra Daco-România, Nagy Dako-România) XI, 11, 70, 95, 98, 109, 119, 135, 142, 143, 146, 169, 171, 208, 209, 328; **România** (Romania, Românimea, România unitară, România întreagă, România ideală, Tînăra Românie, România Mare — independentă) X, XI, 4, 36, 53, 62, 68, 95, 99, 100, 104, 113, 114, 120, 121, 127, 131, 134, 136, 140, 143, 149, 152, 347;
românismul (daco-românismul) — mişcarea pentru unitate naţională în graniţele etnice — XI, XIII, 4, 36, 47, 48, 58, 60, 68, 69, 100, 102, 105, 106, 109, 111, 124, 135, 138, 154, 161, 163, 164, 175, 178, 179, 182, 184, 186, 192, 194, 195, 218, 235, 236, 256, 306, 321, 322, 338;
proiecte de constituire a statului naţional unitar XI, 18, 63, 70, 88, 105, 106, 108, 111, 128, 162, 166, 170, 176, 195, 196, 247, 338, 343; Dacia mare în planurile de la 1838, 13, 15, 17, 18, 27, 31, 217, 219; Regatul dacic („imperiul dacic") 114, 115, 125—129, 139, 140, 148, 150, 168—170; Republica română unită XI, 3, 7; Republica dunăreană daco-română 127; Republica federativă română 70; v. şi **„Act de unire şi independenţă, Osibitul act de numirea suveranului românilor", „Constituţia de la 1838"**;
confederarea, mijloc tactic pentru unitatea naţională: româno-maghiară 98, 104, 183; în cadrul „Austriei liberale" 113, 323, 338, 339;
două Românii, etapă tactică spre statul naţional unitar XV; „România austriacă": unirea românilor din imperiul habsburgic XV, 181, 193, 194, 317, 318, 343—345; Unirea Principatelor 82, 94, 102, 120, 136, 139, 140, 144, 147, 170, 172, 173, 186, 196, 232, 233, 236, 307, 328 („confederaţia danubiană" 147).
Steluţa George v. **Sion G.**
Stoica S., transilvan, semnează memoriul din februarie (1849) 194.
Strasburg, oraş 230.
Strasser, susţinător al revoluţiei româneşti în Parlamentul liberal austriac 164, 165.
Strauss, fiul (Straşu), autor al „Marşului românesc", concertează la Bucureşti, Braşov, Sibiu şi Iaşi 150.
Strigoniu, episcopie <Esztergom, R. P. Ungară> 344.
„Studia Universitatis Babeş-Bolyai", Historia 4, 140.
„Studii" VII, 7, 63, 66, 67, 101, 102, 188.
„Studii de literatură română modernă" 36.
„Studii literare" 45, 153.
„Studii şi articole de istorie" 29, 121.
„Studii şi cercetări de bibliologie" 75.
„Studii şi materiale de istorie modernă" IX.
„Studii privind Unirea Principatelor" 12, 125.
Sturdza Alecu, arendează vămile Moldovei 268.
Sturdza Alex., general, misiune în Moldova 249, 251.
Sturdza D. A. 92.
Sturdza Gheorgheş <unchiul lui D. A. Sturdza> 268.
Sturdza Mihail, domn al Moldovei <1834—1849>, 230, 242, 243, 250, 251, 268; politica faţă de Rusia 25, 26, 89, 243, 305; atitudini faţă de revoluţionari 20, 32, 67, 91, 102, 103, 112, 120, 121, 126, 136, 137, 157, 318;
propus ca domn al Principatelor 18; caracterizări, pamflet 33, 34, 232.
Sturdza-Mielăuşanul Alex., susţine Societatea studenţilor români din Paris 80.
Stürmer, baron, ambasador al Austriei la Constantinopol 308.
Stuttgart, oraş 70.

www.dacoromanica.ro

Suceava, oraş, 11; studenţi din ~ la Viena 37, 39.
Suceviţa, m-re, I. Mălinescu la ~ 243.
Suciu Coriolan 4, 40, 121, 186.
Suciu I. D., 27, 138, 148.
Suciu Ioan, membru în Comitetul naţional român de la Sibiu 159.
Suciu Petre, profesor transilvan la R. Sărat 132, 154; legături cu G. Bariţiu 48.
Sue Eugène 24.
Suedia 264.
Suleiman Effendi, comisar turc la Bucureşti 172.
„Supplex Libellus Valachorum" VI.
Surdu B. X, XII.
Suţu George, boier din Iaşi 268.
Szász Károly, profesor din Aiud, corespondenţă cu Batthiány 129, 290.
„Századok" 4.
Szilágy Ferenc, profesor la Cluj 49.
Szinnyei J. 135.
Szwejkowski 246; legături cu Czajkovski 240.

Ş

Şaguna Andrei, episcop, activitate politică: misiune la Bucureşti 188, 191, 192; la Olmütz 193; la Pesta 326—327; la Viena 347, 348; semnatar al memoriului din februarie (1849) 194; colaboratori 40.
Şapte Sate <comit. Trei Scaune> 40.
Şchei, cartier românesc al Braşovului; biserica Sf. Nicolae din ~ 153.
Şcoala ardeleană VI; H. Desprez despre ~ 103.
şcoli v. învăţământ.
Şefild v. **Sheffield**.
Şincai Gheorghe, VI; cronica lui ~ răspîndită în Bihor 296.
Şipotariu Ioan, student român la Cluj 300, 303.
Ştefan cel Mare, evocări VI, 100, 106, 113.
Ştirbei Elisabeta 80.
Şuluţiu <Alexandru Sterca>, vicar 281.
Şuluţiu Alexandru, student la Cluj 300.
Şuluţiu Nicolae, student la Cluj 300.

T

Talaat Efendi, comisar turc în Ţara Românească 128, 144.
Tattareseu Gheorghe, pictor 86.
Tămaş Vasile, membru în Comitetul naţional român de la Sibiu, radical, 159.
Tecuci, oraş, difuzarea presei în ~ 306.
Telega, sat <j. Prahova> 141.
Telegescu Constantin, participant la mişcarea (de la 1840) 49.
„Telegraful român" X.
Teleki, contesă, soţia lui A. de Gérando 69.
Teleki Jozsef, conte, guvernator al Transilvaniei 111.
Teleki László, conte, agent al Ungariei revoluţionare la Paris 196.
Teleorman, judeţ, comisar de propagandă transilvan în ~ 154.
Tell Christian, membru fondator al Frăţiei 50, 51, 108; despre: participarea ţărănimii la revoluţie 123; începerea revoluţiei şi ajutorul transilvan 125; legături şi corespondenţă: cu N. Bălcescu 50, 108; cu I. Ghica 50, 125; cu Gh. Magheru 125, 127, 129, 176; cu Nicolae Pleşoianu 124.
„Temps (le)" publică articole proromâneşti 24, 226, 233.
Teodor P. X, 11, 62.
Teodorescu Barbu X.
Teodorovici Grigore, student bucovinean la Viena 37.
Terie, rîu în Circazia 262.
Teuleseu Petre, membru al Asociaţiei literare 76.
Théot, profesor la şcoala de la Radu Vodă 311.
Thomici Ioan, student român la Pesta, în corespondenţă cu G. Bariţiu 253.
Tilsch J., librar din Cluj, legături cu A. T. Laurian 282, 283, 311.
Timiş, carantina de la ~, legături între români prin ~ 187, 293, 294.
Timişoara, oraş, I. Cîmpineanu la ~ 234; agitaţii produse de recrutare (în 1848) 341; episcopie 318.
Timoni, Casimir von ~, consul al Austriei la Bucureşti 21, 31, 82, 83; atitudine faţă de scopurile şi desfăşurarea revoluţiei (la 1848), 126, 127, 129, 132, 158, 330—332.
Tipei Ioan, student din Zărneşti la Viena 40.
Titov Vladimir, consul al Rusiei la Bucureşti 25, 26.
„Tînăra Dacie", societate secretă (1847), 95; v. şi societăţi secrete.
„Tînăra Europă", societate conspirativă mazziniană 95.
„Tînăra Italie", societate conspirativă mazziniană 95.
„Tiuăra Românie", societate secretă 95.

www.dacoromanica.ro

Tîrgoviște, oraș 11.
Tîrgu Mureș, oraș IX.
Tîrgu Ocna, oraș; Daniel Roth la ~ 135.
Tîrnava Mică, comitat 154.
Tocilescu Grigore, 28.
Toma Constantin, învățător la București, studiază la Viena 38;
propagandist în Banat și Transilvania, legături cu N. Bălcescu și A. G. Golescu 163, 169.
Tomanschi, locțiitor al consulului rus din Principate 251.
Topliceanu T. 63.
Tordășian Alexandru, student la Cluj 300.
Torino, oraș 106.
Traian, împăratul, evocare 106, 113, 275.
Trandafilov, industriaș rus 51.
Transilvania: *passim*.
Trausch J., istoric sas, 286.
Trenesin, oraș 96.
„*Tribuna*" 59.
„*Tribuna română*", ziar din Iași 136.
„*Tribuna Poporului*", 27, 34, 48.
„*Tribuna Română*" 136.
Trifu Ioan v. **Maioreseu Ion.**
Trubetzkoi <Cleopatra, născută Ghica>, principesă, bal la ~ 209.
Truțescu, profesor la Caracal 312, 313.
Tübingen, oraș 70.
Turcia (Imperiul otoman, Înalta Poartă, Curtea suzerană, Constantinopol),
Turcia și popoarele din imperiu 53, 54, 96, 104, 256—258;
politică externă XV, 20, 27, 76, 91, 104, 124, 150, 256, 307, 308; relații turco-austriace 53, 54, 165, 166, 186, 256—258, 308; relații turco-ruse 53, 146, 150, 158, 191, 256, 257, 307, 333, 336;
politică față de Principate 24, 32, 33, 52, 67, 104, 178, 217, 218, 226, 231, 233, 303, 305, 307; față de revoluție și revoluționari 53, 88, 89, 90, 99, 102, 104, 124, 126, 127, 142—144, 165—167, 172—174, 189, 328, 329, 334—337, 339; față de emigrația română 107, 188, 190; față de independența națională X, XI, XV, 27, 95, 104, 106, 144, 146, 150, 166, 216.
Turda, comitat 40, 174.
Turnu Roșu (Turris Trajana), vamă și post de grăniceri 99, 126, 293, 294, 331; trecerea lui H. Desprez pe la ~ 99.
Turnu Severin, oraș, H. Desprez la ~ 99; stare de spirit revoluționară (în 1848) 123.

Ț

„*Țara Bîrsei*" 29, 132, 144, 154.
Țara de Jos (Moldova) 277.
Țara Românească *passim*.
Țibănești, sat <ț. Vaslui> 254.
Țipariu v. **Cipariu.**

U

Ubicini J. A., francez filo-român 60, 81, 105; despre programul partidei tineretului 101, 104.
„*Uciderea lui Mihai Viteazul*", tablou, reproducere 10.
Ulbach Louis 84.
Ungureanu Gh. 6, 66.
Ungaria (guvernul de la Buda-Pesta):
popoarele din cadrul granițelor medievale ale Ungariei XII, 9, 49, 96, 101, 104, 141, 162, 344; mișcare națională maghiară, maghiarizare forțată XII, 98, 101, 106, 145, 161; revoluția maghiară XIII, XV, XVI, 181 183, 196, 315, 316;
poziția față de daco-românism, încercări de colaborare româno-maghiară XVI, 70, 104 105, 129, 137, 138, 141, 148, 149, 156, 157, 159, 169, 170, 172, 173, 182, 184, 185, 196 327, 333, 338; problema națională în Transilvania XV, 4, 45, 63, 92, 102, 103, 109, 155, 157, 159, 167, 172, 173, 178, 182, 184, 185, 237, 238, 347;
passim.
Uniunea Transilvaniei cu Ungaria, atitudini 112, 131, 132, 135, 136, 140, 150, 154, 155, 157, 159, 166, 169, 174, 316, 319, 320, 322—325, 337.
„*Univers (l)*" ziar franccz, articole despre Principate 24, 233.
„*Universul*", ziar editat de I. Genilie 327.
Unikiar Skelessi, tratatul de la ~ XV.
Urban, colonel 341
Urechia V. A. 37, 154.
Urianu Anastasie, participant la întrunirile literare din București 50.
Urquhart David, secretar al ambasadei britanice din Constantinopol 70.
Ursu David, ofițer grănicer 155.
Ursu Ioan (Medvesi) din Cața, student la Viena, sprijinitor al revoluționarilor din Principate 39, 163, 165; legături și cores-

www.dacoromanica.ro

pondenţă : cu A. Fătu 44, 45, 201, 244—246, 259—261 ; cu B. Iscovescu 244—246, 259—261.
Urzeseu Vasile, profesor transilvan la Roşiorii de Vede 286, 290 ; comisar de propagandă în j. Teleorman 154.
Urzicenl, tîrg 227.
Utrecht (Utresch), tratatul de pace de la ~ 309.

V

Vahot Imre v. *Imrefi*
La Valachie sous le Hospodar Bibesco 100.
Vaillant J. A., profesor francez în Ţara Românească 248 ; publicist 33, 37, 68, 82 ;
militant pentru unitatea naţională în ţară şi peste hotare 36, 37, 43, 69, 70, 100, 248 ; fondator al societăţii „Fiii coloniei lui Traian" (Iaşi) 34 ;
legături şi corespondenţă : cu Gh. Bariţiu 37, 68, 69 ; cu N. Bălcescu 36 ; cu I. Deivos 34 ; cu H. Desprez 100 ; cu I. Ghica 36, 247—249 ; cu M. Kogălniceanu 37 ; cu Ef. Murgu 37 ; cu T. Răşcanu 67 ;
scrieri 36, 37, 43, 68, 70, 100, 248.
Valsecchi Franco VI.
Vancea Ioan, student la Viena 39.
Varlaam Bărăneseu, călugăr, comisar extraordinar revoluţionar în Ţara Românească 153, 154 ; caracterizare 153.
Varşovia 329.
Vasici-Ungureanu, Pavel, medic bănăţean, directorul carantinelor de la Timiş, 187, 293, 294 ;
înlesneşte legăturile legale şi conspirative dintre cele două versante carpatice 279, 313, 314 ; în conducerea Asociaţiei literare (Bucureşti) 62 ; în Societatea secretă de la Braşov 128 ;
exponent de prestigiu al aspiraţiilor naţionale 147, 187, 325 ;
legături şi corespondenţă : cu G. Bariţiu 185 ; cu P. Cermena 185 ; cu A. T. Laurian 293, 294, 313, 314.
Vasilco Constantin, student bucovinean la Viena 37.
Vasiliu Grigore v. **Balş Grigore**.
Vay Miklós, baron, comisar general al Transilvaniei 149, 340.
Văcăreseu, elegiile sale cunoscute în Bihor 295.
Văcăreseu Iancu 71 ; membru în Asociaţia literară 57, 73.
Vădeni, sat ; C. N. Filipescu la ~ 271.
Văleni, sat ; I. Mălinescu la ~ 236, 237, 254, 261.
Văleni de Munte, oraş, D. Almăşanu profesor transilvan la ~ 154, 184.
v ă m i : propunere de desfiinţare a ~ din Carpaţi (1848) 173 ; arendare de ~ în Moldova 268 ; transport de cărţi 314 ; tranzit de arme 157.
Văseăuţi, punct de vamă în Moldova 39.
Velini Anton, student la Viena, profesor la Iaşi 37, 38.
Veniamin Costache, mitropolit al Moldovei (1803—1806, 1812—1843) 242, 243 ; familia 236—238 ; atitudine patriotică, exil 249, 250.
Ventura G., membru fondator al Însocierii lazariene 93.
Verza Oprean, student la Cluj 300.
Verzaru Grigore, ~ Ioachim, studenţi din Gherla la Viena 37.
Verzea Eremia (Verza Irimie), student la Cluj 300 ; comisar de propagandă transilvan în Mehedinţi 152, 154.
Vestemean Anton, grănicer 155.
„Vestitorul românesc" 150.
Veştem, sat <comit. Sibiu> 290.
Vialleneix Paul 84.
„Viaţa românească" 59.
Viena, atmosferă, stare de spirit 43 ;
instituţii culturale : Academia de Belle-Arte 38 ; Biblioteca imperială 42 ; biserica Sf. Barbara 39 ; Institutul politehnic 40, 41, 112 ; Societatea de lectură juridico-politică a Facultăţii de Drept 113 ;
cercul studenţilor români de la Viena IX, 37—40, 42, 43, 45, 111, 112, 139, 153, 156, 244, 259, 260, 280, 281, 282, 283, 305, 333 ;
prezenţe şi misiuni româneşti : 42, 112, 114, 134, 145, 148, 180, 191, 347 ; I. Alecsandri 143 ; N. Bălcescu 111 ; D. Brătianu 156 ; I. Cîmpineanu 20, 21, 235 ; A. G. Golescu 331, 332 ; Gr. Grădişteanu 58 ; E. Hurmuzaki 113 ; Juvilles 234 ; M. Kogălniceanu 37, 185 ; I. Maiorescu 188, 348 ; Al. Russo 113, 141 ;
Vaillant la ~ 36, 37 ;
corespondenţă de la : V. Gherasim 280—282 ; A. G. Golescu 162—164, 166 ; I. Maiorescu 346—349 ; I. Ursu 244—246, 259—261 ; J. A. Vaillant 247—249 ;
Curtea de la Viena, guvernul de la ~, v. **Austria** ;
presa vieneză v. *presă şi propagandă*.

www.dacoromanica.ro

Villara Al. C., vornic al Departamentului din lăuntru în Ţara Românească 131, 259, 260.

Vinterhalder v. **Winterhalder.**

Virgiliu, ofertă de tipărire a traducerii din ~ 310.

Viţianu v. **Racoviţă Constantin.**

Vîlcea, judeţ, comisar de propagandă transilvan în ~ 154.

Vîlcele (Arpătac, Elöpatak, Eulpatac), localitate balneară <comit. Trei Scaune>, fruntaşi politici din Principate la ~ 52; N. Bălcescu la ~ 29; Maria Eliade la ~ 147, 325.

Vîrnav Costache, doctor 268.

Vîrnav Scarlat, 51, 83; în grupul de la 1837, 12;

activitate la Paris în slujba cauzei, românilor 50, 85, 107, 114; în revoluţia franceză 107;

membru fondator şi susţinător al, Societăţii studenţilor români de la Paris, al Însocierii lazariene 78—82, 93, 289, 297, 298, 309; donator al localului Bibliotecii 79.

Vîrşeţ, episcopie în Serbia 318.

Vladimirescu Tudor 29, 99, 100; ecoul mişcării lui Tudor în Transilvania VII, 49; în programul tineretului (de la 1848) 104.

Vlaşca, judeţ, A. T. Laurian revizor în ~ 311.

Vlădoianu Ioan, clucer, abonat la „Gazeta de Transilvania" 279, 285.

Vlăduţiu N., prefect de legiune, participant la conferinţa de la Zlatna 188.

Vogler C.G., pseudonim al domnului Moldovei, Grigore Al. Ghica 66.

Voivodina 344.

Voinescu, exilarea lui 261, 262.

Voinescu I Ion 127, 128; membru moderat în Asociaţia literară 73.

Voinescu II Ion 12, 285;

activitatea conspirativă şi culturală: în societatea secretă a lui Tavernier 23; în „Frăţia" 51, 52; în reuniunile literare (din 1844) 50—52; membru fondator al Asociaţiei literare 57, 73, 283; activitate publicistică 74, 239, 311;

membru în Comitetul revoluţionar (de la 1848), ministru de externe 124, 182, 334;

legături şi corespondenţă: cu Gr. Alexandrescu 239; cu N. Bălcescu 28; cu I. Cîmpineanu 229, 231; cu I. Ghica 239—240.

Voltaire tradus de Gr. Alexandrescu 73.

Vrancea 112.

Vuciei Toma, om politic sîrb 256, 257.

Vukovics Sebö, om politic maghiar 138.

Vulcan Iosif X, 39, 43, 45, 154.

W

Wachtel K., emisar habsburgic la Bucureşti (1834) 9.

Wallenstein Carol (Wallstein), pictor 71, 72, 295.

Wallenstein Pius 72.

„Wanderer" ziar 195.

Weill Georges VI, 105.

Weiss <von Starkenfels> Victor, diplomat austriac la Atena 308.

Wellesley, diplomat englez 308.

Werner v. **„Woroniez".**

Wertheimer E. 4, 45.

Wesselenyi Miklós, baron, om politic maghiar 9; legături cu I. Cîmpineanu 20, 127; atitudine 127.

Wessenberg <Johann v. Wessenberg-Ampringen>, preşedinte de consiliu vienez, în guvernul liberal 164, 165.

„Wiener Zeitung", articole favorabile revoluţiei din Principate 145, 146.

Winterhalder Enric (Vinterhalder), tipograf-librar, publicist din Bucureşti, asociat cu C.A. Rosetti 75, 124; legături: cu librăria Németh din Braşov 290; cu G. Bariţiu şi A.T. Laurian 311.

Wohlgemuth Ludwig, feldmarcşal austriac, guvernator al Transilvanici 128.

Wolf Eduard, publicist vienez, legături cu A.G. Golescu 164.

Woroniez (Werner), agent revoluţionar polon, emisar al lui A. Czartoryski în ţările române XI, 11, 16, 53, 54, 96; despre tendinţele de unire ale românilor (la 1838) 29;

legături: cu I. Cîmpineanu 20, 27.

Württemberg 38.

X

Xenopol A.D. VIII.

www.dacoromanica.ro

Z

Zach, agent polon în Serbia 54.
Zagreb (Agram) 53, 96.
Zamojski Wladislaw, conte, emigrat polon, conduce consfătuirea cu tinerii români de la Paris (1837) 13; legături cu I. Cîmpineau şi I. Ghica 225—227.
Zane G. VI, IX, 23, 28, 51, 67, 74, 77, 87, 101, 153, 172.
Zang August, publicist austriac 145.
Zaramba A.V., agent de poliţie austriac 224.
Zarand, prefectura de ~ 188, 191; instaurarea administraţiei româneşti 184.
Zădăriceanu, conţopist 298.
Zărneşti, sat <comit. Trei Scaune> 40.
Zefirescu Constantin, student moldovean la Viena 37, 38.
Zemun (Semlin), oraş 96, 257; revoluţionari români la ~ 186, 193.
Zenid <Zinidi>, abonat la „Gazeta de Transilvania" 267.
Zimmermann <Andreas>, profesor de drept la Sibiu 317.
Zizin, localitate balneară <comit. Trei Scaune>, fruntaşi politici moldoveni şi munteni la ~ 52.
Zlatna, centru minier, <comit. Alba>: conferinţa fruntaşilor transilvani, munteni şi moldoveni (1849) de la ~ XV, 187—192.
„Zorile" v. *„Diorile"*.
Zossima Grigore 58.
Zwierkowski Ludovic (Lenoir), agent revoluţionar polon 53.
Zwitter Fran VI.

www.dacoromanica.ro

LISTA FIGURILOR

Pag.

Pe copertă : Sigiliul folosit de N. Bălcescu în timpul revoluției de la 1848. Figurina de la capătul de sus al mînerului reprezintă „Lupoaica cu gemenii" (Originalul la Cabinetul Numismatic al Academiei Republicii Socialiste România)

Fig. 1. — *Calendarul românesc pe 1829*, editat de învățătorul Ștefan P. Niagoe la Buda 8

Fig. 2. — „Uciderea lui Mihai Viteazul", tablou de C. Lecca (1807—1887), anunțat în *Biblioteca românească*, partea a IV-a, p. 30—31 (Originalul la Muzeul de Artă al Republicii Socialiste România) 10

Fig. 3. — Ion Cîmpineanu (Cabinetul de Stampe, B. A. R.) 19

Fig. 4. — Reviste, purtînd în titlu programul politic al mișcării naționale române, apărute între 1837—1847 35

Fig. 5. — Institutul politehnic din Viena (reproducere după „Familia" din 1866, p. 425). 41

Fig. 6. — Pagină din scrisoarea lui Ioan Ursu (Medvesi) trimisă din Viena lui A. Fătu la Paris (B. A. R., Secția msse., 6/MCLIX) 44

Fig. 7. — Procesul verbal de constituire a *Asociației literare a României* — 1845 —, redactat de N. Bălcescu (B. A. R., ms. rom. 4633, f. 20) 56

Fig. 8. — Costache Negri (Cabinetul de Stampe, B. A. R.) 61

Fig. 9. — „Bătălia de la Călugăreni" — tablou de Wallenstein. Litografie din 1846 (Cabinetul de Stampe, B. A. R.). 72

Fig. 10. — Nicolae Bălcescu, tablou în ulei de Gh. Tattarescu (1820—1894) (Originalul la Muzeul de Artă al Republicii Socialiste România). 86

Fig. 11. — Hôtel Lambert — Paris, sediul emigrației polone, loc unde s-au plănuit conspirații revoluționare româno-polone (reproducere după M. Handelsman, *Adam Czartoryski*, vol. I, p. 272) 97

Fig. 12. — Fragment din scrisoarea autobiografică trimisă de V. Alecsandri lui Ubicini în 1856 (B. A. R. ms. rom. 3370, f. 261). 122

Fig. 13. — A. T. Laurian (reproducere din „Familia", 1866, nr. 30) 133

Fig. 14. — Eudoxiu Hurmuzaki (Cabinetul de Stampe, B. A. R.) 139

Fig. 15. — Pagină din scrisoarea lui Constantin Roman adresată „fraților de peste Carpați" prin A. G. Golescu $\left(\text{B. A. R., S } \frac{35}{\text{LXIV}}\right)$ 151

Fig. 16. — Fragment din scrisoarea lui A. G. Golescu, trimisă din Viena lui N. Bălcescu la București $\left(\text{B. A. R., S } \frac{17(2)}{\text{LXIV}}\right)$ 161

Fig. 17. — Fragment din scrisoarea trimisă de A. T. Laurian, din Sibiu, lui G. Barițiu la Brașov, 22 sept./20 octombrie 1848 (vezi anexa 86) 177

Fig. 18. — Avram Iancu, tablou în ulei de Barbu Iscovescu (1816—1854) (Muzeul de Artă al Republicii Socialiste România) 189

Fig. 19. — „România rupîndu-și cătușele pe Cîmpia Libertății", tablou în ulei de C. D. Rosenthal (1820 — 1851) (Muzeul de artă al Republicii Socialiste România) 197

www.dacoromanica.ro

Pag.

Fig. 20. — Coperta ediției a II-a a cărții lui Petru Maior, *Istoria pentru începutul românilor în Dachia*, tipărită la Buda în 1834, cu cheltuiala lui Iordache Mălinescu 206

Fig. 21. — Fragmentul final deteriorat din „Osibitul act de numirea suveranului românilor" (vezi anexa 5) 223

Fig. 22. — Discursul lui M. Kogălniceanu din 24 noiembrie 1843, publicat de G. Barițiu în martie 1844 274

Fig. 23. — a și b Pagini din revista „Diorile pentru minte și inimă", Cluj 1845—1846 (B. A. R., ms. rom. 553) . . . . . 301—302

www.dacoromanica.ro

CUPRINS

Pag.

Introducere VI

PARTEA I

Starea prerevoluționară de la 1834 — 1848

I. *Mișcarea națională în jurul anilor 1834—1840* 3

1. Propaganda bănățeană pentru „Republica română unită", p. 3. — *2.* Cercul revoluționar moldo-muntean de la Paris și planurile de unitate națională. I. Cîmpineanu, p. 11. — *3.* Societatea pentru învățătura poporului român (1839), formă legală de luptă pentru unitatea națională, p. 21. — *4.* Călătoria lui Bălcescu în Banat, în 1839, și ramificațiile transilvane ale mișcării de la 1840, p. 27. — *5.* Opiniile Cabinetului de la Viena despre legăturile dintre românii transilvani și mișcările din Principate, p. 30.

II. *Țeluri revoluționare comune între 1840 și 1846* 33

1. Inițiative și influențe moldo-muntene după 1840, J. A. Vaillant emisar al cauzei românești peste hotare, p. 33. — *2.* Românii din Imperiul habsburgic : Cercul românilor de la Viena. Gazetele lui Barițiu de la Brașov. Unitatea tuturor românilor în Cîntecul revoluționar transilvan din 1843, p. 37. — *3.* Reînceperea acțiunilor politice naționale în Principate. Societatea secretă „Frăția" și formele ei legale de luptă, p. 49. — *4.* Începuturile „Asociației literare a României", 1845. Semnificația istorică a întîlnirii de la Mînjina, p. 54. — *5.* Mișcarea condusă de Eftimie Murgu în Banat, p. 63.

III. *Bilanțul mișcării naționale în 1846* 65

1. Scindare în Partida Națională din Principate. Tulburările din Moldova. Reflux revoluționar aparent în Transilvania, p. 65. — *2.* Activitatea Asociației literare din 1846 și pînă în ajunul revoluției, p. 73.

IV. *Societatea studenților români de la Paris* 78

1. Orizonturile societății, p. 78. — *2.* N. Bălcescu pe drumul ascendent al afirmării programului de unitate națională, p. 83. — *3.* Reacția împotriva măsurilor de contracarare a avîntului revoluționar. Orientarea spre Turcia, p. 88. — *4.* Însocierea Lazariană, un nou plan de realizare pe cale culturală a unirii politice, p. 91.

www.dacoromanica.ro

Pag.

V. *Unirea tuturor românilor în programul prerevoluționar din 1848* 95

1. Hippolyte Desprez și românii, p. 95. — *2.* Programul tineretului revoluționar, p. 101. — *3.* Preludiul revoluției ; activitatea tineretului de la Paris, p. 105.

PARTEA a II-a

În timpul revoluției

VI. *Starea revoluționară din țările române în lunile martie-aprilie* 119

1. Mișcarea din Moldova, p. 119. — *2.* Amînarea declanșării revoluției în Țara Românească, p. 123. — *3.* „Regatul dacic". Problema ajutorului armat transilvan, p. 125.

VII. *Perioada mai-iunie 1848* 131

1. Daco-românismul și viziunea României unitare pe Cîmpia Blajului, la 3/15 mai 1848, p. 131. — *2.* Acțiuni în vederea întrajutorării armate. Demersurile moldovene, p. 136. — *3.* Propaganda națională română și presa transilvană, p. 143. — *4.* Măsuri pentru organizarea participării voluntare a grănicerilor transilvani. Acțiuni diplomatice paralele, p. 147. — *5.* Entuziasmul primilor voluntari. Dezamăgire în negocierile diplomatice, p. 152.

VIII. *Ideea națională și propaganda revoluționară „peste toate părțile românimei"* 159

1. Reviriment revoluționar cu scopuri de unitate politică. Orientarea către Austria revoluționară, p. 159. — *2.* Arestarea lui Laurian. Divulgarea baronului Nopcea, p. 167. — *3.* „Un pas înapoi", o nouă tactică în afirmarea pentru Unire, p. 169. — *4.* Colaborarea din septembrie și Memoriul de la Blaj, p. 171.

IX. *După prăbușirea revoluției din Țara Românească și de la Viena* 181

1. Revoluția română reflectată în presa apuseană, p. 181. — *2.* Colaborarea lui Bălcescu cu revoluționarii bănățeni și ardeleni pentru organizarea Transilvaniei ca „o țară românească", p. 184. — *3.* Conferința de la Zlatna, p. 187.

Încheiere 193

1. Constituția habsburgică din martie 1849 și nesocotirea drepturilor legitime ale poporului român din imperiu, p. 193. — *2.* În căutarea noilor forme și mijloace de luptă pentru unitatea națională, p. 196.

Documente 199

Indice 351

Lista figurilor 387

www.dacoromanica.ro

Redactor responsabil: AL. D. VASILE
Tehnoredactor: VICTORIA UNGUREANU

Dat la cules 24.03.1967. Bun de tipar 29.06.1967. Apărut 1967. Tiraj 6550 ex. legate. Hîrtie scris IA de 70 g/m² 16/700 × 1000. Coli editoriale 32,79. Coli de tipar 25,50. A 03037/967. C. Z. pentru bibliotecile mari și mici (498) „1834: 1849"

Întrepr. Poligrafică „Informația" str. Brezoianu nr. 23–25
București, Republica Socialistă România, Comanda nr. 116

www.dacoromanica.ro